ఆంధ్రపత్రిక స్వర్ణోత్సవ సంచిక

[ఏబదిఐదవ సంవత్సరాది సంచిక]

1965–66

విశ్వావసు : 1964 - 65

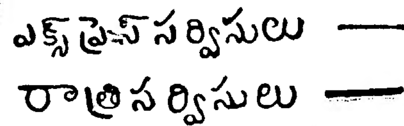
సంపాదకుడు :

శివలెంక శంభుప్రసాద్

వెల రూ. 5

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయమున ముద్రితము

నిమిషాలు రూపాయల్లో లెక్కవేసే వారికి

వృధా చేసేందుకు క్షణమైనా మిగలని వ్యాపారస్తులు, ఉద్యోగస్తులు పగలంతా ప్రయాణంలో పోగొట్టుకోనవసరములేదు. ఆర్. టి. సి. ఇప్పుడు రాజధానినుంచి రాష్ట్రంలోని అనేక ప్రధాన నగరాలకు రాత్రి సర్వీసులు నడుపుతూంది. విశాఖపట్నం, శ్రీకాకుళం మినహా అన్ని జిల్లా కేంద్రాలను రాజధానితో ఎక్స్‌ప్రెస్ సర్వీసులతో ఆర్. టి. సి. కలిపింది.

వేగానికి, సుఖప్రయాణానికి ఆర్. టి. సి. సర్వీసులను మరవకండి.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్ రోడ్డు రవాణా కార్పొరేషన్

ప్రయాణీకుల ఇతోధిక సౌకర్యానికి నిరంతర కృషి సల్పుతున్న ప్రజా సంస్థ.

సంచిక: 55

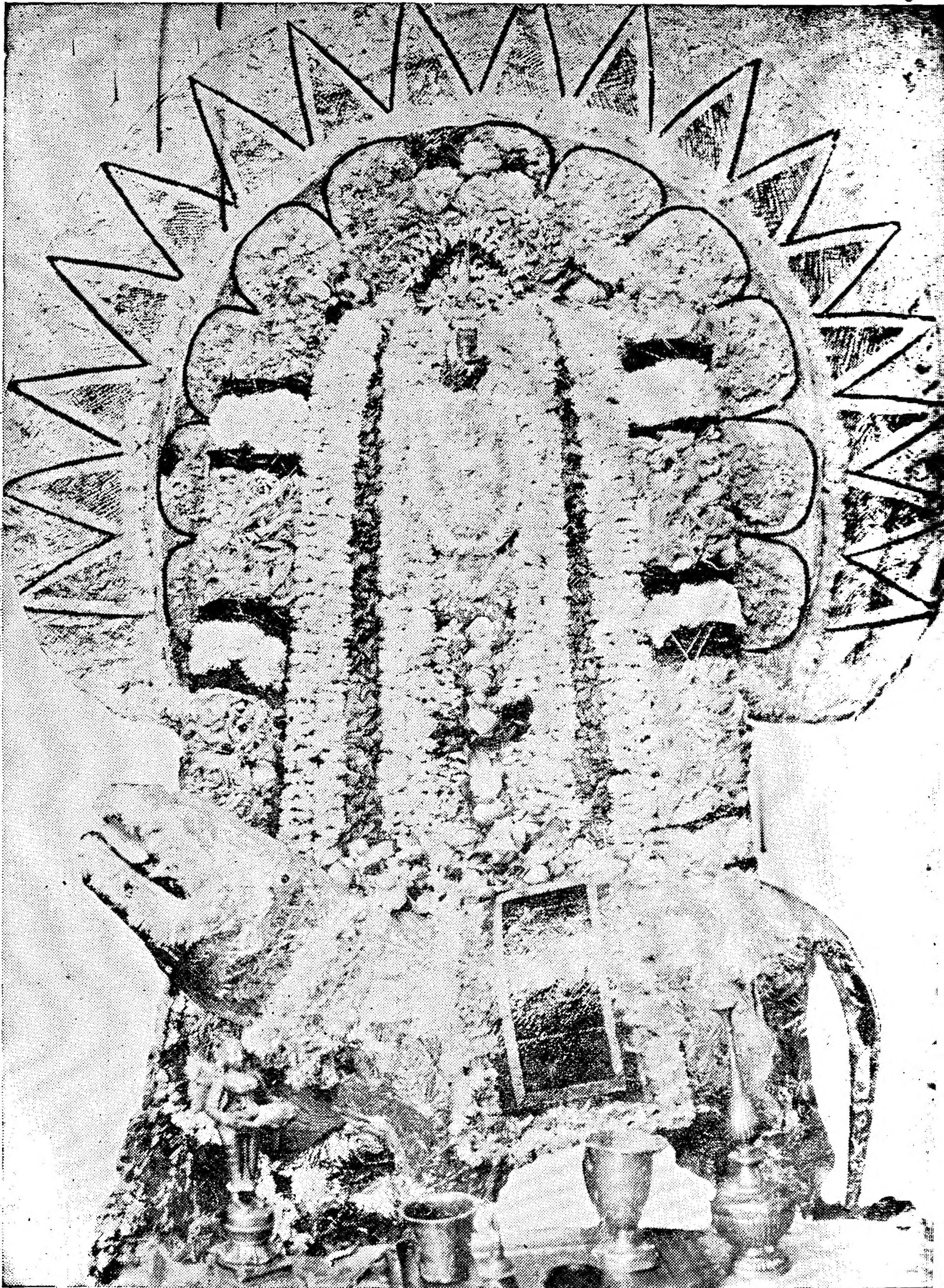
ఆంధ్రపత్రిక స్వర్ణోత్సవ సంచిక

విశ్వావసు: 1964_65

విషయానుక్రమణిక

గమనిక:

75వ పుటలో ఉండవలసిన ఛాయాచిత్రం 211 వ పుటలో, 211 వ పుటలో ఉండవలసిన ఛాయాచిత్రం 75 వ పుటలో పొరపాటున పడినవి. దీనిని గమనించ ప్రార్థన.

బొంబాయిలో ఆంధ్రపత్రిక స్థాపన మొదలు ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయంలో అనవరతం అర్చనలు అందుకుంటున్న మహాగణాధి

ది ఆంధ్రప్రదేశ్ స్టేట్ కో-ఆపరేటివ్ బ్యాంక్ లిమిటెడ్

హైదరాబాద్ - 1

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని సహకార సంస్థల ఆర్థికావసరములను పరిష్కరించగల అగ్రగణ్యమైన సహకార సంస్థ.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ భాగస్వామ్యము గల ప్రముఖ సహకార బ్యాంకు.

అన్ని రకాల బ్యాంకింగ్ వ్యాపారములు జరుపబడును.

చెల్లించిన మూలధనం	....	రు. 220 లక్షలు
రిజర్వులు	....	రు. 111 లక్షలు
డిపాజిట్లు	....	రు. 490 లక్షలు
వ్యాపారములోనున్న మూల ధనం	....	రు. 24 కోట్లకు పైగా.

డిపాజిట్లు

సేవింగ్సు బ్యాంక్ డిపాజిట్ అకౌంట్లు : సాలుకు 4%

(14 సం॥లకు పైన వయస్సుగల మైనర్లు కూడా ఖాతా ప్రారంభించవచ్చును)

టరమ్ డిపాజిట్లు మీద సవరించబడిన వడ్డీ రేట్లు

కాలపరిమితి		వడ్డీ రేట్లు
15 దినములకు, అంతకు పైగా	45 దినముల వరకు	2%
46 దినములకు, అంతకు పైగా	90 దినముల వరకు	3½%
91 దినములకు, అంతకు పైగా	6 నెలల వరకు	5½%
6 నెలలకు, అంతకు పైగా	12 నెలల వరకు	6%
12 నెలలకు, అంతకు పైగా	24 నెలల వరకు	6½%
24 నెలలకు, అంతకు పైగా	36 నెలల వరకు	6¾%
36 నెలలకు, అంతకు పైగా	60 నెలల వరకు	7%
60 నెలలకు, అంతకు పైగా		7½%

ఎస్. సిద్ధారెడ్డి, ఎం.ఎల్.సి.,
ప్రెసిడెంట్.

వి. వి. మల్‌హోత్ర,
మేనేజింగ్ డైరెక్టర్.

ఆంధ్రపత్రిక

సంవత్సరాది సంచిక

వివిధ వ్యాసములతోను, చిత్రపటములతోను

ఆంధ్రపత్రికాధిపతిచే ప్రకటింపఁబడి

బొంబాయి తత్త్వవివేచకముద్రాక్షరశాలలో ముద్రింపఁబడినది.

సాధారణ నామ సం॥ చైత్రశుద్ధపాడ్యమి భానువారము.

బొంబాయి.

ANDHRAPATRIKA

THE ANNUAL NUMBER,

CONTAINING

Pictures of Eminent Persons

And Contributions from Telugu Scholars etc.

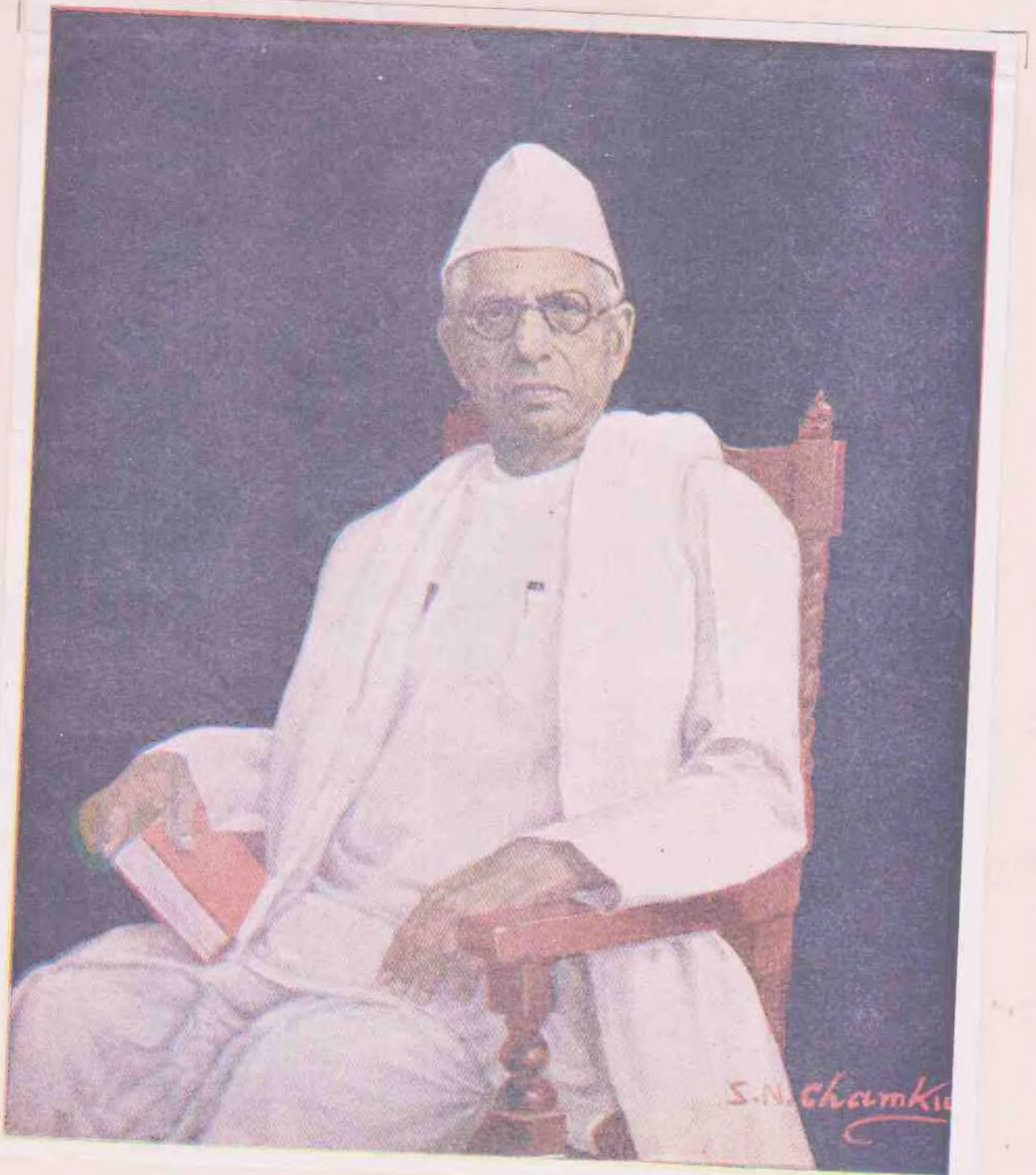
Printed at the Tatva-Vivechaka Press

1910.

BOMBAY.

తొలిసంచికలోని తొలిప్రకటన

స్థాపకులు:

శ్రీ నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు

విన్నపము

[1910 సాధారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

భగవదనుగ్రహమువలనను నాంధ్ర మహాజనుల యాదరణాతిశయమువలన నీ సంచిక బహిర్గతము గాఁజాలినది. గ్రంథాదిని స్వకీయ విషయిక ప్రశంసను జేయుట సామాన్యము. కార్యారంభమువ సంభ్రమ విషాదములును, గార్యాంతమున స్వోత్కర్షాభిలాషయును జనించుట సహజము. విజయాఖ్య సార్థక నామధారి యైన యర్జునునకు సైతము యుద్ధారంభాంతములందు విషాదాభిమానములు గలిగినవి. కాని శ్రీకృష్ణుని హితోపదేశము వలన నీ విషాదాభిమాన భావనలు దొలఁగినవి. స్వల్పారంభములకును గార్య సాధనానుకూలంబులైన కారణంబు లనేకములు గాన వాటిని నిరూపించుట దుర్లభము. సామాన్యముగఁ గార్య పరిణితివలనఁ గారణ సంపత్తి యూహింపఁదగియుండును. కాని సహజ స్వాభిమానమువలనఁ గారణసంపత్తి స్వోత్కర్షముగఁ బరిణమించవచ్చును. గ్రంథారంభమునఁ బీఠికను వ్రాయుటకుఁగల ప్రయోజనము స్వకీయకార్యక్రమమును నిరూపించుటయును, నితరుల సహాయమునుఁ గృతజ్ఞతా పూర్వకముగ గ్రహించుటయును.

ఆంధ్రభాషయందు సంవత్సరాది సంచికలను ముద్రించుట కిదియే ప్రథమ ప్రయత్నము. దీని ముద్రణము పుష్య మాసాంతమునం దారంభమై చైత్రమాసాదిని ముగిసినది. సుమారు రెండున్నర మాసములలో ముద్రణము సాంతమైనది. ఆంధ్ర ముద్రాక్షరశాలలు లేని బొంబాయినగరమునందుఁ బత్రికా నిర్వహణము కష్టతరముగ నున్నది. పత్రికకుఁ దోడుగ స్వల్ప కాలములో నీ సంచికను ముద్రించుటకుఁగల వ్యయ ప్రయాసములఁ జదువరు లూహింపఁగలరు. ఈ కార్యవేగమువలన నీ సంచికయందనేక లోపము లుండుట సహజము. సజనులు గుణగ్రహణులు దోషపరాఙ్ముఖులు. వ్యాసలేఖకులు ఈ సంచికకుఁ బ్రధాన పోషకులు. వారి స్వార్థాభావ సహాయమువలన నీ కార్యము కొనసాగినది. కొన్ని వ్యాసములు సకాలమునఁ జేరినవి. కొన్ని విళంబముగఁజేరినవి. కొన్ని చేరనేలేదు. చేరినవాటిలోఁ గొన్ని వ్యాసము లతిదీర్ఘములు. ఇందువలన ముద్రణాది వ్యవస్థలలో ననివార్యములైన లోపములు గలిగి సామ్యత్వాభావము గొంత యేర్పడినది. కాని దీనిలో ముద్రితములైన వ్యాసములు భాషాభిమానులచేతను, భాషాభిజ్ఞులచేతను వ్రాయఁబడుటంజేసి, యవి భాషాభివృద్ధికిని భాషా జ్ఞానాభివృద్ధికిని దోడ్పడఁగలవు. ఆంధ్రదేశమునందు భాషాభిమానులు, విద్యావంతులు గ్రంథకర్తలు, సంఘ సంస్కరణ పరాయణులు మొదలగు పూజారు లనేకులు గలరు. ఈ మహనీయుల సౌశీల్య సద్భావన లాంధ్రలోకాభివృద్ధికిఁ దోడ్పడుచున్నవి. ఈ సత్పురుషుల కృత పరిచయమును దృఢపరచుటయే ఈ సంచిక ప్రధానోద్దేశము. ఆంధ్రుల యాదరణ పోషణవలన నాంధ్రపత్రిక దేశమునందంతట నల్లుకొనుచున్నది. ఈ యాదరణానురాగ భావములను బలపరచుటకై ఈ సంచిక ముద్రింపఁబడి చందాదారుల కుచితముగా నియ్యఁబడుచున్నది. ఈ సంచికయందు 248 పుటముల వ్యాసములును, 126 చిత్రపటములును ముద్రింపఁబడినవి. రెండు రూప్యముల చందాధనమునకుఁ బత్రికను, సంచికను నందఁజేయుచుఁ బత్రికవలనఁ బొందెడి లాభమును గ్రాహకు లూహింపఁగలరు. ఈ సాహసోద్యమ మనేక దురూహాపోహలకుఁ గారణముగా నుండినది. కాని వాటి నిరూపణ నిరసనము లిచ్చోట ననుపయోగములు. సుందర రూపముతోఁ బ్రత్యక్షముగానుండు నీ సంచిక యా దురభిప్రాయముల రూపుమాపఁగలదు. ఈ సంచికను గైకొనువారు దానియందుఁ గన్పట్టు లోపాలోపములఁ దెలిపిన నవి కృతజ్ఞతాపూర్వకముగ గ్రహింపఁబడును.

ఈ సంచికను బ్రచురించుటకుఁగల సామర్థ్య మాంధ్ర మహాజనుల సాహాయ్యమువలనఁ గలిగినది. వారిలో ముఖ్యు లిచటఁ బేర్కొనఁబడి వారలకు సవినయంబుగ వందనంబు లర్పించఁబడుచున్నవి. 1. వ్యాసములను వ్రాసి పంపి భాషాభిమానమును వహించిన స్త్రీ పురుషులు, ముఖ్యముగ విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథమాలకు సంపాదకులగు కొమర్రాజు లక్ష్మణరావుగారు వ్యాసములను వ్రాసియు, ఛాయా చిత్రపటముల నందజేసియు, కార్యోపక్రమణమును నిరూపించియును గడు ప్రయాసమున కోర్చి సహాయమును జేసిరి. 2. రఘుపతి వెంకయ్య బ్రదర్సుగార్లు:—వీర చెన్నపురిలో సుప్రసిద్ధులైన ఛాయా చిత్రకారులు. తమ కళానైపుణ్యమును జూపుచు ఛాయా చిత్రపటములనుండి సులభముగను సుందరతరముగను అతి శీఘ్రముగ ముద్రణాసాధనములను గల్పించి యిచ్చిరి. 3. ఆనంద ముద్రాక్షర శాలాధిపతులు:—4. వైజయంతి ముద్రాక్షర శాలాధికారులు:—5. భువనగిరి రంగయ్యశ్రేష్ఠిగారు:—6. చిత్రకళా ముద్రణా యంత్రాధిపతులు:—7. ఛాయా చిత్రపట ప్రేక్షకులు:—తమ చిత్ర పటములను బంపినవారలు; ఇతరుల చిత్రపటములను సంపాదించి పంపినవారలు; ఛాయా చిత్రపట ముద్రణా సాధనములఁ బంపినవారలు:—8. తత్త్వ వివేచక ముద్రాక్షర శాలాధిపతులు:—వీరీ సంచికలోని మూడవవంతు పుటలను జిత్రపటముల నన్నిటినిఁ ద్వరలోఁజక్కగా ముద్రించి కార్యభారమును నిర్వహించిరి.

ఈ కార్య సాఫల్యమునకుఁ దోడ్పడిన మిత్రు లనేకులు గలరు. వారల సౌహార్ద భావమునకు వందనములు. చేరిన వ్యాసములలోఁ గొన్నిటి ముద్రించుట కవకాశము గలుగలేదు. ఈ వ్యాసలేఖకులు మన్నించుటకుఁ బ్రార్థితులు. ఛాయా చిత్ర పట ముద్రణా వ్యవస్థలలో లోపము లున్న మన్నింపఁ బ్రార్థితులు.

స్త్రీల చిత్రపటము లాలస్యముగాఁ జేరినందునఁ జివరను వేయ వలసి వచ్చినది. అర్జున విజయమునకు శ్రీకృష్ణాదులు గారకులు. ఆంధ్రపత్రికా విజయమున కాంధ్రులు గారకులు. బాల్యావస్థయందున్న నీ పత్రికయందు లోపము లుండుట సహజము. ఆంధ్రపత్రికయును యథాశక్తి దేశ సేవను జేయ యత్నించుచున్నది. ఈ బాలపత్రికం దమ పుత్రికా రత్నంబునువలెఁ బెంచి పోషించుట కాంధ్రలోకాలంకారులైన నరనారీమణులు ప్రార్థితులు. సాధారణ సంవత్సరమునఁ బరమేశ్వరుఁ డందరికిని శాంతి సంతోషములఁ బ్రసాదించునుగాక.

—పత్రికాధిపతి.

PUBLISHERS' NOTE.

The Andhra Patrika, though comparatively young, is well received and patronized by the Telugu people. These contributions are published in a book form with a view to awaken more interest in the Telugu language in general and in the Andhra patrika in particular. With the kind help and co-operation of the Andhra people, the puplishers have been able to bring out the book in a short time and they take this opportunity of gratefully acknowledging their help and co-operation. Our thanks are specially due to those Telugu Scholars who readily contributed to this Number, to those ladies and gentlemen who accorded permission to print their pictures in this special Number, to Messrs. R. Venkiah Bros, the well-known Photographers of Madras, who prepared many of the photo-zinco blocks used in this book, to the Proprietors of the Vyjayanthi and the Ananda Presses and lastly to the Proprietors of the Tatwa-Vivechaka Press who printed the pictures with care and promptitude. The book is presented as a souvenir to the subscribers of the Andhra Patrika with a hope that the Andhra people will patronize the paper more liberally in future.

ఆంధ్రపత్రికా ప్రశంసలు

[1910 సాధారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

మహామహోపాధ్యాయబిరుదాంచితులగు బ్రహ్మశ్రీ కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మగారిచే వ్రాయఁబడినది.

కం. రంజించె నాంధ్రభాషా సంజీవని చెన్నపురిని—సమగనె బొంబా
యిం జెలఁగు నాంధ్రపత్రిక రంజించు ననేక విషయ రాజిం జనులన్.

గీ. ఆంధ్ర భాష సంజీవని యప్పు డొప్పె నద్ది యష్టాక్షరి యనంగ నంత విప్పు
డాంధ్రపత్రిక యిద్ది పంచాక్షరిగను దగెడు శ్రీముఖి యది యిది తత్పుమధ్య.

కం. పూర్వదిశఁ బొడముటనొ నాఁ బూర్వాచారులనె యద్ది పారి నలరించెన్
సర్వాచార విచారణ నర్వాచీనులను గూడ నలరించు నిదే.

ఆ. అద్ది పౌర్ణమాసి నాంధ్ర సంజీవని పూర్ణచంద్రుపోల్కిఁ బొడముచుండె
నాంధ్రపత్రిక యిది యావిర్భవిలు బుధవారమందు వృద్ధి పరిఢవిల్ల.

ఉత్సా. అరయ నాంధ్రపత్రికయన నర్థ మిట్లు గ్రాహ్యమై
ధరణి నాంధ్రు లెల్ల దీనిఁ దప్పకయె గ్రహించి యే
పారయవలయు సార్థకాఖ్య బుద్ధిమంతులైన నం
చు రహి నిట వచించు రత్న సూరి బుధ హితంబుగన్.

శా. ఆసక్తిం గలిగించె భాష నది యాద్యంబౌట శ్రీయాంధ్రభా
షా సంజీవని స్వాఖ్య సార్థకముగా సర్వార్థ సంయుక్తిచే
నాసింగాంచె నిదాంధ్రపత్రిక ప్రజా బాహుళ్యసమ్మోదకం
బై సంపత్సముదంచితంబునయి నిత్యశ్రేయమున్ బొందెడున్.

విశేషార్థములు :—ఆంధ్ర భాషా సంజీవని, ప్రజోత్పత్తి సం॥ విజయదశమియందుఁ గలిగెను. ఆంధ్రపత్రికా ప్రశంస పద్యషట్క మిద్ది ఇపుడు గల్గెను. సౌ. వి. ద. సమ—లక్ష్మితోడఁ గూడినది. ఇది, తత్పుమధ్య—ఆ గజలక్ష్మిని మధ్య భాగమునఁ గలది.

బాలకవి—భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారిచే వ్రాయఁబడినది.

ఉ. పూలను దేనియల్ మధుపముల్ దమిఁదీరఁగఁ ద్రాగునట్లుగా
మేలగు ముద్దు మాటలను మీరు లిఖించు వినోద వార్తలన్
జాల ముదంబునం జదివి సంతస మొందరె యాంధ్రపత్రికన్ ?
బాలురు బాలికామణులు పండితవర్యులు పామరుల్ భువిన్.

సీ. సంఘ సంస్కరణాను సరణుల కెనలేని సంఘ సంస్కరణాను సరణగతులు
వాణిజ్య విషయ సద్వర్తుల కెనలేని వాణిజ్య విషయసద్వ్యాకృతతులు
చాతుర్యయుత కథా సక్తుల కెనలేని చాతుర్య యుత కథా సంచయములు
నఖిల వార్తా వినోదాత్ముల కెనలేని యఖిల వార్తా వినోదాతిశయము

లెసగు నీ పత్రిక నయారే యిన్నిగతుల నెల్లవారి యుల్లములు రంజిల్లఁజేయు
నాంధ్రపత్రిక నెల్లరు నాదరింప వలదె భాషాభిమానులై వరలు నెడల?

ఇంగిలీషు పత్రికలను నెల్లవారు తెలిసికొనువారె తద్భాష దెలియకున్న?
నాంధ్ర భాషార్ణవంబున నమృతభాండ మటుల జనియించి యాలోప మణఁచె నిదియ.

మత్తేభ విక్రీడితము

వెల యత్యల్పము; లాభ మత్యధికమౌ విన్నాణమా! మేల్; పదం
బుల ముద్దాడగ నొప్పు; నక్కరములా! ముత్యాలు; వ్యాసంబులా!
యొలుకుందేనెలు; వింతలా ! హృదయమం దుత్సాహ మొందించు; విం
పలరంగా మన యాంధ్రు లెల్లరును దోడై దీనిఁ గాపాడరే!

సీ. ఆంధ్రదేశంబున నఖిల గృహములకుఁ బచ్చతోరణమయి ప్రబలుఁగాక!
విద్యార్థులకును సద్విద్వజ్జనులకును కరభూషణంబయి గ్రాలుఁగాక!
కడువేడ్క మెప్పొంది కాంతామణులచేత వడి వడి ముద్దులు బడయుఁగాక!
ఆంధ్ర భాషాంగన కనయంబు విహరింప బాలవనంబయి పొసఁగుఁగాక!

తే. గీ. వింత కథలకు నిలయమై వెలయుఁగాక! వార్తలకుఁ బుట్టినిల్లయి వరలుఁగాక
చండకరుఁడును చంద్రుండు నుండుదాక ఆంధ్రపత్రిక ధరణిలో నలరుఁగాక!

అష్టావధాని రామడుగు శీతారామశాస్త్రిగారిచే వ్రాయఁబడినది.

అయ్యా, తాము వెలివఱిచిన యాంధ్రపత్రిక జాడ జాడ మిక్కిలి యానందకరంబై పండితపామరజనంబుల హృదయారవిందమ్ములకు నవనవోన్మేషశాలియగు నభోమణి పగిది విలాసకరంబయ్యె. వెండియుం దీని వర్ణింప చతుర్ముఖ పంచముఖ షణ్ముఖాది సహస్రముఖులకైన శక్యంబు కాదని తలంచెద నైనను నా సామర్థ్యంబు కొలంది వ్రాసిన పద్యంబులు వాక్యంబులందు ప్రచురింప వేడెద.

ఉ. వారు కరాభిరామ నవ సారస గోరస సార పూరితో
దార విశేష చిత్ర విశద ప్రకట స్ఫుట భాసమాన శృం
గార చరిత్ర పద్య పద కల్ప పురాణ ధరామరేంద్ర స
చ్ఛార సుధీమణి ప్రథిత సుందర విగ్రహ శోభ నొప్పెడిన్.

లేఖలు

చిల్కలపూడి శ్రీరామరావుగారిచే వ్రాయఁబడినది

అయ్యా, దేశాభివృద్ధికై ఆవశ్యకములగు అంశములను ప్రచురపరచు మీ పత్రికా రత్నంబు గైకొను ప్రాముఖ్యత బొగడ యెరికి తరము? మీరు ప్రచుర పరచు యంశములన్నియు కొన్ని పత్రికలవలె దుర్బోధన లు లేమిక ప్రజలకును, ప్రభుత్వమువారికిని మిగుల అనురాగము జనింపజేయు చున్నదనుట కేమియు సందియము లేదు. మరియు నొక్కయద్భుత విష యంబు గలదు అదేమన యెల్లరకు అతి సులభముగా వశపరచు చందా మొత్తము బహుస్వల్పమై నందున అనగా రూ. 2—2—0లు మాత్రమే. వెయ్యేల యీ పత్రికకుగల సర్వాంగ సుందరమగు రచన మరియొకదానికి గల దనుట అనాదరణీయము.

ఆంధ్రపత్రిక ఎంతేనియు ఆంధ్ర సంతతికి మహోపకారి యని ముక్తకంఠముగా నుడివెదను. అయినను యొక కొదువ గలదు. మన్నించెదరేని విన్నవించుకొనియెద. ఆ కొదువ తీర్చ మీరు సమకట్టుటే గాని ఆంధ్ర సంతతికి గూడ హితవు గలుగవలెను. ఆ కొదువ నుడు వుట కెంతేని వంతనంబు సర్వజనులకు సమ్మదంబు. అయ్యా, అదే మనగా కొందరలో ద్వైవారపత్రికగా మారి కొలదికాలములోనే దినపత్రి కగా మారునట్లుగా యొనర్పి సర్వేశ్వరుండు మీ పత్రికకుగల ఈ కొదువ దీర్చ గోరుచున్నాను. పరికింపుమగాత.

నందుల సుబ్బారాయశర్మగారిచే వ్రాయఁబడినది.

ఆర్యపుత్రుల కందరకు నానందదాయకంబైన నీ యాంధ్రపత్రిక భక్తి పరాయణులకు భక్తి మార్గమును వినోదాభిలాషులకు వినోదమును కలుగజేయుచు బాలురకు నయితము సుబోధకముగ నున్నదనుమాటయం దెంతమాత్ర మతిశయోక్తి లేదు. మరియు పత్రికయంతయు ప్రకటన లతో నిండించి యొక్కొక్క వత్సరంబు కయిదారు రూప్యములను చందాలం గొను సంపాదకులవలె గాక రూప్యక ద్వితయమున కేబదిరెండు పత్రికలను బంపుచు పత్రిక ముద్రణాది వ్యయములకు సహితము జాలని స్వల్ప చందా నుగొని పాటుబడుచున్న యీ పత్రికాధిపతు లెంతయు వందనీయులు. ఆంధ్రదేశీయులగు నా మిత్రులందరు నీ పత్రికా సుధా రసమును గ్రోలి యానందించుటకును పత్రికాభివృద్ధి కొరకును శ్రియఃపతిని మిగుల ప్రార్థించుచున్నాడ.

చించినాడ వేంకటరత్నశాస్త్రివారిచే వ్రాయఁబడినది.

విద్వజ్జనానందకందంబగు భవత్పత్రికా రత్నంబు మృదువచనములచేతను నవరస సమన్విత పద్యంబులచేతను చారుని తీరున విదేశ సందేశంబులు చదువరులకు నుపదేశించుచు సంపూర్ణ మల్లికావల్లికా మతల్లికవలె నెల్లెడలం బెల్లుగ నల్లుకొనుచు చదువరులకు నక్కరకురాని విషయ మిసుమంతయినను గానరాక పలువిషయంబులు నుపదేశించుటంజేసి పత్రికా రాజమని పెక్కుమందిచే వక్కాణింపబడిన భవత్పత్రికా రత్నంబు నాకు గ్రమముగ నందుచున్నదనుటకు మిక్కిలి సంతసించుచున్నాను.

ఆంధ్రమహాజనుల కొక విన్నపము

[1910 సాధారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఈ భారత మహాఖండములోని ప్రజా సమూహములో దాదాపు రెండుకోట్ల జనులు ఆంధ్రు లున్నారు. ఈ మన యాంధ్రుల కొక ప్రసిద్ధమైన భాషయు, నొక దేశమును గలదు. ప్రపంచమునఁగల భాషలకెల్ల మాతృసమానమైనదని జగత్ప్రసిద్ధిఁ గాంచిన సంస్కృత మహాభాషతో సఖ్యమును గాంచియున్న మన యాంధ్రమును సాటిలేని భాషగాఁ జేయవలయునన్న యది యసాధ్యమైనది గాదు. భాషల యుచ్చనీచస్థితులనుబట్టియే యాయా జనుల నాగరికత తెలియవచ్చును గాన, మన మిప్పు డెంతటి నాగరికులమైనది లోపపూరితమైయున్న మన భాషయే వెలిపుచ్చుచున్నది. కావున విద్యాధికులైన మనదేశీయులు, ఆంగ్లేయాది వివిధ భాషలలోని సారమునంతను బీల్చి, పిప్పిచేసి, దానిని మన యాంధ్రములో నించి, దీనిని మించిన భాష లోకమున మఱియొకటి లేనట్లుచేయుట, వారికిఁ బ్రథమ కర్తవ్యమైనది. ఆంధ్ర భాషాభివర్ధనీ సంఘము మొదలగు సంఘములవా రీ కార్యమును జేయఁబూనినారు గాని, వారు వేఱు వేఱుగఁ దమకుఁ దోఁచిన విధమున నిర్వర్తింప సాహసించుటవలన వారు చేయఁదలఁచిన మహాపయోగము త్వరలో సాఫల్య స్థితికి రాఁజాలదు. ఈ మహా ప్రయత్నమునకు ఆంధ్రదేశములోని మహాజనులగు ధనవంతులు, విద్యావంతు లందఱు నేకీభవించి విద్యాపరిషత్తు నొకటి స్థాపించి, సక్రమముగాఁ బనిని జరుప నారంభించినఁ, గొద్దికాలములోనే శైవావస్థలోనున్న మన భాష నవయవ్వన విలాసస్ఫూర్తితో వెలసి, వనదేశము నుద్ధరింపఁగలుగు ననుటకు సందేహముండదు. ఈ మహా ప్రయత్నమువలన విద్యాధికులయ్యును ఆర్జనాభావముచేఁ బరితపించుచున్న ఆంగ్లేయ పట్ట పరీక్షలలో గడితేరినవారికిని, సంస్కృతాంధ్ర పండిత నివహమునకును, గౌరవ జీవనోపాయము గలుగును. మనకుఁగావలసిన వస్తువులన్నిఁటిని మనదేశమే మనకొసఁగు నంతటి ధన బల విద్యా సంపన్న మగును. ఈ మహత్కార్యమునకు ధన సహాయ మెట్లు గలుగునని మనవా రడుగవచ్చును. ప్రయత్నించిన అదియు సులభ సాధ్యమైనదే. తమ పవిత్ర జీవనముల వలనఁ బ్రజల సంపూర్ణ విశ్వాసములఁ బడసిన మహాపురుషులు ప్రతి పల్లెను గలరు. వారి ప్రోత్సాహమువలన నెవరికిని అంత బరువుగాఁ గానకుండునట్లు ప్రతియూరు, ప్రతి గ్రామమునను న్న యార్జనపరుఁడైన ప్రతి ఆంధ్రదేశీయునియొద్దనుండియు సంవత్సరమునకు రూపాయ లేక అర్ధరూపాయ వంతున రాఁబట్టిన నా సొమ్ము లక్షల సంఖ్యకు వచ్చుననుటకు ననుమానము లేదు. కాని ఈ సొమ్మును భద్రపరిచి వివిధోపయోగ కార్యములకు వినియోగ పరచుటకు నుత్తరవాదియగు సభలోని సభికులందఱును అనుభవ పరిపూర్ణులును, విశ్వాసపాత్రులును, విద్యాధికులును, ధనవంతులును, గౌరవనీయులునుగా నుండఁగలిగిన, ధనము ప్రోఁగగుటకుఁగాని, దానివలన దేశమునకు లాభము కలుగుటకుఁగాని సందేహముండదు. అట్టి మహా పురుషులు మన దేశమునఁగలరు. అట్టి సత్పురుషులంద ఱేకీభవించి, సభలు చేసి ధనమును ప్రోడీకరించి మన యాంధ్రదేశ పట్టణములలో విద్యావ్యాప్తికిని, వాణిజ్యమునకును, పరిశ్రమములకును అనుకూలాతిశయమును గలిగిన యొక పట్టణము నేర్పరచి, యొక గొప్ప ధనాగారమును, పరిశ్రమ యంత్రశాలల నచ్చట స్థాపింపవచ్చును. ఇంతియకాక యర్హులైన విద్యాధికులను విదేశముల కంపి, వివిధ పరిశ్రమల విద్య వారికి నలవడఁజేయవచ్చును. విద్యాపరిషత్తును స్థాపించి గ్రంథ భాషాంతరీకరణ వ్యవహారమును జరుపుటకును, ముఖ్యావశ్యకమైన సంపూర్ణ నిఘంటువు నొక్కటిని రచింపఁజేయుటకునుఁ బనిఁ బూనవచ్చును. దీనివలన మన యాంధ్రులకు ముఖ్య పట్టణ మొక్కటి లేని లోపము దొలఁగును. బహువిధ పరిశ్రమములవలన బహుజన జీవనోపాయములకు మార్గము గలుగును. దీనివలన నాంధ్ర విశ్వ విద్యాలయ మొక్కటి తలచూపుట కవకాశము కలుగును. దానినిబట్టి బహువిధ పరిశ్రమ కళాశాల లుత్పన్నము కావచ్చును. పాశ్చాత్య పద్ధతి ననుసరించి, యాంధ్ర భాషలో సమస్త విద్యలును, సమస్త పరిశ్రమలును, విద్యార్థులకు నేర్పుటకు మనకు వీలు గలుగును. దీనినిబట్టి విద్యార్థు లల్పవయస్సులోనే, యల్ప ధన వ్యయముతోనే పాండిత్య విద్య గడించి, తమ విద్యా ప్రభావమునుబట్టి తాము ప్రవేశించు ప్రతి పరిశ్రమములోను, వ్యయ ప్రయాసలఁ దగ్గించి, లాభము నినుమడింపఁజేయఁగల నూతనాంశములను గనిపెట్ట సమర్థు లగుదురు. కల్పనాశక్తిలేని లోపముచే బహుకాలముగాఁ గాంతిఁ దొఱఁగియున్న మనదేశము మరలఁ దేజోవిరాజితమై మహోన్నతి గాంచును. ఆంధ్రభాషకుఁదోడు విద్యార్థులందఱికిని, ఆంగ్లేయ హిందీ భాషలలో అఖండ పాండిత్యమును, విధాయకముగఁ గలిగించిన, నొక మన దేశముననే కాక ప్రపంచమంతయు వారు సంచారము చేయఁ గలిగి, వివిధోపయోగ వార్తల సంగ్రహించి, మన దేశోన్నతికిఁ దోడ్పడుదురు. తప్పని పనిగా స్త్రీ పురుషుల నందఱిని నీతి విద్యా బలయుతులుగాఁజేసి యొక్కొక్క పరిశ్రమ విద్యలో వారికిఁ బ్రవేశమును గలిగించిన, మన యాంధ్రులందఱును బురుషార్థపర లగుటవలన, వారిలో భూమికి బరువుగాఁదోఁచువా రెవ్వరుండరు. ఇదంతయు ననుకూలురై, ప్రజాహితకారులై, న్యాయవంతులై సహనశీలురైన పాలకుల కాలములోఁ బ్రజలు చేయవలసిన పని. కాని రాజులు బలాత్కారపరచి చేయవలసిన పనికాదు. ఈ పని మనకు ధనలోపము లేదు. దీనికై పాటుపడు సామర్థ్య లోపము లేదు. కాని దేశ భాషాభిమాన లోప మొక్కటియే దీని కాటంకమై యున్నది. ఆ యభిమానాగ్నియే ప్రతియాంధ్రుని హృదయము

ోసు బుట్టి ప్రజ్వరిల్లిన మన కార్య సాఫల్యమునకు మన పాలకులు నాంగ్లేయుల సత్ప్రభుత్వకాలముకంటె మంచి సమయము మనకు దొరకదు. ఈ కార్యసాధనవలననే మనము ప్రస్తుత బాల్యావస్థను బాసి, యువావస్థను బడయఁగలిగి "పుత్రం మిత్రవ దాచరేత్" అను నుడి ననుసరించి భావజ్ఞులగు మన పాలకుల మైత్రికిఁ బాత్రులు గాఁ గలుగుదుము. బద్ధకంకణులై మన పాలకులు చేయఁబూనిన మేలుపనిని మనము ఫలింపజేసినవారల మగుదుము. వారి పాలననుండి మనకు హిత మాచరింపనెంచిన పరమ దయాపరుఁడైన పరమేశ్వరుని యాజ్ఞను పాలించినవార మగుదుము. తక్కిన మన దేశ భ్రాతృవరుల కందఱికిని మనము మార్గదర్శకుల మగుదుము.

ఆంధ్రదేశ బాంధవులారా! ఇది యొక గొప్ప విషయము. ఈ విషయమును గురించి ధీమంతులును, విద్యావంతులునైన తమబోటులకు విశేషముగఁ దెలియఁజేయ నావశ్యక ముండదు. నూతన సంవత్సరాది దినమున, మన దేశోన్నతి కావశ్యకమగు నూతనాంశము నొక్కటిని, తమ యోచన కొరకుంచుట తన కర్తవ్య మని తలఁచి, మా యాంధ్రపత్రికా బాలిక, పై విషయమును దమ ముందటఁ బెట్టినది.

ఉ. శీలము శాస్త్ర విద్యయును శేముషి నాఁబడు దివ్యభూషలన్
దాలిచినట్టి ధన్యులు వదాన్యులునౌ తమ రాంధ్ర పత్రికా
బాలిక చేయు విన్నపము భవ్యమతిన్ దలపోసి చూచి దో
షాలిని బోనడంచి మన యాంధ్ర సతీమణి నుద్ధరింపరే.

ఆంధ్రులు

[1910 సాధారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఆసేతు హిమాచల పర్యంతంబునుఁ బ్రాక్పశ్చిమ సముద్రముల నడుమనుఁ దనరారెడి భారతమాతా సంతతివార లనేక జాతీయులు. తల్లులు స్వశరీర రసముచేఁ దమ బిల్లలఁ బోషింతురు. తల్లులకుఁ దల్లియగు దేశమాత స్వకీయ పరకీయ భేదములేక దేశవాసుల నెల్లరఁ గాపాడును. క్షీరసాగర మథనంబున దేవదానవులు గలుముల వేలుపునుఁ గాంచినటులు మహాసముద్ర మథనంబున భారతమాత ప్రభవించినది. కమలమునుండి మంగళ దేవత వలెఁ గమలాకారముగల లంకనుండి భరతఖండము వెలువడినటులఁ దోచుచున్నది. ఈ దేశమాత కున్నత నగరాజం బుత్తమాంగంబు వలెను, సముద్రశాఖలు బాహువులభంగిని, సుజల పూరితంబులైన నదీ నదంబులు ప్రాణాధారంబులైన రక్తనాళికల రీతిని నొప్పుచున్నవి. భరతఖండమున లేని సుఖ శీతోష్ణస్థితి వేఱొక దేశమునందుఁ గనఁబడదు. భూమి ఫలవంతమై సస్య సమృద్ధిని గలిగియున్నది. ఈ సుఫలత్వము స్వదేశ సంతానాభివృద్ధికినిఁ బరదేశీయుల రాకకును ముఖ్యకారణము.

హైందవు లార్యులనియు నార్యేతరులనియును రెండు విధములుగ నున్నారు. కిరాతులు, భిల్లులు, చెంచులు, కోయలు మొదలగు వనచరు లాదిమ దేశీయులు. ద్రావిడు లార్యేతరులలో వేఱొక జాతీయులు. ద్రావిడు లాదిమ దేశీయుల నిర్జించి దేశము నాక్రమించుకొనిరి. ఆర్యులు ద్రావిడులను దక్షిణమునకుఁ బారదోలి యుత్తర భాగముల నాక్రమించుకొనిరి. ఆదిమ దేశీయులును ద్రావిడులును గాక నార్యేతరు లనేకు లీ దేశమును నివాసముగఁ గైకొనిరి. ఆదిమ దేశీయులు ద్రావిడులవలనను నార్యులవలనను జయింపఁబడి హీన స్థితియందుంచఁబడిరి. ఇదియ మన దేశమునందలి హీన జాతీయుల దుస్థితికిఁ గారణము. భరతఖండమునందలి దక్షిణ ప్రదేశములందు ద్రావిడులును నుత్తర దేశములం దార్యులునుఁ బ్రబలిరి. కాలక్రమమున నార్యులు దేశమునందంతట వ్యాపించి యార్యేతరులపైఁ దమ యాచార వ్యవహారములఁ బ్రసరింపఁజేసిరి. కాని దక్షిణాపథ మార్యావర్తమువలె నార్యులకు ముఖ్యస్థానము గాలేదు. మగధరాజ్య మార్యుల రాజ్యములలోఁ బ్రఖ్యాతిగాంచిన దక్షిణ రాజ్యము నడుమ దండకార్యణమును, దానిక్రింద ద్రవిడ రాజ్యములును వ్యాపించియుండెను. వింధ్యపర్వతములకు దక్షిణమునను ద్రవిడ రాజ్యముల కుత్తరమునను నాంధ్రులు దమ సామ్రాజ్యమును స్థాపించిరి. రామాయణమునం దాంధ్రరాజ్యము దక్షిణ దేశములలో నొకటిగఁ బేర్కొనఁబడినది.

“తథైవాంధ్రాంశ్చ పుండ్రాంశ్చ చోళాన్ పాండ్యాంశ్చ కేరళాన్”

దక్షిణ దేశమునందలి యాంధ్రదేశమునందు సయితము సీతను వెదకుమని సుగ్రీవుఁడు హనుమంతుని నాజ్ఞాపించెను. ఆంధ్రనామ మెటుల గలిగినది విచారణీయము. ఆంధ్ర, అంధ్ర, తెలుగు, తెనుఁగు పదములు పర్యాయపదములు. త్రిలింగ దేశముల నడుమ నుండుటంజేసి తెలుగు దేశముగ నెంచఁబడినదని కొందరిమతము. భూమి నల్లగా నుండుటంజేసి తెనుగునాడు లేక తెనుగుదేశ మనఁబడినదని కొందరి మతము. ఆంధ్రు లార్యులా ద్రావిడులా యను సంశయము గలుగుట సహజము. ఆంధ్ర ద్రావిడ భాషలకుఁగల సన్నిహిత బాంధవ్యమునుబట్టి యాంధ్రులును ద్రావిడులలో నొక శాఖగా నెంచఁబడవలయును. రామాయణకాలమునాటికి దక్షిణమునం దార్యుల రాజ్యములు ప్రబలలేదు. నందులు మగధరాజ్యము నేలునపు డాంధ్రులు స్వతంత్రులుగ నుండిరి. మౌర్యవంశజుఁడైన యశోకవర్ధనుని కాలమునం దాంధ్రులు మౌర్యసామ్రాజ్యములోనివారుగ నుండిరి. ఆంధ్రరాజులు 30 దుర్గములను, 1,00,000 పదాతులను, 2,000 ఆశ్వికులను, 1000 గజములను గలిగియుండిరి. కృష్ణానదీతీరమునందున్న శ్రీకాకుళము వీరికి రాజధానిగా నుండెను. రాజ్యము కృష్ణా గోదావరుల నడుమను దూర్పు సముద్రమునుండి పడమటికనుమలదగ్గర గోదావరీ నదీతీరమునందున్న సుప్రసిద్ధమైన నాశికాక్షేత్రము వరకు వ్యాపించియుండెను. కొన్ని సమయములందు దక్షిణమున పెన్నవరకును నుత్తరమున జగన్నాథమువరకును వ్యాపించి యుండినది.

“జగన్నాథా దూర్ధ్వభాగా దర్వాక్ శ్రీభ్రమరాత్మకాత్,
తావదాంధ్రాభిధో దేశః ....”

అశోకవర్ధనుఁడు లోకాంతరగతుఁడైనపుడు వాని సామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నముకాగా నాంధ్రులు మరల స్వతంత్రరాజులైరి. ఆంధ్రులు రమారమి 550 ఏండ్లు క్రీ. పూ. 300 నుండి క్రీ. త. 236 వరకు నాంధ్రదేశమును బాలించిరి. ఈ రాజులలో నేడవ పురుషుఁడు హాలుఁడు దేశభాషలఁ బోషించెను. బృహత్కథ పైశాచీభాషలో వీని కాలమునందు రచియింపఁబడినది. క్రీ. త. 111 నుండి 138 వరకు నేలిన రెండవ విలివాయకురుఁడు శకబాహ్లిక యవన ఘూర్జరాదులైన పరదేశీయుల నోడించి కీర్తిశేషుండయ్యె. యజ్ఞశ్రీ యనురాజు కడపటి యాంధ్రరాజులలోఁ బ్రసిద్ధికెక్కెను. ఆంధ్రసామ్రాజ్యము క్రీ.త.236వ సంవత్సరముతో విచ్ఛిన్నమాయెను. పిమ్మట నారవ శతాబ్దమువరకాంధ్రుల చరిత్రాంశములు దెలియవు. కొందరి మతమున నాంధ్రరాజులు ద్రావిడులు, కొందరి మతమున వా రార్యులు. కాని చోళ పాండ్య కేరళ దేశాధిపతులవలె నాంధ్రులును నార్యులు గారనుటయె యుక్తి యుక్తముగ నుండెడిని. ఆంధ్రదేశమున కుత్తరమున నార్యులును దక్షిణమున ద్రావిడులు నుండుటంజేసి ఈ యుభయ

జాతీయుల యాచార వ్యవహారముల కెక్కువ సంయోగ మీదేశ మునం దేర్పడినది. వీరి యాచార వ్యవహారములును, భాషా విశేషము లును, గుణశీలములును, నాకార విలాసములును దీని నిరూపించు చున్నవి. ఆంధ్రదేశమునందు దక్షిణ దేశమునకన్న బౌద్ధమత మెక్కువగా వ్యాపించినది. అమరావతి, భట్టిప్రోలు, గుడివాడ, జగ్గయ్యపేట మొదలగుచోట్లనున్న స్తూపములు దీనికి నిదర్శ నములు. దక్షిణదేశమునందువలె నాంధ్రదేశమునందు పెద్ద దేవా లయములు లేవు. ఆంధ్రులు వర్తకమునకై సముద్రమును దాటి దూరదేశములకు వెళ్లినటుల నిదర్శనము లనేకములు గలవు. ఆకాలమునందు వర్ణభేద మింత పట్టుదలగా నున్నటుల దోచదు. స్త్రీలు విద్యా స్వతంత్రములను గలిగియున్నటుల విజయసిం హుడైన విలివాయకురునికై వానితల్లి బలశ్రీ చెక్కించిన శిలా శాస నమువలన నూహింపదగియున్నది. మూడవశతాబ్దము నడుమ నాంధ్రరాజ్య మంతరించినది. తిరిగియాఱవశతాబ్దమువరకు నాంధ్ర దేశ చరిత్రాంశములు దెలియవు. ఆఱవ శతాబ్దమునుండి పదు నొకొండవ శతాబ్దము దనుక నాంధ్రదేశమును చాళుక్యులు పాలిం చిరి. ఆంధ్రరాజులు తూర్పునుండి బశ్చిమమునకుఁ దమరాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసినటులు చాళుక్యులు పడమటినుండి తూర్పువరకు రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసిరి. తూర్పుదేశమునందు వెంగిపురము రాజ ధానిగ నుండెను. రాజ్యాభివృద్ధియై నపిదప రాజధాని రాజమహేంద్ర పరమునకు మార్పఁబడియె. చాళుక్య లుత్తర హిందూస్థానము నుండివచ్చిన రాజపుత్రులు, చంద్రవంశజులు. వీరికాలమునం దాం ధ్రదేశమున బౌద్ధమతము తగ్గి బ్రాహ్మణమతము హెచ్చినది. ఎల్లోరా ఎజెంటాలలో నుండు గుహావిహారములు వీరి రాజ్యవ్యా ప్తిని బ్రాహ్మణమతాభిమానమునుఁ దెలుపుచున్నవి. ఈ రాజులలో నిరువదియేడవరాజగు రాజరాజనరేంద్రుడు నన్నయ భట్టారకునిచే నాంధ్రీకరింపఁబడిన మహాభారతమునకుఁ గృతిపతియై తెలుగుబాసకు మహోపకారమునుఁజేసి శాశ్వతకీర్తినిఁ గాంచెను. పండ్రెండవ శతాబ్దమునం దాంధ్రదేశమును చోళరాజులు పాలించిరి. ఓరు గంటి సంస్థానాధీశులైన గణపతిరాజులు పండ్రెండు, పదుమూడు శతాబ్దములం దాంధ్రదేశమును మహావైభవముతోఁ బాలించిరి. ఈ వంశజులలోని రుద్రమదేవియును ప్రతాపరుద్రుడును సుప్ర సిద్ధులు. కళింగరాజులైన గజపతులు పదునాల్గవ శతాబ్దమునం దాంధ్రదేశములోని కొన్నిభాగముల నాక్రమించుకొనిరి. రెడ్డులు నీ కాలములోఁ గొంత దేశమునకుఁ బాలకులైరి. పదునాల్గవ శతా బ్దమునం దాంధ్రదేశమునందు మహమ్మదీయులు నెలవుల నేర్ప రచుకొనిరి. పదునాఱవ శతాబ్దారంభమున నాంధ్ర రాజ్యలక్ష్మి కృష్ణదేవరాయల వశవర్తిని యయ్యె. ఈ శూరాగ్రేసరుఁ డాంధ్ర భాషాయోషామణినిఁ బోషించి చిరకీర్తినిఁగాంచెను. పిమ్మటనాంధ్ర దేశము మహమ్మదీయుల వశమైనది. ఆంధ్రదేశమునం దాంగ్లే యుల పరిపాలనము పదునెనిమిదవ శతాబ్దమునందు ప్రారం భమై పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు సుస్థిరముగా స్థాపింప బడినది.

దేశాభివృద్ధికిని భాషాభివృద్ధికిని సుస్థిరమైన సత్పరిపాల నము ఆవశ్యకము. రాజ్యలక్ష్మినిఁ గాపాడఁజాలినవారలె భాషాయో షనుఁ బోషింపనోపుదురు. పూర్వము భూపతులు పండితులఁ బోషించి విద్యాభివృద్ధినిఁ జేయుచుండిరి. ఈ సత్పరిపాలకులవలన సత్కవులు, శూరాగ్రేసరులు, మంత్రిపుంగవులు, దేశభక్తులు గౌరవింపఁబడుచుండిరి. ఆంధ్రులును నితర హైందవ జాతీయుల వలె దురాచారపీడితులై యజ్ఞానాంధకారములోఁబడి తమ యుచ్చ స్థితినుండి దొలగిపోయిరి. ఆంధ్రుల గత వైభవము దేశాభిమాన మునుఁ బురికొల్పనోపదా? వాగనుశాసనుఁడు, కవిబ్రహ్మ, ప్రచండ పరమేశ్వరుఁడు మున్నగు సార్థక నామధేయులచే రచియింపఁబడిన కావ్యరాజంబులు భాషాభిమానమును బుట్టింపఁజాలవా? నా జన్మ భూమి, నా మాతృభాష, నా స్వదేశము అని యొకసారియైనను దలపోయని తేజోవిహీనుఁడైన కుక్షింభరుఁడుండునా? నవశక్తి దేశమునందంతట దన ప్రతాపమును వ్యాపింపఁజేసి దేశ భాషాభి మానుల మనంబుల దృఢముగ నాకర్షించుచున్నది. సాధువృత్తిని బూని దేశాభివృద్ధికై ఈ ప్రతాపమును నియమించుట దేశభ క్తుల విధి. కాలమునుబట్టి సాధన సంపత్తియును మారినది. దేశభక్తుల దేశసేవ ఈ సాధన సంపత్తి ననుసరించియుండవల యును. లేనియెడల ననిష్టములకుఁ గారణము గాఁగలదు. దేశారా ధనమునకు దౌర్జన్య మీ కాలమున నెంతమాత్రమునుఁ బనికిరాదు. దౌర్జన్యమువలన దేశమునందు సంక్షోభము గలిగి దేశాభివృద్ధికి భంగము గలుగును. దౌర్జన్య మిహపరసుఖములనుఁ బాడుజేయును, ధర్మారంభమువలన నంతరాయములు నశించి విజయము సమ కూరును.

ప్రస్తుతము తెలుగుబాసను మాటలాడుజనులు రెండు కోట్లకుపైగాఁ గలరు. వీర లన్నిరాష్ట్రములందును వ్యాపించి యున్నారు. 1,50,00,000 తెలుగువారు బ్రిటిషు ఇండియా లోను, 50,00,000 నైజాము రాజ్యమునందునుఁ గలరు. బ్రిటిషు ఇండియాలోనివారు విశేషముగఁ దెలుగు మండలము లలో నున్నారు. కాని రామేశ్వరమునకునుఁ గాశికాపురమునకును, రం గూనునకును క్వెట్టాకును నడుమనున్న ముఖ్యపట్టణములందెల్లఁ దెలుగువారు గలరు. వీరల నందఱ నేకీభావులుగఁజేయుట కాంధ్ర భాషకు శక్తి సామర్థ్యములు గలవు. భిన్నదేశములందుండు తెలుగువారి నేకజాతీయులనుగఁ జేయుటకు మాతృభాషయె తగిన బంధన సాధనము.

హైందవుల భాగ్యవశమున నాంగ్లేయులు హిందూ దేశమునకు బాలకులై దేశమునందు శాంతిని స్థాపించి దేశాభివృద్ధినిఁ జేయుచున్నారు. వీరి సత్పరిపాలనము విద్యాభి వృద్ధికిని వాణిజ్యాభివృద్ధికినిఁ బరిశ్రామికాభ్యున్నతికినిఁ దోడ్పడుచున్నది. ఆంధ్రులును మిగిలిన హైందవులు వర్ధిల్లు చున్నారనుట నిర్వివాదాంశము కాని వంగ మహారాష్ట్ర ఘూర్జర ద్రవిడాది దేశీయులవలెఁ దమ జనబాహుళ్యమునకుఁ దగిన టుల వృద్ధిఁ జెందునటుల తోఁచదు. ద్రావిడులును మహారాష్ట్ర లును ఘూర్జరులును నాంధ్రులకన్న సంఖ్యాబాహుళ్యమునఁ దక్కు వగనున్నను శక్తి సామర్థ్యములం దాంధ్రులను మించియున్నారు. దీనికి ముఖ్యకారణము వారల యధిక విద్యాభివృద్ధి. తెలుగుదేశము నందు దక్షిణదేశముకంటెఁ గళాశాలలును బాఠశాలలును దక్కు వగ నున్నవి. చెన్నపురియందు దేశీయులచేఁ బ్రచురింపఁబడుచున్న యాంగ్లేయ దైనిక వార్తాపత్రికలు మూడును నాంధ్రేతరులచేఁ బ్రచురింపఁబడుచున్నవి. విశేష వ్యాసముగల తెలుగు వార్తా

పత్రిక యొకటియును లేదు. ఇంతవరకొక యాంధ్రుఁడును నున్నత న్యాయాధీశుఁడు గాలేదు. ఉన్నత న్యాయవాది పదవినిఁ బొందియుండలేదు. మండలాధిపతియును గాలేదు. ఎల్లేపద్ది జానకిరామయ్య గారొకరు మాత్రము మండల న్యాయమూర్తిగ నుండిరి. వ్యవస్థా కల్పిత పౌరసేవా పరీక్షలలోఁ (Statutary Civil Service) గృతార్థులైనవారు గానరారు. స్త్రీల కుపయుక్తమైన యున్నతవిద్యాలయ మొక్కటియైన నాంధ్రదేశమునందు లేదు. చెన్నపురిరాష్ట్రమునకు రాజధానియైన చెన్నపురి తెలుగు మాటలాడువారికి దక్షిణ సరిహద్దు. అయిన నది ప్రధాన నగరంబగుటంజేసి యాంధ్ర భాషా వ్యాపన కదియె ముఖ్యస్థానముగ నున్నది. అచ్చటినుండిగాని లేక వేరొక ముఖ్యపట్టణము నుండిగాని యాంధ్ర భాషా వ్యాపనకుఁ దగిన వ్యవస్థల నేర్పాటుఁ జేయవలయును. ప్రజలు విద్యావ్యాపనకై పాలకుల సహాయమునె నమ్మియుండక స్వయంసహాయమును నమ్మి పని జేయవలయును. పాలకులు సేయవలసిన పను లనేకములు. వారి యాదాయ మనేక కార్యములకై యుపయోగింపఁబడవలసియున్నది. ధనము వివిధ ప్రదేశములనుండి వచ్చుటంజేసి యన్ని ప్రదేశములవారి కొరకు వినియోగింపఁబడవలసియుండును. ఇందువలననె మిగిలిన దేశీయులును విద్యాభివృద్ధికై స్వయంసహాయము రెండువిధములఁ జేయఁదగియున్నది, మొదటివిధము ధనసహాయము. రెండుకోట్లకు పైగానున్న యాంధ్రులు నిశ్చలమైన భాషాభిమానమునుఁ బూనిరేని యాంధ్రకళాశాలకుఁ దగిన ధన మొక్క పెట్టునఁ బోగు గాఁగలదు. మహద్భావనాంకురంబులు మహత్కార్యములకు బీజములు. స్వల్పారంభంబులె మహత్కార్యములుగఁ బరిణమించును. ఆంధ్రదేశంబున విద్యావ్యాపననుజేసి సరసశబ్దార్థాలంకృతంబును మృదు మధుర గంభీరంబునునైన దేశభాషను నుద్ధరింపఁగోరని యాంధ్రు లుందురని నమ్ముట కవకాశము లేదు. ఈ దేశ భాషాభ్యుదయము మనసకలారంభములకునుఁ బునాది. ఐకమత్యమునకు మూలబీజము. పరిశ్రామికాభివృద్ధికిఁ బ్రధాన సాధనము, వాణిజ్యాభివద్ధికిఁ జతురోపాయము, జ్ఞానాభివృద్ధికి సరళమార్గము, పురుషార్థ సాధనమునకుఁ జక్కని త్రోవ.

ఇపుడు ధనార్జనమునకును జ్ఞానాభివృద్ధికిని రాజ భాషయైన యాంగ్లేయభాష యభ్యసింపఁబడుచున్నది. ఈ భాషయందుఁగల గ్రంథసామగ్రి వేరొకభాషయందుఁ గానరాదు. దీనియందుఁగల శాస్త్రగ్రంథములకుఁ బరిమితి లేదు. మతగ్రంథములకు మితి లేదు. కల్పనా కథల కంతము లేదు. చరిత్ర గ్రంథములకు గడువు లేదు. కావ్యనాటకములకు గణన లేదు. ఈ భాష విద్యార్థికులకు బరనార్థమైనదైనను నాంగ్లేయభాష యెన్నటికిని దేశభాష గాఁజాలదు. సామాన్య జనులకు విద్యాసంపత్తి దేశభాష వలననె గలుగనున్నది గాన దేశభాషను వృద్ధిచేయుట భాషాభిమానులకుఁ బ్రథమ కర్తవ్యము.

స్వయంసహాయము నవలంబించుటకు రెండవ మార్గము స్వార్థత్యాగము. విద్యాధికులందరును రాజకీయోద్యోగములను న్యాయవాదివృత్తిని నవలంబించుదురేని దేశహితార్థము కంకణమును గట్టుకొనువారుండుటకు వీలుండదు. ఉపాధ్యాయవృత్తి నవలంబించుటవలనను ధనార్జనము తక్కువైనను దేశహితమునుఁజేయుట కెక్కువ వీలు గలదు. పునహాలో ఫర్గ్యుసనుకళాశాలోపాధ్యాయులు మహారాష్ట్రదేశమునకు మహోపకారమునుఁ జేయుచున్నారు. మచిలీబందరులో స్థాపింపఁబడుచున్న యాంధ్రజాతీయ కళాశాలోద్ధారకులు స్వయంసహాయమును నమ్మి స్వార్థ త్యాగదీక్షను వహించి పనిజేయుచున్నారు. ఆంధ్రదేశీయు లీ సదుద్యమమునకుఁ దోడ్పడి దీనిం బోషింపఁ బ్రయత్నింపవలయును. ఇట్టి సదుద్యమములను బోషించుటయె దేశభక్తులకు భాషాభిమానులకు బ్రథమ కర్తవ్యము.

నైజాము రాజ్యమునందు ధన సంపన్ను లనేకులు గలరు. ఆ రాజ్యమునందు 50 లక్షల జనులు తెలుగు భాషను మాటలాడువారు గలరు. వారి యభివృద్ధికై యొక యాంధ్రకళాశాల నైజాము రాజ్యములో స్థాపించుట ముఖ్యము. ఈ రాజ్యమును బూర్వము గణపతిరాజులు పాలించి యాంధ్రభాషను పోషించిరి. ఇపుడీ రాజ్యము స్వదేశ రాజ్యములలో ప్రథమస్థానము నలంకరించుచున్నది. సహజ సద్గుణాలంకారులును స్వదేశ భాషాభిమానులునైన శ్రీ నైజాముగారీ యుద్యమమునకుఁ దోడ్పడవచ్చును.

ఆంధ్రదేశ బాంధవులారా! మన పూర్వపు యున్నతస్థితిని దలపోయుఁడు, భాషాభిమానులారా! భాషాభివృద్ధికై ఇతర రాష్ట్రీయులు సేయుచున్న ప్రయత్నములను గమనింపుఁడు. మనము చేయవలసిన యత్నములను యోచింపుఁడు. కవివరులచే రచియింపఁబడిన భారతాది గ్రంథరాజములలోని భాషాస్వారస్యమును మాధుర్యమునుఁ గ్రోలి చూడుఁడు. బ్రిటిషు పరిపాలనమువలన సౌలభ్యంబులైన సాధన సంపత్తినిఁ జేపట్టుఁడు. దయామయుఁడైన సర్వేశ్వరుని నమ్మి దేశ భాషాహితార్థమై పనిచేయుఁడు. సఫలీకృతమనోరథులచిర కాలమునఁ గాఁగలరు.

—పత్రికాధిపతి.

ప్రస్తావన

[1912 పరీధావి సంవత్సరాది సంచికనుండి]

ఇతర భాగములవలె నాంధ్రదేశమును నభివృద్ధిని జెందుచున్నది. కానియభివృద్ధి యితర ప్రదేశములందువలె వేగముగా జరుగుచున్నటులు తోచదు. విద్యయందును, వాణిజ్య పరిశ్రమల యందును ఆంధ్రులు వెనుకనుబడియున్నారు. వా రిపుడైనను మేల్కొని స్వజాతీయాభివృద్ధికై పాటుపడినంగాని ప్రఖ్యాతిని గడింపనేరరు. తెలుగు దేశమునందు నిరుడె ప్పటిరీతిని మండల సభలు, శాఖాసభలు గూడినవి. నియోగి మహాజనులు, వైదిక బ్రాహ్మణులు, ఆర్యవైశ్యులు, విశ్వ బ్రాహ్మణులు, కమ్మ మహ జనులు మొదలగువారు దమ శాఖా సభలను జయప్రదముగ నడిపించిరి. సభల ప్రయోజనము స్వకీయ జాత్యభివృద్ధి. ఈ యభివృద్ధి మాటలవలనంగాక క్రియారూపమునం గైకొనినపుడుకాని ప్రయోజన మేర్పడదు. కులాభిమానులు ప్రతి సమావేశ సమయమునందును చందాలను వసూలుచేసి యా సొమ్మును దమ జాతివారి విద్యాభివృద్ధికయి వినియోగించవలసియుందురు. యువ్వ కులకు స్వదేశమునందునం బరదేశములందును విద్యను జెప్పించు భారము సంఘముపైం గలదు. ఈ విషయమై ప్రతి జాతివారును దమ భారమునం బూనిన విద్యావ్యాపనయును సంఘాభివృద్ధియును సత్వరితముగం గాంగలవు. ఇందుకు వ్యతిరిక్తముగా నీ సభలు కుల పక్షపాత సభలుగాం బరిణమించిన దేశానర్థమునకు మూలము గాగలవు. సంఘము నా మహోపద్రవమునుండి గాపాడుట దేశాభిమానుల విధి.

విద్యావ్యాపనము

వంగరాష్ట్ర ద్రవిడ దేశములందువలెం దెలుగు దేశమునందు విద్య వ్యాప్తినిం గాంచుటలేదు. పునహా నగరమునందలి ఫర్గ్యూసను కళాశాలనుబోలిన కళాశాల యాంధ్రదేశమునందు లేదు. బందరు జాతీయ కళాశాల పోషణములేకను వృద్ధినొందుటలేదు. స్త్రీ విద్య మిక్కిలి హీనస్థితిలో నున్నది. బొంబాయి నగరమునందు యువతులు పాఠశాలలకుం బోవుటను జూచినపుడు పరమాహ్లాదము గలుగుచుండును. తెలుగుదేశమునం దీ యువతులు పలువురు పిల్లలకుం దల్లులై యుత్సాహమునం గోల్పోయి వార్ధక్య స్థితియం దుందురు. బొంబాయి, కలకత్తా నగరములందు యువతీమణుల ముఖపంకజములనుండి తేజోవిలాసము లుట్టిపడుచుండును. వారు యువతుల కనురూపమైన పరమోత్సాహమును గలిగియుందురు. ఆంధ్రదేశమున కా మహద్దశ యెపుడు పట్టునో తెలియదు.

విద్యాభ్యాసార్థ మాంధ్రు లితర రాష్ట్రవాసులవలెం బరదేశములకుం బోవుచున్నారు. వంగరాష్ట్రమునందువలె వారల బోషించుటకుం దగిన విధులుగాని, ప్రోత్సహించుటకుం దగిన సంఘములు గాని లేవు. విద్యార్థుల పరదేశ గమనార్థ మొక నిధి నేర్పాటు జేయుట యవసరము. మహారాష్ట్రులు (ప్రైస్ ఫండు) కానీ నిధిని స్థాపించి విద్యాభివృద్ధిని బరిశ్రామికాభివృద్ధిని జేయుచున్నారు. ఆంధ్రులు పరదేశమున కేగిన వారలను బహిష్కారముతో సత్కరించుచున్నారు. వారు స్వదేశమును స్వగృహమును వదలి విద్య నభ్యసించుటకై పరదేశములకుం బోవుచున్నారు. వారే భావి పౌరులుగా నున్నారు. విదేశవాసమువలన ప్రజ్ఞా పాండిత్యములను గడించుచున్నారు. ఆ విద్యాధికులు స్వదేశమునకు వచ్చినపుడు వారలను వైరి వెలులపాలు చేయకుండుటయేగాక బరిపూర్ణాదరముతో సంఘమునందుం జేర్చుకొనుట యాంధ్రుల ముఖ్య విధి. శొంఠి రామమూర్తిగారు గత సంవత్సరమునందు పౌర సేవా పరీక్షలో నుత్తీర్ణులై యాంధ్ర దేశమునకు సత్కీర్తిని గడించిరి. ఈ కఠిన పరీక్షయందుం గృతార్థులైన యాంధ్ర బ్రాహ్మణులలో రామమూర్తిగారు మొదటివారు. రాగల నవంబరులో వారు స్వదేశమునకు వచ్చినపు డాంధ్రులు వారికి హృదయంగమంబైన స్వాగతంబు నొసంగుట యుచితము.

సంఘ సంస్కరణము

సంఘమునందు మెల్ల మెల్లగా మార్పు లేర్పడుచున్నవి. మతములు మారుచున్నవి. నూతనాచారములు ప్రబలుచున్నవి. ప్రాచీనాచారము లుద్ధరింపబడుచున్నవి. దేశమంతయు బరివర్తనాయత్తమైనది. సంఘ సంస్కరణ విషయమువం దాంధ్రులు ద్రావిడులకు ముందంజను వేయుచున్నారు. కాని వారి సంస్కార ప్రియత్వము దృఢరూపము వహించలేదు. అతిబాల్య వివాహములు, కన్యాశుల్కములు, వరశుల్కములు స్వచ్ఛంద విహారమునం జేయుచున్నవి. అతి బాల్య వివాహములు సంఘాభివృద్ధికి వేరు పురుగులుగా నున్నవి. దుర్బలత్వమునకు, వ్యాధిగ్రస్థతకు, నల్పాయుష్యమునకు నీ వివాహములు పుట్టినిల్లులు. వీటి యుపసంహారమునంజేసి ప్రాచీనార్యాచారావలంబనము నవలంబించుటయే చేయందగిన సంస్కరణములలో మొదటి సంస్కరణము. రజస్వలానంతర వివాహములు పూర్వము శాస్త్ర సమ్మతములై యాచరణయం దుండెడివి. ఇపు డీ యాచార మపరూపమైనది. దాని యపరూపమే సకలానిష్టములకును గారణమైనది. ఈ దురాచారము నుపసంహరించుటకై దేశమునందటను వివాహ సంస్కరణ మండలులు స్థాపింపబడుచున్నవి. సంఘ సంస్కరణాభిమాను లందఱును నీ మండలు లందుంజేరి సంస్కరణ ప్రతిజ్ఞనుం బూనుట ముఖ్యము. విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథమండలికి వ్యవస్థాపకుండైన శ్రీ ఆచంట లక్ష్మీపతి గారు హిందూ వివాహ సంస్కరణముయొక్క చెన్నపురి శాఖకు గార్యదర్శులు. గత వత్సర వృత్తాంతములలో వారి వివాహ మెన్ని

కను గాంచినది. శ్రీమతి రుక్మిణమ్మగారి పరిణయము పురాణ ప్రసిద్ధ రుక్మిణీ కల్యాణమువలె జనాదరణమును గాంచినది. బొంబాయియం దిట్టి వివాహము ఇంకొకటి జరిగినది. ఆ పరిణయమునం దొక యాంధ్ర బ్రాహ్మణుడు మహారాష్ట్ర నారీమణిని వివాహమాడెను. శ్రీమతి తారాబాయిగారు మెట్రిక్యులేషన్ పరీక్షయందు నెగ్గి ఉపాధ్యాయినిగా నెల కేబది రూప్యములను గడించుచున్నది. పెండ్లియాడిన కోటంరాజు పున్నయ్యగా రాంధ్ర పత్రికాభివృద్ధికై పాటుపడుచున్నారు. బాల్య వివాహములు పోయి యిట్టి యవ్వన వివాహములు ప్రబలుట శ్రేయస్కరము.

గత వత్సరమునం దాంధ్ర భాషాచరిత్రమునం దొక నూతన యుగ మేర్పడినది. భాషాభివృద్ధికై చెన్నపురియందు "ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు" స్థాపింపబడినది. ఆ పరిషత్తునకు శ్రీ పిఠాపురము రాజాగారు అగ్రాసనాధిపతి. జయంతి రామయ్యపంతులుగారు కార్యనిర్వాహక సభాధ్యక్షుడు. పురాణం నాగభూషణంపంతులు, వేదము వెంకటరాయశాస్త్రి, ఆచంట లక్ష్మీపతిగారలు కార్యదర్శులు. ఈ పరిషత్తుయొక్క ముఖ్యోద్దేశము 'తెలుగుభాషయొక్కయు వాఙ్మయముయొక్కయు అభివృద్ధికి నుపచరించు నన్ని కార్యములను జేయుట" అయియున్నది. పరిషత్తును స్థాపించుటవలన నాంధ్ర భాషకుఁగల యొక గొప్ప కొరత తీరినది. కార్యనిర్వాహక సభ్యులు శ్రద్ధాళువులై కార్యమును నిర్వర్తించిన భాషాభ్యుదయమునకై ఈ పరిషత్తు మహోపకారమును జేయఁగలదు. గత సంవత్సరమునందు దానికి వెనుకటి సంవత్సరమునందువలె రమారమి 600 గ్రంథములు దెలుగు భాషయందుఁ బ్రచురింపఁబడినవి. వాటియందు ముప్పాలు పద్య రూపమును వహించినవి. శేషించినవి గద్యరూపమును గైకొనినవి. గ్రంథ ప్రచారణీ సంఘము లభివృద్ధినిఁ జెందినవి. ఆ సంఘములు నూతన గ్రంథములను బ్రచురించుచు భాషా సేవను యథాశక్తిని చేయుచున్నవి. నిరుడు కవివరులందఱును తమ ప్రజ్ఞా పాండిత్యములను శ్రీ పంచమజార్జి రాజరాజేంద్రుని రాజ్యాభిషేచన మహోత్సవమును వర్ణించుటకై వినియోగించిరి. నానావిధములైన పద్యములు, పాటలు, శతకములు, గ్రంథములు శ్రీ జార్జి చక్రవర్తిని ఢిల్లీ దర్బారును వర్ణించుచుఁ బ్రచురింపఁబడినవి. కొన్ని పద్యము లీ సంచికయందు హైందవుల రాజభక్తికిని, నాంధ్రుల కవిత్వాభిమానమునకును, కవిత్వాభినివేశమునకును నిదర్శనములుగా ముద్రింపఁబడినవి. విద్యావ్యాప్తినిఁ గాంచిన పాశ్చాత్య దేశములయందు వచన గ్రంథము లధికముగను పద్య గ్రంథములు వ్యల్పముగను రచియింపఁబడుచుండును. గ్రంథకర్తల విద్యాభినివేశనము జనసామాన్యమునకుఁ గల గ్రంథపఠనా సక్తియును దీనికిఁ గారణములు. తెలుగు గ్రంథకర్తలు తమ పాండిత్యమును వచన రచనలకై యధికముగా నుపయోగించిన జ్ఞానము వ్యాపించి భాషాభ్యుదయమును దేశాభ్యుదయమునుఁ గాఁగలదు. గత వర్షమునం దాంధ్రలోకమునందు గవుల కలహములు ముదిరినవి. ఈ కలహములు పక్షపాత భావమునుఁ బెంపొందించినవి. యుక్తాయుక్త విచారమును వెనుక నుంచినవి. తుదకు జాతి ద్వేషాభిమానములుగాఁ బరిణమించినవి. భాషా యోష నియోగి వైదికభేదమును బ్రాహ్మణ శూద్రపక్షపాతమును బూనక దన బిడ్డలను సమాన భావములతో సంభావించుచున్నది. ఈ దురవస్థనుండి భాషాభిమానులు భాషను గాపాడవలసియుందురు.

గ్రామ్యగ్రాంథిక భాషలు

గ్రామ్య గ్రాంథిక భాషా వివాదములు పెరుగుచున్నవి. విద్యార్థికుల ప్రయత్నము లాంగ్లేయభాషయందు సాహిత్యమును సంపాదించుటకై వినియోగింపఁబడుచున్నవి. సాహిత్య లాభార్థము గాకున్నను ఉదర నిమిత్తమైనను నాంగ్లేయభాష యభ్యసింపఁబడుచున్నది. ఆంగ్లేయభాష పరిపూర్ణత్వమునొందిన రాజభాష. రాజకీయ కార్యాలయములం దీ భాష వాడుకయం దున్నది. న్యాయసభలయం దీభాష యుపయోగింపఁబడుచున్నది. శాస్త్రీయ విద్య నభ్యసించుట కీ భాషాపాండిత్య మవసరమగుచున్నది. విద్యార్థికు లీ భాషను పది పదునాల్గేం డ్లభ్యసించుచున్నారు. పల్లెలయందును ఇంగ్లీషుమాటలు తలవని తలంపుగా ముచ్చటలందుఁ జేర్చఁబడుచున్నవి. ఆంగ్లేయ భాషయందుఁ బ్రవేశము గలవారి సంభాషణములు సగ మింగ్లీషు మాటలతోను సగము తెలుగు పదములతోను నిండియుండును. కారణమింటనుఁ దెలుగు వాడఁబడుచున్నది. పాఠశాలయం దింగ్లీషు నేర్పఁబడుచున్నది. ఆంగ్లేయఁ భాషనుఁ దప్పులు లేకుండను మాటలాడుట, వ్రాయుట యవసరము. ఆ యవసరము తెలుగుభాష విషయమై లేదు. ఇట్టి యవసరము గలిగినపుడె జనులు దేశభాషల నభ్యసింతురు. వాటిని జక్కగ మాటలాడను వ్రాయను నేర్చెదరు. మహారాష్ట్ర దేశమునందు మధ్యతరగతి పాఠశాలలోఁ జదువంతయును మహారాష్ట్ర భాషయందుఁ గఱపఁబడుచున్నది. మహారాష్ట్రులు ముచ్చటలాడునపు డింగ్లీషు పదప్రయోగములు దక్కువగా వారిప్రసంగములయందుఁ గాననగును. ఆంధ్రులకు జన సమూహమునఁ దెలుగుభాష నభ్యసించుటకుఁ దగిన యవసరము గలుగలేదు. పూర్వమునుండియును వాడుక భాషకును గ్రాంథిక భాషకును సన్నిహిత సమావేశ మేర్పడియుండలేదు. ముందెపుడైనఁగలుగ నున్నదేమో తెలియదు.

సంస్కృతభాషా చరిత్రమును బరిశీలించిన సంస్కృతము కేవలము గ్రాంథిక భాషగాను ప్రాకృతము వాడుక భాషగాను నుండినవని స్పష్టమగుచున్నది. విద్యావంతులు ముఖ్యముగా బ్రాహ్మణ మతాభిమానులు తమ గ్రంథములను సంస్కృత భాషయందు వ్రాయుచుండిరి. అవి సామాన్య జనులకు దుర్భేద్యముగ నుండెను. బౌద్ధులు సామాన్య జనులకుఁ దెలియుటకై దమ గ్రంథములను బ్రాకృత భాషయందు వ్రాయుచుండిరి. తెలుగుభాష కీ స్థితి యవసరమేమో విచారణీయము.

నన్నయ భట్టారకుని కాలమునుండియును వాడుకభాషయును గ్రాంథిక భాషయును వేరు వేరుగా నుండినవని యొప్పుకొనవలసియున్నది. ఆ కాలమునందును సంస్కృత పద జటిలమైన గ్రాంథికభాష గ్రంథస్థముగ నుండియుండును. 100 కి 98 వంతున జదువను వ్రాయను నేర్చినఁ ఇంగ్లండునందు సయితము గ్రాంథిక భాషకును వాడుక భాషకును సంపూర్ణ సమావేశ మేర్పడలేదు. కాని విద్యావంతులు గృహములందు మాటలాడు భాషకును, వ్యవహారములందు వాడుకజేయు భాషకును. విద్యాలయ

...ందము నేర్చుకొనుభాషకును విశేష వ్యత్యయ ముండదు. విద్యా ...విషయములో నాంధ్రదేశమునందువలె వ్యత్యయము ... ఈ వ్యత్యయము విద్య వ్యాపించినకొలది యంతరించు ... ఆంధ్రదేశమునందును నాంధ్రభాష యభ్యసింపఁబడిన ... వాడుక భాషకును గ్రాంథిక భాషకునుఁ గల దూరము తగ్గి ... సన్నిహిత సాహచర్యమును వహించగలవు. ఇపుడు కేవలము ...మైన భాష యపుడు సామాన్యజన ముఖస్థము గాఁగలదు. ... జనుల విద్యా వివేకముల పెంపున వారి ముఖస్థమైన ... గ్రంథస్థము గాఁగలదు. ఈ ఫలప్రాప్తికిఁ జిరకాలము పట్ట ... కాని ఈ సన్నివేశమునకై భాషాభిమానులు పాటుపడ ...యుందురు. విద్యా ప్రవీణులు వాడుక పదములను దమ ...కములందునుఁ జేర్చుటవలన నీ సంయోగమునకు మార్గదర్శ ... గలరు. నిర్దుష్టముగ నాంధ్ర భాషయందొక లేఖనైనను ...వ్రాయు శక్తి సామాన్యులకు లేదు. విద్యాధికుల కుండవచ్చును. ...నుస్వారములను, శకటరేఫలను, కళలను, ద్రుత ప్రకృతికము ... సరళములను, సంధులను బూర్తిగా నుపయోగించుచు ...వ్రాయు వాడుక తగ్గుచున్నది. కాని నింద్యమైన వాడుకభాష ...యును నేవిధమున జూచినను గ్రాంథిక భాషగా మారనేరదు. ...వ్యాపనమువలన నింద్యమైన గ్రామ్య మనింద్యముగా మార ... గ్రాంథికభాషయందలి యనవసర నియమములు మార ... కొండమీదఁ గూర్చున్న గ్రాంథిక భాషకును పల్లపుభూమి ... నిలిచియున్న వాడుకభాషకును విద్యా వ్యాపనవలన సమాన ...మున సమావేశ మేర్పడఁగలదు. ఆంధ్రదేశమునందు రవీంద్ర ...వంటి భాషా నిర్మాణకుడు పుట్టినఁగాని ఈ సంయోగము ...టకు వీలు గలుగదు. అంతవరకును ఈ రెండు పక్షముల ... తగవులాడుచుండుట సహజము. ఉభయ పక్షములందును ... లుండునచ్చును గాని వారి యుద్యమములు భాషా సేవకై ... యొప్పుకొనవలసియున్నది.

వ్యాసములు

వంగ మహారాష్ట్ర దేశములందు విద్యావంతులు పత్రికా ...కులకు సంవత్సరాది సంచికలను బ్రచురించుటకై విశేష ...మునుఁ జేయుచు భాషాసేవనుఁ జేయుచున్నారు. ఉన్నత ...ధీశులు, న్యాయవాదులు, ఉపాధ్యాయులు, ఉద్యోగస్థులు, ...రులు దమకెంతటి తొందర పను లున్ననుఁ దీరికఁ గల్పించు ... సంచికలకు వ్యాసములను వ్రాయుచున్నారు. మాసిక మనో ... సంధ్యానర్తమాని మొదలగు వార్తాపత్రికల సంవత్సరాది ... సర్. గణేశనారాయణ చంద్రావార్కరు, వాఛాగారు మొద ... దేశాభిమానులు వ్యాసములను వ్రాసి, దేశమునకు మహోప ...మునుఁ జేయుచున్నారు. ఆంధ్ర మహాజను లీ విషయమున ...వేయుట శోచనీయము. సంవత్సరాది సంచికను బ్రక ...కుఁగల ప్రయోజనము విద్యావంతుల యభిప్రాయములనుఁ ...ంచి సామాన్య జనుల కుత్సాహ వివేకములను బుట్టించు ...యున్నది. విద్యావంతుల వ్యాసములే ఈ సంవత్సరాది సంచి ... భూషణములు. ఆయలంకారములు లేని సంచిక రాణింప. ... యుండైనను విద్యావంతులు, దమ యమూల్య విద్యాభర ...ములచే నీ సంచిక నలంకరించి మాతృభాషను బోషించుటకు ...ర్తులు.

ఈ లోటుపాటును నివారించుటకును వ్యాస లేఖకులకుఁ బ్రోత్సాహమును గలిగించుటకును నీ సంచికయందు ముద్రించిన వ్యాసములలోఁ గొన్ని వ్యాసములకు బహుమతు లొసంగఁబడినవి. ఆ వ్యాసము లంత యుత్తమములు గాకున్నను వ్యాసలేఖకులు దమ శక్తి కొలది వ్రాసి పంపినందులకు సంతసింపవలసియున్నది. వ్యాస లేఖనమునకు ముప్పది విషయములు నిర్ణయింపఁబడినవి. వాటిలోఁ బదియేడు విషయములను గురించి మాత్రము వ్యాసములు వ్రాయఁబడినవి. రాజ్యాంగ వ్యవహారములను గురించి యెవరును వ్రాసియుండ లేదు. నూరు వ్యాసములకుఁ బైగాఁ బంపబడినవి. ఆంగ్లేయ పరిపాలనాలాభములను గురించి వ్రాసిన వ్యాసములు విస్తారముగఁ గలవు. ఆ వ్యాసములన్నియును బరీక్షింపఁబడి బహుమానములకుఁ దగిన వ్యాసములు నిర్ణయింపఁబడి ముద్రింపఁబడినవి. రెండు వ్యాసములు సమానముగా నున్నపుడు బహుమానము పంచఁబడినది. బహుమతు లొందిన వ్యాసములు, విషయానుక్రమణికయందుఁ దెలుపఁబడినవి.

సంచికయందు 40 వ్యాసములు ముద్రింపఁబడినవి. వ్యవసాయ షర్మిశమల గురించిన వ్యాసములు 10, రాజకీయ విషయములగురించినవి 6, సంఘస్థితికి సంబంధించినవి 10, ఆరోగ్యము, సంగీతము, చరిత్రము, భాషాస్థితి మొదలగు విషయములకు సంబంధించినవి 14ను గలవు. ఢిల్లీనగర చరిత్రము, ఢిల్లీ దర్బారు, సంస్థానముల చరిత్రములు విపులముగ వ్రాయఁబడినవి. శ్రీ పంచమజార్జి రాజేంద్ర రాజ్యాభిషేచన వర్ణములను గురించిన పద్యములు 200లు ప్రచురింపఁబడినవి. వ్యాసములందు దేశాభ్యుదయమున కవసరములైన విషయములనుఁ జేర్చుటకు యత్నముచేయఁబడినది. దేశాభిమానము, భాషాభిమానము, వ్యవసాయము, పరిశ్రమలు, రాజ్యాంగములు, సంఘస్థితి, దేశ చరిత్రము, స్త్రీల స్థితి మొదలగు విషయములను గురించిన వ్యాసములు గలవు. చదువరులు, వ్యాసములందలి లోటుపాటులను నిర్ణయింప నోపుదురు.

చిత్రపటములు

శ్రీ రాజదంపతుల ఢిల్లీ రాజ్యాభిషేచన మహోత్సవము దేశ చరిత్రమునం దొక సుప్రసిద్ధేతిహాసము. దేశమంతయును నా మహోత్సవమయమైనది. రాజభక్తి భరితంబులైన సత్కార్మలన్నిచోట్లను ననుష్ఠింపఁబడినవి. శ్రీరాజదంపతులకు హృద్గత రమణీయంబైన స్వాగతంబొసగఁబడినది. రాజులు, మహారాజులు, శ్రీమంతులు, రాష్ట్రపాలకులు, సైనిక బృందంబులు దర్బారునకై ఢిల్లీ నగరమునందు గుమిగూడిరి. శ్రీ పంచమజార్జి రాజరాజేంద్రుని, శ్రీ మేరీ రాజ రాజేశ్వరిని, రాజ కుటుంబమును, రాజాగమనమును, బొంబాయి ఢిల్లీ నగర ప్రవేశములను, ఢిల్లీదర్బారును, వేటాడుటను, కలకత్తా వినోదములను, స్వదేశ గమనమునుఁ దెలుపు చిత్రపటములు 50 గలవు. పురాతన సుప్రసిద్ధ సంస్థానాధీశుల చిత్రపటములు 55 గలవు. ప్రాచీన ఢిల్లీ నగర పరిస్థితిని దెలుపు చిత్రపటములు 12 గలవు.. హిందూదేశ పాలకులను జూపు పటములు 24 గలవు. సామ్రాజ్య శాసన సభయొక్కయు, మద్రాసు, బొంబాయి రాష్ట్రముల యొక్కయు సభా పటములు గలవు. సుప్రసిద్ధులైన మహాజనుల

దేశోద్ధారకుని తుదిరచన

[1938 బహుధాన్య సంవత్సరాదిసంచిక ప్రస్తావన]

ఓంనమః ప్రణవార్థాయ శుద్ధ జ్ఞానై కమూర్తయే,
నిర్మలాయ ప్రసన్నాయ దక్షిణామూర్తయే నమః.

శ్రీ సచ్చిదానంద పరమాత్ముని లీలా విలాస విలసితమైన విశ్వమునందు ఒక చాంద్రమానాబ్దము గతించినది. బహుధాన్య సంవత్సరము ప్రారంభమైనది. గత సంవత్సరేతి వృత్తమును వ్రాయ సంకల్పించుటగాని, వర్తమాన సంవత్సర ఫలమును గుణింపబూనుటగాని దుష్కరము. మహాకాలము అనంత మైన ఈ చిత్ర విచిత్రమైన ప్రకృతి లీలలను సర్వత్ర ప్రకృతి ప్రత్యక్షముచేయుచున్నది. ఆత్మపరాయణులైన ధీమంతులు సత్యాన్వేషణమును ప్రపంచోద్ధరణమునకు వినియోగపఱచుచున్నారు. స్వార్థపరాయణులైన అజ్ఞానులు పరపీడన పరాయణులై ప్రపంచ విలయమునకు వినియోగపడుచున్నారు.

ధర్మాధర్మ సంరంభము

ప్రవృత్తియందు ధర్మాధర్మములకును, పరార్థ స్వార్థము లకును సంరంభము సహజమై ధర్మసంస్థాపనము సంభవ మగు చున్నను యుగలక్షణములను యథార్థముగ గ్రహించుట దుర్లభము. ప్రపంచమంతయును శాంతిసంకల్పమును జేయుచు మహా సంగ్రామ ప్రయత్నములను చేయుచున్నది. అబిసీనియా, చీనా, స్పెయిను సంగ్రామములు ప్రత్యక్ష ప్రమాణములు.

శాంతిస్థాపనమున కేర్పడిన నానాజాతి సమితి శాంతిస్థాప నమునకేకాక ధర్మ నిర్ణయమునకును నిరర్థకమైనది. ప్రపంచమునందు ధర్మసందేహము సంభవించినప్పుడెల్ల మహా సామ్రాజ్యములు తమ మతమును చెల్లుబడి చేసుకొనుచున్నవి. కొన్ని సమయములందు ధర్మనిర్ణయములను చేసినను, నిర్ణయములు కాగితములమీద కలవుగాని క్రియారూపమును తాల్చలేదు. కారణము స్వార్థపరాయణత్వమునందుగల ప్రతిష్ఠ ధర్మమునకు కలుగకున్నది. ఆసన్నముగనున్న మహాప్రళయమును నివారించుట ఎవరికిని సాధ్యము కాదు. ఇది స్వకర్మానుఫలము. నాయకులు సంగ్రామ కర్మల నారాధించుచున్నను ప్రజలు శాంతిని కోరుచున్నారు.

బహుధాన్య సంవత్సరము

సంవత్సరాదిని ప్రజలు శాంతి సంకల్పము చేసి, శాంతి సౌఖ్యములను సాధించుటకు భగవంతుని కోరుట ఆచారమైనది. పంచాంగశ్రవణ మీ సనాతనాచారమును స్మరింపజేయుచున్నది. బహుధాన్య సంవత్సరమునకు శుక్రుడు రాజు, బుధుడు మంత్రి, కుజుడు సేనాధిపతి. పంచాంగము గుణించిన సంగ్రామము ఫలించుటకు ఎంతకాలము పట్టునది దైవాధీనము, కాలగర్భమునందు కలదు. ప్రజలందరును శాంతిస్థాపనమునకును, సంగ్రామ నివారణకును హృదయ పూర్వకముగ ప్రార్థనలను చేయుదురు గాక!

గాంధి జీ

గాంధిమహాత్ముడు శాంతిసంరంభమునందు ప్రదర్శించిన అపూర్వమైన సత్యాగ్రహ సాధనమును ప్రజలు మాటలందుగాక సంకల్పమందును, క్రియలయందును చూపుటకు తపస్సును చేయుట ధర్మము. చిరకాల సంవర్ధితమైన పశుబలారాధన స్థానమును సత్యాగ్రహము ఆక్రమించుటకు చిరకాలాభ్యాసము అవసరము. ఆయుధ నిర్మాణ, ధారణ, విక్రయ సాధనమునను జీవయాత్రను గడపుచు తన్మూలమున శ్రీమంతులు, బలవంతులు, దురభిమానులునైన పాశ్చాత్య ప్రజలకును వారి ప్రవృత్తులకును నిది సులభసాధ్యము కాదు. మాటలయందు జపాను అవలంబించిన చీనా సంగ్రామమును తీవ్రముగ ఖండించుచు, క్రియలయందు జపానుకు ఆయుధములను అమ్ముచున్న యూరపు రాజ్యముల నీతి ధర్మ విరుద్ధము. ఇట్టి క్లిష్ట పరిస్థితులయందు శాంతిస్థాపనమునకు 35 కోట్ల భారతీయుల ధర్మబలమును శతవిధముల వినియోగించుట తగియున్నది. అపూర్వమైన నిర్బంధములవలన కృశించియున్న భారతీయులకు కర్తవ్యమును నిర్ణయించుటయే అసాధ్యముగ నున్నది. భారతీయ భౌతికబలము కృశించినను నిత్యమైన ఆత్మబలము క్షీణింపక అఖండముగ ప్రకాశించుచున్నది. ఆత్మ సంస్మరణమును జేసి గాంధిమహాత్మునివలె ప్రజలు ఆత్మ శక్తిని నారాధించి తాము తరించి ప్రపంచమును తరింపజేయుటకు పాటుపడుట కర్తవ్యము. గాంధిమహాత్ముడు అపూర్వమైన మహాపురుషుడు. ప్రపంచోద్ధరణమునకు అవతరించిన మహానుభావుడు. కేవలము దైవబల సంపన్నుడైన మానవుడు. రాజకీయ, సాంఘిక, మతాది విషయములయందు ఆయన సత్యాగ్రహ సమర సాధనమునను పొందిన విజయములు ధ్యాన, మననయోగ్యములు. ప్రపంచ చరిత్ర మారంభమైన తరువాతను దుర్బల భిక్షుకు డొకడు చేయగల్గిన యపూర్వ పరివర్తనమును పాశ్చాత్య రాజ్యములు గ్రహించుట భావి యోగ క్షేమములకు ప్రయోజన కరము. ప్రపంచ భావి పరిణామము ఏ రూపము దాల్చినను గాంధి మహాత్ముడు బోధించిన అహింసా, ధర్మ, సత్యములు ప్రతిష్ఠను బడయగలవు.

కాంగ్రెసు విజయము

గతించిన సంవత్సరమునందు కాంగ్రెసునకు అఖండము, అపూర్వమునైన విజయము కలిగినది. ఇది సత్యాగ్రహ ప్రభావము. నిరంకుశ ప్రభుత్వము నిర్మూలంతపోయినది. ఆబాలగోపాలము కాంగ్రెసు పతాకమును, వందేమాతరము గీతములను దేశమునందంతటను ప్రకృత్యము చేసినది. ఇది ప్రజా హృదయమునందంతర్గతమైన పరమోత్సాహమును, ప్రభుత్వ హృదయమందలి భయభ్రాంతులను లోకమునకు ప్రత్యక్షము చేసినది. కాంగ్రెసు నాయకులు మంత్రిపదవులను స్వీకరించి కొన్ని రాష్ట్రములందు ప్రభుత్వమును నిర్వహించుచున్నారు. సంపూర్ణ స్వాతంత్ర్య స్థాపనమునకు ఇది ప్రథమ సోపానము. ప్రజలు స్వరాజ్య ప్రభుత్వమునందు రంధ్రాన్వేషణమును చేయక సకల విధముల పోషించుట కర్తవ్యము. కాంగ్రెసు మంత్రుల ధర్మశీలము గతించిన స్వల్పకాలమందే సువ్యక్తమైనది. గతించిన ఇరువదియైదేండ్లయందును దేశమునందు సాంఘిక, రాజకీయ,మతాది సకల విషయములయందును సంప్రాప్తమైన మహాపరివర్తనము భావ్యభ్యుదయమునకు శుభసూచకముగ నున్నది. ఈ మహాపరివర్తనసిద్ధికి ప్రాణమానధనములను సమర్పించిన త్యాగమూర్తులకు జోహారులు.

ఆంధ్రాభ్యుదయము

1910 కీలక సంవత్సరమున మా మొదటి సంచిక ప్రచురింపబడినది. బహుధాన్య సంవత్సరమునందు 29 వ సంచిక వెలువడుచున్నది. గతించిన 30 ఏండ్లనుండియు ప్రజాహృదయమునందు గల్గిన మహా ప్రబోధమును సంవత్సరాది సంచికలు దిఙ్మాత్రముగ సూచించుచున్నవి. ఆంధ్రుల సాహిత్య, కళా, మత, సాంఘిక రంగములందు చిరకాలాగతములైన పూర్వాచారములను, నిర్బంధ నిర్మాణములను విసర్జించి నవీన మార్గములను అవలంబించిన విధమును కావ్యములు, గీతములు, విమర్శనములు, పరిశోధనలు, చరిత్రాంశములు విశదము చేయుచున్నవి. సాహిత్యమునందు కల్గిన అపారమైన వికాసమును ప్రచురితములైన కావ్యములు, గీతములు విశదము చేయుచున్నవి. నవీన రచనలు ప్రజాదరణమును బడయుచున్నవి. ముప్పదేండ్లకు పూర్వము పరిహాసపాత్రములైన అప్పారావుగారి ముత్యాలసరములు నేడు ప్రజాదరణమునకు పాత్రములగుచున్నవి. ప్రాతపద్ధతులను క్రొత్తరీతులను ఖండించుట ధీమంతుల లక్షణము కాదు. విమర్శనము చేయుటకు సకల జనులును అధికారులు. సంగీతకళయందును ఆంధ్రుల యభినివేశమును గానసభలు, గాన కళాశాలలు, పండిత సత్కారములును విశదము చేయుచున్నవి. కళారంగమునందు చిత్రకారులవలంబించిన నూతన విధానము చిత్ర ప్రపంచమునందు ప్రశంసలను బడసినది. హరిజనోద్యమము, పునర్వివాహములు విశాలములైన ప్రజా హృదయములను వెల్లడి చేయుచున్నవి. ఆంధ్రులు అస్వతంత్రస్థితియందున్నను స్వయంసహాయమునను రాజకీయ రంగమునందును స్వాతంత్ర్య ప్రియత్వమునునుగల విధమును సత్యాగ్రహ సమరము విశదము చేసినది. నిరంకుశ ప్రభుత్వమునందు ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణము సాధ్యము కాకపోయినను స్వరాజ్య ప్రభుత్వమునందు సాధ్యము కానున్నది. నూతన సంవత్సరమునకు సరిగ మద్రాసు ఎసెంబ్లీ ఆంధ్ర రాష్ట్ర నిర్మాణావశ్యకతను అంగీకరించినది. ప్రజలు చిరకాలమునుండి పాటుపడుచున్న రాష్ట్ర నిర్మాణమునకు యావచ్ఛక్తిని వినియోగించి తీర్మానము కార్యరూపమును దాల్చుటకు ప్రయత్నించుదురుగాక. ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు సకల విధముల పాటుపడి ప్రజాదరణమునకు పాత్రుడైన మహాపురుష వీరేశలింగముగారికి జోహారులు.

ఆంధ్రాభ్యుదయమునకు పాటుపడిన సకల మహా జనులకును కృతజ్ఞతావందనములు. గత సంచికలకును బహుధాన్య సంచికకును ప్రచురణమునందు సహాయము చేసిన మిత్రులకు వందనములు. నా స్వల్పమైన సేవకు ప్రజలు చూపిన గౌరవ ప్రేమాదరణ సత్కారములకు కృతజ్ఞుడను. సచ్చిదానంద పరమాత్మ సకల లోకములకును సకల జనులకును శాంతి సౌఖ్యములను ప్రసాదించుగాక!

ఏఁబదివేల బేరము

శ్రీయుత క. రామానుజరావుగారిచే వ్రాయఁబడినది.

[1910 సాధారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

చెన్నపట్టణమందలి షాహుకారుపేట లక్ష్మికి నివాస స్థలము. సూర్యోదయము మొదలు రాత్రి పండ్రెండు గంటలవఱకును, ఆ వీధిలో నింటింట లక్ష్మి తాండవ మాడుచుండును. ఆ వీధిలో ధనవంతులగు కోమటుల యొక్కయు, వారికంటె ధనవంతులగు గుజరాతీలయొక్కయు, వారికంటె నెక్కుడు లక్ష్మీపుత్రులగు మార్వాడీలయొక్కయు నిండ్లుండుటచే వర్తకమునకు ఆవీధి పుట్టినిల్లనుటకు సందియము లేదు. రవలు కెంపులు మొదలైన విలువగల రాళ్లు మానికలతో గొలుచునట్టి వర్తకు లచ్చట నున్నారని చెప్పినచో నచ్చటి ప్రతియింటను రూపాయిలు, కాసులు, సవరనుల మొదలైన వెండి బంగారు నాణెము లెల్లప్పుడును ఘల్లు ఘల్లు మనుచుండునని వేరుగ జెప్పవలెనా?

ఒకనా డుదయమున ఏడుగంటలవేళ జగజీవనలాల్ షాహుకారు యొక్క నాలుగంతస్థుల మేడయెదుట రెండు గుఱ్ఱముల కోచిబండి యొకటి వచ్చి నిలిచెను. ఆ బండిలో వెనుకప్రక్క నొక పురుషుఁడును, అతనిభార్యయు గూర్చుండియుండిరి. వారికి నెదుట నైదారు నెలల పిల్లవాని నెత్తుకొని యొకదాసి కూర్చుండియుండెను. బండికి వెనుక చిత్రమైన దుస్తుల ధరించిన గుఱ్ఱపువాండ్రిద్దరు నిలిచియుండిరి. బండికి ముందుభాగమున నెత్తుగనున్న యాసనముపై కోచిమన్ అనగా గుఱ్ఱములను తోలువాఁడును, వానిప్రక్కన మరియొక సేవకుఁడును గూర్చుండియుండిరి. బండి వచ్చి నిలిచినతోడనే వెనుకనున్న గుఱ్ఱపువాండ్రిద్దరును దిగి ముందుకు వచ్చి గుఱ్ఱపు కళ్లెములను పట్టుకొని నిలువబడిరి. ముందు నున్నతాసనముపై గూర్చున్న సేవకుఁడు దిగి యొద్దకు రాగానే యజమానుఁడు తన జేబులో నుండి తన పేరుగల విజిటింగ్‌కార్డు నొకదానినిఁతీసి వానికిచ్చెను. వాడు ఆ యింటి గుమ్మములో కూర్చున్న సేవకుని చేతికిచ్చి నీ యజమానునకీ కార్డు చూపుమని వానిని లోనికిం బంపెను. జగజీవనలాల్ ఆ కార్డును చూచుకొని రాజా ఆఫ్ నర్సాపూర్ అని చదివి తత్తరపాటుతో లేచి బండి యొద్దకు వచ్చెను. ఈ వర్తకుఁడు గొప్ప రాళ్ల వర్తకుఁడని విఖ్యాతిఁజెందిన వాఁడు. రవ్వలు, కెంపులు, పచ్చలు, వైడూర్యములు మొదలైన విలువలేని మాణిక్యముల వర్తకమే ఎల్లప్పుడును చేయుచుండును. పుష్యరాగముల వంటి తక్కువ వెలగల రాళ్లనుగాని, వెండి బంగారములనుగాని ముట్టనే ముట్టఁడు. అతని పద్దులన్నియు వేలు లక్షలుగల సంఖ్యలతో నిండియుండును. గొప్ప గొప్ప రాజులు మహారాజు లితనియొద్ద లక్షలకొలఁది వెలగల రాళ్లను నమ్మికగా తీసికొని పోవుచుండిరి. ఆ రాజులకు తగిన మర్యాదలుచేసి వారిని సంతోషపఱిచి, వారెక్కుడు రాళ్లను గొనునట్లు చేయు సామర్థ్యమీ ముసలిషాహుకారునకుం గలదు. అందుచేతనే ఒకానొక రాజు వచ్చెనని తెలిసినతోడనే మన షాహుకారు తత్తరపాటుతో లేచి ఎదురేగెను.అతఁడు బండి సమీపమునకు వచ్చినతోడనే, అచ్చట నిలుచున్న సేవకుఁడు బండి తలుపు దీసెను. బండిలోనుండి జమీందారుగారు దిగివచ్చి షాహుకారుతో షేక్ హాండుచేసి "మీరేనా జగజీవనలాలు షేట్జిగారు?" అని యడిగెను. అందు కాతఁడు 'చిత్తమని' తలయూపఁగా "నేఁడు బహు సుదినము. ఎన్ని దినముల నుండియో యనుకొనగా నేఁడు మీ దర్శనము లభించినది. కుబేరుని తరువాత తామే కుబేరులని వినియున్నాను."

"చిత్తము. మీవంటి రాజాధిరాజుల యనుగ్రహ ముండ నేను కుబేరుఁడనే. లోనికి దయచేయుఁడు" అని మాట్లాడుకొనుచు వారిద్దరును లోనికి పోయిరి. వారివెంటనే జమీందారుగారి భార్యయు, పిల్లను నెత్తుకొన్న దాసియు, షాహుకారు నింటిలోనికిఁ బ్రవేశించిరి. సాధారణముగా జమీందారుల భార్యలకు ఘోషా యున్నప్పటికిని ఈ జమీందారుఁడు ఇంగ్లీషు ఫాషన్ గలవాఁడగుటచే తన భార్యకు ఘోషా లేకుండ జేసినట్లు కావవచ్చుచున్నది. ఘోషామాత్రము లేదుకాని, ఈమెకు వంటిమీద వగలుమాత్ర మపరిమితముగా నుండెను. మెడలోనున్న సూర్యహారమే యొక పదివేలు చేయవచ్చును. చంద్రహారమే పదియైదువేలు చేయవచ్చును. కాళ్లకున్న బంగారపు పాంజేవులు అయిదువేలయిన కరీదు చేయవో? అట్లే దాసి బుజముపై నిద్రించుచున్న బాలునికిని మిక్కిలి విలువగల వగలు పెట్టఁబడెను.

వారందరును లోనికి వెళ్లిన తరువాత, ఆ షాహుకారు, మేడమీద గొప్ప గొప్ప రాజులకొరకై వెలగల కుర్చీలతోను, సోఫాలతోను, పటములతోను, అలంకరింపఁబడిన హాలులోనికిఁ దీసికొనిపోయి జమీందారుగారి నొక కుర్చీమీఁదఁ గూర్చుండఁబెట్టి అతని భార్యకు కొంచెము చాటుననున్న యొక స్థలమును కూర్చుండుటకు చూపించెను. తాను జమీందారుగారి నెదుటనున్న యొక కుర్చీమీఁదఁ గూర్చుండి యిట్లు సంభాషింపఁ దొడఁగెను.

జగ:—"అయ్యా, మీరు మా ఇంటికి వచ్చుట సుకలిత విశేషము. తమ రాజధాని ఏ జిల్లాలోదండి?"

జమీం:—"మా సంస్థానము గోదావరి జిల్లాలో నున్నది. మిక్కిలి గౌరవముగల సంస్థానము. ఇతర జమీందారులకులేని యనేక గౌరవములు మాకు కలవు. మేము కలెక్టరును చూచుటకు వెళ్లునపుడు పదిహేను ఫిరంగులు కాల్చెదరు. వెండి కుర్చీలమీదగాని మేము కూర్చుండము. కాని నే నింగ్లీషు ఎడ్యుకేటెడ్ జంటిల్‌మన్ అయినందున ఈ పిచ్చి ఆచారమును పాటింపను. టట్ నాన్సెన్సు అని మా ఆడవారి ఘోషాకూడా తీసివేసితిని. అంతా నొక్కసారిగా తీసివేసిన బాగుండదని మావాండ్రు మగవారి నెదుటనే కూర్చుండక కొంచెము ప్రక్కగా కూర్చుండుదురు. సంస్థానమునకు పేష్కష్ పోగా మూడులక్షల ఆదా కలదు. ఈ సంగతుల కేమిగాని నిన్నటిదినము జయపురము మహారాజుగారు మీవద్దనుండి కొన్న లక్ష రూపాయిల జవాహిరి చూచితిని. వారికి నాకు మిక్కిలి స్నేహము. బాల్యమునుండి ఒక ప్రక్కన పెరిగినట్లు పెరిగినాము."

జగ:—"చిత్తము మహారాజులంగారికి నాయందు మిక్కిలి అనుగ్రహము. ఈ సంవత్సరము వారు నావద్ద ఎంతలేదన్నా పది లక్షల జవాహీరీ కొన్నారు."

జమీం:—"రవ్వలంటే మీవద్దనే రవ్వలు, ఏమి ఆ కాంతి? ఇది వరకు రవ్వ లనేకము కొంటినిగాని ఇట్టి వెన్నఁడును చూడలేదు. ఇంకను మీవద్ద అట్టి రవ్వలు గలవా?"

జగ:—"ఎన్ని వలయునో కలవు. కొనువారుండిన రవలకేమితక్కువ. తెప్పించెదనా" అని యడిగి జమీందారుగారు తలయూపఁగానే లేచి లోనికిఁ

తోటు సేవకునిచే నొక పెద్ద ట్రంకు పెట్టెను పట్టించుకొనివచ్చి బల్లమీదపెట్టి దానిం దెఱచి రవల పొట్లము నొకటి వెనుక నొకటి తీయుచు జమీందారుగారికి చూపఁదొడఁగెను. ఆతఁడు ఇవి బాగున్నవవి బాగుండలేదనియు, అవి బాగున్న వివి బాగుండలేదనియు జెప్పుచు దీని వెలయెంత దానివెల యెంత అని యడుగుచు "మీరు మిక్కిలి సత్యసంధులని జయపుర మహారాజుగారు నాతో జెప్పినంతనే వచ్చితిని. క్రమమైన వెల జెప్పవలయును సుమా" యని నడుమ నడుమ ననుచు తనకు చక్కగ గానుపించిన వానిని భార్యవద్దకు తీసుకొనివెళ్లి చూపుచు మరల దెచ్చుచు ఒక గంటవరకు రవల బేరము చేసెను. తుద కేబదివేల వెలగల రవలను బేరము చేసి విడిగా తీయించెను. వర్తకుఁడు ధర కొంచె మధికముగా జెప్పుచున్నను మన జమీందారుమాత్రము వాని ధరలు చక్కగ నెరింగిన వాడగుటచే మోసపోలేదు. షాహుకారు జమీందారుగారి రత్న పరీక్ష జ్ఞానమునకు మిక్కిలి యాశ్చర్యమందుచు నడుమ నడుమ ఆతనిని పొగడుచుండెను.

ఇట్లునిసలు పరిచిన రవల నన్నిటిని చిన్నచిన్న పొట్లములుగాగట్టి ఆ పొట్లముల నన్నింటిని జమీందారుగారు తన యొద్దనున్న పెద్దమనీ బాగులో పెట్టి దానిని తన జేబులో నుంచుకొని షాహుకారుతో నిట్లనియె.

"అయ్యా అప్పనగా నాకు చీఁదఱ. కొన్న సరుకులకు వెల వెంటనే యియ్యవలయునని నా తాత్పర్యము. మేము ఇంటినుండి బయలుదేరునప్పుడు మీవద్దకు రావలెనని యనుకొనలేదు. రేపు రావలెనని తలంచితిమి. ఈ త్రోవన నేడు మరియొకచోటికి పోవుచుండగా నిదియే మీ యిల్లని మా బండివాఁడు చెప్పెను. అందుచే మిమ్ముల చూడవలెనని యాగితిమి. సరే వచ్చినందుకు లాభమేయైనది. మొదట నిచ్చటికి వచ్చెదమని తలంపనందున పైకము వెంట తేలేదు. నేను ఇంటికివెళ్లి పైకము తీసుకొని వచ్చెదను. అంతవరకు మనవాం డ్రిక్కడనే యుండెదరు. తండియార్పేటవరకు మనవాళ్లను తీసుకొని వెళ్లవలసిన పనియున్నది. కావున ఇప్పుడు వీరి నింటికి తీసికొనిపోవుట యెందుకు" అని చెప్పి యాతడు వెంటనే లేచి భార్యతో నేను వచ్చువరకు నీ విక్కడనే యుండుమని చెప్పి కోచిబండి నెక్కి వెంటనే వెళ్లిపోయెను. భార్యాపుత్రులను తన ఇంటనే యుంచి వెళ్లుటకు జమీందారుగా రొక కారణము చెప్పినను, జగజీవనలాలు మాత్ర మా కారణమును నమ్మక, జమీందారుగారు మిక్కిలి మర్యాద గలవాడగుటచే తన నమ్మకమునకై వారిని తన యింట దించిపోయెనని తలఁచి, ఆతని యుక్తికిని, మర్యాదకును మిక్కిలి సంతసించెను.

జమీందారుగారు వెళ్లి అరఘంటయిన తరువాత వాని సేవకుడు పరుగెత్తుకొని మేడమీదికి వచ్చి "దొరసానిగారూ? ఖజానా తాళపు చేతు లగుత్తి మీవద్దనే యున్నదట. దొరగారు మరచి ఇంటికి వెళ్లినారు. తొందరగా తీసుకొని రమ్మని పంపినారు. నా చేతి కిచ్చిన నేను త్వరగా వెళ్లెదను. ప్రొద్దెక్కుచున్నది. పైకము తెచ్చి షాహుకారుగారి కిచ్చి మనము తండియార్పేట వెళ్లవలసియున్నది" అని తొందరగా పలికెను. అంత నామె తాళపు చేతులగుత్తి తీసి వానిపైవేసి తొందరగా పొమ్మని యాజ్ఞాపించెను. వాడు పది యడుగులు వేయగా మరల వానిని బిలిచి ఏమో యాలోచించి 'గుత్తి యిటు తే' యని తీసికొని "దినములు మంచివి కావు. ఈ దినములలో ఎవ్వరిని నమ్మకూడదు. లక్షలకొలఁది ధనమున్న ఖజానా తాళపుచేతులు వీని కిచ్చి పంపిన వీఁడేమిచేయునో? ఇదివఱకు వీఁడు నమ్మిక కలవాఁడేగాని ధనముం జూచిన ఎట్టివారికి దుర్బుద్ధి పుట్టక మానదు. ఏమండీ షాహుకారుగారూ నిజమేనా" అని యడుగగా నాతఁడు "నిజమే నిజమే డబ్బునెడల బహుజాగ్రత్తగా నుండవలెను" అని గంభీర వాక్కుతో తలయూపెను. అంత నామె "అట్లయిన నేనే తాళపు చెవులగుత్తిని తీసుకొనివెళ్లి పైకము తీసుకొని మేమిద్దఱము వచ్చెదము. నేను వచ్చువరకు అబ్బాయి పాల కేడ్చునేమో కాస్తంత కొంచెము పాలిచ్చి వెళ్లెద"నని "సీతా సీతా" యని తన దాసిని పిలిచెను.

అంతవర కాదాసి పిల్లవానిని జోలపాడి నిద్రబుచ్చుచు మేడక్రింద నొంటరిగా నుండెను. దాని జోలపాట మాత్రము పైకి చక్కగ వినబడుచుండెను. యజమానురాలు పిలిచినతోడనే యది పిల్లవానిం దీసికొని యజమానురాలివద్దకు వచ్చెను. పిల్లవాని శరీరమంతయు నగలతో నిండియుండెను. ముఖముమీదగూడ రవల పతకములు, కెంపుల పతకములు, పచ్చల పతకములు వ్రేలాడుచు ముఖమును కప్పివేసియుండెను. ఆపిల్లవానిని తెచ్చి యిచ్చినతోడనే యామె వానికి పాలిచ్చి యొక చిన్నపరుపు దెప్పించి యచ్చట వేయించి వాని నచ్చట బరుండ బెట్టి భద్రమని దాసికిఁజెప్పి తన శరీరము మీఁది యేబది యరువదివేల విలువగల నగలనుతీసి యా పిల్లవాని ప్రక్కనే యుంచి "మీ నమ్మికకొరకు వీని నిక్కడ నుంచుచున్నా"నని షాహుకారుతో చెప్పెను. అంత నాతఁడు నవ్వి "కోటి వెలగల మీ కుమారునే ఇచ్చట నుంచుచున్నపుడు వేరె నగలుంచవలయునా?" ఒకరిపై నొకరికి నమ్మికలేనియెడల కలియుగ మెట్లుసాగు"నని "మీరు వెళ్లుటకు నా కోచిబండిని తెప్పింతునా?" యని యడిగెను. అందుపై అచ్చటనున్న సేవకులు "అక్కరలేదు. నేను నడిచి వచ్చిన తాళపుచేతిగుత్తి తీసికొనివచ్చుట కాలస్యమగునని నా యజమానుఁడు నన్ను కోచిబండిమీదనే పంపెను. అది వాకిట సిద్ధముగా నున్నది" అని చెప్పెను. అంత నా యజమానురాలును, సేవకుఁడును బండిలో నెక్కి వెడలిపోయిరి.

యజమానురాలు వెడలిన కొంతసేపటికి యా దాసి షాహుకారు వద్దకు వచ్చి "అయ్యా బీదదానిని నన్ను మరవకుడు. మా దొరవారు మీ యొద్ద నెన్నో రాళ్ళు కొన్నారు.మీకింత లాభమైనప్పుడు నాకు కొంచెము యీనా మియ్యకూడదా? దొరసానిగారితో చెప్పి ఇంకా రాళ్ళు కొనునట్లు చేసెదను" అని పెక్కుమాటలు చెప్పి ఎప్పు డెవ్వరి కేమియు నియ్యని లుబ్ధాగ్రేసర చక్రవర్తియగు జగజీవనలాలుయొద్దనుండి యొక రూపాయి బహుమానము వడసెను. రూపాయి చేతిలో పడగానే అది " అయ్యా మాది శూద్రజన్మము. కల్లుగాని, సారాగాని త్రాగనిది యుండలేము. మా దొరగారికి, దొరసానిగారి కీ పేరన్న గిట్టదు. నెలదినములనుండి లేక చచ్చిపోవుచున్నాను. వారు వచ్చువరకు ఈ ప్రక్క యంగడిలోనికి పోయి మీరు దయ చేసిన రూపాయిలో పావలా సారా త్రాగివచ్చెదను. నిముసములో వచ్చెదను. అంతవరకు చిన్న దొరగారిని కొంచెము చూచుచుండుడి. నిద్రలో ఏడ్చెనేని కొంచెము జోకొట్టుడి" అని చెప్పి దాసి సారాయి అంగడికొరకు వెలుపలకు వెడలిపోయెను.

జగజీవనలాల్ షాహుకారు తన కా దినమున మంచిలాభము వచ్చెనని సంతసించుచు జమీందారుగారి రాక కెదురు చూచుచుండెను. పదిఘంటలాయెను. పదునొకండు ఘంటలాయెను, పండ్రెండు ఘంటల సమయమై 'ధమ్మ'ని పిరంగిమ్రోత వినఁబడెను. దాసిగాని, జమీందారుగాని, అతని భార్యగాని, సేవకుఁడుగాని తిరిగిరారైరి. షాహుకారుకు గొంత సంశయము పుట్టఁదొడఁగెను. కాని కడుపున పుట్టిన బిడ్డను, ఇంత ధనమును విడిచి వారేల పోయెదరని యాతఁడు కొంతవరకు సమాధానము చేసికొనెను. ఇంతలో నొంటిగంటయ్యె. రెండు వేసెరి. అప్పటికైనను, ఎవ్వరు తిరిగిరాలేదు. పరుండి నిద్రబోవుచున్న పిల్లఁడైనను లేవలేదు. కొంత యేడ్వనైనను, యేడువలేదు. అయ్యో! పాపము పిల్లవాఁడు ఆహారములేక సొమ్మసిలెనేమో యని షాహుకారు ఆ పిల్లవానియొద్దకు పోయి వాని నెత్తుకొని చూడఁబోవ నేమి యాశ్చర్యము! వాడు పిల్లవాఁడుకాఁడు. అది పిల్లవానియంత యాకారముగల యొక జాతి బొమ్మ!! అందు కా షాహుకా రాశ్చర్యపడి తమ సేవకుల నందరిని పిలిచి దానిని చూపెను. తుదకు వారందరును అదియొక మోసమని తెలిసికొని "మోసమైన మనకేమి మనరాళ్ల వెలకంటె మించిన నగ లున్నవి. వారెక్కడకుఁ బోయిన మనకేమి"యని తలచి నగలకు మదింపు వేయసాగిరి. ఒక్కొకనగ తీసి చూచిన కొలదిని అవి గిల్టునగలేగాని నిజమైనవికావని స్థిరపడెను. ఆ నగలన్నియు నూరు రూపాయలకంటె నెక్కుడు వెలచేయవు. ఇదంతయుజూచి జగజీవనలాలు గుండె కొట్టుకొని యేడువసాగెను. పోలీసువారి కీ సమాచారమును తెలిపిరి. రహస్యపు పోలీసు వారు కొందఱును జగజీవనలాలు సేవకులు కొందఱును మారువేషములతో నర్సాపురమువెళ్లి విచారించి నర్సాపురపు జమీందా రీ సృష్టియం దెచ్చటను లేడని నిశ్చయించి తిరిగి వచ్చిరి.

ఎంతమంది జమీందారులనో మోసపుచ్చిన తనను ఈ బూటకపు జమీందారు మోసపుచ్చెకదాయని చింతించుట తక్క జగజీవనలాలుకు మరి యే యుపాయమును లేకపోయెను.

పొట్టచీల్చి బిడ్డను తీయుట

మ-రా-రా-శ్రీ ఆచంట లక్ష్మీపతి, బి. ఎ. ఎం. బి. సి. ఎం. గారిచే వ్రాయఁబడినది

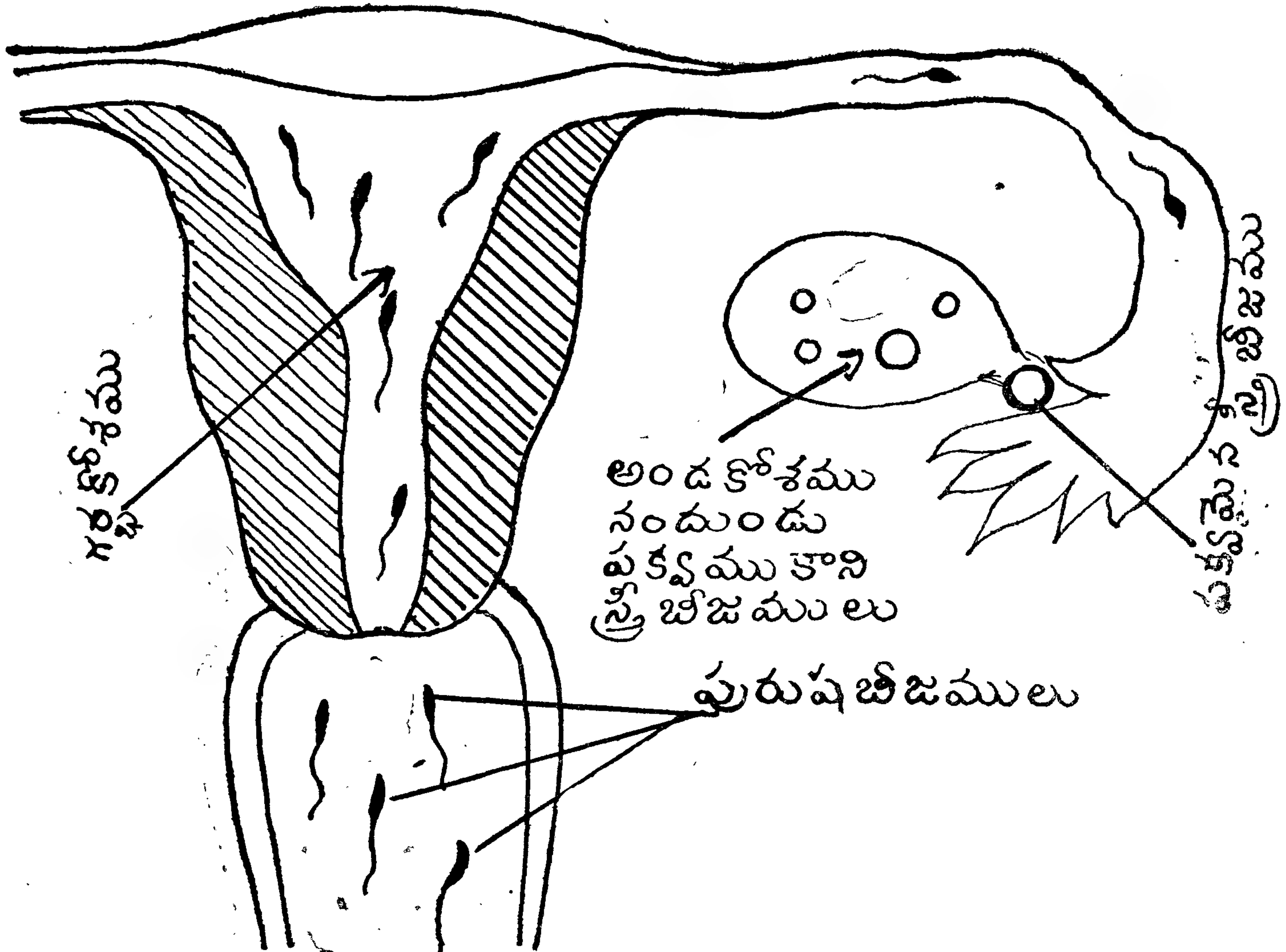
[1910 సాధారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

పై శీర్షికను చదువునప్పుడు అందుండు చీల్చు అను పదమును చూచినతోడనే మీకు ఒక విధమయిన భయమును, సంశయమును కలుగవచ్చును.

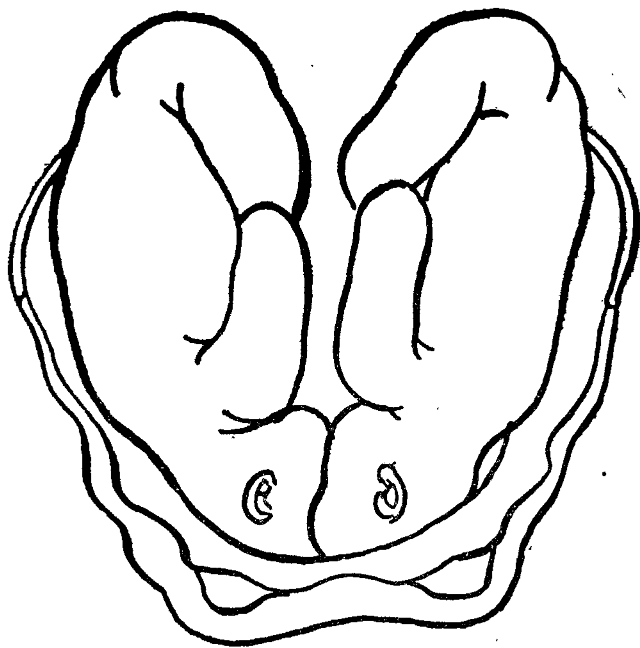
ఏలయన పొట్టచీల్చిన తరువాత తల్లి బ్రతుకునా! ఏమి ఈ సాహసపుపని అని భయమును, పొట్టలోపల జీవించియుండెనో లేదో, భూమి మీద పడిన తర్వాత ననేక గండములు గడచి జీవించునో లేదో యను సంశయాస్పదమయిన కూనకొరకై తల్లి పొట్టను చీల్చుట తగునా? అని సంశయమును, కలుగవచ్చును.

ఈ క్రింద వ్రాయఁబోవు వ్యాసమును చదువువారికి అట్టి భయమును సంశయమును తీఱునని తలంచుచున్నాను. తగిన శస్త్రవైద్యుని తఁ లతో పొట్టచీల్చుట యనగా గజ్జి కురుపును చిదుపుటకంటె సులభము. ఏలయనగా మనము గజ్జి కురుపును చిదిపినప్పుడు కొంచెమయిన నొప్పియుండకపోదు. శస్త్రవైద్యులు పొట్ట చీల్చునప్పుడు లేశమును వొప్పియుండదు.

పాశ్చాత్య వైద్యశాలలయందేమి, ఇప్పుడు మన చెన్నపట్టణమునందేమి, లెక్క లేకుండ నిట్టి శస్త్రక్రియలు (ఆపరేషనులు) ప్రతివారమును జరుపఁబడి అనేకుల తల్లులును, బిడ్డలును పునర్జన్మము వొందింపఁబడుచుండుటచే పొట్టజీల్చుట యన్నంతమాత్రమున భయపడు మా చదువరులకు ఈ వైద్య వృత్తాంతమును కొంతవరకు తెలుపవలసియున్నది. వలెలనక పట్టణములనక ప్రతియూరియందును శిశువులు ఎందఱెందఱో

1.వ పటము

2 వ పటము

పుట్టుచున్నారు. వేయింటికి 970 మంది తల్లులు వైద్య సహాయము లేకయే పురుడు పోసికొందురు. కాని ఈ క్రింద వివరింపఁబోవు సృష్టి వైపరీత్యములచే కొందఱును, తెచ్చిపెట్టుకొన్న సుఖవ్యాధులు మొదలగు వాని కారణములచే కొందఱును తమంతట తాము సుఖప్రసవము కాఁజాల కున్నారు.

సృష్టి వై పరీత్యములు ఎట్లు కలుగునని తెలిసికొనవలెనవిన జన నావయవములయొక్క శాస్త్రజ్ఞా నము కొంతవఱకు కావలసియున్నది.

పై (1వ) పటములో చూపఁబోవు ప్రకారము స్త్రీయొక్క జననావ యములు నిర్మింపఁబడియున్నవి. అందు అండకోశము లనునవి కోడిగుడ్ల ఆకారముగనుండు రెండు కాయలవంటి అవయవములు. ఒక్కొక్కటి బాదం కాయంత ఉండును. ఇవి స్త్రీయొక్క పొట్టలో బొడ్డున కిరువైపులను వెన్నెముకవైపు గోడ నంటియుండును. ఇందు స్త్రీబీజము లుద్భవించి పెరుగుచుండును. స్త్రీబీజములు ఒక్కొక్క అండాశయములో సాధార ణముగా ప్రతినెలకు ఒక్కొక్కటి పక్వమగును. అట్లు పక్వమయిన స్త్రీ బీజము అండాశయమును పగల్చుకొని బైటపడును. ఇట్లు బయటపడి నప్పుడు దీని ప్రమాణము అంగుళములో 250 వ వంతు ఉండి గుండ్ర ముగా నుండును.

తక్షణమే ఈ స్త్రీబీజము అండనాళమని చెప్పబడు గొట్టములో ప్రవేశించును. ఎట్లన ఈ గొట్టముయొక్క కొనయందు పాము నాలుకల వలెనుండు చిన్న చిన్న అంచులు వ్రేలాడుచు ఎల్లప్పుడు ముందుకు వెనుకకు కొట్టుకొను చుండును. ఇట్లు కొట్టుకొనుచుండు అంచులయొక్క కదలిక వలన ఆ చుట్టుప్రక్కలనుండు ప్రదేశములో ఒక విధమయిన సుడిగుండ మేర్పడును. అండాశయమును పగల్చుకొని బయలుపడిన స్త్రీ బీజము ఈ సుడిలోబడి అండనాళముగుండ పోవుచుండును. ఇట్లు పోయి అది గర్భ కోశమునందు జేరును. ఈ సమయమునందు స్త్రీయొక్క గర్భ సంబంధ మయిన అవయవములయందు నెత్తురు అధికమయి కొన్ని రక్తనాళములు పగిలి బుతుస్రావ మేర్పడును. ఎడమప్రక్కనుండు అండకోశములో క్రమ క్రమముగా పెరుగుచున్న నాలుగు స్త్రీ బీజములను చూడుడు. ఈ స్త్రీ బీజములు తమంతట తాము పిండములు కానేరవు. స్త్రీ పురుష బీజముల సంయోగము పిండోత్పత్తికి ఆధారమయియున్నది. పటములో పురుషుని యొక్క రేతస్సులోనుండు పురుష బీజములు స్త్రీయొక్క జననావయవ ములగుండ ఈదుకొనుచు పోవుచున్నవి చూడుడు. ఈ పురుషబీజములు స్త్రీబీజములకంటె మిక్కిలి చిన్నవి. అతి చురుకయినవి. వీనియందు రెండు ముఖ్యభాగములు కలవు.

1. కొంచెము లావుగనుండు మొదటి భాగము తల.
2. అతిసూక్ష్మమయిన పొడుగాటి వెనుకభాగము తోక.

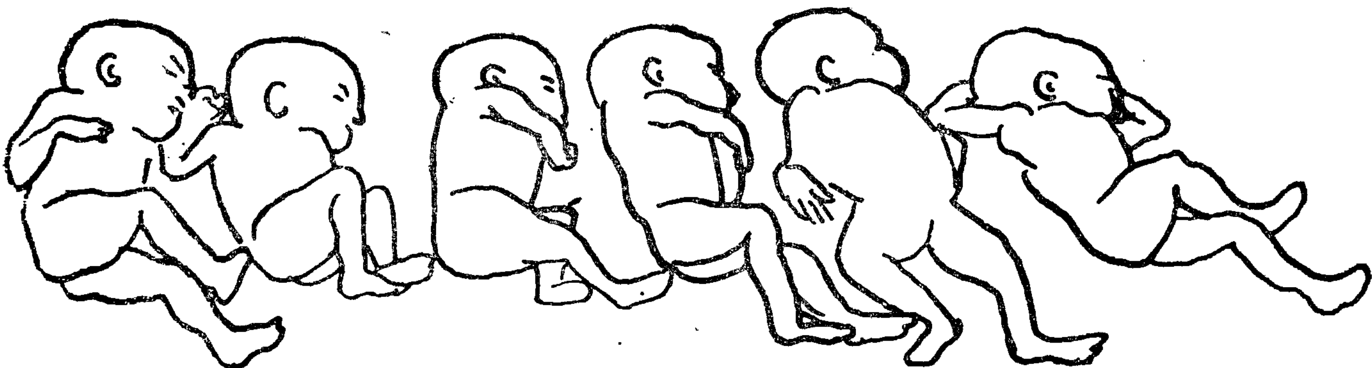
ఈ తోక నిరంతరము మిక్కిలి వేగముతో నాడుచుండును. దీని సహాయముచే నీ పురుష బీజములు అతి చురుకుగ నీదుకొని పోవు చుండును. ఈ పురుష బీజములనే క్రిందితరగతి జీవులను గూర్చి వ్రాయు నపుడు జీవశాస్త్రమునందు సూక్ష్మ బీజములని వ్రాసియుంటిమి. స్త్రీ బీజములను సూ లబీజము లందురు.

(విజ్ఞానచంద్రికా గ్రంథమాల, 3వ గ్రంథము జీవశాస్త్రము 2 వ కూర్పు 128 వ పుట చూడుడు.)

ఇట్లీదుకొనిపోవు పురుష బీజములు స్త్రీ బీజముల కొరకై వెదకి కొనుచు గర్భకోశముగుండా పోయి పోయి తుదకు ఏదో యొకటి, బుతు స్రావమై న కాలమున అండకోశమునుండి బయలుదేరి అండనాళముగుండ వచ్చుచుండెడు స్త్రీ బీజమును చేరి దానియందు ప్రవేశించి దానితో నైక్య మగును. ఇట్లైక్యము చెందలేకపోయిన పురుషబీజము లన్నియు నాశము జెందును. 1 వ పటమును చూడుము. ఇట్లు ఐక్యమగుటచే నేర్పడిన సం యుక్త బీజమే పిండమగును. ఇట్లు స్త్రీ పురుష బీజము లైక్యమగుటయే పిండోత్పత్తి యనబడును. ఈ తరుణమున నీ పిండము ఏకకణము. ఇదియే చీలి చీలి అనేక కణములయి ఒక్కొక్క కణమునుండి ఒక్కొక్క భాగము పుట్టి మానవ శరీరమంతయు నిర్మింపబడుచున్నది.

ప్రతి అండకోశమునుండి నెలకొక స్త్రీ బీజము పుట్టునని చూచి యుంటిరి గదా. ఇందు ఏ స్త్రీ బీజమునందైనను పిండోత్పత్తి అయినచో రెండవ స్త్రీబీజము పెంపుమాసి నశించిపోవును. ఒకానొకప్పుడు ఇరువైపుల నుండు రెండు అండకోశములనుండి వచ్చు రెండు స్త్రీ బీజములును ఏక కాలమున రెండు పురుష బీజములతో నైక్యమైన ఎడల రెండు పిండము లుత్పత్తియగును. ఈ రెండును వృద్ధిపొందినచో ఇద్దరు కవల పిల్లలు పుట్టుదురు. 2 వ పటమును చూడుడు.

ఇదిగాక పిండోత్పత్తి కాకపూర్వము అరుదుగా స్త్రీ బీజము చీలి కణవిభాగము నొందినట్లయిన అందు ఒక్కొక్క కణము ఒక్కొక్క పురుష బీజముతో నైక్యమయి అనేక ఎండములు, ఉత్పత్తి అగుటయు కలదు.

3-వ పటము

[illegible] యొకానొకచో ఆరుగురు పిల్లలు ఒక్కసారిగా పుట్టిరి. అట్టి [illegible]తమయిన కానుపునకు పుట్టిన శిశువుల పటము లిందు బొందుపరచబడి [illegible]. 3 వ పటము చూడుము.

మనదేశమునందు సరియయిన లెక్కలు లేకపోవుటచేత ఇట్టి జననము లెన్నియో జరుగుచున్నను మనకు తెలియకున్నవి. కాని ఉన్నత దశయందున్న దేశముల వారందరు వీని లెక్కలు వేసియున్నారు. ఇంగ్లండు దేశములో 2,85,219 జననములలో 3,718 కవలపిల్లలు పుట్టిరి. అనగా 76½ జననములకు ఒక్కొక్క కవల పిల్లల జత పుట్టుచుండును.

ముగ్గురు పిల్లలు ఒక్కటిగా పుట్టుచుండుట ఇంగ్లండు దేశములో "[illegible]" అను నాయన 430 టిని లెక్కవేసియున్నాఁడు. ఆయన లెక్క ప్రకారము 6,000 జననములలో ఒక్కటి చొప్పున ముగ్గురు పిల్లల కాన్పులు తేలెను.

నలుగురుపిల్ల లొకసారిగాపుట్టు ప్రసవములు 3, 71, 126 కాన్పులకు ఒక్కటి కనపడుచున్నది.

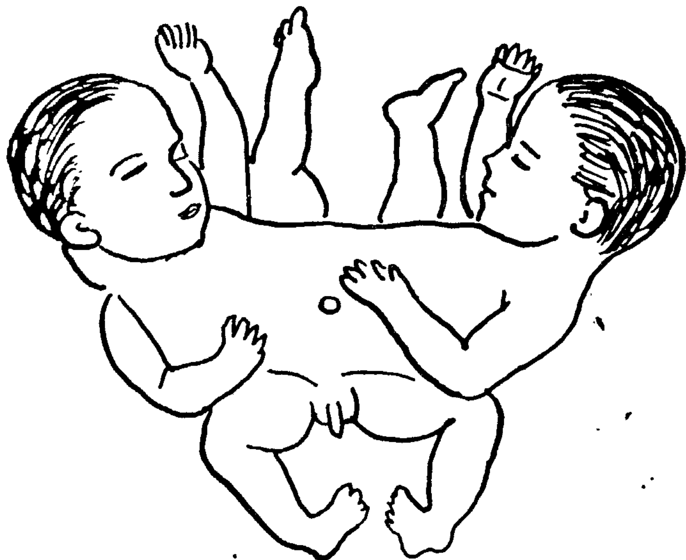
అయిదుగురు పిల్లలు గలవి కూడ నున్నవి గాని అంతగా లెక్కకు రాలేదు.

ఒకసారిగా ఆరుగురు పిల్లలు పుట్టిన ప్రసవములనుగూర్చి ఇద్దఱు వ్రాసియున్నారు. ఆ 1888 సం. లో వెస్సాలి (Vassali) అను నాతఁడు ఒక జననమునుగూర్చి వ్రాసియున్నాడు. అందు నలుగురు మగపిల్లలును ఇద్దరు ఆడపిల్లలును ఏక ప్రసవమున జన్మించిరి. ఆరుగురు పిల్లలు పుట్టిన మరియొక ప్రసవమునుగూర్చి ఆ 1903 సం. రం. మేయునెల 27 తేదీని కెర్, కుక్‌మెన్ (Kerr and Cookman) అను వారలు ఆఫ్రికాలో అక్రా (Accra) అను గ్రామమునందు చూచినట్టుగా వర్ణించియున్నారు. ఆ పుట్టిన ఆరుగురిలో అయిదుగురు మగపిల్లలు, ఒకతె ఆడుది. అందరుపిల్లలును పుట్టినప్పుడు బ్రతికియుండిరి.

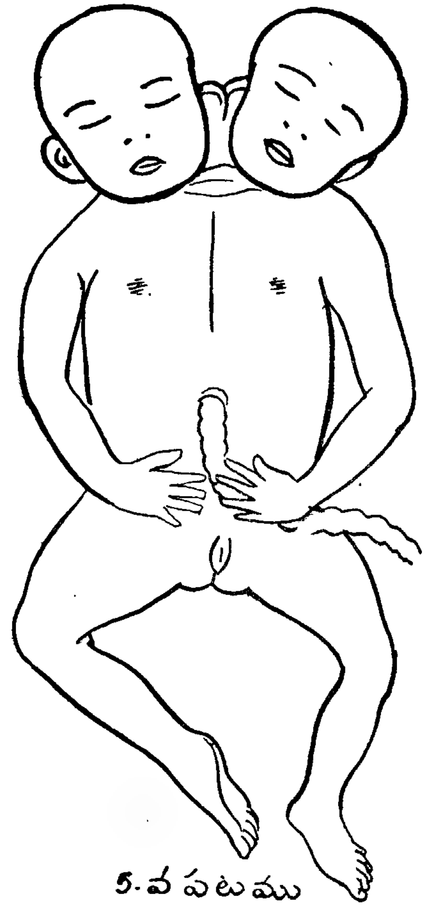
ఈమెకే మొదటి కానుపున నల్గురు పిల్లలును, రెండవ కానుపున ముగ్గురు పిల్లలును, మూడవ కానుపున ముగ్గురు పిల్లలును, నాల్గవ కానుపున ఆరుగురు పిల్లలును పుట్టినట్టు వ్రాసియున్నారు. ఈ నాల్గవ కానుపునందు పుట్టిన పిల్లలయొక్క ఫొటోగ్రాపు పటములు 3 వ పటములో చూపఁబడినవి.

పయిన జెప్పిన ప్రకారము ఏక ప్రసవమున ఏర్పడు పెక్కు పిల్లలు వేరువేరుగా పుట్టిన ఎడల తల్లికి అపాయము లేకుండ సుఖ ప్రసవము కావచ్చును. కాని ఒకానొకప్పుడు ఈ శిశువులన్నియు ఒండొంటితో నైక్యము 4, 5 పటములలో చూపిన ప్రకారము వికార రూపము లేర్పడవచ్చును.

ఇదిగాక సామాన్యముగ కన్పట్టు సృష్టి వైచిత్ర్యములలో ముఖ్యమయినది మరియొకటి కలదు.

4 వ పటము

5-వ పటము

స్త్రీబీజము పక్వమై అండకోశమును విడిచిన తరువాత ఎప్పుడయినను పురుష బీజముతో నైక్యమయి పిండముగా నేర్పడవచ్చును. ఇది క్రమముగా గర్భకోశమునందు జేరినచో నచ్చట శిశువునకు తగిన పోషణగల్గి వృద్ధినొందును. కాని అరుదుగా నీ స్త్రీబీజము అండనాళములో ప్రవేశింపకపూర్వముగాని అండనాళముగుండా పోవునప్పుడుగాని పురుష బీజముతో జేరి పిండోత్పత్తి నొందిన యెడల నాపిండ మక్కడనే పెరిగి గర్భకోశమును చేరకయే దారిలో చిక్కుకొనవచ్చును.

అండనాళములో ప్రవేశింపక పూర్వము స్త్రీబీజము పిండోత్పత్తి నొంది యచ్చటనే నిలిచిపోయినచో నా పిండము గర్భకోశమునకు వెలుపలనే పెరుగును. అట్టి పిండము చక్కగ వృద్ధిపొందినను అది వెలుపలకువచ్చు మార్గములేక పొట్టలోనే పెరిగి తల్లిప్రాణమును తీయును.

లేదా అండనాళములో నెక్కడయినను పిండము చిక్కుకొనునెడల నిదే ప్రకారము వృద్ధి అయిన పిండమునకు వెలుపలకు వచ్చుటకు మార్గము లేకపోవును. 1 వ పటము చూడుము.

ఇదిగాక శిశువు క్రమముగా పెరిగినను తల్లియొక్క గర్భకోశమునందుగాని, గర్భమునుండి వెలుపలికివచ్చు మార్గమునందుగాని, ఏవయినను ఆటంకములున్నచో శిశువు వెలువడుట కష్టతరము.

ఇట్టివి జాతిభేదముగల స్త్రీ పురుషులకు కలుగు సంకరపు దాంపత్యములలో చాల యుదాహరణలు కనపడుచున్నవి.

ఎట్లన ఆజానుబాహుడగు ఐరోపియనునకును మిక్కిలి పొట్టిదగు ఒక నీగ్రో స్త్రీకిని కలుగు దాంపత్యమున జన్మించు శిశువు తండ్రియొక్క బీజబలముచేత పెద్దదిగా నుండవచ్చును. అట్టి పెద్ద శిశువు తన తల్లియొక్క చిన్న గర్భకోశమునుండి చిన్న మార్గములద్వారా జన్మించుట దుర్లభము.

ఇట్టి స్త్రీ నొకతెను నే నుండుపేటలో చిరకాలమునుండి చూచుచున్నాను. ఈమె ప్రతి ప్రసవమునకును వైద్యశాలకుఁబోయి కడుపు కోయించుకొని బిడ్డను తీయించుకొని సుఖముగ వచ్చుచుండును. ఈమెయొక్క ప్రసవములను మూడింటిని నే నెరుగుదును. పిల్లలును సురక్షితముగా నున్నారు. తల్లియు ఇంకను కనుచు పెంచుచున్నది.

ఇట్టివియే అనేకములు ప్రతి సంవత్సరమునను ఇచ్చటి వైద్యశాలలో చూచుచుందుము.

ప్రసవము కష్టముగా నుండునను అనుమానముగల స్త్రీలు ముందుగనే వైద్యశాలలకుఁబోయి పరీక్షించుకొందురు. కడపటి బుతుస్రావమయిన తేది సరిగా చెప్పిన ఎడల వైద్యుఁడు లెక్కవేసి నీకు ఫలానానెల ఫలానాతేదిని ఇన్ని గంటలకు ప్రసవ సమయమని చెప్పును. అనగా కడాపటి బుతుస్రావము కనుపించినతేది మొదలు సాధారణముగా 280 దినములు లెక్కించిన ఆనాడు ప్రసవ దిన మగును. ఎట్లన జనవరి 1 తేదిని బుతుస్రావమయిన యెడల అక్టోబరునెల 7 వ తేది ప్రసవ దినమగును.

ఆ తేదినాటికి కొద్దిరోజులకు పూర్వమే అట్టి స్త్రీ వైద్యశాలకు పోయియుండును. వైద్యుఁడు పరీక్షించి శిశువు పరిపూర్ణ పక్వమైనదో లేదో జననమొందుటకు తగిన స్థితిలో నున్నదో లేదో తెలిసికొనగలఁడు. ఇట్లు తెలిసికొని ఫలానాతేది ఇన్ని గంటలకు ఈమె బిడ్డను జనన మొందింపవలయునని వైద్యుడు ఏర్పాటు చేసికొనును.

ఇది తన ఇష్టప్రకారము పగటిపూట ఏర్పరచుకొనును. ఏలయన ప్రసవ సంబంధమయిన నొప్పులు వచ్చువరకు కాచుకొని యుండవలసి వచ్చినచో ఒకానొకప్పుడు అది రాత్రులయందు తటస్థమయిన దీపపు వెలుగున శస్త్రవైద్యము చేయుట కొంచెము కష్టముగా నుండును. కావున శస్త్రవైద్యుఁడు కొంచె మించుమించుగా చూచుకొని తన ఇష్టము వచ్చిన దినమున శస్త్రము (ఆపరేషన్) చేయుటకు ఏర్పాటు చేసికొనును.

ఆరోజున ఆ స్త్రీని ఉదయముననే స్నానము చేయించి ఆపరేషన్ బల్లమీద వెల్లకిలగా పరుండబెట్టుదురు. పిమ్మట శస్త్రవైద్యుడు స్త్రీయొక్క బొడ్డున కొకవైపున కడుపు పొడుగున 8 అంగుళముల కోతను పెట్టి గర్భకోశమును పయికితీసి దానిని ఆరంగుళముల కోతచే చీల్చును. వెంటనే అదివరకు నిశ్శబ్దముగానున్న గర్భకోశమునుండి కావు కావుమనుచు బిడ్డ పయికి తన్నుకొనివచ్చును. ఈ సమయమున చూపరులు ఎట్టివారయినను ఇట్టి సృష్టి వైచిత్ర్యమునుజూచి ఆశ్చర్యపడకమానరు.

అంతట శస్త్రవైద్యుడు గర్భకోశమునందు శేషించియుండు మావి మొదలగు పదార్థములను తీసివేసి చక్కగ తుడిచి గర్భకోశమును, పిమ్మట పొట్టను అవలీలగ కుట్టివేయును.

ఇట్లు ప్రసవమునొందిన తల్లియు జన్మించిన శిశువును లేశమయినను సంకటమునొందక సురక్షితముగా నుందురు. నేను చూచినంతవఱకును విన్నంతవఱకును శస్త్రవైద్యుఁడు తరుణమందు ఈ ఆపరేషను చేసినచో అపాయము ఎంతమాత్రమును మాతాశిశువులకు కలుగనేరదని దృఢపర్చఁగలను

పరికించిచూడుడు. ఇతర దేశములందు అనేకులు స్త్రీలును పురుషులును ఇట్టి వైద్యమును గ్రహించి లెక్కలేని ప్రజల ప్రాణములను కాపాడుచున్నారు.

మనదేశములోనో, ఇంతటి ముఖ్యమైన వైద్యశాస్త్రమును ఎరుకలపాపి చేతికిచ్చి అనేక ప్రాణముల కోలుపోవుచున్నాము. మన ఘోషా పద్ధతుల ననుసరించి మనదేశమునందలి తల్లులకు నా వైద్యులు ఎంత యగత్యమో వేరుగ వ్రాయనక్కరలేదు.

తల్లుల దుర్బలత్వ మన్ననో అతిబాల్య వివాహాది దురాచారములచే తరతరములను హెచ్చుచున్నది. చిన్న చిన్న తల్లులు పెద్ద పెద్ద బిడ్డలను కనవలసి వచ్చుచున్నది. ప్రథమ ప్రసవమున మరణము అధికముగుచుండుటయే దీనికి నిదర్శనము. కావున మంత్రసానితనము చేయుట యనునది ఒక లోపముగా నెంచక, నీచముగా నెంచక దేశహితము గోరువారు తమ ఆడుబిడ్డలకు చక్కగ విద్య గరిపించి గొప్ప గొప్ప శస్త్రవైద్యులుగా జేసి అనేక ప్రాణములను కాపాడుట విధియైయున్నది.

మొదటి నాలుగు పటములును జెల్లెటుగారి ప్రసవ శాస్త్రీయమునుబట్టి వ్రాయఁబడినవి. 5 వ పటము చెన్నపట్టణ వైద్యకళాశాలకు సంబంధించిన ప్రదర్శనశాలలో ద్రావకములో నిలువయుంచబడినయొక పిల్లయొక్క ప్రతిమ. అట్టివి అనేకములు ఈ కళాశాలలో నున్నవి. కళాశాలాధిపతిగారి యనుమతి పొంది ఎల్లవారును వీనిని చూడవచ్చును. 5 వ పటములోని పిల్ల చెన్నపట్టణములో పుట్టినది. జననమొందిన కొద్ది దినములలోనే మృతినొందెను. ఈ పటము మా మిత్రులగు రామ పుదువాల్ బి. ఎ. యల్. యమ్. యస్. గారిచే వ్రాయఁబడినది.

మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మగారు — భారతమార్తాండ పండిత గట్టులాల్‌గారు — పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు

మండపాక పార్వతీశ్వర శాస్త్రిలవారు — పులుగుర్త లక్ష్మీనరసమాంబగారు — మహామహోపాధ్యాయ గంగాధరశాస్త్రిగారు

మహామహోపాధ్య కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మగారు :—వీరు గొప్ప ఆంధ్ర [illegible]లు. ఉభయభాషా కోవిదులు. చెన్నపురి రాజధాని కళాశాలలోను, రాజమహేంద్ర [illegible] కళాశాలలోను ప్రథమాంధ్రోపాధ్యాయులుగా నుండి ప్రస్తుత ముపకారవేతనము [illegible]చుచున్నారు. బిల్వేశ్వరీయాది బహు గ్రంథకర్తలు. ఆంధ్రులలో మహామహోపా[illegible] బిరుదు నందినవారిలో వీరు ప్రథములు. ద్వైతమతావలంబులుగ నుండి యద్వైత[illegible] స్వీకరించినవారు.

భారత మార్తాండ పండిత గట్టులాల్:—ఘూర్జరదేశమునఁ గృష్ణమతమును [illegible]పిన వల్లభాచార్యులు వెలనాటి తెనుఁగు బ్రాహ్మణుడు. ఆయనతోబాటు గుజరాతి [illegible]కుఁబోయి యచ్చటనే నిలిచిపోయిన యాంధ్ర బ్రాహ్మణ కుటుంబమునకుఁ జేరిన [illegible]. స్ఫోటకముచే జిన్ననాడే యంధుడయినను సంస్కృతమున నఖండ పాండి[illegible] గడించి సకల శాస్త్ర పండితుడని పేరుపొంది, పెక్కు రాజ సన్మానములను, [illegible] మార్తాండయను బిరుదును బడసెను. ఇతఁడు ఘటికాశత గ్రంథ నిర్మాణము[illegible], శతావధానమునకును, ఆశుకవిత్వమునకును ప్రఖ్యాతుఁడు. ఇతఁడు గతించి [illegible] అయిన[illegible].

పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు :—వీరు నెల్లూరువాసులై, ఆంధ్ర భాషాభిమానము [illegible], "అముద్రిత గ్రంథ చింతామణి" యను నొక మాస పత్రికను స్థాపించి, యంతవర[illegible] యుండిన యాంధ్రగ్రంథములను ముద్రించియు ననేకాంధ్రగ్రంథము[illegible] ప్రకటించియు నాంధ్ర భాషా సేవం జేసి కీర్తిశేషులైరి.

మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రులవారు :—వీరు బొబ్బిలి యాస్థాన కవీశ్వరులుగ నుండి, బహు గౌరవనీయులై కీర్తిశేషులైన కవిశిఖామణి. ఈయన రమారమి 80 గ్రంథములు రచించిన మహాకవి. చతుర్విధ కవిత్వమును మృదు మధుర నిరర్గళధారతో జెప్ప గలిగిన సామర్థ్యము వీరియం దుండినది. 150, 200 చరణములుగల యుత్పలమాలిక లను జెప్పుటయందు వీరిని మించినవారు మరియొక్కరు లేరు. వీరు వినయ సౌశీల్యాది గుణసంపత్తిని గలిగియుండిరి. 1897 వ సంవత్సరమున వీరు పరలోకప్రాప్తిని గాంచిరి.

పులుగుర్త లక్ష్మీనరసమాంబ:—ఈమె మహిళా కళాబోధిని మొదలగు నాంధ్ర కావ్యములను రచియించి, సావిత్రియను చక్కని మాసపత్రికను రెండు సంవత్సరముల వరకును బ్రకటించిన యాంధ్ర విదుషీమణి. ఈమె నివాసస్థలము కాకినాడ. భర్తపేరు పులుగుర్త వేంకటరత్నంపంతులుగారు. ఈ వనితామణి విద్యావతియగుటకు వీరే కారకు లగుటచే వేంకటరత్నముగారు శ్లాఘాపాత్రులు.

మహామహోపాధ్యాయ గంగాధరశాస్త్రిగారు:—ప్రస్తుతము కాశీ క్షేత్రములో మిక్కిలి ప్రఖ్యాతిఁబడసిన యాంధ్రులు. వేషమును, ఆచారమునుబట్టి వీరు మహారాష్ట్రులుగఁ గానవచ్చినను, వీరి పూర్వులు గోదావరిజిల్లాకుఁ జేరినవారగుటవలన నాంధ్రులనుటకు సందేహము లేదు. పేరు పెంపెక్కిన కాశీ సంస్కృత పాఠశాలలో సాహిత్య వేదాంతాది శాస్త్రములకు మహోపాధ్యాయులుగ నున్నారు. వీరి విద్యకును, సౌజన్య సంపదకును దొరతనమువారు మెచ్చి, 1887 వ సంవత్సరము మహా మహోపాధ్యాయ బిరుదును 1903 వ సంవత్సరము సి. ఐ. ఇ. బిరుదు నిచ్చిరి.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1910 సాధారణ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించబడినవి. సం.]

ఔరంగజేబు

తన గురువునకు వ్రాసిన యుత్తరము

మ-రా-రా-శ్రీ కే. వి. లక్ష్మణరావు ఎం. ఏ. గారిచే వ్రాయబడినది.

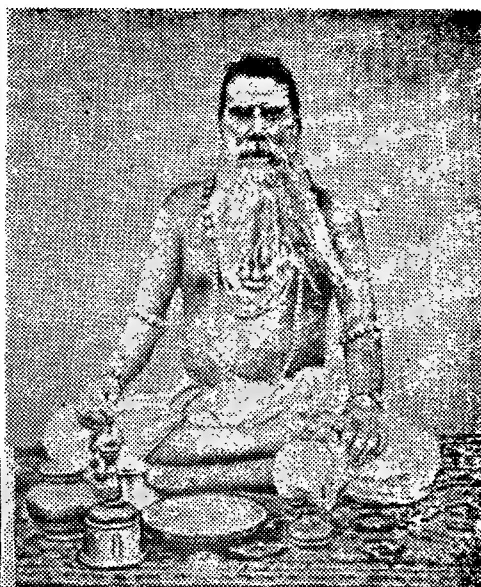
[1910 సాధారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఔరంగజేబు నెడల నెన్ని దుర్గుణములున్నను అతఁడు గొప్ప విద్వాంసుఁడని చెప్పక తప్పదు. అతనికి భాషా పాండిత్యమును, లౌకిక వ్యవహార జ్ఞానమును, దూరదృష్టియుఁ గలవు. అతని యక్షరములు ముత్తియముల వలె ముద్దులు మూటఁగట్టుచుండెను. తనయొద్దకుఁ బంపబడిన ముఖ్యమైన యర్జీల కన్నిటికిని, అతఁడు స్వహస్తముతో ప్రత్యుత్తరములు వ్రాయుచుండెను. అతనికి చిన్ననాఁడు చదువు చెప్పిన ముల్లాసాలె అనునతఁ డొకప్పుడు తనకు గొప్ప యుద్యోగ మీయుమని యర్జీ పంపఁగా, అందుకు బాదుషహా ఈ క్రింది విధమున ప్రత్యుత్తర మంపెను.

“మీరు నాకు అనావశ్యకమైనట్టి అరబ్బీభాష నేర్పుటయందుఁ బెక్కు సంవత్సరములు నిరర్థకముగ గడిపి కోమలమైన నా బుద్ధిని, తీక్ష్ణమైనట్టి నా స్మరణశక్తిని వ్యర్థపుచ్చితిరి. జీవితమునం దెన్నఁడును ఉపయోగపడని భాష రాజపుత్రులకు నేర్పుటకు పది పన్నెండు వత్సరములు వెచ్చించుటయు, ఆ భాషయందు నన్ను వైయాకరణిగను, ధర్మశాస్త్రజ్ఞునిగను చేయ యత్నించుటయు నెంత హాస్యాస్పదములు. ఉపయోగమైన విద్యలును, జ్ఞానమును బాలకులకు వారి వారి బుద్ధి ననుసరించి చిన్ననాఁడు నేర్పుటయందు కాలము గడుపుటకు మాఱుగా మా గురువులవారగు మీరు మా బాల్యమును వ్యర్థపుచ్చిరి గదా? అయ్యో! భూగోళజ్ఞానమా ఏమియును లేదు. పోర్చుగలు, హాలండు, ఇంగ్లండు మొదలగు దేశములు కొన్ని కలవనియు, అవి ఆ యా స్థలములందు కలవనియు, నాకు నేర్పితిరా? ఆ దేశములు ద్వీపములా, ద్వీపకల్పములా, సమభూమియందున్నవా, లేక ఎత్తుస్థలములందున్నవా యన్న సంగతులు నాకు తెలియవలదా? చీనా, పారసీకము, పెగు, తార్తారి మొదలైన దేశముల రాజులు హిందూదేశపు బాదుషహా యొక్క పేరు విని గజగజ వణకెదరని నా యెదుట మీరు చేసిన ముఖస్తుతి వలననే దేశ దేశ చరిత్రములన్నియు నాకు దెలిసిన వనుకొంటిరా? ఈ జగత్తు మీదనున్న వేరు వేరు రాజ్యము లెవ్వి? అందలి ఆచార విచారములు, రాజ్యవ్యవహారములు, మతములు నెట్టివి? ఆ యా రాజ్యములను గల సంపత్తులును, విపత్తులును, ఆ యా దేశము సంపద్విపత్తులలో, ఆ దేశస్థుల యొక్క ఏ యే గుణావ గుణములవలన ఎట్టి యెట్టి మార్పులు గలిగినవియు, ఎట్టి మహత్కారణములచే గొప్ప రాజ్యములు తలక్రిందగునదియు అను మహద్విషయములు చరిత్రాధ్యయనము లేకయే మా కెట్టులు తెలియగలవు? ఈ విషయములు మాకు నేర్పితిరా? రాజపుత్రులు పైని వర్ణింపబడినట్టి యత్యంతావశ్యకములగు వివిధ విషయములను నేర్చుకొని జ్ఞానసంపన్నులై తమ బుద్ధిని వికసింప జేయవలయును. కావున రాజపుత్రుల యొక్క జ్ఞానార్జనకాలమగు బాల్యదశయందలి యొక్కొక్క క్షణము ఎక్కుడి విలువగలదియని యెఱింగి నా బాల్యదశను మీరు చక్కఁగ వినియోగపఱచితిరా? మీరు నాకు లేనిపోనట్టియు, బుద్ధిని భ్రమింపజేయునట్టియు లౌకిక వ్యవహారమునకు నిరుపయోగకరమైనట్టియు పర భాషాజ్ఞానము గఱపుటయందే కృతకృత్యులమైతిమని తలంపలేదా? మొదట పరకీయ భాష నొకదానిని నేర్పి దాని మూలముగా శాస్త్రములు, ధర్మ వివేచనము, న్యాయనీతి మొదలైన యావశ్యకములైన విద్యల నేర్పుట సులభమని తలంచితిరా? ఈయావశ్యకములగు విద్యలన్నియు మీరు నాకు నా మాతృభాషలోనే నేర్పియుండకూడదా? “నేను ఔరంగజేబునకు తత్త్వజ్ఞానశాస్త్రమును నేర్పెదను” అని మీరు నా తండ్రియగు శహాజహానుబాదుషహాగారితో నొకప్పుడనియుంటిరి. మీ రనేక సంవత్సరములకు బ్రహ్మ, ఆకాశము, ఖటపటములు మొదలైన నీరస శబ్దములచే నేదోయొక విషయము నాకు బోధింప యత్నించినట్టు నాకు జ్ఞాపకమున్నది. ఆ విషయమును గ్రహింపవలయునని నేను పెక్కు పర్యాయములు యత్నించితిని. కాని యందువలన నా జ్ఞానభాండారమునకును, రాజ్యకర్తృత్వమునకును, ఏమిలాభము కలిగినది? మీరు తేప తేప యుచ్చరించుచున్నందున నీరసములును, పలుకుటకు కఠినములును అగు ఖటపటాది పదములు కొన్ని నాకు జ్ఞాపకమున్నవి. కాని వానితో సంబంధించిన, విషయచర్చ మాత్రము నేను ఎప్పటిదప్పుడు మఱచిపోవుచుంటినని మీరెఱుఁగరా? నేడు ఆ విషయ చర్చ జ్ఞాపకమున్నను దానివలన నాకు ప్రయోజన మేమి? ఇట్లు మీరు కోమలమైనటువంటి నా బుద్ధిని, చురుకుదనమును వ్యర్థము చేసితిరిగాదే? నిజముగా నిరుపయోగములైనను మీరు ఆవశ్యకములని తలచిన ఈ విషయములు మీరు నాకు నేర్పినందున మీకు మాత్ర మొక లాభము కలిగినది. మూఢులును, అజ్ఞానులునుఅగు మావంటివారికి మీరు సర్వజ్ఞులనియు, సర్వ శాస్త్రపారంగతులనియు, అత్యంత పూజ్యగురువర్యులనియు, నిరర్థక గౌరవ భావమును కొంతకాలమువఱకుఁ బుట్టింపఁగలిగితిరి. అందువలన పెక్కుదినములవఱకు మీ మాటను మేము మన్నించుట తటస్థించెను. రాజులను వ్యర్థముగా స్తుతించుట, సత్యమును తలక్రిందుచేయుట, నక్క వినయములు నటించుట యను గుణములు మాత్రము మీయందుఁ జక్కఁగ వసించుచున్నవి. మిమ్ముల నేను నా రాజసభయందు, ఒక సరదారునిగ నియమింపవలయునని మీరు కోరితిరిగదా. మీయొక్క ఏ గుణమునుఁజూచి నేను మీ కా పదవి నొసగవలయును? మీరు నాకు రాజకీయ, సైనిక, వ్యావహారిక విద్యలలో నే విద్య నేర్పితిరని మిమ్ముల నేను గౌరవింతును? నన్ను నావశ్యకములైన విద్యలలో బారంగతునిఁజేసి యుండిన యెడల సికందరు (అలగ్జాండరు) బాదుషహాకు పరమపూజ్య గురువర్యుఁడగు మహా విద్వాంసుఁడైన అరిస్టాటిల్ ఎడల గల పూజ్యభావమునే చూపియుందును. అట్టి యుపయోగకరములగు శిక్షగాని, లాభకరములగు విద్యలనుగాని నేను మీవలనఁ బడయలేదు. కావున మీ విషయమై గౌరవముగాని, పూజ్యభావముగాని నాకు లేదు. మీరు వచ్చిన త్రోవనే వెళ్లుఁడు. మీ పల్లెటూరి లోనే దేవునిస్మరణఁ జేసికొనుచు కాలము గడుపుఁడు. మీరు నా రాజసభలో ప్రవేశింపఁగూడదనియు, మీరెవరోయిచ్చట వారెవరికిని తెలియరాదనియు నా యభిప్రాయము.”

గరికపాటి సుబ్బారాయడుగారు

వీరేశలింగం దంపతులు

శంకరా రాధ్యులుగారు

గరికపాటి సుబ్బారాయడుగారు బి. ఎ. :—రాజమహేంద్రవరపు కళాశాలలో జరిగిన బి. ఎ. పట్ట పరీక్షలో గడితేరినవారిలో గరికపాటి సుబ్బారాయడుగారు మొదటివారు. వీరు దొరతనము వారి విద్యా వ్యాపన శాఖలో ప్రవేశించి, క్రమ క్రమాభివృద్ధినిగాంచి ఇప్పు డాంధ్రు డెవ్వడు నింతవరకుబొందని ఇన్‌స్పెకరాఫ్ స్కూల్స్ ఉద్యోగము నందున్నారు. వీరు కృష్ణా, గుంటూరు, నెల్లూరు మండలములలోని పాఠశాలలను బరీక్షించు చుందురు. వీరిక్రింద జాలమంది అసిసెంట్లు, మరియు సబ్ ఇన్‌స్పెకర్లు గలరు.

రావు బహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు :—సత్యాన్వేషణమే పరమోద్దేశముగాగల ఈ మహనీయుడు సంఘ మత సంస్కరణములకును, ఆత్మ త్యాగమునకును ఆంధ్రదేశములోనివారికి మార్గదర్శియనుటకు సందేహములేదు. వీరికి గద్యతిక్కన యను బిరుదు గలదు. వీ రాంధ్రభాషకు జేసిన మహోపకారమెట్టిదైనదని వీర గ్రంథములే వేనోళ్ల వక్కాణించుచున్నవి. వీరు వ్రాసిన ప్రహసనములు, నాటకములతో ఆంధ్రదేశీయులను నీతి మార్గ ప్రవిష్టులనుగా జేసి దేశమునకు మహోపకారమును జేసినారు. గద్య పద్యాత్మకమైన వీరి ప్రబంధములు మహదద్భుత రచనాశైలిని గలిగి, పండిత పామర జనరంజకముగా నున్నవి. స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికొరకును, వితంతూద్వాహములకొరకును దీక్ష వహించి పని చేసినవారు. రాజమహేంద్రవరములోనున్న హితకారిణీ సమాజమునకు దమ సర్వస్వమును ధారవోసి పరోపకారమే తమ జీవిత సర్వస్వమని జగమునకు జాటించిన వారు.

శ్రీ శంకరారాధ్యులు :—వీరు దక్షిణ హైదరాబాదులోనున్న యారాధ్య బ్రాహ్మణులలో 'బ్రముఖులై' శైవ సాంప్రదాయకులను కోమట్లకు గురువులైయున్నారు. విద్యా గుణ సంపన్నులు. దాన ధర్మ నిరతులు. ఆంధ్రభాషాభిమానులు.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1910 సాధారణ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించబడినవి. సం.]

ప్రస్తుతకాలమందు బాల బాలికా విద్యను గుఱించియు, జాతీయ విద్యను గుఱించియు మనదేశమునందు కొంత యత్నము జరుగుచున్నది. అందును గుఱించి పాడుపడుచున్న మహనీయుల కీ యుత్తరములోని రెండు మూడు సంగతు లాదరణీయములు. బాల బాలికలకు బోధింపబడు విషయములు వారికి, వారి జీవిత కాలములో నుపయోగకరముగా నుండవలయును. కేవలము పాండిత్యము జూపుటకై అనుపయోగకరములగు విషయములు వారికి నేర్పి వారిచే గుడ్డిపాఠము చేయించి కాలము వ్యర్థపుచ్చుట, వారికిని, దేశమునకును హానిప్రదము. బాలురకు శాస్త్రములన్నియు వారి మాతృభాషలోనే నేర్పవలయునుగాని పరభాషలో నేర్పుట కేవలము ద్రావిడ ప్రాణాయామమని ఔరంగజేబు ఉత్తరమువలన మనవారు ముఖ్యముగా నేర్చు కొనవలయును. మొదట పరభాష నభ్యసించుటకు బాలుర కాల మెంతయో వ్యర్థమగును. అట్లు పరభాష వచ్చినతరువాత, ఆ భాషలో శాస్త్రముల నభ్యసించుటకంటె మొదటనుండియు స్వభాషలోనే శాస్త్రాధ్యయనము చేసిన యెడల బాలుర కెంతయో కాలము, శ్రమయు కలిసి వచ్చునుకదా? మన దేశపు పిల్లవానికి ఇంగ్లీషుభాష చక్కగ నభ్యసించుటకు సుమారు ఆరేడు సంవత్సరములు పట్టును. అప్పటి కా బాలునకు ఇంగ్లీషులో గ్రంథావలోకనము చేయుటకును, శాస్త్రాభ్యాసము చేయుటకును అధికారము కల్గును. ఇట్లు పరభాషాధ్యయనమునకై ఏడెనిమిది సంవత్సరములు వ్యర్థమగుచున్నవి. దేశభాషలలో శాస్త్రములం జెప్పిన యెడల నీ ఏడెనిమిది సంవత్సరములలో నెన్నియో విద్యలలో బారంగతుండు కావచ్చును. ఇప్పుడు మనదేశమందు ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వ మున్నందునను, ఇంగ్లీషుభాషలో గ్రంథ భాండార మసంఖ్యముగ నున్నందునను ధనముగలవారు కొంద ఱా భాష నభ్యసించుట యావశ్యకమే. మేము వలదనము. కాని సకల శాస్త్రజ్ఞానమును, ఇంగ్లీషు భాషయను గదిలో బెట్టి తాళమువైచి, ఏ. బి. సి.డి. అను తాళపు చెవిని సంపాదించుటకు ఎనిమిది సంవత్సరములు ముక్కుపట్టుకొని తపస్సు చేయనివారలకు జ్ఞానభాండారములోని సొత్తును కొల్లగొట్టు నధికారము లేదనియు, విద్యా మహిమయు మాతృభాషా ప్రభావమును తెలియని దూర దృష్టివిహీనులు తప్ప మరెవ్వరును చెప్పజాలరు. జ్ఞానార్జనమార్గము లన్నియు పరభాషయొక్క యధీనమునందుండుటకంటె దేశము పాలించి మూర్తీభవించిన యజ్ఞానాంధకారము మఱొకటి కలదా? కావున స్వభాష మూలముననే జానార్జనము చేయవలయునని ఔరంగజేబు నుత్తరములోనున్న విషయమును నా జాతీయ పాఠశాలాధ్యక్షులు గమనింపవలయును. అట్లు చేయక వారు ఇంగ్లీషు భాషనే జ్ఞాన సాధనముగా బెట్టిరేని ఔరంగజేబు తన గురువును నిందించినట్లు రాబోవుతరమునందలి విద్యార్థులు తమ యాయుష్యములోని పది సంవత్సరములు పాడుచేసినందులకు మనలను నిందింపక మానరు.

ఆయుర్వేదము

ఆయుర్వేద మార్తాండ భిషఙ్మణి పండిత డి. గోపాలాచార్యులు ఎ.వి.ఎస్. గారిచే వ్రాయఁబడినది

[1910 సాధారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఆయుర్వేద మన నెద్దియో, ఎపుడది యుత్పన్నమైనదో, అందుంగల విశేషంబు లెవ్వియో, అందలి ప్రయోజనంబు లెవ్వియో, ఈ మొదలగు విషయములవన్నియు విపులముగ దెలిసికొనుట యత్యావశ్యకమైయున్నను ప్రకృతము గ్రంథ విస్తరణభీతిచేత కొన్నిటిని మాత్రము సంక్షేపముగా వ్రాయుచున్నాఁడను.

ఆయుర్వేద శబ్దనిరుక్తి

ఆయు: వేద: అను రెండు పదములచే నిమిడియుండు "ఆయుర్వేద:" అను సమస్తపదమునకు "ఆయుఃవిందతి వేత్తివా ఆయుర్వేద:" అను వ్యుత్పత్తిచేత ఆయువును (అనగా,

"శరీరేంద్రియ సత్వాత్మ సంయోగాధారి జీవితం,
నిత్యగ శ్చానుబంధశ్చ సంయోగా దాయు రుచ్యతే"

అను ప్రమాణంబు ననుసరించి శరీర, ఇంద్రియ, సత్వ, ఆత్మలు, ఒకటిగఁజేరి యుండుటయె ఆయువు) పొందుట, దెలిసిక్తొనుటయె ఆయుర్వేదమని దెలియుచున్నది.

ఆయుర్వేదమునకు ప్రాచీనత

"ఋగ్వేద స్యాయుర్వేద ఉపవేద:" అను వ్యాసకృత చరణ వ్యూహోక్తిచేత ననాదికాలమున పరమాత్మముఖమునుండి వెలువడినట్టియు పలుదేశములయందలి చరిత్రకారులచేత ప్రథమ రచనలని ఉద్ఘోషింపఁబడుచున్నట్టియు ఋగ్వేద, యజుర్వేద, సామవేద, అధర్వవేదము లనెడి నాలుగు వేదములలో మొట్టమొదటిదియగు ఋగ్వేదమునకు ఆయుర్వేదము ఉపవేదమని దెలియుచున్నది.

అనాదియగు ఋగ్వేదమున కుపవేదమగుటచేత ఋగ్వేద అధర్వవేదాదులయందు "య. అ. 6. మ 22 సుమిత్రయాన ఆప ఓషధయ స్సంతు" యజుర్వేదమునను "త్రిర్నో అశ్వినా దివ్యాని బేషజా" అని 1—3—4 ఋగ్వేదమునను "పవ్య మాయురేతి య ఏవం విద్వా నష్ణిహోతా కురుతే" అనియు వైద్య ప్రతిపాదకములగు శ్రుతులు పెక్కులుగాఁ గానంబడుటచేతను ఈ ఆయుర్వేదముకూడ నతి ప్రాచీనతమమని యూహింపఁ దగియున్నది.

ఆయుర్వేదమున కుపవేదత్వ నిర్ణయము

మొట్టమొదట మహర్షులు పారలౌకికసుఖావహములగు శ్రుతులన్నిటిని ఋగ్యజుస్సామా ధర్వ సంహితలుగ సమకూర్చినపిదప విహసుఖముల నన్నిటిని బోధించెడు మిక్కిలి పెక్కుడుగనుండు మిగిలిన శ్రుతులలో చికిత్సాద్యారోగ్య భాగ్యముల కనుకూలించిన శ్రుతి సముదాయమున కాయుర్వేదమనియు, గానమునకు సంబంధించిన శ్రుతులకు గాంధర్వ వేదమనియు, ఈ రీతి ధనుర్వేదాయుర్వేద గాంధర్వ వేదాదులు నాలుగనియు దెలియు చున్నయది. ఈరీతి నాలుగు వేదముల యనంతరము సమకూడిన యాయుర్వేద గాంధర్వ వేద ధనుర్వేదస్థాపత్య వేదములు నాలుగింటికి నుపవేదములనియు తదనంతరములగు జ్యోతిషాదులకు వేదాంగములనియు నామధేయముల ఋషిపుంగవులు వ్యవహరించిరని దెలియవచ్చుచున్నది. అట్లుగానిచో ఋగ్వేదాదులయందు వైద్య ప్రతిపాదకములగు శ్రుతులు లేకపోయి యుండవచ్చును.

అట్టి శ్రుత్యాత్మకమగు నాయుర్వేదము నానుపూర్వికముగా ఋగ్వేదాదులవలె గానరాకున్నను ఋగ్వేదాదులయందు చికిత్సా బోధక శ్రుతులు తఱచుగఁ గానంబడుటచేతను శ్రుత్యాత్మకమగు నాయుర్వేదము కూడ నున్నట్లు లూహింపవలెను.

ఆయుర్వేదోపదేశ పరంపర

తాదృశ శ్రుత్యాత్మకంబగు నాయుర్వేదంబును పరమాత్మ చతుర్ముఖునకును, చతుర్ముఖుండు దక్షప్రజాపతికిని. దక్షుండు అశ్వినీ దేవతలకును, అశ్వినేయులు సహస్రాక్షునకును, ఇంద్రుండు ఆత్రేయులకును, ఆత్రేయులు అగ్నివేశులకును, అగ్నివేశులు భేడ జాతూకర్ణ ధన్వంతరి చరక సుశ్రుతులు మొదలగువార్లకును, క్రమప్రాప్తంబుగ నుపదేశించినట్లు పరంపర దెలియుచున్నది.

ఈ యాయుర్వేదము శ్రుత్యాత్మకమగుటచేతను, సర్వజనులకును దెలిసికొనుటలో దుర్ఘటమైనదగుటచేతను, శస్త్రచికిత్స, కాయచికిత్స, రసాయనచికిత్స మొదలగు చికిత్సలన్నియు పరస్పరముగ సంకలితముగ నుండుటగని చతుర్ముఖుండు గూఢమగు శ్రుత్యాత్మకమగు నీ యాయుర్వేదమును ప్రత్యేక ప్రత్యేకములఁగు శస్త్రచికిత్స, కాయచికిత్స, బాలచికిత్స, నేత్రశ్రోత్రాది చికిత్సాదుల నాచరించుటలో వైద్యులకు నధికమగు సౌకర్యంబు లుండునట్లును సర్వజన సుబోధంబుగ

1. శల్యతంత్రము. (Surgical treatment)
2. శాలాక్యతంత్రము. (Eye diseases etc)
3. కాయచికిత్స. (General diseases)
4. భూతవిద్య. (Mental diseases)
5. కౌమారభృత్యము (Management of children)
6. అగదతంత్రము. (Texicology)
7. రసాయనతంత్రము. (Science of Reguvoration)
8. వాజీకరణతంత్రము. (Science of Aphrodisiacs)

అను ఎనిమిది విధములుగ విభజించి లక్ష శ్లోకములు గలిగి వేయి అధ్యాయములుగ నేర్పడిన "బ్రహ్మసంహిత" యను గ్రంథమును వెల్లడి పరిచినట్లు సుశ్రుతాది గ్రంథములనుండి తెలియవచ్చుటయేగాని ఆ యానుపూర్వికమగు గ్రంథము మాత్రము ఈ ప్రాంత్యములఁ గానరాకున్నది.

శల్యతంత్రాదుల వివరము

1. శల్యమనఁగా:—నానావిధములగు గడి, కొయ్యలు, రాళ్లు, ఇసుక, ఇనుము మొదలగు లోహములు, పెంకులు, ఎముకలు, వెంద్రుకలు, గోళ్లు మొదలగునవి శరీరమం దనేక కారణములచే ప్రవేశించి, వివిధ రూపములుగ గలుగఁజేయునట్టి బాధలను; చీము మొదలగువానిచే గలుగు బాధలను; సింహాస్యము, కాకముఖము, మొదలగు యంత్రములచేతను, వృద్ధిపత్రము, తీక్ష్ణాగ్రము మొదలగు శస్త్రములచేతలు, క్షారము, అగ్ని మొదలగు ఇతర సామగ్రులచేతను, బాధనివారణ రూపములగు చికిత్సలను బోధించు భాగము.

2. శాలాక్యమనఁగా:—భుజములకు మీదనుండు చెవులు, ముక్కు, ముఖము, నేత్రములు మొదలగు వానియందు పుట్టిన వ్యాధుల నుపశమింపజేయు చికిత్సలను దెలుపు భాగము.

3. కాయచికిత్సయనఁగా:—సర్వ శరీరమందు బుట్టెడు జ్వరము, అతిసారము, రక్తపైత్యము, క్షయము మొదలగు వ్యాధుల ప్రతీకారములను వివరించు భాగము.

4. భూతవిద్య యనఁగా:—దేవ, అసుర, గంధర్వ, యక్ష, రక్ష, పితృ, పిశాచ, నాగ, గ్రహాదులు మొదలుగాగల దుష్టగ్రహములచే పీడితులయిన వారలయొక్క పీడా నివృత్త్యుపాయ చికిత్సలను విభాగము చేయుభాగము.

5. కౌమారభృత్య మనఁగా:—బాలుర సంరక్షణ, తల్లుల చనుబాలయొక్క దోషాదోషముల విభాగము, పాలచే వచ్చెడి బాలుర రోగములు మొదలగువానినిఁ దెలుపుచు వాని ప్రతీకారములను వివరించు భాగము.

6. అగదతంత్ర మనఁగా:—పాములు, తేళ్లు, సాలెపురుగులు, ఎలుకలు మొదలగు వాని విషములు వసనాభి, శంఖపాషాణ మొదలగు కందమూల పత్ర ధాతువిషములు, ఆ విషములు గలిగించు దోషములు విభాగములు మొదలగునవి తెలిసికొను నుపాయములను ఆ యా దోష ప్రతీకారములను, ప్రత్యేక ప్రత్యేక పదార్థములను కలుపుటచే గలుగు విషదోషాదులను వివరించు భాగము.

7. రసాయన తంత్రమనఁగా:—ముదిమిని బోగొట్టి ఆయుస్సును బుద్ధిని బలమును వృద్ధిపరచి రోగములను నివర్తిచేయునట్టి ఔషధములను నిరూపించు భాగము

8. వాజీకరణ తంత్రమనగా:—అల్పమయిన, దోషములచే దుష్టమయిన, క్షీణ మయిన రేతస్సుగలవారలకు ఆప్యాయము, ప్రసాదము, ఉపచయము వీనిని గలుగజేయు నిమిత్తమును, సంతోషమును గలుగజేయు నిమిత్తమును, ఏర్పడినట్టి ఔషధ భాగము.

ఇట్లు ఎనిమిది విధములుగ విభాగము చేయఁబడిన శాస్త్రమందు చికిత్సకు ఎన్ని విధములో, సాధన సామగ్రులగు నంగము లావశ్యకములో యవి యన్నియు లోపము లేకుండునట్లు పై ఎనిమిది తంత్రములుగ నేర్పాటుచేసి ఇతర వైద్య శాస్త్రకారుల యొక్క సాహాయ్య మవలంబించకయే, పెక్కు గ్రంథ రత్నంబులు ఋషి పారంపర్యముగ రచియింపఁబడి యున్నయవి.

పై ఎనిమిది విధములగు నంగములతో చేరిన చికిత్సా శాస్త్రమునం దనేక గ్రంథ ములు గానవచ్చుచున్నను, వైదిక కాలమున నార్యులకుంగల జ్ఞానమును దెలియంజేయు శ్రుతు లనేకములున్నను ప్రకృతియందు శస్త్రచికిత్స కాయచికిత్సాదులను బోధించు శ్రుతు లను కొన్నిటిని మాత్ర ముదాహరించుచున్నాఁడను.

శల్యతంత్ర బోధక శ్రుతులు

"యజ్ఞస్య శిరోచ్ఛిద్యత తే దేవా అశ్వినా వబ్రువన్ భిషజౌ వై స్థ ఇదం యజ్ఞస్య శిరః ప్రతిధత్త మితి.........తతో వై యజ్ఞస్య శిరః ప్రత్యధత్తాం" యజు. 6—4—9 యజ్ఞపురుషుని శిరస్సు భేదింపఁబడినపుడు దేవతలు దేవవైద్యులని విఖ్యాతిగాంచిన యాశ్వి నేయులను యజ్ఞపురుషుని శిరస్సును మరలసందానము చేయుఁడని యానతిచ్చినచో వారలు వారి శస్త్రక్రియాకౌశలముచే యజ్ఞపురుషుని శిరస్సును సంధించిరని.

"సద్యో జంఘాం ఆయసీం విశ్పలాయై"

విశ్పలయను స్త్రీకి కాలువిరిగిపోయినపు డినుముతో జేయబడిన కాలును అర్ధ రాత్రి కాలమునందే ఆశ్వినేయులు సంధానముచేసిరనియు. ఋగ్వేద ప్రథమాష్టకమున,

"తస్మా అక్షి నాసత్య విచక్ష ఆధత్త మదస్రా భిషజా ధవాన్"

అటులె మరియొక సమయమున కనుబోయినవారికి వేరొకటిదియగు కన్నును దెచ్చి యమర్చి యాశ్వినేయులు చికిత్స చేసిరనియు.

శిరస్సంధాన అక్షిసంధాన శ్రుతులచే బోధితములగు విషయములచేత, శాలాక్య తంత్రమందలి శస్త్రకర్మయొక్క నైపుణ్యము బోధించుచున్నది. మరియు జంఘాసం ధాన బోధితమగు శ్రుతిచేత శల్యతంత్ర సామాన్యమగు శస్త్ర కౌశలము తేటపడుచున్నది.

"యువం చ్యవాన మశ్వినా జరంతం పున ర్యువానం చక్రథు శ్శచీభిః" ముదిమి తనము ననుభవించుచున్న చ్యవనుడను ఋషిని మీ చికిత్సా కుశలతచేత మరల యౌవన వంతునిగఁ జేసిరని నా యాశ్వినేయులతో చెప్పిరనియుఁ దెలియవచ్చుటచేత రసాయన తంత్ర నైపుణ్యము అధికముగఁ గొనియాడఁదగియున్నది.

కాయచికిత్సా బోధక శ్రుతులు

"నక్తం జాతా స్యోషధే" అధ 1—5—23 రాత్రులయందు బుట్టిన పసుపు, గుంటకగర, పాపర, నీలి అనునోయోషధు లారా మీరు నా శరీరమునందలి కిలాసము (బొల్లి) పలితము (తలనెరియుట) పోనడచి మరల స్వాభావికమగు రూపమును గల్గింపుడు.

"త్రిర్నో అశ్వినా దివ్యాని భేషజా
త్రిధాతు శ్శర్మ వహతం శుభస్పతీ." ఋ 1—34—6.

ఓ అశ్వినేయులారా! శుభకరంబులగు నౌషధుల కధిపతులగు మీరలు దేవలోక భూలోకములయందుఁ బుట్టిన యోషధులను మూడేసిమార్లు మా కొసంగుడు. అట్టి మూడు విధములచేత వాత, పిత్త శ్లేష్మంబులను మూడు ధాతువులను సుఖము నొందిం పుడు. బృహస్పతి పుత్రుండగు శంయుడు అనువానికింగల సౌఖ్యమును నా కుమారునికిం గల్గింపుడు.

"వాత ఆవాతు భేషజం శంభుమయో భునో
హృదే ప్రణ ఆయూంషి తారిషత్." ఋ. 8—8—44.

వాయుదేవుండు రోగమును శమింపజేయునదియు, హృదయమునకు సుఖ మును గల్గించునదియునగు నౌషధము నిచ్చుగాక. దానంజేసి మాకు అనంతంబగు నాయుష్షు వృద్ధినొందుగాక.

ఇట్లు కిలాసనాశక, త్రిదోషశామక, హృదయ సుఖజనక చికిత్సా విశేషము కాయ చికిత్సయందలి గౌరవము నుద్ఘోషించుచున్నవి.

ఇటుల వైదిక కాలమునందు ఋగ్వేదాదులు శస్త్రచికిత్స, కాయచికిత్స, అష్టాంగ చికిత్సాది బోధకమగు ఆర్యవైద్య శాస్త్రముయొక్క అభివృద్ధి నుద్ఘోషించుట చేత నార్యులు శస్త్రచికిత్స, కాయచికిత్స, నేత్రశ్రోత్రాది చికిత్సలయందు నేర్పరులు కారని ఎవరు చెప్ప సాహసించెదరు.

ఈరీతి వైదికకాలమునను నెక్కుడు అభివృద్ధిగాంచిన నీ యాయుర్వేద చికి త్సయు ఋషి పరంపరగ నభివృద్ధిని బొందుచున్నవనుటకు రెండువేల వత్సరములపుడు విరచితములగు జగద్విఖ్యాతమైన చరక సుశ్రుత వాగ్భటాది గ్రంథములయందుంగల రోగ నివర్తక రూపములగు ఓషధులను వానిచే జేయంబడు నౌషధములను గురించియు చిరకాలమునకు పూర్వమె యార్యులు మిక్కిలి గౌరవమును పొందిరనుటయు, ఔషధ ములచే రోగములను కుదుర్చుటయందు మిక్కిలి నిపుణులనుటయు ఆబాలగోపాలము సుప్రసిద్ధముగా నిగర్శనములుగ నున్నయవి. మరియు సర్ విలియం హంటర్ అను సుప్రసిద్ధ హూణ చరిత్రకారుడు "భారతీయు లాయుర్వేదౌషధములయందును ఓషధి తత్వ నిరూపణమందును చిరకాలమునకు బూర్వమె ఖ్యాతిగాంచిరనియు" వెండియు "హిందువుల పదార్థ తత్వశాస్త్రమును మనము దానివలన పొందిన యుపకారమును బట్టి చూచిన యెడలను, ఉబ్బస రోగములకు నల్ల యుమ్మెత్త ఆకుయొక్క పొగను పీల్చుట పక్షవాత, అజీర్ణ వ్యాధులకు ముషిణిని ఉపయోగించుట మొదలగు హిందు వుల పురాతన చికిత్సలను ఐరోపాఖండమున వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు నవీనముగ నవలంబించి రనుసంగతిని మనము జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనిన యెడల వారి చికిత్సలలో ననేకము అపూర్వ గుణములు గలవిగా నుండుట స్పష్టమగుచున్నది" అని లండన్ నగరమునందలి కింగ్స్ కాలేజిలోనుండు మిస్టర్ జే. యఫ్. రోవె యం. డి. ఎఫ్. ఆర్. అండ్ యల్. ఎస్. అను ఓషధితత్వ శాస్త్ర పండితును నుడివెను. ఈరీతి పాశ్చాత్య వైద్యవరులు కాయ చికిత్సం నుద్దేశించి యుద్ఘోషించుచుండుటచేత నార్యులు ఔషధములచే చికిత్సలను జేయుటలో మిగుల సమర్థులనుట మిక్కిలి పురాతన విషయమై నడగుటచే నా కాయ చికిత్సను గురించి ముచ్చటించుట ప్రకృతము మాని యక్కాలమున వారికిం గల శస్త్ర చికిత్సయందలి నేర్పరితనము ఉత్కృష్టత విస్మృతమగుటచే ప్రకృతము లుప్తమైన ఆ శస్త్రచికి త్సను మాత్రము వెల్లడించు నుద్దేశముతో శస్త్ర చికిత్సకు నవశ్యకముగ సంబంధిం చిన యంత్రంములు, శస్త్రములు, క్షారములు, మొదలగు వానిని వానిభేదములును వాని ప్రయోజనములు మొదలగువానిని సంక్షేపముగ వ్రాయుచున్నాఁడను.

శస్త్రచికిత్స ఎనిమిది విధములు

"శస్త్రకర్మా ష్టవిధం త ద్యథా"

1. ఛేద్యం........నరకతగినది.
2. భేద్యం........రెండుగా చీల్చతగినది.
3. లేఖ్యం........గీరతగినది.
4. వేధ్యం........గుచ్చతగినది.
5. ఏష్యం........వెతగతగినది.
6. ఆహార్యం......బైట వెడలింపతగినది.
7. విస్రావ్యం....స్రవింపచేయుతగినది.
8. సీవ్యం........కుట్టదగినది.

అని శస్త్రాదులచే చేయఁదగిన కృత్యముల నెనిమిది విధములుగ సుశ్రుత సూ.అగ్రోపహరణీయాధ్యాయమున వివరింపఁబడెను.

యంత్రములు

"యంత్ర శత మేకోత్తరం" సుశ్రుత. సూ. అ. 7. అను వాక్యముచేత యంత్ర ములు నూటయొకటనియు, (యంత్రమనగా అనేక కారణములచే చర్మమున, మాంసమున, నెముకలలోను గుచ్చుకొని మనస్సును శరీరమును విశేషముగ బాధించెడు శల్యములను— అనగా ఇనుప మేకులు ముళ్లు ఎముకలు సీసపు రవలు మొదలగునవి- బయలకి వెడలదీయు టకు సాధనములైనవి యంత్రములని) అందు :

1. స్వస్తికయంత్రములు	24	మొత్తము 101
2. సందశయంత్రములు	2	
3. తాలయంత్రములు	2	
4. నాడీయంత్రములు	20	
5. శలాకాయంత్రములు	28	
6. ఉపయంత్రములు	25	

ఈరీతి నా నూట యొకటి యంత్రముల నారువిధములుగ నాయా చికిత్సల సౌల భ్యముకొరకు నేర్పరుపఁబడెను.

మరియు ఆ యంత్రము "తాని ప్రాయశో లోహాని భవన్తి తత్ప్రతి ప్రతిరూప కాని వా తదలాభే" "వ్యాలానాం మృగపక్షిణాం ముఖైర్ముఖాని యంత్రాణి ప్రాయశః సదృ శాని తస్మాత్సామాన్యా దాగమా దుపదేశా దన్యయన్త్రదర్శనా ద్యుక్తిత శ్చ కారయేత్" ఆ యంత్రములు శాస్త్రప్రకారముగను ఆచార పరంపరగను వ్యాలము మృగములు పక్షులు మొదలగు వాని ముఖముల యాకృతినిం బోలినవిగను, ఇనుము మొదలగు లోహము లతోగాని వానికి ప్రతిరూపకములగు దంతములు కొయ్యలు మొదలగు వానితోగాని చేయ వలెననియు "సమాహితాని యన్త్రాణి ఖరశ్లక్ష్ణ ముఖానిచ, సుదృఢాని సురూపాణి సుగ్రహాణిచ కారయేత్" అను వాక్యముచేత గరుకైన నునుపైన ముఖములు గలవి గను బలముగలవిగను చూచుట కందముగను పట్టుకొనుటకు సుఖకరముగను యంత్ర ములు నిర్మాణము చేయవలెనని తెలియవచ్చుచున్నది.

స్వస్తికాది యంత్రముల ప్రమాణము

"స్వస్తికాని అష్టాదశాంగుల ప్రమాణాని సింహా వ్యాఘ్ర తరక్షు ఇత్యాది...ముఖాని మసూరాకృతిభిః కీలకై రవబద్ధాని మూలేం కుశవ దావృత్తవారాజ్గ్రా న్యస్థినివిష్ట శల్యోద్ధరణార్థ ముపదిశన్తి"

స్వస్తిక యంత్రములు పదునెనిమిది యంగుళముల పొడుగును, సింహము, ఎలుగుగొడ్డు, చిరుత మొదలగువాని ముఖములంబోలి ముఖములను గలవిగను చిరుసెనగల బద్దలవలె నుండెడి కీళ్లతో బంధింపబడినవిగను మొదళ్లు అంకుశమువలెనె వంగినవిగను నుండవలెను. ఇట్టి ఈ యంత్రములను ఎముకలయందు గుచ్చుకొనియున్న ఇనుపమేకులు మొదలగు శల్యములనుం దీయుటకై ఉపయోగించవలెనని తేటపడుచున్నది. స్వస్తికాది యంత్రములవలెనె సందంశ యంత్రము లారు అంగుళములు గలవిగను మాంసము, సిరలు, నరములు వీనియందు తగులుకొన్న శల్యములను నాకర్షించుట కుపయోగింపవలెననియు జెప్పంబడెను. నాడీ యంత్రము లనేక ప్రకారములైనవిగను ఏకముఖ ఉభయ ముఖములుగలవిగను స్రోతో మార్గములు పట్టనంతటి లావు గలవిగను స్రోతస్సులయందలి గ్రుచ్చుకొనియున్న శల్యములను గ్రహించుటయందును స్రోతోరోగములను బరీక్షించుటయందును ఆ యా కార్యములకు అనుకూలమగు దైర్ఘ్యముగలవిగను నుండవలెనని బోధపడుచున్నవి. తాలయంత్రములు. పనిరెండు అంగుళములు గలవిగను చేపలయొక్క పొలుసులవలె నుండునట్టి కొనలు గలవిగను చినిర్మించెవులయందలి ముక్కునందలిగల శల్యముల వెలికిదీయుటయందు వినియోగింపవలెననియు గోచరమగుచున్నది.

శలాకాయంత్రములయొక్కయు, ఉపయంత్రములగు దారములు, తంత్రులు, చర్మములు, నారలు, బట్టలు క్షారములు మొదలగు వానిని వివరముగ జెప్పబడెను. మరియు

"స్వబుద్ధ్యా చాపి విభజే ద్యంత్ర కర్మాణి బుద్ధిమాన్,
అసంఖ్యేయ వికల్పత్వాత్ శల్యానా మితి నిశ్చయః"

అను ప్రమాణము ననుసరించి శల్యములస్థితి సంఖ్యాతీతములగుటచేత ననుభవజ్ఞుడగు బుద్ధిమంతుడగు వైద్యుడు, ఆ యా సమయోచితముల ననుసరించి యంత్ర కర్మలను నేర్పరచుకొనవలెనని చెప్పుచుండుటచేత, యంత్రములచే గలుగు దోషములు మొదలగునవి రాకుండునటులను యంత్ర ప్రక్రియలయందు మిక్కిలి సౌలభ్యమును క్రియాకుశలతయును సూచించుచున్నది.

శస్త్రములు

"వింశతి శ్శస్త్రాణి తద్యథా"

1. మండలాగ్రము, 2. కరపత్రము, 3. వృద్ధిపత్రము, 4. నఖశస్త్రము, 5. ముద్రిక, 6. ఉత్పలపత్రకము, 7. అర్ధధారము, 8. సూచీ, 9,కుశపత్రము, 10. ఆటీముఖము, 11 శరారీముఖము, 12. అంతర్ముఖము, 13 ఆర, 14 వేతసపత్రక, 15. బడిశము, 16. శంకులు, 17. ఏషణి, 18. త్రికూర్చకము, 19. కుఠారిక, 20. వ్రీహిముఖము. ఈరీతిగ సుశ్రుత సూత్ర. 8 అధ్యాయమున మండలాగ్రాది శస్త్రములు ఇరువదియని జెప్పంబడెను.

శస్త్రస్వరూపము

మరియు వాగ్భటమున అవే శస్త్రములు

"షడ్వింశతి స్సుకర్మార్థై ర్ఘటితాని యథావిధి
శస్త్రాణి రోమవాహీని బాహుల్యే నాంగులాని షట్
సురూపాణి సుధారాణి సుగ్రహాణి చ కారయేత్
అకరాలాని సుధ్మాత సుతీక్ష్ణవర్తితే యసి
సమాహిత ముఖాగ్రాణి నీలాంభోజ చ్ఛవీనిచ
నామానుగత రూపాణి సదా సన్నిహితాని చ
స్వమానార్థ చతుర్థాంశ ఫలా న్యేకైకశోపి చ
ప్రాయో ద్వ్యిత్రాణి యుంజీత తాని స్థానవిశేషత:"

అను ప్రమాణములచేత శస్త్రములు ఇరువదియారు విధములనియు అవి విధ్యుక్త ప్రకారమున బాగుగా కావఁబడిన ఉక్కుతో సుప్రసిద్ధులగువారిచే చేయబడినవిగను రూపమునందు మిక్కిలి మనోహరముగను మంచి పదునుగలవిగను రోమవాహినులును పట్టుకొనుటయందు రమ్యముగను వంకరలు లేనివిగను చక్కని ముఖములు మొదళ్లు గలవిగను నల్లకలువలవలె తళతళయను మెరుగు గలవిగను నా యా పేరులకుతగు నాకారములు గలవిగను, వాని ప్రమాణములలో సగముగాని నాల్గవవంతుగాని వాడిగలవిగను దైర్ఘ్యముచేత నారంగుళముల పొడవు గలవిగను ఒక్కొక రకములో రెండు మూడు గలవిగను నుండవలెనని దెలియుచున్నది.

ఇటుల శస్త్రములరీతిని, ఆకృతిని, కాంతిని, కొలత మొదలగువానిని వివరముగ వర్ణింపబడెను.

పదునుయొక్క భాగము, స్వరూపము, పరిమితి

"తత్ర ధారా భేదనానాం మాసురీ లేఖనానా మర్ధమాసురీ వ్యధవాం విస్రావణానాం చ కౌశికీ భేదనానా మర్ధకౌశికీతి."

భేదన కర్మయం దుపయోగించెడు శస్త్రములకు పదునైన కొన చిరు సెనగబద్ద ప్రమాణముగను, లేఖన కర్మయం దుపయోగించెడు శస్త్రములయొక్క పదునైన కొన చిరు సెనగబద్దలో సగముండవలెననియు, గుచ్చుటకు స్రవింప జేయుటకు నను కూలములగు శస్త్రములయొక్క కొనలు, వెండ్రుకవలెనుండవలెననియు, భేదనయోగ్యములగు శస్త్రములయొక్క పదునైన కొన వెండ్రుకలో సర్ధభాగము గలవిగ నుండవలెననియు దెలియవచ్చుచున్నది.

పాయనసంస్కారము

పాయనమనగా పా, పానె అను ధాతువువలన బోధకమగు నర్థముచేత శస్త్రములను నిప్పులోకాలిచి క్షారద్రవ, తైల, ఉదకములయందుంచుట. లేక క్షారద్రవ తైల ఉదకములయందు శస్త్రములనుంచి బాగుగా కాచుటయని తెలియవచ్చెడు. భేదనాది క్రియలఁ జేయునపుడు యా యా యవయవ ప్రదేశములను మాంసాది వస్తువులను ననుసరించి భిన్న భిన్న శస్త్రముల నుపయోగింపవలెననియు నట్లుపయోగించునపుడు శస్త్రములకు "పాయన" అను సంస్కారమును జేయవలెననియు నా పాయన సంస్కారముచేత శస్త్రములకు కరుకు మొదలగు గుణములె గాక, కర్మలయందు విశేషోత్కర్షము కూడ గలుగునని చెప్పఁబడెను.

"తేషాం పాయనా త్రివిధా క్షారోదక తైలేషు తత్ర క్షారపాయితం శరశల్యాస్థిచ్ఛేదనేషు ఉదకపాయితం మాంసచ్ఛేదన భేదన పాటనేషు తైలపాయితం సిరావ్యధన స్నాయు చ్ఛేదనేషు" క్షారపాయనముచేత బాణములు శల్యములు అస్థి వీని ఛేదన కర్మయందు సౌకర్యమును ఉదకపాయనముచేత మాంసముయొక్క భేదనమందును పాటనమందును సౌకర్యమనియు తైలపాయనముచేత సిరలయొక్క స్నాయువులయొక్క భేదనమునకు హితమనియు, శస్త్రములకు పాయనము మూడు విధములుగ విభజింపఁబడెను.

ఈరీతిగ పాయన సంస్కారము చేయుటచేత శస్త్రములకుంగల దోషములు పోవుటయెగాక కర్మలయందు సౌకర్యమును నాధునిక శస్త్ర వైద్యులాచరించెడు క్రిమిజాల నాశకము కూడ సూచించుచున్నటుల తెలియవచ్చెడి.

ఇరువది విధములగు శస్త్రములకు కర్మలయందు వినియోగము

మండలాగ్ర కరపత్రములు, భేదన లేఖన కర్మలయందును వృద్ధిపత్ర నఖశస్త్ర ముద్రిక ఉత్పలపత్రిక అర్ధధారలు ఛేదన భేదన కర్మలయందును, సూచి కుశపత్ర ఆటీముఖ శరారీముఖ అంతర్ముఖ త్రికూర్చకములు స్రవింపజేయు కర్మయందును, కుఠారికా వ్రీహిముఖ ఆరా వేతస పత్రములు వ్యధనకర్మయందును, బడిశ దంత శంఖువులు ఆహరణ కర్మయందును, ఏషణ అనులోమన కర్మలయందును, సూచులు కుట్టుటయందును నుపయోగింపవలెనని దేటపడుచున్నది.

ఇట్లు శస్త్రముల యాకృతియు కర్మ సౌకర్యమును వాని వినియోగమును వివులముగ వర్ణింపఁబడెను.

శస్త్రకర్మయందు నైపుణ్యము

సుశ్రుత చికిత్స అ. 14: "బద్ధగుద స్రావిణిచ స్నిగ్ధస్విన్న స్యాభ్యక్తస్యాధో నాభే ర్వామత శ్చతురంగుల మపహాయ రోమరాజ్యా ఉదరం పాటయిత్వా చతురంగుళ ప్రమాణాని అంత్రాణి వినిష్కృత్య నిరీక్ష్య బద్ధగుదస్య అంత్ర ప్రతిరోధకరం అశ్మానం వాలంవా పోహ్య మలజాతం వా తతో మధు సర్పిభ్యా మభ్యజ్య అంత్రాణి యథా స్థానం స్థాపయిత్వా బాహ్యం వ్రణ ముదరస్య సీవ్యేత్" బద్ధగుద పరిస్రావిణియను నుదర రోగములయందు స్వేద స్నేహ భ్యజంనకర్మల నాచరించిన పిదప రోగియొక్క బొడ్డుకు రోమరాజికిని ఎడమ ప్రక్కన నాలు గంగుళములు విడిచి పొత్తి కడుపును చీల్చి లోననుండెడు అంత్రమును నాలుగంగుళముల పరిమితిని మాత్రము బైటకిలాగి అంత్రమందు ప్రతిరోధకముగ నుండునట్టి రాళ్ళనుగాని వెండ్రుకలనుగాని చక్కగ దెలిసికొని యనంతరము అంత్రమును ఛేదన పూర్వకముగ రాళ్లను వెండ్రుకలను బైటకుదీసి లేక ప్రతిరోధముగనుండు మలమునుగాని బైటికిదీసి పిదప శస్త్ర కర్మ విధుల ప్రకారము క్షాళనాదు లొనరించి వ్రణహరమగు తేనె నెయ్యిలోడ నా అంత్రములను చక్కగ పూసి మొదట తీయబడిన ఆ అంత్రముల స్థలమునందే దిగిపియుంచి పుండుతో గూడిన చీల్చబడిన ఉదర చర్మమును సూచీశస్త్రముచేత కుట్టివేయవలెను.

ఇదేరీతి పరిస్రావిణియను నుదర రోగమునందు కూడ "శల్యముద్ధృత్య అంత్రస్రావాన్ సంశోధ్య తచ్ఛిద్రాంతం సమాధాయ కాలపిపీలికాభి: దంశయేత్ దష్టే చ తాసాం కాయా నపహరేత్ న శిరాంసి తత: పూర్వవత్ సీవ్యేత్ సంధానంచ యథోక్తం కారయేత్" మీద చెప్పినట్లు అంత్రములను బైటకి వెడలించి ఆహారాదులద్వారా లోన ప్రవేశించిన రాళ్ళు గోళ్ళు మొదలగు శల్యములను బైటికిదీసి చిల్లులుబడి కారుచుండెడి అంత్రమును చక్కగ శోధనచేసి చిల్లులతోగూడిన ఆ అంత్రమును నెప్పటి స్థలమునందుంచి అంత్రమందుగల రంధ్ర సామాన్యము కరుచుకొని యుండుటకై నల్ల గండుచీమలను దెచ్చి

రంధ్రమునకుమ ఒక్కొక్క చీమను కరిపించి, యాచీమలు కరుచుకొనినతోడనే వాటితలలు గాక మిగత శరీరములను తీసివేయవలెను. అనంతరము బద్ధగుదమందు చెప్పిన ప్రకారము నుదరమును కుట్టవలెను.

అక్రమ ప్రసములయందు శస్త్రకర్మ

వాగ్భటము. శారీర. అ 2.
"హస్తపాద శిరోభి ర్యో యోనిం భుగ్నః ప్రపద్యతే
పాదేన యోని మేకేన భుగ్నో న్యేన గుదం చ యః
విష్కంభౌ నామ తౌ మూఢౌ శస్త్రదారణ మర్హతః
మండలాంగులి శస్త్రాభ్యాం తత్ర కర్మ ప్రశస్యతే
వృద్ధిపత్రం హి తీక్ష్ణాగ్రం న యోనా వవచారయేత్"

గర్భాశయమందలి శిశువుయొక్క చేతులు పాదములు శిరస్సు వెవ్వేరు కాలముల యందు మర్మస్థానముఖమును పొందుటచేతను, లేక ఒక కాలుమాత్రము నిర్గమనద్వారము నుండి బయలు వెడలుటచేతను విష్కంభమను మూఢ గర్భసంజ్ఞను పొంది శస్త్రకర్మకు నర్హములైనవనియు అట్టి శస్త్రకర్మ క్రూరమగు వృద్ధిపత్ర తీక్ష్ణాగ్రములను శస్త్రములచేతగాక మండలాగ్రమనెడి శస్త్రముచేత శస్త్రకర్మ మాచరింపవలెననియు సూచించుచున్నది.

మరియు "పూర్వం శిరఃకపాలాని దారయిత్వా విశోధయేత్, కక్షోర స్థలుచిబుకే ప్రదేశే స్వతమే తతః, సమాలంబ్య దృఢం కర్షేత్ కుశలో గర్భశంకునా, అభిన్న శిరసం త్వక్షి కూటయో ర్గండయోరపి" మొదలు శిరస్సంబంధమగు కపాలమును చీల్చి బహిఃప్రదేశమునకు దీసి శోధింపవలెను. పిదప కుశలుడగు వైద్యుడు చంకలు ఎదురురొమ్ము గడ్డము మొదలగు ప్రదేశములలో నెద్దానినైనను గర్భశంకువను యంత్రము నుపయోగించి యా యా యవయవములను బైటికి దీసివేయవలెను.

శిరస్సు ఛేదింపనపుడా శిశువుయొక్క యక్షికూటమున గర్భశంకును ఉపయోగించి వెలికిదీయవలెను. మరియు "బాహుం ఛిత్వాంససక్తస్య వాతాధ్మాతోదరస్యచ, విదార్య కోష్ఠమంత్రాణి బహిర్వా సంనిరస్యచ, కటీసక్తస్య తద్వచ్చ తత్కపాలాని దారయేత్" భుజ శిరస్సు అడ్డుపడి వాతముచేత పొట్టఉబ్బి యుండునపుడు బాహువులను దెగనరికి కడుపును పేగులను చీల్చి వెలికి దీసివేయవలెననియు, పిరుదులు తగులుకొన్నయెడ తొడలను నరికి ఆ తుండ్లను పైరీతిగనె వెలికిదీయవలెననియు బోధించుటయేగాక "యద్యద్వాయు వశాదంగం సజ్జేద్గర్భస్య ఖండశః, తత్త చ్ఛిత్వా హరే త్సమ్యక్ రక్షేన్నారీంచ యత్నతః" అక్రమ ప్రసవములయందు వాతముచే యే యే భాగము నిర్గమన ద్వార నిరోధమును చేయునో యా యా భాగమును తునక తునకలుగా నరికి బైటికి దీసివేసి ప్రయత్నముచే గర్భిణిని సంరక్షింపవలెనని బోధించుచున్నది.

శస్త్ర చికిత్సల కనుకూలమగు యంత్రములు శస్త్రములు క్షారములు మొదలగునవి వివరముగ చెప్పుటచేతను వాని వాని స్వరూపములను భేదములు మొదలగునవి విరూపించుటచేతను శస్త్ర చికిత్సలకు గావలసిన యావశ్యకమగు సామగ్రుల నన్నింటిని శస్త్రకర్మకు పూర్వమె నిలవ చేసికుని యుంచవలెనని సుశ్రుత. సూ. 8 అధ్యాయమున బోధించుటచేత నిక్కాలమువారలవలెనె పదార్థముల నన్ని వకచోటూరి జేర్చి యుంచుకునునటుల తెలియవచ్చుచున్నది. అటుల గ్రహింపబడిన యంత్ర శస్త్రాది సామగ్రులను నాయావ్యాధి భేదములచేత నా యా శస్త్రములను యంత్రములను నుపయోగింపవలెననెడి విధులు చూడ వారి వారి సంపూర్ణానుభవజ్ఞాన గరిమచేత నేర్పాటు చేసివట్లూహింపవలసినట్లున్నది.

మరియు పైనుదాహరణముగ గనపరచిన యుదరరోగ శస్త్రకర్మను అక్రమ ప్రసవములయందలి శస్త్రకర్మను విచారించిచూడ నిక్కాలపు మత్సర రహితులగు శస్త్ర చికిత్సా విశారదులచే గొనియాడబడునట్లున్నవిగాని కేవల హాస్యాస్పదములుగా నున్నట్లు గానరావు. మరియు నా శస్త్ర చికిత్సలలోగూడ రాచకురుపులు, అశ్మరి, అర్శోరోగము, అంతర్విద్రధులు, నేత్రవ్యాధులు, గళరోగములు మొదలగువానియందు వారికింగల శస్త్ర చికిత్సా నైపుణ్యమును చూడ గడచిన రెండువేల సంవత్సరములకు పూర్వమె యింతటి యంత్రశస్త్ర సామగ్రితో చికిత్సా సౌకర్యమునకై యా యంత్రశస్త్ర సామగ్రులలో భేదములు కల్పించి తదనుకూలముగ శస్త్రకర్మలు గూడ నెనిమిది విధములని నిర్ణయించి శస్త్రకర్మల నాచరించుచు ప్రపంచమునకు మేలుజేయుచుండుట నిక్కాలపువారలకు మిగుల నాశ్చర్యమనుటకు సందేహమేమియులేదు.

ఆకులు అలములచేత మానములను కాపాడుకొను చుండిరను చరిత్రకారు లుద్ఘోషించు నా యనాగరిక కాలముననె మన ఆర్యులు శస్త్ర చికిత్సలయందు ఇక్కాలపు శస్త్ర చికిత్సలకన్న నున్నత స్థానము నందినట్లు పై వాక్యముల నెరుంగదగు.

మరియు శస్త్ర యంత్రాది సామగ్రులచేతను, శస్త్రకర్మలయందలి నిపుణత చేతను కూడికునియున్న నాయుర్వేద శస్త్ర చికిత్సలే లుప్తముగాక క్రమముగ పరంపరలచే లక్ష్య లక్షణములతో నింతకాలమువరకు ననుసరించుచుండి వచ్చిన యెడల నెంతటి మహోన్నత పదవి యందుండుదుమో జెప్పజాల.

మరియు సుశ్రుత సూత్రస్థానమందలి 1. 7. 18. 20. 21. 22. 23. 24 25. 26. 27. అధ్యాయములను, చరకమున చికిత్స 13 వ అధ్యాయమును, వాగ్భట సూత్ర. 26. 27. 28. 29. 30. అధ్యాయములను వకటూరిఅయినను చదివిన పురుషుడు ఆర్యులకు శస్త్రచికిత్సయందు ప్రవేశములేదను బుద్ధిమాలిన్యమును నిశ్శేషముగ విడనాడగలడని దృఢముగ చెప్పగలను.

ఇట్లు సమగ్రమగు ననాదిశస్త్ర చికిత్సల నన్నిటిని జుగుప్సాకరములనిదలచి యన్యాయముగ నిరక్షర కుక్షులగు మంగలులపాలుచేసిన మనబుద్ధి వైచిత్ర్యమున కేమనవచ్చును?

రసశాస్త్రము, ప్రయోజనము

మరియు నార్యులు అష్టాంగ విశిష్టమగు చికిత్సా శాస్త్రమున నిపుణులైనదే గాక రసశాస్త్రమున కూడ సమర్థులైనట్టు నాగార్జునాది మహాసిద్ధులచే విరచితములగు "రసార్ణవ రససిద్ధి మన్థాన భైరవ రససారములు" మొదలగు గ్రంథములవల్ల తాంత్రిక యుగమున మహోన్నతదశయందున్నట్లు పెక్కు చరిత్రములనుండి వెల్లడియగుచున్నది. ఆ తాంత్రిక వైద్య ప్రతిపాదకమగు గ్రంథములలోని విషయములు కేవల రోగ నివృత్త్యుపాయములను బోధించుటయెగాక ప్రాపంచికోపయోగములగు మహదైశ్వర్యప్రాప్తికి హేతువగు వజ్రవైడూర్యాది రత్నములయొక్కయు సువర్ణముయొక్కయు నిర్మాణమును చెప్పుటతో తృప్తినొందక ఐహిక సుఖానుభవానంతరము శాశ్వతమగు పరసుఖమునకు కూడ మార్గదర్శియగు నా పాదరసమునుండియే లోహసిద్ధితోపాటు దేహసిద్ధి కూడ కాగలదనియు తద్వారా జీవన్ముక్తియనియు సిద్ధాంతపరచిరి.

రస శాస్త్ర వివరణము

రసశాస్త్రము రసఖండ చికిత్సాఖండ రసాయనఖండ మంత్రఖండ వాదఖండము లని య్యైదు విధములుగ విభజింపబడెను. అందు రసఖండము, అభ్రకము—వైక్రాంతము మొదలగు ఖనిజ పదార్థములు బంగారు, వెండి, ఇనుము, మొదలగు లోహములు, వజ్రములు వైడూర్యములు, ముత్యములు మొదలగురత్నములు వీనియొక్క యుత్పత్తిభేదములు స్వరూపము మొదలగువానిని వర్ణించుచు పై పదార్థములు చికిత్సోపయోగమగునట్లు వాని శుద్ధి మారణ సత్వపాతన ద్రుతులను నాలుగువిధ పరిణామములను శోధనమారణాదుల కావశ్యకమగు యంత్రములు మూసలు మొదలగు వాని లక్షణములు వాని పరిభాషలను బోధించు భాగము.

చికిత్సాఖండము—శోధన మారణ సత్వపాతనద్రుతులచే పరిణామరూపమగు అభ్రక సువర్ణ లోహాది పదార్థములచేతను తత్తద్రోగ నాశకమగు ఔషధముల బోధించుభాగము.

మంత్రఖండము—మంత్రములచే జ్వరాదిరోగ శామకమును, అపస్మారాది మానసిక రోగనాశకమును బోధించుభాగము.

వాదఖండము—వజ్రములు, వైడూర్యములు, పద్మరాగము మొదలగువాని నిర్మాణముచేయు విధానమును బంగారు, వెండిని చేయు విధానమును బోధించు భాగము.

రసాయనఖండము—వ్యాధి సామాన్యమును బోనడచి ముదిమి రాకుండునటు లౌషధ ప్రయోగముల ఖేచరాది గమనమున కనుకూలమగు ఘుటికా ప్రయోగములను, దేహసిద్ధి, జీవన్ముక్త్యుపాయములను బోధించుభాగము.

ఈరీతి నైదు ఖండములను విస్తరమగు విషయములతో పెక్కు గ్రంథములు వ్రాయబడియున్నవి.

పైవాదఖండ, మంత్రఖండ, రసాయన ఖండమునందలి విషయము లిక్కాలపు వారికి నతిశయోక్తులుగ దోచుచున్నను, ప్రకృతము మనము వినెడి చూచెడి విషయములలోనగు ఫాల్స్ డైమండ్సు, జర్మన్ సిల్వర్, కన్నడియన్ గోల్డ్, ఆకాశయానము మొదలగునవి జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొనిన వాని నతిశయోక్తులని యూహింపజాలరని తలచెదను.

మిగత రసఖండ చికిత్సా ఖండము విషయమై సర్వజన సామాన్యముగ నిర్వివాదాంశమె. ఈ రసశాస్త్ర విషయములను గురించి డాక్టర్ పి. సి. రాయ్‌గారు వ్రాసిన హిందూ కెమిస్ట్రీ, యను పుస్తకమును చూచిన చక్కగ విశదముగాగలదు.

కాయచికిత్సయొక్క యౌన్నత్యము, క్షీణ్యము

ఆర్యులు చిరకాలమునకు పూర్వమె, చికిత్సా శాస్త్రమున మిగుల ఖ్యాతిగాంచిరనియు, అనాశ్రితోత్పత్తిగలవారనియు పాశ్చాత్య విద్వద్వైద్య ప్రకాండు లనేకులు ఒప్పుకొనిన యభిప్రాయములలో గొన్నిటిని సూచించెదను. లండన్ కింగ్స్ కాలేజిలో నుండు ఎం. డి. యస్. ఆర్. అండ్ యల్. యస్. ఉపపదధారులగు ఓ. యస్. రోవె దొరవారను నోషధి తత్వశాస్త్ర పండితు లిట్లు సెలవిచ్చిరి. "ఇప్పటి వైద్యశాస్త్ర శాఖలుగానున్న యనేక విషయములను గురించి హిందువు లాదికాలమందునే యనేక విధములగుచికిత్సలను ప్రయోగములతో గనిపెట్టిరని గూడ జూపజాలిన హిందువులనైపుణ్యము వారిశాస్త్రముయొక్క ప్రాచీనతయు, అనాశ్రితోత్పత్తియు దెలుపుచున్నవని నా యభిప్రాయము." మరియు ప్రొఫెసర్, హెూరెస్ హెూమన్, విల్సన్, సర్ హంటర్ విలియం, కర్నల్ క్లార్కు ఐ. యం. యస్. సర్జన్ జనరల్ కలకత్తా, కర్నల్ కింగ్ ఐ. యం. యస్. సర్జన్ జనరల్ బర్మా మొదలగు పాశ్చాత్య వైద్య పుంగవులు కూడ స్తుతించుటకు నవకాశమును బొందిన యాయుర్వేద చికిత్సాశాస్త్రము ఇతర శిల్ప శాస్త్రమువలెనే యనేక కారణములచేత క్రమ క్రమముగ క్షీణించుచు వచ్చెను.

అట్లు క్రమ క్రమముగ క్షీణించుచు వచ్చినను చికిత్సా శాస్త్రమనునది యితర [illegible] వ్యాకరణాది శాస్త్రములవలెగాక ప్రాణి సామాన్యమునకును నాధారభూతమగు [illegible] సంరక్షణ కత్యావశ్యక మైనదగుటచేత లుప్తదశను బొందుచున్నదైనను ఆర్యవిద్యల [illegible] పేమంగల కొందరగు దేశీయులచేతను నా యా కాలవములయందలి ప్రభువరుల [illegible] నా యాకాలమున కొంత కొంత గ్రంథ రచనతోడ గాపాడుటచేత నిక్కాలము [illegible] హీనస్థితిలోనైనను చూచుట కవకాశమైనది.

ఆ యు ర్వే దో జ్జీ వ న ము

[illegible] క్షీణదశలోనున్న యాయుర్వేద చికిత్సా శాస్త్రము శ్రీ మన్మహామాత్రు [illegible] ఐశ్వర్యా చక్రవర్తినిగారియొక్క రాజ్యారంభ కాలమునుండి శ్రీ రాజ్ఞిగారి [illegible] ప్రజలచేతను నా యా దేశములయందు సంస్కృత విద్యలభివృద్ధి [illegible] నాయుర్వేద చికిత్సల కాటపట్టై విలసిల్లచుండెడు కలకత్తానగర [illegible] నాయుర్వేద శిరోమణులని విఖ్యాతిచెందిన శ్రీ శ్రీ భిషఙ్మకుట [illegible] కవిరాజ ద్వారకానాథసేన్ కవిరత్నము, ఆయుర్వేద విశారద [illegible] విజయరత్నసేన్ కవిరంజనలవంటి మహనీయులకు మహామహోపాధ్యా [illegible] రాజకీయగౌరవబిరుదము లొసగుటచేతను తిరుగ నాయుర్వేద [illegible] నలుదిశల నల్లుకొనుట కవకాశమైనది. బెంగాల్, హిందూస్థాని, [illegible], ఆంధ్ర, కర్నాట, ద్రావిడాది దేశభాషలలో నాయుర్వేదీయ గ్రంథములగు [illegible] సుశ్రుతాదులు భాషాంతరీకరింపబడుటయేగాక నాంగ్లేయభాషయందుకూడ భాషాం [illegible] పెక్కు గ్రంథములు ముద్రితములై యున్నవి.

చిరకాలమునకు పూర్వము అనగా ఎ. డి. 400 న అరబ్బువారు సుశ్రుతమను [illegible] వైద్యశాస్త్రమును వారి యరబ్బి భాషయందు మున్ముందు పరివర్తనము [illegible] దానినుండి గ్రీకు దేశీయులు వారి స్వభాషకు మార్చుకొనిరనియు మనలకు [illegible] తలవల్ల దెలియుచున్నటులె ఇక్కాలపు శాస్త్రాభిమానులగు మహనీయులు నాయు ర్వేదీయ గ్రంథములను వారి వారి స్వభాషలలో మార్చుకొనుటచేత కేవల భరతఖండ వాసులకేగాక ఇంగ్లాండు మొదలగు దేశీయులు కూడ దెలుసుకొనుటకు అవకాశమైనది.

కలకత్తా రాజ్యమున నాయుర్వేదాభివృద్ధి

ఈవిధముగ నభివృద్ధికి వచ్చుచున్న నాయుర్వేదీయ చికిత్సలను బంగాళాదేశము నందు గత సంవత్సరమున గీర్తిశేషులైన యాయుర్వేద నిధియనంబరగు మహామహోపా ధ్యాయ కవిరాజ ద్వారకానాథ సేన్ కవిరత్నమువారి సాక్షాద్గురువర్యులును సర్వ తంత్ర స్వతంత్రులును చరక చతురాననులని ఖ్యాతిగాంచిన శ్రీ గంగాధర కవిరాజులవారు వంగ దేశమున నవతరించి చరక సుశ్రుతాది గ్రంథములకు చక్కని వ్యాఖ్యానములు రచించి దేశమునకు మహోపకారమును చేసినదేగాక శాస్త్ర సామాన్యమున వారికింగల యసమాన పాండిత్యముచేత తర్క వ్యాకరణసాంఖ్య ధర్మశాస్త్రాదులకు కూడ వ్యాఖ్యానముల రచించి శాస్త్ర సామాన్యమును శిష్యులకు బోధించినదేగాక అభిమానశాస్త్రమగు నాయుర్వేద శాస్త్రము నిక్కాలపు ఆయుర్వేద మహోపదేశములకు ఖ్యాతిగాంచిన పై మహా మహోపాధ్యాయులవార్లకును రాజేంద్రకవిరాజ్ మొదలగువార్లకును లక్ష్యలక్షణములు బోధించుటచేతను వారి శిష్య పరంపరలనుండి బంగాళా దేశమందును నా ప్రాంత్యదేశ ములయందును నాయుర్వేదము వ్యాపించుట కవకాశము గలిగి యున్నతస్థితికి వచ్చు చున్నయది.

బొంబాయి రాజ్యమున నాయుర్వేదాభివృద్ధి

బొంబాయియందు గడచిల 13 సంవత్సరములుగ భారత భూషణ ఆనరెబిల్ [illegible]క్. సర్. బాలచంద్ర కె. టి. యల్. యం. జే. పి. డాక్టర్ దేశముఖ్ యం. డి. [illegible] పోపట్ రాం యల్. యం. యస్. జే. పి. మొదలగువారలచే నొక యాయుర్వేద [illegible]యము స్థాపింపబడి యందు లక్ష్య లక్షణ పురస్సరముగ నాయుర్వేదమును [illegible]ంచుటకు తోడుగ పాశ్చాత్య చికిత్సలయందలి యనాటమీ లోనగు భాగములను కూడ [illegible] బోధించుటవలన నాయుర్వేద ప్రచారము బొంబాయియందును నా ప్రాంత్యముల [illegible]ను వ్యాపించుచున్నది.

మరియు పై యాయుర్వేద విద్యాలయమున నుత్తమ పరీక్షయం దుత్తీర్ణు లైనవారిలో కొందరగు స్వదేశ సోదరీమణులు కూడ నుండుటచే నాయుర్వేద ప్రచార [illegible]కముగ నున్నదని వేరు చెప్పనక్కరలేదు.

మరియు నీ యాయుర్వేదమును నింక నెక్కుడుగ వ్యాపింపచేయవలెనని బద్ధ కంకణులైన డాక్టర్ సర్. బాలచంద్ర కే. టి. గార్ల ఆయుర్వేద మహోపాధ్యాయ శంకర [illegible] శాస్త్రీపదెగార్లయొక్కయు, ప్రోత్సాహబలముచేతను బొంబాయి నగర సమీప [illegible] గోదావరీ మహానదికి జన్మస్థానమనదగిన పంచవటీ క్షేత్రమను ప్రసిద్ధిచెందిన నాసిక్పురమునందు శ్రీ శ్రీ శ్రీ దర్భాంగ సంస్థానాధీశులగు హానరెబిల్ రామేశ్వరసింగ్ మహారాజులవారి పరిపోషణ మనుసరించిన శ్రీ సయాజీ యాయుర్వేద విద్యాపీఠమను [illegible] మహాసభను స్థాపించి ఈ సభాముఖమున నా యా ప్రాంత్యముల కల యాయుర్వేద వైద్యులకును, వైద్యములకును మిగుల ప్రోత్సాహము చేయుటచే నాయుర్వేద చికిత్సలు శాస్త్రము కూడ బొంబాయియందును మధ్యరాష్ట్రమందును శాఖోపశాఖలతో నల్లు కొనుట కవకాశమైనది.

చెన్నరాజధానియందలి యాయుర్వేదాభివృద్ధి

చెన్నపురియందు శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీసభాసదులు 12 సంవత్సరములకు పూర్వ మాయుర్వేద వైద్యశాలను 7 సంవత్సరములకు పూర్వ మాయుర్వేదకాలేజిని స్థాపించి తద్వారా రోగార్తులకు రోగపరిహారమును జేయించుటయేగాక పంజాబ్,బెంగాల్, హైదరా బాద్, మైసూర్, మలబార్ మొదలగు దూరదేశములనుండి వచ్చి విద్యాభ్యాసముచేయు విద్యార్థులకు విద్యార్థివేతనము లొసగి యాయుర్వేదమును లక్ష్య లక్షణ పూర్వకముగ బోధించుటకుతోడు డాక్టర్ శృంగారవేలుమొదల్యార్, యల్. ఆర్. సి. పి. అండ్ యస్ గార్లయొక్కయు, డాక్టర్ యన్. వెంకటసామినాయుడుగారు, యం. బి. సి. యం. గార్లయొక్కయు సాహాయముచేత నాంగ్లేయ చికిత్సయందలి యనాటమీ, ఫిజియా లజీ, మిడ్వైఫరి, మెటరియా మెడిక, హైజిన్, కెమిస్ట్రి, ఫిజిక్సులతోటి కూడ నాయు ర్వేద విద్యాదానము చేయించుటచేతను, ఆనరబిల్ జస్టిస్ వి. కృష్ణసామయ్యర్ బి. ఎ. బి. ఎల్. గార్లు చెన్నపురిలో శాఖాభూతమగు మైలాపూరునందు నాయుర్వేద వైద్య శాల పాఠశాలలను స్థాపించి, చికిత్సా దాన వైద్య దానములు చేయుటచేతను, చెన్న రాజధానియందు నాయుర్వేదము వ్యాపించి నలుదిశల నల్లుకొనుచున్నది.

కేరళ దేశమున నాయుర్వేదాభివృద్ధి

మలయాళ దేశమందలి అనంతశయనము కొచ్చి కొల్లంగోడు మొదలగు సంస్థానా స్థాన వైద్యవరులచేతను, నా యా సంస్థానాధిపతులచేతను నెనిమిది వత్సరములకుపూర్వము "ఆర్యవైద్య సమాజము" అను నొక వైద్యసభను స్థాపించి దానినుండి విద్యాభ్యాసము చేయువార్లకు సాహాయ్యాదులచే విద్యాదానము చేయుచు సంవత్సరమున కొకతూరి నా ప్రాంత్యపత్తనములో నొక పత్తనమున నా వైద్య సామాజికులు చేరి ఉత్తీర్ణులగు విద్యార్థుల కుత్సాహజనకమగు బహుమానముల నిచ్చుచు వైద్యవరులకు సమిత సంతోష మగునట్లు ననేక విషయములను చర్చించుచు నార్య వైద్యము నభివృద్ధి జేయుచున్నా రనుటచేత మలయాళదేశమందుగూడ నాయుర్వేద మభివృద్ధి యగుచున్నది.

కర్ణాటక దేశమున నాయుర్వేదాభివృద్ధి

దక్షిణాపథమందలి యార్య విద్యలకెల్ల ముఖ్యస్థానమని నుతికెక్కిన కర్ణాట రాష్ట్రమునకు రాజధానియైన మహీసూరు నగరమున శ్రీ శ్రీ కృష్ణరాజ ఒడయార్ బహద్దర్ జి. సి. ఎస్. ఐ. మహారాజులుంగారిచేత నివరలో నన్ని శాస్త్రములను నుద్ధరింప నుద్దేశించి మహాపాఠశాలను స్థాపించి శాస్త్ర సామాన్యముల నభివృద్ధికి తెచ్చి నటులె యాయుర్వేదమును కూడ నభివృద్ధి చేసినదె గాక ప్రకృతము తత్పృథికముగ నభివృద్ధి జేయదలచి యందుకై యొక యాయుర్వేద కాలేజిని గత సంవత్సరమున స్థాపించి యందు విద్యార్థులకును నాయుర్వేద విద్యాభ్యాసముతోపాటు అనాటమీ, ఫిజి యాలజీ వగైరా ఆంగ్లేయ చికిత్సా భాగముల బోధించి యందుత్తీర్ణులైనవారి ద్వారా వారి రాష్ట్రమునందలి కుగ్రామ సామాన్యమున కూడ నాయుర్వేద చికిత్సా ప్రచారమునుం జేయ బద్ధకంకణులైన శ్రీ మహారాజులవారియెడల మనమందరము కృతజ్ఞతగల వారలమై యుండవలెను. ఆయుర్వేద ప్రచారమునకు మార్గదాయకులైన శ్రీ మన్మహీ సూరు మహారాజులంగారివలెనే యా యా సమస్థానాధిపతులు గూడ వారి వారి రాజ్య మున నాయుర్వేద కలాశాల వైద్యశాలలు స్థాపించి ప్రచారము చేసినచో నాయుర్వేద మతిశీఘ్రములో సర్వత్ర వ్యాపించుననుట కావంతయైనను సందేహము గలదా.

స ర్వ త్రా యు ర్వే దా భి వృ ద్ధి

మరియు బరోడా జయపూర్ గ్వాలియర్ ఉదయపూర్ కాశ్మీర్ మొదలగు రాజ్యములయందు ఆ యా సంస్థానాధిపతులచేత సంస్కృత విద్యలన్నియు నభివృద్ధి చేయబడుచున్నటులే ఈ యాయుర్వేదశాస్త్రము మాత్రము విద్యార్థులకు బోధపరి పింపబడుచు కేవలము శాస్త్రమును మాత్ర మభివృద్ధి చేయింపబడుచుండునటుల దెలియవచ్చుచున్నది. ఐనను బరోడా మొదలగు రాజ్యాధిపతులు లక్ష్య లక్షణ ప్రధాన మగు నీ చికిత్సా శాస్త్రమును లక్ష్యమును బోధింపకపోవుట కడుశోచనీయము.

అధికముగ నశించిన యాయుర్వేదాంశములు

చికిత్సాశాస్త్రము కేవల పఠనమాత్రము చేతను కేవలాభ్యాసము మాత్రము చేతనుకూడ, ప్రయోజనము లేనిదగుటంజేసియు కేవల మౌషధైకసాధ్య చికిత్సలుమాత్ర ము కొంతవరకు లక్ష్య లక్షణములగు పరంపరలు గనవచుచున్నవి. కేవల శస్త్రసాధ్య చికిత్సలకు మాత్రము లక్షణము కొంత దెలియుచున్నను నభ్యాసభాగము కేవల సుశ్రుత గ్రంథమందలి చరిత్ర మాత్రావశిష్టమై యున్నది.మరియు, ప్రత్యేక స్వతంత్ర చికిత్స లని ప్రసిద్ధిజెందిన, కన్నులు, చెవులు, ముక్కు, గొంతు మొదలగు, శాలాక్య చికిత్స లలో లక్షణ జ్ఞానము కొంతయుండినను నభ్యాస పరంపర సుప్రసిద్ధ[illegible] విదేహ మహారాజుగారి తోడనే గతించినట్లుండుటచేతను స్వప్నావస్థయందుకూడ మన వారికి నేత్రాదిశాలాక్య తంత్ర చికిత్సలు ప్రత్యేక చికిత్సలని గోచరము గాకుండుట యాశ్చర్యము గాదు.

అట్లు క్రమ క్రమముగ క్షీణించుచు వచ్చినను చికిత్సా శాస్త్రమనునది యితర [illegible] వ్యాకరణాది శాస్త్రములవలెగాక ప్రాణి సామాన్యమునకును నాధారభూతమగు [illegible] సంరక్షణ కత్యావశ్యక మైనదగుటచేత లుప్తదశను బొందుచున్నదైనను ఆర్యవిద్యల [illegible] ప్రేమంగల కొందరగు దేశీయులచేతను నా యా కాలవములయందలి ప్రభువరుల [illegible] నా యాకాలమున కొంత కొంత గ్రంథ రచనతోడ గాపాడుటచేత నిక్కాలము [illegible] హీనస్థితితోనైనను చూచుట కవకాశమైనది.

ఆ యు ర్వే దో జ్జీ వ న ము

ఈరీతి క్షీణదశలోనున్న యాయుర్వేద చికిత్సా శాస్త్రము శ్రీ మన్మహామాతృ [illegible] విక్టోర్యా చక్రవర్తినిగారియొక్క రాజ్యారంభ కాలమునుండి శ్రీ రాజ్ఞిగారి [illegible] ప్రజ్ఞలచేతను నా యా దేశములయందు సంస్కృత విద్యలభివృద్ధి [illegible] నాయుర్వేద చికిత్సల కాటపట్టై విలసిల్లుచుండెడు కలకత్తానగర [illegible] నాయుర్వేద శిరోమణులని విఖ్యాతిచెందిన శ్రీ శ్రీ భిషగ్మకుట [illegible] కవిరాజ ద్వారకానాథసేన్ కవిరత్నము, ఆయుర్వేద విశారద [illegible] విజయరత్నసేన్ కవిరంజనలవంటి మహనీయులకు మహామహోపాధ్యా [illegible] రాజకీయగౌరవబిరుదము లొసగుటచేతను తిరుగ నాయుర్వేద [illegible]తమై నలుదిశల నల్లుకొనుట కవకాశమైనది. బెంగాల్, హిందూస్థాని, మహారాష్ట్ర, ఆంధ్ర, కర్ణాట, ద్రావిడాది దేశభాషలలో నాయుర్వేదీయ గ్రంథములగు [illegible] సుశ్రుతాదులు భాషాంతరీకరింపబడుటయేగాక నాంగ్లేయభాషయందుకూడ భాషాం తరీకరింపబడి పెక్కు గ్రంథములు ముద్రితములై యున్నవి.

చిరకాలమునకు పూర్వము అనగా ఎ. డి. 400 న అరబ్బువారు సుశ్రుతమను ప్రఖ్యాత వైద్యశాస్త్రమును వారి యరబ్బి భాషయందు మున్మొందు పరివర్తనము చేసిరనియు దానినుండి గ్రీకు దేశీయులు వారి స్వభాషకు మార్చుకొనిరనియు మనలకు చరిత్రలవల్ల దెలియుచున్నటులె ఇక్కాలపు శాస్త్రాభిమానులగు మహనీయులు నాయు ర్వేదీయ గ్రంథములను వారి వారి స్వభాషలలో మార్చుకొనుటచేత కేవల భరతఖండ వాసులకేగాక ఇంగ్లాండు మొదలగు దేశీయులు కూడ దెలుసుకొనుటకు అవకాశమైనది.

కలకత్తా రాజ్యమున నాయుర్వేదాభివృద్ధి

ఈవిధముగ నభివృద్ధికి వచ్చుచున్న నాయుర్వేదీయ చికిత్సలను బంగాళాదేశము నందు గత సంవత్సరమున గీర్తిశేషులైన యాయుర్వేద నిధియనంబరగు మహామహోపా ధ్యాయ కవిరాజ ద్వారకానాథ సేన్ కవిరత్నమువారి సాక్షాద్గురువర్యులును సర్వ తంత్ర స్వతంత్రులును చరక చతురాననులని ఖ్యాతిగాంచిన శ్రీ గంగాధర కవిరాజులవారు వంగ దేశమున నవతరించి చరక సుశ్రుతాది గ్రంథములకు చక్కని వ్యాఖ్యానములు రచించి దేశమునకు మహోపకారమును చేసినదేగాక శాస్త్ర సామాన్యమున వారికింగల యసమాన పాండిత్యముచేత తర్క వ్యాకరణసాంఖ్య ధర్మశాస్త్రాదులకు కూడ వ్యాఖ్యానముల రచించి శాస్త్ర సామాన్యమును శిష్యులకు బోధించినదెగాక అభిమానశాస్త్రమగు నాయుర్వేద శాస్త్రము నిక్కాలపు ఆయుర్వేద మహోపదేశములకు ఖ్యాతిగాంచిన పై మహా మహోపాధ్యాయులవార్లకును రాజేంద్రకవిరాజ్ మొదలగువార్లకును లక్ష్యలక్షణములు బోధించుటచేతను వారి శిష్య పరంపరలనుండి బంగాళా దేశమందును నా ప్రాంత్యదేశ ములయందును నాయుర్వేదము వ్యాపించుట కవకాశము గలిగి యున్నతస్థితికి వచ్చు చున్నయది.

బొంబాయి రాజ్యమున నాయుర్వేదాభివృద్ధి

బొంబాయియందు గడచిన 13 సంవత్సరములుగ భారత భూషణ ఆనరెబిల్ డాక్టర్. సర్. బాలచంద్ర కె. టి. యల్. యం. జే. పి. డాక్టర్ దేశముఖ్ యం. డి. డాక్టర్ పోపట్ రాం యల్. యం. యస్. జే. పి. మొదలగువారలచే నొక యాయుర్వేద విద్యాలయము స్థాపింపబడి యందు లక్ష్య లక్షణ పురస్సరముగ నాయుర్వేదమును బోధించుటకు తోడుగ పాశ్చాత్య చికిత్సలయందలి యనాటమీ లోనగు భాగములను కూడ చేర్చి బోధింపుటవలన నాయుర్వేద ప్రచారము బొంబాయియందును నా ప్రాంత్యముల యందును వ్యాపించుచున్నది.

మరియు పై యాయుర్వేద విద్యాలయమున నుత్తమ పరీక్షయం దుత్తీర్ణులైనవారిలో కొందరగు స్వదేశ సోదరీమణులు కూడ నుండుటచే నాయుర్వేద ప్రచార మధికముగ నున్నదని వేరు చెప్పనక్కరలేదు.

మరియు నీ యాయుర్వేదమును నింక నెక్కుడుగ వ్యాపింపచేయవలెనని బద్ధ కంకణులైన డాక్టర్ సర్. బాలచంద్ర కే. టి. గార్ల ఆయుర్వేద మహోపాధ్యాయ శంకర దాజీ శాస్త్రీపదెగార్లయొక్కయు, ప్రోత్సాహబలముచేతను బొంబాయి నగర సమీవ మందు గోదావరీ మహానదికి జన్మస్థానమనదగిన పంచవటీ క్షేత్రమను ప్రసిద్ధిచెందిన నాసికపురమునందు శ్రీ శ్రీ శ్రీ దర్భాంగ సంస్థానాదీశులగు హానరెబిల్ రామేశ్వరసింగ్ మహారాజులవారి పరిపోషణ మనుసరించిన శ్రీ సయాజీ యాయుర్వేద విద్యాపీఠమను నొక మహాసభను స్థాపించి ఈసభాముఖమున నా యా ప్రాంత్యముల కల యాయుర్వేద శాస్త్రము కూడ బొంబాయియందును మధ్యరాష్ట్రమందును శాఖోపశాఖలతో నల్లు కొనుట కవకాశమైనది.

చెన్నరాజధానియందలి యాయుర్వేదాభివృద్ధి

చెన్నపురియందు శ్రీ కన్యకాపరమేశ్వరీసభాసదులు 12 సంవత్సరములకు పూర్వ మాయుర్వేద వైద్యశాలను 7 సంవత్సరములకు పూర్వ మాయుర్వేదకాలేజిని స్థాపించి తద్వారా రోగార్తులకు రోగపరిహారమును జేయుంచుటయేగాక పంజాబ్, బెంగాల్, హైదరా బాద్, మైసూర్, మలబార్ మొదలగు దూరదేశములనుండి వచ్చి విద్యాభ్యాసముచేయు విద్యార్థులకు విద్యార్థివేతనము లొసగి యాయుర్వేదమును లక్ష్య లక్షణ పూర్వకముగ బోధించుటకుతోడు డాక్టర్ శృంగారవేలుమొదల్యార్, యల్. ఆర్. సి. పి. అండ్ యస్ గార్లయొక్కయు, డాక్టర్ యన్. వెంకటసామినాయుడుగారు, యం. బి. సి. యం. గార్లయొక్కయు సాహాయముచేత నాంగ్లేయ చికిత్సయందలి యనాటమీ, ఫిజియా లజీ, మిడ్వైఫరి, మెటరియా మెడిక, హైజిన్, కెమిస్ట్రి, ఫిజిక్సులతోటి కూడ నాయు ర్వేద విద్యాదానము చేయుంచుటచేతను, ఆనరబిల్ జస్టిస్ వి. కృష్ణసామయ్యర్ బి. ఎ. బి. ఎల్. గార్లు చెన్నపురిలో శాఖాభూతమగు మైలాపూరునందు నాయుర్వేద వైద్య శాల పాఠశాలలను స్థాపించి, చికిత్సా దాన వైద్య దానములు చేయుటచేతను, చెన్న రాజధానియందు నాయుర్వేదము వ్యాపించి నలుదిశల నల్లుకొనుచున్నది.

కేరళ దేశమున నాయుర్వేదాభివృద్ధి

మలయాళ దేశమందలి అనంతశయనము కొచ్చి కొల్లంగోడు మొదలగు సంస్థానా స్థాన వైద్యవరులచేతను, నా యా సంస్థానాధిపతులచేతను నెనిమిది వత్సరములకు పూర్వము "ఆర్యవైద్య సమాజము" అను నొక వైద్యసభను స్థాపించి దానినుండి విద్యాభ్యాసము చేయువార్లకు సాహాయ్యాదులచే విద్యాదానము చేయుచు సంవత్సరమున కొకతూరి నా ప్రాంత్యపత్తనములో నొక పత్తనమున నా వైద్య సామాజికులు చేరి ఉత్తీర్ణులగు విద్యార్థుల కుత్సాహజనకమగు బహుమానముల నిచ్చుచు వైద్యవరులకు నమిత సంతోష మగునట్లు ననేక విషయములను చర్చించుచు నార్య వైద్యము నభివృద్ధి జేయుచున్నా రనుటచేత మలయాళదేశమందుగూడ నాయుర్వేద మభివృద్ధి యగుచున్నది.

కర్ణాటక దేశమున నాయుర్వేదాభివృద్ధి

దక్షిణాపథమందలి యార్య విద్యలకెల్ల ముఖ్యస్థానమని నుతికెక్కిన కర్ణాట రాష్ట్రమునకు రాజధానియైన మహీసూరు నగరమున శ్రీ శ్రీ కృష్ణరాజ ఒడయార్ బహద్దర్ జి. సి. ఎస్. ఐ. మహారాజులుంగారిచేత నింతవరలో నన్ని శాస్త్రములను నుద్ధరింప నుద్దేశించి మహాపాఠశాలను స్థాపించి శాస్త్ర సామాన్యముల నభివృద్ధికి దెచ్చి నటులె యాయుర్వేదమును కూడ నభివృద్ధి చేసినదె గాక ప్రకృతము తత్పోత్యధికముగ నభివృద్ధి జేయదలచి యందుకై యొక యాయుర్వేద కాలేజిని గత సంవత్సరమున స్థాపించి యందు విద్యార్థులకును నాయుర్వేద విద్యాభ్యాసముతోపాటు అనాటమీ, ఫిజి యాలజీ వగైరా ఆంగ్లేయ చికిత్సా భాగముల బోధించి యందుత్తీర్ణులైనవారి ద్వారా వారి రాష్ట్రమునందలి కుగ్రామ సామాన్యమున కూడ నాయుర్వేద చికిత్సా ప్రచారమునం జేయ బద్ధకంకణులైన శ్రీ మహారాజులవారియెడల మనమందరము కృతజ్ఞతగల వారలమైయుండవలెను. ఆయుర్వేద ప్రచారమునకు మార్గదాయకులైన శ్రీ మన్మహీ సూరు మహారాజులంగారివలెనే యా యా సమస్థానాధిపతులు గూడ వారి వారి రాజ్య మున నాయుర్వేద కలాశాల వైద్యశాలలు స్థాపించి ప్రచారము చేసినచో నాయుర్వేద మతిశీఘ్రములో సర్వత్ర వ్యాపించుననుట కొవంతయైనను సందేహము గలదా.

స ర్వ త్రా యు ర్వే దా భి వృ ద్ధి

మరియు బరోడా జయపూర్ గ్వాలియర్ ఉదయపూర్ కాశ్మీర్ మొదలగు రాజ్యములయందు ఆ యా సంస్థానాధిపతులచేత సంస్కృత విద్యలన్నియు నభివృద్ధి చేయబడుచున్నటులే ఈ యాయుర్వేదశాస్త్రము మాత్రము విద్యార్థులకు బోధపరి పింపబడుచు కేవలము శాస్త్రమును మాత్ర మభివృద్ధి చేయింపబడుచుండునటుల దెలియవచ్చుచున్నది. ఐనను బరోడా మొదలగు రాజ్యాధిపతులు లక్ష్య లక్షణ ప్రధాన మగు నీ చికిత్సా శాస్త్రమును లక్ష్యమును బోధింపకపోవుట కడుశోచనీయము.

అధకముగ నశించిన యాయుర్వేదాంశములు

చికిత్సాశాస్త్రము కేవల పఠనమాత్రము చేతను కేవలాభ్యాసము మాత్రము చేతనుకూడ, ప్రయోజనము లేనిదగుటంజేసియు కేవల మౌషధైకసాధ్య చికిత్సలుమాత్ర ము కొంతవరకు లక్ష్య లక్షణములగు పరంపరలు గానవచుచున్నవి. కేవల శస్త్రసాధ్య చికిత్సలకు మాత్రము లక్షణము కొంత దెలియుచున్నను నభ్యాసభాగము కేవల సుశ్రుత గ్రంథమందలి చరిత్ర మాత్రావశిష్ట మైయున్నది.మరియు, ప్రత్యేక స్వతంత్ర చికిత్స లని ప్రసిద్ధిజెందిన, కన్నులు, చెవులు, ముక్కు, గొంతు మొదలగు, శాలాక్య చికిత్స లలో లక్షణ జ్ఞానము కొంతయుండినను నభ్యాస పరంపర సు[illegible] విదేహ మహారాజుగారి తోడనే గతించినట్లుండుటచేతను స్వప్నావస్థయందుకూడ మన వారికి నేత్రాదిశాలాక్య తంత్ర చికిత్సలు ప్రత్యేక చికిత్సలని గోచరము గాకుండుట

మరియు ప్రసవ శాస్త్ర శారీర శాస్త్ర విష శాస్త్రాదు లన్నో యాయుర్వేదము మున విపులముగనున్నను నయ్యవి ఇక్కాలపు వైద్యబ్రువుల కాకాశ మీమాంసగా దోచు చున్నయవి.

ఓషధి తత్వశాస్త్రము గుణపాఠములన్నో ఆటవిడవు పద్యములబోలి వల్లించు టలో పర్యవసానమగుచున్నవి.

రసశాస్త్రమునందలి ఐదు ఖండములలో చేరిన ఖనిజ పదార్థములు వాని శోధన మారణాదులలో కొంతజ్ఞానమున్నను యంత్రాది నిర్మాణములు వానినుండి రసశోధ నాదులు, రసాయన నిష్కఘుటికా నిర్మాణము, వాదఖండమందలి రత్నాది నిర్మాణము మొదలగు ప్రక్రియలు కైవారములను జూపెడు భట్టాజుల వాక్యావళులకన్నను నీచ స్థితిలోనున్నయవి.

ఆ యు ర్వే ద మ హి మ

చిరకాలమునకు పూర్వము లక్ష్యలక్షణములతో ప్రఖ్యాతినిగాంచిన చికిత్సాశాస్త్రము ప్రకృతము పెక్కు విషయములయందు మునవారికింగల జ్ఞానము లుప్తముగా నున్నను, కేవల మౌషధ సాధ్యవ్యాధులలోగూడ యత్కించిత్ జ్ఞానముగల చికిత్సకు లనువారిచే నుపయోగించెడు సామాన్యపు మందులు క్రూరములగు వ్యాధులను నివర్తి చేయుటలో నద్వితీయములని సుప్రసిద్ధ పాశ్చాత్య వైద్యవరులచేగూడ గొనియాడబడు చుండ నాయుర్వేదముయొక్కయు యందలి చికిత్సాతిశయములయొక్కయు మహిమను వర్ణింపజాలను. ఈ రీతి చికిత్సాబ్రువులచేత నుపయోగింపబడు మందులయందలి యోషధులకే ఇట్టి గౌరవమున్న నార్య వైద్యమును సాకల్యముగ లక్ష్య లక్షణములతోడ నభ్యసించినచో నూటి కొక వ్యాధియైనను విఫలము నొందదని యూహించుట యబ్బురమా.

ఆయుర్వేదము నభివృద్ధి చేయుమార్గములు

చిరకాలమునకు పూర్వము మిక్కిలి ఖ్యాతిగాంచిన శస్త్ర చికిత్స ప్రసవ చికిత్స మొదలగు చికిత్సలను తిరుగ వృద్ధిచేయవలెనన్నచో పరస్పర మాత్సర్యములు విడనాడి పాశ్చాత్యులవలెనే గురుముఖమున లక్ష్య లక్షణములుగ ఆయుర్వేద చికిత్సల నభ్యసించి మనలకు కేవల మభ్యాస భాగములో లుప్తమై గగన కుసుములంబోలియున్న శస్త్రాది చికిత్సల నన్నిటిని ప్రకృత మాయా ప్రత్యేక చికిత్సలయందు లక్ష్య లక్షణములచే ప్రసిద్ధి జెందిన పాశ్చాత్య వైద్యపుంగవుల సాహాయ్యముచే నభ్యసించిన నాయుర్వేద శస్త్రాది చికిత్సా భాగములన్నియు నచిరకాలములోపలనే మహోన్నతికి దేగల మనుటకు సందేహములేదు.

ఇట్లు పాశ్చాత్య చికిత్సకుల సాహాయ్యముచే నభ్యసించి అంతటితో తృప్తిజెందక ప్రతి క్షణకాలమున నాంగ్లేయ వైద్యవరులు నవీన నవీన విషయముల నెట్లు ఊహలచే గనుగొని లక్ష్య లక్షణములతో సిద్ధాంతపరచుచుందురో యటులె "ఆచార్య స్సర్వ చేష్టాసు లోక ఏవహి ధీమతః" అను శుక్రాచార్యోక్తిని స్మరించుచు మహాజనుల పద్ధతుల నవలంబించి నవ నవ విషయములయందు బుద్ధిని ప్రవేశింపజేసి క్షణకాలమును కూడ వృథా వ్యయము చేయక విద్యార్జనయం దాసక్తులుగానుండుట ముఖ్యకర్తవ్యమైనదిగా నెంచుకొని ప్రత్యహాముం దాముజేయు నభ్యాస సంపత్తిచేత సంపాదించిన క్రొత్త క్రొత్త విషయములను ప్రచార పత్రముల మూలమున ప్రచురపరచి పలుదేశములయందలి పండితుల చర్చ కవకాశముం గలుగంజేసి సిద్ధాంతములను గ్రంథరూపముగ నేర్పరచుటయు విద్యార్థులకు పాఠ్య ప్రవచనములచే వెల్లడి పరచుటయు నత్యావశ్యకముగ జేయుటచే నాయుర్వేదము తిరిగి మహాపదకిని రాగలదని నొక్కిచెప్పవలెనా.

ఆయుర్వేదాభిమానులకు విజ్ఞాపనము

ఓ భారతీయులారా, యార్యసంతతివారలైన మనము మన దేశ కాల, ఆచార, ప్రకృతి, మొదలగువానికి కొంచమైనను విరోధము లేకుండ మనదేశముయొక్క శీతోష్ణ స్థితుల ననుసరించి నిరామయుడగు భగవంతుని నిర్హేతుక జాయమానకటాక్షముచేత సృజించిన ధర్మార్థకామ మోక్షములనెడు చతుర్విధ పురుషార్థములకు సాధనభూతమైన నీ స్వాంతభూతమున కనుకూలమగు శస్త్రాది చికిత్సాంగములతో రాజిల్లెడు నాయుర్వేదము నభివృద్ధిజేయుటలో తగు సర్వ ప్రయత్నములుగలవారలై యా యా పట్టణముల యందు నాయుర్వేదాభివృద్ధికై స్థాపించియున్న యార్యవైద్యశాల కళాశాలల నభివృద్ధి కిం దెమ్మదు లేనిచోట్ల వైద్యశాల కళాశాలలను స్థాపించుచు శిథిలములగు నాయుర్వేదీయ గ్రంథములను ముద్రించుచు సాధ్యమగునంతవరకు నా యా దేశ భాషలలో సులభ టీకా గ్రంథముల రచించి ప్రచారము జేయుచు మన సోదరీ సోదరులకు నీ యాయుర్వేదముం గరపి మన యావజ్జీవితకాలము దృఢగాత్రులమై యాయురారోగ్యముతో నుండు నటు లాశీర్వదించుచుండెడి యా పరాత్పరునియందు కృతజ్ఞతగలవారలమై యుండవలెనని సకల సహృదయ విధేయుడనై విన్నవించుచున్నాడను.

శ్రీమతి కొటికలపూడి సీతమ్మగారు :—ఈమె ఆంధ్రమున సలక్షణ మృదుమధుర కవిత్వమును జెప్పనేర్చిన వనితామణి. ఈమె కాపుర స్థలము రాజమహేంద్రవరము.

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు:— వీ రిరువురును శతఘంటా కవులు వీరియాశుకవితా నైపుణ్యము మహాద్భుతమైనది. వీ రనేక గ్రంథమునకు గర్తలు సామాన్య జనులును, గొప్ప సంస్థానాధిపతులును వీరి శక్తిసామర్థ్యములకు మెచ్చి యనేక బహుమతు లొసంగియున్నారు. వీరు మంచి యోగ్యతగలవారు. సంస్కృతమునను, నాంధ్రమునను సమానప్రజ్ఞ వీరికి కలదు.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1911 విరోధికృత్ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించబడినవి. సం.]

కొటికలపూడి సీతమ్మగారు

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు

చమత్కార చంద్రిక

మ. రా. రా. శ్రీ మంగిపూడి వేంకటశర్మగారి విరచితము

[1911 విరోధికృత్ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఆ. వె. కుతిక నలుపుగాని శితికంఠుఁడా గాఁడు
పాము గాదు నెమలిపక్షి గాదు
గంతులిడుచు నడుచుఁ గావి కప్పయుఁ గాదు
దీనిభావ మేమి? తెలుపరయ్య!

గీ. వెలయు వర్ణత్రయంబున వృక్ష మొకటి
మొదటి వర్ణద్వయంబునఁ బొదలు గజము
అమరు జంబీర మంత్యద్వయంబు వలన
వృక్ష మేదియొ ? తెల్పుడీ! విబుధులార !

ఆ. వె. కనులు మూయఁ డెపుడుఁ గ్రతుభుజుండును గాఁడు
వాలముండుఁ గాని పాము గాదు
తీర్థసేవ సేయు దేవభక్తుఁడు గాఁడు
దీని భావమేమి తెలుపరయ్య!

తే. గీ. పక్షివర్యుండు పరగుఁ బంచాక్షరముల
వాని తలఁదీయఁ క్షుద్రదేవత జనించు
వాని తలఁదీయఁ దక్కొడ జాను మీరు
దాని ప్రథమాక్షరముఁ దీయఁ దనరు నృపతి.

హ రి క థ

మ. రా. శ్రీ అజ్జాడాదిభట్ల నారాయణదాసుగారిచే వ్రాయఁబడినది

[1911 విరోధికృత్ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఆస్తిక్యమును ధర్మాధర్మములును సర్వజన మనోరంజనముగ నృత్య గీతవాద్యములతో నుపన్యసించుట హరికథ యనఁబరగు. అట్టియుపన్యాసకుఁడు కథకుఁ డనఁబడును. దైవభక్తియు సత్యము భూతదయయు హరికథ యందలి ముఖ్యాంశములు. దేవుని గొల్చి తరించిన ప్రహ్లాదాది పరమ భాగవతుల చరిత్రములును సావిత్రీ ప్రముఖ పతివ్రతా చారిత్రములును హరిశ్చంద్రాది వీర చరితములును దెల్పినచో మంచి యభివృద్ధియగునని వాల్మీకి వేదవ్యాసుఁడు మొదలగు మహర్షులు కావ్య పురాణేతిహాసంబులఁ బన్నిరి. నారదుఁడు దొట్టి పరమ మునులు భగవన్నామ సంకీర్తనము సేయుచు నాడుచు బాడుచు లోకులం దరింపఁజేసిరి.

శ్లో. వీణావాదన తత్వజ్ఞః శ్రుతి జాతి విశారదః,
తాలజ్ఞ శ్చాప్రయాసేన మోక్షమార్గం నియచ్ఛతి.

అను యాజ్ఞవల్క్య స్మృతివచనానుసారముగ యోగముచేతను సంగీతము చేతను దక్క వేరు మార్గమున మోక్షము సాధింపరాదనియు యోగముకన్న సులభోపాయమగు సంగీతావలంబనముచేత,

శ్లో. గాయం శ్చరిత్రాణి రథాంగపాణేః
నృత్య న్నిరస్తాఖిల కర్మబంధః,
నిరంకుశ స్సర్వసమో విరాగీ
కైవల్య మభ్యేతి ముకుందభక్తః.

అను నారద స్మృతి ప్రకారము సర్వ వస్తువులయందు వాసుదేవభావనచే మనోవాక్కాయ కర్మములచే దేవుని భజించుచు సర్వజనులకు దైవభక్తిని బోధింపఁదగు మోక్షసాధనము సంగీతముకన్న వేరులేదని రూఢిగ దెలిసిన పురందర విఠ్ఠలాది వాగ్గేయకారు లి క్కలియుగమున గీత ప్రబంధములు విరచించి యాడుచు బాడుచుం బరులఁ దరింపచేసి తాము తరించిరి.

శ్లో. తస్య గీతస్య మాహాత్మ్యం కే ప్రశంసితు మీశతే,
ధర్మార్థ కామమోక్షాణా మిద మేవైకసాధనమ్,

అను శాస్త్రముంబట్టి వాగ్గేయకార సత్తముఁడగు వాల్మీక మహర్షి శ్రీమద్రామాయణ మను గీత ప్రబంధ మొనరించి కుశలవులచే జగదాహ్లాదకరంబుగఁ ద్రేతాయుగంబునఁ బాడించెను. భరతముని ప్రముఖుల నాదికాలమున "శివస్తుతౌ ప్రయోజ్యాని మోక్షాయ విదధే విధిః" అని బ్రహ్మ రచితములగు మద్రకాది గీతములను శివసన్నిధిం బాడిరి. కలియుగమునందు

మును, నారాయణతీర్థులు శ్రీ కృష్ణ లీలా తరంగములును, దీక్షితులు కృతులును విరచించిరి. ఆంధ్ర భాషయందు గూడ క్షేత్రయ్యయుఁడు, రామదాసు, త్యాగరాజు, సుబ్రహ్మణ్యకవి, గోగులపాటి కూర్మన్న మొదలగు మహాభావు లుభయ తారకముగ గీత బంధముల గావించి ప్రఖ్యాతి వడసిరి. కొద్దికాలమునుండి మహారాష్ట్రము మొదలగు పెక్కు దేశంబులలో సంగీత సాహిత్య విశారదులు కొందరు జీవనార్థమై కథకవృత్తి నవలంబించి హరిభక్త వేషంబుల ధరించి దైవభక్తిని ధర్మాధర్మములను జనులకు బోధించుచు పౌరాణికులు కథకులు భాగవతులు దాసులు మొదలగు సంజ్ఞలం బరగుచున్నారు.

శ్లో. విష్ణుభక్తా ఏవ విప్రా నానావేదవిదా అపి,

యను స్మృతివాక్యము చొప్పున సూతాది కథకులం దలంచి బ్రాహ్మణేతరులు గూడ కథకులై యుచిత సత్కారములు వడయుచున్నారు. హరికథా శ్రవణమువలన శ్రోతలకు నిఖిల శ్రేయోభివృద్ధి యగును. కథకులకు గూడ ధర్మార్థ కామ మోక్షములు లభించును. శ్రుతి స్మృతి విజ్ఞానము, శబ్దాను శాసనజ్ఞత, అభిధాన ప్రవీణత, ఛన్దః ప్రభేద వేదిత్వము, అలంకార కౌశలము, రసభావ పరిజ్ఞానము, దేశస్థితిచాతురి, నానాభాషా వైశద్యము, సర్వకాకు విశారదత్వము, కలాశాస్త్ర నైపుణి, తూర్యత్రితయ చాతుర్యము, హృద్య శారీర శాలిత, లయతాల కలాజ్ఞానము, ప్రభూత, ప్రతిభోద్భూతభాక్త్వము, సుభగ గేయత, దేశిరాగాభిజ్ఞత్వము, వాక్పటుత్వము, సభా విజయ సామర్థ్యము, రాగద్వేష పరిత్యాగము, ఉచితజ్ఞత, సార్ద్రత్వము, అనుచ్ఛిష్టోక్తి నిర్బంధము, నూత్న ధాతు వినిర్మాణదక్షత, పరచిత్త పరిజ్ఞానము, ప్రబంధ ప్రగల్భత, ద్రుతగీత విరచనా నైపుణి, పద్యాంతర విదగ్ధత, త్రిస్థాన గమనప్రౌఢి, వివిధాలప్తి నిపుణత, విశేషావధానశక్తి, రమ్యరూపము, స్వేచ్ఛా సంచారము, స్వతంత్ర జీవనమును, వాగ్గేయకారుఁడగు నుత్తమ కథకుని లక్షణములు.

సీ. ఘనశంఖమో యన గంఠంబు పూరించి మేలుగ శ్రుతిలోన మేళగించి
నియమము తప్పక నయఘనంబుల బెక్కు రాగ భేదంబుల రక్తిగొల్పి
బంతు లెగిరిచ్చిన వగిది కాలజ్ఞతన్ జాతి మూర్ఛన లొప్పు స్వరము పాడి
చక్కని నృత్యము సర్వ రసానుకూలంబుగాగ నభినయంబు చేసి
స్వకృత మృదు యక్షగాన ప్రబంధసరణి
వివిధ దేశంబులం బిన్న పెద్దలుగల
బలు సభల హరిభక్తి నుపన్యసింప

ఆంధ్రుల కొక విన్నపము

మ. రా. శ్రీ తాపి ధర్మారావు బి. ఏ. గారిచే వ్రాయఁబడినది

[1911 విరోధికృత్ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

శోకంబునఁ బ్రాకటదశం బొంది విఱ్ఱవీగుచున్న భాషసమితిం జూచి మన యాంధ్రంబునందుఁ గానమి, నమిత విషాదమునుం బొంది, పొందికగా నమర్చు శక్తి లేకుండుటం జేసి చేయునదిలేక శోకంబు ద్విగుణీతంబుగా నెంత వంత వందుఱువార లనేకులుంట మీ కెఱుంగనిదియా? అట్టివారల కిప్పు డటనట కానుపించు భాషోద్ధరణోద్యమంబులం గాంచినంత దిగ్విజయంబుఁ జేసినట్లు సంతోషం బుప్పొంగు గదా. మనభాష—కాదుకాదు—యింక నెక్కడిభాష భా యనినంత నభిమాని నయనంబులనుండి బాష్పధారలు వెల్లిగురియుచుండ, నాంధ్రు లే పదమునకుఁ బదమతికి నాల్గుమాటలు వల్కనుద్యమించి, చేతగాక దేహీ యని యితర భాషల యాచించుచుండ నిదియొక భాషయా? ఇదియే బాస యని మనవారు వేయు వేసంబులు వాసిగాంచునా? హా! ఆంధ్ర భాషామతల్లీ, నీ కెట్టి ప్రాప్తివచ్చినది. ఇది నీ యుపయోగానర్హతా, యాంధ్రుల దౌర్భాగ్యమా, లేక మా సోమరితనమా? లేకున్న నాంధ్ర భాషావనకుతూహల మానసులారా, తొల్దొల్తనే భాషాగీతంబు లంగనామణులు వాడ నుయ్యాలల నత్యంత సుఖంబున శయనించినారమో, పిదప నే భాష మన తల్లి దండ్రులు బుడుతా, నాయనా యని మన మనంబు లుప్పొంగ బిలిచినారలో, ఇంకను నే భాష నసందర్భంబులగు రెండు పదంబులు దడబడ నుడివి జనకుల కాహ్లాదంబును మనకు మోదకలాభంబును జేయజాలితిమో యే భాష మృదుత్వంబునకు రెండవ ఇటాలియనని వన్నెకెక్కెనో యట్టి మనయాంధ్రుబు ప్రహేయస్థితి నుంట యేమి? అక్కటా కృష్ణా గోదావరీ పుణ్యనదీ జలాసిక్త వసుంధరాభాగవినిర్భిన్నంబై నన్నయ తిక్కనాది విజ్ఞాన ప్రవీణులచే సానపెట్టఁబడి, యల్లసాని పెద్దమాత్యునిచే మెరుంగునంది, మ్లేచ్ఛకులాటవీ దహనదక్షుండగు కృష్ణరాయల యుష్ణీషంబున నగ్రస్థానబున వెలింగెడి యాంధ్రభాషారత్నంబు మన చేతులంబడి చమ్రెక్కి, మేటుల మని క్రిందు మీదునుఁగానక త్రుళ్ళిపడెడు నితర భాషా కల్పితరత్నంబులకు నోటువడియుంటం గాంచినందులకు విచారమందని వారుందురా? ఎంత జింతించిన నేమి? ఆంధ్రంబున మాటలాడఁ దొడగినంతఁ దొట్రుపా టొదవుటయు, నాల్కయాడకుంటయు, హుమ్మనివూని నోర్దెఱచినంత నీరెలుంగుపడుటయు, నాలుగు పుట్నకు జెమ్మటలుగ్రక్కి దేహమంతయుఁ దొల్లింటి పటుత్వమువీడి వడవడ వడంకుటయు, భయమ్మున జరణంబులు నీరంబుగతి నుండుటయు, లోనుగాగల మరణ చిహ్నంబులు నానరా, హూణ భాషా రసాయనంబునకు గరంబు లొగ్గుటఁ జూచినంత మనభాష ప్రహేయస్థితి నున్నది యన నోపదా? సంస్కృతంబునకు ముద్దు చెల్లెలనఁదగియున్న యాంధ్రంబునకుఁ దెంపరినై కనుగానక ప్రహేయంబను నభిధేయంబ నొసంగిన న్నున్క్షమింప వేడికో లవసరంబగునా. కాదుకాదు—నిక్కంబుగ నది ప్రహేయమే. ధీచాతురి నెట్టి యూహలు మనోగతంబులుగనున్నను వాని వెలిగ్రక్క గ్రుక్కిళ్ళ గ్రింగుట హీనముగాదో, మన పూర్వులుఁ ద్రొక్కినదారినే పాడినపాటఁ బాడెడి బానిసవృత్తి దీనత్వంబుఁ దోఁపదో, ఇతర భాషలనున్న యుద్గ్రంథంబులలోని చమత్కారోహలంగాంచి మనకేమికిఁ గుందుట దిక్కుమాలినతనంబుగాదో, మన గ్రంథంబులలోని రసంబ [illegible] నెరుక సేయఁదగు దగువిమర్శకులు గలుగమి గ్రంథంబు లొకమూల ధూళి [illegible] యుంట గాంచినంత వచ్చు దుఃఖ పరంపరలు ప్రహేయస్థితిం దెలు[illegible] [illegible] భాషేతరంబగు హూణంబున బెక్కు చరణంబు లొక్క మొగిఁ గంఠగతంబు[illegible] [illegible], బొట్టబీల్చినను తెలుగు పదంబులు గానరాని యాంగ్లాంధ్ర బి. ఏ. లను జూచి [illegible] [illegible] దాము వచ్చు నిశ్వాసంబులు లఘుత్వంబు వెల్లడి సేయవో, వేయేల దెలుంగు [illegible] [illegible] పెదవి విఱిచి (after all that is not a good language) [illegible] [illegible] హూణంబుననే నుడివినంత జెంతనుండి వినుచున్న యాంధ్ర [illegible] హృదయంబునందలి భేదంబు నెఱుకసేయ వదనంబున గూడెడు స్వేదకణ[illegible] ప్రహేయంబనుమాట జాటదో, మీర యెఱుంగుదురు.

ఇట్టి లోపంబులం గుర్తెఱింగి కొందరు భాషా సంస్కరణ కుతూహల ప్లవమానమానసులు లేచి, భాషా సంరక్షణంబునకుం గంకణంబు గట్టుకొని శ్రీహరీ, దాని రూపుమాప [illegible] దెచ్చిరి. ఆర్యులారా, భాషను జీవిత బాషగ నుంపవలయుననుట వ్యమే. కాని యిదియా సంస్కరణము, యెద్దానిని మన మాంధ్రంబునకు వేరు పురుంగనవలెనో దానిని స్థాపించుటయా తెలుంగునకు సంరక్షణము. ఇందుకు దెలుంగన నేమియో ఎఱుంగని హూణ భాషాభిముఖ్యం డెన్నింటి జెప్పినన్సరే, అజ్ఞానంబుననో, సుజ్ఞానంబుననో పలువు రీతఁ డన్నిభాషల నేర్పరి యన్నంత నసత్యయశో గర్వ పర్వతాధిరూఢుండయి ద్రవిడుఁ డెన్ని యసందర్భ ప్రలాపంబు లాడినన్సరే, తద్వాక్యానుసారంబుగ జనివనతి సులభంబుగ గ్రంథకర్త నామంబు నందవచ్చునని యేమో వల్లెయని మనవారలు గ్రామ్యపద భూయిష్ఠంబగు గారడీ పొత్తంబు లెన్ని యల్లినన్సరే, నా యూహకంబును జూడ వ్యాకరణయుక్తమే మేటియని తోచెడివి. ఎవ్వారినిఁ జూచి మనవారలు గ్రామ్యంబు వ్రాయమంచిదియని కేరుచున్నారలో, ఆయాంగ్లేయులపొత్తంబులు మనమెఱుంగనివియా? అందు చిరజీవితంబులగు గ్రంథంబుల నెంత గ్రామ్యమున్నదో మనకుదెలియదా? గంజామువారి పొత్తంబులకొండల నడుమను, విశాఖపురివారి కావ్యంబులసంద్రంబునను, గోదావరి కృష్ణాజిల్లాలవారి గ్రంథంబులనదులలోను గలుపు నీ గ్రామ్య వూహయే మన నన్నయాదులకుం గలిగియుండిన నెంత సంతాపకరముగ నుండును. వారి యర్థంబులెల్ల మన కనర్థంబులుగాగ వారి భారతము భారతమమయి యుండును కదా. వారి మనంబుల నిట్టి దురూహ వొడమనీయనందుకు దైవమున కంజలి నిదే సేయుచున్నవాడ.

మనవారల కిప్పుడున్న హూణపద యాచనావృత్తి మాన్పుకొననున్న చక్కనిత్రోవ యొక్కటియే—యుపన్యాసంబులను వృద్ధి సేయుటయు, భాషాంతరీకరణంబులం బురికొల్పుటయు. దీనిం దుదముట్ట గ్రహించినం గలుగులాభం బింతింతనరాక యుండుననిన నాతో నేకీభవించువార లనేకు లుండుటకు సంశయంబు లేదు. దీనం గలుగు ముఖ్యాంశంబు, మన యూహల నాంధ్రంబున నలుప సమర్థుల మగుచు నాంధ్ర వాఙ్మయంబును వృద్ధి చేయఁజాలినవార మగుదుము. ఇట్టి భాషాంతరీకరణోపన్యాసంబుల వలననే కదా ఐరోపాదేశ భాషలన్నియు వృద్ధికి వచ్చెనని చెప్పి యందు నేనంతయు నిమిడ్చితినని భావించెద.

పిదప మనకండ్లకు గట్టి నట్లగుపడునవి ప్రస్తుతము 'సీరాముసేవ' యయియున్న నవల నాటకంబులు. ఇయ్యని యసంఖ్యాకంబులయి దిన దినముం బ్రవర్ధమానంబగుటం గాంచి యెంతయు సంతసింతునుగాని, ఇంచుక పరిశీలించిచూడ నింత యానందంబకారణం బగునేమో యని తోఁచుచుండును. ఏలనన నీ పొత్తంబుల గథావస్తు చమత్కారంబులకును, జిలిబిలి పద్యంబులకును, శృంగార రంగంబులకును జూచుచున్నారలేకాని పాత్రల మనః ప్రదర్శనంబున కింతయుఁ జూచుట గానకున్నారము. ఆంధ్ర మహాజనులారా పాత్రలతో సమంబుగ రంగంబునకు వచ్చి తన యూహల వెల్లడిజేయు కవింగల నవలయందును, రంగంబున గానరాకయే తెర మరుంగునుండి పాత్రల నాడించుచు సమయానుసరణంబుగ దన యూహల బ్రచురించు కవింగల నాటకంబునను కథయే ప్రధానమయ్యెనేని సంధ్యాకాలాది వర్ణనలనుచు, కవి యూహలనుచు, విశేషాంశంబులనుచుం జదువరుల కాలంబును వ్యర్థము చేయుచు, నెన్నియో డొంక తిరుగుడులం దిరిగి తాజచ్చి మమ్ముంగూడఁ జంపనేల? వ్రాయువానికి శ్రమ వ్యయమును, చదువరులకు కాలవ్యయమును, నచ్చువేయువారలకు ధన వ్యయమును గలిగింపక "అనగనగ నొకరాజు"ని తిన్నగ కథలం జెప్పరాదా. ఆటుగాక నవలలనియు నాటకంబులనియు నూతన నామంబులం గల్పించి, పేరుబెద్దయు, నూరుదిబ్బయుం జేయనేల? ఆ కథా చమత్కారంబులును జిలిబిలి పద్యంబులును చదువరుల మనంబుల నాల్గడుగులయిన లేవనెత్తఁ జాలకున్న నాని వలనంగల ప్రయోజనంబు లేమి? కాన నింక నో కవీశ్వరులారా, గ్రంథకర్తలారా, ఇంక మీ కల్పనలను కథలను మాని యొక్కింత విషయ నైజములయందు (Incident and character) మీ దృష్టి నిలుపుడు. నిలిపి మీచే వ్రాయఁబడు గ్రంథముల యందలి పాత్రల నైజ విషయంబుల పరస్పర సంపర్కంబుం జూడుడు. చూచి నైజంబుల వృక్షంబుల గతిం బెంపుడు. ఆ విధమున మనః ప్రదర్శనంబు (Potrayal of mind) గావింపుడు. అట్టి మనః ప్రదర్శనంబునకే మీరు బూనిరేని మీ కథ[illegible] పురాతనంబులయినను, నవీనుల మనంబులకంటి మీచే గోరఁబడు జయంబు [illegible] లేదేని మీ కథా చమత్కార మెంతయుండినను, మీ కల్పన లెంత న వనీయ[illegible]

వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయుడు బహదర్‌గారు   మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రిగారు   సర్ సాలార్‌జంగ్‌గారు

రాజా వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయుఁడుగారు:—పదునేడవ శతాబ్దమునందు త్రిలింగ దేశమునందుండు రాజమండలిలో నగ్రగణ్యుడై నవరత్నస్థగిత కిరీటాధిపతియై ఆంధ్రదేశమును పాలించిన ఈ నృపచంద్రుడు కార్యశూరులని ఘనతగాంచిన కమ్మకుల బ్రాహ్మణుడు.క్షాత్రదక్షుడని జగత్ ప్రఖ్యాతి వడసిన జగ్గక్ష్మాపతికిని పతివ్రతా శిరోమణి యగు అచ్చమాంబకును సుతుడు. శ్రీ శ్రీ వేంకటాద్రీంద్రుడు శైశవమునుండియు భాషా పోషకుడై ప్రబలి షోడశవర్షంబుల ప్రాయము వచ్చువరకు సంస్కృతాంధ్ర తురుష్క భాషలయందు గృతార్థుడగుటయేగాక రాజ్యాంగ తంత్ర నైపుణ్యమునం దతిప్రసిద్ధి గాంచినవాడయి ఇద్ధాత్రీంద్రుడు తమ పూర్వుల కనాళీ రాజధానియగు లక్ష్మీనృసింహాస నాధిపత్యము వహించి ప్రజాక్షేమమే తన క్షేమముగా నరసి పరిపాలించుచు నూతన రాజ్య స్థాపనము దభిలాషియై సామోపాయములచే దనశక్తి సామర్థ్యములను బరపి మలరాజు, ...గడ్డ, వత్సశాయి, ఇమ్మనేని, కల్పిండి, జూవపు, మానూరు, అశ్వారావు, మాణిక్య రావు, వెలుగోటిరావు మొదలయిన రావుల రావించి మన్నించి రాజ సమ్మేళన సభల స్థాపించి, నూతన రాజనీతి పద్ధతుల నేర్పరచి, ఆ రాజబృందమువలన సమస్తయశః ప్రశస్తిం గాంచి, శ్రీమాన్ మహారాజ రాజాధిరాజ రాజావాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయుడు బహదర్ ...ఖాన్ మన్నెహంవీర మన్నెరాయ ముస్తభాన్నగర్ ముస్తజాన్నగరు వీరశంకర ... ప్రతాపరాజ మార్తాండ గండర గండాద్యతనభోజమహారాజ బిరుదాంకితుండయి ప్రఖ్యాతి వడసి కమ్మ రాష్ట్రమును స్థాపింప కుతూహలాయత్తచిత్తుడై, జగ్గయ్యపేట, ...పేట మొదలుగాగల నూతన పురంబుల నిర్మించెను. విద్యాధికుడగుటచే రాజ్యాంగ ...లో విద్యాపోషణయే ముఖ్యాంశముగ గైకొని, వివిధ దేశ విద్వద్ధురీణుల బిలిపించి, ...చు కవివరులను రావించి గౌరవించుచు భోజరాజాంధ్ర భోజరాజుల యనంత ... భాషా యోష పోషణ శూన్యమైయున్నదని యూహించి. ఆ యా విద్వన్మణులలో ...భాషా విద్వత్కవి నవరత్నముల నేర్పరచ్చితన ప్రధాన రాజధానియగు అమరావతీ పట్టణంబున సభా భవనమున కెదురుగా విద్యాభవన మేర్పరిచి అందు భాషాయోషను కవిరత్నములచే నలంకరించి, విద్యావిహీనతచే నంధకార బంధురముగనుండు నాంధ్ర ప్రపంచమును ప్రచండ తాండవముగ ప్రకాశింపజేసివివిధ-దేశ విద్వద్ధురీణులుచే రచించిన ప్రబంధముల కృతి నొందెను.

మహా మహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయశాస్త్రిగారు:—వీరు విజయనగరముఁ లోని సంస్కృత కళాశాలలో ప్రధానోపాధ్యాయులు. మహాపండితులగుటచేత దొర తనమువారు మహామహోపాధ్యాయ యను బిరుదమునిచ్చి గౌరవించిరి.

నవాబు సర్ సాలార్‌జంగ్‌గారు:—పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున హిందూదేశమునకు గీర్తిని గణించిన రాజనీతిజ్ఞులలో సాలారుజంగ్‌గారినిఁబోలినవారు లేరు. వీరి దూరదృష్టి సిపాయిల తిరుగుబాటు సమయములో నైజాము రాజ్యమును రక్షించినది. ఈ మహ నీయుడు 1853 నుండి 1883 వరకు నిజామురాజ్యమునకు మంత్రిత్వము వహించిరి. ఈ కాలములో నీ మంత్రిపుంగవునిచే రాజ్యతంత్రములలో ననేకమైన మార్పులు చేయ బడినవి. రాజ్యాదాయభివృద్ధి చేయబడినది. విద్యాలయములు స్థాపింపబడినవి. వైద్య శాలలు గల్పింపబడినవి. న్యాయసభ లేర్పరుపబడినవి. రాజ్యాంగములన్నియును బ్రిటిష రాజ్యమునందువలె స్థాపింపబడి ఈ యమాత్యవర్యుని ప్రజ్ఞాకౌశలముచే బాగుగ నడిపింప బడినవి. ఇటీవల బ్రిటిషు పరిపాలకుల కొసంగబడిన బీరారు రాష్ట్రమును నైజామునకు రాబట్టవలయునని వీరు విశేషముగ శ్రమపడిరి. సర్ సాలార్‌జంగ్‌గారి ప్రభుభక్తియును, దూరదృష్టియును, రాజనీతి పరిజ్ఞానమును, సత్యప్రియత్వమును, స్వాతంత్ర్యమును శ్లాఘనీయములు. ఈ మహనీయుడు 1883 లో కీర్తిశేషుండయ్యె.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1911 విరోధికృత్ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించబడినవి. సం.]

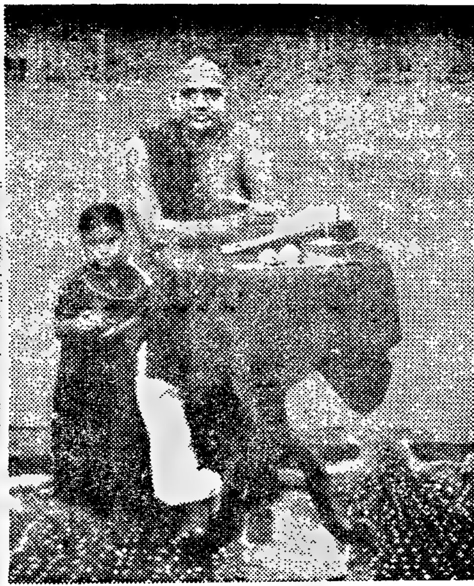
...వచ్చును. మనః ప్రదర్శనంబైన నీ పటుత్వ తిరోధానముండదు. ఏలనన మనంబు ...డికాదు. ఇయ్యదియే జనసామాన్యాంశము (Universalelement). ...దేశకాల భేదంబులకు నెడమియ్యక, జాతి విరోధంబులకు లొంగక, వర్ణ భేదంబు ...వడక మానవుల ననుసరించు గుణ సముదయంబగుట నే దేశంబులఁ జూచినను ... పరీక్షించినను, ఏజాతి నడుమనుండినను, ఆయా దేశకాల వర్ణంబు ..., ఎల్లరచే మెప్పునందును. ఎవని సమాధి దూర దేశంబులో నున్నది కదా యని ... నెప్పుడు విచారింతురో అట్టి డాంటి (Dante) యను నిటాలి ...త్కృష్టమగు పదవియు, నెవని మాహాత్మ్యంబు పొగడ నేనోళ్ళచిలువ ...మునావో, ఎవనికి లోకమంతయు దన నిజస్థితిం జూపెనో, అట్టి షేక్స్పి... (Shakespeare) హూణునకు లోకముయొక్క మెప్పును, ఎవని ... క్కెల్లరకుం గరతలామలకంబో, యెవని ధీతేజంబు సమర్థింప ...పకారంబని యెన్నఁబడెనో, యెవని కసాధ్యమగు కార్యము గల్గుట కల్లయో ... మిచ్చిన యుత్తుంగ స్థానంబును, ఈ జన సామాన్యాంశమే ...

...యంబునకు అప్రకటిత ప్రాకటితంబులగు సృష్టి వైచిత్రంబులను, యగత్యమో, కవి యందలి స్వారస్యంబుం దెలిసికొనుమార్గంబు జూపు విమర్శకుండును నంత యగత్యమనియే నా యూహ. రత్నగర్భయగు సంద్ర మున్నంత సరియా? దాని లోతు పల్లముల నెఱింగి, ఎంతయో శ్రమకోర్చి, నీటమున్గి ముత్యంబుల జనుల కిచ్చు నాతఁడు లేకున్న నా రత్న గర్భవలని లాభ ముండునా! ఇంత పరోపకారియగు విమర్శకుండు మొన మొన్న మనము జూచిన తిట్టు నాల్క వారిలో నొక్కఁడయియుండనోపఁడు గదా. విమర్శకునకుఁ దిట్టుటతో నేమియు లేదు. ఎద్దానియందైన నంద మున్నయెడల దాని నిత రుల కెఱుక సేయుటయే వాని కార్యము. విమర్శ వలని లాభంబుల వేరుగ జెప్పక, మనలో మేటియగు షేక్స్పియరు 17 వ శతాబ్దమున వ్రాసిన వాడయ్యు 19 వ శతాబ్దంబున కోలెరిడ్జి (Coleredge) యను కవి విమర్శ వ్రాయునంత దనుక నింత మెప్పును బడయలేదని చెప్పి యీ దృష్టాంతమే నేఁజేయు పనినెల్లం జేయు ననుకొనియెద.

కాన నో యాంధ్ర మహాజనులారా! ఆంధ్రంబునుండి ప్రహేయంబను దానిం దొలగఁ ద్రోయ నిలువుడు, గ్రామ్యమును దూరంబున మనుపుడు, మనః ప్రదర్శన, వైజ నిర్మాణాది జన సామాన్యాంశము కొరకు జూడుడు. విమర్శల వరి ల జేయుడు. అటు

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారు

దాసు శ్రీరాములు పంతులుగారు

పైడా రామకృష్ణయ్యగారు

కీర్తిశేషులయిన వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారు:—వీరు చెన్నపురిలో ప్రసిద్ధి కెక్కిన సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథ విక్రేతలుగనుండిరి. అనేక గ్రంథములను ముద్రింపిచిరి. సంస్కృతాంధ్రములలో మంచి పండితులని పేరు వడసిరి.

దాసు శ్రీరాములు కవిగారు:—దాసువారి కుటుంబము కృష్ణా గోదావరి జిల్లాలలో నెక్కువ ప్రఖ్యాతిని గాంచినది. శ్రీరాములుపంతులుగారు విద్యాధికులకు నారుగురు పుత్రుల జనకుడు. ఆంధ్ర భాషాకోవిదుడు. ఆంధ్ర దేవీ భాగవతము మొదలగు గ్రంథములను రచించెను. వీరు మృతిహొంది కొన్ని సంవత్సరములయినవి.

పైడా రామకృష్ణయ్యగారు:—వీరు కాకినాడలో గొప్ప వర్తకులు. ధర్మదాత. రావు బహద్దర్ కందుకూరి వీరేశలింగంగారికి స్త్రీ పునర్వివాహములు చేయుటకయి 30 వేల రూపాయలిచ్చినారు. వధూవరులకు మరికొంత ధనమిచ్చుచుండెడివారు. స్వపట్టణమందు గూడ చాల ధర్మకార్యము లొనరించినారు.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1911 విరోధికృత్ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించబడినవి. సం.]

హిందూ స్త్రీల ప్రస్తుత స్థితి

శ్రీమతి మామిడన్న కామేశ్వరమ్మగారిచే వ్రాయబడినది

[1911 విరోధికృత్ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

లోకమునందు ప్రతి వస్తువును మార్పు చెందుట ప్రకృతి ధర్మము. మార్పు జెందని వస్తువు లోకమున లేదు. స్త్రీలయందును నట్లే మార్పు కలిగినది. మొదట నణువులు చేరి క్రమ క్రమముగ బొమ్మరాళ్లయి, చిన్న మెట్టలై, చట్టులై, పెద్ద గుట్టలై, కొండలై, పర్వతములైనవి గదా! వెనుకటి చీమదూరని చిట్టడువులును, కాకిదూరని కారడవులును ఇప్పుడు సుందరములగు మందిరములచేతను సువాసనగల చక్కని పుష్పముల నిచ్చు చెట్లచేతను ఔషధరాజముల నిచ్చుఓషదుల చేతను జీవనాధారములగు ధాన్యములు పండు పంటపొలములచేతను సద్భుతమగు మార్పు చెందినవి. వెనుకటి స్థితిని జూచియుండిన మానవుండు ఇంతవరకు బ్రదికియున్నచో నీ యద్భుతమగు మార్పుంజూచి యాశ్చర్యమును బొందక మానడు. సమస్తమునకును కాలము ప్రధానము. ప్రస్తుతము స్త్రీ విద్యయందును నట్టి మార్పే కలిగినది. విద్య నభివృద్ధిపరుప పాటుపడినవారే లోకమునకు నిజముగ నుపకారము చేసినవారు. వారి యుద్దేశమునకు ఫలము కలుగుచున్నది. ఈ కాలమందు యే పట్టణములు పల్లెటూళ్లు చూచినను అందరు కాకున్న కొందరైనను చదువురాని స్త్రీలు లేరు. ఇప్పటి స్త్రీ వెనుకటికాలపు స్త్రీలవలెగాక విరామము గలిగినపుడు పుస్తకముం జదువుకొనును, వీణ ఫిడేలు హార్మోనియము వాయించును. యంత్ర సహాయమున బట్టలు కుట్టును. పత్రికలకు వ్యాసములు వ్రాయును, మెడ పట్టీలల్లును, పరీక్షలకు చదువును. స్త్రీలు చదువుకొనగూడదను మధ్యకాలపు మాట మరపునకు వచ్చినది. ఎచ్చట చూచినను స్త్రీ సమాజములు హెచ్చి మంచి ఐకమత్యము నభివృద్ధి చేసికొనుచున్నారు. ఉపన్యాసములు చదువుచున్నారు. పత్రికలకు వ్యాసములు వ్రాయుచున్నారు. ఇంతేకాక హిందూ సుందరి, సావిత్రి మొదలగు పత్రికలను చూచినచో నెంతమంది సుందరీమణులు చక్కని వ్యాసములు వ్రాయుచున్నారో మనకు తెలియుచునే యున్నది. ఈ కాలమందు స్త్రీలు పత్రికాధిపత్యమును చక్కగ నిర్వహింపం గలుగుచున్నారు. సభలయందు చక్కని ఉపన్యాసముల నిచ్చుచున్నారు. మృదు మధుర కావ్యములు రచించుచున్నారు. లంకాయాగము, కుశలవుల కథ మున్నగునవి మనోహరముగాం బాడి యానందించుచున్నారు. ఇట్లనేక మంది స్త్రీలు హృదయరంజకముగా నుండు చరిత్రములను జదివి కాలము సద్వినియోగమునకుం దెచ్చుచున్నారు. ప్రస్తుతపు స్థితి చూడగా పూర్వపు సీత, సావిత్రి, దమయంతి, చంద్రమతి మున్నగువారివలె వీ స్త్రీలోకము కొద్దిరోజులలో నున్నత స్థితికి రాగలదను ధైర్యము కలుగుచున్నందుల కెంతయు సంతసింపవలసియున్నది. ఇందుకు తోడ్పాటుగా పట్టణములలో జనానా పాఠశాలలుంచుటయు కొందరు స్త్రీలు బోధకురాండ్రుగా పల్లెలకేగుటయు అవసరమై యున్నది. ధనము లేమిచే నేకార్యమును కొనసాగనేరకున్నది. ఇట్టి ప్రయత్నములు ధనవంతులగు బురుషుల సహాయమునను విద్యావతులగు స్త్రీల ప్రోత్సాహమునను నెరవేరవలయును. బోధకురాండ్రుగా రాబోవువారి వ్యయమును ప్రతి గ్రామమున నిల్వయుంచు ధర్మాదాయపు సొమ్ము ఖర్చులను భరించిన యెడల బాగుగ నుండును.

సోదరీమణులారా! లోకోపకారులు స్త్రీవిద్యాభిమానులవగు వారు

గాజుల లక్ష్మీనరసుశెట్టిగారు

ఆర్. వెంకయ్యనాయుడుగారు

కూచి నరసింహం పంతులుగారు

డొక్కా సీతమ్మగారు

బాలకవి బాలాంత్రపు రామచంద్రసత్యనారాయణ

శ్రీమతి మొసలికంటి రమాబాయమ్మగారు

గాజుల లక్ష్మీనరసుశెట్టిగారు:—వీరి చరిత్ర విపులముగ నాంధ్రపత్రికలో [illegible]వ్యాసము ముద్రింపబడినది. చెన్నపురి కాపురస్థుడు. వ్యాపారమువలన చాలాధనము [illegible]. ఆకాలములో దొరతనమువారి చర్యలను న్యాయము తప్పినప్పుడు నిర్భయ [illegible] ఖండించుచు సీమలోని పై యధికారులకు సయితము విజ్ఞాపనముల బంపు [illegible].

ఆర్. వెంకయ్యనాయుడుగారు:—ఈయన చెన్నపురియందు సుప్రసిద్ధమగు రూప [illegible] ఉత్తమ కార్యస్థానము గలవాడు. చిత్ర చాతురియు గలవాడు. స్వశక్తివలన [illegible] చెన్నపురిలో పెద్దవారయిన ఆంధ్రులలో వెంకయ్యగారొకరు.

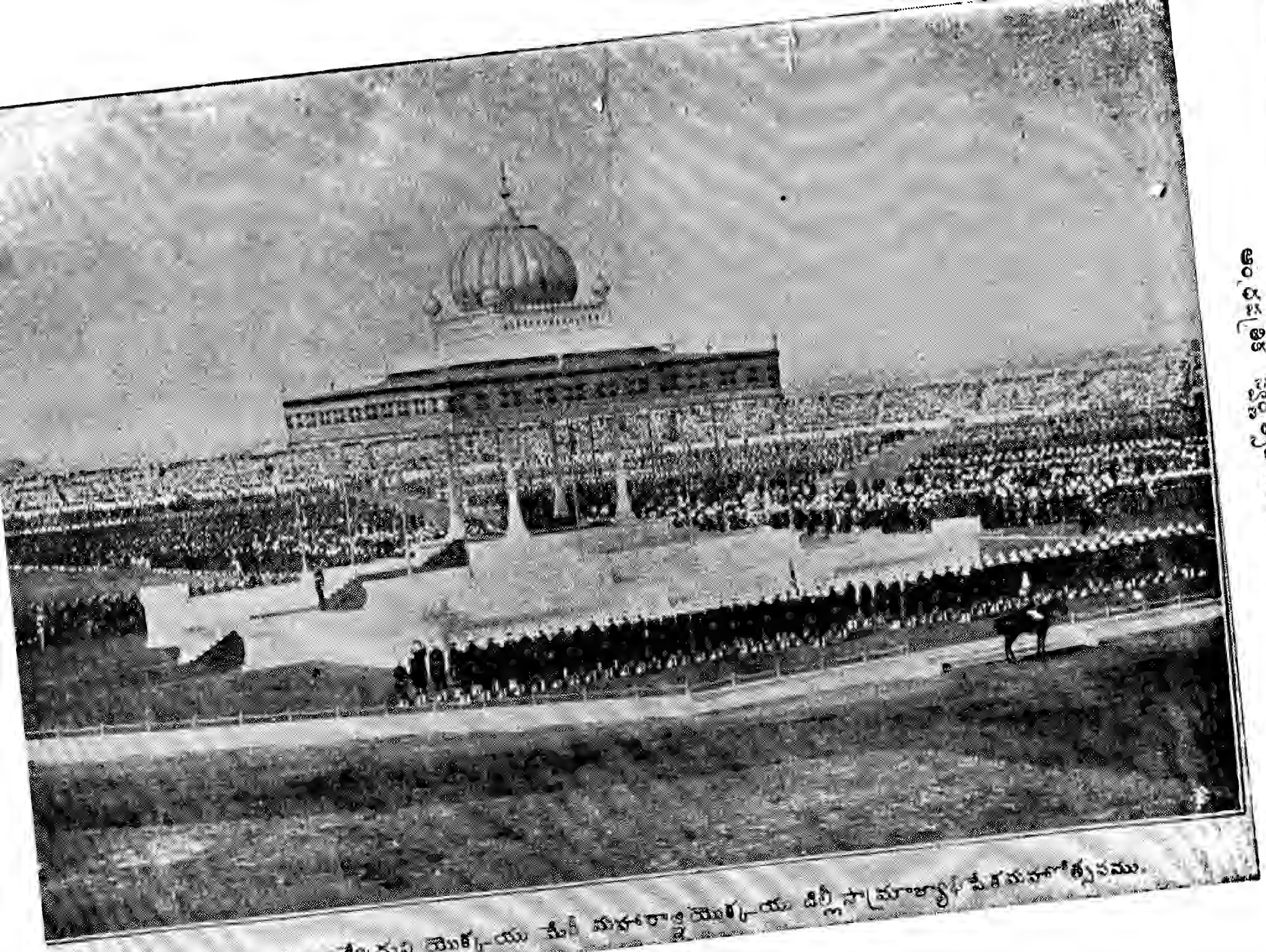
కూచి నరసింహముపంతులుగారు:—వీరు పిఠాపురములోని రాజాగారి హైస్కూ[illegible] [illegible]పాధ్యాయులుగా నున్నవారు. వీరివద్ద ననేకమంది చదువుకొని ఆంధ్ర [illegible] [illegible]లోద్యోగములలో నున్నారు.

డొక్కా సీతమ్మగారు:—గోదావరిజిల్లా, రామచంద్రపురము తాలూకా మండపేట [illegible] అనపపిండి భవానీశంకరుడుగారి పుత్రికయు, రాజవోలు తాలూకా [illegible]వరము కాపురస్థుడగు డొక్కా జోగన్నగారి భార్యయునగు డొక్కా సీతమ్మ [illegible] జీవించి, 1909 వ సంవత్సరము 27 ఏప్రిలుతేదీని స్వర్గస్థురా[illegible]. ఆమె దివారాత్రములు జాతిమత వివక్షణ లేకుండ నన్నప్రదానము చేసి, తాను [illegible]కు క్షుద్బాధ నెవ్వరికిని గలిగింపదయ్యె. స్వసుఖమును లేశమపేక్షింపక యామె [illegible]సిన యన్నప్రదానము మండలమందంతట ప్రసిద్ధమె యెద్దారు సార్వభౌముని నాసగిరి. ఆమె కిద్దరు పుత్రులు గలరు. వారు తల్లియొక్క గౌరవమును క్రియాపూర్వకముగ నిప్పటికిని నిలుపుచున్నారు. ఆమె పుత్రిక లిరువురు నామె బ్రతికియున్నప్పుడే మృతులైరి.

బాలకవి బాలాంత్రపు రామచంద్ర సత్యనారాయణ:—ఈ బాలుడు పదునేను సంవత్సరములు మాత్రమే జీవించెను. ఈ చిన్న వయస్సుననే రుక్మిణీకల్యాణము, ద్రౌపదీ స్వయంవరము, శ్రీరామవిజయము అను చరిత్రములు గల గ్రంథముం వ్రాసెను. శైశవమున నింతటి మేధానిధియగు బాలుకుని జీవితము బాలకులం కెల్ల నాదర్శముగ నడుంవోపును.

శ్రీమతి మొసలికంటి రమాబాయమ్మగారు:—ఈమె [illegible]లో ననేకచోట్ల డిస్ట్రిక్టు మునసబు పని చేసిన నాళి రామమూర్తిపంతులుగారి పుత్రిక. కృష్ణాజిల్లా కంతేరునం దిప్పుడు ప్రచురింపబడుచున్న హిందూసుందరిని [illegible] సంవత్సరములు నడిపినది. మాతృభాష ఓఢ్రమే యయినను, సంస్కృతాంధ్ర భాషలయం దీమెకు మంచి పాండిత్య మున్నది. సంగీతమును జక్కగా బాడగలదు. ఈమె పాడు కృతులు సకల్పితములు. తెలుగు భాషలో జక్కగా నుపన్యాసము లిచ్చుచుండును. ఈమెచే స్థాపింపబడిన స్త్రీ సమాజములు ఆంధ్రదేశమందు వర్ధిల్లుచున్నవి. గృహకర్మ నిర్వహణమునం దీమె కత్యంత శ్రద్ధ కలదు. వంటలక్క యను గ్రంథ రచన కీమె చాల సహాయపడినది. స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికై యెంతయు పాటుపడుచున్నది.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1911 విరోధికృత్ సంవత్సరాది సంచికలో

రాజరాజేంద్రుని యొక్కయు మేరీ మహారాజ్ఞి యొక్కయు ఢిల్లీ సామ్రాజ్యపీఠమహోత్సవము.

KING EMPEROR EDWARD VII.

శ్రీ ఎడ్వర్డు రాజరాజేశ్వరుడు.

QUEEN ALEXANDRA.

శ్రీ అలెగ్జాండ్రారాణి.

QUEEN EMPRESS VICTORIA.

శ్రీ విక్టోరియామహారాణి.

KING EMPEROR, GEORGE V.

శ్రీ ఐదవజార్జి చక్రవర్తి

QUEEN EMPRESS MARY.

శ్రీ మేరీ మహారాజ్ఞి.

Prince Albert Frederick.

ఆల్బర్టు ఫ్రెడరిక్
రాజకుమారుడు.

Prince of Wales.
Edward Albert.

యువరాజు ఎడ్వర్డు ఆల్బర్టు

Prince George Edward.

జార్జి ఎడ్వర్డు
రాజకుమారుడు.

Princess.
Victoria Alexandra Mary.

రాజకుమారి
(విక్టోరియా అలెగ్జాండ్రా) మేరి.

Prince John Charles.

జాన్ చార్లెసు
రాజకుమారుడు.

Prince Henry William.

హెన్రీవిలియం
రాజకుమారుడు.

నేటి తేట తెలుగు

రావుసాహెబు గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు బి. ఎ. ఎల్. టి.

[1913 ప్రమాదీచ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

"అనావశ్యకములయిన నిర్బంధములను దీసివేసి భాషను సుసాధ్యము చేయుట పరమ ప్రయోజనకరము......భాషాభివృద్ధిని బట్టియే జనుల నాగరికతయు నభివృద్ధి చెందుచుండును. కనుక "జనుల యభివృద్ధినిగోరు దేశాభిమానులందఱును ముందుగా "నాంధ్రభాషను మంచిస్థితికి దీసికొని వచ్చుటకై ప్రయత్నింపవలెను. "మనవారు దేశ భాషలు మంచిస్థితిలో లేవా యని యడుగవచ్చును. "లేవనియే మేము దృఢముగా చెప్పగలము......(పండితులు) "తమ పాండిత్యమును కనబఱుప జూచుచున్నారే కాని జనులకు తెలివిని గరపుటకై లేశమయినను బ్రయత్నింపకున్నారు"—కం. వీరేశలింగము పంతులుగారి బంగారపు పలుకులు.

మన దేశములో బ్రిటిషుగవర్నమెంటువారు సర్వజనసామాన్యముగా చదువు చెప్పించడానికి మొదలుపెట్టి రమారమి అరవై సంవత్సరాలు అయినది. ఇంతకాలమూ పండితులు పాత తెలుగులోనే పుస్తకాలు వ్రాసి ఫస్టుక్లాసు మొదలుకొని ఎమ్. ఏ. క్లాస దాకా చదివిస్తున్నారు. పండితులే తెలుగు పాఠాలు చెప్పుతున్నారు. పండితుల తెలుగు ఎంతమట్టుకు వృద్ధిపొందినది? ఈ పాత తెలుగు ఎంతమంది మాటాడగలరు? తెలుగు వారిలో ఇంగ్లీషు పుస్తకములవల్లనా, తెలుగు పుస్తకములవల్లనా, వ్యాపించినంతమట్టు కయినా ఇప్పుడు విద్య వ్యాపించినది? ఈ అరవై సంవత్సరములలో, ఎంతమంది ఇంగ్లీషు, అన్యభాష అయినా, చదవడము, వ్రాయడము, మాటాడడము కూడా నేర్చుకున్నారో చూడండి. పాత తెలుగు పండితులయినా పొరబాట్లు లేకుండా వ్రాయలేరే!

తెలుగు కాంపొజిషన్ గురించి సెనెటులో మొన్న మొన్న చర్చ జరిగినప్పుడు ఏమన్నారు విద్యాధికార్లు? తెలుగు పరీక్షలో నెగ్గిన బి. ఏ. లు తెలుగున సలక్షణముగా ఒక కథ అయినా వ్రాయలేరట! మద్రాస్ గవర్నమెంట్‌వారున్ను తమ జ. వో. లో ఈ సంగతే చాటించినారు. ఇండియా గవర్నమెంటువారున్ను, దేశభాషలలో విద్య వ్యాపించవలసినంత మట్టుకు వ్యాపించలేదు అనిన్నీ, ప్రజలకు లోక వ్యవహారములో తెలివితేటలు కలిగించే విద్యలు దేశభాషలలో చెప్పలేదు అనిన్నీ, ఇంతకాలమూ విద్యావ్యాపకమునకై చేసిన ప్రయత్నము, పెట్టిన కర్చు ఇంచుమించుగా వ్యర్థమైనది అనిన్నీ, ఇకమీదట వాడుకలో ఉన్న భాషలలోనే తెలివి కలిగించే విద్యలు నేర్పడానికి ప్రయత్నము చేయవలసినది అనిన్నీ వ్రాసి, రిజల్యూషన్ ప్రకటించి ఉన్నారు.

జనాభా లెక్కలలో వేసినట్టు, తెలుగున సంతకము చేయగల వారందరూ చదువు వచ్చినవారే అని ఒప్పుకొన్నా, తెలుగువారిలో చదువుకొన్నవారు వేయింటికి 75 గురు మాత్రమే. అంటే, వేయింటికి 925 గురు తెలుగువారు సంతకమైనా చేయలేరు అన్నమాట. తెలుగువారి అందరిలో బ్రాహ్మణజాతివారు గదా విద్యా గురువులు. ఈ బ్రాహ్మలు తెలుగు వారిలో నూటికి ముగ్గురే ఉన్నారు. వీరికి విద్య నేర్చుకోడానికి ఎన్నెన్నో వసతులు ఉన్నవి. మొదటి సంగతి, అక్షరాభ్యాసము వారికి విహితకర్మ. ఇంతేకాక, బ్రాహ్మల పిల్లలకు ధర్మానికి అనేకమంది సాయము చేస్తారు. అనేక తరాలనుండి విద్యాభ్యాసము బ్రాహ్మణ వంశములలో వేరునాటుకొని ఉన్నది. పిల్లలు తమ పొట్ట పోషించుకోడానికి కూలీ నాలీ చేయనక్కరలేదు. స్వగ్రామము, స్వగృహము విడిచి దూరదేశాలకు పోయి పది పండ్రెండు సంవత్సరాలు వేరే చింతలేకుండా చదువుకోవచ్చును. ఇన్ని వసతులుగల బ్రాహ్మలలోనే చదువురానివారు, ఇంకా నూటికి అరవైమంది ఉన్నారు. ఇక ఇతర జాతులమాట చెప్పేది ఏమున్నది? ఒక కార్డుమీద చిన్న ఉత్తరమయినా వ్రాయలేనివారు, రెయిల్వే టికేట్‌మీద ఏ వూరి పేరున్నదో చదువుకోలేనివారు, వెయ్యింటికి 925 గురు ఉన్నప్పుడు, తెలుగు జాతులవారు నాగరికులని చెప్పడానికి నాలుక తిరుగుతుందా? యూరపు ఖండములో ఈ కాలములో న్యూస్‌పేపరు చదవలేనివారిని కిరాతులగా ఎంచుకొంటారు. అంతమట్టుకు చదవడము వ్రాయడము సర్వ సామాన్యమయినవి. నలుగురు పండితులు నాలుగు సంస్కృతపు ముక్కలు, నాలుగు పాత తెలుగు ముక్కలు వల్లించి, రెండు పందిరాలు, రెండు అరసున్నలు, రెండు బండమాటలు, పెట్టి పాత గొడవలు రెండు పురాణాలు తెలిగించగానే, తెలుగుభాష వృద్ధిలోనికి వచ్చినట్టేనా? ఓనమాలయినా రాని కోట్లకొలది తెలుగు వారందరూ తెలివిగలవారున్ను నాగరికులున్ను అయినట్టేనా? అదుమకము నూటికి ఏభై మంది అయినా పుస్తకము చదివి అర్థము

నాగరికజాతిలో పూర్వకాలములో చదవడము వ్రాయడము అరుదే. అప్పటి లోక వ్యవహారమునకు ఇవి అంతగా అవశ్యముకావు. తెలివితేటలు కలిగించే ఇతర సాధనములు, ఉన్నమట్టుకు అందరికీ సామాన్యముగా ఉండేవి. బహుస్వల్పముగా ఉండేవారు చదువు వచ్చినవారు, ఎవరో నలుగురు దేవతులలాగు. పురాణము చెప్పినా వారే. పంచాంగము చెప్పినా వారే. తక్కిన జనులలో విద్యవల్ల కలిగే ఎక్కువ తక్కువలు ఆకాలములో ఏవీ లేవు. ఇప్పటి లోక వ్యవహారమయితే ముక్కాలు మువ్వీసము కాగితముమీదనే జరుగుతూ ఉన్నది. వ్రాయలేనివారు, వ్రాసినది చదువలేనివారు ఎంత వెనకపడుతున్నారో ఎంత నష్టము పొందుతున్నారో చూడండి. పూర్వకాలములో రామావధానులు, రామినాయుడు, మంగలి గురవడు, చాకలి సరవడు, గొల్లకోనారి, మాదిగ వెంకడు అందరూ ఒకటే. ఎవరయినా ఉత్తరాలు వ్రాయనూ అక్కరలేదు, చదవనూ అక్కరలేదు, రసీదులూ లేవు. సంతకాలూ లేవు. మునుపు అధికార్లు నోటి మాటలతోనే వ్యవహారాలన్నీ పరిష్కరించేవారు. ఇప్పుడో? అర్జీలు, సమనులు, ప్లెయింటులు, వాజ్మూలాలు, నోటీసులు డిక్రీలు, నకళ్లు, మనిఆర్డర్లు, రెయిల్‌వే టికెట్లు, మందుల కేటలాగులు, ధరవరలపట్టీలు, ట్రేడు డైరక్టరీలు, రిపోర్టులు, గెజట్‌లు, మ్యూనిసిపల్ కౌన్సిల్ ప్రొసీడింగ్సు, న్యూసు పేపర్లు, పాంప్లెట్లు, పుస్తకాలు, బులిటిన్లు మొదలయినవి ఎన్ని ఉన్నవో చూడండి. కొంచెము చదవడము, వ్రాయడము వస్తే, లోక వ్యవహారములో ఎన్ని సంగతులు తెలుసుకోవచ్చునో చూడండి. తెలివే ప్రధానమైతే నేటి తేట తెలుగులోనే తెలివి సులభము కాదా?

ఈకాలములో రామావధానులుగారి మనుమడు బి. ఏ. బి. ఎల్. అయి ప్లీడరీ చేస్తాడు. లేదా స్కూల్‌ఫైనల్‌దాకా చదువుకొని హెడ్ గుమస్తా అవుతాడు. రామినాయుడు మనుమడు డిప్టికలక్టరు అవుతాడు. లేదా పోలీసు ఇన్‌స్పెక్టర్ అవుతాడు. (తెలుగులో పాండిత్యముచేత కాదు సుమండి) అయితే మంగలి వెంకడు, గొల్ల గోపాలుడు, చాకలి సరవడు ఇప్పటికీ రామావధానులు, రామినాయుడు తాత ముత్తాతలంత పశ్చాత్కాలపు వాళ్లే. ఇప్పుడు ఇంగ్లీషు బళ్లలో జాతి భేదము లేకుండా అందరికి పరిసమానముగా చదువు చెప్పబట్టిగాని, బ్రాహ్మణ పండితులకే విద్యాధికారముఉంటే బ్రాహ్మణేతరులలో విద్య ఈ మాత్రమయినా వ్యాపించునా? తెలుగుదేశములో విద్య ఇంత తక్కువగా ఉన్నప్పుడు విద్య ఎడల నిజమైన అభిమానము గలవారు చేయవలసిన పని ఏమిటి? విద్యవల్ల కలిగే ఫలము, లోక వ్యవహారానికి పనికివచ్చే జ్ఞానమా? లేక కేవలము శబ్దజాలమా? ఏదో ఒకటి వల్లించడమా? వల్లించినదానిలోని విషయము తెలుసుకోడమా? జ్ఞానము కలిగించే సాధనము ఎంత సుకరముగాఉంటే అంత మంచిది గదా! మాటకు, ఇప్పుడు కాసీయాత్ర చేసేవారు రెయిల్‌బళ్లు ఎక్కిపోతున్నారు కారూ? రెయిల్‌బండికంటె ఎడ్లబండి ఎక్కిపోతే ఎక్కువ పుణ్యమని, అంతకన్న కాలినడకను పోతే మరింత పుణ్యమని ఇంకా రోడ్డుమీద దొర్లుతూ పోతే మరీ ఎక్కువ పుణ్యమని, మన పౌరాణిక పండితులు మనకు హితోపదేశము చేసినా, ఎంతపుణ్యము దొరికితే అంతే ఆయెను అని, వారూ మనమూ రెయిల్‌బండిమీదనే పోతున్నామా, లేదా? పైకిమాత్రం అంటారు శాస్త్రిగారు బుగ్గిలో దొర్లుతూ పోతే బొందెతోనే స్వర్గానికి పోతామని. వ్యవహారములో ఆ మాట మీద విశ్వాసం మనకూ లేదు. వారికీ లేదు. వాదానికిమాత్రం శాస్త్రం ఒప్పుకోవలెనట! ఆలాగునే ఉత్తవాదానికి పాత తెలుగు, నిత్యమూ వ్యవహారములో నేటి తేట తెలుగు!

పూర్వము వేదములలోని భాష లోకులు మాటలాడుకొనే రోజులలో, ఇప్పుడు బొబ్బిలి పాటలాగు, వేదములు అందరికీ బోధపడేవి. రానురాను ఆ భాష మారి, ఆ వాడుక వాడుకలేక ఎవరికీ తెలియకుండా అయినది. ఇట్లా మారి ఏర్పడిన కొత్తభాషే సంస్కృతము. భారతము పంచమవేదమని చెప్పి, పూర్వపు ఇతిహాసములు అన్నీ ఇమిడ్చి, అందరికీ తెలిసేటట్టు అందరూ వాడుకొనే భాషలోనే తర్వాత తేటగా వ్రాసినారు. ఆ భాషను వ్రాసినవారు, పూర్వ భాషతో కలపక, తమకాలపు వాడుకను అనుసరించే వ్రాసినారు. వాడుకలోఉన్న భాషకు మార్పు కలగడము అనివార్యము గనుక ఆ సంస్కృతము కూడా కాలక్రమమున మారి, ప్రాకృత భాషలు ఎన్నో ఏర్పడినవి. ఆ భాషలలో గ్రంథాలూ పుట్టినవి. అయితే ప్రాకృతములూ, సంస్కృతమూ కలిపి ఏకభాషగా ఎవరూ చేయలేదు. సంస్కృతములో వ్యాకరణము వ్రాసినవారు అయినా వాడుకలో ఉన్న భాషనే పరీక్షించినట్టు అనేక నిదర్శనములు ఉన్నవి. శబ్దముల రూపభేదముల అంగీకరించినవారు

చేవెంద్ర వేంకటచలం పంతులుగారు

బిషప్ అజరయ్యాగారు

రావుబహదూర్ బయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మగారు

చేవెంద్ర వేంకటాచలం పంతులుగారు:—నోబిలు దొర యొక్క దైవభక్తిచే పరమోత్సాహితులై క్రైస్తవమతము స్వీకరించిన బ్రాహ్మణులలో కీర్తిశేషులగు శ్రీ చేవెంద్ర వేంకటాచలం పంతులుగా రొకరు. వీరు ఎఫ్. ఎ. పరీక్షయందు గృతార్థులైన పిమ్మట గవర్నమెంటుద్యోగమున ప్రవేశించి, తమ శక్తి సామర్థ్యముల వలనను, కార్యదీక్ష వలనను, న్యాయబుద్ధి వలనను, క్రమముగా డిప్యూటీ కలెక్టర్ హెూదా వహించి, జనులకు కనేక విధములైన యుపకారము లొనర్చిన దయార్ద్రహృదయులు. తిరి పరోపకార నిరతికిని, దీనరక్షణ పరాయణత్వమునకును, పండిత సన్మానమునకును మిఫీ లేదు. వీరి గృహ మెప్పుడును ఆంగ్లేయాంధ్ర గీర్వాణ పండితులచే నిండియుండెడిది. దానకర్ణులును, భక్తిపరాయణులును నగు వేంకటాచాలం పంతులుగారు 1907 మార్చి 7 వ తేదీని మృతినొందిరి.

అతి పూజనీయులగు మఠాధిపతి అజరయ్యగారు :— వీరు తిరునల్వేలి జిల్లాకు చెందిన స్వదేశ క్రైస్తవులు. ఎప్. ఏ. పరీక్షలో గృతార్థులయిన పిమ్మట క్రైస్తవమత వ్యాపనార్థమై చాల కృషి సలిపిరి. తరువాత దేశీయ క్రైస్తవమత వ్యాపక సమాజము నకు జెందినవారయి ఉత్తరమునకు వచ్చి నిజాం రాజ్యములోని డోర్నకల్లును ముఖ్య స్థానముగా. నేర్పరచుకొని ఆ రాష్ట్రమందును మరి యితర చోటులను ఉన్న చర్చి ఆఫ్ ఇంగ్లండునకు జెందినవారి కందరికిని గురువుగా నున్నారు. ఈయన గడచిన జనవరి మాసమందు బిషప్‌గా కలకత్తాలో జేయబడిరి. ఈ గొప్ప పదవి నందుటకు మొట్టమొదటి భారతీయు డీయనయే.

గౌ. రావుబహదూర్ బి. నరసింహేశ్వరశర్మగారు :—వీరు విశాఖపట్టణము, గంజాం జిల్లాల పక్షమున పూర్వమును, ప్రస్తుతమును చెన్నపురి శాసన నిర్మాణ సభా సభ్యులుగ నున్నారు. ఈ పనియందు దేశీయుల పక్షమును వహించి వీరి విధ్యుక్త ధర్మములను జక్కగా నిర్వహించుచున్నారు. వీరు ధనమును సత్కార్యములకు ధారాళ ముగా వినియోగించుచుందురు. ఈ సంవత్సరము జరుగు ఆంధ్ర మహాజనసభ కధ్యక్షు లుగా నెన్నుకొనబడుట వలననే మనవారికి వీరియందున్న గౌరవాదరణములు వ్యక్తీక రింపబడుచున్నవి.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1913 ప్రమాదీచ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించబడినవి. సం.]

ఈలాగు ఉచ్చరిస్తారని, లోకములో వాడుక ఈలాగు ఉన్నది, ఛందస్సు (అనగా వైదిక భాష)లో ఈలాగు ఉన్నది, అని, ప్రత్యేకముగా పాత భాష కొత్తభాష, అని రెండు భాషలు ఉన్నట్టుగా చూపించినారు.

పాతవి పట్టుకొని పాకులాడేవారు కొందరు, కొత్తవి కొనియాడేవారు కొందరు ఎప్పుడూ ఉంటారు. పాతగిల్లినకొద్ది పరిచయము తక్కువ. గౌరవము ఎక్కువ; దూరమైనకొద్ది దృష్టి సూక్ష్మము అవుతుంది. రామాయణముకన్నా, శాస్త్రముకన్నా వేదము గొప్పది. శాస్త్రిగారికన్నా అవధానులు గొప్పవారు. తెలుగు రామాయణముకన్న సంస్కృత రామాయణము చదివితే పుణ్య మెక్కువ. తెలుగు పండితులకన్న సంస్కృత పండితులు ఎక్కువ గొప్పవాళ్ళ మనుకుంటారు. తెలుగు పండితులు కూడా తమకు సంస్కృతములో పాండిత్యము ఉన్నా లేకపోయినా ఉన్నట్టే నటిస్తారు. పాత తెలుగు పండితులు కవి త్రయమును ప్రమాణముగా ఉంచుకొని సంకర తెలుగు వ్రాసేవారిని తక్కువగా చూస్తున్నారు. కొత్త తెలుగు వ్రాసేవారిని చూచి వారూ వీరూ ఆక్షేపిస్తున్నారు. పల్లెటూళ్ళలో రవిక తొడుక్కొంటే సాని, పట్నములో కోటు తొడుక్కొంటే దొర సాని అని ముసలమ్మలు అన్నట్టే.

ప్రస్తుత విషయమునకున్ను విూదచెప్పిన మాటలకున్ను సంబంధ మేమిటంటే:— మొదట తెలుగు కవులు తమ వ్యవహారములోఉన్న తెలుగుభాషను వ్రాసినారు. వారి తెలుగు కాలక్రమమున మారినది ఎంతో కొంత. దానికిన్ని ఇప్పుడు వాడుకలోఉన్న తెలుగుకున్ను భేదము ఉండబట్టి పాత భాషలో చెప్పిన వాక్యముల అర్థము, ఆ భాష బాగా చదువు కొన్న పండితులకుగాని స్పష్టముగా తెలియడము లేదు. పాత భాషలో కల్పించిన వేదముల లోని సారము కొత్త సంస్కృతములో భారత రామాయణములు వ్రాసి చెప్పినట్టుగా, పాత తెలుగులో వ్రాసిన పుస్తకములలోని విషయములు సర్వ సామాన్యముగా తెలిసే టట్టు చేయవలెనంటే, కొత్త తెలుగు అనగా ఇప్పుడు వాడుకలోఉన్న భాషలో తిరిగి వ్రాయవలెను గదా. కొత్త విద్యలు నేటి తేటతెలుగులో కాగితమువిూద వ్రాస్తే సులభము కాదా? ఈలాగు చేయడము అన్ని దేశములలోను అన్ని భాషలలోను జరుగుతున్నది కాదా? పది పదిహేనువార్లు పాతగిల్లిన ఇంగ్లీషులో కీస్తుమత గ్రంథములు మాటి మాటికి కొత్త కొత్త ఇంగ్లీషులో వ్రాస్తున్నారు కారా?- మనదేశములో కూడా పూర్వము వేదములు [illegible] గదా. ఇందులో వె పరీత్యము ఏమి ఉన్నదని పండితులు రణగుణ ధ్వని

విద్యలు కూడా కలకాలము ఒక్కరీతిని ఉండవు. ఉండలేదు. విద్యలు అన్నీ అందరికి సామాన్యముగా ఉండవు. లోక వ్యవహారము మారినప్పుడు దానితో కూడా అందుకు ఉపయోగించే విద్యలూ మారుతవి. ఇప్పుడు సివిల్ కోర్టులలోను, క్రిమినల్ కోర్టులలోను పూర్వపు స్మృతులు పనికివస్తవా? పూర్వపు ధనుర్విద్య ఈ కాలపు యుద్ధ మునకు పనికివస్తుందా! పూర్వపు నియమాలు ఈ కాలములో చెల్లుతవా? లోక వ్యవ హారము లక్ష విధములు. నాగరికత ఎక్కువ అయినకొద్ది ఈ లోక వ్యవహారము శాఖోప శాఖలుగా భిన్న భిన్నమై దుర్బోధము, దుర్లభము అవుతుంది. శాస్త్రములు, కళలు లెక్కకుమీరి పెరుగుతవి. ఇవి అన్నీ నేర్చుకోడము అందరికీ సాధ్యమా? సర్వజన సామాన్య మైన విద్యవల్ల తెలిసేవి—వ్రాయడము, చదవడము, కొంతగణితము, దేశచరిత్ర, భూగోళ వివరము, జగత్తు ఉత్పత్తి వృద్ధి బోధించే శాస్త్రము, రాజ్యపరిపాలన, ప్రజల నడవడి, దేహారోగ్యము మొదలయినవి. ఈవిద్య ఎంతో కొంత వచ్చిన పిమ్మట ప్రజలు తమ తమ వ్యాపారమునకు ఉపచరించే విద్యను గ్రహించవలిసి ఉన్నది. కడుపుకూటి కోసము దినమంతా శ్రమపడవలసినవారి అందరికీ అన్ని శాస్త్ర విద్యలు స్వాధీన మవు తవా? పాత తెలుగు పాండిత్యము పౌరాణికులకు పాత తెలుగు కవులకు కావలెను; లేదా భాషాతత్త్వము తెలుసుకొనేవారికి కావలెను; గాని అందరికీ ఎందుకు? అందరూ సంస్కృ తము నేర్చుకోరేమి? వేదములు బ్రాహ్మలయినా చదవరేమి? దేశభాష అయిన సంస్కృ తముకన్న మ్లేచ్ఛభాష అయిన తెలుగు ఎందులో ఎక్కువ?

పూర్వకాలమున మనదేశములో పుట్టిపెరిగిన విద్యలలో ఎన్నో రూపుమాసిపోయి నవి. నిలిచినవయినా అన్నీ ఇప్పటి లోక వ్యవహారమునకు అనుకూలముగా లేవు. లోక ముతో కూడా మార్పు చెందనిది ఏదీ వృద్ధి పొందదు. లోకమును అనుసరించి మారి నవి వృద్ధిపొంది, మారని వాటిని అణగదొక్కి నిర్మూలము చేయకమానవు. ఇది లోక ధర్మము. మనుష్యులు మృగములే కాదు, చెట్లు, చేమలున్ను, రాజ్యములు, వ్యాపారములు, భాషలు, విద్యలు కూడా కాలానుగుణముగా మారని ఎడల వృద్ధిపొందవు. మార్పునుబట్టే వృద్ధి. పుట్టినవాడు పుట్టినట్టే కర్రబొమ్మవలె ఉండునా? జంతువులకు జీవము ఎటువంటిదో, అటువంటిదే భాషకు నోటివాడుకా, విద్యకు లోకవ్యవహారముతో సంబంధ మున్ను.

పూర్వకాలమున మనదేశములో ద్విజులే గదా విద్యలు నేర్చుకొనేవారు. వారిలో

[illegible] పెట్టించి విద్యలు చెప్పించలేదు. బ్రిటిషువారి పరిపాలనవల్లనే మనకు కలిగినది [illegible] అయితే దురభిమానముచేత పంక్తులూ, పండితమ్మన్యులున్నూ, నిజము [illegible] అందరానిపండుగా చేసినారు విద్యను. పండితులు [illegible] కల్పించుకొన్న కృత్రిమ భాషలో బాలబోధలూ, కథలూ, చరిత్రలూ [illegible] పిల్లలు చదువలేకుండాను చదివినా అర్థము కాకుండాను చేసి, ఫస్టుక్లాసు మొద [illegible] తెలుగు చదివినా, ఇంగ్లీషు చదివినా, పండితులు వేదాలు, శాస్త్రాలు [illegible] వల్లించడము మప్పి, పిల్ల బుద్ధి వికసించకుండా మాడ్చి [illegible] తెలుగా తెలిసే మాటలతో విద్య చెప్పవలెనన్న సంగతి [illegible] ఇదే కారణము మనదేశములో విద్య వ్యాపించక మనము వెనకపడడానికి. [illegible] లో కూడా మూడు, నాలుగు వందల సంవత్సరముల కిందటివరకు [illegible] అయిన లాటిన్‌లో గ్రంథములు వ్రాయడము విద్య చెప్పడము ఆచారమయి [illegible] ఆ కాలములో సంసారులలో విద్యావంతులు అరుదు. సన్యాసులుగా [illegible] మాత్రము చాలాకాలము పట్టుదల కలిగి పూని వల్లించి, ఆ కృత్రిమభాషా, [illegible] వ్రాసిన గ్రంథాలు నేర్చుకోగలిగేవారు. మనదేశములో పూర్వ సంప్రదాయము [illegible] తెలుసుభాష నేర్చుకొనేవారు ఓనమాలు నేర్చుకొన్న వెంటనే సంస్కృత [illegible] వ్రాసిన బాలరామాయణము, తర్వాత అమరము, ఆంధ్రము, శబ్దాలు, సంస్కృత [illegible] నన్నయభట్టీయము ఈ వరసను చదువుకొని ప్రబంధాలు ఆరంభించే [illegible] ఇదే అనులోమమార్గమట! వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారు గ్రామ్యాదేశ నిర [illegible] ఈ పద్ధతిని ఎంతో కొనియాడుతూ వ్రాసినారు. ఈ చొప్పున తెలుగు చెప్పక [illegible] తెలుగుపిల్లలకు తెలుగు బాగా రాకపోవడము! భళాభళి! నిజము! [illegible] నారు సెలవిచ్చిన సంగతి వాస్తవమే! ప్రతి తెలుగువాడు తెలుగు పండితుడు కావలె [illegible] ఇదే ఉత్తమమయిన పద్ధతి. అయితే ఇప్పుడు "గ్రాంథికశైలిని", "వ్యాకరణ [illegible]" నిరుష్టముగా వ్రాస్తున్నామని ప్రగల్భాలు పలుకుతూవున్న ఎమ్. ఏ. పండిట్లు, [illegible] పండిట్లు, ఎఫ్. ఏ పండిట్లు అనులోమముగా శాస్త్రిగారు చెప్పిన పద్ధతిని [illegible] అభ్యసించినట్లు కనబడదు. అంతా హుళక్కి పండితులే. పండిట్ వావిలకొలను [illegible] పంతులవారంతటివారు "సందేహనివర్తి" అని, "నిరోగము" అని సంస్కృ [illegible] "బుజువు చేయుట", "మాటల ధోరణి", "అట్లైన వారిని మీకు జక్కగ [illegible]?" "మేము విజయు నిఖ్ఖద్రోచియుఖ జావడయె", "త్రోసెడిపిల్లి", "[illegible]", "తిగిచివేయుము" అని అసంస్కృతాలు, సంకరాలు, పాత—కొత్త తెలుగులు కలిపి, పిసికి, ప్రయోగించినారు. వీరు గుండెలు కుళ్ల వల్లించినారట, సంస్కృ [illegible] వ్యాకరణములున్ను! నేను ఈలాగున వ్రాయడము వీరి దోష [illegible] ప్రకటించడానికి కాదు. ఎంతో అభిమానము, పూనిక కలిగి రాత్రింబగళ్లు పడ [illegible] పుట్టినది మొదలు సంస్కృతము, తెలుగు చదువుతూ, గ్రంథములు రచిస్తూ, [illegible] లోనే కాలక్షేపముచేస్తూ ఉన్న వీరికే చక్కగా స్వాధీనము కాలేదే భాష; ఈ [illegible] బడులలో చదివే పిల్లలకు పట్టుపడడము కష్టముకాదా అని అడుగడానికి. [illegible], హిస్టరీ, జిఆగ్రఫీ, నేచర్‌స్టడీ, డ్రాయిఙ్, ఇంగ్లీషు మొదలగునవి ఎన్నో నేర్చు [illegible] పదింట నొకటిగాఉన్న తెలుగు పాఠములు అనులోమపద్ధతిని వల్లించడము [illegible] లకు ఏలాగున వల్లపడుతుంది? సంస్కృత విద్యార్థులను చూస్తున్నాము కామూ? [illegible] రఘువంశము వల్లిస్తున్నారో! దినానికి ఒక శ్లోకము చొప్పున వ్యాఖ్యానముతో [illegible] చదివి ఒప్పచెప్పుతారు గురువుగారికి. ఈలాగున చెప్పుమంటే మన పండితులు [illegible] చెప్పే తెలివి పుట్టిస్తారట మన తెలుగుపిల్లలందరికి! దినానికి అరవై గడి [illegible] "గ్రామ్య" తెలుగు వాడుతూ, వాదానికి గ్రాంథిక తెలుగు మంచిదని చిందులు [illegible] తున్నవారు, తమ పిల్లలకు ఈ రీతిగానే చదువులు చెప్పించి లాభము చూపించ [illegible] ఒక్కొక్క కాలేజీకిన్ని, ఒక్కొక్క హైస్కూలుకున్ను, ఒక్కొక్క తెలుగు [illegible] కదా ఉన్నాడు. తక్కిన మాస్టరులలో ఒక్కడయినా తెలుగు టెక్స్ట్ పాఠము [illegible]! ఏమి గతి? ఈ మాస్టర్లందరు తాము నేర్చుకొన్న మరి ఏ సబ్జక్టు పాఠము [illegible] చెప్పడానికి తయారుగా ఉంటారు. తెలుగు చెప్పుమంటే మాత్రము తమకు [illegible] తీస్తారు. కారణము ఏమిటి? తెలుగు గ్రంథాలలోని తెలుగు ఈ తెలుగు [illegible] విశ్వమూ వాడుకొంటూఉన్న తెలుగు కాదు. అది వేరే భాష. ఇంగ్లీషుగ్రంథా [illegible] ఇంగ్లీషు బోధపడని ఇంగ్లీషు మాస్టర్లను చూచినారా ఎక్కడయినా? లక్షల [illegible] అమ్ముడుపడుతున్నవి ఇంగ్లీషు పుస్తకాలు. ఏవో ఫిజిక్స్ కెమిస్ట్రీవంటివితప్ప, సాధార [illegible] ఏ పుస్తకము పడితే ఆ పుస్తకము చదవగలడు ప్రతి ఇంగ్లీషువాడున్ను, ఇంగ్లీషు [illegible] ఎందుకు? ఇంగ్లీషు నేర్చుకొన్న తెలుగువారే చదవగలరు. తెలుగు బి. ఏ. గారు [illegible] పరీక్షకు చదవని పుస్తకము ఒకటి స్వతంత్రముగా చదవగలరా? ఒక కొత్త [illegible] "పరిచ్ఛేదము" చెప్పగలరా? నా మాటలు అతిశయోక్తులు, ఉత్ప్రేక్షలు అనేరు [illegible] గాని నా అనుభవమునుపట్టి నాకు వాస్తవముగా తోచిన సంగతులే వ్రాస్తు [illegible] వేదము వేంకటరాయశాస్త్రిగారిని అడగండి; ఆయన నామాట కాదనరు చూడండి. [illegible] గ్రంథకర్తలునూ పేరుపొందినవారు అనేకమంది ఎంత తంటాలుపడి గిజగిజ [illegible] న్నారు కారు. వారి తెలుగు పూర్వపు వ్యాకరణ సూత్రములను అనుసరించి [illegible] ప్రయోగిస్తున్నారుగాని దోషములు ఎన్నో ఉన్నవి. ఇప్పటి గ్రంథములలో నిర్దు [illegible] ఒకటి అయినా నాకు కనబడలేదు. మధ్యకవులు, ఆధునిక కవులు వ్రాసిన [illegible] లోనే అనేకములవాటిలో లక్షణ విరుద్ధములయిన ప్రయోగములు ఉన్నవి. [illegible] వీరేశలింగముపంతులుగారే విమర్శించి చెప్పినారు. ఆ పంతులు వారి గ్రంథములలోనూ ఉన్నవి కొన్ని పూర్వ లక్షణాలకు విరుద్ధమైన ప్రయోగములు. ఇంతమందికి ప్రమాదము కలగడానికి కారణము ఏమిటంటేః బాగా పరిచయముగా స్వభాషలో గ్రంథములు వ్రాయక పరిచయము లేనట్టిదిన్ని, పాణిని వ్యాకరణమువంటి విపులమయిన లక్షణము లేనట్టిదిన్ని, పూర్వకవుల కావ్యములే శరణగా గలదిన్ని, అయిన ఒక కృత్రిమ భాషలో వ్రాయడమేను. స్వభాషలో వ్రాయడము స్వగ్రామములోను, స్వగృహములోను తిరుగడమువంటిది గదా. బొంబాయివంటి పెద్ద పట్నములో కొంతకాలము కాపురమున్న తర్వాతకూడా, మన వ్యవహారములో సంబంధించిన స్థలములతో మాత్రము పరిచయము కలగవచ్చునుగాని, తక్కిన భాగములు కొత్తగానే ఉంటవి. మాపుగాని, ప్లానుగాని పట్టుకొనిచూస్తే నలుగురూ గొప్పవనుకొనే స్థలములు మాత్రము పోల్చుకోవచ్చును; గాని తక్కినవి అన్నీ తెలియవు. వ్యాకరణము ప్లానువంటిది. నిఘంటువు పట్నములోని వస్తువుల పట్టీవంటిది. ప్లానూ, పట్టీ, పట్నము స్వరూపము తెలియజేసినా పట్నములో కాపురముండి నాలుగు మూలలా తిరిగేవారు వ్యవహరించినట్లు స్వేచ్ఛగా స్వతంత్రించి తోవతప్పకుండా కొత్తవాళ్లు తిరగలేరుగదా?

అట్లే భాషలో మనోభావములు వ్యక్తపరచడము కూడాను. 'నాకు ఆకలి వేస్తున్నది', 'నాకు ఆకలి అవుతున్నది', 'నాకు ఆకలిగా ఉన్నది' అనే వాక్యములు వాడుకలో ఉన్నవి. అందరమూ వాడగలము. 'నాకు ఆకలి గదిరినది', 'నాకు ఆకలి పొడమినది', 'నేను క్షుత్పీడితుండను'—అనే వాక్యములు చెవులకు కొత్త. 'నాకు ఆకలి వేస్తున్నది' అనడానికి మారుగా 'నాకు ఆకలి వైచుచున్నది' అని ప్రయోగించడము హాస్యాస్పదముగా ఉంటుంది. ఏ గ్రంథములలోనూ అట్టి ప్రయోగములు కనబడవు. అట్టివి కల్పించి వాడినందుచేత నైజధర్మము చెడి భాష కృత్రిమమైనది అవుతుంది. కర్రబొమ్మకూ జీవముతో ఉన్న మనిషికీ ఎంత భేదమో అంత భేదముంటుంది. అట్టి కృత్రిమభాషకున్నూ, వాడుకలో ఉన్న భాషకున్నూ కంటి చూపులో కనబడేటట్లు నోటిమాటలో వినబడవలెను మనోభావము.

ఎంతో శ్రమపడితేనేగాని కృత్రిమభాష పట్టుపడదు. పోనీ, ఇంత శ్రమపడి నేర్చుకుంటే, లాభమేమైన ఉన్నదా? ఈకృత్రిమభాష లోకవ్యవహారములో ఎవరైనా మాట్లాడుతున్నారా? లేదు. సభలలో వాడుతారా? లేదు. కోర్టులలో ప్లీడర్లు ఈ భాషలో వాద ప్రతివాదములు చేస్తారా? లేదు. అసెసర్లకు అర్డెన్ ఈ భాషలో ఇస్తారా? లేదు. జడ్జీలు మునసబులు ఈ భాషలో విమర్శ చేస్తారా? లేదు. తీర్పులుకాని రాజీనామాలుగాని ఈ భాషలో వ్రాస్తారా? లేదు. బడిలో మాస్టర్లు పాఠాలు బోధపరిచినప్పుడు ఈ భాష వాడుతారా? లేదు. పౌరాణికులు ఈ భాషలో పురాణములకు అర్థము చెప్పుతారా? లేదు. గనుక ఈ భాషలో పాండిత్యము లోక వ్యవహారానికి ఎందుకూ బనికిరాదు. పండితులకే అది ప్రయోగించడములో ప్రమాదము సంభవిస్తూవుంటే, సాధారణులు ఈ భాషనేర్చి కంపోజిషన్, కవిత్వము కూర్చగలరా? ఇంత దుస్సాధ్యమైనభాషను ప్రతి తెలుగు పిల్లవాణ్ణీ నేర్చుకొమ్మని బలవంత పెట్టడముచేతను, అందులో వ్రాసిన పుస్తకములే చదువమనడముచేతను, ప్రజలలో విద్య వ్యాపించడములేదు. ప్రైమరీ స్కూళ్లలో మాస్టర్లకే కాదు, హైస్కూళ్లు కాలేజీలలోఉన్న మాస్టర్లకైనా ఈ గ్రాంథిక తెలుగు రానప్పుడు వారివద్ద చదువుకొనే పిల్లలకు ఆ భాష ఎట్లు వచ్చేను? ఇంగ్లీషు కథల పుస్తకము కులాసాగా చదువుతాడుగాని విజయవిలాసము, మనుచరిత్రము ఎవ్వడూ ముట్టుకోడు. తెలుగంటే అసహ్యము గదా! బాగా ఆలోచించండి. దురభిమానము విడవండి. నిజము కనుక్కోండి. తెలుగు పుస్తకమంటే తెలుగు పిల్లలకే అసహ్య మెందుచేత? తొమ్మిదిఏళ్ళ ఈడుగల తెలుగు పిల్లలు నూరు ఇంగ్లీషు కథల పుస్తకాలు చదివినారు. అతిశయోక్తి కాదు.

అవిచ్ఛిన్నముగా సంప్రదాయానుసారము కవులు అందరూ నన్నయ కాలము మొదలుకొని నేటివరకూ వాడుకచేస్తూ వచ్చిన భాషను విడిచి, గ్రామ్యభాషను గ్రంథములు వ్రాయడము ఉచితముకాదని వాదించే వారి వాదములో అనేక దోషములున్నవి. భాషమారదు అని వాదిస్తారా? ప్రత్యక్షముగా కనుపడుతున్నదానికి విరుద్ధము గదా! భాష మారకూడదని వాదిస్తారా? ఈ విధి ఎక్కడనున్నదో మొదట చెప్పవలెను. వ్యాకరణము చదువుకుంటే భాష చక్కగా వస్తుందంటే అనుభవానికి విరుద్ధము. ఏ దేశములో అయినా గొప్ప కవులు వైయాకరణులు కారు. వ్యాకరణములోని సూత్రము ఒకటి అయినా రాకుండా చక్కగా వ్రాయగలవారు అనేకు లున్నారు. గ్రామ్యమనగా అధమజాతుల వాడుక. ఇప్పటి ఉత్తమ జాతుల వాడుక గ్రామ్యము అనకూడదు. ఒక వేళ గ్రామ్యమనగా పూర్వభాషా సంప్రదాయమునకు విరుద్ధము అయినది అంటే, నన్నయవాడుకకు భిన్నముగానున్న తిక్కన వాడుక, నన్నయ తిక్కనల వాడుకకు భిన్నముగా ఉన్న పెద్దన వాడుక, ఇట్లు పూర్వకవుల వాడుకకు భిన్నముగా ఉన్న తర్వాతి కవుల వాడుక గ్రామ్యమని చెప్పవలెను. అప్పుడు గ్రామ్యమందు దోషమే ఉండదు. మంచిగాని చెడ్డగాని ఔచిత్యముగాని అనౌచిత్యముగాని ఏ శబ్దమునకూ శాశ్వతమైన లక్షణము కాదు. ఒక ప్రదేశములోగాని, కాలములోగాని, అనుచితమైనది మరిఒక ప్రదేశములోగాని, కాలములోగాని, ఉచితమవును. ఇది అన్ని భాషల చరిత్రములలోను కనబడుతున్నది. మాటలకు గౌరవము ఆ మాటలు ఆడేవారిని బట్టి ఉంటుంది. "పాప" ఏమి పాపము చేసుకున్నది? "ఇల్లాలు" ఏమి పుణ్యము చేసుకొన్నది? "కూడు కుండపడుట" ఎందుచేత గ్రామ్యమైనది? "మనుగుడుపుల"కు అంత గౌరవమేల? కట్నెంబోసినను కాటికిపోయినా, "కాటికిపోయినాడు" అనక డదు గదా. నెల్లూరిలో "బొక్క" అంటే తప్పులేదుగాని, ఉత్తరజిల్లాలలో అశ్లీలము. ద్రౌపది నడిచినడిచి అలిసిపోయిందంటే, "అలి

శ్రీ పరకాల మహాదేశికస్వామి సార్వభౌములవారు

కావలి వెంకటపతిరావుగారు

పి. వి. కృష్ణస్వామిశెట్టిగారు

శ్రీకృష్ణ బ్రహ్మతంత్ర పరకాలస్వామి సార్వభౌములవారు :—వీరు పూర్వాశ్రమ మున మైసూరు రాజ్యమునకు జేరిన హొసదుర్గమున జన్మించిరి. వీరలు బాల్యమున శాస్త్రము నభ్యసించి, తమ విద్వద్గరిమచే నైజాము రాజ్యమున జేరిన వనపర్తి సంస్థాన మునకు ఆస్థాన విద్వత్పదవిని బొందిరి. శ్రీ స్వాములవారికి వేదాంతాది శాస్త్ర ప్రతి భకు లోడు సాహిత్యమునందును, ఆంధ్రమందును, కన్నడమందును అపార పాండిత్యము గలదు. శ్రీవారలు ఇప్పటికి అలంకార మణిహారము శ్రీనివాస విలాసములను మొదలగు గొప్ప గ్రంథములను, హంస సందేశము, పాదుకా సహస్రము మొదలగువానికి గొప్ప వ్యాఖ్యానములు రచించి చిన్న చిన్న సంస్కృత, తెలుగు, కన్నడ గ్రంథములు లెక్కకు మిక్కిలి రచించిరి. శ్రీవారి కవితా ప్రౌఢిమ, వాక్య రచనయు అప్రతిహతము. వర్ణనా తీతము. శ్రీవారి కవిత్వమునకై పూర్వాశ్రమమున కవి గండభేరుండ, కవి రసన కంఠీరవ యను నిరుపమాన బిరుదములు బడసిరి. శాంత శమదమాది గుణ గరిష్ఠులగు నీ విద్వ త్పుంగవులు గడచిన 25 సంవత్సరములపుడు శ్రీమాన్ మైసూరు మహారాజులవారికి ఆచార్యపీఠమగు శ్రీ బ్రహ్మతంత్ర పరకాల మఠమున సంయమి పదవి నలంకరించి శ్రీ మన్మహారాజులవారికి ఉపదేశ గురువు లయిరి. ఇప్పటికి శ్రీవారికి 75 వర్షములు గల్గు. దేశమందంతటను గొప్పగా సన్మానింపబడుచున్నారు.

కావలి వెంకటపతిరావుగారు :—వీరు నియోగిబ్రాహ్మణులు. బి. ఎల్. పరీక్ష మొట్టమొదట చెన్నపురిలో బెట్టినప్పుడు కృతార్థులయిన వారిలో వేంకటపతిరావుగా రొకరు. అత్యధిక మేధాశక్తిగల దేశాభిమాని. అయిదు సంవత్సరములు చెన్నపురి హైకో ర్టులో న్యాయవాదిగా నుండి సుమారు నాలుగు లక్షల రూపాయ లార్జించెను. ఈయన 32 వ యేటనే—1812 వ సం. లో— మృతినొందియుండకున్నచో నాంధ్రులలో నత్యున్నత గౌరవము నొందవలసినవాడే. ఈయన యకాల మరణము ఆంధ్రులకు గొప్ప లోపమును గలిగించెను.

పి. వి. కృష్ణస్వామి శెట్టిగారు బి. ఏ. బి.ఎల్ :—ఈయన చెన్నపురిలో నను వైశ్య శిఖామణి. న్యాయవాదిగా నున్న దినములలో సగము అభియోగము లీయనకున్న మిగిలిన సగ మితర న్యాయవాదులకును వచ్చుచుండెడివి. అంత ధర్మశాస్త్రము పరి జ్ఞానము గలదు. చెన్నపురిలో వైశ్యులచే చేయబడిన అనేక ధర్మములకు సభాధి నాయ కులుగా నున్నారు. శ్రీ కన్యకా పరమేశ్వరీ దానములను మంచి స్థితికి తెచ్చిన దీ మహా నీయుడే. ఇప్పుడు వృత్తిని మానుకొని వయోతీతులగుటచే సుఖముగా కాలము గడుపుచున్నారు.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1913 ప్రమాదీచ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించబడినవి. సం.]

నది, దానిని మోచికొని తెమ్ము" అని ధర్మరాజు తమ్మునితో చెప్పినట్టు ఇపుడు ఎవ రైనా "ఆవిడను మోసుకొని తెచ్చినాడు" అనవచ్చునా?

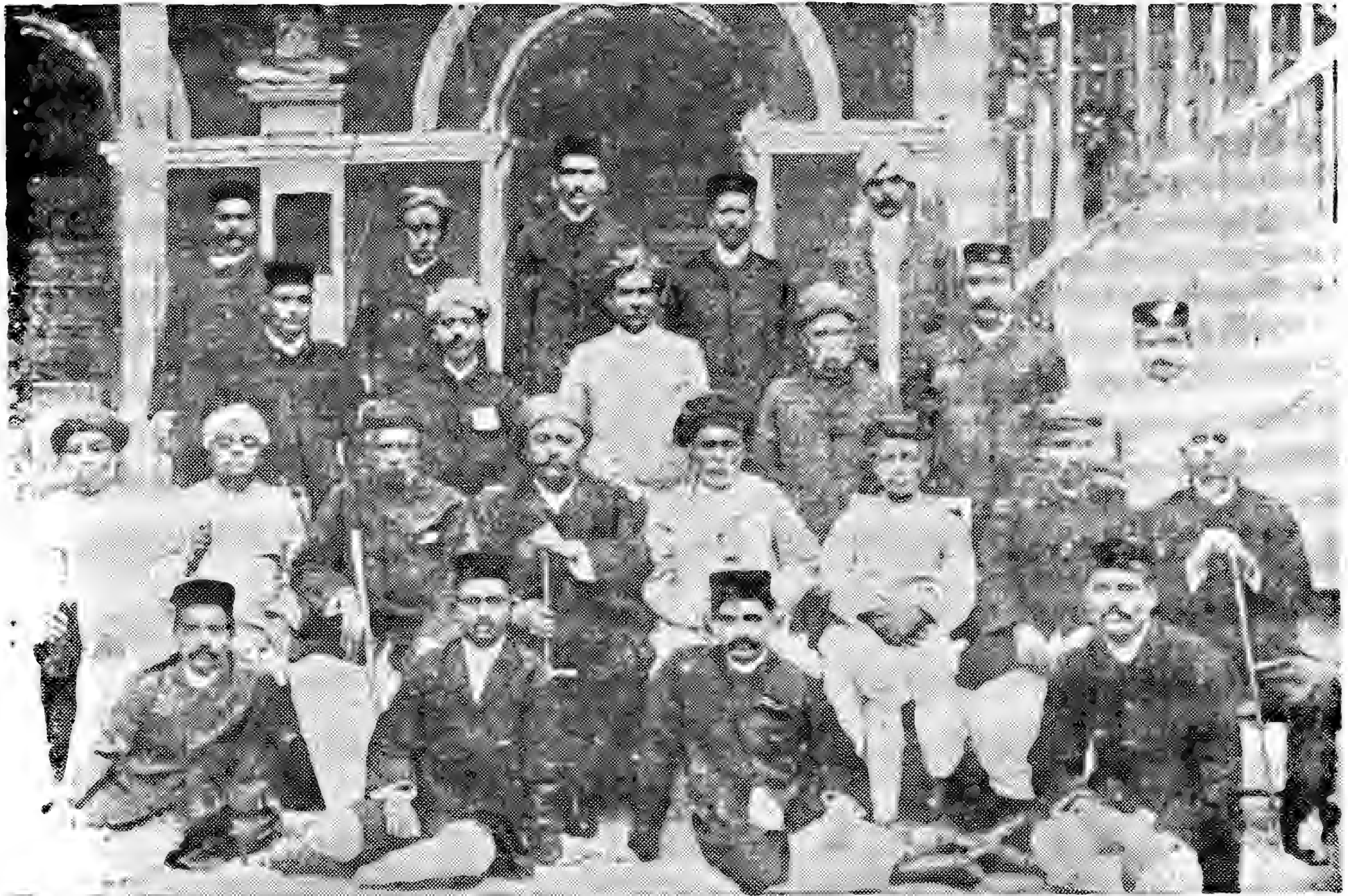
అయితే, వాడుకలో ఉన్నభాష ఒక్కలాగు ఉన్నదా? ఒక్కొక్క జిల్లాలో ఒక్కొక్కమాదిరి ఉంటుందే. అది అందరికీ తెలుస్తుందా? అని కొత్త తెలుగుకోసము కొట్టుకొనేవారిని కొందరు ఆక్షేపిస్తున్నారు. గ్రాంధికభాష మాత్రము ఒక్కమాదిరిని ఉన్నదా? చూడండి. 1.సంధి విషయములో కొన్నిచోట్ల బహుళమట, కొన్నిచోట్ల వైకల్పిక మట, కొన్నిచోట్ల తరచుట. 2. సరళాదేశము పండితులఇష్టము. విహితముకాదు. వాడు గా(కా)చె. వాడు వో(పో)యె. 3. ఉయ్యెల మొ. రమారమి పది భిన్న రూపములు, [illegible] మొ. రమారమీ అరవై; తెప్ప, తేప మొ. వాటికి ఎన్నిటికో రెండేసి ఉన్నవి రూప ములు. 4. బహువచన రూపములు అనేక రీతులు; కొడవండ్లు మొ. 5. ద్వితీయా విభక్తి రూపములు. ఉ. కంసునిన్, కంసునిఁ, కంసుని, కంసున్, కంసుఁ, కంసుం! చతుర్థీ విభక్తి ప్రత్యయములు కి, కిని. 6. వర్తమానకాలము, భవిష్యత్కాలము, తద్ధర్మకాలము [illegible]. 7. నన్ను నలిగి, నాపై నలిగి అని సకర్మక అకర్మమక అర్థములు. 8. [illegible]— [illegible] అని అనుబంధము కలిగిగాని లేక గాని. 9. అనియెను, అనెను, [illegible]. 10. ప్రతిమాటకు అర్థభేద లేని పర్యాయ పదములు అనేకములు. 11. [illegible] అనేక అర్థములు. 12. శబ్దపల్లవములు—ఇటువంటి వ్యత్యాసములు ఎన్నో ఉన్నవే [illegible] భాషలో! వీటిలో పదోవంతు అయినా ఉండునా ఈ కాలపు నాగ రికుల తెలుగు [illegible] భేదములు? పోనీ, తక్కువకాదు, ఎక్కువే ఉన్నది వ్యత్యాసము [illegible] లోక వ్యవహారములో ఉండి, నోటను పలుకుతూ, చెవికి వినబడుతూ [illegible] గ్రహించడము, మాటలాడడము బహుసులభము. బరంపురములో [illegible] మాట్లాడగలరు. చెన్నపట్నములో అరవలకు తెలుగు వస్తుంది. [illegible] కన్నడము వస్తుంది. అందరికి ఇంగ్లీషు వస్తుంది. అలాగునే టారు. నేర్చుకొంటున్నారు. బొత్తిగా ఒకరిమాట ఒకరికి తెలియనంత వ్యత్యాసము ఉన్నదా గుంటూరి తెలుగుకూ, కర్నూలు తెలుగుకూ? ఉంటే ఇక్కడివారు అక్కడా, అక్కడివారు ఇక్కడా ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారుగదా ఏలాగు కార్యాలు నిర్వహించుకొని వస్తున్నారండి? నా అనుభవాన్నిపట్టిచూస్తే తెలుగుదేశమంతటా చదువు నేర్చినవారం దరూ మాట్లాడేభాష ఇంచుమించుగా ఒకటేభాష. దిగువ జాతులవారికి చాలామందికి ఈ భాష వాడుకభాష కాకపోయినా, బాగా తెలుస్తుంది. ఇది సులభముగా మాటలాడ డము నేర్చుకోగలరు. నేర్చుకుంటున్నారు కూడా. గొప్పవారిళ్లలో నౌకర్లుగా ఉన్నవార చాలామంది తమ యాజమానులు మాట్లాడినట్టే మాటలాడుతున్నారు. ప్లీడర్లవద్దకు తరుచుగా వెళ్లే క్లైయంట్లు నాగరికభాష మాట లాడడము అలవాటు చేసుకొంటు న్నారు. ఇట్లే ఆఫీసులలోను, కోర్టులలోను, దేవుడిగుళ్ళవద్ద, బజారులోను, మీటింగుల లోను, అన్ని జిల్లాల తెలుగు మాటలు అన్ని జాతుల తెలుగు మాటలు కలిసి సాపెక్కు తున్నవి. ఉత్తమజాతుల వాడుకభాషకు గౌరవము సహజము. గనుక అది వ్యాపిస్తున్నది. భేదా లుంటేనేమి? రైల్‌బండిలో అరిగిపోతున్నవి ఎగుడు దిగుళ్ళు అన్నీ. ఇదే కొత్త తెలుగు నేటి తేట తెలుగు; వ్రాస్తూఉన్న నా తెలుగు; చదువుతూఉన్న మీ తెలుగు.

తేటతెలుగుభాష అన్ని విధములా యోగ్యమైనది. అందరికీ సాధ్యమైనది. మాదిగ వెంకడు మొదలుకొని వెంకటావధానులవరకున్ను వెయ్యింటికి 75 గురు మాత్రమే ఓన మాలు వచ్చినవా రున్నప్పుడు గ్రాంధికభాష వచ్చినవారు 5 గురైనా ఉందురో, ఉండరో! అయితే నాగరికుల తెలుగు, తేటతెలుగు లోక వ్యవహారములలో ఇప్పుడు వాడుతూ ఉన్నవారే వెయ్యింటికి అధమపక్షము నూరుగురైనా ఉంటారు. అది తెలుసుకో [illegible] వారు వెయ్యింట మున్నూరుగురైనా ఉంటారు. క్రమ క్రమముగా వాడుక [illegible] అంతకంతకు దిగువ జాతులకు అది వ్యాపిస్తుంది. ఈ తేటతెలుగులో [illegible] విద్య అందరికీ సర్వసాధారణముగా చెప్పితే సరస్వతి తెలుగుదేశములో [illegible]

[illegible] కాదా?

[illegible] సౌధ్యముకాని, వసలేని స్వత తెలుగులోనే అభిప్రాయాలు వ్యక్తపరచవలె [illegible] ప్రయత్నాలు చేస్తూ ఉండబట్టి భాషకు ఏ విధమైన అభివృద్ధి లేకుండా [illegible] సులువుగా బోధపడుతూవున్న మన తెలుగునే ఆదరించిన ఎడల [illegible] ఉపయోగిస్తుందో చూడండి. ఇండస్ట్రియల్ రిఫార్మర్లు, పొలిటికల్ రిఫార్మర్లు, [illegible] రిఫార్మర్లు, అగ్రికల్చరల్ రిఫార్మర్లు, ఎడ్యుకేషనల్ రిఫార్మర్లు, లిటరరీ రిఫార్మర్లు ఈ తేట తెలుగున లెక్చర్లు నోటను ఫెళ్లుమని ఉరిమించవచ్చును గదా. పాంఫ్లెట్లు పుస్తకాలు కురిపించవచ్చును గదా. విద్యలు పారించవచ్చును గదా. తెలుగువారి బుద్ధి సారవంతమై ఎట్టి పంట పండునో ఎవరు చెప్పగలరు?

పండితులారా! మీ దురభిమానము విడిచిపెట్టండి. దేశమంతా విద్య కావలెనని మొర పెట్టుకొంటూ ఉన్నది. సులభముగా వచ్చే తేట తెలుగులోనే విద్య నేర్పడము సులభమైనప్పుడు పాత భాష నేర్చుకొంటేనేగాని విద్య సంపాదించడానికి వల్లకాదు అని మీ రెందుకు అడ్డు పెట్టుతారు. మీరు గ్రామ్యులు కారుగదా? మీ నోటను వచ్చేమాట అశ్లీలము కాదు గదా! మీరు నిత్యమూ వాడుకొనే భాష శంఖములో పోసిన తీర్థమువంటిది. అదే అందరికి ఇచ్చి ఉద్ధరించరాదా?

బొంబాయిలోని తెలుగు విద్యానిధికి కార్యనిర్వాహక సభ్యులు :— ఈ నిధి [illegible] లో స్థాపింపబడినది. 25,000 రూ. లు మూలధనమున్నది. బొంబా[illegible] కామాటి పురమందున్న తెలుగువారిలో ధనాఢ్యులీ ధనమును [illegible] యొక్క బిడ్డల చదువుకయి దాన మొసంగిరి. ఈ పాఠశాల [illegible] మహారాష్ట్ర భాషయేగాని తెలుగు చెప్పబడుటలేదు.

నాయకులు : (ఎడమప్రక్క నుండి కుడి ప్రక్కకు జదువవలయును) నేలమీద [illegible] కె. పిపల, రాజారాం సి. కుమార్, శంకర్ ఆర్. జిల్కర్ (అనరరి [illegible]). [illegible] (ఆడిటర్), రావుబహదూర్ ఎల్లప్ప బాలారాం (ప్రెసిడెంటు), శంభాజీ మల్లాజీ గంగ్లె (ట్రెజరర్), మాధవరావు మహాదేవ ఇంగ్రె, రావుసాహెబ్ మానాజీ రాజాజీ (వైస్ ప్రెసిడెంటు), శాయాజీ నాగూజీ (వైస్ ప్రెసిడెంటు) గారలు.

నిలుచున్నవారు :—గణపతిరావు గంటూర్, రామయ్య ఎల్. కోల్‌పేక్ (ఆడిటర్), ప్రభాజీ ఎస్. నాథి, లింగు ఎన్. ఘంట, శంకర్ ఎస్. పర్వే, లక్ష్మణరావు వి. కాలేపేన్, డాక్టరు వి. జి. అకూలా, అబ్బాజి, శాయన్న పానడె, శంకర్ ఎస్. గంగ్లె (అనరరీ సెక్రటరి), వెంకటరావు ఎస్. కోడెల్, శాయన్న శాంతిజాకు గార్లు.

[ఈ ఛాయా చిత్రం 1913 ప్రమాదీచ సంవత్సరాది సంచికలో

స్త్రీలకు గావలసిన విద్య

కొండ వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు బి. ఏ; బి. ఎల్.

[1913 ప్రమాదీచ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

శిల్పకారుని హస్తలాఘవమునంజేసి మొండిగా నుండు బండసయితము జగన్మోహనాకృతి వహించినట్లును, కొరగాని గులకరాయిగా గనుపించు శిలావిశేషము సానబట్టుటచేత వజ్రమయ తేజఃపుంజంబు విడంబించినట్లును, తొలుత నేమియు దెలియని ప్రాకృత జనుండయినను విద్యాప్రభావమువలన మహాపురుషుండగుచున్నాడు. అందుచే బుద్ధి ప్రకాశించుటకు విద్య యావశ్యకమని స్పష్టమగుచున్నది. అట్టి బుద్ధి పురుషులకువలెనే స్త్రీలకును సామాన్యమగుట ఎరింగి స్త్రీలకును విద్య గరపుట యవసరమని మనదేశమున నిప్పుడనేకు లంగీకరించుచున్నారు. కాని యీ మత మింకను సర్వజన సమ్మతము కాదయ్యెను.

పూర్వము లోకమునం దన్నిదేశములలోపల విద్యలయందు ముందంజ వేసిన ఈ భరతఖండమున స్త్రీలకు విద్యనేర్పుట యనావశ్యకమును అనర్థదాయకమును అని దలంచెడివార లుండు టెంతయు విస్మయమును విషాదమును గల్పించుచున్నది. గత కాలములందు ప్రజాభిమానములేని పరరాజుల దండయాత్రలకు లోనయి స్వతంత్రములను గోలుపోయి పరతంత్రులుగా మనుచుండిన జనులకు బుద్ధులు వెుక్కబోవుటయు వారి విశాల హృదయంబులు హ్రస్వంబులగుటయు సహజము.

ప్రాక్తనులగు మహర్షుల యుగములలో స్త్రీలు విద్యా వైదుష్యము సమార్జించి పేరోలగంబులందు సయితము తమ పాండిత్యము ప్రదర్శించిరని తెలియుచున్నది. జనక చక్రవర్తి ఎదుట విద్యా విశారదులగు మహామునులమధ్య వేదాంత విద్యాకోవిదుండును బ్రహ్మిష్ఠుడునగు యాజ్ఞవల్క్యునితోడ గార్గియను యోషిద్రత్నము వేదాంత ప్రసంగము సల్పెనను బృహదారణ్య కథ యొక గొప్ప నిదర్శనము. ఆదిశంకరులకును మండన మిశ్రునకును జరిగిన మత సిద్ధాంత వివాదములందు జైమినియు వేదవ్యాసులును ఒల్లని మాధ్యస్థమును భర్త్రాజ్ఞబడసి మండనమిశ్రుని భార్య యుభయ భారతి యనునామె వహించెనను శంకర విజయగాథయును నొక రీతి దృష్టాంతమే. మరియును కాళిదాసాది మహా కవికృత గ్రంథములందు శ్లోకరచనా చమత్కృతియు, చిత్రలేఖనా నైపుణ్యమును నీతిబోధనా సామర్థ్యమునుగల యువతులు వర్ణింపబడి యుండుటచేత స్త్రీలకు విద్యాభ్యాసము ఆకాలమున నరిది గాదని తోచెడివి.

క్రీస్తు శ. 8 వ శతాబ్దప్రాంతమున రచియింపబడిన రాజశేఖర సూక్తిముక్తావళి వల్లభదేవ సుభాషితావళి మొదలగు గ్రంథములందు మోరక విజ్జిక * మొదలగు శ్రీమంతినులచే లిఖింపబడిన శ్లోకము లుదాహృతములయియున్నవి. ధనదదేవుని శార్ఙ్గధరపద్ధతియందు—

శీలా విజ్జా మారులా మోరికాద్యాః
కావ్యం కర్తుం సంతి విజ్ఞాః స్త్రియోపి,
విద్యాం వేత్తుం వాదినో నిర్విజేతుం
విశ్వం వక్తుం యః ప్రవీణః స వంద్యః.

అని వ్రాసియుండుటచేత ఆ దినములలో కావ్య కర్తృక సామర్థ్యముగల ప్రసిద్ధ స్త్రీ లనేకులు వారు గౌరవపాత్రులుగా నెంచబడుచుండిరనియును స్పష్టమగుచున్నది.

క్రీస్తు శ. 12 వ శతాబ్దమునాటి భోజచరిత్రయందు విద్వత్కుటుంబ స్త్రీలును మాణిక్యము సమస్యా పూరణమున నుడివిన శ్లోకములు గన్పట్టుచున్నవి. పూర్వులగు కాకతీయ ప్రభువులలో రుద్రమదేవి రాజ్యభారము వహించెను. నాయకురాలు అశ్వారూఢయై రణరంగమున నిలిచి తన సేనల పురిగొల్పుచు శత్రువీరుల నెదిర్చెను. కుమ్మరి మొల్లయను తరిగొండ వెంగమయును కవిత్వము నుడివిరి. కీర్తిశేషురాలైన శ్రీ బండారు అచ్చమాంబగారు రచియించిన అబలాసచ్చరిత్రయందు విద్యావతులును, గుణవతులును, ధైర్యవతులును, యశోవతులునగు హిందూసుందరీమణు లనేకులు పేర్కొనబడి యున్నారు.

కాబట్టి పూర్వకాలమున మనదేశమున స్త్రీలు విద్యా స్వాతంత్ర్యము కలిగియే యుండిరనియును కాలక్రమమున దేశమునం గలిగిన యుపప్లవములవలన నద్యాది యంతరించెననియును స్పష్టమగుచున్నది.

ఈకాలమున అన్యదేశపు స్త్రీలు విద్యాబుద్ధులందు దేరి స్వకుటుంబ పాలన సమర్థత వహించి సంఘోపకర్తలుగా నుండుటయును ఒకానొక హిందూసుందరియును విద్యా వైదుష్యము సంపాదించి కీర్తిమతియగుటయును తెలిసికొని కొందరు మన వారిప్పుడిపుడు స్త్రీలు విద్యాభ్యాసమువలన ప్రయోజకురాండ్రు కాగలరని నమ్ముచున్నారు. కాని స్త్రీలకు విద్య నేర్పుట యుక్తమనెడి వారయినను స్త్రీ లభ్యసింపవలసిన విద్యావిషయములంగూర్చి భిన్నాభిప్రాయులుగా నున్నారు.

కొందఱు తెలుగుభాష చదువను వ్రాయను నేర్చిన చాలు నందురు. మరికొందఱు సంస్కృతాభ్యాసము చేయుట యుక్తమండ్రు. ఇంకను కొందఱు ఆంగ్లేయ భాష నభ్యసించు టావశ్యకమందురు. కాని స్త్రీ లేయే భాష లభ్యసింపవలయునో ఏ యే శాస్త్రములు చదువవలయునో ఏ యే విషయములందు వారలకు జ్ఞాన మావశ్యకమో నిర్ణయించుట సుకరము కాదు. బుద్ధివైశద్యమాలోచించినయెడల స్త్రీలు పురుషులకు వెనుకబడువారుకారు. స్త్రీలలో కవులును, గణితశాస్త్ర ప్రవీణులును, వైద్య విద్యా విశారదలును, రాజ్యపరిపాలనాసమర్థులును కలరు. ఇకను ధైర్యము, పట్టుదల, మొదలగు గుణంబు లెన్నితిమేని యుద్ధభూములందు అమేయ పరాక్రమము జూపిన యువతులు గలరు. ఇట్లు వివిధ విద్యా విషయ సామర్థ్యములందు ప్రవీణలగువారు తమ జీవితములవలన హిందూదేశ పూర్వ చారిత్రమును అన్యదేశపు చరితలను అలంకరించిరని చరిత్ర పరిచయము గలవా రెల్లరకును విశదమే.

మానవులకు పుట్టుకతోడనే యుత్పన్నములయిన మనోవృత్తి బీజాంకురములు కొనలు సాగినకొలది ఆవరణ బలమువలన క్రమముగనో నక్రముగనో పెరిగి స్వభావ చేష్టలకు కారణభూతము లగుచున్నవి. మనోవృత్తులు సుశిక్షితములయిన యెడల సుశీలమున యోగ్యప్రవర్తనయు ప్రాదుర్భవించును. అట్లుగానిచో దుర్మార్గమునకు బాలుపడును. స్త్రీలకును పురుషులకువలెనే మనోవృత్తుల శిక్షా విశేషంబునంజేసి గుణ విశేషంబులు కల్గుచున్నవి. కావున వారలకు విద్యా ప్రయోజనములును శిక్షావిధి ననుసరించియే యుండుననుట స్పష్టము. కావున విద్యవలన దొసగు పొసగుననుట వెఱ్ఱి మంచి చురుకుదనమును దిట్టతనమును గలిగిన స్త్రీలు సద్గుణముగలవారయ్యేనేని ఎంతటి విద్యలయిన నేర్వగలరు. ఎంతటి మహత్కార్యములయిన సాధింపగలరు.

విద్యమానమగు ప్రపంచమునందు స్త్రీ పురుష జీవితాదర్శములలో వ్యత్యయము విమర్శించి తదాదర్శ పోషకములగు విద్యలు ముఖ్యముగా గఱపవలయును. స్త్రీలకందఱకు ఒకపాటి లోక విజ్ఞాన మావశ్యము గావున నట్టి తెలివిని గలిగించు శాస్త్ర విషయము లభ్యసించుట ముఖ్యము.

నిత్యము ఇంద్రియ గోచరమగుచు జీవితముతోడ నిరంతర సంబంధముగల భౌతిక విషయములు జ్ఞానేంద్రియముగల స్త్రీలకును పురుషులకును విమర్శనీయములే. అట్టి జ్ఞానములేనివారలు పురుషులైనను స్త్రీలైనను కేవలము పశుప్రాయులనుటకు సంశయములేదు. కూపస్థ మండూకములుగా నుండక విశాలమగు నీ విశ్వమునుగూర్చి యొకపాటి జ్ఞానము గలుగుటకు భూగోళ ఖగోళముల స్వరూపము లించుకయైన నెఱుంగవలయును. తమ వంశమునందలి పూర్వుల చరితంబు లెఱింగినట్లు తమ దేశ చరిత్రను గూడ కొంతవఱకైన తెలిసియుండుట యవసరము. ఇంతటి సామాన్య జ్ఞానము స్త్రీల కందఱకు నత్యావశ్యకము.

మఱియును మనదేశమున స్త్రీలు వివాహితలయి గృహిణులుగా నుండవలసిన వారగుటచేత గృహ పరిపాలనా విధులును, ఆరోగ్యశాస్త్రమును, శిశుపోషణ క్రమమును, ...

---

* విజ్జిక రచియించిన శ్లోకము.

కవే రభిప్రాయ మశబ్దగోచరం
స్ఫురంత మార్ద్రేషు పదేషు కేవలం,
వదద్భి రంగైః కృతరోమ విక్రియైః

ఎడింబరోలోని ఆంధ్ర విద్యార్థులు :— వీ రందరును వివిధ విద్యల నార్జించుట కయి గ్రేటు బ్రిటనుకు వెళ్లియున్నారు. ఇంతమంది యాంధ్రుల నొక్కచోట సమకూర్చి తీయబడిన ప్రథమ చిత్రపట మిదియే. ఈ యాంధ్రపత్రిక సంచికకయి మా ప్రతినిధి ఈ పటమును బంపియున్నారు.

నామములు :—(ఎడమప్రక్క నుండి కుడిప్రక్కకు జదువవలయును.) పి. వి. రమణమూర్తి, సి. వి. ధర్మారావు, డి. లక్ష్మణస్వామి, కె. గోపాలరావు, సి. వేంకటరావు, కోన సీతారామరావు, బి. పి. బాలకృష్ణ నాయుడు, ఎస్. వి. ఎల్. నరసింహారావు, ఎస్. జగన్నాథరావు, సి. కృష్ణారెడ్డి, ఎం. వి. కృష్ణారావు, రాజాఎం. వి. ఎస్. చలపతిరావు, జి. వి. కృష్ణారావు, పి. హెచ్. రామిరెడ్డి, ఎం. రామస్వామి, ఎం. రామచంద్రరావు, డి. గోపాలకృష్ణయ్య, సత్యనారాయణరావు, టంగుటూరి జానకిరామయ్య, బి. ఎస్. విజయదేవ, బి. సూర్యనారాయణ శెట్టి బి. ఎ.,వి. కె. ఎం. కృష్ణన్, సి. ఎస్. భాస్కర్, ఎం. నారాయణరావు.

[ఈ ఛాయాచిత్రం 1913 ప్రమాదీచ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురించినది. సం.]

నీతియును దైవభక్తియును స్త్రీలకు అవసరములే గావున నీతిబోధకములగు గ్రంథములును మతవిషయక గ్రంథములును కొన్ని చదివి గ్రహించుటయేగాక పావను లగువారల చరిత్రలును తెలిసికొనవలయును.

అంగనలకు సహజోత్పన్నములగు మార్దవ సౌకుమార్యాది గుణ విశేషంబులను వ్యక్తీకరింపదగిన విద్యలు నభిమాన విద్యలుగా నవలంబించుట యుక్తము. స్త్రీలు సామాన్యముగ కంఠస్వారస్యము మాత్రమే గాక భావప్రకాశమునందును సహజ సామర్థ్యము కలవారగుటచేత సంగీతము నభ్యసించుటవలన హృద్యముగను భక్తిరస ప్రధానముగను గానముచేసి ఆనందము కల్గింప జాలుదురు. అటులనే చిత్రలేఖన నైపుణ్యమును వారు సంపాదింపదగినదే. దయయును, సహనమును, ఆదరణయును వారలకు నుగ్గుతో పోసిన వగుటచేత వైద్యవిద్య నేర్చి ఔషధ సేవనము పథ్యపానములను సమయానుకూలముగ నొసంగి రోగపీడితులగువారిని కాపాడు పోషణక్రమము నెరుంగుట మిక్కిలి యుక్తము. మన దేశమున స్త్రీలు పురుష వైద్యులకు తమ వ్యాధులను వెల్లడించుటకు నమ్మతింపక మానుషమునకై క్రూరవ్యాధుల పాలబడి తమ సౌఖ్యమును ప్రాణములను గోలుపోవు చున్నారు. బంగాళా దేశమునందు కొందరు స్త్రీలు ఐరోపా మొదలగు దేశములందు వైద్యశాస్త్రము నభ్యసించి తమతోడి యువతులకు చికిత్సలు జేయుచున్నారు. అటి వైద్యవిద్యాభ్యాసమువలన స్త్రీలు మితిలేని మేలుచేసిన వారగుదురు.

మరియును బాలికా పాఠశాలలో స్త్రీలు ఉపాధ్యాయినులుగా నుండుట యవసరము. మగ పిల్లలకును ఆడుబిడ్డలకును స్త్రీలు ఉపాధ్యాయినులుగా నుండుటవలన విద్య బాగుగా నబ్బును. జపానుదేశమునందు బాలికలకును కొంతవఱకు బాలురకును స్త్రీలే యుపాధ్యాయినులుగా నుండుటవలన ఆ దేశమున విద్య శీఘ్రకాలములో నభివృద్ధి చెందినది. ఉపాధ్యాయినులుగా నుండుటకు ఉపాధ్యాయశిక్షా శాలలలో పరీక్షలయందు తేఱినవారు కావలయును. కావున కొందరు యువతులు అట్టి శిక్షాలయములందు బోధనా విధులను నేర్వవలయును.

ప్రస్తుతమున స్త్రీ విద్యాభిమానులగు వారుపట్టణములలో క్రైస్తవమతావలంబికలగు పాశ్చాత్య వనితలచేత తమ గృహములం దాడువారలకు విద్యాభ్యాసము చేయించుచు కావున స్వదేశ స్త్రీలే విద్యాబోధకులుగా నేర్పడి ఇండ్లలో స్త్రీలకు విద్య గరపుటకు బూనిన యెడల నిరాక్షేపణగ నట్టి విద్యా వ్యాపకమార్గములు విరివిగా సాగగలవు.

ఆంధ్ర భాష మాతృభాషయగుటచేతను సంస్కృతభాష మహోన్నతమగు నార్య భాషగానుండి యనేక యుద్గ్రంథములు గలిగి మన పూర్వుల సుజ్ఞానమున కాలవాలముగా నుండుటచేతను ఆంగ్లేయ భాష రాజభాషగానుండుటయేగాక ఆధునిక విజ్ఞానము బడయుటకు ముఖ్యసాధనముగా నుండుటచేతను మన యాంధ్రుల కెల్లరకును ఈ మూడు భాషలు అభ్యసనీయములే కావున వారి వారి సామర్థ్యము కొలది వారికి వలనగు భాషల జదువవలయును.

మన సంఘమున బాలికలు పిన్నవయస్సునందే సామాన్యముగ వివాహితలగుచుంట చేత వివాహానంతరము కొలది కాలములోపలనే పాఠశాలల వదలుచుండుట వలనను అటు పిమ్మట వారికి విద్యా వ్యాసంగమున కవకాశము లేకుండుటచేతను యువతులగువారు చదువు కొనుటకు దగిన విద్యాశాలలు లేమింజేసియు ప్రస్తుతము స్త్రీల విద్య మిక్కిలి హైన్య దశలో నున్నది.

1911 వ సంవత్సరములో నడచిన జనసంఖ్య లెక్కలవలన చెన్నపురి రాజధానిలోని తెలుగుజిల్లాలలో నుండు స్త్రీలలో 100 కి నొక్కరు మాత్రమే చదువుకొనిన వారు కనుపడుచున్నారు. బడికిపోవు నీడుగల పిన్నవారలలో గంజాము, విశాఖపట్టణము, బళ్ళారి, అనంతపురము జిల్లాలలో 100 కి ముగ్గురు మాత్రము గలరు. కడపలో నూర్గురికి నలుగురును, కర్నూలు, నెల్లూరు మండలములలో నయిదుగురును, కృష్ణామండలము నందు పదునొకండ్రు చొప్పునను నున్నారు. తెలుగు జిల్లాలన్నిటిలో నేకండరి పాఠశాలలు బాలికల నిమిత్త మేర్పడినవి అయిదు మాత్రమే. కావున మిక్కిలి కొఱవడి యున్న స్త్రీ విద్య నభివృద్ధిచేయుటకై వయస్సు వచ్చినవారు సయితము నిరాక్షేపణగ విద్యాభ్యాసము చేయుటకు తగిన పాఠశాలలు నిర్మాణముచేసి యందు కేవలము ప్రాథమిక విద్యతో సరిపుచ్చక ఉన్నతవిద్య నేర్పుటకు తగిన యొనరు లేర్పరచవలయును. ఉన్నతములగు జాతీయాదర్శములతో నుత్తమములగు ఆధునిక విజ్ఞాన విశేషముల

జ్ఞానము లభించినచో ప్రజ్ఞావతులుగా చేయుటయేగాక సదాచారవతులుగను సంఘము నకు సహకర్త్రులుగను చేయవలయును.

స్త్రీలెప్పుడును పరభృత లగనుండక స్వతంత్ర జీవనము చేయుటకు తగిన పరి శ్రామిక విద్యలు నేర్చవలయును.

పాశ్చాత్యవిద్య లభ్యసించినను మనవారు పాశ్చాత్యుల జీవితాదర్శముల నాదరింప దగదు. నవనాగరికత జెందిన పాశ్చాత్య దేశములవారు లౌకికాభివృద్ధి యందు లక్ష్య మెక్కువ యుంచి ధనద్రవ్యాదులకై కడలేనిపాట్లు పడుచుందురు. వారలలో తల్లి బిడ్డలకును, తండ్రి కొడుకులకులను, అన్నదమ్ములకును, అక్కచెల్లెండ్రకును ఆదరణ సౌహార్దంబులు మనయందువలె గాఢములు గావు. వారలకు వివాహ సంబంధము కొన్ని సందర్భములందు విడగొట్టుకొనదగిన కట్టుబాటు. అట్టి యాదర్శముల ఔన్నత్య లోపమువలన గాబోలు పట్టపరీక్షలందు తేరిన పాశ్చాత్య యువతులలో వివాహము మానివేయుపద్ధతి ప్రబల మగుచున్నది. మహోన్నతములగు కార్యములసాధించుటకయి విద్యాదయితలగువారు పావనమును అనుపమానమునగు బ్రహ్మచర్యము వహించి వైవాహికస్థితి అంతరాయమని యెంచి దానిని విడనాడినను వంద్యులే. కాని కేవలము స్వచ్ఛందవృత్తి నభిలషించి సంసారము శృంఖలమను తలంపుతో నవి యుల్లక విద్యాప్రౌఢిమచేత స్వతంత్ర జీవనము స్వస్వాధీనము గదా యని బిడ్డలను నిరంతరము కన్యలుగా నుండుమని బోధించుచున్నారు. వివాహము జాతి వృద్ధికొరకుమాత్రమేగాని కేవలము భోగార్థ మేర్పడలేదు. వివాహము మానవజాతి నిర్మూలనంబునకు కారణమగు కన్యాత్వమే ... మిర్యయ్యక మనదేశపు స్త్రీ లేమి విద్యలు నేర్చినను ... కలనంబులకై నిర్బంధముగ బ్రహ్మచర్యంబు బూనినప్పుడు దప్ప ... వైవాహిక వృత్తి నిరసింపదగదు. స్వచ్ఛమై, అవిచ్ఛిన్నమై, ఇహలోకపరలోక సాధనమై, పరమ పవిత్రమై, పతియే సర్వంబను నిశ్చయాత్మకబద్ధమయి, పతిభక్తి ... చేత నిరంతరాత్మత్యాగ స్వరూపమగు ఆర్యగృహిణీ ధర్మము నేటికిని ... వారికిని శ్లాఘాపాత్రముగ నుండుటకు హిందూ స్త్రీల దృఢవ్రతమే కారణము కావున అట్టి ధర్మము నెప్పటికిని కాపాడుదురు గాక!

మరియు దైవవిధింజేసి భర్తృవిహీనలైన యువతులు వేనవేలు మనదేశమునం గలరు. వీరు అవివాహ నిష్ఠాబద్ధులై తమ జీవితములను బంధుగృహసేవనంబుల ధార బోయుచున్నారు. అట్టివారలకు విద్యాధిక్యత కలుగజేసి విద్యాబోధకులుగ నుండుటకు నవకాశము కల్పించితిమేని అనతికాలములోపల మన దేశమున ప్రతిగృహమును సరస్వతీ సదనమును ఇందిరామందిరమునయి విలసిల్లును.

బొంబాయి సాంకేతిక విద్యాలయములోని ఆంధ్ర విద్యార్థులు :— వీరు బొంబాయిలోని విక్టోరియా టెక్నికల్ ఇన్‌స్టిట్యూటువందు కర్మ విద్యల నభ్యసించు చున్నారు. వీరి నామములు :—కూరుచున్నవారు (ఎడమప్రక్క నుండి కుడి ప్రక్కకు) జి. రంగారావు, వి. హనుమంతరావు, జి. రామమూర్తి, పి. హెచ్. మల్లిఖార్జునరావు. నిలబడి యున్నవారు:— కె. తిరుమలరావు, సి. హెచ్. రంగారావు, సి. వి. ... గార్లు.

[ఈ ఛాయాచిత్రం 1913 ప్రమాదీచ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురించినది. సం.]

కీర్తిశేషులగు

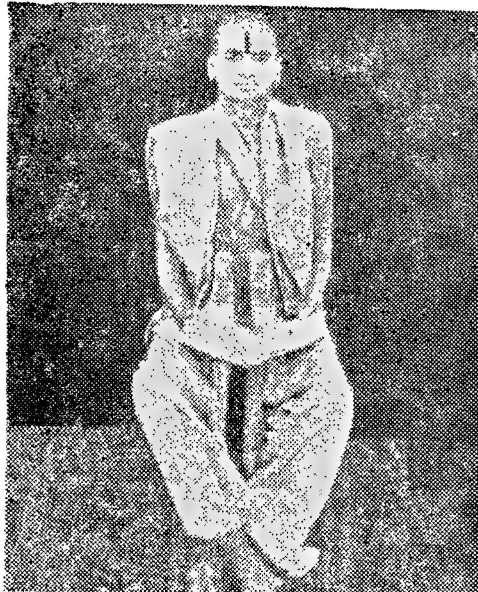
బెల్లముకొండ రామరాయ కవీంద్రులు

[ఒక గుంటూరు మండల వాసి]

[1914 ఆనంద సంవత్సరాదినంచిక]

సీ. అనవరతాన్న విద్యా దానతృప్త విద్యార్థివిరాజద్గృహాంగణుండు
వ్యాకృతి తర్క వేదాంత మీమాంసాది రమణీయశాస్త్ర పారంగతుండు
సకల విద్వజ్జన స్తవనీయ విషయ విభాసితా ప్రతిమాన భాష్యకర్త
సరస సంస్కృత కావ్య చంపూముఖ శతాధిక గ్రంథ నిర్మాణ కలితయశుఁడు
వివుత దుర్వాది కానన వీతిహోత్రుఁ డాత్మ విజ్ఞానవర్తి సత్యవ్రతుండు
హోరి బెల్లముకొండ వంశాబ్ధి విధుఁడు రామరాయ కవీంద్రుండు ధీమహితుఁడు.

ఈ పండిత కవిచక్రవర్తి శా. శ. 1797 వ సంవత్సరమునకు సరియగు (హూణశకము 1875) యువసంవత్సర మార్గశిర బహుళ అమావాస్యా సోమవారమునాఁ డుకటక లగ్నమున జనించెను. గుంటూరుజిల్లా నరసారావుపేట తాలూకాలోఁ జేరిన పమిడిపాడు (పైడిపాడు) వీరి జన్మభూమి. తండ్రి మోహనరాయుఁడు. తల్లి హనుమాయమ్మ. ఋగ్వేది. ఆశ్వలాయన సూత్రుఁడు. వీరి పూర్వులు సుమారు 7, 8 తరములనుండి మంచి పాండిత్యము గలవారు. వీరికి 3 అగ్రహారములును, పెక్కు గ్రామములందు మాన్యములును గలవు. ఇవన్నియు పూర్వు లార్జించినవియే. 7 వ యేట వీరికి పితృవియోగము తటస్థించెను. బాల్యమునందు రాజకీయ విద్యయగు హూణభాషను కొంతవఱకుఁ జదివిరిగాని, వీరి మాతామహి మాత్ర మందుల కంగీకరింపక కుల క్రమాగతమగు పాండిత్యమున కంతరాయము వాటిల్లకుండ తమ మనుమనికి సంస్కృత విద్యను, వీరికి సమీపజ్ఞాతియగు బెల్లముకొండ సీతారామయ్యగారి దగ్గఱ జెప్పించెను. బాల్యమునుండియు అసమాన ధారణాశక్తి కలిగియుండి ఒక్క పర్యాయము వినినదానిని వెంటనే మఱల నొప్పజెప్పుట మన రామారావు గారికి మంచినీళ్ల ప్రాయమైయుండెను. ప్రథమమున రఘువంశ కావ్యమున 40 శ్లోకములను మాత్రము గురువులవా రన్వయించి బోధించిరి గాని తరువాత పంచకావ్యములను వారే స్వయముగ నన్వయించి అర్థమును చెప్పుచుండిరఁట. 16 వ యేట నైషధము మురారి మున్నగు గ్రంథములను తామే స్వయముగ పఠించి విద్యార్థులకుఁ బాఠములు చెప్ప మొదలిడిరి. 17 వ యేట వల్లభరాయస్తవము మున్నగు గ్రంథముల రచింప మొదలిడిరి. 18 మంజరులుగల సముద్ర మథనమను చంపూకావ్య మా సంవత్సరమునందే రచించిరఁట. 19 వ సం. వివాహమాయెను. 20 వ యేట పురిఘళ్ల రామశాస్త్రి, సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రియను సోదరులగు పండితుల తమ యింట నిల్పుకొని తర్క వ్యాకరణముల నభ్యసించిరి. వేదాంతశాస్త్రమును తామే స్వయముగ నభ్యసించి శ్లోకరూపముగ ఉపనిషదర్థమును సంగ్రహించి వ్రాసిరి. సిద్ధాంతకౌముదికి శరద్రాత్రి యను పేర విపులమయిన వ్యాఖ్యాన మొనర్చిరి. ఆంధ్రులలో మాధవాచార్యుని తరువాత ఇట్టి సర్వతోముఖమగు పాండిత్య శక్తి కలిగి ఇన్ని గ్రంథములను రచించిన పండితకవి మరొ

కీ. బెల్లముకొండ రామరాయ కవీంద్రులు

దినచర్య

వీరు సుమారు జాము ప్రొద్దుండగా లేచి శరీర వ్యాయామ మొనర్చి 200 దండెములుతీసి ఊరి వెలుపలనుండు బావియందు చన్నీళ్లలో స్నానము చేయుచు కంఠదఘ్నమగు జలమునందు నిలుచుండి సహస్ర గాయత్రి జపించి బ్రహ్మయజ్ఞ మొనర్చి గృహమునకు వచ్చి విద్యార్థులకు పాఠములుచెప్పి మఱల స్నాన మొనర్చి సహస్ర గాయత్రిని పఠిపి విద్యార్థులతోపాటు భుజించుచుండువారఁట.

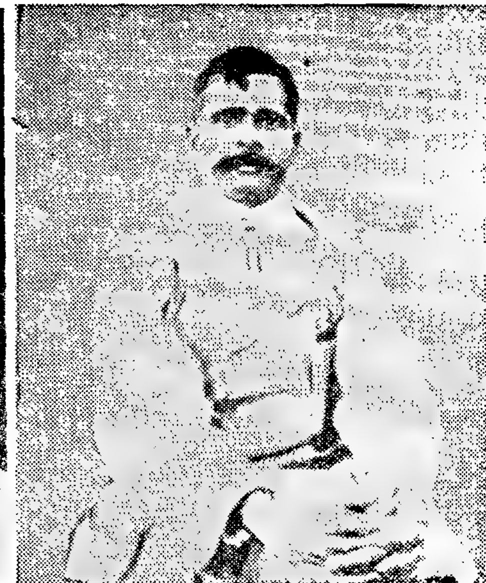
గ్రంథరచనము

వీరు కావ్యములను, వ్యాఖ్యానములను, ఖండనములను, స్తోత్రములను కలిపి దాదాపు 148 గ్రంథములను రచించిరి. ఈ గ్రంథములు వ్యాకరణశాస్త్రమునందును, అలంకారశాస్త్రమునందును, వేదాంతశాస్త్రమునందును, ధర్మశాస్త్రమునందును గలవు. కావ్యములందును, స్తోత్రములందును, భాగవతచంపు వ్యాఖ్య, మురారినాటక వ్యాఖ్యలందును వీరు గనంబఱచుచు వచ్చిన కల్పనలు, యమకములు, వ్యంగ్యార్థవినిర యము మున్నగు విషయములు పాఠకులకు విస్మయావహులనుగ నొనర్చును. ఎట్టి శాస్త్రీయగ్రంథమునుగాని కావ్యమునుగాని వ్రాయుచున్నను ఒక్క యక్షరమునైనను కొట్టి వ్రాయువారు కారు.

స్వభావము

గర్వ మన్న వీ రెట్టిదో ఎఱుంగరు. తమ యాదాయమునంతయు విద్యార్థుల భోజనాదికమునకును యాచనకై సంచరించు విద్వాంసుల సత్కారమునకును వెచ్చపెట్టు చుండువారు. ఏమాత్ర మవకాశము లభించినను గ్రంథములను వ్రాయుచు ఆరోగ్యావహమగు శరీర వ్యాయామమును కొంతకాల ముపేక్షించిరి.

దాన వీరికి దేహము దుర్బలమయి వ్యాధి సంభవించెను. కొంతకాలము దేవారాధనయందు తప మొనర్చిరి. మిత్రుల బలవంతముమీఁద వ్యాధికై ఔషధసేవ జేసిరి. కాని వ్యాధి కుదురలేదు. తరువాత గీతాభాష్యార్కప్రకాశ మనుపేర శంకర గీతాభాష్యమునకు సుబోధమగు వ్యాఖ్యానమును రచించిరి. ఇతర మతములవారు గీతాభాష్యమునందుఁ గనంబఱచిన దూషణములకు సమాధాన మీ గ్రంథముననే జూపినటుల మరొక

ఆంధ్రవాతాశీర్వచనములు

[ఈ ఛాయా చిత్రం 1913 ప్రమాదీచ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురితమైనది. సం.]

ఎడ రామదాసుగారు

హరిభక్తులు, గ్రంథకర్త, ఆంధ్రదేశమంతట శిష్యులు గలరు.

[ఈ ఛాయా చిత్రం 1914 ఆనంద సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించినది. సం.]

కల్లూరి జగన్నాథరావుగారు

[ఈ ఛాయాచిత్రం 1915 రాక్షస సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురితమైనది. సం.]

... చేయువలసి వచ్చెను. వైద్యుడు శస్త్రముచేత వ్రణమును కోయుచుండుగా ... చేతిచేత భాష్య వ్యాఖ్యానమును వ్రాయుచుండువారట. పల్నాడు తాలూకాయందు ...లో పలువురు వీరియొద్ద విద్య నభ్యసించినవారే. పలువుర కోరిక ననుసరించి ... శతావధానములను రెండు మూడు పర్యాయము లొనర్చిరట. 18 మందికి ...క్షరియు, ముప్పురకు వ్యస్తాక్షరియు అవధానమునందు చెప్పెడివారట. శతావ... శ్రీ జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారును ములుకుట్ల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారును ... శిష్యులవి మాత్రము నేను ఎఱుంగుదును. తక్కినవారిని బాగుగా నెఱుంగను. వీరు "...కరా శాంకర భాష్య విమర్శన" మను పేరుతో శ్రీ భాష్యమునందు రామానుజా...వా రొనర్చిన శంకర భాష్య ఖండనమునకును సమాధానము వ్రాయుట కుపక్ర... కాని యాంధ్రులయం దిట్టి పండిత కవీంద్రుని నుంచుటకు భగవంతునికి ...మెక కాబోలు ఈ ప్రమాది సం. కార్తిక శు 9 యందు బ్రహ్మదేవుడు తన లోకము ... కొనిపోయెను.

వీరి గ్రంథములలో ముద్రించినవి

1. రుక్మిణీ పరిణయ చంపువు, సవ్యాఖ్య. 2. ...రుడ సందేశము, సవ్యాఖ్య. 3. ...శతకము, సవ్యాఖ్య. 4. వేదాంత కౌస్తుభము. 5. కందర్ప విలాసము. 6. కృష్ణ ...

ముద్రణమునందున్న గ్రంథములు

...తా భాష్యార్క ప్రకాశము— ఈ గ్రంథ ప్రాశస్త్యమును ...గారు ... ముద్రణమునకుగాను 2 వేల రూప్యముల నిచ్చిరి. ఈ గ్రంథముద్రణానంతర... క్రమముగ గ్రంథములని యు వెలువడగలవు.

2

జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు

శా. ...! భారతమాత! నీ కడుపునన్ దారిద్ర్య విచ్ఛిత్తిగా
ము...కంబులలోన వీడనగ భూముల్ పట్టరాకుండ మా
...సంబు చెలంగ బుట్టునతం డాయుర్దాయ నిర్భాగ్యుడై
...లం బొనరించె లోకముల నీ కా శోక మెచ్చుంగదా!

సీ. ...ి ముఖాబ్జముల్ వాడి వత్తలు గాగ
వాక్య చంద్రికలను బరపు విధుడు
...త్తర చతుర్దశ దశక కృతి కృతి
చాతుర్య హృదయాబ్జ సరస సరసి
...వధాన ప్రవీణ శిష్యగ్రహీ
...దిగంతకీర్తి కాంతావిభుండు
...నుజాచార్య రచిత గీతాభాష్య
ఖండనరుషిత శంకర విభుండు
... ...ఖ్య కవి సార్వభౌముం డకట!
...బుసు విడనాడి బ్రహ్మపదము
... ...సముమును బొందెనయ్యె

సీ. శ్రీ భాష్యఖండనం జేయు దొడంగితి
రామ రాయ కవీంద్ర! వ్రాయవేమి?
శతవధనీ! యని సాకూతిం బిల్చెదే
శిష్యవత్సల కోప చిహ్నమేమి?
పుత్రులు లేరన్నం బౌత్రము ల్చూపింతు
విపుడు చూపింపంగా నేగనేమి?
కలిత భాష్యార్క ప్రకాశముద్రణపత్ర
మిదె తప్పు చూడంగం గదియ వేమి?
గురువు దైవం బటం చనుకొనెడు మమ్ముం
దనయుం డా రాముం డనుకొను తల్లిగారి
యాజ్ఞవల్క్య గురుండుగా నరయు భార్య
విడిచి పోయితె? కవివర్య! విజ్ఞధుర్య!

మ. కవితావల్లిక కాలవాలమయి లోకఖ్యాతుం డౌ వాకుసం
భవుండేగెం; దరువాత నీరిడియెం దా భవ్యాత్ముం డా వ్యాస మౌ
నివరుం; డయ్యె నుపఘ్న మంతటను వాణీ రూపుం డా కాళిదా
సు; వసంతాకృతి నీవు దోప నిక సంశోషింపదే సత్కవీ!

3

చావలి వేంకటకృష్ణయ్యగారు

ఉ. ఏగతి సంస్కృతం బికను వృద్ధిగనున్ మన కొండపీట? ప
శ్శేగతి బీదకుఱ్ఱలకు నేర్పడు శాస్త్రము లభ్యసింపగా?
సాగునె వేఱుచోట నిటు సత్రము? పాండిలి యేపురంబులో
నే గురునొద్దం గల్గు? వచియింపుము, మాగతి యేమి కావలెన్?

ఉ. ఏరిని జూచుకొంచు వహియింతు మికన్ గరువంబు మేము? వే
శ్శేరికి నబ్బు నీ ప్రతిభ? యేరికినైనను నేర్పియుంటివో?
నేరిచికొంగ నీలగునె నీ దశ? జ్ఞానధునీక! నిన్నుంబోల్
వారు జనించుమాట శతవత్సరముల్ గతియించుమీదగా!

చ. అభినవ శంకరుండవు రవంతయున న్నిటం బొల్లు లేద; యా
సభ బెజవాడలోనం గడు శాంతియు దాంతియు దోపం బల్కితీ
వు 'భువిని బాడబుల్ గనగంబోలదు భేదము'లంచు నీకు నే
మి భయము? తత్వవేత్తలను మేటివి, నీ కెటు గల్గు భేదముల్?

ఉ. జ్ఞానము గల్గు నాత్మకుం బ్రసాదము బ్రహ్మమునందు నైక్యమున్
మానవ దేహమున్ వదలి మానుగం బొందుట యంచు నేర్పెదే?
యా నియమంబునే సతము నాత్మను నిల్పి చరించుచుంటి వీ
వో నయశీల! తుచ్ఛమగు యోజన సుంత యెఱుంగకుండగన్!

మ. మునుమున్ వ్రాసితి మీది పద్యముల నీ పోకన్ విచారించుచున్
మనమం దుండెను నమ్మకంబు సుత సంతానంబు ప్రాప్తించు నీ
కనుచున్, వ్రాయంగ జాలనైతి; అది సత్యంబయ్యె నీనాటి కో

భాష, భావము, సంగీతము

కోపల్లి హనుమంతరావు పంతులుగారు ఎం. ఏ., బి. ఎల్

[1914 ఆనంద సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ప్రతిభాషయందలి వాఙ్మయమును సాహిత్యము, శాస్త్రము అను రెండు శీర్షికల క్రింద నిమిడియుండును. భావప్రధానమై, రసభరితమై, వివిధాలంకార శోభితమై, హృదయరంజకమగునది సాహిత్యము. అభిప్రాయ ప్రధానమై తత్త్వనిరూపణోద్దేశమై మనస్సునకు ధర్మనిశ్చయముం జేయునది **శాస్త్రము.**

సాహిత్యము, శాస్త్రము—ఈ రెంటికిని తగిన భాష ఆవశ్యకము. కాని శాస్త్ర సందర్భమునందు భాష అభిప్రాయమునకు వాహనమని చెప్ప నగును. ఇందు అభిప్రాయము వెల్లడి యగుటయే ముఖ్య విషయము. స్పష్టత, కరకుతనము, నిర్మలత్వము శాస్త్ర శైలియందు మిగుల ప్రశంసనీయములు. ధర్మశాస్త్రములు, ప్రకృతి శాస్త్రములు, తర్కమీమాంసా శాస్త్రములు మొదలగు సర్వశాస్త్రములును మనుష్యుల మేధాశక్తిని సమాధానపఱచి నిశ్చయము కుదుర్చునంతవఱకును ఈ శీర్షికయందుఁ జేర్ప వచ్చును.

సాహిత్యమునందు భాషాప్రయోజన మింతకన్న చాల నెక్కుడు. భాష సాహిత్యమున కొక అలంకారము నిచ్చు వలువ యనినఁ జాలదు. కళాసౌందర్యమునకు శరీర సౌష్ఠవ మెటులో అటులే సాహిత్యమునకు భాషయు సుందర స్వరూపమువంటిది. భావము ప్రాణము. భాష విగ్రహము. ఈ రెంటి **సమ్మేళనమువలన** సర్వజన మనోమోహనమగు లావణ్య మావిర్భవించుచున్నది. **ఇట్టి** కవి సృష్ట లావణ్యమునందు అంగసౌష్ఠవము నెంచి, కళావిభ్రమము**లను** వేర్వేఱ దీసి, గుణ సంపదను గుర్తించి, భావ నిరూపణమును జేయునది సాహిత్య విమర్శనము.

క. తను వగు శబ్దార్థంబులు,
ధ్వని జీవ, మలంక్రియా వితానము సొమ్ముల్,
తనరు గుణంబులు గుణములు,
ఘనవృత్తులు వృత్తులౌర! కావ్యేందిరకున్.

అను సాహిత్య లక్ష్మీవర్ణనమందు లోపము వెదుకరాదుగాని, భావమునకును భాషకును చాలినంత భేద గుణ నిరూపణమును జేసినట్లు కనఁబడదు. కొంతవఱకును కావ్యప్రకృతియందు వెనుక మన మెన్నినట్లు భావభాషల కత్యంతమైత్రి నిజమని మన మొప్పుకొనవలయునుగాని, భావసౌభాగ్యమును, భాషాసంపదయును వేర్వేరని యెంచని యెడల, సత్కవిత్వము వర్ధిల్లనేరదు. ఇట్లెంచుచు రెంటికిని తగు పొందికతో సమాశ్రయము చేయుటయే మహాకవుల నేర్పరితనము. ధ్వని మాధుర్యమునుండి సహాయము గోరక, చిత్రాలంకార నైపుణ్యముఁ జూపకుండియు, భావసారస్యమువలననే రస ముప్పతిలం జేయు శక్తి మహాకవుల కుండవచ్చునుగాని జనహృదయము నంటినతోడనే కరఁగించు సామర్థ్య మీ కవిత్వములో నంతగ నుండదు; కనుక ఇది యొక లోపముగ నెంచక తప్పదు. ఇటులే పదలాలిత్యమును, చిత్రరచనా కౌశలమును ఎంతయుండినను అర్థగౌరవము లేని కవిత్వ మెన్నటికిని రాణింపనేరదు. ఈ న్యాయము ఆధునికాంధ్ర కవులయం దుదాహరణీయము. ప్రబంధము లనుపేర బయలువెడలిన లెక్కలేని నూతన గ్రంథములు శబ్ద ప్రపంచమునందలి మాధుర్యమునంతను కొల్లవెట్టినవనుటకు సందియములేదు. ఏ దేశ సాహిత్యమునందును కేవల సంగీతమునందుఁగాక శబ్దజాలమునం దీ శ్రావ్యగుణమును, కర్ణేంద్రియము నిట్లు కరగించు శక్తియు అనూహ్యములు. భాషా ప్రభుత్వ మింత చేత నుండియు, హృదయరంజకముగాని కవిత్వముఁ జూచిన భావగౌరవము యొక్క విలువ ఎంతయో తేటపడవచ్చును. ఈ విషయ మిం దించుక సవిస్తరముగా విచారించెదము.

పదముల పొందిక యననేమి? ఇందు విశేషమేమి? కవిత్వమందలి శబ్దలాలిత్యమునకును సంగీతమునందలి శ్రావ్యగుణమునకును సంబంధమేమి? ఈ ప్రశ్నలకు తగిన యుత్తరముల ప్రయత్నించెదము. శబ్ద మన రెండు విషయము లిం దిమిడియున్నవి. ఒకటి ధ్వని. ఇట్టి ధ్వనికి జనసంకేతముగా వచ్చినయర్థము రెండవది. శబ్దములు ఒండొంటితో చేరుటవలన ధ్వని తరంగమగును. ఇట్టి చేరికవలననే వేర్వేరు భావకళికలన్నియుఁ గలసి పూర్ణ భావ స్వరూప మేర్పడును. సరసధ్వనిమైత్రివలన శ్రావ్యరవ ముత్పన్నమగుచున్నది. అర్థము పొందిక వలన రస ముప్పతిల్లును. ధ్వనిమైత్రివలన వచ్చు శ్రావ్యరవమునకును, అర్థము పొందికవలన వచ్చు రసోత్పత్తికిని, సత్కవిత్వమం దొక విశేషసంబంధ మున్నది.

శబ్దమునకు జనసంకేతార్థము గాక ధ్వనివలన స్ఫురించు సారస్యము కొంతయున్నది. ఇట్టిది కవిత్వమునందువలె శబ్దజాలములు చేరిన ప్రతి సందర్భమునను ధ్వనిప్రవాహమునందు తేటపడును. సంకేతార్థమునకును, ధ్వని సారస్యమునకును కుదురు మైత్రియే సత్కవనము నందలి యొక ముఖ్య లక్షణముగ పరిగణింపఁబడుచున్నది. రౌద్రరస వర్ణనమందు ధైర్య విక్రమములను, కోపోద్రేకమును తెల్లమగునట్లు పరుషాక్షరములును, సంయుక్త ధ్వనులునుగల పదజాలము లుపయోగపడుటయు, భక్తి కరుణ మోహము మొదలగు సౌమ్యభావముల వర్ణనములయందు సరళధ్వను లెక్కుడుగ నుపయోగపడుటయు, ఎల్లరకును దెలిసిన విషయమే. చక్కని కవిత్వశైలిని పరీక్షించినకొలఁదిని, అప్రయత్నముగనో యనునట్లు సందర్భించు ధ్వనిభావమైత్రి రసవంతమగు పట్టుల నెల్ల అనేకముగ వెల్లడి యగుచుండును. ఇట్టి ధ్వని భావ మైత్రివలన నుద్భవిల్లు హాయియు ఆహ్లాదమును చవిఁజూచువార లెఱుంగవలయునేగాని చెప్పి తెలుపుట దుర్లభము. అందులో ఆంధ్రకవిత్వమునందలి ధ్వనిమాధుర్యమును భాషాసంతతివారు దక్కఁ బరులెన్నఁడైన తెలిసికొనఁగలుదురా యనునది గొప్ప సంశయము. అచ్చ తెనుఁగునందలి సౌమ్యము కొంత, గీర్వాణమందలి గాంభీర్యము కొంత, అన్య భాషా పదములను వశీకరణము జేసికొను ధారాళత్వ మొక కొంత, అంతయుఁజేరి సకల కళావిభ్రమమును, సర్వ రసస్ఫూర్తియు ధ్వనివితానమునఁ బ్రసరింపఁ జేయఁజాలు ఆంధ్ర శబ్దజాలములను బోలినవి, ప్రకృతిప్రపంచమునందలి చిత్రస్వర మాధుర్యము దక్క, మానుష కల్పిత మేదియు గానరాదు. ఇంత శ్రావ్యము గావుననే ఇటీవలి యాంధ్రకవు లందఱును ధ్వని మాధుర్య మోహమున మునిఁగి తీయని పదముల నోలలాడుచు, అర్థ గౌరవమన నేమియో మఱచి తమ నేర్పరితనముతో సంప్రీతులై యున్నట్లూరకున్నారు. ఇదియు నొక గొప్ప విపత్తే. సాహిత్యమందలి ధ్వనిమాధుర్యము పదార్థము నాశ్రయించియుండునది. అర్థమును విడనాడిన మాధుర్య మెందుకును కొఱగాదు. స్వర్ణపద

...మం యుల్లికలో నిజమైన సారస్యమే లేదు. అదియొక విధమైన చాతుర్యము. గుణ నిర్ణయము కొలఁగాని పని; వేఱుకాదు. భావమును వ్యక్తీకరించు పదములు సజీవరేణువులు. ఇవి కవిత్వ సరళిని జేరినపుడు ప్రాణసహిత లావణ్యము బయల్పడును. అట్టి లావణ్యమునకు ధ్వని మాధుర్యమొక క్రొత్త కళ.

ఇది చాల ముఖ్య విషయము. సంగీతమునందలి ధ్వని మాధుర్యము లోఁతు పెట్టి చూచిన, కొన్ని క్రొత్త విషయములు తెలియఁగలవు. సంగీతమునందు ధ్వనియే ప్రధానము. మధురమైన స్వరమునుండియే రస ముప్పగిలును. ఇది ప్రకృతి ప్రపంచ లక్షణము. ప్రకృతియందు రూపలావణ్యముప్పటుకే ధ్వని మాధుర్యమును నున్నది. రసోత్పత్తికి రెండును సమమే. ఈ ధర్మమును బట్టియే పిపీలికాది సర్వజంతువులును గానమాధుర్యమునకు లోనగుట లోకప్రసిద్ధము.

మానవులలో సంగీతమునకును, వాఙ్మయమునకును ప్రథమములో పెట్టి సందర్భమును నుండియుండెడిది కాదు. అనఁగా, ప్రస్తుతము సంగీతమెక్కువగా నేరువని అనాగరికులలో సంగీతమునం దొక ధ్వని విలాసమే గాని భావ సారస్య మేమియు లేదు. కాని గానవిద్య యెక్కుడైన కొలఁదిని పదములఁ గూర్పువలన భావోదయము గావించి భావమును సంగీతమున తగు రాగములఁజేర్చి రసవిస్ఫురితముఁ గనవేర్చిరి. ఇట్టి యభివృద్ధిగాంచిన పట్టుం సంగీతమవ, పదగుంభనమువలనఁ జేరరాని రసావిర్భావమును సూచించుచున్నది. మానవ హృదయమునందు భాషాతీతమగు భావమును, భావాతీతమగు రసమును లోలోన నెక్కడనో యణఁగియున్నది. జనహృదయమును భేదించి రసప్రవాహము వెలివడునట్లు చేయు అద్భుతశక్తి మహాకవులకును మహా గాయకులకును మాత్రమే గలదు. గోటిమీటునకు ప్రోఁగు తంబుర తీఁగెవలెనే జనహృదయము వారి చిత్రకల్పనలకు నిరంతరమును చలించుచుండును. ఒకమాట, ఏ సందర్భమున ఏ కవి వాక్కునుండి వెడలినదో, మనోమర్మభేదియై మానవలోకము నంతయు అనంతశోకవారి లో తల్లడిల్ల జేయఁగల్గును. ఒక కీర్తన, ఏ గాయకుఁడో, ఏభక్తుఁడో తన శారీరమును జేర్చి, సృష్టివిధానమున కనువగు లయంగూర్చి, నటరాజేశ్వరుని తాండవ పారవశ్యమును వెల్లడి చేయుచు పాడిన శైలితో, కాలాంతమువఱకును ప్రతిధ్వనుల నింపఁగల్గును.

ఇట్లు సర్వసృష్టియం దంతర్గర్భితమగు భావమును, భావ ప్రకటనమునకు వలయు భాషా ప్రాగల్భ్యమును, భావమును భాషయును లయముఁజెందు రవమాధుర్యమును, జేరి ఏకరసస్ఫూర్తిగాంచినపుడే నిఖిల రసామృతమూర్తియగు సర్వేశ్వరుని యారాదనము మానవచిత్తమునందు సఫలత నొందఁగలదు.

శ్రీ నందిరాజు లక్ష్మీనారాయణ దీక్షితుల చరిత్ర

క. మార్కండేయశర్మగారు

[1914 ఆనంద సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

భరతఖండము సనాతనధర్మమునకు జన్మభూమి. సనాతన ధర్మరహస్యములు శ్రుతిస్మృతు లందు ప్రతిపాదింపఁబడియుండును. ఈ సనాతన ధర్మములను అందరు యథాశాస్త్రముగాఁ జేయుచున్నయెడల దేశీయులు సకలక్షేమములను పొందుదురని బుధు లభిప్రాయపడిరి. ఈ కథానాయకుఁడును అట్టి తలంపు గలవాఁడే. శాలివాహన శకము సం. 1742 నకు సరియగు ప్రమాది సం. జ్యేష్ఠ శుద్ధనవమినాఁడు శ్రీ దీక్షితులవారు జన్మించిరి. తండ్రి ఘంటయ్య, తల్లి చిన్నమ్మ. కృష్ణ యజుర్వేద శాఖాంతర్గతమగు ఆపస్తంబ సూత్రము. భారద్వాజసగోత్రము. ఆర్వేల నియోగిశాఖకు చేరినవారు. వీరి జన్మభూమి రేపల్లె. కొంత కాలము తండ్రిదగ్గఱను, ఇతరుల దగ్గఱను సాహిత్యాలంకార తర్క వ్యాకరణ శాస్త్రములు పఠించిరి. వీరి కపుడు 16 సం. వయస్సు. వీరికి ఆయేటనే వివాహ మాయెను. కొంత

శ్రీ నందిరాజు లక్ష్మీనారాయణదీక్షితులు

కాలమునకు భార్య మరణించెను. విద్యయందు వీరు చెందుచున్న యభివృద్ధిని గాంచి సహింపరానివారిలో కొందరు వీరికి శత్రువులయిరి. అట్టి శత్రువుల నిర్బంధముచేత ఈ దీక్షితులవారి పురోహితుఁడు సగము కర్మ చేయించి తక్కిన సగము సభయందు నీవు క్షమాపణమును కోరినఁగాని జరుపనని బెదరించెను. గ్రంథ సహాయముచేత దీక్షితులవా రా కర్మను నెరవేర్చుకొనిరి. వీరి సాహసమును గాంచి మిత్రులును, శత్రువులును పలువు రేర్పడిరి. ఆ కాలమునందు సుప్రసిద్ధులగు కృత్తివెంటివారి సాహాయ్యము వలన నియోగిబాలుర నేర్పఱిచి స్మార్తకర్మలను బోధించుచు వారిని వెంటఁబెట్టుకొని దక్షిణదేశమునకుఁబోయి 18 మాసములుండి వేదమును, శ్రౌతప్రయోగమును, పూర్వోత్తర మీమాంసలను చక్కఁగ నభ్యసించిరి. వీరు దక్షిణదేశమునకుఁబోయి యున్నపుడు అజినమేఖలాది బ్రహ్మచర్య చిహ్నములతో ప్రకాశించుచున్న వీరి విద్యార్థులను, వారు సలుపుచున్న అగ్నికార్యాది ఆశ్రమాచార నియమములను అచటి పండితులు చూచి హర్షించియు 'ఇట్టి కీర్తిని బాల్యమునందే వహించినాఁడు. ఎటులైనను పరాభవింత'మని తర్క వ్యాకరణములందు వాదమునకు వచ్చి యోడిపోయి వేదాంతమునందు మరల వాదమునకు వచ్చి యోడిపోయినవారలై మరల సఖ్యమును వహించి "అద్వైత మతస్థాపక" యను బిరుదము నిచ్చి సత్కరించిరి.

బందరునందును పాఠశాలల నేర్పాటుచేసి శ్రౌత స్మార్త సాహిత్య తర్క వ్యాకరణాది పాఠములను బోధించు నేర్పాటు చేసిరి. దాదాపు 200 విద్యార్థులు విద్యాభ్యాసమును చేసిరి. ఉద్గ్రంథములగు భాష్యాది గ్రంథములను మాత్రము తాము బోధించుచు తక్కిన పాఠములను సమర్థులగు శిష్యులచేతఁ జెప్పించుచుండిరి. వైష్ణవులు, వైదికులు మున్నగువారివలెనే నియోగులును యాజనాదికమును నిర్వహించుకొనుట శాస్త్రీయమని శ్రీ దీక్షితులవారు బోధించుచుండిరి. షోడశకర్మలును చదివిన కొందఱు విద్యార్థులను సమీప గ్రామములకుఁ బంపి నియోగి బ్రాహ్మణులకు ఉచితముగ విద్యను బోధించి అచటివారలను పరస్పరము యజనయాజనాదులు నిర్వహించుకొనుటకు సమర్థులనుగఁ జేయుచుండిరి.

వీరు వ్యాపింపఁజేసిన యంశములు

1. ఆశ్రమాచార నియమము లవలంబించి విద్యను చదువవలయును.
2. ఆవశ్యకమగు మంత్రజాతము ప్రథమమున సార్థకముగ చదివి పిదప ఇతరాధ్యయనము చేయవలయును.
3. యథోక్త మంత్ర ద్రవ్యాది సంపత్తు ప్రకృతమున లభించుట లేదు గావున యజ్ఞములను పిష్టపశువుతో చేయవలయును గాని ప్రత్యక్షముగ పశువులను హింసింపరాదు.
4. నాస్తికబుద్ధితో మతాచార ధర్మములను పరిత్యజించినవారి ఆశౌచమును శిష్టులు విడువవలయును.
5. శాస్త్రవిరుద్ధమగు నాచారమును విడువవలయును.

వీనిని ఆచరణమునందు పెట్టుచున్న కాలమునందు శ్రీ దీక్షితుల వారికి బంధువులందును, నియోగులందు పలువురును, వైదికశాఖయందు కొందఱును శత్రువులుగా నేర్పడిరి. వీరిలో కొందఱు సమయము లభించిన దీక్షితులవారిని చంపవలయునని వేచియుండిరి. కొందఱు వ్యవహారములచిక్కులు తెచ్చిపెట్టిరి. చిట్టచివరకు పుష్పగిరి స్వాముల వారి సమీపమున ఆ పీఠమునం దున్న పండితులతోను, ఇతర

శాస్త్ర విధి ప్రచారము ఈ కాలమున ఆచరించవలసినదే అయినను అలసు లేవారు చేయజాలరు అని స్వాములవారు నిర్ణయించిరి. ఈ శాస్త్రార్థము సుమారు 40 దినములు జరిగెను. శ్రీ దీక్షితులవారికంటె 20 వర్షములు ఎక్కువ పెద్దవారును, 2, 3 శాస్త్రములందు పాండిత్యము కలిగిన ప్రసిద్ధ గ్రంథకర్తలునగు నిత్యానందనాథులు మున్నగువారు తా మొనర్చిన గ్రంథములందు శ్రీ దీక్షితులవారిని కులాచార్యునిగను, దక్షిణామూర్త్యవతారముగను స్తుతియొనర్చిరి.

శాస్త్రములందా యా యాశ్రమములకు విధించిన మతాచారములను యథాశాస్త్రముగ నాచరించువారలే శ్రీ దీక్షితులవారికి మిత్రులును, బంధువులును అయియుండిరనిన స్వభావోక్తి యగును. శ్రీ దీక్షితులవారు పరమహంసాశ్రమము స్వీకరించి చిదానంద సరస్వతి యని ప్రసిద్ధినంది శ్రీముఖ సం. కార్తీక శుద్ధ నవమియందు సిద్ధిని పొందిరి. వీరి శిష్యకోటిలో గౌతము కోటేశ్వరశాస్త్రి, ఆనందరావు, నరసింహశాస్త్రి, విజయరామశాస్త్రి అనువారు సుప్రసిద్ధులు. వీ రొనర్చిన స్వధర్మాచరణ ప్రచారణమును శ్రీ ద్వైతాద్వైత మతస్థాపన కోటేశ్వరశర్మశాస్త్రిగా రొనరుచున్నారు. గుంటూరునందు శ్రీ మందపాటి వేంకట లక్ష్మీనారాయణరావు గారిచేత చిదానందాశ్రమమనుపేర శ్రీ దీక్షితులవారి కొక మతము కట్టబడినది. ఇచట శాశ్వతముగ నొక పాఠశాలయు, గ్రంథభాండాగారమును ఏర్పరుచుటకుగాను కృషి జరగుచున్నది.

శ్రీ దీక్షితులవా రొనర్చిన గ్రంథములలో చాలవరకు మాకు లభించినవి. వానిసంఖ్య దాదాపు 25. ఇందులో ప్రధానములగువాని నామములు కొన్ని ఇచ్చుచున్నాడను.

1. వేదపదసూచి, 2. ప్రమాణసూర్యోదయము, 3. విశ్వపత్యసురవిజయము, 4. మంత్రప్రశ్నపదము, 5. స్మార్తానుక్రమణిక, 6. రక్షోవిజయము, 7. విధవాపునరుద్వాహఖండనము, 8. నియోగమత సిద్ధాంతదీపిక మున్నగునవి.

వీరి జీవిత చరిత్రమును గురించి సమగ్రముగ నెఱుంగగోరువారు గుంటూరు చిదానందాశ్రమసంఘమువారు ప్రచురించిన దీక్షిత చరిత్ర గాంచునది.

దేశ చరిత్రలు - నవలలు

తణికెళ్ల వీరభద్రుడుగారు బి. ఎ. (ఆనర్సు)

[1915 రాక్షస సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

స్వదేశ చరిత్రను నేర్చియుండుట ప్రతి మనుజునకు నత్యావశ్యకము. అట్టి దేశ చరిత్ర పరిజ్ఞానము దేశాభ్యుదయమునకు మిక్కిలి సహకారి. పూర్వమం దెట్టి వీర ప్రధానులు మనమాతృదేశము నలంకరించిరో, ఏయేరాజ్యము లభివృద్ధిచెందెనో, వాని నెంతటి మహా చక్రవర్తులు పాలించిరో తెలిసియుండుట సంతోషదాయకము. అంతేకాక, అట్టి పుణ్యదేశమున కేల ఇట్టి క్షీణదశ యబ్బినదో గ్రహించుట మిక్కిలి యుపయోగకారి. మన ప్రాచీనుల ఘనతనుగూర్చి వినినప్పుడును, హైందవ వీరుల పరాక్రమమును ఆర్య వనితల మానరక్షణమును దేశభక్తుల స్వార్థ త్యాగమును గుఱించి చదివినప్పుడును, ఒడలు పులకరించి మనయం దొక నూతనశక్తి జనించును. ఇట్టి మహా పురుషుల సంతతివారమని మది యుప్పొంగ, మన జాతీయాభివృద్ధి కవకాశము కలదని యాశ పుట్టి, ఆత్మశక్తియం దొక వింత నమ్మకము కలుగును. ఆ యాత్మవిశ్వాసమునకును దేశాభ్యుదయమునకును పరస్పర సంబంధము కలదు. అట్టి స్వజాతీయ విశ్వాస ముద్భవించినపుడే మనకు మన ప్రాచీనుల పావన చరితములందు మరింత కౌతూహలము కల్గుటయు, మనము సదా వారి నామోచ్చారణము సేయుచు హృదయములందు నూతన బీజములు నాటుటయు తటస్థించును. ఆధునికాంధ్ర దేశస్థితినిగూర్చి ఇంచుకసేపు యోచన సేయువారికి 16—వ శతాబ్దమందు ఇంగ్లాండుదేశ మెట్లుండెనో జ్ఞప్తికి రాకమానదు. ఆంగ్లదేశము పరరాష్ట్రములతో పోరు సల్పుచు, స్వదేశ రక్షణమునందు ప్రాణత్యాగమున కుద్యుక్తులయిన యాంగ్లశూరులు తమ దార్ఢ్యమునుగూర్చి వంత సించునపుడు, వారికి తమ పూర్వికుల చరిత్రములు వినవలెనని యాశ వొడముటయు, కవీశ్వరులును నాటకకర్తలును సమయము చూచి గ్రంథములను వ్రాసి దేశ చరిత్రను నేర్పి, దేశభక్తిని హెచ్చించుటయు మనకు తెలిసిన యంశమే. అవ్విధముననే మన యాంధ్ర దేశమందుఁగూడ స్వదేశ చరిత్రను తెలిసికొనవలెనని మితిలేని యాతురత జనించినది. ఇట్టి విదాహమునకు చికిత్స యేది యన, తగిన గ్రంథములు చరిత్రలు వ్రాయఁబడుటయు, మన ప్రాచీనుల పరాక్రమాది పుణ్యగుణములు వేనోళ్ల ఘోషింపఁబడుటయు తప్ప వేఱులేదు.

దేశచరిత్రను ప్రజకు వాఙ్మయ రూపమున తెలియఁజేయుట త్రివిధము. ఏదో యొక మహాశూరుని సాహసకృత్యముగాని, యొకానొక యుద్ధముగాని వర్ణించి పద్యకావ్యము వ్రాయవచ్చును. అట్టి కావ్యము లింగ్లీషులో వాల్టరు స్కాటు అను దేశభక్తుఁ డొకఁడు వ్రాసెను గాని మన భాషయం దున్నట్లు గాన్పింపవు. శివాజీవంటి మహారాజుయొక్కగాని, పద్మినివంటి మహా పతివ్రతయొక్కగాని పవిత్ర చరిత్రము కథగాఁగల కావ్యము హృదయమును రంజింప, మన మనస్సు పరిశుద్ధతనొంది యొకింతసేపు ప్రాపంచిక విషయముల మఱచుటయు, మనయం దొక విధమయిన భక్తి జనించుటయు, మన ప్రతినాళమందును పవిత్రరక్తము ప్రవహించుటయు సహజము. చరిత్రను చిన్న కథలుగాఁదీసి కావ్యములు రచించుటకు నాటకములును నవలలును నుచితములు. నాటకమునకును నవలకును నొక భేదము గమనింపవలెను. నవలయందు గ్రంథకర్త తానే కథను జెప్పును. పాత్రములను వర్ణించి తన యభిప్రాయమును వెల్లడి చేయుచుండును. నాటకమందన్ననో గ్రంథకర్త మనకు గోచరముకాఁడు. అతని యభిప్రాయము గ్రహింపవలసినదేకాని తనంతట తాను తెలియఁజేయఁడు. పాత్రలుచేయు కార్యములను బట్టియు వా రాడు పల్కులను బట్టియు మనము పాత్ర సంపోషణక్రమము నెఱుఁగఁగలము. నాటకకర్త ప్రతి విషయమును ప్రత్యక్షముగా రంగస్థలమున చూపును. నవలాకారుఁ డయినచో నొకా నొక పురుషునిఁగాని, పట్టణమునుగాని వర్ణించినపుడు ప్రతి విషయమును విశదముగా చెప్పవలెను. ఇట్టి భేదములు కొన్నియున్నను మనము నవలలను నాటకములను ప్రస్తుత సందర్భమున సమదృష్టితోఁ జూడవచ్చును. నవలయందయినను ఒక పురుషునిఁగాని యొకస్థితినిగాని వర్ణించునపుడు గ్రంథకర్త దానిని జాగరూకతతో చిత్రించి, నాటక రంగస్థలమున దిదృక్షుఁ డేలాగు పాత్రమునుగాని మరి పట్టణమునుగాని చూడగలుగునో యా విధముననే పాఠకుఁడు తన మానసిక నేత్రములతో స్పష్టముగా చూడఁగల్గులాగున, వర్ణింపవలెను. అట్టి వర్ణనము నాటకోచితముని నాటకమును ఈ నడుమ ప్రకటింపఁబడిన "విజయనగర సామ్రాజ్యము"లో విజయసింహుల పరస్పర ప్రేమమును జ్ఞప్తియం దుంచుకొని ఈ క్రింది వాక్యములను తిలకింపుఁడు:—

"అంత నామె కన్నులనుండి బాష్పములు మౌక్తికజాలమువలెఁ గ్రిందపడఁజొచ్చెను. దానిని మన విజయసింహుఁడు కనిపెట్టెను. అతని హృదయము నీరాయెను. అతనికేమియు దెరియలేదు. అతఁడేమి సేయను బ్రయత్నింపలేదు. కాని యప్రయత్నముగాఁ జేతి రుమాలుతోఁ గూడిన యాతని మంజులహస్త మా జగన్మోహిని కనులను దుడువ నారంభించెను. రెండవ హస్త మా సౌభాగ్యశాలియొక్క కేశపాశమునఁబడి కాలజలమువలెఁ బ్రకాశించుచున్న యాకేశపక్షమున మెఱపుదీవియవలె బ్రకాశింపఁజొచ్చెను. అతని హృదయము జల్లుమనియెను. అతనికి నిముసమువరకు స్మృతిలేదు. అది యుభయత్ర నట్లే యుండెను. ఆమె మాటలాడుటకుఁ బ్రయత్నించెను. కాని మాట రాలేదు, ఎట్టకేల కిట్లనియెను."

(పుట. 62)

ఇట్టి వర్ణనమే నాటకోచితము. ఆ సుందరుఁడు జగన్మోహిని కనులను రుమాలుతోఁ దుడుచుటయు వారు మాటాడలేక చేష్టలు దక్కి బొమ్మలవలె నిలువఁబడుటయు రంగస్థలమందలి ప్రదర్శనమువలె స్పష్టముగా కండ్ల యెదుట కాన్పించుచున్నది. ఈ శైలిసౌలభ్య మేమి! ఈ వర్ణన మెంత స్వాభావికము! దీర్ఘ సమాసములును పదగుంభనమ్మును శైలి యగునని యూహించుజను లెంతటి వెఱ్ఱివారు!

చరిత్ర గ్రంథములు కావ్యము లనిపించుకొనుట కొక గుణము ముఖ్యముగాఁ గావలసియున్నది. దానినే మనము కవనమని పిలువవచ్చును. కవనమన్నచోఁ గావ్యమగును. ఈ కవితా చమత్కృతియే ప్రతి గ్రంథమునకును ప్రాణము. చరిత్రలయందువలె, చెప్పిన యంశములు నట్టి పొడిమాటలతోఁ జెప్పక, ఉపమానాద్యలంకారములుగల శైలితో హృదయరంజకముగా వర్ణించినచో నట్టి గ్రంథము రసపూరితమగును. మఱియు దేశ చరిత్రయందు విఖ్యాతి చెందిన యొకానొక పురుషుఁడు వర్ణింపఁబడినను, మనుష్యమానసము చిత్రింపఁబడి మానవులకు తరణోపాయము చూపఁబడినను, అట్టి గ్రంథము కావ్యమే యగును. అందుచేత నవలలు కావ్యములు కావచ్చునుగాని చరిత్రలన్నియు కావ్యములు కావు. విమలాదేవి యను నవల ఔరంగజేబు జీవిత చరిత్రను కొంతవఱకు తెలియఁజేసిన మాట వాస్తవము. ఆ నవలయం దితర సుగుణములు కలవు గనుకనే యది కావ్యమయినదికాని ఔరంగజేబు చరిత్రనుగూర్చి వ్రాయఁబడిన పుస్తకము లన్నియు కావ్యములా?

చరిత్ర నవలలను మూడు తరగతులుగా భాగింపవచ్చును. (1) చరిత్రయే కథాభాగముగాఁ గలవి కొన్ని. వానియందు చరిత్రాంశములకు తప్ప మాఱు విషయములకు చోటుండదు. (2) మఱికొన్ని నవలలు పేరునకు మాత్రము చరిత్రాత్మకములుగాని నిజముగా శృంగారము ప్రేమ మొదలగు నంశములే వాని కథాభాగముగా నేర్పడును. చరిత్రాంశము నట్టి విషయేకాని నవలాకారుని దృష్టియంతయు జవ్వనుల యనురాగమును వాసౌఖ్యమును గూర్చియే యుండును. హూణభాషయందు వాల్టరు స్కాటుయొక్క నవలలిట్టివియే. "హేమలత" యందలి కథ రాజపుత్రస్థాన చరిత్రయయినను, హేమలతా ముదనసింహుల ప్రేమానుబంధమే ముఖ్యముగా దోఁచును. (3) మఱికొన్ని నవలలందు చరిత్రాంశము ముఖ్యమయినను, ఇతర కథలు నితర విషయములును లేకపోవు. చరిత్రమే ముఖ్యభాగముగా నేర్పడును. "విమలాదేవి", "రాణిసంయుక్త", "సగుణ", "విజయనగర సామ్రాజ్యము"— ఇవి యట్టివని చెప్పవచ్చును. విమలాదేవియందు విమలా విజయసింహుల ప్రేమయు, ఇందిరాదేవి చమత్కృతులును మిక్కిలి యానందమును గల్పించునుగాని మొగలాయి చక్రవర్తితో రసపుత్రవీరులు పోరు సల్పిన విధమును, ఆ క్షత్రియశూర శిఖామణులు తమస్వాతంత్ర్యమును గాపాడుకొనిన విధమును నవలయందలి ముఖ్యాంశమని చెప్పుటకు సందేహమేమి? మఱియు విజయనగర సామ్రాజ్యమందు ఆంధ్రసామ్రాజ్యమును ఆంధ్ర పరాక్రమమును ఆంధ్రదేశభక్తియు వర్ణించుటయే గ్రంథకారుని ముఖ్యాభిప్రాయమని తోఁచును. కథను రెండు భాగములుగా విభజింపవచ్చును రామరాజును తురుష్కులు మోసపుచ్చుట కెన్ని కపటోపాయములు బన్నిరో, వారిబారినుండి చక్రవర్తిని దప్పించుట కాతని మిత్రు లెట్లు స్వార్థత్యాగము చేసిరో, తుద కెట్టి

కుమారి రాఘకుమారులకుమగల ప్రేమానుబంధము రెండవభాగ మయియున్నది. ఈ రెండు కథలకును పరస్పర సంబంధము కలదు. అది యంతయు నేల? ఆంధ్రుల ఔన్న త్యమును శూరత్వములు బాహుపరాక్రమము నెను శ్లాఘించుటయే గ్రంథకర్త ముఖ్యో ద్దేశమయినచో, సదా దేశాభిమానము గలిగి తమ భర్తలను ఆంధ్రమాత సేవకయి స్వార్థ త్యాగము చేయుమని పురికొల్పుచు పురుషవేషముతో యుద్ధభూమికి తామును బోయి తమ వాళులవెంటఁ దోడు నీడవలెఁ దిరుగుచు, వారితోఁబాటు శత్రుక్షయము సేయుచు, తుదకు వారితో నేకకాలమందే సమర రంగమునఁ బ్రాణములు విడిచిన యా వీరవనితల చరిత్ర నవలాకారుని ప్రధానోద్దేశమునకును భిన్నము కాదే! ఆంధ్రయువజనులే కాక యువతులు కూడ మాన రక్షణమందును దేశరక్షణమందును ప్రాణములు గోల్పోయిరను విషయము కవి ప్రథమోద్దేశమునకు సహకారియయి యాంధ్రశూరత్వమును వేనోళ్ల జాటుచున్నది.

చరిత్రాత్మకమగు నవల వ్రాయునపు డొక విషయము మఱువఁదగినది కాదు. గ్రంథకర్త దేశచరిత్రను వాఙ్మయరూపమున దేశీయులకు గఱపుటయే యుద్దేశముగా నూహించినచో దేశ చరిత్ర ననుసరించియే వ్రాయుట మంచిది. ముఖ్యాంశములు చరిత్రాధారముల ననుసరించి వర్ణించిన తర్వాత కొన్ని చిల్లర మార్పులను పాత్రోచితముగా చేయవచ్చును. కథను రసవంతముగా చేయుటకు కొన్ని విషయములను మార్ప వలసివచ్చును. కాని మన యభిప్రాయమునుబట్టి చరిత్రను మార్పఁగూడదు. ప్లాసీ యుద్ధమునుగూర్చి నవల వ్రాయునెడల సురాజాదౌలాను దూషింపవలసియుండును. క్లైవు సాహసవంతుఁడనియు సురాజాదౌలా దుర్మార్గుఁడనియు నెల్లరకును తెలిసిన యంశమేకాని క్లైవునందుఁగల యభిమానముచే నతని లోపములను గుణము లన వచ్చునా? బ్రిటీషు ప్రభువులు వచ్చుటచే దేశము వృద్ధిచెందెనుగాని మీర్జాఫరు తన రాజును మోసపుచ్చుటను గప్పిపుచ్చవచ్చునా? మనకు చరిత్రజ్ఞానము ప్రధానమయినది కనుక, సాధ్యమయినంతవరకు చరిత్ర భాగమును కథలో నింపుట మంచిది. సగుణ యను నవల యొకటి నూతనముగా ప్రకటింపఁబడినది. కథ మహారాష్ట్రదేశపు చరిత్ర. 19—వ శతాబ్దమునందలి మహారాష్ట్ర దేశస్థితియు, మహారాష్ట్ర ప్రముఖులు హోల్కారు, సింధియా, బాజీరావు మొదలగువారి చరిత్రములునుపూర్తిగా నందు చర్చింపబడినవి. ఆనవలయం దితర కథలు లేకపోలేదు. సగుణకును పాండురంగహరికిని గల యనురాగము ముఖ్యమయినది. అదికాక వలసినంత హాస్యరసము కూడ ఆ నవలయందుఁ గలదు. ఏఁదుల్లానను తురుష్క బాలుని చేష్టలును, వాని చరిత్రమును మనకు హాస్యమును గలుగఁజేయునుగాని యతఁడు ప్రధాన కథకు కూడ నావశ్యకమయిన పాత్రమే. షేక్స్పియరు కవి సార్వభౌమునిచే రచియింపఁబడిన చరిత్ర నాటకముల పద్ధతి పరిశీలించినవారి కీ సంగతి బోధపడఁగలదు. నాల్గవహెన్రీ నాటకమున రెండు కథ లున్నవి. చరిత్ర భాగము ప్రధానమయినది. హాస్యరసము నిచ్చు రంగములన్నియు రెండవ కథకు చెందినవి. కాని హెన్రీ యువరాజు రెండు కథలకును ముఖ్యుఁడగుటచే రెండింటికిని సంబంధము కలదు. క్రమముగా వీనికి పరస్పర సంబంధము హెచ్చ, రెండవకథ మొదటిదానితో నైక్యమగుటయు, దానికి సహకారి యగుటయు చూడఁగలము. వివిధ రసములున్నచోఁగాని గ్రంథము సంతసము నీయదు. కనుక నొకటికంటె నెక్కుడు కథలను గలిపినను అవి యన్నియు నొక ఫలమునే సూచించుచున్నయెడల, చాల బాగుగా నుండును. చమత్కారముతో వ్రాయబడిన నవలనుగాని నాటకమునుగాని స్తంభములమీఁద నిలుపఁబడిన ప్రాసాదముతోఁబోల్పవచ్చును. హర్మ్యము క్రుంగకుండుటకు ప్రతి స్తంభము నెట్లవసరమో నాటకమం దన్ని యంశములు నవశ్యకమయియుండుట మంచిది.

పాత్రపోషణము నవలకు ముఖ్యమయినది. మన నవలాకారు లనేకులు నవలయందు పాత్ర సంపోషణక్రమమన నెట్టిదో యెఱుగరు. అదికాక కథాభాగమం దెక్కువ శ్రద్ధ చూపి, పాత్రములనుగూర్చి యోచన చేయనే చేయరు. కథ యద్భుత కృత్యములతో నిండియుండవలెనని కొందఱి యభిప్రాయము. కథాభాగమం దెక్కువ యభిరుచి చదువరులకుఁ గల్పింపవలెనని యెంచి పాత్రపోషణమును గుఱించి శ్రమపడరు. చరిత్ర ననుసరింపవలెను. మఱికొన్ని చిల్లర మార్పులను చేయవచ్చును. కథానాయకునియందు లోకమందలి సద్గుణములన్నియు మూర్తీభవించెనని వ్రాయు నాచారము కలదు. లేక మఱియొకఁడు దుర్మార్గుఁడాయెనా ప్రపంచమందలి సర్వ దుర్గుణములును నతనియందే వాసము చేయుచున్నవని చెప్పుదురు. కథానాయకుఁ డెంత ఘనుఁడయినను మనుష్యుఁడే యని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. లేనిచో వింత సంగతులనుజూచి యద్భుత పడి ఇది కల్లయా నిజమా యని చదువరులు సంశయ మొందవచ్చును. వారును మనవలెనే మనుష్యులనియు, నట్టివారు మనదేశమందుండిరనియు సూచించుచుండుట యుచితము. సన్మార్గులకంటె దుర్మార్గులను వర్ణించుట కష్టతరము. వారి యూహలు వారి యుద్దేశములును విశదము సేయవలెను. అది యేల? వారి హృదయమంతయు మన కండ్ల యెదుట నైపుణ్యముతో చిత్రింపఁబడిన ఛాయాపటమువలె నుండవలెను. ఈ విషయముననే కవి జాగరూకత వహింపవలెను. "విమలాదేవి" కంతకుమ వయవపాలుని పాత్ర స్వభావోద్భవము, మిక్కిలి కష్టమయినదని చెప్పనివా రెవరు? చరిత్ర నవలయందు నూతన పాత్రములుకూడ కల్పింపవచ్చును. "విమలాదేవి" యందలి ఇందిరయే దీనికి దృష్టాంతము.

చరిత్రాత్మకమగు నవలలవలని ప్రయోజనము లెవ్వి యని యెవరయినను ప్రశ్నింపవచ్చును. మన పూర్వికు లేకారణములచే క్షీణదశకు వచ్చిరో తెలియఁగలదు. ఏ కథ చదివినను సంఘీభావము బలమనియు,నొక కుటుంబమున గృహకలహము పుట్టినచో నాకుటుంబ మభివృద్ధి చెందుట కల్ల యనియు మనకు స్పష్టమగును. ఇట్టి నీతులు బోధపడి ముందునకు మార్గ మేర్పడవచ్చును. ఈ సందర్భమున నొక్క విషయము కొంచెము విచారమును కలుగుజేయుచున్నది. వ్రాయఁబడిన నవలలన్నియు హిందువుల ఔన్నత్యము చాటుచు, తురుష్కుల దుష్కార్యములను గూర్చి దూషించుచున్నవి. తురుష్కులలో సత్పురుషులగు చక్రవర్తుల చరిత్రలలోని భాగములను గూడ నవలలుగా మార్చి హిందువులకును తురుష్కులకును పరస్పరానుబంధమును సూచించు నవలయే, మన మందఱము నిత్యము ప్రార్థించు హిందూ మహమ్మదీయ సమ్మేళనమును సమకూర్చినదగును. చరిత్రనవలలవలని ఫలములు రెండు: కావ్యములను జదువుటవలను గల్గు నానందము మొదటి ఫలము. రెండవది దేశ చరిత్రను తెలిసికొనుటయు, దానివలనఁ గలుగు లాభమును. మన పూర్వ చరిత్ర మనకుఁ దెలిసినఁగాని మనకు ముందు రాఁబోవు సౌఖ్యమందు నమ్మకము కలుగదు. దేశసేవ చేసినఁగాని దేశాభ్యుదయమున కవకాశము లేదు. మనకు మన శక్తి తెలిసినఁగాని మనము హీనులమనియే ఎంచుకొందుము. అప్పుడు మన యత్నములు నిష్ఫలములని వెతఁజెందుదుము. మన దార్ఢ్యమందు విశ్వాసము కలిగినఁగాని మన మేపనిని నెఱవేర్పఁజాలము. హనుమంతుఁడు మహాబలశాలియయ్యును దన సామర్థ్యము తన యెదుట వర్ణింపఁబడినపుడే ధైర్యమూనుటయు, సప్తసముద్రములను దాఁటుటయు సంభవించినది. మన శక్తి తెలియవలెనన్న మన ప్రాచీనుల ఔన్నత్యము మనకుఁ దెలియవలెను. మానవజాతికి శిరోభూషణములగు వీరాగ్రేసరులను పతివ్రతా తిలకములను గూర్చి చదివినపుడే మన మనస్సు పవిత్రమయి యా మహా పురుషుల సంపర్కముచే నానందమును బొందుటయేకాక, మనయందు దేశభక్తి జనించును. గాఢమయిన దేశభక్తి ప్రతిమనుజునియం దున్నఁగాని దేశము బాగుపడనేరదు గదా! ప్రపంచమందలి దేశము లన్నింటిలో మనదేశము ప్రాముఖ్యము వహింపవలెనన్న, ప్రజలందఱు నెంతకాలము పాటుపడి ఎన్ని కష్టముల కోర్చి ఎంత స్వార్థత్యాగము చేయవలెను? తర్వాతఁ గద దేశమునకు సౌఖ్య మబ్బుట? "న మాతుః పరదైవత" మను మంత్రమును మనము నిత్యమును స్మరింపవలెను గదా! ముప్పదిమూడు కోట్ల ప్రజలకేమియు గొఱంత లేకుండ సమస్త సౌఖ్యముల నిచ్చి మన ఈప్సితముల నెఱవేర్చు కామధేనువయి, మనకు జన్మమిచ్చిన హైందవరాజ్యలక్ష్మి మనకు దేశమాత గదా! ఇట్టి పుణ్య దేశమందు జన్మమొంది సకల సౌఖ్యములతోఁ దులదూఁగుచు "ఇది నాయది. నా జన్మభూమి" యని మది నుప్పొంగని మానవుఁ డెవఁడు? తల్లి బిడ్డలకు కష్టములు సంభవించిన కొలంది పరస్పరప్రేమ హెచ్చినట్లు మాతృదేశమునకయి స్వార్థ త్యాగముఁ జేసినపుడే మన కామెయందలి భక్తి వేయి మడుంగు లధికమగును. ఇట్టి నిజమయిన దేశసేవ ఎంతటివారికి లభింపవలయు? "జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గా

యూరపుఖండ
మహారఖండన భాస్వద్రత్నాపేశము

మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మగారు

[1915 రాక్షస సంవత్సరాది పంచికనుండి]

మానవు లందఱు మహిచరు లగుటన్—మహినే యుద్ధ మొనర్తురు గా!
ఈ నవాహవంబున నన జలచరు—లింక వియచ్చరులై రహహా!
పూనికి నందందే పోరుం బోరిఁ—బొనరింతురు వేగులు, తీఁగెల్-
గానఁబడవు నవి వేఁ గాకన మిటఁ—గాంచ మహాయుద్ధ మిదె కదా!

జయాపజయములు దైవికములె య్యై—సమకొనుఁదుద, నిప్పటి యూహల్
ప్రయోజనము లేనివి యనుచుం జె—ప్పనౌ; నైన, నే నుడివెద సం
దియ మేటికిఁ? గైజరున కందఱుం—దెలియఁగ శత్రులు, మిత్రులు గా
నయమున న్జార్జిచక్రవర్తికి—న్జయము సిద్ధమని యననగుఁ గా!

సాయపడిరి య్యాస్ట్రియావారి కని—జర్మను; లింగ్లిషువా రన్నన్
దోయము వా రగు ప్రాన్సువారికిని—దుర్బలులగు బెల్జియనులకున్;
న్యాయం బీయది యగుట నందఱు స—హాయులైరి ఈ పక్షమునన్;
శ్రేయం బిదె కద దైవము దోడగు—సిదము జయ మాంగ్లేయుల కా.

హైందవు లాంగ్లేయులతోఁ గూడి మ—హాహవముం జేయుటఁ జూడన్
బొందగుఁ గృష్ణార్జునులు గూడుకొని—పోరికిఁ దొడఁగినయ ట్లహహా!
సందేహంబుం గలదే జయ మిట—సమకొనుటకు, ధర్మం బెందుం
బొందుపడునొ యందే మేల్గెలు పగుఁ; బోలుం గద శాంతియె మేలై

అప్రార్థితు లయ్యును సమయజ్ఞత—నాంగిలేయులకు సహాయులునై
దీప్రప్రవిదారణముఁ జలుపుటం—దెలిసి వారలు కృతజ్ఞతతో
క్షిప్రముగనె తమతో సమానులుగఁ—జింతించి సమస్వాతంత్ర్యం
బే ప్రసిద్ధముగ నొసఁగవలయుటన్—హిత మిది హైందవులకు నెందున్.

తన దొరునిది బలతారతమ్యమును—దలఁపక, వృషభము వ్యాఘ్రముతో
ననిసేసి వినాశముఁగాంచె; నటులె—యక్కట! యేనుఁ గహా!
ఘనమగు భల్లూకంబు న్మార్కొనె, కనునె గెలుపు? గడు గాసిపడున్,
గనుఁగొన నఖిల మృగంబుల సింహము—ఖ్యాతిగ గెల్చి జయముఁ గాంచున్.

ఫ్రెంచివార లింగ్లీషువారలును—బ్రేముడిఁ గూడుటఁ జూడఁగ
త్ర్వాంచిత చందన కర్పూరంబులు—వలనొప్పఁగ బొందినయటౌ
గాంచన్ జర్మను లాస్ట్రియనులు వే—డ్కం గూడుట రసమును బులుసున్

సర్వ విధంబుల స్వతంత్రశక్తికిని—జనుట బ్రిటిషు ప్రభుతయె సూర్యుం;
డుర్విఁ బ్రజాప్రభుతచేతఁ జంద్రుని—యోజం దోఁచును ఫ్రాన్సు; మహా
గర్వంబునఁ గ్రౌర్యంబున జర్మను—ఖ్యాతిగ నంగారకుఁ డన నౌ;
గుర్వాభము రుష్యా సామ్రాజ్యము;—గొఱలు సర్వియయా బుధుభంగిన్.

ఆలమునకు మూలంబగు నాస్ట్రియ—యౌ శని; జర్మను పక్షమునం
దాలోచింపక చేరఁగాన శు—క్రాచార్యుండగుఁ దుర్కీ; వే
యేలా? యాంగ్లేయ ప్రభుత్వ మను—నిద్ధబలుండు జనార్దనుఁడే
కేల దర్భ గొనె; జపాను రాహువు;—కేతువు బెల్జియ మనఁగ జనున్.

నెపోలియనువలెఁ బ్రపంచ జయమున—నెగడఁ గడఁగిన కైగెగ యగున్;
విపులబలు లయిన యాంగిలేయులే—ఫ్రెంచివారితోఁ గలసిరి స
త్కృప్రాంతరంగులు గావున, వారలు—గేరక చేరినఁ గడు లగ్గ
నిపుడు విపులకున్ హిత మిది; కైజరె—యెనవయువలె నశోకుని కాంతిన్.

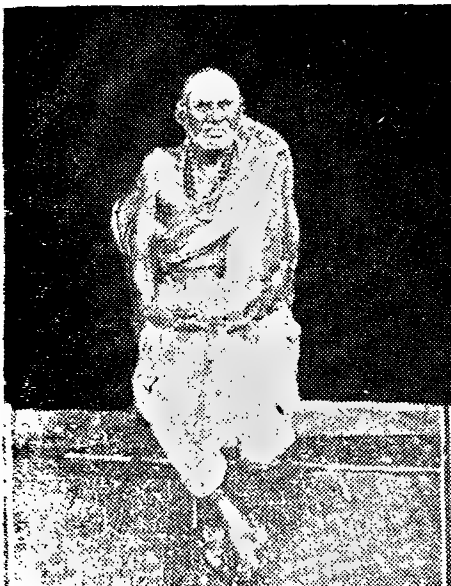
భూమిఁ గంసునికి గెలుపబ్బెనె శ్రీ—పురుషోత్తమునికె గొల్పొదవెన్;
భీమశక్తి శల్యునికిన్ జయమయ్యెనె—భీమాగ్రజుండు యుధిష్ఠిరుఁడే
శ్రీమంతుఁడు విజయము హరికృపఁ గనెఁ;—జెందునె కైజరు గర్వితుఁ డా
స్వామి హరికృపన్? ధర్మిష్ఠుండగు—జార్జి చక్రవర్తి విజయుఁడౌ.

అయనయ సంపన్నుండు న్నీతి—న్యాయ ధర్మ పరిపాలకుఁడున్
దయావీరుఁ డాయోధనవీరుఁడు—తంత్రావాప విశారదుఁడున్
క్రియా ప్రధానుఁడు కైజరు లోఁగొని—కీర్తనీయ శాంతిం జేతన్
జయార్జునుం డట జయముం బ్రాఁతియె—జార్జి చక్రవర్తి విజయుఁడౌ.

తేటగీతి

శ్రీ మహామహోపాధ్యాయ నామ బిరుద—రత్న కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మ
సముదితం బినరత్నావళ మిది భీమ—భండననివారకము శాంతిభద్రదంబు.

సమర శాంతిరస్తు. సర్వేజనాః సుఖినో భవంతు.

కాశీనాథుని బ్రహ్మయ్యలింగం అయ్యవార్లుగారు

[ఈ ఛాయాచిత్రం 1915 రాక్షస సంవత్స

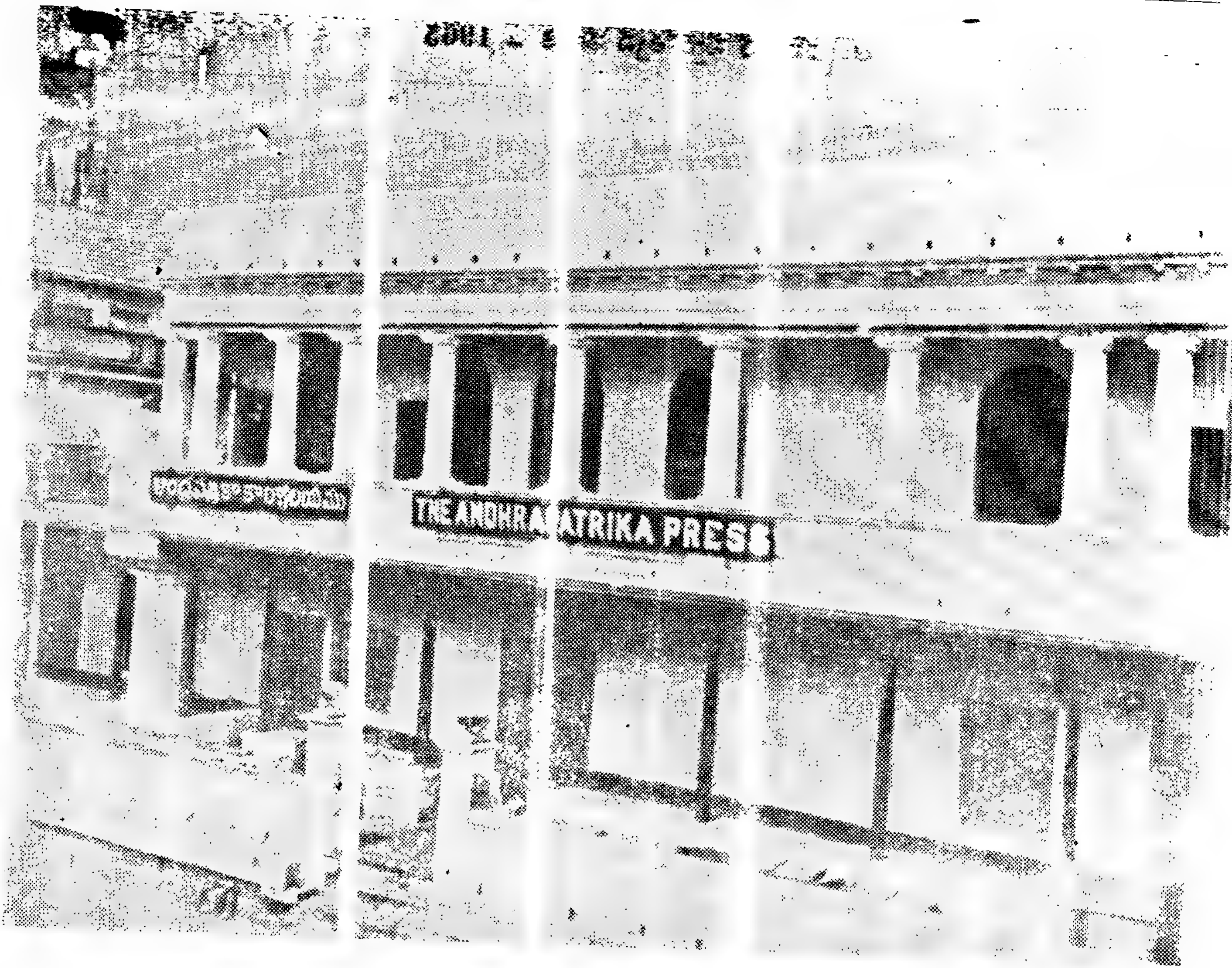

అక్కన్న మంత్రి

మాదన్న మంత్రి

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1916 నళ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురించినవి. సం.]

ఆంధ్రపత్రికా భవనము—మద్రాసు.

[ఈ ఛాయాచిత్రం 1917 పింగళ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రకటించినది. సం.]

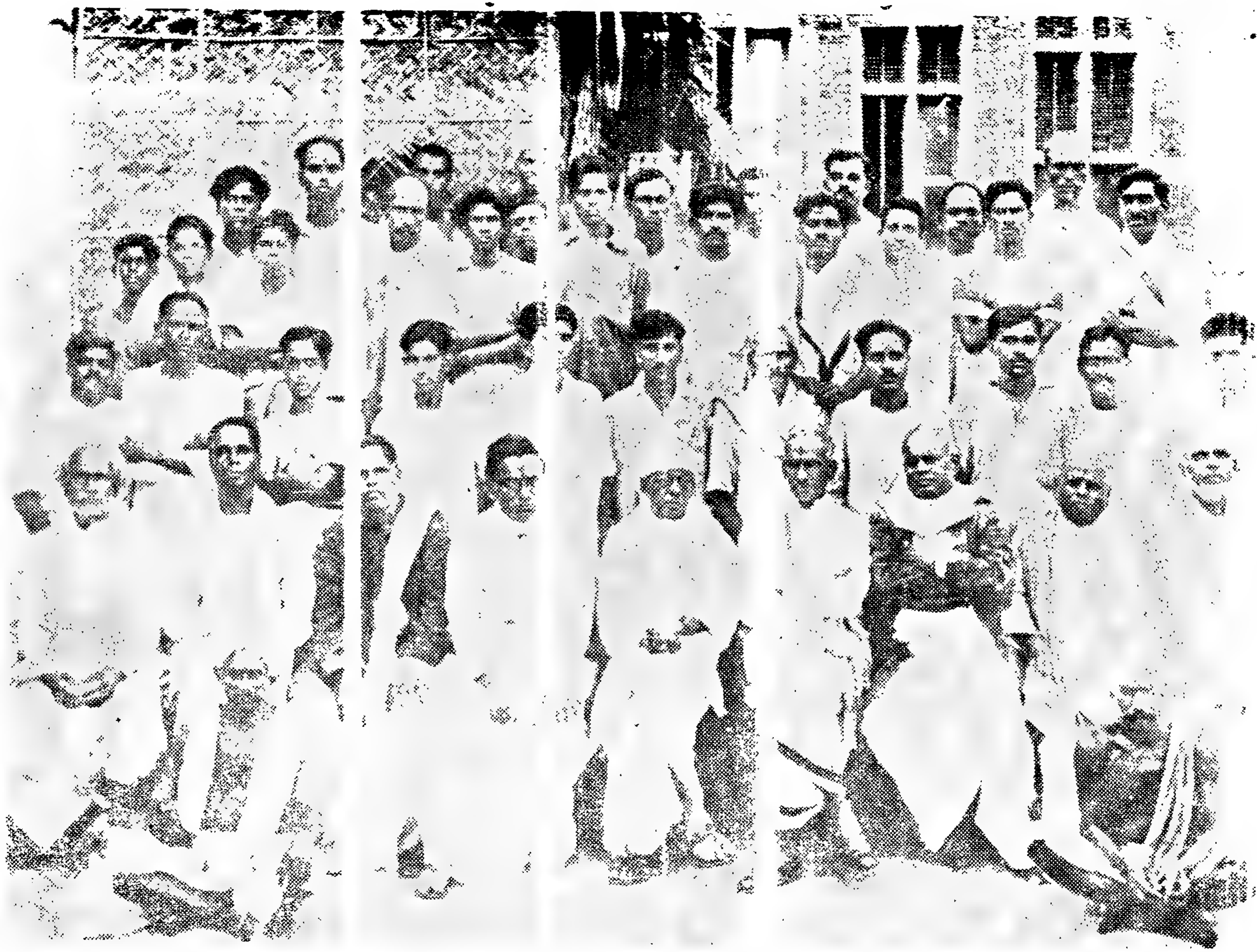
నాట్య సుందరి

బసవరాజు అప్పారావుగారు బి. ఏ.

[1918 కాళయుక్తి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఆడవె ఆడవె
అన్నులమిన్నా,
ఆడవె లే నడు
మల్లల్లనాడన్.
ఆడెడు నీ నడుమందము గాంచిన
అల్లాడవె ప్రేమను లోకంబుల్?
ఆడవె ఆడ
అన్నులమిన.
పాడవె పాడవె
భామామణిరో,
పాటలాధరము

వలపుంజిల్కా నీ పాటల విన్నన్
పరవశ గాదే ప్రకృతి యెల్లన్?
పాడవె పాడవె
భామామణిరో!
చూడవె చూడవె
సుందరవదనా,
సోగకన్నులను
సోలంగ ప్రేమము
సొంపు లొల్కు నిన్ జూచినంతనే
చుక్కలు సైతము సోలవె ప్రేమన్?
చూడవె చూడవె

ఆంధ్రపత్రికా కార్య నిర్వాహకులు. [ఈ ఛాయాచిత్రం 1917 పింగళ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురించినది. సం

ఆంధ్రకవుల యపరాధములు

శతావధానులు రామకృష్ణకవులు

[1918 కాళయుక్తి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఆంధ్ర లోకోపకారము నాచరింప
భారతమ్మును నన్నయభట్టు తెలుఁగు
జేయుచున్నాఁడు సరియె; బడాయి గాక
తొలుత సంస్కృతపద్య మెందులకుఁ జెప్పుఁడి!

క. నారాయణభట్టారకుఁ
గూరిమి సహపాఠిఁ బేరుకొని కొండాడన్
నేరిచిన నన్నపార్యుఁడు
పేరిఁడి గా క్షేమి? కొలఁడు విద్యాగురునిన్.

ఉ. పీక్షము సర్వముం జెదురుపాటుగ దక్కిన మూఁడొ నాలుగో

చార్యుని భారతంబు విని సైపక నన్నయ చేసినట్టి దు
ష్కార్యముఁ ధీరగౌరవముఁగాల్పదె? విక్కమయేనియొక్క

తే. సరసకవిరాజు మంత్రి భాస్కరునికన్న
నెక్కుడగువాఁడ నని కదా యెఱ్ఱాప్రెగడ
మఱలఁ దెనిఁగింపఁబూనె రామాయణంబు
నూరుఁబేరును లేకుండ నూరక చెడ.

తే. పామరుఁడువోలెఁ దిక్కన సోమయాజి
వెఱచి యాంధ్రీకరింపక విడిచినట్టి
భారతమ్మున బ్రవేశపెట్టఁబట్టి కాని

క. మన యెఱ్ఱన హరివంశముఁ
దెనిఁగించినవాఁడు మంచిదే నాచన సో
మన యుత్తర హరివంశము
గనుఁడీ! యది యెంత చక్కఁగా నుఁ దియో.

తే. అచ్చతెనుఁగు పదంబుల నిచ్చకొలఁది
బుచ్చి తలతిక్కయన్వయమ్ములను బె ట్టి
పాడుచేసెను నన్నయభట్టు దారి
యుభయకవిమిత్రు లహ! తిక్కయజ్వగారు.

తే. తనకు సంస్కృతభాషలోఁ దగిన శ
లేమి మొఱఁగఁగఁ దిక్కనసోమపీథి
యట్టె బిగఁబట్టి యొక శ్లోక మ గాక
యుభయ కవిమిత్ర బిరుద మే ప్రభు సంగె?

క. తనమాట తనకె తెలియక
పని యొక సాలీని వాక్య సందర్భం న్
విని యర్థ మెఱింగిన తి
క్కన పాండిత్యంబు వేఱ యడుగఁగ నేలా?

క. కొమ్మన కొమరుని కవితకుఁ
గుమ్మరి గురవయ్య లేఖకుం డఁట! యె
ల్లం బారాశర్యున కొక
కొమ్ము గలుగు వేల్పు వ్రాయఁ గుదిరెన లాగో?

తే. గురుకుల క్లిష్టుఁడయి విద్యఁ గఱవఁ క
సహజ పాండిత్యుఁడ నటంచు సంబర
పోతనామాత్యునే రాజు పూజ సేయు
దేవరల దయ్యములను గీర్తింపకేమి?

క. ఏ కాలమందుఁ గానీ
వ్యాకరణాదులఁ బ్రశస్తి వడసిన క లం
జేకొండ్రుడు నృపులు కొండ్రెడె య
వాకు లిని చవాకు లిన్ని పలికెదువా ?

ఆ. పాడి కవిత్వ మల్లు పోతరాజును తేఁడ
వేఁడు పిలిచి గౌరవింపరామి
హాలికుఁడయి రేఁగి యవనీశ్వరులఁ ట్టె
నక్క ద్రాక్ష పండ్ల నానుడి గతి.

తే. రావు సర్వజ్ఞ సింహ భూరమణుతోఁ
బావ శ్రీనాథ కవిసార్వభౌముఁ డేమొ
చెప్పి తత్కరుణాపాత్రుఁ జేయుపిదప
భోగినీదండకము నాఁడె పోతరాజు.

ఉ. ఊరును పేరులేక పడియున్న తఱిన్ మడిగట్టుకొన్నటుల్
నేరుము లాడుచుండెద రనేకులు, ము గాఁగ నెట్టి క
క్కూరితి కేని సిద్ధపడి కొంచెపుఁ గా ము లాచరింతు, రీ
తీరు ప్రపంచమందు గలదే మన పోతన నెన్న వేటికిన్?

తే. ఆంధ్ర కవిచక్రవర్తుల కందఱకును
నీ పలుకు చాలు మేలుబంతియగుఁగా
తెలుఁగుసేతయె కా? స ంచి

ఆ. మధ్యవక్కల్ల పెట్టి మంజరీ ద్విపదఁ
ల్నాటి వీరచరిత నాఁ బెనఁచితి
వది స్వతంత్ర కావ్యమని యేరు మెచ్చుకొ
నంగవలెనొ? కమలనాభపౌత్ర!

తే. ఎఱచిఁ దినువార లేనియు నెమ్మి మెడకుఁ
గట్టుకొందురె? శ్రీనాథ కవివరేణ్య!
సానికూఁతుల తగుల మీఁశానునకును
బలికితివి నీ స్వభావము బయలుగాను!

తే. టంకము లఁ దీర్థ మాడి కడాని గిన్నె
లందు భోజన మొనరించి యందలంబు
లెక్కి తిరిగిన గొప్ప కవీశ్వరుండె
యౌను శ్రీనాథుఁడు, గుణాఢ్యుఁ డగునొ? ?

తే. ప్రాలుమాలికచేఁ దాళపత్త్ర పుస్త
కాటవుల నర్థపుందెరువాట్లు గొట్టి
కొఱఁతఁబడు నని కుకవిని గొసరి తిట్టి
పెద్దన యొనర్చినట్టి తప్పిదము నదియె.

తే. మారన కథా విధానముఁ జూఱలాడి
కోరి శ్రీనాథు తెరువులు గొల్లగొట్టి
మనుచరిత్రం బొనర్చి పెద్దన గడించె
నాంధ్ర కవితా పితామహుండన్న బిరుదు.

ఆ. మనుచరిత్ర మందుకొని రాజు పెద్దన
పల్లకిఁ దన కేలఁ బట్టియెత్తె
నడిగినట్లు లగ్రహారంబు లిడె ముక్కు
తిమ్మనార్యకంటె దిట్టఁ డనియె?

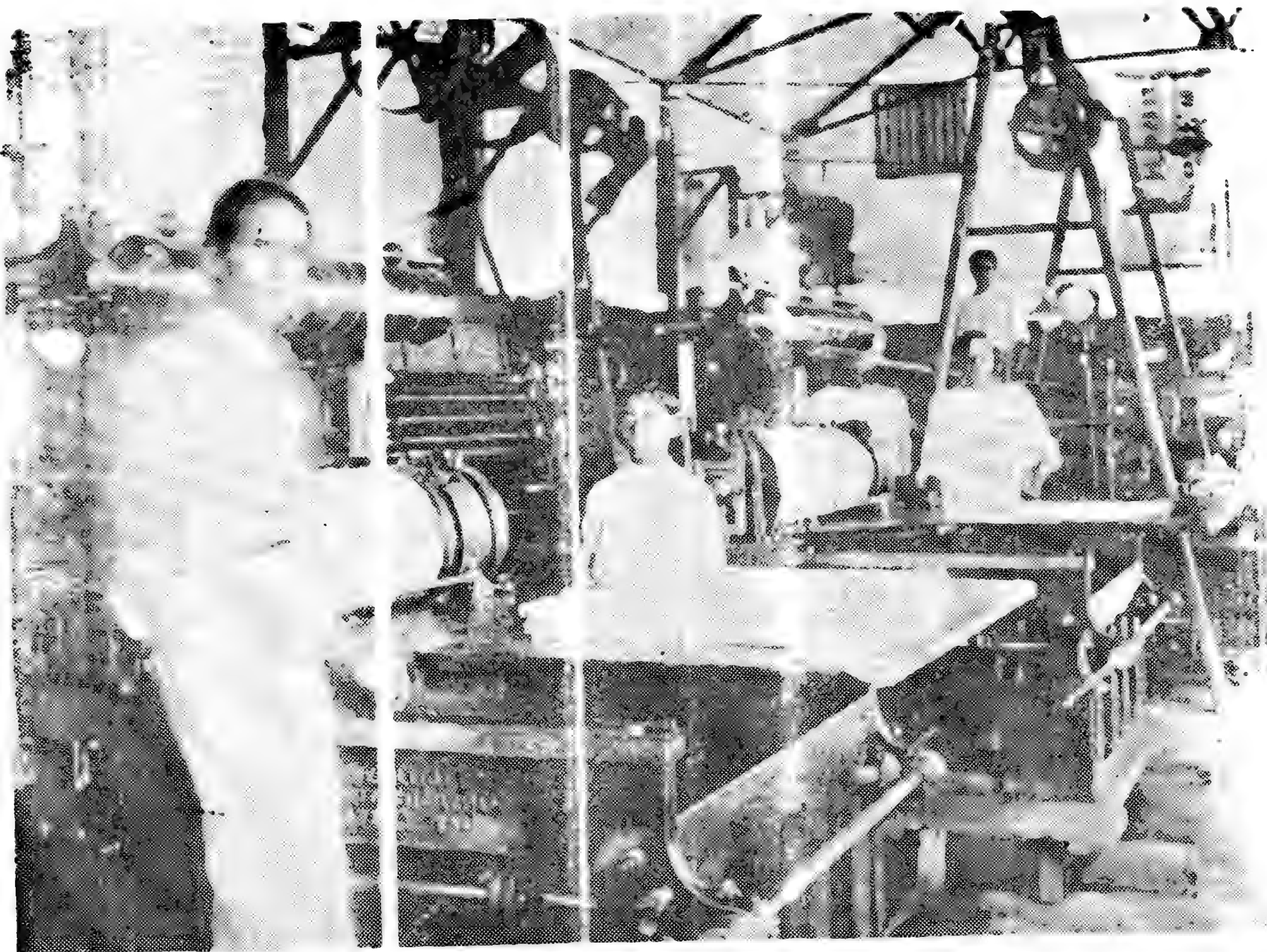
తే. తనకు నంతఃపురమునకు మనసులందు
నెడమడుగు పుట్టముద్దు లొల్కెడు నుడులమ
పారిజాతాపహరణంబుఁ బల్కి మాన్పి
నట్టి తిమ్మన బుణము రా జెట్టు తీర్చు?

తే. కృష్ణరాయఁడు చేసిన విష్ణుచిత్త
కావ్యమంచలి భావము శ్రావ్యమె యగు
నెన్ని మార్లు పఠించిన నెఱుకపడని
పట్టి పాషాణ పాక మెవ్వండు చదువు?

తే. శ్లేష కావ్యంబుఁ జేసి విశేషయశముఁ
గనిన పింగళి సూరన గడుసువాఁడె
కాని, శుభ మస్తని యదేమి? గారుడంబుఁ
దెలుఁగుఁ జేసినవాఁడు వైదికుని పగిది.

కవనధోరణి కల్పనా గౌరవంబు
శబ్ద సౌష్ఠవమును లెస్స సంబరంబె;
భోగపుంబడంతులా కలాపూర్ణ కథకు
నెత్తిన ప్రధాన నాయిక? లెంత తప్పు!

తే. తగని గర్వంబునం జేసి తన్నుఁ దానె
పొగడుకొనువాఁ డటంచుఁ జెప్పుదురుగాక,
నాలి పలుకులు రావు తెనాలిరామ

ఆంధ్రపత్రికా యంత్రశాల.

[ఈ ఛాయాచిత్రం 1917 పింగళ సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురించినది. సం.]

తే. ఒకఁడు స్వప్న ప్రకారము ని గ్రహింప
నెల్లవారలకుఁ గలలె తెల్లవా ల్లి
నవ్వుదు రను తలంపు లే దె ్వరికివి
పేరుకొన నేమిటికి వట్టి ఓ క కవుల?

తే. దేవతా ప్రార్థనంబునఁ దేశ ప ర
రాజవర్ణనములు కథా రచన యంత
త్రొక్కి విడిచిన పుంతయే క్కుమాలి
కవనముం జెప్పఁదగిన ప్రజ్ఞా ధులకు.

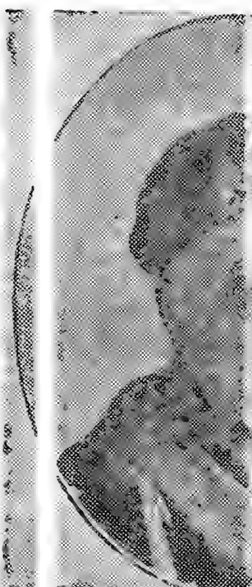
గాసట బీసట వేలువు
భ్యాసము లేకయె తెలుఁగులు
జేపెద మనుచుండ్రు బుధులు సిగ్గుఱుఁగ రొకో?

తే. పూర్వకవిరాజులకు నిది భూషణంబొ
దూషణమొ యనుకొనుఁడు మీ తోఁచినట్లు
నన్నయాదుల పట్ల మాకన్నఁ గూర్మి
గలుగువారలు లేరు జగమ్మునందు.

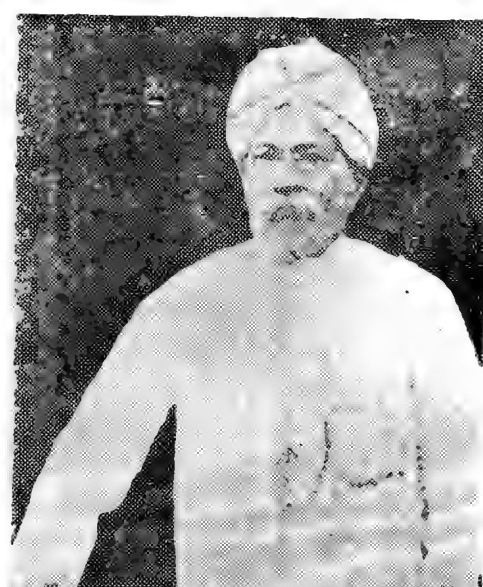
తే. మద్రనగరాంధ్ర విద్వత్సమాజ దత్త
మాత్మ విషయ క్రియా లబ్ధ రత్న ఖచిత
హేమబిరుదాభిరాములు రామకృష్ణ

| ఆంధ్ర మహాజన సభ--ధర్మశాల, రంగూను. |

కీర్తిశేషులయిన దివాను బహదూర్ వి. నాగమయ్యగారు :— నాగమయ్యగారు ఆంధ్ర నియోగి బ్రాహ్మణులు. తిరునల్వేలి జిల్లా యందలి తామ్రపర్ణీ నదీ తీరమున గల వీరరాఘవపురము వీరి జన్మస్థానము. వీరు 1850 వ సంవత్సరము డిసెంబరు నెలలో జనన మందిరి. ఇరువది సంవత్సరము లయినను నిండకపూర్వమే చెన్నపురి విశ్వ ద్యాలయపు బి. ఏ. పరీక్షలో కృతార్థులైరి. వీరు కొంతకాలము తిరువాన్కూరు మహారాజాగారి యున్నత కళాశాల యందు ఆంగ్ల చరిత్ర, గణితశాస్త్రము మొదలగు వానిని బోధించు పండితులుగ పనిచేసి దివాన్ సర్. టి. మాధవరావుగారి కాలములో తహసీలుదారుపదవికి నియోగింపబడిరి. తమ బుద్ధి విశేషముచేతను వ్యవహార జ్ఞానముచేతను కొలదికాలములో దివాన్‌పేష్కారు స్థానమును పొంది అప్పుడప్పు డయిదు పర్యాయములు దివానుగ గూడ పనిచేసిరి. వీరికి రాజకీయ వ్యవహారములయందుఁ గల నిపుణతను బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు గ్రహించి, దివాను బహదూర్ బిరుదము నొసగిరి. ఈయన జనాభా లెక్కలు తయారు చేయుటకై నియమింపబడి తన పనిని కడు శ్లాఘనీయముగా నెఱవేర్చెను. లండను నగరమున నున్న ఏ. ఆ. తరాలు సంఘమువారు వీరిని తమసంఘమునం దొక సభ్యుగ జేర్చుకొని గౌరవించిరి. ఏ. ... యానతిచొప్పున 1904వ సంవత్సరమునం దారంభించి, రెండు సంవత్సరములలో తిరువాన్కూరు దేశ సంగ్రహ చరిత్ర మను మూడు సంపుటముల మహా గ్రంథము ఆంగ్లభాషలో రచించిరి. వీరి పూర్వులు కృష్ణాతీర వాస్తవ్యులు, బాపట్లాది గ్రామవాస్తవ్యులు. వీరు 1916 వ సంవత్సరము జూను నెలలో ఆకస్మికముగ నే రుగ్మతయు లేకయే మరణించిరి.

దివాన్ బహదూర్ వి. నాగయ్యగారు బి. ఏ.

రావు బహద్దరు పిటి త్యాగరాయశెట్టిగారు

వారు. జస్టిసు, ఆంధ్ర ప్రకాశిక, ద్రావిడన్ దైనిక పత్రికలను స్థాపించి బ్రాహ్మణేతరోద్యమమునకు ఎనలేని రీతిగా కృషి చేయుచున్నారు. గొప్ప వర్తకులు, వాణిజ్య వ్యాపారములయందు వీరికున్న అనుభవము అపారము. చెన్నపురి శాసనసభ్యులుగా నుండిరి. ఎన్మిది సంవత్సరముల నుండియు మునిసిపల్ కమిషనరుగా నున్నారు. దక్షిణ ఇండియా వ్యాపార సంఘమున కధ్యక్షులు.

[ఈ ఛాయా చిత్రాలు 1918 కాలయుక్తి సంవత్సరాది సంచి

సార్జెంటు ఎస్.వి. రెడ్డినాయుడుగారు, దక్షిణాఫ్రికా దివాన్ బహద్దుర పానుగంటి రామారాయణంగారు

సార్జెంటు ఎస్. వి. రెడ్డినాయుడుగారు :— నాయుడుగారి మూడవ కుమారులును, లేటు సుంకర 22 సంవత్సరములు. వీరు వివాహమైన కొలది వీరు కలకత్తాలో ఉద్యోగము చేయుచు బి. ఎస్. నొందిరి. ఒక సంవత్సరము గడచిన పిమ్మట ఈయన డిప్యూటీ తహశీల్దారుగానుండిన సుంకరి ... వరుదాను ...కటరెడ్డి సుబేదారుగా ... పనములనై యున్నారు. ఈ ... వయస్సు ...వములలోనే ఈస్టు ఆఫ్రికాకు సైనికుడుగా పోవ ... య్యెనిరి. ...ల్వే సైనికుడుగా చేరి కొలది దినములలో కార్పొరల్ పదవి ...ర్జెంటుగా జేయబడి ఇప్పుడీ పదవియందు దేశమును

...యుచున్నారు. వీరు ... ...ణపు ...ంధ్ర అప్పకేటునకు తూర్పు ... ...ములను ...కాలముగా ... ... నాయుడుగారు ... ... చేసి ... ...ంచుచుగాని, ఉత్తర ... ...గాని చేయుచున్నారు. ... ... గారు మన యాంధ్ర నాయకులను ... పొచ్చరించుచున్నారు. విశాఖపట్టణమందు ... ...మన్నారుగారు, కాకినాడయందు డి. వి. ... రావు పంతులుగారు, బెజవాడలో అ. ... ...య్య పంతులుగారు తమ శక్తి కొలది ... కావలసిన వార్తాపత్రికలు, కవరులు, ... మొదలగున ప్రోవుచేసి తూర్పు ఆఫ్రికాకు ... చున్నారు. నాయుడుగారు పూనికమై ... సాధించి తిరిగి త్వరలో దేశమునకు వచ్చెదరు...!

పా. రామారాయణంవారు:—వీరి ఆంధ్రభాషా ...త్యము లెస్స. ఎం. ఎ. పరీక్షయందు కృతార్థులై ... సామ్రాజ్య శాసనసభలో సభ్యులుగాను, విశాఖ... ...ణములో జరిగిన ఆంధ్రమహాజనసభ ... పతులుగాను నుండిరి. ఇప్పుడు బ్రాహ్మ... ... వ్యాసనమునకయి యావచ్ఛక్తిని వినియోగి... చున్నారు. పానగల్లు జమీందారులు.

దక్షిణాఫ్రికాయందలి యాంధ్ర సిపాయిలు [ఈ ఛాయా చిత్రం 1918 కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురించినది సం.]

హైందవ చిత్రలేఖనము

శ్రీ డూరి రామచంద్రరావుగారు

[1919 సిద్ధార్థి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

హైందవ విద్యార్థికులు ప్రాచీన హైందవ చిత్రలేఖనముంగూర్చి యత్యల్ప జ్ఞానమును గల్గియున్నారు. వారి లలిత కళాతత్త్వజ్ఞానము ఉత్తమాంగములవిభేద మెఱింగించి పూర్వ కళా నైపుణ్యమునుండి ప్రవృత్తి కళాభ్యాసమును గుర్తింపంగల సామర్థ్యమును గల్గినదిగా కున్నది. అట్టివారికి చారిత్రకమైన విమర్శనాత్మకమైన వర్ణనతోం గూడిన ఈ వ్యాసము బుద్ధి వికాస కారణమగునని నమ్ముచున్నాను. మొన్న మొన్నటి వఱకు హిందూదేశమునం జిత్రలేఖనమను కళ యున్నదను మాటయే పశ్చిమ ఖండ వాసులు నమ్మకుండిరి. అట్టితఱి అజంతాలోని సుధాఫలకముల ది విత్తరువులు ప్రాచీన హైందవ కళౌన్నత్య ప్రకటనమునకు హేతువు లయ్యెను. అ తమతులకు సావ్యమును ... పఱచి భేదమునే సూచించునట్టియు, వీనికింగల సంబంధమును స్థిరపరుపం ... దియు నగు నొక సూక్ష్మవిషయము గనంబడుటయేకాక, దానియందు బద్ధాదరులు గూడ నగుట తటస్థించినది. బౌద్ధధర్మము భారతీయ ... కళావస్తు నిర్మాణమునకు నూత్న తేజ మొసంగినదని చెప్పవలసియున్నది.

ఆ ధర్మము చరిత్రాత్మకమైనది. దాని య ... ము చరిత్రమంతయు ... లకన్న శిల్పులకే వర్ణనార్హమై యుండెను. దాని సాంప్రదా ... ములన్నియు చాలవఱకు సచిత్ర ములు. ఏకాశయములంగల భిన్న దేశీయులకు సర్వ మాన్యములగు వ్యవహార ... ధనము లలవడనప్పుడు కళావాక్కే సహజమైన సాధనము. క్రీ. శ. 67 వ సంవత్సర ప్రాం ... మున కశ్యపమదుం ... డను భారతీయ మతగురువు మింగ్టీ చక్రవర్తి కోరికపై ... చిత్రకళావస్తువులతోం గూడ పయనమైపోయెను. ఆకాలమునుండియు హిందూదేశ ... నుండి చైనా జపాను దేశములకు శిల్పులు పరంపరగం బోవుచుండిరి. వారిలోం గొంద ఱ ... టనే నివాసముల నేర్పఱచుకొని శిల్పవృత్తియందే కాలముం గడుపుచుండినట్లు ప్ర ... ణములు గలవు. 8 వ శతాబ్దారంభమున నిర్మింపంబడినదనుకొను జపానులోని హోర్ ... దేవళమునందలి సుప్రసిద్ధ చిత్రపటమును గూర్చి చెప్పుచు బినియన్ అను నత ... ఇది పూర్తిగ భారతీయ లక్షణ సమన్వితమనియుం బాత్రౌచిత్యమునందును, జీవ ... మందును, విపులమై సునిబద్ధమైన యాకార విశేషములయందును అజంతా ... లోని చిత్రములను స్మరణకుం దెచ్చుచున్నదనియు వ్రాకుచ్చియున్నాండు. ఏడవ ... మందలి నారయుగమునందలి చిత్రములను గూర్చి డిల్లన్ అను నతండీ ... యమునే ఇచ్చియున్నాండు. రిక్కెట్సు అను నతండు 15 వ శతాబ్దమునకుం ... సంబంధపు శిల్పమునందు గూడ నీ సూచనలనే స్పష్టముగ వక్కాణించుచున్నాండు.

అజంతాలోని చిత్రములు 100—628—వ సంవత్సరములనాటివి ... వచ్చును. ఇందలి కడపటి పటము 626—628 వ సం. ల మధ్యదని పారశీక ...

ఖుస్రుషీరీణు నొద్దనుండి వచ్చిన రాయబారులన చేసి గౌరవించుటయే దృఢముగ దెలుపుచున్నది. వను. ఈ మందిరములందేమి, ఇతర మందిరవ భారతదేశముయొక్కయు చిత్రకళలకు గల సాదృశ్య ములు గలవని బ్రౌను చెప్పుచున్నాడు. 7— వ ధర్మము నశించినప్పుడే ఈ కళ గూడ అంతరించిన సంవత్సరములకుగూడ భారతీయ చిత్రము కున్నవి. కాని భారతీయ కళను గుఱించి సాక్ష్యమి భారత పరిసర దేశములందలి కళాపరిశీలనము కొం క్రీస్తు ననంతరము తొలి శతాబ్దములలో యు లకు కూటస్థానమగు తూర్పు టర్కీ కోటారుల లలో నొకని చేతిపనియై యుండు ననదగిన పటు ముచే వెల్లడి అయినవి.

ఈ విధముగ 10 వ శతాబ్ది పర్యంతము నాప ండమున 16 వ శతాబ్దపు ద్వితీయ భాగమున రంయెత్తెను. ఆతని కుమారుడును విలాస పురుష మున్నత దశను పొందెను. ఈ మొగలాయి ప్రభువు రాజ్యకాలములో నన్నివిధముల శిల్పములను వృద్ధి పొ నతంపు ఈ కాలపు చిత్రకళా వ్యవస్థను గుఱించి సంఘర్షవశమున నక్బరు చక్రవర్తికి ఈ శిల్పాలయం గల మూలాత్మాభినివేశమును దెల్పియున్నాడు. ఈచక్ర షిరాజ్, టాబ్రిజ్, సమర్కండ్ ప్రాంతములనుండి రాను రాను ఈ కళ, మొగలాయీలు కాలక్రమమున భారతీయకళతో నేకీభావము నొందెను. విదేశీయ కారులను గలసి పని చేయుచుండిరి. రసికాగ్రేసరుం నైపుణ్యమును గ్రహించి తగునట్లవకాశములు గల్పిం నుండునగు నీ శ్రేని నికటమున వీరలు కలసి మెల వారును ఒండొరుల యనుభవజ్ఞానము నుపయోగిం చేతను పరస్పరానుకూలమైన ఈ స్థితిగతులలో, నమే కళాభివృద్ధికి కారణమైనదనుటయు ఈ య లుల శిల్పకళా సాంప్రదాయము లుద్భవించినవనియును

భారతీయ నృపాలుడగు వ పుల ఈ చారిత్రక కథను పిచివైచి ందేమి పారసీకదేశముం క్కయు ను సూచించు లక్షణ లనేక తాబ్దమున భరత వర్షమ బౌద్ధ ్లు కనబడుచున్నది. తరు త వేయి స్థలను నిదర్శనముకైన గానరా నాధారములేవియు ండినను వలకు సాహాయ్యకారి చ్చును. , భారత, పారసీక, చీనా గరికత సామ్యవిశేషముచేత అజ శిల్ప లెస్సియో స్టీన్ లి కాగు పరిశ్ర

గాత్రానవశిష్టమై ఈ భారత క్బరు చక్రవర్తి కాలము తిరిగి డునునగు జహాంగీరు ములో దలు రసికాగ్రేసరులగు నే వారి దుచువచ్చెను. అబ్దుల్ ల్ అను రింత ప్రోత్సాహముగ నాపన చుచు ను వారి శిల్పకళా దక్షత ందును స్ యొక్క ఆదర్శభావవే గ్మాల్, తనేకుల నీ దేశమున కాక ంచెను. నీ దేశీయులలో కనిపిపో రత్నే, ప్రులతోబాటు హైందవ చిత్ర న చక్రవర్తియు వార సహజ ము వచ్చెను. ఉదారుడు సుజ్ఞా పని చేయుచుండుటచే ని తెగల కొనుటకు సంసిద్ధులై య డుట యుభయ మార్గముల మ్మేళ ముకూల్యారంభమునుండి మొగ పాకుంకు విస్పష్టము క దు.

పెర్సీ బ్రౌను తన పుస్తకములో 'రాజపుత్ర యుగము' అను శీర్షికతో రాజపుత్ర కళా సాంప్రదాయము ఈ మొగలాయి సాంప్రదాయమునకు సమకా దానిని చాలవరకు లియుండెను. కాని, బ్రౌనుగారు రాజపుత్రుల కళా ప్రమాణ ముగ విశుద్ధ భ యుగుటచేత, అజంతాలోని పురాణవస్తు సమాలోచన వున్నారు. వీనిం దు రాజపుత్రుల వ్యక్తిత్వమును నాగరికతయును యున్నట్లు వలకు తెలియనగుననియు నీ సంధికాలమున రాజపుత్రస్థా హిందూ చిత్రకళా సాంప్రదాయమును చెక్కుచెదరకుండ గాపాడిన దిదియే జెప్పుచున్నారు. రాజపుత్రులకును మొగలాయిలకునుగల సౌహార్దమును ఒక మఱియొకరి నెల ప్రేరేపించినదియు జూచినపుడు రాజపుత్రుల చిత్రకళ, పురాణశైలికన్న మకాలికమైన మొగలాయి శైలినే యనుకరించినట్లు తో బ్రౌను దొరగారు ఈ దేశీయ విద్య మొగలాయిప్రభుత్వమునందే తిరిగి దనియు, నంతకు ర్వము దానిస్వరూపమెట్టిదో తనకు తెలియరాదనియు చెప్పు

పిమ్మట రాజపుత్రకళకు జయపూరు సంస్థాన మాట పట్టాయెను. నుండియు, రా త్రస్థానములోని ఇతర పట్టణములనుండియు గ్రము ప్ర నీ విద్య మొగల ు ఆస్థానమును జేరి 17 వ శతాబ్దమున నొక్కొక్క ముగ ఢిల్లీ, ఆగ్ర లాహోరు మొదలగు నొక్కొక్క పట్టణమును దత్తదే నందుచు, మొత్త ముమీద రాజపుత్ర కళా లక్షణములతోడనే వెలయుచుండె లాయి ప్రభుత్వ క్షీణించుటతోడనే భారతదేశమున నీ విద్యయు క్షీణం మఱియు 17 సం. లో నీ ప్రభుత్వము ముగిసినపు డీ విద్య చాల క్షీణ దుండెను. ఢిల్లీ, ప్లే పట్టణములలో కొందఱు శిల్పు లింకను నీ వృత్తి జేసికొనియుండిరి. ని వారి కల్పనలు జీర్ణించిన కళయొక్క యనుకరణములు యని చెప్పవలయు . ఈసమయమున గులవిద్యయం దభిమానముగల కొం పాటపుత్రమున ్పి క్రొత్త మార్గములం ద్రొక్క మొదలిడిరి. కాని వారి దింపక గుణము ను భావరహితమై యుండెను.

దక్షిణదేశ కో నీ కళ ఉత్తరదేశముకన్న భిన్న మార్గములలో 17 వ శతాబ్ద ంభమునసే దక్షిణమున బాదసీక శైలి యొకటి నది. అప్పటికి అ ప్పుడు హిందూస్థానమునుండి శిల్పుల కుటుంబములు వచ్చె డెను. వారి సంత గారు నేటికిని హైదరాబాదు, నెల్లొండలలో గానవ ఇంకను దక్షిణము కు పోయినకొలది ఈ చిహ్నము లనేకములు గానగును. చూడగా నివి ్యకముగ పుట్టి పెరిగినట్లే తోచుచున్నది. కాని ఉత్తర విద్యతో సన్నిహిత ంబంధము కలదనియే సాంప్రదాయకులు చెప్పుచున్నారు. ఈ ఈ విద్యలు రెండు ముఖ్యమై తంజావూరునందును, మైసూరునందును వెలసెను.

తంజావూ గోని శిల్పులు 18 వ శతాబ్ద్యంతమున దొలుదొల్త స్థానమునుండి వ చ్చినవారే! వారి సంఖ్య క్రమ క్రమముగ వృద్ధి నొందినది. తం రాజులలో గడప గాడ్డైన శివాజీ కాలమున (1833—1855) దంత, రెంటియందును ప్రసిద్ధమైన పనిని జేయు 18 కుటుంబములవారై శివాజీ మరణానంత ము ఈ కులమంతయు చెదరిపోయెను. కాని నేటికిని తమ కుల ఆశ్రయించియున్న కొలది కుటుంబములవారు మాత్రము "బజారుపట" బ్రాయుచున్నారు.

మైసూరు ని శిల్పసంఘము 19వ శతాబ్దానంతరమున రాజా కృష్ణ యార్ వారి ప్రజ ముతో ఉన్నత దశను పొంది 1868 వ సం. లో ణించినపు డంత కో నడుగంటెను. ఇట్లే చిత్రకళ అంతకంత కధోగతి పూర్తిగ శిలము ్లుండెను. కాని పెర్సీ బ్రౌన్ ఇట్టి క్షీణదశ కళయొక్క రుద్ధారణకు ప్రజ లము కాదనియు నూత్న శక్తి యేదియైన ఉద్భవించి జీవనమును మఱ కసింపజేయనగుననియు నుడువుచున్నాడు. వంగదేశమున బోడగాపినది ఈ నూత్న శక్తియే కదా!

ఈ నూత ద్యమమునకు అవనీంద్రనాథ ఠాకూరు నాయకుడు. ఇతర విద్యారంగమ లో ప్రసిద్ధిగాంచిన యొక విద్యత్కుటుంబమున సునిశితమైన సు కళా పాండిత్యము గలవాడు. మోహన కొందఱు శిల్ప ులను తన చుట్టు జేర్చుకొని పనిని ప్రారంభించెను. కొలది లోనే వీరలకృషి ంతో సాఫల్యము నొందినది. ఈ యభినవ మండలివారు చే ఏదో యొక గ్రం యనుకరణముగాని అధవా అనేక శైలులపై నాధారపడిన కృత్రిము సృష్టిగాని దు. అట్లుగాక వారల చిత్రములు మొత్తముమీద నభినవ ల్పము కనుపైన యొక్క ఆత్మాశయముల దృఢముగ దెలుపగల స్వాతంత్ర గల్గియున్నవి. ఈ సంఘమువారు చేయుపనియంతయు సాంప్రదాయ సమున్నత మనోభా ములను చిత్రించుటయందు శిల్పకునికిగల యున్యాజమై హలమునే తెల్పుచు ి. ఈ సంఘమును స్థాపించుటలో హిందూదేశము కాలమున నేమార్గ ననుసరించెనో ఆ మార్గమే కొంతవఱకు అవలంబించు

ఈ నూత వ్యమ మిప్పు డభినందింపబడుచున్నను జను లింకను పారీణులైననుగాని మగు లాభము నొందజాలదు. బ్రౌను, భారతీయ శక్తి ఈ విషయ న పరిపక్వము నొందలేదనియు, ఈ జ్ఞానము ఈ కళ గూడ నేవ తమైన పరిణామము నొందగలదనియు నభిప్రాయ ఈ రెండు శకు లు యెందు కలసి పనిజేయుట కారణమిను

నన్నయభట్టు వంశపుకవి-
గోపాలుని రామకవి

బారిస్టరు ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణపంతులుగారు

[1919 సిద్ధార్థి సంవత్సరాది పంచికనుండి]

నేను గుంటూరు కాలేజిలో చదువుకొనుచుండగా ఫిరంగిపుర వాస్తవ్యులగు లేటు చిలకా కృష్ణయ్యపంతులుగారు నన్నయ్యభట్టు మహారాష్ట్రుడని గురుజాడ శ్రీ రామమూర్తిపంతులుగారు వ్రాసిరనియు అది సరికాదనియు నన్నయ్యభట్టు వంశమువారు గుంటూరుజిల్లా వినుకొండ తాలూకాలో నున్నారనియు చెప్పుచుండెను. ఈ కృష్ణయ్యగారికి ఆంగ్లేషు రాకున్నను సంస్కృతాంధ్రములలో దిట్టమగు సాహిత్యమును ఆంధ్రదేశపు పూర్వచరిత్రలో జన్మాని యభినివేశమును తనరకపు పండితులకంటె నెక్కువ విశాలదృష్టియుం గలిగియుండెను. దీని విషయమై విచారణ చేయవలయునని కృష్ణయ్యగారి కభిలాషయుండెనుగాని వారి యకస్మాత్తుగా మరణము సంభవించుటచే ఆ విచారణ యంతట నిలిచిపోయెను. కృష్ణయ్యగారి మేనల్లుడు ప్రస్తుతము నరసారావుపేటలో ప్లీడరుగున్న నడింపల్లి జగన్నాధరావుపంతులుగారు ఈ విషయమై కొంత విచారించి గోపాలుని రామకవిచే రచింపబడిన గ్రంథము యొక్క ప్రతిని సంపాదించియుంచినారు. గోపాలుని వంశమున నితర కవులుండిరనియుం దెలియవచ్చినది. జగన్నాధరావుగారు ఈ విషయమున నింకను కృషిచేసి ఈ తాలూకాలో తమకుం గల పరపతి నుపయోగింతురని తలంచెదను. ప్రస్తుతము రామకవినిగూర్చి తెలియవచ్చినంతవఱకు వ్రాయుచున్నాను.

ఇప్పుడు దొరకిన ప్రతి కొన్నివీటి కాగితములపై వ్రాయబడి మిక్కిలి శిథిలమైయున్నది. వినుకొండ తాలూకా ముప్పాళ్ల గ్రామములో గోపాలునివారి గృహమునందు మరియొక తాళపత్రప్రతి గలదట. అది దీనికంటె పూర్వపుదని వినుచున్నాను. ఈ కాగితపు ప్రతిలో మూడు గ్రంథములు వ్రాయబడియున్నవి. ప్రతివ్రాసినవాడు గోపాలుని రామయ్య. దీని మూలగ్రంథము ఇప్పటికిని గలదని వింటిని.

1. పారిజాతాపహరణము

ఈ ప్రతిలోని మొదటి గ్రంథము పారిజాతాపహరణము యక్షగానము. ఇది వీధి నాటకముల ఫక్కిని నడుచును. కృతికర్త కృతిభర్తల పేర్లు లేవు. దీని మొదటి పుటలు పోయినవి.

2. ద్రౌపదీ స్వయంవరము

రెండవ గ్రంథము ద్రౌపదీ స్వయంవరము. ఇది మూడాశ్వాసముల ద్విపద ప్రబంధము. దీనిలోని

"మదనారి పురవాస మూర్తివిలాసు
సదమలగుణశాలి సతతంబుశీలి
పుణ్యనామాత్యసత్పుత్రుండు నీతి
జగ్గిరాజు దగ వీరభద్ర సత్కవిని"

అనుదానివలన కవిపేరు వీరభద్రుడని తెలుచున్నది. మఱియు,

కరుణాపయోనిధి గాంభీర్యమూర్తి
ధరలోన నెన్నంగ దగినట్టి ఘనుడు
రమణతో శ్రీ కనకరాజు చెన్నప్ప
క్రమముతోడుత నన్నుం గరమర్థిం బిలిచి.

అనియు,

మేరుధీరుడు బుద్ధి మించినవాడు
సకల పురాణముల్ సకల శాస్త్రములు
సకల విద్యలు నెఱుగు జాణశేఖరుడు
గండర గండాంకగండభేరుండ
దండిబిరుదాంకుడై తనరారువాడు
పరగ సరస్వతీభండారమునకు
ఇరవొంద నెఱిగిన యినకులోత్తముడు

అనియు కవి కృతిభర్తను గూర్చి వ్రాసియున్నాడు. కవిని కృతిభర్తను గూర్చియు ఇంతకంటె నిప్పుడు తెలియదు.

3. చిత్రాంగదా పరిణయము

ఇదియొక పద్యకావ్యము. కవి గోపాలుని రామకవి. కావ్యము బళ నరసింహస్వామి కంకితము. ఇది కొంచెము ప్రౌఢముగా నడుచును. దొరకిన ప్రతిలో రెండవ యాశ్వాసము కొంతవఱకే యున్నది. చివర పద్యము పూర్తిగనయినను వ్రాయబడి... కాలము నిర్ణయించుటకు సరియయిన యాధారములు కనబడవు. గ్రంథములోని విషయములనుబట్టి కవి మిక్కిలి ప్రాచీనుడు కానట్లున్నది.

కవి యాదియందు త్రిమూర్తులను వారి భార్యలను హనుమంతుని తార్క్ష్యుని కుమారస్వామిని కౌమోదకీ ఖడ్గ... పూర్వకవులను స్తుతించియున్నాడు. షష్ఠ్యంతములు గల... గురుడీ విధముగా స్తుతింపబడియున్నాడు:

... పొంగుచు తారకయోగ వి
ధిం గల లక్ష్యానుభవము దెలుపుచు మహరా
జాంగవిధుని మద్గురు నర
సింగని శివరామఘనుని సేవింతు మదిన్.

ఈ ఘనుడెవ్వరో మన కింకను తెలియవలసియున్నది. కవియు

సీ. రామాయణార్థ పూర్ణవివేకి వాల్మీకి
విశ్రుతాశుకవి ప్రవీణు బాణు
విమల సాలంకార విఖ్యాతి భవభూతి
మానిత శబ్ద సమాజ భోజు
మూర్ష విత్సన్నుతమోరవి భారవి

సహజోపన ... ందుఁ జోరకపెం ... దుఁ
... త్ప్రేక్ష్య కవితామయూఖ మాఖు
నా మనంబు ... దలపోసి నన్నపార్య
సోము భాస్కరభీమాది సుకవిజనులఁ
బ్రణుతి గా ... ంచి శ్రీనాథు రంగనాథుఁ
బోతనార్యుల స్మరియించి పూజఁజేతు.

పై పద్యము ... శ్రీనాథుడును పోతనార్యుడును స్తుతింపబడి యుండుటచే కవి 15—వ శతాబ్దికి తరువాతి వాడనుట నిశ్చయము. ఏకాలమువాడో నిశ్చయముగఁ జెప్పవీలులేదు.

చ. అటఁజని ... ంచె పాండుసుతుఁ డభ్రభనటీవరతానవాన వి
స్ఫుటకలష ... గాన భవభూరి భయార్తి విలీన గూఢపా
త్పటల జఘ ... క్ష కేళి కల ధర్షణ హేతు తరంగ రంగదా
ర్భటపటు ... ఝరీశద భవ్య విశాలము శీతశైలమున్.

ఈ పై పద్యమును అల్లసాని పెద్దనయొక్క "అటఁజని కాంచె భూమిసురుడు....." అను పద్యముతోఁ బోల్చిన యెడల వీరిలో నొకరు రెండవవారి ననుసరించియుందురని చెప్పవచ్చును.

మన కవి పెద్దన ననుకరించిన యెడల పెద్దనకు తరువాతివాడు అనఁగా 16—వ శతాబ్దిలోనివాడో తరువాతివాడో అయిన యుండవలసి యున్నది. ప్రస్తుతము కవికాల విమర్శనము నింతటితో విరమింతము.

కవివంశము

కవి ఆశ్వాసాంతమున నిట్లు వ్రాసియున్నాడు:

గద్య. ఇది ... మదహోబళ లక్ష్మీనరసింహ కరుణా కటాక్ష వీక్షణ విచక్షణా ... ణ మహిమా కలిత లలిత కవితా విలాస ... మధుర వచన రచనా ... న గోపాలయాన్వయాంభోనిధి సంపూర్ణ రోహి కళత్ర మౌద్గల్యసగో ... పవిత్ర ఆపస్తంబ సూత్ర యోగానందయా ... త్య పుత్ర సరసనన్నా ... రానాభిదాన ప్రణీతంబైన చిత్రాంగదా పరిణయం బను శృంగార కావ్యంబునందు ప్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

దేవతాదిస్తుతులు అయిన తరువాత నీ విధముగా నున్నది:

వ. మద్వంశ కమం బభివర్ణించెద.

మ. వివిధామ ... య పురాణశాస్త్ర పటిమావిత్పన్నుఁ డధ్యాత్మ ... ర్గవిశేష ప్రతిపాదమానసుడు సాంఖ్యస్థైర్య నిష్ణాతు ... గవినోదా ... భవ ప్రమోదుఁడు తపోగజ్వాలి మౌద్గల్యుడా
నివరేణ్యుండు ప్రకాశమందె ధరణిన్ విజ్ఞానపారీణుడై.

క. ఆ మౌద్గల్యసగోత్రుల
లామముఁ బొగడ్త గని యలన్ శబ్దపటి
ష్ఠా మేంగ ... రక శిక్షా
కాముఁడు నన్నయ జనించె గణనాగణుఁడై.

సీ. తగ నం ... ధశబ్దచింతామణి పంచప
రిచ్ఛేద నియతి నిర్మించె మొదల
గణవర్ణ ... ట లక్షణ శుభాశుభ ఫల
శిక్షా ప్రబంధముల్ చేసె నతడె
కవి జన ... కిఁ జమత్కార కల్పనలను
మించి జాడల నేర్పరించెఁ దొలుత
సంస్కృ ... ంధ్ర భాషాయుక్తి సాధించి
నిర్దుష్టనామముల్ నిలిపె రూఢి
భారతా ... యు పాథోధిపటిమఁ దెలిసి
వేడ్క ... ర నపేక్షించి విబుధు లెల్ల
నౌర! ... యభటు విద్యలకు రట్టు
కుకవి ... కట్టు సత్కవి కోటగట్టు.

క. ఆ నన్నపార్య ... ంశాంభోనిధి సంపూర్ణచంద్రుఁ డోలికన్ ...
నూనగుణాలంకారుండు దీనిధి గోపాలుఁ డమిత తేజుఁ డనఁగన్.

సీ. పిన్న యీడున ... ు లెన్న వ్యాకరణాది శాస్త్ర పరిజ్ఞాన ... ంచె
సకల వేద పురా ... సంహితౌచిత్యార్థ వాచక ప్రజ్ఞాప్తి

తత్త్వజ్ఞుడై సాంఖ్యతారకప్రఖ్యాత జవిద్యా ప్రచారములం బబలె
యమొప్పంగా మంత్రలయహఠాదులన మోగాభ్యాసగూఢిదేహ ఖుమలిచె
దీక్ష లొప్పు నహోబల తీ మందు
నృహరినిం గూర్చి పెక్కునా హారహంబు
తపము గావించి మెప్పించి త వరము
లందె గోపాలు వార్య మహో ఘ్రంగగుచు.

క. ఆ వంశమున ననేకులు ప్రా వ మంది రెలమి ప ంపరయా
ధీవర్యులు గుణధుర్యులు ప్రా న్యులు రాజకార్యపరత గణ్యుల్.

ఉ. లాలిత పాకశుద్ధి శుభ లక్షణ లక్ష్య సమృద్ధి నవ్యవా
గ్జాలవిధంబులైన రసకల్పిత మాధురి శబ్దధోరణీ
లాలనయుక్తి సాధకవిలాసము గౌ భళి మెచ్చవచ్చు గ
పాలునివారి యిల్లు నికిపట్టు నా కవితానుతల్లికిన్.

సీ. సకల రాజాస్థాన జనమనోరం
ప్రచుర శేఖరులు గోపాల్నివారు
ప్రత్యక్ష బాహాట పాంచాలన సాధ్య
ప్రచుర శేఖరులు గోపాల్నివారు
హితజనపాలనోచిత కార్య కృ కృపా
పారీణమతులు గో ల్నివారు
....
ప్రకటయోగానుభవులు గోపా వారు
అట్టి గోపాల్నివారిలో నలఘ విభవ
దిక్ప్రభుస్థానపాళి సందీప్త హె
రమ్యగుణహేళి సూరపరాజమౌ .

శా. నానాయుక్తిబల ప్రవీణతల ప్రీణంబుగా రాజసం
స్థానామాత్యవిధుల్ రచించి జ న పౌష్యస్థావ్య సంపాద గా
హీనస్థాపన నేర్పుతించి వికటిం వారి నుగ్గాడె యో
గొనందుండు నియోగి నైపు త లాహో చెప్ప నా ర్యముల్!
....

వ. (యోగానందునివలన) ఆవె ు రామన వెంకన యు నాత్మ
జులు సంభవం బంది రందులో రామ కవివ య్యడ్సదా హరి సత్క పాకటాక్ష
ప్రలబ్ధ పాకక చణుండ.

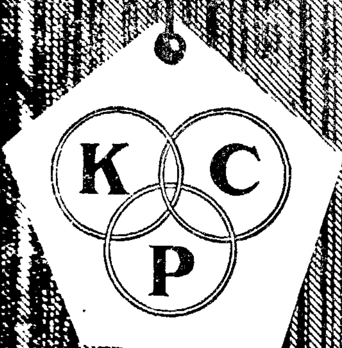
పై పద్యములవలన కవి తాను న్నయ భట్టారకుని వంశమున జనించినట్లు స్పష్టముగ జెప్పియున్నాడు.

వినుకొండ తాలూకాలోని ముప్ప మొదలగు గ్రామ ములయం దును దరిశి తాలూకాలోని కొన్ని గ్రామ ులయందును మౌద్గల్యసగోత్రు లును ఆపస్తంబసూత్రులునగు గోపాలుని రు అనేకు లున్నారు.

నన్నపార్యుడు ఆదిపర్వములో తన గూర్చి

సీ. తన కుల బ్రాహ్మణు ....
లోకజ్ఞు నుభయ ....

అని చెప్పుకొనియున్నాడు. కాశీభట్ల బ్ర హ్మయ్యశాస్త్రిగారు నన్నపార్యుడు "తన కుల బ్రాహ్మణు" అని వ్రాసికొని యుండుటచేతను భట్ట బిరుదాం కితుడగుటవలనను వైదికశాఖవాడనియు గురుజాడ శ్రీ రామమూర్తి గారు పై పద్యమున నన్నయ్య "లోకజ్ఞ' అను విశేషణము నుపయో గించుకొని యుండుటచే వైదిక లౌకికము ు రెండునూ గలిగి ఉన్నాడని యు, అందువలన నతడు చాళుక్యులలో నేతెంచిన మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మ ణుడై యుండనోపుననియు వాదించియ ుడిరి. కాని, అవి వట్టి యూహ లు. శ్రీనాథునకును భట్టు అనియు ఆచా ర్యుడనియు బిరుదము గ్రంథ ములవలనను శాసనములవలనను స్పష్టము గా నున్నవి. గోపాలుని ారు ఇప్ప టికిని నన్నయ సంతతివారమని చెప్పుకొం రు. రామకవియు న ్ల పై చెప్పినట్లు వ్రాసియున్నాడు. ఈ గోపా ని వారు ఆర్వేల ని యోగులు. కరు పాకనాటిశాఖకు చెందియుందురు

S.!A

ఏకలిపి

కొమాం(హరి శరగో(పాచార్యులుగారు, బి. ఎ. (ఆనర్సు)

[1919 సిద్ధా(సంవత్సరాదిసం(చికనుండి]

ఏ(మ)న భరతఖండమున కనేకులు సం(గహా(: నైసర్గిక స్వరూప వైచి(త్రియేకాక జనుల జాతి మతములు మరే యే ఇతర దేశమునందును కానరాన(నం)నేక దేశమునందు కూడియుండుట తారతమ్య చర్చ (చే)లకు మిక్కిలి యుపయోగకారి యగుట యథా(ర్థ)ములు మన జాత్యైక్యమునకు భంగకరములుగా (న)కూడ నక్కడక్కడ కొన్ని విషయములందు భేద వై(చి)లందును విచి(త్రత యొక మన దేశమున మా(త కరములగుటకు పరస్పరము సహాయము గావించువ(ల)సంబంధము కలవగుటవలన వానిని పరిష్కరించుట (ఒ)క్కటి పరిష్కృతమైన కొలది ఇతర సమస్యలను

కొంతకాలమునుండి ఏక భాషను వ్యాపింప(జేయు) ములు జరుగుచున్నవి. నాగరి (ప్రచారిణీసభ మొ(దలు)సాధ్యమైనంతవఱకు సర్వవ్యావహారిక భాషగా చేయు(టకు) నందరి కష్టముల ననేకు లెరిగియే యున్నారు. ఈ ఖండముతో పోల్చబడుచున్నది. కాని యూరపు ఖ(ండ) దేశములందు తప్ప) జనులందఱు నొక్క లిపినే వాడ(ుట) నేర్చుకొనుట సులభము. అదిగాక, యూరపు ఖండ(మున) కూడియున్నందున అచ్చట కొన్ని యంతర్దేశీయ (భాషలు) కావలసియున్నది. అంతవఱకే కావలయునన్నచో (ఇప్పుడు) ఈ కార్యమును నిర్వర్తించుచునే యున్నది. భరత(ఖండ)కీయ సాంఘిక మత సారస్వతవృద్ధికై మన కేకభాష(యు న)నేక లిపి ఏర్పడినంగాని యేక భాషావ్యాపన సౌకర్య(ము) అన్ని (ప్రాంతములవారును సామాన్య భాషనుగాని (ఏక) భాషను గాని నేర్చుకొనుట సులభసాధ్య మగును.

మన దేశమున (ప్రస్తుతము ముఖ్యాధిక వ(ర్ణ)... లేదు. జన సామాన్యములకు తప్పక చదువను (వా(య)) (ప్ర)ారంభింపబడుచున్నవి. ఇట్టి తరుణముననే యే(క లిపి)...కు తగిన (ప్రయత్నములు సలుపవలయును.

(ప్రస్తుతము హిందూదేశమున సుమారు (పది లిపులు) (యు)న్నవి. అందు ఇంగ్లీషుభాషకై యుపయోగింప(బడు)... (తమి)ళ మొదలగు తురుష్క భాషల లిపియే ఉర(్దూ). వానిలో ముఖ్యమైనది దేవనాగరి. బంగాళి, గుజరా(తీ) ... కలవే.

ఇందు దేవనాగరి నేకలిపిగా చేయుటకు కొ(ంత) (జరు)గుచున్నది. కీర్తిశేషులగు శారదాచరణమి(త్ర)లగారి (క)లకత్తాలో నేకలిపి విస్తార పరిషత్తు స్థాపింప(బడి) ... అను బహుభాషి మాసప(త్రికను (ప్రక(టించిరి)) ... (న)గరములందు స్థాపింపబడి హిందీ భాష(ను) దేవనాగరి నేకలిపిగా చేయుట కూడ ముఖ్యోద్దే(శ)... దేవనాగరి ఇప్పుడు మనదేశము... ...ఇదియే యేక లిపి యగుటకు ... ...తో విమర్శింపవలసి యు(న్నది) ... పది కోట్లుండు... ...కలవారి మ...ము ... ...యునేక ...

...ంచవలెనని పేరిడిరి. ఇ...గల (మ)త భాషాదులయందలి (వి)ధ భేద (ము)లు చెప్పవచ్చును. ఇట్టి భేదము(ల)న్నియు (ప్ర)యోజనము మనకొరకు కొందఱు (అను)కొనుచున్నారు. కాని, వానిలోని కొన్ని వైషమ్య(ము)లను గలిగించుచున్నవి. ఇతర (దేశ)ములలో (సా)మ్యము లున్నవి కాని, అన్ని (విష)యములు (మ)నమకూడి జాత్యైక్యవ(ృద్ధి)కు హాని (యగున)వి. వానిలోని కొన్ని సమస్య(లు) పరస్పర (సం)బంధ్యములుగా నున్నది. కాని (య)ముకొక్క(ట)ి (ప)రిష్కరించుట సులభసాధ్య(ము) మగును. (ప్రయత్న)ము (చే)యుటకు మన దేశమున (ప్ర)యత్న(ము)లు (జరు)గు కొన్ని సంస్థలు హిం(దీ) భాషను (సర్వ)వ్యా(వ)... (ప్ర)యత్నించుచున్నవి. ... కార్యము (వి)షయమున మనదేశము (య)ూరపు (ఖం)డముతో దంతటను (ఒక(్క)... రెండు (దేశముల)... (యు)న్నందున వారొకరి భాష ... (ఒ)కొకరు ... ఏకదేశము కాక అనేక దేశములు (వ్యవ)హారములకు మా(త్రమే ... (ఏ)క భాష ... (మా)త్రము మనదేశమున ని(జ)ముగ ... ...భాష (అనే)క దేశమైనందున ... రాజ(్య) ... కావలసియున్నది. మొదట దేశమున ... కలుగదు. ఏకలిపియే (యు)న్నచో, (ఏక)మ (ప్రాంతములందలి ... లిపియొక

...ప్తనము జనుల కే లిపి ... (న)మును ...ను నేర్చుట కిప్పుడే (ప్ర)... ముఖ్యము ... లిపిని నిర్ధారణచేసి వ్యా(ప్తి) ... సంజేయు...

10 ముఖ్య లిపు లు(న్న)... (యూ)రోపియనులో ... రోమనులిపి యూరో(పు) ...(ఏ)డపుది. భాషకును లిపిగా నేర్పడి(నది) ... తక్కిన ..., తెలుగు మొదలగునన్ని(యు) ... దీనిని

(కొంత)కాలమునుండి (ప్ర)యత్న(ము) ... చేయు ... (అ)ధ్యక్షత(క్రింద నీ య(త్న)... (కృ)షముతో ...డి, అనేక ఘనుల (ప్రో(త్సా)హముతో ...ంచుచుండెను. కాశీ, కల(కత్తా) ... మొద(లగు) ... వ్యాప్తికై కృషి చేయుచ(ున్నవి) ... సభలకు ...ై నందున వానికి నాగ(రి) ... (ప్ర)చారిణీ ... దన్నిటికన్న నెక్కువ వి(స్తార)ముగా వ్యాపిం(చ)... బడునా యను విషయ(ము) ... ను మన ...ది. దేవనాగరి హిందీ, (మ)... (మరా)ఠి (సంస్కృ)త ... (కాసి, సిరలో పెక్కిలి ... (అ)ల్పసంఖ్యా(క)... జ్ఞప్తి యం దుంచుకొన ... (వల)యును.) ...గంథములు నాగరిలిపి ... యచ్చు

(ప్ర)త్యముగా నెం(చి) ... యక్షరముల (చే) ... నాగరిజాతి లిపి ... లిపిని (వ్రా)యు(ట) ... (ప్ర)త్యక్షరము ... లగు లిపుల నె(ర్చు) ... కష్టము...ను కలి(గి) ... అది ముఖ్యము ... సిద్ధముచేసి కూ(డ) ... లందు పైపునె... నందు వివిధ ... (ప్ర)నముఖ్యము ... మా(త్రము ... యగుట కన(్న) ... సంగతి యంద... యము వినుట(కు) ... సౌకర్యమునే ... క్లిష్టమైనను ... తప్పు. లిపి య... మునకుగూడ తె(లి)... సమస్యలు లేవు ... (ప్ర)ధానము. (ప్ర)... విడిచి మగను. ... కొను వారి... ములలోను వి(శే)... చేయుటకును ... యగుటయేకాక ... రెండు దేశము ... లలో వ్యవహరి(ం)... నారు అల... వాడుదురు. వా... నామెరికాఖండము(న) ... లలో రోమను ... ద్వీపములు ... (ఉ)పయోగము ... చెపి స్వదేశాభి(మా)న ... లిపిని (గ్రహిం)... నేర్పుచున్నారు(ఇ) ... వంటను చీనావా(రు) ... రోమనులిపి మే(లని) ... లిపినే (గ్రహిం(చ)... (గ్ర)హింపవలసి ... చీనా, జపానుల ... నుపాదేయమగు ... లిపియున్నను ... యుక్తతరము,

...డి సంస్కృత భాషాజ్ఞు లనేకులచే నేర్చుకొనబడుచున్నది. ...టుట వాని నరుసయు శబ్దశాస్త్ర విహితముగా నున్నది. ..., అందు ముఖ్యముగ నాగరిలో, అనేక లోపములు కూడ కల(వు) ... కష్టసాధ్యము. శీఘ్రముగ (వ్రాయుటకు వీలుపడదు. ఈ(ం) ...కట్టడమువలె నుండును. దీనికన్న గుజరాతి బంగాళి తెలు(గు) ...డు సులభముగ (వ్రాయవచ్చును. ఈ యన్ని లిపులలోను ... వ్రాయుపద్ధతి యుండుటవలన వాని గుణితమును నేర్చుకొనుట ... కోమల మనస్కులగు బాలురకు (శమను కలిగించును. వాని ... ము(ద్రించుటయు వ్యయ(ప్ర)యాసకరము. ఇందువలననే ... (లి)ంగు యం(త్రములు వ్యాపించుట దుస్తరమయ్యెను. (ప్ర)స్తు(త) ... (న్యా)యాలయములందును కచేరీలయందును పైపు యం(త్ర)... ...ంపబడుచున్న విషయము మందఱికిని తెలిసియేయున్నది. సాం(ఘిక) ... (విమ)ర్శించినచో నాగరియు నితరము లగు దేశీయలిపు(లు) ... (అ)నని తోచక మానదు. ఉర్దూలిపియు మిక్కిలి క్లి(ష్ట)... ము విదితమే. ఇక పాశ్చాత్యలిపియగు రోమనక్షరము(ల) ... (క)లిసియున్నది. లిపివంటి విషయమును విమర్శించునప్పుడు ...ముగా నెంచుకొని, ఆత్మీయతాభిమానమును విడువవలయును ... (శ)య రహితమైనను మన దేశీయలిపియే మనకుండవలయునని ... (ఇ)ది మానవుల యభి(ప్రాయ రూపమైన భాషను పరస్పరము ... (తెలి)య జేయుకొనుట కేర్పడిన నుఖ్యోపకరణము. ఇందు పవి(త్రత ... (ఉప)కరణములకు అందము గాని పూజ్యత గాని ముఖ్యము గాదు. (శా)స్త్ర కౌశలిని ఒట్టి యుపయోగము తగ్గిన (ప్రాతయుక ... (ఉప)కరణములనగు నూతనోపకరణమును (గ్రహించుట ప్ర(తి)...కు కర్తవ్యము. రోమనులిపి ఇప్పుడు (ప్రపంచమునం ద(ంతట) ...గా వ్యాపించియున్నది. నాగరికతగల ఇతర దేశములందు ... (ప)త్ర (ప్రత్యుత్తరములు జరుపుటకును రోమను లిపి య(ొక్క) ... మిక్కిలి యవశ్యముగ కూడ నున్నది. యూరపు ఖండమున(ం) ... (కొ)న్ని తప్ప తక్కిన యన్ని దేశములలోను రోమను లిపియే వ్యా(ప్తి) ... బడుచున్నది. అందు ముఖ్యముగ ఆధునిక నాగరికతకును ... (నం)దిని (ప్రసిద్ధి చెందిన ఇంగ్లండు, (ఫ్రాంసు, జర్మనీ దేశీయు(ల)... వాఙ్మయమంతయు నిందే లిపిబద్ధమైనది. నవీన (ప్రపంచ ...ు నీ లిపియే వ్యాపించియున్నది. ఆ(ఫ్రికాఖండమునందలి (ప్రధా(న)... ఇతరలిపులను తరిమివేయుచున్నది. ఆ(స్ట్రేలియా మొదలగు ... (ప)శ్చాత్యులు వలస రాజ్యములుగానున్నందున అచ్చటను రోమను ... (యు)న్నది. నవీన సులభోపకరణములను (గ్రహించి త్యాజ్యము(ల)... (త)త్పరులగు జపానీయులు క్లిష్ట మగు తమ దేశీయ లిపిని వి(డ)... (ప్ర)యత్నించిరనియు, తమ పాఠశాలలందంతటను వారీ లిపిని ... (నని) తెలియుచున్నది. జపాను, చీనా దేశముల లిపి యొక్కటియే ... కూడా పాశ్చాత్య సంపర్కము వ్యాపించుచుండుటవలనను ఇ(ప్పు)... ...గా వ్యాపించుచున్నది. అందుచే అచిరకాలముననే చీనావారు ... (అ)ని తలచవలసియున్నది. మనదేశమున కూడ రోమనులిపినే ... (ఉ)ండుటకు కారణములు కలవు. దేవనాగరి మొదలగు దేశీ(య) లిపియంత క్లిష్టము కాకపోయినను సులభతరమగు రోమను ... (ఉ)ం కారణాంతరములు కలవు. తమ మోబదికోట్ల (ప్రజల ... (ము) స్వతం(త్ర దేశములైనను చీనా, జపానులకు రోమను లి(పి) ...(ప్ప)ుడు, మన దేశమున కూడ కాల(క్రమమున రోమను లిపి ...

లిపిని నుపయోగించుచున్నారు. ప్రస్తుత మెక్కువ వా లు గుజరాతి, బంగాళీ మొదలగు సులభతరలిపుల స్థానము ములు దేవనాగరిని గ్రహించుటకు కొంచెమైన నిష్పక్ష ముఖ్య ద్రావిడభాషలగు తెలుగు, అరవము, క లిపులు కలిగియున్నవి. దక్షిణ కన్నడమున మహారాష్ట్రము ములను కొంతమంది తురకలచే ఉర్దూను వ్యా క్లేశ మనుభవైకవేద్యము. రాజకీయ స్థితి మన దేశములోని ముఖ్య భాగమంతయు ఆంగ్లేయు రాజ్యాంగవేత్తలు తమకు ప్రస్తుతము గోచరించి కొందరకును శాశ్వత సంబంధ ముండక తీరదని నిర దగు రోమనులిపి మనదేశమున వ్యాపింపక మాత్రమేకాక అక్షరజ్ఞానముకల జానప చున్నారు. ఇరువదియాఱక్షరములు మా నకైనను నేర్చుకొనవచ్చును. అందువలన ము వ్యాపించుటకు సందేహములేదు.

రోమను లిపిలోని కొన్ని గుణదోషములను మన ములన సంయుక్తములనుగా (గుణితముతో) వ్రా లోని ముఖ్యదోష మందు లేదు. అచ్చులుగాని హల ను. అందువలన అచ్చుకూర్పు టైపుయంత్రము ము వివేకములు కల్గును. మన దేశీయభాష లన్ని మైన యేక లిపి సిద్ధిని కల్గించును. మ ది పాశ్చాత్య భాషలను నేర్చుటకును, అట్లే పాశ్చా కు సులభమార్గ మేర్పడును. ఈ లిపిని గ్రహించుట టకాని సంభవించునని తలచుట కేవలము నుపయోగించుటవలన జాతీయతకు కల్గు హాని యన అందువలన లేనిపోని మనస్సంకోచము నుంచుకొనక ప నే కడంగుట దేశహితకరము.

దేశీయ భాషలకు రోమను లిపి నుపయోగిం త్నములు చేయఁబడుచు వచ్చెను. అనేక సంస్కృత గ్రం

కముగల దేవనాగరి తదితరము నాక్రమింపఁజాలదు. మ మ్మ ను. ఇఁక మన మదరాసు రా ష్ట్ర డము, మళయాళము రు (నాగరియు) గంజాము ప్రాంత రింపఁబడుచున్నవి. ఇట్టి స్థితి గాడ విచారణీయము. ప్రస్తు సంపూర్ణాధికారములో న ది. తవఱకు ఇంగ్లండుతో నకు చియున్నారు. అందువలన నాం డ్పదు. ఇదివఱకే నగరము దలి లలో చాలమంది రోమ లిపి కమే యగుటవలన ఒక దిన ముందు ఈ లిపి ఇంక వేగ

ప్పుడు గమనింతము. రోమను పద్ధతి లేనందున మన యు గాని విడి విడిగానే యం లభము లగును. ఇట్టి మహా కిని రోమనులిపి వ్యవ రము యు, దేశీయులు సు ముగ ్యలు మన దేశ భాషలను ర్చుట న మనకు అపవిత్రతగాని ంగ్ల రపాటు. అన్యభాషను స్వ షగా పిగ్రహణమాత్రమున క గదు. దేశీయు లీ యుద్యమ నకు కప్పుడప్పుడు స్వల్ప ప్రయ ము లిప్పుడు పాశ్చాత్యు సుల

ముగా చదువుకొనుట రోమను లిపిలో ముద్రింపఁబడియున్నవి. భాషా సంబంధము గవర్నమెంటు జనాభా లెక్కలు రాయల్ ఏషియాటిక్ సొసైటీ వారి ప్రచురణలు మొదలగువానియందు దేశీయ భాషా వాక్యములకు రోమనులిపి వాడఁబడుచున్నది. టికిని లిపిబద్ధములు కొన్ని మన దేశ భాషల సంబంధమగు పుస్తకములు రోమను యందే ప్రకటింపఁబడుచున్నవి. హిందూస్థానీభాషను నేర్చుకొనుట కుపయోగించు కొ పుస్తకములు కూడ లిపిలో కలవు. కాని, ఈ యత్నములు కొన్ని సౌకర్యములకొఱకు ముఖ్యముగా నైరోపియనులచే నవలంబింపఁబడిన ప్రక్రియ గాని యేకలిపి వ్యవ ర్థము కాదు. స్థిరముగా మనము రోమను లిపిని గ్రహించుట అందు వలసిన కొన్ని మార్పులను చేసికొని జనానుమోదకముగ నుండునట్లు వానిని టింపవలయును. అ యుద్యమము మన దేశీయులచేతనే స్థాపింపఁబడి వ్యాపింపఁజే బడవలయును. దీని పాశ్చాత్యులు కూడ మనకు తోడ్పైన యెడల వారి సహాయము మనము గ్రైకొనవచ్చును. కాని, వారి యంగీకారమును పడయుటకై వారి లిపిలో డుండు లోపములు కూడ మనము కొని తెచ్చిపెట్టుకొనఁగూడదు. ప్రస్తుత మ గ్లాది భాషల రోమ లిపియందలి యనేక లోపములు పాశ్చాత్యులకు తెలిసియే యున్న వీనిని తొలఁగించుట వారిలోని విద్వాంసులు కొందఱు తమ యావచ్ఛక్తిని వినియోగి చున్నారు. కాని, ఈ విషయమున వారికి పరస్పర మైకమత్యము లేకపోవుటవలన బ్దములనుండి యా పూర్వికముగ వచ్చుచున్న ఈ లోపములను సవరించుట జయప్రదము కాక వి. ప్రస్తుతము మహారణ సంబంధమగు సమస్యలందు యున్న పాశ్చాత్యు షయము చర్చించి సవరించుకొనుట తటస్థింపదు. ఇప్పుడు వారి సహాయము పేక్షించుటకును వీలులేదు. అందరి దోషములను మనమే కొని మన దేశీయ లగు గుణములనందుఁ జొనిపి స్వీకరించుట కర్తవ్యము. ప్రతి సంవత్సరము జరుగుచున్న సామాన్య భాషా సమావేశమునుగాని ప్రత్యేకసభ దేశ సభయందుఁగాని ఈ సమస్య చర్చింపఁబడిన బాగుగ నుండును. కాని, యెంత యోగకరములగు ప స్వల్పమైనను మన దేశమున సర్వజనామోదమును బడయువను మన కనుభవసిద్ధము కనుక, ఈ యుద్యమము ప్రత్యేక వ్యక్తుల యుత్సాహ కారణము వలననే నెఱవేరవ యున్నది. వార్తాపత్రికా నిర్వాహకులును గ్రంథముద్రాపకులు దేశీయ భాషలకు ప్రస్తుత మెంత స్వల్ప భాగమునకైనను ఈ లిపి నుపయోగించి చిన జయప్రదము వచ్చును. ఇంగ్లీషులోని యక్షర విన్యాసము (స్పెల్లింగు)ను కష్టములను ఉచ్చారణయందు కల్గు వైషమ్యములును మనకు సంబంధించినవి కా ఈ క్రింద సూచించిన కొన్ని నియమము లాలోచింపఁదగినవి :

ఆకారపు భద్రయ్యగారు   కో రా రామచంద్రశాస్త్రు గారు   నోరి సుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

ఆకారపు భద్రయ్యగారు:—వీరు నైజ
శబ్దాను శాసనాంధ్ర గ్రంథాలయ సంస్థాపకుల
కోరాడ రామచంద్రశాస్త్రులుగారు:—
శాస్త్రి పుత్రులు. ఈవంశీయులు శ్రీ ల భవ
పాండితీ ధురీణులు. రామచంద్రశాస్త్రులుగారు
బ్రహ్మశ్రీ శిష్టు కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులుగారికి స
ఈయన మచిలి బందరు చేరి అచ్చట నోబ
ష్ఠించి, విశ్రాంతులై సంస్కృతాంధ్రములయ
ప్రకటించుచు, మృదుమధుర రచనలతో నింపగు
రచించిరి. వీరి స్వగ్రామము లొలుత గోదావరి

ు రాష్ట్రీయులు. వ
ఉదార స్వభావులు. ద
మన సుప్రసిద్ధులగు కో
ంబికానుగ్రహాత్త సర్వలం
అప్రతిమమగు పాండిత్య
కాలికులునూ ఛాత్రులునై
కాలేజిలో పండిత
ు తమకుగల యసర్గ
సుమారు నలువది
అమలాపురం తాలూకా

లునందరి
నిరతులు.
లక్ష్మణ
స్వతంత్ర
గలవారును
మున్నారు.
వవి నధి
పాండితిని
ంథములు
సేసనకుట్టు

అయినను,
యెను.
పరలోకగత
ముద్రితమ
లుగ మన
గారి గీత
ప్రచురిం

క్రమముగా నీ పండితవంశము బందరునందు స్థిర నివా
యున వెనుకటి యువ సంవత్సరమున జన్మించి శా
రి. ప్రస్తుత మీ మహాకవి గ్రంథములలో ఘన వృత్తా
ప్రచారమున నున్నవి.
నో సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులవారు:—తెనాలి సంస్కృత కళాశా
ు. వ్యాకరణశాస్త్రమున గొప్ప పండితులు. భగవాన్ బా
హస్యమును ఆంధ్రీకరించి ఆంధ్రదేశమునకు గొప్ప సేవ
[ఛాయా చిత్రాలు 1919 సిద్ధార్థి సంవత్సర
నవి. సం.]

పెద్దవి, చిన్నవి యను రెండు భేదము
కలిగి, వ్యాకరణానుసార మింగ్లీషు భాషయం దుప
శ్యకత యేమియు లేనందున వానిలో నొకడ
యక్షరము లెక్కువ సులభములై విరివిగ వ్యాపి
ములనే మన ముపయోగించుకోవలసి యుండు

రోమనులిపియందు అచ్చు లక్షరములు
దేశీయాక్షరములం దట్టి భేదము లేదు. వ్రాయు
లగు మార్పులను ఎవరికి వారు చేసికొనినను అవి
మనము తెచ్చిపెట్టుకొనుట యనావశ్యకము.
నందున పాశ్చాత్యులు వ్రాత యక్షరములను వేఱ
లిపియందు ఈ రెంటికిని మధ్యస్థముగా నుండు
స్థానమునను గ్రహించుట మంచిది. మన దేశ
వ్రాయుటగాని అట్టి యక్షరములను ముద్రించ
ఈ ఇటాలికు అక్షరముల నొరిగియున్నట్లుగాక
వ్యవహరింపవచ్చును. ఇందువలన ఆంగ్లేయులవలె
పెట్టుకొను కష్టము తొలఁగును.

ప్రస్తుతము రోమను అక్షరముల వర
లును హల్లులును మిశ్రీభూతము లగుటచే
దేశీయాక్షరములవలె వరుసగా నేర్పరుపఁబడక
దేశీయాక్షరములవలె క్రమమైన వరుసనే యుం

రోమ నక్షరముల పేర్లు కూడ సరిగ
యుచ్చరింపఁబడుచున్నవి. మన దేశమున సాధార
బడును. సరిగా చూచిన హల్లుల యుచ్చారణక
ముగా నుచ్చరించుటకు కలుపఁబడును. ఇది గాక,
మని చెప్పుటయు సకారమునకు 'జి' యనుట
మన పద్ధతినే యుచ్చారణకు తగినట్లు పేరు

ఒకే యుచ్చారణకు రెండక్షరము లుండు
విడిచియో, మరియొక
S

యక్షరములందు కారణా
రాగింపఁబడుచున్నవి. మ
మనము విడువవచ్చు
యున్నవి. అందువలన

ు, వ్రాత యక్షరము
ందు సౌకర్యము కొఱకు
నియమబద్ధములు
యక్షరములను వ్రాయు
గ నిర్మించుకొనవలసి వచ్చి
టాలికు' అక్షరములను
నందు అక్షరములను
గాని యాచారమునందు
నిలువుగా వ్రాతయందు
ప్రతియక్షరమును నాలు

నియమ రహితముగ ను
గాక ఉచ్చారణ స్వభ
న్నవి. ఈ యక్షరము
కొనవచ్చును.

వు. చాల హల్లులు ఇకార
ముగ నకారముతో కలిపి
అచ్చులను కలుపనక్కఱ
ఏకారోచ్చారణగల యక్ష
ు కందు. మన మిట్లు
ట్టుకొనుట మంచిది.

వ్యర్థము. అట్టివానిలో
నవలయును. k వలన

రములవలన
ట్టి యావ
అందు చిన్న
యక్షర

వేఱు. మన
స్వల్పము
భేదమును
కష్టమై
వి. రోమను
రెండింటి
గా వంచి
దు. కనుక,
అచ్చునను
విధములుగ

ది. అచ్చు
మునుబట్టి
మనము

ముతో చేర్చి
యుచ్చరింప
ు. సులభ
మును 'ఇ'
పెట్టుకొనక

క దానిని
కారమును

యుక్తము.
ఫకారోచ్చా
ఇట్టే
వలన సంది
నకు వినియో
ఇట్లే z
కొక్కొక
'ఔ' ను
క్, ణ్
చేర్చి తెలుప
అనుస్వారమ
ర్గము ద్యోత
కన్న ఒక
కూడ తెలి
న్నాము.
లక్కఱయే

ఈ పద్ధతిని రాయల్ ఏషియాటిక్ సొసైటీవా రవలంబించి
ు కల్గును. ch వలన చకారమును సూచించుట శబ్ద శా
కొన్ని యక్షరములు రెండు మూడు సంజ్ఞలకు వాడఁబడు
కల్గును. g ని గకారమునకే యుపయోగించి j ను వ్రా
పరచుట యుక్తము. f వలన హిందుస్థానిలోని ఫకీరునం
జినందలి జకారమును తెలుపవచ్చును. a, e, i, o, u
ను మా తమే ఉపయోగింపవలయును. ai వలన 'ఐ' యు
వచ్చును. khతో "ఖ్"ను, gh తో 'ఘ్'ను తెలుపుట సరి
కలసిన నిని n మొదలగువానికి పైనో క్రిందనో చుక్క
వారము గలదు. ఇట్లే శ్, ష్ లను s కు గుర్తులను చేర్చి
m n లకు చుక్క చేర్చి వ్రాయవచ్చును. h కి గుర్తు
మును. ఉచ్చారణ సామీప్యము కలవానికి భిన్న భిన్నాక్షరమ
రమునకే భిన్న సంజ్ఞలు చేర్చి తెల్పుటవలన యక్షరము
నుండును. తెలుఁగున కొన్ని యొత్తక్షరములకు మన
మొదలగునవి సంయుక్తాక్షరము లగుటచే వానికి

అంకె విషయమున కూడ వివిధ భాషలవారు మనదేశమున వేఱు
యుపయోగి ంచున్నారు. ఇంగ్లీషు అంకెలు సులభమైనవే యగుటవలన
కొనవచ్చును. మైగిన ఈ వఱకే ఈ యంకెలు చాలవఱకు వ్యాపించియు
యంకెలని బడు నివి మొట్టమొదట హిందూదేశమునకే సంబంధి

కావల ు మార్పులను చేసికొని రోమను అక్షరములను దేశ
గించుట మిక్కి లాభకారి గనుక ఇది తప్పక పరిశీలింపవలసిన విషయము.
నిర్వాహకులు న పత్రికలయందు ఎంత స్వల్పభాగమునైన ఇందులకై
గ్రంథ ప్రచా కులు చిన్న చిన్న సర్వోపయోగి పుస్తకముల నీ లిపియందు
సహాయము సిన నిది శీఘ్రముగ వ్యాపింపఁగలదు. ఈ లిపి సమస్య పరి
భాషా సంబంధ గు కొన్ని ఇతర సమస్యలు కూడ సులభముగా పరిష్కరింప
ఇందువలన వీ, ఉర్దూ, బంగాళి మొదలగు మిశ్రిత సమీప భాషలకు
దము హెచ్చు యు దేశభాషలందు ఒకే విధమగు సాంకేతిక పారిభాషిక

వావిలాల కూచెన్న

ఒంగోలు వెంకటరంగయ్యగారు బి. ఏ. బి. ఎల్.

[1919 సిద్ధార్థి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఆంధ్రుల ప్రతిభ అన్ని శాస్త్రములలోను విద్యలలోను కళలలోను మహోన్నత నైపుణ్యముం జూపియున్నది. మగధరాజ్యమునకు సామ్రాజ్యమును పాలించిన పూర్వపు టాంధ్రులు తెలుగువారు కారనువారు తమ సిద్ధాంతమును స్థాపించుకొను భారమును వహించియున్నారు. ఆదికాలము నుండి ప్రసిద్ధమగు నాంధ్ర సారస్వతమునం దెల్ల "ఆంధ్రము", "తెలుగు" అనునవి పర్యాయ పదములుగ వాడఁబడుచున్నవి. నన్నయభట్టు కృతమై, మన కిప్పుడు మిగిలియుండు భారత భాగములు "ఆంధ్ర" శబ్దము "తెలుఁగు"నకు పర్యాయపదముగ ప్రయోగింపఁబడినట్లు తోఁచెడు. కాని "ఉభయ కవిమిత్రుఁ"డని తిక్కన నుద్దేశించినపుడు సంస్కృతాంధ్రకవి యని వ్యుత్పత్త్యనుసారముగ నర్థకల్పన చేయఁబడుచున్న. ఆదిపర్వ ప్రథమ [illegible] నన్నయ ప్రశంసలో "ఉభయభాషా కావ్యరచనాభిశోభితుఁ" డన్న చోట సంస్కృతాంధ్రములుగాక వేరుభాషలని చెప్పనగునా? వలను [illegible] "ఆంధ్రము" "తెలుగు" పర్యాయపదము లన [illegible]కు "భారతామృతము కర్ణపుటంబుల నారఁ గ్రోలి యాంధ్రావళి మోదమునం బొరయునట్లుగ" తెలుఁగుబాస వినిర్మించిన తిక్కశర్మ నన్నయభట్టారకుని "ఆంధ్ర కవిత్వ విశారదుఁ"డని స్తుతించియుండుట కంటెను వేఱు ప్రమాణ మక్కఱలేదు. ఆంధ్రమునకు "తెనుఁ" గను పే రెట్లు [illegible] కాలమున వచ్చినదో అన్వేషింపవలసి యున్నది.

ఇట్లు ఆంధ్రులలో—తెలుఁగువారిలో నందఱు—ఆపస్తంబ కుమారిలభట్టు ప్రభృతి వేదమూర్తులను నన్నయ తిక్కనాది కవిసమ్రాట్టులను [illegible] సమధిక నిరతిశయ ప్రజ్ఞా భాసితులైన మహాపురుషులను [illegible] గణింగియే యున్నారు. నాకు తెలిసినంతవఱకును ఎవ్వరుగాని ప్రశస్తింపని నూతన నామమొకటి నేఁడు స్మరణకు వచ్చుచున్నది. పేరు [illegible] యందురు కాఁబోలు. జ్యౌతిషిక శిరోమణి "వావిలాల కూచెన్న" యను గణిత విద్యాపారంగతుని పేరు ఎచ్చట డాఁగియుండెనో! "ఆత్మానం మానుషం మన్యే" యని జపించుచుండు మనకు, [illegible] "భవా న్నారాయణో దేవః" యని ఉద్ఘోషించినను [illegible] స్వరూప జ్ఞానము కలుగకున్నది.

వావిలాలవారు తెలుఁగు జిల్లాలయం దంతట నున్నారు. వీరు తెలగాణ్య బ్రాహ్మణులు. ఇప్పటి వావిలాలవా రెవరును ఈ కూచన్నగారి పేరు [illegible] గనఁబడదు. 1825 సంవత్సర ప్రాంతమునందు గంజాము [illegible] కోద్యోగమున నుండిన వారన్‌గారు [illegible] గన జ్యౌతిష సిద్ధాంత [illegible] దైవజ్ఞుల వలన నేర్చి అసదృశ ప్రజ్ఞాశాలురై "కాలసంక[illegible]" [illegible] జ్యౌతిష గ్రంథము నింగ్లీషున వ్రాసియున్నారు. మిలిటెరీ [illegible] భారతీయ జ్యౌతిషశాస్త్ర[illegible]చ్చుటనో!! ప్రాయశః [illegible] విద్వాంసులు జీవయాత్రకగు విద్యనే [illegible]క అభిమాన విద్యలు [illegible] కొన్నిటిని అభ్యసించి వానియం[illegible]పార ప్రజ్ఞను సంపాదించియున్నారు. తెలుఁగు సారస్వత మిట్టిదని కొందఱైనను దెలిసికొను [illegible] లేక యుండెను. కవి జీవితములు ఈవల వెడలినవి. [illegible] జిల్లా జడ్జి [illegible] న్యాయాంజలి యను

[illegible]పెరి యుద్యోగి ప్రకటించియున్నాఁడు. కలకత్తా మింటులో నుండిన విల్సను సంస్కృత నాటకముల నన్నిటిఁ జదివి ఆంగ్లీకరించియున్నాఁడు. ఇట్టి యుదాహరణము లెన్నిటినైనఁ జెప్పనగు. జీవయాత్రకరముగు ఉద్యోగవిద్యగాక అభిమాన విద్యా కళల నభ్యసించి వన్నెయుఁ గాంచినవారు మనవారిలో నెందఱుందురు? పూర్వకాలమున మన రాజకీయోద్యోగులయ్యు [illegible] శాస్త్ర పరిచయము గలిగి కృతిపతులై యుండిరి. సాళువ తిమ్మరుసు (అప్పాజి) అగస్త్య భారతమునకు వ్యాఖ్యానము [illegible] యున్నాఁడు. "ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయ విలాస" కర్త [illegible] వేంకటకవి తంజావూరు రాజగు ముద్దళగిరి భూపాలునియొద్ద సేనా[illegible] యుండెను. ఆంధ్రకవితా పితామహుఁడగు పెద్దన కృష్ణరాయల సామ్రాజ్యమున [illegible] (దక్షిణ ఆర్కాటుజిల్లా) అధికృతుఁడై యుండె[illegible] విద్యారణ్యులవారి చరిత్ర [illegible] ఎఱుఁగనివారు లేరు. అళియ రామరాయల [illegible] యుం గొండవీటికి [illegible] కాలము రాజప్రతినిధిగ నుండిన తోడర[illegible] రామయామాత్యుఁడు "స్వరమేళ కళానిధి" యను నొప్పు సంగీత [illegible]మును రచించెను. [illegible] అసమాన శిల్పకళా నైపుణ్యము గలవాఁడై తన[illegible]నకు "రత్నకూట"మను విచిత్ర ప్రాసాదమును కట్టించెను. తంజా[illegible] రాజగు రఘునాథరాయలు రామాయణాద్యనేక సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథములను రచించెను. [illegible] విజయముచేసిన కృష్ణదేవరాయలు ఆముక్తమాల్యదను వ్రాసెను. రాజ[illegible] మంత్ర తంత్ర ప్రవీణుఁడగు మన తిక్కన [illegible] భారతీయులకు భారతమునే ఇచ్చెను. ఇందఱి పేర్లు వచింపఁగ [illegible] కేవల కవిమాత్రుఁడని త్రోసివేయఁదగినవాఁడు కాఁడు. ఈయన రా[illegible]ద్రుని యాస్థానమున [illegible] శాసన లేఖకుఁడుగఁ గూడ నుండెనఁట! [illegible] గారి యుపాధ్యాయుఁడు శ్రీకాకుళము సమీపమునందుండు [illegible] నివాసి. ఈ కూచన్నగారు [illegible] సమాచారము వారన్‌గారికిఁ జెప్పి వారి [illegible] నిచ్చెనని వారన్ చెప్పియున్నాఁడు. ఆ యుపాధ్యాయుని పేరు [illegible] లేదు. ఇంగ్లీషున "జో[illegible] బార్కర్ జోసీ" అని యున్నది. [illegible] బార్కర్ శబ్దము భాస[illegible] శబ్దముగ నుండును. కూచెన్నగారు [illegible] చిన గ్రంథముల పే[illegible] తెలియుటలేదుగాని తెలుఁగు పంచాంగ[illegible] కనుకూలించు పథకము (టేబిల్సు) వారు [illegible] గుణించియుంచె[illegible] వారన్ ఉపయోగపఱ[illegible] శ్లాఘించియున్నాఁడు. కూచెన్నగారి ప్రశంస [illegible] గ్రాఫియా ఇండికాలో ప్రొఫెసరు జాకోబిగా రొక కొంత చేసిన[illegible] 1893 సంవత్సరము రాయల్ ఏషియాటిక్ సొసైటీవారి పత్రిక (పుట 751) బర్జె[illegible]గారు "నోట్సు అన్ హిందూ ఏస్ట్రానమీ" [illegible] గొప్ప వ్యాసమును వ్రాసియున్నారు. అందులో కూచెన్నగారి ప్రశంస [illegible]

నూతన సిద్ధాంత శిరోమణియుఁ బ్రకృతమున నెల్లూరు కలెక్టరును అగు యల్. డి. స్వామికణ్ణుపిళ్లగారు ప్రకటించిన "ఎఫి[illegible]" అను క్రీస్తుశకము [illegible] మొదలు 2000 సంవత్సరములవఱకు నక్షత్రయోగకరణాదులను నిర్దుష్టముగఁ దెలుపు సద్గ్రంథమునందు [illegible]న్నగారి ప్రశంస గల[illegible] కూచెన్నగారి జీవితాదులను గూర్చి విశేషము దెలిసికొనఁగోరి శ్రీ స్వామికణ్ణుపిళ్లగారిని సందర్శింపఁగ వె[illegible]

సంగీతము - స్వరప్రభావము

చెలికాని లచ్చారావుగారు

[1919 సిద్ధార్థి సంవత్సరాది సంచికనుండి]

సంగీతము సామవేదరూపమున వెలువ చున్నది. దానిని మన పూర్వు లధిష్ఠాన దేవత సాధనచేసి తెలిపిన గౌరవంది యం దంతరార్థము స్థాభివృద్ధికి వేదము ఇహపర సౌఖ్యసాధనం గంధర్వ చెప్పనగును. పిలికాది బ్రహ్మసృష్ట్యం నది ఒక్క సంగీతమే! తంతువాదులు సంగీత రసమును ... నానవులు భవ్యులు గద స్వరము. స్వరము ... సాదనముగ గంది సంగీత బడుచున్నది. వేదాది మంత్రములవలె నిదియు మంత్రము లచ్చారంబున ననర్థదము లెక్కల మగుచున్నది. మంత్రములంత దివ్యజ్ఞాన సాధనమును, శక్తి యొసంగుటయు కూర్పబడిన ఆ యక్షరముల నుచ్చరించుటవలన ... ములు సంప్ర. ఉపాసనావిధంబే మహాత్ములు ష్మ... సాత్త్విక మంత్రోపాసనచే భగవానుల తామసమంత్రోపాసనవలన సర్వమునందు ... ఈ మంత్రములు ... శ్రుతి, స్మృతి, పురాణ ... బడిరి. ఇందు పరమాత్మ జీవాత్మ ప్రస్తావ బడియుండును. మహర్షులు వేదముల ... నను పరబ్రహ్మ స్వరూపము నోంకారమని ... ప్రణవము అక్షరత్రయంబై కంబై, సృష్టిస్థితి లయ కారణభూతంబై ... సిద్ధాంతంబులం దొప్పు. ఇవి ... ఘన కార్యంబులైనను చేయునను. ఒక్క ... సంగీతమున కెట్టి మహోదు నియమాక్షర ధ్వన్యమునంబట్టి అధ్యాత్మ శక్తి గలదో సంగీతమున కట్టి శక్తి ... ధ్వనిసు సంయోగశక్తిని ... బునజేరి వాయువుచున్నది. ... లేమనన ... నేకైన నొకదానిని పీల్చిన ప్రాణము ... సాధారణవాయువై ప్రాణాధారమగుచున్నది. ... లేదియున్నపు డొక గుణమును కలుగ ... చున్నము, ... కలయిక యుగ్రమంత్రవ ముస్నప్పటికి వస్తుగుణము లా యా కూడిక ... దులకును ఆ యా నియమితాక్షరముల కూడి శక్తు లుదయించుచున్నవి. ఇందు ... ప్రత్య ... నుభవమునుబట్టి ఆచరించువాని కాని ... దానిని మాత్రమే విశ్వసింతురు. ప ... నిధయంబుల ప్రభావము ... ఆధ్యాత్మికమునందట్లు రిపవలె సంగీత ... ఈ ... రములకు షడ్జమ, ఋషభ ... ధైవత, విషాదము ... స్థాయి ... వెలిన సంగీతమున శక్తి మెంత ...

... ముమునుండి వెలువడిన ... భావించి పూజించుచుం ... శ్రీ యున్న దివ్యశక్తుల ... మానవుని యున్నట్ల ... ప్రాణికోటి కెల్ల ... తపోధనులు కదా! ఇ ... స్వకీయముగ రంజింప ... గీతవాద్య నృత్యంబుల ... శాస్త్ర సమ్మతమును ... నో అటులే సంగీత మును ... న్నలగు ... విశేషములు (words of power). ... మే మంత్రశక్తి. ఇంద ... వశమునుచేసికొన్నట్లును ... గావించినట్లును పురాణ ... దులకు మానవా రాధ్యాతి ... అతీంద్రియవిషయమ ... గునదియు, పూర్ణానంద ... చిరి. ఇదియే ప్రణవ ... మంత్రత్రయంబై, న ... కుండు. ఇట్టి గుంభిత ... మనుభవమునుబట్టి ... ంకార) స్వరమునందే ... చునపుడు ప్రణవ ప్రతి ... శక్తియుండునో యా ... శాస్త్రంబునందుండు ... రూపింపను. ... వాయువు 1 వంతును ... ంటు దీనియందిన ... నార్పు స్వభావము ... రెండును ... కావున వస్తువులు ... న్నవి. ఇది సాత్త్విక ... వంటిది. కావున నొండ ... బట్టి మారుచున్నవి గదా ... ను బట్టి శబ్దోచ్చారణ ... ములుగువాటికి ... త్మకశాస్త్రమునందియు ... కొందఱు రెండవదానినే ... తమున గుంభితమైయు ... న సప్తాక్షరి (స—రి—గ—మ—ప—ధ) గాంధార, మధ్యమ, పంచమ, దైవత, విషా... రము మున్నగునవి పరిభా... బుగ నభ్యసించిన సంగీత ... వసరమో కళయు నం...

... చెప్పబడు ... సంగీతము ... యలుపబడి ... కి సాయపడ ... సంజ మొసగు ... సంగీత సుధా ... ముకది గనుక ... సంగీతమనం ... గ్యము. వేద ... బున ననర్థద ... నియమాను ... సాత్త్విక తామస ... న్నారు. వశ ... సమేజయుండు ... ప్రసిద్ధంబయ్యె. శాస్త్రములని ... ను బోధింప ... మనగునదియు ... రూపము (ఓం ... బిందు కళాత్మి ... ప్రభావంబు ... ఖించ నెంతెంత ... ంతటి అక్షరా ... పరమయి సామ ... ప్రదు. ఆ యా ... లాదుల కెట్టి ... స్త్రముగ ... తని 4 వంతు ... టికంటె నధిక ... లదు. విడివిడి ... కారము కలిపిన ... నప్పుడొక గుణ ... తము వంటిది. ... టికి సంబంధ ... ట్టినే మంత్రా ... స్తు నా యా ... స్త్రములనియు ... లు. కొందఱు ... మ్ముదురు. ఏది ... ట్లు చూపింప ... ప, దైవత, విషా... ము. శాస్త్రము ... విగుల ప్రతిబ ... మే యవసరము. ... మే యుండును.

గుణములు ... చున్నది. ... స్వర మొ... డెల్ల నా ... వచ్చుచున్న ... గుంపై ... నుదయం ... వ్యాపించు ... రూప ... జ్ఞులు ... కదరి ... తర్వము ... ననేకరూ ... మపరిధి ... రాగమున ... వర్షమును ... చేసికొన్నా ... స్వర ... లుదయిం ... వల్లను ... మువలన ... మువలన ... నకు ... రముల ... సర్పము ... లతో ... రూప ... యా ... దెలుచు ... ముగ ... తెలుచున్న ... సంకల్పం ... మున ... కన్న బల ... వఱచు ... క్షముగ ... దూరము ... రూపము ... దానినే ... ప్రతిబిం... చేయకల ... నట్లు ... పర్వత ... గానొనర్చి ... దొక ... వంతెన ... నటు.

బడలుపడవు. కావున సంగీతమున కనస్వరంబు లనర్థదాయక ... ము, స్వనము, రవము, ధ్వని, శ్రోత, నాదము అను పర్యాయ ... న్నది. స్వరము శ్రోత రూపముగ నాల్పుదం యుండు ... క్క యాకార విశేష ముదయించుననియు ప్రకృతి శాస్త్ర ... శ్రోతవలన నంతరాళమున నొక్కొక్కరూ పుదయించు ... ర సముదయమువల్ల ననేకములగు నాకారములు భిన్న భిన్న ... ందును. మఱియును సంగీత స్వరములను ... నాద ప్రకారమువలన సన్నపు టినుకనేలమీద రేఖాగణితోక్త ... ములు పొడముచుండుటను ప్రత్యక్షముగ జూడగునని ... చున్నారు. మన ముచ్చరించు ప్రతి యక్షరమునందును ... యం దొక యం పుట్టుచున్నది. ఈ యక్షరమునకు ... దొక చలనము పుట్టి యొక రూప మేర్పడును. ఇట్లు ... బదయించుచున్నవి. వీనికి కాలనియమాదులు గూడ ... ందును, మేఘరంజిని నుధ్యాహ్న కాలమందును, ప్రాతఃకాల ... డవలెనని చెప్పుదురు. ఒకడు మేఘరంజినిని పాడి ... రియించినట్లును, మఱియొక్కడు సారంగరాగమును పాడి ... ను జనప్రతియయ్యె. ఏదేని రాగమును సరిగ బాడిన ... నమువలన నంతరాళమును గలుగు శ్రోతచేత ... సని సిద్ధాంతము చేయుబడినట్లు వార్తాపత్రికలవల్లను ... యుచున్నది. వాట్సు హ్యూగ్సు దొరసాని "వాయిస్ ఆఫ్ ఫిగర్స్" సిద్ధాంతము నిజమని రుజువు చేయుచున్నది. ఈమె ఈడోఫో ... దాను పాడిన సంగీత స్వరమువలన నుదయించు వివిధ రూపము ... ప నేర్పెను. కొన్ని కొన్నిజాతుల చూర్ణములను నెఱపి సంగీత ... చూర్ణ రేణువులతో గనుపడజేయును. నక్షత్రములు, ఫలము ... మొదలగువాని యాకార విశేషములన్నియు కాంతివంతములై ... మును. ఇటు లామె సభ్యులకు గనుపరచె నట! దీనింబట్టి ... ముము పొడమించుననియు నా యా స్వర సముదయ సమ్మేళ ... ము లుదయించుననియు దద్భిన్నత్వమున నా విశేషము లు ... దీనినిబట్టి దృష్టి కగోచరములైన వానికి రూపములను ... నము జేసికొను శక్తి మంత్రాదులకువలె సంగీతమునకు ... మఱియు భావ రాగ తాళంబుల ప్రకాశించెడి నృత్తగీత వా... కొను రూపమును ప్రత్యక్షముగ జేసికొనునట్లు చెప్పబడి ... ముల గ్రహింపనగును. ఇతరుల సంకల్పములు దెలిసికొనను ... మనోబలము శతాంశ మెక్కువ. మనోబలము ఇతరుల ... గలదు. దీనినే ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులు విల్‌పోర్సు అని ... ప్పుడు ఫ్రాన్సుదేశమున మనస్సంకల్పములను ఫోటోగ్రాఫున ... ండు స్నేహితుని మనస్సునందు సంకల్పించుకొని కూర్చు... పడక వానిమనస్సునందు తలంచుకొనువాని రూపమే పడుచు ... ప్పు మనవారు కనిపెట్టి మనస్సునందు పుట్టు సంకల్పము ... మేర్పడుచున్నదని చెప్పుచుండిరి. ఈ సంకల్పశక్తి ఘన కార్య ... మనవారి సిద్ధాంతము. సంగీత సాధనమున నట్టి మహ ... ల చరిత్రలవలన తెలియుచున్నవి గదా! మఱియు ... హనుమదాదుల సంగీతంబున శిలలు సైతము నీరయిన ... ట్లును వినియున్నాము. సంగీతమున కట్టి శక్తి కలదా? ... మకుడు వంతెనమీద కూరుచుండి విలాసార్థము ... గజ వణక నారంభించెనట! ఆతడు పాట చాలించినప్పుడు ... ... మును పొంది తిరిగి యా స్వరమునకే ...

స్వాతంత్ర్య రథము

దువ్వూరి రామరెడ్డిగారు

[1920 రౌద్రి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

అంబర బుల నమృత పూరంబు లొలుక
నింగి చాంపపుం దోరణ మింపు గులుకఁ
గార మెఱుగులు నెగ్గడఁ గడలుకొనఁగ
వెడ స్వాతంత్ర్యరథము వీథియందు.

చ. జలధుల మీఁదఁ జిల్కుకొని చందనకాంతి నంభోతరమును
జ్జ్వలితముఁ జేసి యంధతమసంబులు వాని మహాలనైన శో
భల సనలెత్తఁ జేయుచు ప్రభాత విభాకర బింబము ట్లు సొం
పిలు నవీన జీవనము పెద్కగ నింపె సమస్త పృథ్వీలోన్.

ఉ. ఆ రథమందు దీప్తిమయమై కనుపట్టె నిరాసబావ దు
ర్వార పవిత్రమూర్తి కరపందువు సేయుచు, 'ధర్మజీవనా
కార ము! శాంతిబింబమో! యకల్మష సత్యనికేతంబో! సం
సార ల స్వరూపమో! ప్రేమా హృదయంబో!" యన నొప్పలుంగుచున్.

మ. ఒక తన్ రుధిరంపుఁ బాత్రమును నేఁడొక్కంత దీయాషపా
త్రి యముం గైకొని సంతా విషవమునన్ దేశంబులం దెల్ల నిం
తక ధర్మంబులు గాక వెన్నుబడు నన్యాయ్యం బు రినాటితో
వికటంబై చనుఁగాక యంచుఁ గరుణావేశమున్ డింపగన్.

తే. పత్తి నెత్తురు నమృతంబు . బాత్రఁ బోసి డిప దుగ్ధంబుగను మార్చె దేవి మహిమ!
హో హాలగర్భమం దైన నమృతరసము సంఘ టబ నటం చిలఁ జాట నేమొ?

చ. నీ వదు స్యందనంబు ధరణీపతి పాలన దండ తిచే
నీ వ దనాథ బాష్పవ బు నిల్చిన పల్లపునేల మోసగిం
పు మఱపించు క్రిం దనపుం జతురాత ల కాంచబో దన
ర్గ జవ మొప్ప నేల కని కన్నులకుం గనఁ చోటికిన్.

తే. గీ. పు ష్పసింహాసనంబులు, ప్రోజ్జ్వలంపు మణి మయ కిరీటములు, భోగమందిరములు,
చ సంఘర్షణంబున జరిసిపోయి యవి వి యనంగరాక రూపణెడు నేఁడు.

తే. గీ. లేవ దివ్యతురంగముల్ . లేవు కరులు
ప్ర లె యాతేరుమోక బట్టువారు
వా యుజవమునఁ దారక స్థమున నేఁగు
నం తరాయశతంబుల న దాఁటి.

తే. గీ. తేఁ జాడల నెత్తురు కాఱి పాఱి బంగరుంబం బండించె, బక్కనేలఁ
జ నేములు దాఁకిన లములెల్ల సస్యలక్ష్మి గల్యాణశాల లయ్యె.

తే. గీ. స్య దనాసీనయగు దేవి "శాంతి శాంతి"
యనుచు మంజులగాన మ్మ నలరఁజేసి
న నక్షత్ర వీణాస్వ ంబులందు
వే తవించెను జనులు స్మితులు గాఁగ.

తిక్కనసోమయాజి ఘంటము ౦ఁ

[ఈ ఛాయా చిత్రా . 1920 వ సంవత్సరపు సంచిక ... ప్రచురించినవి. సం.]

(91 పుట తరువాయి)

...వెన్నగారి కాలము క్రీస్తుశకము 1 98 ప్రాంతముల ... యని శ్రీ స్వామికణ్ణుపిళ్లగారు చెప్పినా . ఆ కాలములో ... యంత్రాదుల సహాయ మేమియులేక త... పూరియింటః గూ... ...హాద కోటి వేసికొని ఆచంద్రార్కము ఉపయోగించు జో... ... నిర్దుష్టముగ ఆ బ్రాహ్మణుః డె... గుణింపఁగల్గెనో ... ...యున్నది.

ఆంధ్రుల ప్రాచీన ప్రాశస్త్యమున కు... కరించి సూర్య సమీ... ... ...వలె చిరకాల మౌఢ్యముననున్న ఈ మహామహుని ...రుగ ... ప్రకాశబింబముగఁజేయ నాంధ్ర చారిత్రకశోధ...లు ...యుము.

15—వ శతాబ్దమున బాలాదిత్యకుల అను మఱియొక ... ...ర్జునుగారి వ్యాసమువలనఁ దెలి యుచున్నది. ఈయన నామే శ్వరాక్ష రేఖకు ప... ంగమును గుణించె నఁట. ఈయన ఆంధ్రుడో, ... టకుఁడో సందేహ ...గ నున్నది. ఎవరైనను వీరి చరిత్రమును కను... దగును.

(91 పుట తరువాయి)

భింప మురల వంతెన ... గల నారంభించె నఁట! అప్పు డక్కడనున్న జనులెల్లరు ... స్కులై స్వరమునక ... లోహమునకును సంబంధ మేదో కలదని నిశ్చయించి స్వర ... మున కద్భుతపడిరని వార్తాపత్రికలవలన వినియుంటిమి. ఒక్క దేవగాంధా... శక్తియే యర్జున ... శాపపాత్రుః జేసెను. శంకర శ్రీ కృష్ణాదులు నృత్త... లోనై తాండవ ... నట్లు పురాణ ప్రసిద్ధము గదా! శంకరుని ఢక్కా ... నంస్కృతాక్షరము... నయ్యెనని చెప్పెదరు గదా! మనవా రొక జ్యోతిష శాస్త్ర... గాని దాని వర్ధిల్లి ఏరచునప్పటికి ఎన్నో వేలు సంవత్సరములు పట్టినట్లు తెలి... చున్నది. ... భార... య సోదరులారా! ఇట్టి సంగీత విద్యను భక్తి తాత్పర్యంబులతో ... వర్ధంబున వర్ధిల్ల... దిచి తల్లా భంబులు బడయుదురుగాత యని కోరుచున్నా... దీశ్వరుఁ డట్టి ... ప్రసాదము మన కనుగ్రహించునుగాత.

కౌమారభృత్యము

ఆయుర్వేద విశారద చావలి రామమూర్తిగారు

[1920 రౌద్రి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

కుమారుల రక్షణ మనునది యాయు ాష్టాంగములలో నొక ముఖ్యమయి నది. శిశువులకు వలయు దినదినాభివృద్ధిం ం సంభవించెడు వ్యాధుల ిత్సయు, నీ భాగమున విపులముగా విమర్శింపఁబడినవి. ఈ భ ము కేవలము మన య యుర్వేదము వనే కాక ఆంగ్ల యూనాని వైద్యకము లందున విమర్శింపఁబడినవి. కా ప్రస్తుతము సవేమున కాయుర్వేదీయ పద్ధతులంతటి య పచారము ఓటగములు వని యెల్ల పేశంగిన విషయముగుటను ఈ పద్ధతులు మ దేశమున విశేష వ్యాప్తిలే లేనందునను జనసామాన్యము చాల గష్టములకు లో నగుచున్న కావున నీ విషయమును ంచెము వివ రింపఁబూనితిమి.

శిశువు జనించినతోడనే సైంధవ లవ ము గలిపిన తేనె నేయి శరీరమునకు బూసి శరీరము నావరించియుండు మావిని తీ యువలయును. లనాంతర ప్రసవము వలన గలిగిన ఆయాసముపోవుటకై బలాతైలమ ముష్ణగు తైలముచే క్కగ శరీర మును తడుపవలెను. సైంధవ లవణము కలిపిన నె నేయిని వ్రేలితో శిశు నోటియందు రాయుటవలన కఫము నశ్నగు దోషములు ప ంచును. పతితో గర్భా మును గలిపి దానిని శిరముపైని బ్రహ్మపింజలో వేయవలె ను. పిదప నాభినాళము నాలు గంగు ళములకు పై నొకదారముగట్టి యక్కడ చేది యా నాళకలములో డిన సూత్ర మును శిశువు మెడలో గట్టవలయును. చేది ిన నాళమును చెంగల్వకో ష్టుచే కాచిన తైలముతో లేపనము చేయవలయును.

తరువాత పాలుగల చెట్ల ఆకులు మొదల వవినేసి కాచినవియును, గంధ ద్రవ్య ములచే కాచినవియును బంగారు, వెండి, మొ గు లోహములు వేసి కా నవియును నీళ్లలోగాని గోరువెచ్చని నీళ్లతోగాని శిశువులక ఆకాలములయందుండు దోషములకు దగినట్లు వెలగయాకు మొదలగువానిని వేసి కా న జలముతోగాని స్నా నము జేయిప వలయును.

స్తన్యపాన క్రమము

శిశువునకు మొదటి దినమున న్లనుగం ధ్రాంల చూర్ణము తేనె నే వీనిని గలిపి మూడుమారులు నాకింపవలయును. రెండు ాండు దినములందు ల క్షణ యును మారెకలలో దయారుచేసి నేతిని త్రాగింపవల ను. మూడవ దినమున ని వాల్గవ దినమునగాని తల్లికి స్తన్యము అవిర్భ వించును. ప్రటినుండియు దల్లిపాల ల్లల కాహార మునా నుపయోగింపవలయును. మొల్ల మొదటిని డు చేసిన పాలను మొదట ధర లను వైన పిండివేయవలయును. లట్లు చేయు ప్త బిడ్డకు ప్రమాదము వాటిల్లును తల్లి పాల నిచ్చుటయే పిల్లలు క్రమ క్రమాభి వృద్ధినొందుటకు ముఖ్యకా ము. ఒకవేళ తల్లియందు విక్కలి గదియును, సమానజ గదియును రోగము లేవియు లేని వ్యసనము లేవియు లే మును జీవ సమృద్ధిగా బాలు గందియు ను స్త్రీని శిశువునకు పాలిచ్చుటకై ఆ శిశువునకు సదా ఆరోగ్య మంచి బలమును గలుగు ను. శిశువులకు స్తన్యము నుపయోగింపవలయున శుద్ధ స్తన్య లక్షణవ వాగ్భటమున పాలను నీటిలో వైచి తోడనే భేదము లేకుండ నీటిలో గలసి శుద్ధమగు పాలు. వాత దు లమగు పాలు నీటిలో వ తోడనే నీటి పైకి తేలును, నురుగు గట్టుటయు రుచిగ గుణము లేకుండు. ఆ పాలను పిత్తబంధము గలుగును. పైత్యదూషితమగు స్తన్యం నీటిమీఁద గీత లేర్పడును. వ ని సేవించిన సర్వాంగతా ము గలుగును. నీటిమీఁద వేసినతోడనే రువుగట్టి నీటిలో మునిగిపోవును. వాని మాంద్యము గలుగు .

దోషము లున్నయెడల ద్వంద్వజములనియు మ డు దోషము లున్న దూషితము లనియ నెశంగి శుద్ధమగు స్త మునే బిడ్డల కుపయోగింపఁదగును. ఒకవేళ పైని జెప్పిన లక్ష ములుగల యుపమాత (పెం తల్లి) లభిం పనియెడల కపాలిచ్చుట యుత్తమము. అవియు దుర్లభములైన మేకపాలతో మానగుణము గలవానిగాఁజేసి యుపయోగింపవలయును. "ఆవుపాలలో ముయ్యాకుపొన్న, కోలపొన్న వాకుడు నేలములగ ఎల్లే ముయ్యాకు కోలపొన్నల వేళ్లను మాత్రమేగాని వేసి కాచి క గలిపినచో న మేకపాలకుండు లాఘవాది సుగుణములు గలవి యగు"నని బిడ్డ కాలు సములు గడచువఱకును బాలిచ్చువారుగాని పోయువార ముతో మె వలయును. తెలివిలేమిని బిడ్డ యేడ్చినపు డెల్ల బాల ని కలుగును. ప్రస్తుతము మన దేశమునందలి శిశు మరణముల కిది నిస్సంశయమ కావున నదిపఱకు త్రాగించిన పాలు బాగుగ జీర్ణించినవ పాలిచ్చుచుం లయును. ఆఱు మాసములకు లోఁబడిన శిశువునకు (పాలు మా మాహారముగాఁ గలవాడు) ఆటు తరువాత క్షీరాన్నాదు గలవు. ఆ మాసములు గడచిన పిదప శిశువునకు మామూలుగాఁ బృంహణము ను నన్నమును గూడ నీయవచ్చును. దంతములు మొ నకు క్రమ గా దల్లిపాలు మానిపింపవలయును. మానుపించుట వును బుద్ధి ను నన్నమును నుపయోగించుచుండవలయును. అంకురించి ము (1) సారపప్పు, లతిమధురము, తేనె, పేలపిండి, కల గలిపి ఆవిరి నుడికించి యుండ్రములాఁజేసి యిచ్చిన మంచి పు మారేడు పి ు, ఎలకులు, పేలపిండి, చక్కెర వీనిని ఆవిరిచే నుడికిం నుపయోగిం ఆరోగ్య చక్కఁగ వృద్ధియగును. (3) ఆరెపువ్వు, చ మవలయును పుష్టికరములు బలకరములునగు నితర వస్తువులను జే ములు చేసి యిచ్చినచో నజీర్ణ విరేచనములు మొదలగువాని నాపి శి నిచ్చును. శి నను పదునెనిమిది మాసములు గడచిన పిదప స్తన్య ముగా నా యవలెను. కొందరు పాలుగల తల్లులు తమ బిడ్డలకు ల వలకును న్యము నిచ్చుచుండుట నక్కడక్కడ కలదట. అది పిల్ల మాంద్యము గలుగఁజేయును. కావున ఈ దురభ్యాసమును మాన చిన్నపిల్లలు మాపవ్యమున నేవేని యసహ్యములగు పనులు చేయుట భయపెట్ట ము గలదు. అట్లు భయపడిన శిశువునకు బాలగ్రహ భములుగ హించును. కావున నట్టి సందర్భములనుండి శిశువుల యును. వ ంగ పిల్లలను ముట్టి బట్టలనుండియు, చెడుగాలిన జేయు న నిహారములనుండియు రక్షింపవలయును. సంతతవ కొన్ని నిలిపి రాదు. ఈ విషయములను చక్కఁగ గమనింపని యెడల వాటిల్లును. ష్యమున వాగ్భటాచార్యులు 'వస్త్రావాతా త్సరస్వా' తాప్పు తప్ప లని తెలిపియున్నాడు. ఈ వయసు కలుగు బాలురకు మును వ ఫాలమును ఇచ్చిన చాల లాభము గలుగును. బ్రాహ్మ మండూక ప్పి, తెల్లఆవాలు, పసుపుమ్మ, నల్లసుగంధిపాల, చెంగ లవణము, ళ్లు వీనిని సమభాగములుగా తీసికొని అందు నీళ్లపో దానికి నాల భాగము నేతిని కలిపి యథావిధిగ నేయి వండుకొన్ని కా దీని నుప ంచినచో బిడ్డలకు వాక్పటుత్వము బుద్ధిపాటవము ర్వృద్ధి ను. మఱియును పిల్లలను పీడ సోకుట గ్రహబాధ వవి నశిం ను.

వచ న్పుటము—వస, లిప్పలిగ, కచ్చూరములు, కరకకాయలు విడంగముల సొంటి, ఉత్తరేణి వీనిని సమభాగములుగా గ్రహించి కల్క జేర్చి విధి రము పాకముచేసి యిచ్చిన శిశువునకు బలము బుద్ధి జ ర్వృద్ధి వ యుష్యమును గలుగును. ఇట్టి సులభములు సుత్తమ లెన్నియో మాయుర్వేదమున జెప్పఁబడియుండినను తెలియకపో పాడుచేసికొ న్నారు. విజ్ఞులీదవైనను శిశురక్షణమున బద్ధాదర ప్రార్థించెద .

గౌ॥ శ్రీ ఎం. చెన్నారెడ్డి (రాష్ట్ర ఆర్థిక మంత్రి) గారు
రేడియో ఇండస్ట్రీని పరిశీలిస్తున్న దృశ్యం
ముందు నిల్చినవారు ఇండస్ట్రీ ప్రొప్రైటర్
శ్రీ టి. వి. రెడ్డి గారు

-: నిర్మాతలు :-

M/s. టి. వి. రెడ్డి
రేడియో &
సౌండ్ ఇంజనీర్,
వరంగల్ (ఆం. ప్ర.)

M/s. టి.వి. ఎలక్ట్రానిక్స్
ఇండస్ట్రియల్ ఎస్టేట్,
వరంగల్ (ఆం. ప్ర.)

అనుభవజ్ఞులైన సాంకేతిక నిపుణులచే
వెస్ట్ జర్మనీ మరియు జపాన్ వారి సాంకేతిక సహకారముతో
వివిధ రకాలలో నిర్మించబడు మా రేడియోలకు
ఆంప్లిఫయర్స్, ట్రాన్స్‌ఫార్మర్లకు మరియు స్పేర్ పార్టులకు

M/s. న్యూ సౌండ్ రేడియోస్

స్టేషన్ రోడ్ - వరంగల్ (ఆం. ప్ర.)
వారిని దక్షిణ భారత ప్రతినిధులుగా నియమించితిమని
తెలుప సంతోషిస్తున్నాము.

రేడియోల నిర్మాణంలో నిమగ్నులైయున్న
సాంకేతిక నిపుణుల ఒక బృందం.

T. H. GANGAPPA & SONS

IMPORTERS, EXPORTERS

&

PAPER MERCHANTS

Suppliers of Raw Materials to Paper Mills
and Exporters of Jute Bagging to U.S.A.

Administrative office:
11, Broadway, Madras-1

Head office:
71, G. A. Road, Madras-21

హస్తివర్మ ఉర్లాము శాసనము

[1920 రౌ| సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఈ వ్యాస రచయిత పేరు ఏ : రణంవల్ల కనిపించడం లేదు. శాసనం (శ్రీ నాగేశ్వరరావు పంతులుగారిద్వారా రావు హ... 5 హెచ్. కృష్ణశాస్త్రి ...కి అంది నట్లు, దానిని (శ్రీ ఓకుమళ్ల రాజగోపాలరా... రు "సౌత్ ఇండియన్ రీసర్చ్", ప...త్రిక 1919 జులై సంచికలో ప్రచురించి ...ట 'ఎపిగ్రాఫియా ఇండి...' 17 వ సంపుటిలో ఈ శాస...ం ప్రచురించిన ప్రొఫెసర్ ఇ హుల్ట్ష్, పి. హె... డి. తెలి పారు. కనుక ఈ వ్యాసం రావుబహదూర్ హెచ్. ...కృష్ణశాస్త్రిగారు వ్రాసిఉ... దారేమో! ప్రొఫెసర్ ఇ. హుల్ట్ష్ తెలిపిన అంశాలలో భాగ ఇ...క్కడ ఉదాహరిస్తున్నా...ం. సం.

No 19. Urlam Plates of H...stivarman By P...ofessor E Hultzsch P. H. D.

"T...s is a set of three copper plates...... The were rec...ed by Rao Bahadur H Krishna S...stri K. Nage...ara Rao, Editor of the 'Andhra Patrik... stated th... they are the private property of the of Urlam Chicacole taluk, Ganjam Dt. Mr T R... Rao has ...lready published the text of the insc... on them in his Journal 'South Indian Resea... July 191......"

(Epigraphia Indica Vol X... P P 330-3...4.)

కడచిన సంవత్సరమున (1919) జూన్ నెల ...నా మిత్రులైన శ్రీ ...ంత కాశీ నాథుని నాగేశ్వరరావుపంతులుగారు ఉర్లామురాజా ...వలన తమ కంపంబడిన ...క తామ్ర శాసనము పరిశోధనార్థమై నాకొసఁగిరి. ఈశ ...నము మూఁడు రాగి ...కులమీఁద వ్రాయఁబడినది. ఈ రేకులు ఒక యుంగరమువ... బంధింపఁబడియున్నవి. ...జదత్తము లగు తామ్రశాసనములకుండు నుంగరములమీఁద రాజముద్రిక లుండుట ...చారము. కాని ఈ శాసనపు టుంగరముపై నుండు ముద్రిక ఎప్పుడో ఎట్లో ఛేదిం...డినందున, దీనిపై నిది ఇప్పుడు కానఁబడుటలేదు. కాఁబ... ముద్రికవలన తెలియ ...గిన విశేష విషయములను తెలిసికొను నవకాశము నాకుఁ గల...లేదు. ఈశాసనమునందలి ...గి రేకు లలో మొదటిదానికి ఒక్కప్రక్కను మాత్రమే ...క్షరములు కలవు. తక్కి... రెండింటి కిని రెండు ప్రక్కలను అక్షరములు కలవు. ఇంద... లిపి మిక్కిలి ప్రాచీనమై ...ఎ. ఆంధ్రా క్షరములతో వ్రాయఁబడిన ఈ శాసనము క్రీ. ... నాలుగవ శతాబ్దమునాఁ... ...యుండ వచ్చును. ఇందలి లిపి మిక్కిలి ప్రాచీనమైనదను ...కెంతమాత్రమును సం...హములేదు. ఈ శాసనము ఇప్పటి కించుమించు పదునా... శతాబ్దములకుముందు వ్రా...యఁబడినను, అక్షరము లెంతమాత్రమును అఱిగిపోక, స్ఫుటము లై నిన్ననో నేఁడో వ్రా...యఁబడినట్లు న్నవి. ఈ శాసనము ఉర్లాము సంస్థానములో ఏ గామమునందు ఎప్పుడు ...ప్రదేశమున ఏ సందర్భమునందు దొరికినదో శ్రీ నాగేశ్వరరా... పంతులుగారు విచారిం... ప్రచురింపఁ గర్తలు. ఇది ఊఁకతో నిండిన మట్టి కుండయం... భూస్థాపితమై దొరికి... ...ట్లు తెలియ వచ్చుచున్నది. అందువలననే ఇందలి యక్షరము ...ంత స్ఫుటముగా నున్న... లేనియెడల నీ రేకులు చిలుముపట్టి మట్టిచే తినఁబడి ఎప్పు... జీర్ణదశకు వచ్చియుం... ...ు. ఈశాస నము త్రికళింగమును నాంధ్రరాజ్యము మహా... దశయందున్న ప్రాచీన ...లమున నా దేశపు చక్రవర్తులలో నొక్కఁడగు హస్తివర్మ వ...రాజుచే వ్రాయింపఁబడి... . ఈతఁడు గాంగవంశజుఁడు.

మన మిప్పుడీ శాసనమునకు కాల నిర్ణయ ...ు చేయవలసియున్నది. ...మహారాజైన హస్తివర్మ ప్రవర్ధమాన విజయరాజ్య వత్సరము... 80 అగు కార్తిక కృష్ణ... ...మినాఁ డీ దానము చేసినట్లు మాత్రమే మన కీ శాసనమ... తెలుపుచున్నది. కాని, ... హస్తివర్మ తండ్రి తాతలెవ్వరో ఈ అశీతి (80) సంఖ్యను ...లివాహన శకమునకుగాని, ...హాణశకము నకుగాని మార్చుట యెట్లో—మున్నగు విష... ములు మనకుఁ దెలియుట... . సముద్ర గుప్తునితో యుద్ధముచేసి యోడిపోయిన హస్తి... ...ర్మ యొక్కఁడు కలఁడుగా... యాతఁడు వేంగి దేశాధిపుఁడైనట్లు గయాక్షేత్రమునందలి ...స్తంభముపై వ్రాయఁబ...క శాసనము వలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. కళింగ నగరాధిపుఁడ...న మన శాసనములోని ...స్తివర్మయు నొక్కరే ...యనుటకు వలసినంత యాధారము ...దొరకువఱకును, ఆ ...స్తివర్మను మన శాసనములోని హస్తివర్మనుగా నూహిం... వీలులేకున్నది. అందువ... నీ శాసన కాలమును మనము వేరు సాధనములవలన నిర్ణం...పవలసి వచ్చుచున్నది. '...ంగామలకుల ...'' అను శాసనములోని సమాసమువలన నీ హస్తివర్మ గంగవంశ...రాజైనను, ...దేశపు చరిత్రమింకను స్పష్టముగా వ్రాయ...బడకపోవుటచేతను, పాశ్చాత్య పరిశోధ ...లు వ్రాసిన కొన్ని విషయములు అన్యోన్య విరుద్ధములై యుండుటచేతను, గంగ రాజుల చరిత్ర...ము నేను శాసన ప్రమాణానుసారముగా నిచ్చోట ముందువిర్ణ... వెనుకనే హస్తివర్మ కాల నిర్ణయము చేయవలసియున్నది.

శాసన...ములవలనఁ దెలియఁబడిన సంగతుల ననుసరించి, త్రికళి... రెండు శాఖల...నిగా మనము విభజింపవలసియున్నది. అందు రెండవ శాఖ...దైన కామార్ణ...వుఁడను రాజు తత్పూర్వపు కళింగ వంశపు రాజులను జయించి... వర్మ చోడ గ...దేవుని సింధురాపురపు శాసనమువలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. ... శాఖవారి వం...వృక్షము కొన్ని శాసనముల ననుసరించి ఈ క్రింద వివరి... ఒక్కొక్కరాజ...యొక్కయు రాజ్యపరిపాలన కాలము కూడ దీనివలనఁ దెలి... ఈ శాసనము... ఇతర శాసనములతో గూడఁ బోల్చి చూచి, సరియైన ... పట్టికను ఈ...వ్యాసాంతమునందుఁ జేర్చుచున్నాను.

నేను (పక్కపుటలో)తెలిపిన ఈమొదటి వంశావళికి ఆధారము ప్రశ్నింపవచ్చు... . "ఏయు దుదధి ఖేందు గణితేషు శకవత్సరేషు ప్యో హవి" ... సంవత్సరము... 1040 యుం దొసఁగఁబడిన, త్రికళింగాధిపుఁడగు అనంత... గంగదేవుని సి...ారపురి తామ్రశాసనములలో నితని వంశావళి తెలుపఁబడినది. నమును ఇ...ు చెన్నపురిలోని చిత్రవస్తు ప్రదర్శన శాలయందు చూడ... ...నాక శక సం...వత్సరములు "అజగిరినిధి" అనఁగా 979 సంవత్సరపు ఫాల్గుణ ... ఆదివారమున ...ు త్రికళింగాధిపుఁడగు వజ్రహస్తదేవునిచే నొసఁగఁబడిన వడగా... శాసనములవ...ు గూడ నీ వంశములోని గుండమరాజు (10 యువరాజు) ... నేడవరాజగు) ...జహస్తుని వఱకును దెలుపఁబడినది. ఇందలి లెక్కలనుబట్టి ... రాజులు ప...ెప్పుండుము చేరి 432 సంవత్సరములు ఏలినట్లగుచున్నది.

పైఁ... చెప్పినది రెండవ వంశమునకు సంబంధించిన త్రికళింగ రాజుల ... మొదటి వం...ునకు చేరిన కళింగరాజుల చరిత్రమునకు ఇంకను ఆధారము ల... లేదు. పశ్చిమ ...ళుక్య చక్రవర్తియగు మంగలేశ రణవిక్రాంతుఁడు వంగాంగ కళి... మగధ మద్ర కేరళ గాంగ మూషక పాండ్య ద్రమిళ చోళీయ ఆళీవ వైజయ... క్షితులను జ...యించినట్లు బాదామి శాసనమువలనను, సత్యాశ్రయపులకేశి క... యుద్ధము ...నట్లు ఐహొలు శాసనమువలనను దెలియుచున్నందున ఈ కాలమునాఁటి కళింగ రాజ్య చరిత్రము విశదమగుచున్నది. వారిలోని మొదటి... ...ర్తవుఁడు బా...దిత్యుని జయించి కళింగధిపుఁడైనట్లు అనంతవర్మ శా... దెలియఁబడు...ి, ఈ బాలాదిత్యుఁడెవ్వఁడో మనకుఁ దెలియవలసియున్నది. (1... ...త్సరములు ...20 ప్రాంతములందు బాలాదిత్యుని కుమారుఁడైన ప్రకట... రాజొకఁ డుం...డినట్లు కలకత్తా చిత్రవస్తుశాలలోనున్న సారానాథ శాసనమువల... చున్నది. ... శాసనము శిథిలమై యున్నందున ఈ బాలాదిత్యుఁడే కళిం... నిర్ణయించుట ...సులభముకాదు. (2) మగధరాజ్యము నేలిన గుప్తవంశములో ...దిత్యుఁడు క...ు. అతనినిగూర్చియు మనకంతగా తెలియదు. (3) గుప్తశ... ప్రాంతముల ...ధ్రువసేన బాలాదిత్యుఁ డొకఁ డుండినట్లు వల్లభి శాస... దెలియవచ్చు...న్నది. ఈ శాసనమువలన భీతార్కుఁడను రాజునకు ధరసేనుఁడను... డుండినట్లు... అతనికి శిలాదిత్యుఁడును, అతనికి కరగ్రహుఁడును, ... ధారసేన ...రాదిత్యులను నిరువురు కుమారులును గలిగినట్లు తెలియు...

మహావిష్ణువు
|
చంద్రుడు
|
గాంగేయుడు
|
కోలాహలుడు
|
గంగవాడిలో కోలాహలపురాధిపుడు
|
విరోచనుడు
|
81 మంది రాజులు — వంశపారంపర్యముగా
|
వీరసింహుడు

- కామార్ణవుడు 1 — ఇతడు బాలాదిత్యుని జయించి కళింగరాజై 36 ఏండ్లు రాజ్యపాలనము చేసెను [1]
- దానార్ణవుడు — 40 సంవత్సరములు [2]
  - కామార్ణవుడు II — నగరము రాజధానిగా 50 సం. రాజ్యమేలెను [3]
    - రణార్ణవుడు 5 సం. [4]
      - వజ్రహస్తుడు II 15 సం. [5]
      - కామార్ణవుడు III 1 సం. [6]
        - దానార్ణవుడు II 27 సం. [7]
          - గుండమరాజు 3 సం.—[10]
          - పేరు తెలియదు
            - కళింగాంకుశుడు 12 సం. [9]
          - రాజాంకుశుడు 5 సం.—[8]
          - కామార్ణవుడు IV 35 సం.—[11]
            - వజ్రహస్త అణియాంకభీముడు 35 సం.— [13]
              - కామార్ణవుడు సం. ½ [14]
                - వజ్రహస్తుడు 33 సం. [17]
                  - రాజరాజు సం. [18]
                    - అనంతవర్మ చోడ గంగదేవుడు
              - గుండమరాజు 3 సం. [15]
              - రెండవభార్య
                - మధుకామార్ణవుడు 19 సం. [16]
          - వినయాదిత్యుడు 3 సం.—[12]
- రణార్ణవుడు II
- మారసింహుడు
- వజ్రహస్తుడు

మనకు గానంపిన ఈ బాలాదిత్యు డెవ్వ
కాని ఈతని పూర్వమునందు త్రికళింగము నేలిన
గావచ్చునున్నవి. అందు సత్యవర్మ అనురాజు
యమున "గాంగేయ వంశ సంవత్సర శతత్రయె
బాలాదిత్యునికి బూర్వమందు గాంగశక మొదటి
351 లో సత్యవర్మ యుండెననియును తెలియ
నడుమ ఎందఱు రాజు లుండిరో తెలియవచ్చు
రమి ఏఁబదేండ్ల వ్యవధి యుండినను మండవచ

హోయత్సాంగు అను చీనాదేశపు యాత్రికు
రాజమహేంద్రవరము ముఖ్యపట్టణమని వ్రాయు
రెండవ సత్యాశ్రయ పులకేశి కళింగ రాజ్యముతో
మువలనఁ దెలియఁబడినదని ఇదివఱకే నేను చె
నము శక సంవత్సరముల 556 నాఁటిది. వ
విషయము గూడ ఇదివరకే చెప్పఁబడినది. ఈ
వర్తులకు సంబంధించిన మనుష్యుఁడుకావచ్చును. ఏ
సత్యవర్మ శాసనముతఱువాత మనకు మొ
వచ్చుటయే లేదు. ఈ కాలమునందు దేశము చా
వచ్చును. సత్యవర్మ తరువాత మనకుఁ దెలిసిన రాజు
లేక ఏఁబది సంవత్సరముల వ్యవధి యుండవచ్చును
ని తలంచుటకు ఆధారము లెవ్వియు లేవు. పే
వంశపు రాజుగా కానవచ్చుచున్నాఁడు. ఇదికాక సత్య
సంవత్సరములు 351 లో కానవచ్చుటచే ఆ సం
గాని, బాలాదిత్యుఁడు 591 లో రాజ్యభ్రష్టు
నకుఁ గూడ వచ్చెననిగాని చెప్పుట సమంజసము
బాలాదిత్యునికిని నడుమ అనఁగా గాంగశకవర్షము
591 కిని మధ్య—అధమము ముప్పది నలుబది
వచ్చును. లేనియెడల ప్రకృతమున విమర్శింపఁబడ
నములైన యక్షరముల తత్త్వమునకు సరియె
సంవత్సరములు 284 లో అనంతవర్మయను
క్వేరీ' పత్రిక 18 వ సంపుటములోని 164 వ
వర్షములు 183 లో గుణార్ణవుని కుమారుఁడగు
బడినట్లు 'ఎపిగ్రాఫియా ఇండిక' యను పత్రిక
పుటలో వ్రాయఁబడియున్నది. ఇంద్రవర్మ య
"ఇండియన్ ఆంటిక్వేరీ పత్రిక" 13 వ సంపు
దెలియుచున్నది. ఇందు మొదటి శాసనము గాం
రెండవది 128 వ సంవత్సరమున వ్రాయఁబడి
ములో గంగమహారాజగు ఇంద్రవర్మరాజసింహుని శా
పురపు తామ్రశాసనములవలన కళింగ రాజ్యాధిపు
గాంగశక వర్షములు 87 లో వరాహవర్తనియందలి
డగు దుర్గశర్మకు ఒసఁగినట్లు తెలియుచున్నది.
శాసనము గాంగశక వర్షములు 80 వ సంవత్స
87 వ సంవత్సరమునాఁటి ఇంద్రవర్మయొక్క
నాఁటి మన ప్రకృత శాసనమును వ్రాసిన వా
భోను చంద్రస్య సూనునా శాసనం రాజసింహస్య లి
వలనఁ దెలియుచున్నది. హస్తివర్మ తరువాతిరాజే
సంవత్సరపు శాసనముకంటె ప్రబలాధారము లే
ని దిఁక మదాహరించుచున్నాము.

తెలిసికొనుటకు ఆధారములు లేవు.
రాజుల శాసనము లనేకము మనకుఁ
ంగనగరమునుండి మూఁడవ రగ మ
పంచాశతి" నొసగిన శాసనమువలన
యుండెననియు నాఁటి సంవత్సరములు
యున్నది. సత్యవర్మకును బాలాదిత్యునికిని
లేదు. ఈ శిరువురికిని నడుమ రమా
ను.

వు తనకాలమునందు కళింగరాజ్యమునకు
న్నాఁడు. వేంగి రాజ్యమును జయించిన
యుద్ధము జేసినట్లు ఐహోలు శాసన
యున్నాను. పులకేశియొక్క ఈ శాస
ంగలేశుఁడు కళింగరాజును జయించిన
బాలాదిత్యుఁడు వచ్చును చాళుక్య చక్ర
యెట్లున్నను శక వర్షములు 351లో
వివంశపు గాంగుల శాసనములు కాన
క్యులకు స్వాధీనమై యుండినను ఉండ
బాలాదిత్యుఁడే. వీరి నడుమ ఒక నూఱు
సత్యవర్మ తఱువాతిరాజే బాలాదిత్యుఁ
నుబట్టి ఈ బాలాదిత్యుఁడు చాళుక్య
ర్మయొక్క యొక శాసనము గాంగేయ
త్సరమునందే సత్యవర్మ చనిపోయెనని
నందున అతఁడు ఆ ఏటనే రాజ్యము
దు. ఎట్లు చూచినను సత్యవర్మకును
351 కిని శాలివాహనసంవర్షములు
సంవత్సరముల వ్యవధియైన నుండ
మున్న శాసనములోని మిక్కిలి ప్రాచీ
న సమాధానము రాదు. గాంగేయ శక
హారాజుండినట్లు 'ఇండియన్ ఆంటి
వలనఁ దెలియుచున్నది. గాంగేయ శక
దేవేంద్రవర్మచే నొక శాసన మీయఁ
యొక్క మూఁడవ సంపుటము 131 వ
రాజు రెండు శాసనము లొసఁగినట్లు
ములోని 120, 134 పుటలవలనఁ
యశకము 146 వ సంవత్సరమునను
ది. గాంగేయశకము 91 వ సంవత్సర
రమొక్కటి కానవచ్చుచున్నది. అచ్యుతా
ు నింద్రవర్మ యను రాజేంద్రుఁడ
సిద్ధార్థ గ్రామమును గౌతమ సగోత్ర
ప్రకృతమున మనము విమర్శించుచున
మునకుఁ జెందియున్నది. గాంగశకమును
శాసనమును గాంగశకవర్షములు 80
క్కరేయని "ఇదం వినయ చంద్రేణ
తం స్వముఖాజ్ఞయా" యను శ్లోకము
ఇంద్రవర్మ యని తెలుపుట కీ 87వ
యు నవసరము లేవు. ఆ శాసనము

1. ఓం స్వస్తి సర్వర్తు రమణీయా ద్విజయ కళిఙ్గనగరా త్సకలభువన నిర్మాణైక,
2. మాత్రధారస్య భగవతో గోకర్ణస్వా ...న శ్చరణ కమలయుగల ప్రణామా,
3. ద్విగత కలికలఙ్కో వినయనయ సం... మార్గః స్వాసిధారా ప...,
4. వ్యుంథాధిగత సకల కళిఙ్గాధిరాజ్య శ్చత రుదధి తరంగ మేఖలావనీ...,
5. ం ప్రథిత తామలయశాః అనేక సవ ...సంక్షోభ జనిత జయశబ్దో,
6. గాఙ్గామలకుల ప్రతిష్ఠః ప్రతాపాతిశ ...యానామిత సమస్త సామన్త -

Second plate First side

7. చూడామణి ప్రభామఞ్జరీపుఞ్జ రఞ్జిత చరణో మాతా పితృ పాదానుధ్యాతః,
8. పరమ మహేశ్వరః శ్రీ మహారాజేన్ద్ర వర్మ్మా వరాహ వర్త్తన్యాం సిద్ధార్థకగ్రామే,
9. సర్వ్వా సమవేతా న్కుటుమ్బిన స్సమా జ్ఞాపయతి విదిత మస్తు వో యథా స్మా భిః
10. మే తాటాక సేతౌ హంస్య భూ... దీకృత్య సర్వ్వకరైః పరి...,
11. రేతా చ్ఛాన్దోగ్య ప్రతిష్ఠ ...త మాతాపితృభ్యా మాత్మనశ్చ పుణ్యాభి వృద్ధయే గౌత,
12. ...సగోత్రాయచ్ఛాన్దోగ్య బ్రహ్మచారిణే దుర్గశర్మ్మణే మాతృపి...

Second plate Second side

13. ...నానా స్తటాక ప్రతిష్ఠాపన ముదగయనే ఉదక పూర్వకముప...
దత్తా,
14. ...ద్విదిశ్యా స భూమి మను పాలయతా (న్న) కేనచి త్పరిబాధా కా...
సీమా లిఙ్గాని,
15. పూర్వ్వేణ రాజతటాక పావ స్సైవ దక్షిణేన వప్రమేవ పరిపాల్యా వల్మీకః...
16. ఉత్తరపాల్యా కపాటనన్ద పరిపాషాణ స్తతః సేష్మాకోవ్యః పాషాణ
17. ...తోధి మార తరుద్వయా తతః కారకవృక్ష శ్చేతి తటాకోదేశ బన్ద
పాఠేనచి,
18. ద్విఘాతః కాయ్యేతి భవిష్య ద్రాజభి శ్చాయ వ్యాప ధర్మ్మోన
ల్యస్తథాచ వ్యాసగీతా.

Third plate

19. బహు భిర్వ్వసుధా దత్తా బహుభి శ్చానుపాలితా యస్య యస్య యదా
స్తస్య,
20. తస్య తదాఫలం॥ షష్టింవర్ష సహస్రాణి మోదతే దివి భూమిదః ఆక్షేప్తా...
21. ...న్తా చ తాన్యేవ నరకే వసేత్॥ స్వదత్తాం పరదత్తాం వా యత్నా ద్యు...
22. ...హీమహిమతాం శ్రేష్ఠ దానాచ్ఛ్రేయోనుపాలన మితి ప్రవర్ద్ధమా...
23. రాజ్య సంవత్సరాః సప్తాశీతి (87) చైత్రా మావాస్యాం ఇదం వినయ...
24. ...ము చన్ద్రస్య సూనునా శాసనం రాజసింహస్య లిఖితం స్వముఖా...

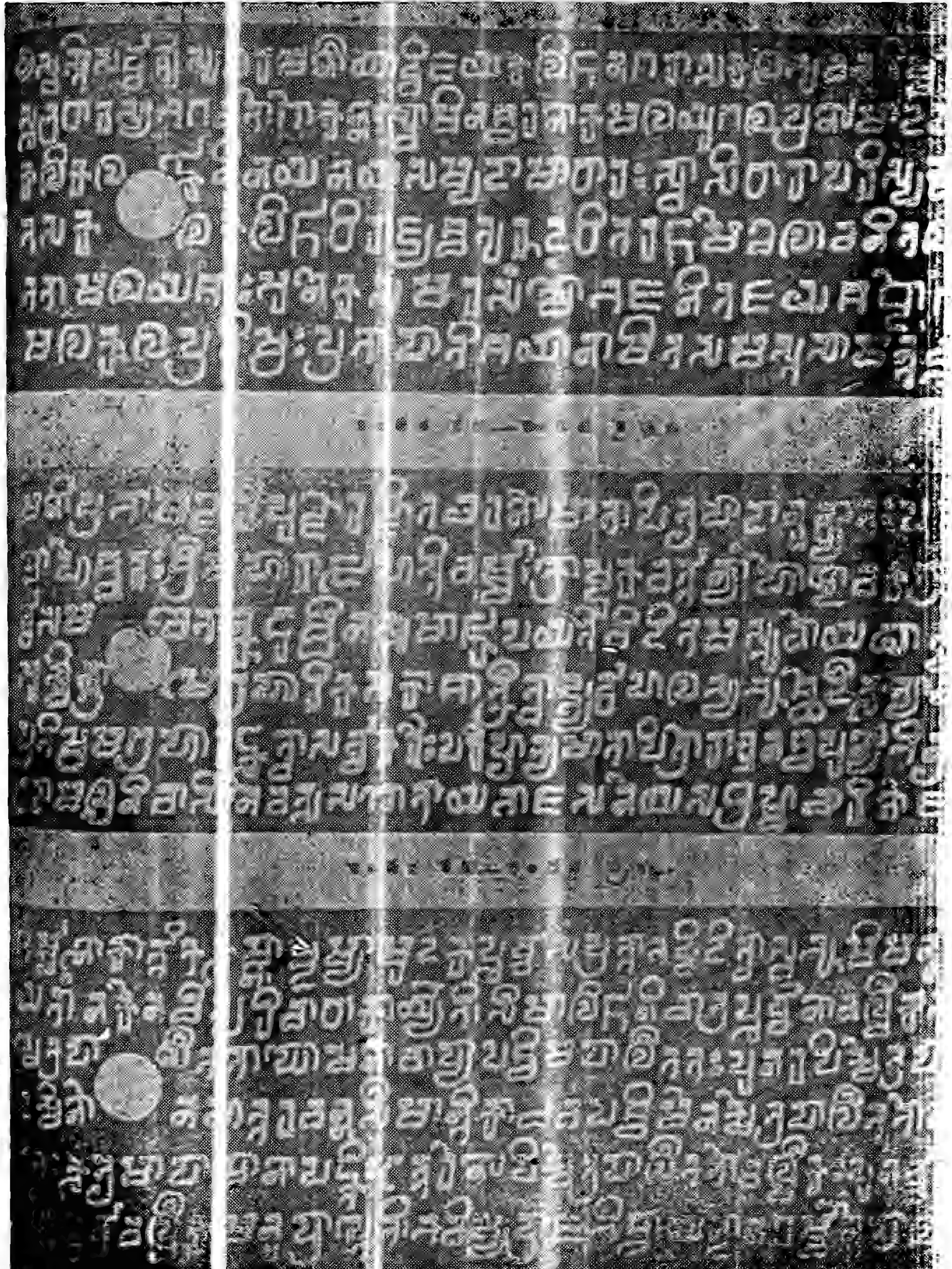
ఈ శాసనమునకు కాల నిర్ణయము చేయునపుడు బాలాదిత్యుఁడు ఎప్పుడు రాజ్య
భ్రష్టుఁడయ్యెనో తెలియవలసియుండును. శక సంవత్సరము 591 లో ఈతఁడు కామార్ణ
వునిచే జయింపఁబడినను ఈ శాసనము అంతకు పూర్వపుకాలము నాఁటిదే యగు
యము. సత్యవర్మ యొసగిన శాసన మొకటి గాంగశకము 351—కి చెందియుండి
బాలాదిత్యునికి పూర్వము 351 సంవత్సరములు గాంగులు రాజ్యమేలినమాట
మన హస్తివర్మ శాసనము గాంగవర్షమునకు 80 నాఁటి దగుటచే ఇతఁడు సత్య
351—80=271 సంవత్సరములకు మునుపటివాఁడు. సత్యవర్మ శకవర్షము
లోనె రాజ్యమునకు వచ్చుటయు ఆ యేటనే బాలాదిత్యునిచే ఓడింపబడుట
సంవత్సరముననే బాలాదిత్యుఁడు గూడ కళింగ రాజ్యమునుండి తొలగింపఁబ
సంభవమగునేని గాంగవర్షములు 351 వి శకవర్షములు 591 గ పరిగణింప
అట్లైన సత్యవర్మకు 271 సంవత్సరములకు ముందున్న హస్తివర్మ 591—2
320 శకవర్షమునాఁటి వాఁడగును. కాని పై మూఁడును ఏకకాలముననే జరుగు
భవమగుటచేతను పేరునుబట్టి బాలాదిత్యుఁడు వర్మరాజులలోనివాఁడు గాక చాళుక్యుఁ
డుగ కానవచ్చుటచేతను చాళుక్య చక్రవర్తులు శకవర్షములు 523, 556 వ
ములలో సైతము కళింగముతో పోరాడుచుండుటచేతను ఒకప్పుడు కళింగరాజ్య
ప్రధాన పట్టణము రాజమహేంద్రవరమై యుండినట్లు హోయత్సాంగు చెప్పుట
చేతను ఈశాసనమునందలి లిపి యత్యంత ప్రాచీనమగుటచేతను ఇదివఱకు మనకు
బడిన ప్రాచీన పూర్వ చాళుక్య శాసనములలోని లిపికంటెను గూడ నందలి లిపి
ప్రాచీనముగఁ గానవచ్చుటచేతను బాలాదిత్యుఁడు కామార్ణవునిచే జయింపఁబడిన 5
సంవత్సరమునకును సత్యవర్మయొక్క గాంగశకవర్షములకు 351 కిని నడుమ 50
రముల వ్యవధి యుండునటుల తలంచుట అసంభవము కాదు. అప్పుడు హ
శాసనము 36—20=250 లేక హూణ శకవత్సరములు 270+78=348
అదియే సముద్రగుప్తునిచే వేంగిరాజు ఓడింపబడినట్లు తెలుపుచున్న గయా క్షే
లోని ప్రసిద్ధ శాసనముయొక్క కాలము. ఎట్లు చూచినను ఈ హస్తివర్మయే స
గుప్తునిచేత ఓడింపఁబడిన హస్తివర్మగ కానవచ్చుచున్నాఁడు. అట్లు కాకపోయినను
శక వత్సరములు 270 లేక హూణవత్సరములు 348 కాలమువాఁడనుటకు సం
లేదు. అప్పుడు సత్యవర్మ రాజ్యమునకు వచ్చుటయు రాజ్యమును పోగొట్టుకొ
బాలాదిత్యుఁడు రాజ్యమునకు వచ్చుటయు బాలాదిత్యుఁడు రాజ్యభ్రష్టుఁడగుటయు
వంశపు గాంగులు కళింగాధిపు లగుటయును వీనికన్నిటికిని 50 సంవత్సరము
యుండును. కాబట్టి ఈహస్తివర్మయే సముద్రగుప్తునికాలమునాఁటి హస్తివర్మగ
ఊహించుకొనవచ్చును.

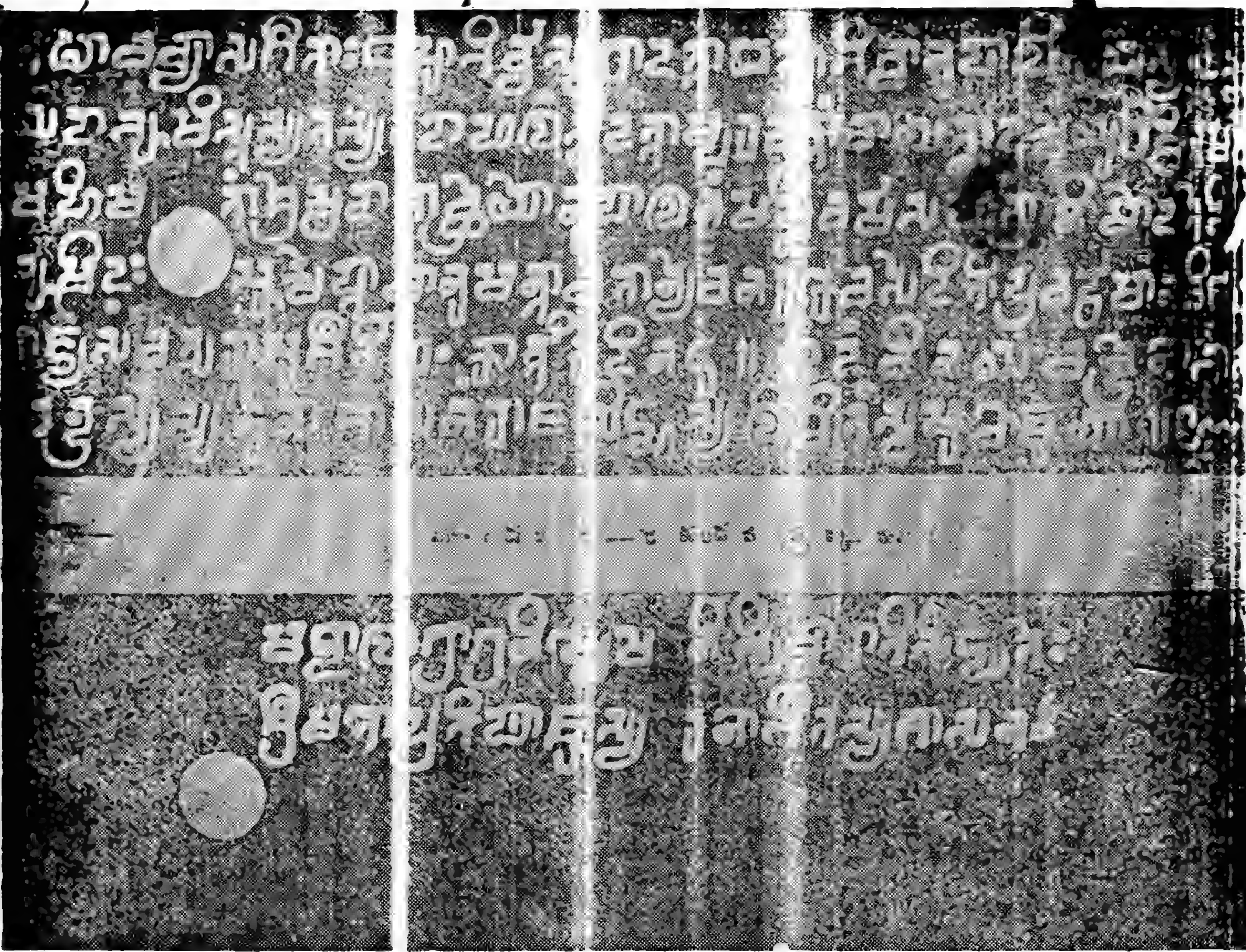
పాశ్చాత్య పరిశోధకులు గాంగశకవర్షములను హూణశకవర్షములనుగా
పద్ధతిని ఇంకను కనిపెట్టలేదు. ఈ శాసనమువలన మనము ఇంచుమించుగ దీని
కొనవచ్చును.

సముద్రగుప్తుఁడు క్రీస్తుశకము 326 మొదలుకొని 375 వరకు ప
నట్లు చరిత్రమువలన తెలియుచున్నది. ఈతఁడు 320 క్రీ. శ. సంవత్సరములో
ద్వీపరాజగు మేఘవర్మచేత బహు సత్కారముల నందినవాఁడు. ఈతఁడు 11
లను జయించినందునను, అందు వేంగిరాజ్యము గూడ నుండినందునను, ఇతర రా
జయించిన వెనుకనే ఈతఁడు దక్షిణ రాజ్యములకు వచ్చినందునను వేంగిరాజ్యము
జయించిన నాఁటికాలము ఇంచుమించుగ క్రీస్తుశక వర్షములు 350 అయి
అదియే హస్తివర్మకాల మగుటచేతను ఈహస్తివర్మ తఱువాత నే సంవత్సరము

ఇంద్రవర్మ కళింగరాజై యుండుటచేతను గాంగశకవర్షములు 80 వి క్రీ. శ. వర్షములు 350గ మనము కొంతవఱకు పరిగణించుకొవచ్చును. కాబట్టి 350—80=క్రీస్తుశకము 270తో శక గాంగశకము ఆరంభమైనట్లు ఊహింపవచ్చును. దీనివలన గాంగశక వర్షము ను 270 కలిపిన ఎడల క్రీస్తుశక వర్షము వచ్చునని తెలుచున్నది. కాని ఇంచుమించుగ కొంతవఱకు మాత్రమే దీనివలన సంవత్సర పరిమితి తెలియును. ఈ హస్తివ[illegible] వంశపు రాజులు శైవులు. "పరమ మాహేశ్వర" అను పదము ఈ వం[illegible] పేరున్నదై యున్నది. వీరు అఖండ శివ పూజాధురంధరులై [illegible] స్థాపించినారని దీనివలన విశ్వసింపవచ్చును.

ఉర్లాము శాసన ప్రతిబింబము

మొదటిరేకు రెండవ ప్రక్కన

శ్రీస్వస్తి సర్వర్త్తు సుఖరమణీయా ద్విజయ కలిఙ్గ నగరాత్సకల భువన నిర్మాణై క
సూత్రధారస్య భగవత గోకర్ణస్వామిన శ్చరణ కమలయుగల ప్రణామా దపగత
కలికలఙ్కో వినయ నయ సమ్పదా మాధారః స్వాసిధారా పరిస్పన్దా దిగ
త సకల కలిఙ్గాధిరా జ్య శ్చతు రుదధి తరఙ్గ మేఖలా వనితల ప్రథి
తతామలయశాః అనేక సమర సంక్షోభ జనిత జయశబ్దో గాఙ్గ
మలకుల ప్రతిష్ఠః ప్రతాపాతిశయానావిత సమస్త సామన్త చూడా

రెండవరేకు— మొదటి వైపున

మణి ప్రభా మఞ్జరీ పుఞ్జ రఞ్జిత చరణో మాతాపిత్ర పాదాను ధ్యాతః పరమ
మాహేశ్వరః శ్రీ మ హారాజో హస్తివర్మా క్రోష్టకవర్త్తన్యాం హెూన్నావక్ర గామే
వ్వా సమవేతా న్కు టుమ్బిన స్సమాజ్ఞాపయతి విదిత మస్తు వో యథాస్మాభి
అస్మి న్గ్రామే గ్రహ ాక సకాశాత్క్రీత్వా ద్వ్యర్ధ హలస్య భూ శ్చోదీక్ర త్వాచన్ద్రార్క్కా
ప్రతిష మగ్రహార ం కృత్వా సర్వకరై పరిహృత్య మాతాపిత్రో రాత్మనశ్చ పుణ్యాభివృద్ధయే
ఉరామల్ల నివాసినే త్సగోత్రాయ వాజసనేయసబ్రహ్మచారిణే జయ

రెండవరేకు — రెండవ ప్రక్క

శర్మణే కార్త్తిక కృష్ణాష్టమ్యా ముదక పూర్వ్వ [౦] సంవత్స త ద్వితీయా స్వభూమి మనుపాల
యతాం న కేనచి త రివాధా కార్య్యేతి। సీమాలిఙ్గాని చాత్ర పూర్వేణ వల్మీక స్తతః
క్షేత్రపాలీ తతో ద ష్ణ వాప్యాః పశ్చి పాలీ తతః పునరపి క్షేత్రపాలీ తతో వల్మీకః
తతః కృత్రిమా పా ణపఙ్క్తిః ఉత్తరేణాపి క్షేత్రపాలీ తతో వల్మీకః పున ర్వల్మీకః
[త్స] తో పూర్వః వల్మీక మనుప్రాప్తేతి। భవిష్యద్రాజభి ర్నాయ న్దానధర్మ్మ మనుపాలనీయః

శివుని ప్రళయ తాండవము

మూడవ రేకు — మొదటి ప్రక్క

తథాచ వ్యాసగీతా —బహుభి ర్వసుధా దత్తా బహుభి శ్చానుపాలితా యస్య యస్య యదా భూమి స్తస్య తస్య తదాఫలం స్వ దత్తా మ్పరదత్తాం వా యత్నా ద్రక్ష యుధిష్ఠిర మహిం మహిమతాం శ్రేష్ఠ దానా చ్ఛ్రేయో నుపాలనం షష్టిం వర్ష సహస్రాణి మోదతే దివి భూమిదః ఆక్షేప్తా చానుమన్తా చ తాన్యేవ నరకే వసేదితి। ప్రవర్ద్ధమాన విజయ రాజ్య సంవత్సరా అశీతీ ౦. కార్తిక దిన 5॥ ఇదం వినయ చన్ద్రేన భాను చన్ద్రస్య సూనునా శాసనం రాజసింహస్య లిఖితం స్వముఖాజ్ఞయా॥

మూడవ రేకు — రెండవ ప్రక్కమ

మణ్డలాగ్రాగ్ర నిష్పేష నిష్పిష్టా రాతి సమ్మతేః
శ్రీమతో ప్రతిభ జ్ఞస్య రణాభీతస్య శాసనమ్॥

తెలుగు అర్ధ వివరణము

శుభము. సర్వర్తు సుఖ రమణీయమైన విజయ కళింగనగరమునుండి:—సకల భువన నిర్మాణైక సూత్రధారుండును భగవాను డగు గోకర్ణస్వామియొక్క పాదద్వంద్వ ప్రణామమువలన వసగతమగు కలికల్మషము గలవాడును, వినయ నయ సంపదల కాధారుండును, తన ఆసిధారయొక్క సంచలన మాత్రమచేత వశపరచుకొనిన సమస్త కళింగరాజ్యము కలవాడును, చతుస్సముద్రిత భూమండలమందు ప్రసిద్ధిగాంచిన నిర్మలమగు కీర్తికలవాడును, అనేక రణరంగములయందు జయప్రద్ధము నార్జించినవాడును, గాంగామలకుల ప్రతిష్ఠుండును, ఎడతెగని ప్రతాపముచే వివిధ ప్రభామంజరీ పుంజములచే రంజితములగు సేవకులగు సమస్త సామంతరాజుల చూడామణి పాదములు కలవాడును, పరమ మహేశ్వరుడునునగు శ్రీ హస్తివర్మ మహారాజుగారు, క్రోష్టుకవర్తని ప్రదేశమునందున్న హిందోళ గ్రామమునందు కూడియున్న కుటుంబులందఱను ఇట్లు ఆజ్ఞాపించుచున్నాడు:—మీకు తెలియునుగాక ఏమనగా—మాచేత నిచ్చిన అగ్రహారీకుల యొద్దినుండి అర్ధర్ధహల పరిణామముగల భూమి విక్రయించుకొనినండి, విభక్తమై ఆచంద్రార్క ప్రతిష్ఠముగా నగ్రహారమునుగా ఏర్పాటుచేసి, ఏ విధమైన పన్నులు లేకుండా చేసి, మాతల్లి తండ్రులయొక్కయు, మా యొక్కయు పుణ్యాభివృద్ధికై, ఉరామల్ల నివాసియును వత్సగోత్రుడును వాజసనేయ శాఖీయుడును అగు జయ...కొఱకు కార్తిక కృష్ణ ష్టమియందు ఉదకధారాపూర్వముగ వి...బడినది. ఈవిషయమున ఎవరింగి, స్వభూమిని పాలించుకొను ప్రతిగ్రహీతలకు ఎవరును ఏ విధమైన బాధను చేయరాదు.

దానమీయబడిన భూమికి హద్దులు ఇవి:—తూర్పున నొక వృక్ష. క్షేత్రపాళి. అటుపైని ఘోషణ వాపియొక్క పశ్చిమపాళి, అచ్చటినుండి వ...పాళి. దక్షిణమున దుత్తరమునందువలెనే హద్దులు. పశ్చిమమున క్షేత్ర పైని వల్మీకము, అటుపైని కృత్రిమమగు పాషాణపంక్తి. ఉత్తరమునందు అటుపైని వల్మీకము, పిమ్మట మఱియొక వల్మీకము కూడ, తరువాత ...కము అను...మముగా వచ్చును. తాము ను ఈదాన ధర్మములను ఆమోదించి...దురు. వ్యాస గీతలు కూడ ఇట్లే కలవు.

ఎట్లనగా:— అనేకులు వసుధను దానము చేసిరి. ఇట్లే అనేకులు ఆ భూమి ఏయే కాలమున నెవ్వ రెవ్వరి వశమున నుండునో అప్పుడు వారి ఫలము లగునుగును. ధర్మజా ! స్వదత్తమును కాని పరదత్తమును కాని నొఱియత్నముండ రక్షించుచుండుము. మహానుభావులలో సత్తముడవగు ధర్మ దానమిచ్చుటకంటెను ఇతరు లిచ్చిన దానిని అనుమోదించి పాలనము చేయుము. ఇట్లు చేసిన దాతయును అనుపాలకుడును అఱువదివేలేండ్లు స్వర్గమున గలరు. దానులకు ఆక్షేపించువాడును, ఆక్షేపకుని ఆమోదించువాడును ఆ నరకమున గూలియుండెదరు. అనుక్రమముగా జరుగుచు వచ్చుచున్న సంవత్సరములు 80 అగు నేటి కార్తిక కృష్ణ 8 దినములందు ఈ శాసనము నూమరకు విజయచంద్రునిచేత రాజసింహుడగు హస్తివర్మయొక్క ఆజ్ఞ లిఖితమైనది. కరవాళాగ్రమునం బిప్పి బిప్పిగాం గొట్టబడిన శత్రురాజులు శ్రీమంతుడును రణాభీరుడునునగు గాంగ వంశీయునిది ఈ శాసనము.

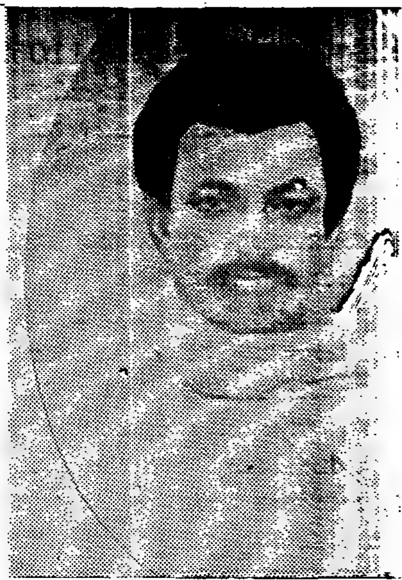

శ్రీ విజయరామ గాన కళాశాల, విజయనగరము

[ఈ ఛాయా చిత్రం 1920 రౌద్రి సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురి

కోపల్లి హనుమంతరావుపంతులుగారు:—వీరు ఆంధ్ర దేశమునందు జాతీయ విద్యావిధానమునకెల్ల పట్టుకొమ్మ యును నిఖిల భారత వర్షమున కాదర్శప్రాయమునునగు ఆంధ్రజాతీయ కళాశాలకు జన్మదాతలు. చిన్నవయస్సుననే ఆంధ్ర భాషా సముద్రము దరి నీది దేశహితమునకై తమ జీవిత సర్వస్వము నంతను ధారపోసినవారు. మహా త్యాగులకెల్ల శిరోమణులు. ఆంధ్రులు, ఆంధ్రదేశము ఆంధ్రభాష, జీవితముతో నున్నంతకాలము వీరి కీర్తి మరపునకు రాజాలదు. పంతులుగారిని బోలిన స్వార్థ త్యాగులు, దృఢవ్రతులు, నిశ్చలచిత్తులు, పేరు గంభీరులు, కార్యశూరులు కేవల మొక పదిమంది చొప్పున మున్నను ఆంధ్రదేశ మొక్కటియేగాక సమస్త భారత ఖండము గూడ జాతీయ విజ్ఞాన సంపూర్ణమై మహోత్తేజముతో నలరారగలదు. హనుమంతరావుగారు భౌతిక శరీరమున నిర్యాణము చెందినను ఆధ్యాత్మికమగు యశశ్శరీరముతో నాంధ్రుల హృదయ సీమలయందు నిత్యశాశ్వతమూర్తియై వెలుంగుచుండుట నిక్కము. ఇట్టి వీరు ఈ సంవత్సరము కీర్తిశేషులైరి.

కోపల్లి హనుమంతరావుగారు

[ఈ ఛాయాచిత్రం 1922 సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురితం.]

ల్లై లరు దొరగారు, నరసాపురము

[ఈ ఛాయాచిత్రం 1920 రౌద్రి సంవత్సరాది సంచికలో ప్రచురితమైనది.]

నిమ్మరాజు వేంకటాద్రికవి

కొణిదెన బాలకృష్ణయ్యగారు

[1921 దుర్మతి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

వేంకటాద్రికవికి గుంటూరు మండలమునందలి వర్ప్రారావుపేట తాలూకాలోని యనమదల గ్రామము నివాస స్థలము. ఈయన వేంకట కృష్ణమంత్రికిని తిరుమలాంబకును పౌత్రుడు. ఇతనితండ్రి వేంకట రమణప్ప. తల్లి పుల్లమాంబ. విద్యాగురువు ఇనగంటి వేంకటజోగి. శ్రీవత్స గోత్రము. ఆఱువేలనియోగి. ఈలని ఇష్టదైవము వేణుగోపాలమూర్తి. ఈ గోపాలుని యనుజ్ఞ వలన దాను కైవల్య కంద రామాయణమును రచించినట్లు లిక్కవి తన గ్రంథమునందు జెప్పియున్నాడు. ఈ రామాయణము భారతమంత గొప్ప గ్రంథమైయున్నది.

వేంకటాద్రికవియొక్క స్వీయసంతతివారు నశించిరి. కాని యాతని జ్ఞాతులు యనమదల గ్రామమునందు బెక్కు రున్నారు. వారు చెప్పుచున్న వంశక్రమము ననుసరించి చూడ నితడు పదునెనిమిదవ శతాబ్ది మధ్యము, ప్రమగా క్రీ. శ. 1740–1790 ప్రాంతమున జీవించియుండి నట్లున్నను, కొంచె మించుమించుగ నాకాలముననే "కైవల్య కంద రామాయణము" రచింపఁబడినట్లును తోఁచుచున్నది. కవి తన గ్రంథమునందు దన పురాతనకవులనుగాని తక్కుంగల సనాతనాధునాతన కవీశ్వరులఁ గాని పేర్కొనక, గీర్వాణ రామాయణ కృతికర్తయగు వాల్మీకిని బొగడించి, యుభయ వాఙ్మయమున రామాయణము రచియించిన భాస్కరాదులను మాత్ర మీ క్రింది పద్యములలో నుదాహరించియువ్నాడు.

కం. ఘన మాదికావ్య మీవలఁ
దెనుగున భాస్కరుఁడు ప్రేఁ దెటుగ జగతిన్
అనువొంద రంగనాథుం
డను నాది కవీంద్రు లెల్ల నధికత రామా.

కం. పరిపరి విధముల రఘుపతి
చరితంబులు జెప్పి రట్టి చతురులలోవన్
పరమ దయాకర! యుష్మ
ద్వరకవి నే వేంకటాద్రి వనరుగ రామా.

ఈతఁడు శ్రీ రామభక్తి ధురంధరుఁడై "కైవల్య కంద రామాయణ" మను నొక గ్రంథమును మాత్రమే రచించినటుల వాతని జ్ఞాతులు చెప్పుచున్నారు. వారియొద్ద నా రామాయణపు ప్రతి యొక్కటి తాటియాకులపై వ్రాయఁబడియున్నది. మాతృక య్యోనో ఇప్పటివారు చెప్పఁజాలకున్నారు. ఈ తాళీదళ సంపుటము నిమ్మరాజు వేంకటదాసు (పెద్ద వెంకయ్య) గారు మిగుల శ్రద్ధగా జూచుచుఁ బఠించుచున్నారు. కొలఁదికాలము క్రిందట నీ రామాయణ మీ దనలు వీధిబడులలోని విద్యార్థులకు, అచటి గ్రామములలోని యుపాధ్యాయులు బోధించుచుండినట్లు కొందరు వృద్ధు లిప్పుడును జెప్పుచున్నారు. ప్రకృతము మన కలవడిన తాళీదళ సంపుటము గ్రంథకర్త మనుమడును కీర్తిశేషుఁడునునగు నిమ్మరాజు అప్పయ్య స్వహస్తమున లిఖించినటుల తమున వ్రాయఁబడియున్నది.

ఈ రామాయణమున నాఱుకాండములును, ఎనిమిది ఉల్లాసములుగల యుత్తర కాండమును నున్నవి. అన్నియుఁ గందపద్

ఉత్తరకాండముతోఁ గలిపి యిందలి పద్యసంఖ్య 1152. ప్రతిపద్యమునకు ను చివర "రామా" యను మకుటము చేర్పఁబడినది. కవియన్నియుఁ గంద పద్యములుగ వ్రాసిన తన సామర్థ్యమును గ్రంథాంతమున నిట్లు వ్రాసి కొనియున్నాడు.

కం. కందమునకు ఘనుఁడందురు
కుందవరము చౌడకవిని, గురిగా నున్నన్
అందముగ వేంకటాద్రియు
కందములకు ఘనుఁడె యంద్రు కృపలిల రామా.

ఈ పద్యము చౌడప్ప పద్యమున కనుకరణమేగాని యన్యము గాదు. చౌడప్ప కందములకుఁ గల సరళత వేంకటాద్రికవి కందములలో నొక్క దానియందును గన్పట్టదు. గ్రంథమంతయు రంగనాథరామాయణము ననుసరించి వ్రాయఁబడినట్లు అందందుఁగల కథల పట్టులు చెప్పకయే చెప్పుచున్నవి. ఇందు చ్యుతసంసార ఛందో వ్యాకరణాదికములగు దోషములు లెక్కలేనన్ని యున్నవి. కొన్ని ప్రక్షిప్తములును లేకపోలేదు. గాని యన్నియు పట్టినే యుప వసాశములేవి ప్రమాదములు పెక్కులు గన్పట్టుచున్నవి.

వేంకటాద్రికవికి సంస్కృత భాషా పరిచయ మంతగ లేనట్లు లాతని రామాయణమువలన మనము దెలిసికొనవచ్చును. ఇప్పటి గ్రామ్య భాషా పోషకులగు నూతన సంస్కర్తల ప్రయోగములకుఁ దగు నిదర్శనము లిం దనేకములుగ నున్నవి. కవిత్వ మంత సరసమైనదిగ నుండలేదు. కాని తనకుఁ గలిగిన భాషా పరిచయము నూరక వ్యర్థము చేసికొనక భాషాభిమానముననో, భక్తిపారవశ్యముననో, యింత పెద్ద గ్రంథమును రచించిన వేంకటాద్రి కవియొక్క సమర్థతయును నోపికయును దలంచినపుడుమాత్రము మన మమ్మహాత్ముని కవితను గౌరవింపకఁ దప్పదు. మఱియు "రామకథ" గాన రంధ్రాన్వేషణమునకుఁ బనిలేదు. రామభక్తుఁడగు నిక్కవి తన గ్రంథము నీ క్రిందివిధమున గద్యమును వ్రాసియున్నాఁడు. "గద్యము: ఇది మఱియు వాల్మీకి మహర్షివలన సంస్కృత విరచితంబైన శ్రీ మద్రామాయణ మహా కావ్యం బాంధ్రభాషగా శ్రీ తిరుమల వేంకటాచలపతి కరుణాకటాక్ష వర లబ్ధకవి నిమ్మరాజ వంశపయఃపారావార రాకాసుధాకర వేంకటరమణాఖ్య నందన వేంకటాద్రి నామధేయ ప్రణీతంబైన కైవల్య కంద రామాయణంబునకు కృతికర్తయైన వైకుంఠపతి శ్రీమన్నారాయణమూర్తి కరుణంబుగా నొనర్చిన యుద్ధకాండము సంపూర్ణము."

ఇక నీ కంద రామాయణమునందలి పద్యముల గొన్ని శైలికై ఈ క్రిందఁ బొందుపఱచెదను.

బాలకాండము.

కం. "అందము గలిగిన మేడల
చందము దినమణి శతంబు చాడ్పున వెలయున్
అందలి చిత్రం బెంచగ
కందర్పునియన్న కలవి గాదుగ రామా."

అయోధ్యకాండము.

కం. తన నగరుఁ జేరవచ్చుట
విని, సీతాదేవి తాను వెలఁదులతోడన్
వినయత నెదురుగ వచ్చియుఁ
దనపతి నటుఁ జారఁజూచి తలకుచు రామా.

అరణ్యకాండము.

కం. నిను, నా తమ్ముని, నిద్దఱ
పనివడి నే విడుతుగాని పలికిన ప్రతినన్
వినుమ, విడువక నే జరిపెద
నను పతి పలుకులకు మలికి యవనిజ రామా.

కిష్కింధాకాండము.

కం. కన సుకృతికి నిటు దగు నా?
జనకజతోఁ గూడ బుద్ధి జనియెనొ నీకున్
ఘన విరహాగ్నినిఁ గ్రాగితి
విను నన్నఁగా నేమి ఫల మి కియ్యెడ రామా.

సుందరకాండము.

కం. అనియముఁ గొండల దిరుగుచు
నిమమలఁబడి యున్నయట్టి హీనుని పొందున్
విసువక గోరగ నేటికి?
పడతీ! నను గోరితేని భాగ్యము రామా.

యుద్ధకాండము.

కం. ఇనకులమున నుదయించిన
ఘనుఁడే శ్రీరామమూర్తి కారణ పురుషుం
డని యెంత జెప్పినను మఱి
వినవేరవు పాప మేమొ? విను మిట రామా.

ఉత్తరకాండము.

కం. తన బల మెదిరి బలంబును
గననేరక నెవ్వఁడయిన గదిసినయేనిన్
విను మతఁడు జయముఁ జెందం
డని పలుకుదు రార్యు లెపుడు నతనిని రామా

నాస్తికదర్శనములు

శతావధాని వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు

[1921 దుర్మతి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

నాస్తిక మతాచార్యులు తమ మతము గుఱించి రచించిన స్వతంత్ర గ్రంథములు మనకుఁ గానవచ్చుటలేదు. జౌద్ధులయు, జైనులయు మతములు కొంచెముగానైనను గానవచ్చుచున్నవి. కాని, చార్వాకమత మూలగ్రంథము స్వల్పముగనైనఁ గానవచ్చుటలేదు. ఈ మతమును ఖండించువారు తమ ఖండనమునకు ఉపయోగించునంతవట్టు ప్రతిపాదించిన విషయమే తన్మత స్వరూపామున కాధారమగుచున్నది. 'సర్వదర్శన సారసంగ్రహము'నందు చార్వాక మతమును మాధవాచార్యులు ఉపపాదించియున్నారు. ఆ విషయమును గొంత యిట సంగ్రహీకరించుచున్నాఁడను.

చార్వాక దర్శనము

"చార్వాకుని చేష్టితము దురచ్ఛేదవమైనది. ప్రాణులందఱును తఱచుగా—

గీ. బ్రదుకువట్టును సుఖముగా బ్రదకవలయు
మృత్యుముఖమునఁ బడనివాఁ డెవఁడు లేఁడు
బూదెనలునులుగా మారిపోయి ట్టి
కాయమీయది మఱల వేగటి వచ్చు?

అను లోకగాథ ననుసరించుచు నీతి శాస్త్రమనసారముగా అర్థకామములనే పురుషార్థములనుగాఁ దలంచుచుఁ బారలౌకికమగు నర్థము నపహ్నవించుచు చార్వాక మతము ననుసరించువారుగానే కానఁబట్టుచున్నారు. కావుననే ఆ చార్వాక మతమునకు 'లోకాయతము' అను అన్వర్థమగు నామాంతరము.

నేల నీరు నిప్పు గాలి యను నాలుగు తత్త్వములనుండి పరిణమించిన దేహాకారములవలన సురాబీజములనుండి మదశక్తివలెఁ జైతన్యము పుట్టుచున్నది. ఆ దేహాకారములు నశింపగాఁ, ఆ చైతన్యము కూడ నశించును.

విజ్ఞానఘనమైన ఆ చైతన్యము భూతములనుండి పుట్టి, వానితోపాటు నశించును. దేహములఁ బాసినచో దానికి సంజ్ఞ (జ్ఞానము) ఉండదు. చైతన్యముతోఁ గూడిన దేహమే ఆత్మ. వేఱుగా ఆత్మ ఉన్న దనుటకుఁ బ్రమాణము లేదు. ప్రత్యక్ష ప్రమాణమే ప్రమాణము. అనుమానాదులకుఁ బ్రామాణ్యము లేదు.

ప్రాయాంగుల కౌఁగిళులవలనఁ గలుగు సుఖమే పురుషార్థము. ఇందును దుఃఖముండుటఁజేసి పురుషార్థము కాదనరాదు. కాన, అనివార్యమైన దుఃఖమును బరిహరించి సుఖము మాత్రమే అనుభవింపఁదగినది కదా! చేపలు కావలయువాఁడు ముల్లు జేదలను, పొలుసుల చేపలను బట్టుకొని, తనకుఁ గావలయు పదార్థముఁ స్వీకరించును. (1) ధాన్యము వలయువాఁడు పొల్లుతోఁ గూడిన వానిఁ గైకొని ఉపయుక్తమునే గ్రహించును. దుఃఖభీతిచే ననుకూల సుఖము వెవఁడును వీడనాడఁడు. జంతువులు తినిపోవునని వరిపైరు నాటకుందురా? బిచ్చగాండ్రు కలరని కుండల వండకుందురా? తుచ్ఛమగు సుఖము భీరుఁడెవఁడేని వీడునేని వాఁడు పశువు.

చ. సరసుల కెప్పుడున్ విషయసంగవ జాత సుఖంబు దుఃఖసంకరమని లోన నెంచి విడఁగాఁ దగు నంట! విమూఢభావమా
వరులను దెల్ల బియ్యము సపారముగా నిడుచుండు వానినిం
బరుసని, పెల్లు పొల్లులను బట్టని, ఎవ్వఁడు పారఁ బోసెడున్.

ఓయీ! పారలౌకిక సుఖము లేనియెడ జాల ధనముచేతను శరీరాయాసముచేతను సాధ్యమైన అగ్నిహోత్రము మొదలగు కర్మయందు విద్యావృద్ధు లెట్లు ప్రవర్తించుచున్నారన్నచో వదియుఁ బ్రమాణము కాదు. వైదికులమని తలంచు వార్తబకములచే వొండొండ అనృత వ్యాఘాత పునరుక్తదోషములచే కర్మకాండ ప్రామాణ్యవాదులు జ్ఞానకాండమును, జ్ఞానకాండ ప్రామాణ్యవాదులు కర్మకాండమును, ప్రక్షిప్త మొనర్పుటచేతను త్రయి ధూర్త ప్రలాపమాత్రమగుటచేతను అగ్నిహోత్రము మొదలగునవి బ్రదుకు దెఱువునకు బరమ ప్రయోజనములు. ఇందుల కాభాణకము కలదు:

గీ. అగ్నిహోత్రంబు వేదత్రయము మఱియు
బూదె తాల్పుట దండంబు పుచ్చికొనుట
పౌరుషము బుద్ధియును లేనివారలకును
బ్రదుకుదెఱు వని యా బృహస్పతి వచించె.

కావున ముల్లు మొదలగు వానివలనఁ గలుగు బాధయే నరకము. లోకసిద్ధుఁడగు రాజే పరమేశ్వరుఁడు. దేహనాశము మోక్షము.

దేహమే యాత్మ యను సిద్ధాంతమునందే 'నేను కృశుఁడను. నేను స్థూలుఁడను' అను నెడల సామానాధికరణ్యము కుదురుచున్నది. 'నా శరీరము' అనుట "రాహువుయొక్క తల" అనునటులు ఔపచారికము. అనఁగా, దేహమే ఆత్మ. (తాను) నేను కృశుఁడను అను నెడ అన్వయము సరిగా నుండును. అట్లైన 'నా శరీరము' అనునది యెట్టులు?' అనఁగా, శరీరమే తాను. తాను శరీరముకంటె వేఱు. శరీరముకంటె తాను వేఱుగుచోఁగాని 'నా శరీరము' అనునది కుదురదన్నచో 'రాహువుయొక్క తల' అను ప్రయోగమువలె నౌపచారికము. రాహువునకు తల కంటె వేఱే దేహ మెటులు లేకున్నను తలకంటె వేఱుగాఁ గొంత యున్నటులు 'రాహువుయొక్క' అని వాడుబడుచున్నది. అటులే 'నా శరీరము' అనునది ఔపచారికమగు. ఈ విషయమంతయు నీ క్రింది శ్లోకములచే సంగ్రహింపఁబడెను:

"అత్ర చత్వారి భూతాని భూమి వా ర్యనలా నిలాః
చతుర్భ్యః ఖలు భూతేభ్య శ్చైతన్య ముపజాయతే
కిణ్వాదిభ్య స్సమేతేభ్యో ద్రవ్యేభ్యో మదశక్తివత్
'అహం స్థూలః కృశోస్మీ' తి సామానాధికరణ్యతః
దేహస్థౌల్యాదియోగాచ్చ న ఏవాత్మా న చాపరః
'మమ దేహోయ' మిత్యుక్తి స్సంభవే దౌపచారికీ"

పృథివ్యప్తేజో వాయువులను నాలుగు భూతములనుండి, సురాబీజములనుండి మదశక్తివలెఁ జైతన్యము పొడమును. 'నేను స్థూలుఁడను. కృశుఁడను' అను సామానాధికరణ్యమువలనను స్థౌల్యాదియోగమువలనను దేహమే ఆత్మ. మరి 'నా దేహము' అనునది ఔపచారికము.

స్వభావమువలననే జగతి కలుగుచున్నది.

ఆ. నిప్పు వేఁడిగాను నీరు చల్లనిదిగా
గాలి సమస్పర్శగాను గలుగగాను
ఎవఁడు వీని నిట్లు సృష్టించియున్నాఁడు?
వాని యునికి ప్రకృతివలనఁ గలుగు.

ఈ విషయము నంతయు బృహస్పతి యిటులు వక్కాణించియున్నాఁడు:

గీ. స్వర్గమ[illegible]లేవు లే నపవర్గములును
పారలౌకికమగు నాత్మ వేఱె లేదు
వర్ణములు నాశ్రమాదులకౌ వాని క్రియలు
నుంత యేనియు ఫలముఁ జూపలేవు.

గీ. అగ్నిహోత్రంబు వేదత్రయంబు మఱియు
బూదెపూతయు దండంబు పుచ్చికోలు,
పౌరుషము బుద్ధియును లేనివారలకును
బ్రదుకు దెఱువుగఁ జేసిరి బ్రహ్మగారు.

క. క్రతువునఁ జంపంబడు పశు
తతి స్వర్గం బరుగుజాడ తప్పనిచో, వా
క్రతువుల యజమానులు తమ
పితరుల నేలా వధింప విడిచెద రౌరా!

గీ. చచ్చిపోయినవారికి శ్రాద్ధకర్మ
తృప్తికిని దాను హేతువౌనెడల, వింక

---

(1) ఈ యర్థము కల వాక్యములు 'స్వరితా త్సంహితాయా మ...' 1—2—38 ఇత్యాది సూత్రభాష్యములందుఁ గానిపించుచున్నవి. వీని విచారింపవలసియున్నది.

దిరుగు జంతువులకును బా యకర్మ
వంబు లోకంబునందు వ్యర్థంబ కాదో!

క. దానం బిచ్చినచో స్వ
ర్గానం బడియున్న వారు కడు దృప్తిపడం
గా, నిట మేడలమండెడు
మానిసిమూకలకు నేల మఱి పాయ రహో!

గీ. బ్రదుకువట్టున సుఖముగా బ్రదుకవలయు
బదులు చేసియు నేయి ద్రాగంగవలయు
బూదెవలునులుగా మారిపోయి పుట్టి
కాయ మీయది మఱల నేగతి వచ్చు?

క. ఈకాయ మీంగి పర మగు
లోకము వేంచేయుచో 'నలోకలో' యని శో
కాకులులగు సఖిబంధుల
యాకలనము మఱలం జేయ ఋ రా దేలా?

ఉ. కావునం బ్రేతకార్యములు కాసు ఫలప్రదముల్. ద్విజాధముల్
జీవనమార్గముం గడవంజేసి యుపాయము. వేదకర్తలున్
మూవురు, భండధూర్తులన మొండినిశాచరుం డన్నవాండు వా
చావిధి వాగుచుండుదురు 'జర్ఫరి తుర్ఫరి' యంచుం బండితుల్.

సారాంశము

ఈ మతమున నీతియుక్తమగు సుఖోపభోగమే పరమపురుషార్థము. ప్రత్యక్ష ప్రమాణమే ప్రమాణము. తది రములు అప్రమాణములు. వీరు అనుమా నాదులతి శబ్ద ప్రమాణములను ప్రౌఢముగా ఖండించియున్నారు. ఆ ఖండనమును బౌద్ధులు ఖండించిరి. వారిని ఖండించి యనేకరీతిగా ఆర్హతులు తా మొక మతమును సిద్ధాంతముచేసికొన్నారు.

నాస్తిక శబ్ద విచారము

పాణిని 'నాస్తికః' అను శబ్దము నిట్టులు నిర్వహించినాడు:—"అస్తి నాస్తి దిష్టం మతిః" (4—4—60) కాశికాకారుండు ఈ సూత్రమునకు ఇట్టులు అర్థమును వ్రాసెను:—

ప్రథమా సమర్థములయిన అస్తి—నాస్తి—దిష్ట అను వానికి షష్ఠ్యర్థమున ఠక్ ప్రత్యయము. 'ఇతనికి మతి కలదు గాన ఆస్తికుడు. ఇతనికి మతి లేదు కాన నాస్తికుడు. మతియున్నమాత్ర ప్రత్యయము రాదు. ఇంక నేమి? పరలోకము కలదను మతి యితనికిం గలదు. కాన ఆస్తికుడు. తద్విపరీతుడు నాస్తికుడు. ఈ యర్థము అభి ధానశక్తిస్వభావమువలన (లోకమునందలి వాడుకవలన) లభించును, అని.

కైయటుడు:—

పరలోక కర్తృకా చ సత్తా విజ్ఞేయా— అని వ్యాఖ్యానము వ్రాయుటచే పరలోకము కలదను మతి కలవాడు ఆస్తికుడని తేలుచున్నది. అయితే మనువు:— వేదము ప్రమాణము కాదని వాదించువాడు నాస్తికుడు అను నభిప్రాయమును (2—11 లో) ఇచ్చియున్నాడు. మరికొందఱు 'ఈశ్వరుడు లేడనువాడు నాస్తికుడు' అని యభిప్రేతులగుచున్నారు. వారి మతమున సాంఖ్య మీమాంసాదర్శనములను నాస్తికము లని చెప్పవలసి వచ్చును. గాని నాస్తికుడు కూడ ఆ మతములు నాస్తిక మతములని చెప్పవొల్లడు.

కొందఱు వెనుకం జెప్పినదంతయు సంగ్రహించి మఱికొంత చేర్చి ఇట్టుల చెప్పుచున్నారు. "పరలోకము లేదు. తత్సాధనమగు అదృష్టము—తత్సాక్షియగు ఈశ్వ రుడును—లేరను బుద్ధి యెవనికిం గలదో వాడు నాస్తికుడు."

ఈ మతమునందలి ఏకదేశి మతమును కొందఱిట్టులు చెప్పుచున్నారు:—పర లోకము ఈశ్వరుడు లేరు అనువాడు నాస్తికుడు. ఈ యుదాహరించిన మతముల నాలోచింపంగా ఇట్టులు తేలుచున్నది:—

వేదకాలమునుండి సూత్రకాలముదాంక కర్మవిధులు మిగుల ప్రచారమునందుండుట వలన ఆకర్మవిధులు చాలవట్టు ముఖ్యముగా పరలోకమునందుపొందందగు ఫలములు కలవగుటం జేసి, యప్పుడు పరలోకమునందు విశ్వాస మత్యావశ్యకమాయెను. కానినాండు కర్మానుష్ఠానమే సంభవింపకపోయియుండును. అనేకములగు నా కర్మముల ననుష్ఠించినను, ప్రత్యక్షముగ ఫల మినుమంతయుం బొందమిచేం గాని, కొండొక కారణముచేంగాని, యెవరికిం గర్మ విధియందు శ్రద్ధ నశించెనో, వారికి క్రమముగా పరలోకమునందు విశ్వాసము హ్రస్వ మైపోయియుండును. బహుళాయాససాధ్యము అయిన కర్మఫలము ఈ లోకమునందే చవి చూడ నెంచిన వీరికి, ఆస అడుగంటు వలనను, వీరి ప్రతిపక్షులు కర్మలు ఫలమిచ్చి తీరునని సమర్థించుకొనుటకు మిక్కుటముగా పరలోకము గూర్చి వ్రాయుటవలనను, వారు పరలోకమే లేదను వాదముం గొనియుందురు. దానంజేసి కాశికాకారుని వ్యాఖ్యా నము సమంజసముగా నన్వితమగును. మఱియు వేదాప్రామాణ్యవాదియు నాస్తికుం డను నిర్వచనము కూడ సరియయినదియే. ఎట్లనిన పరమును దిరస్కరించువారు తత్ప్రతిపాదకములగు వేదములను దిరస్కరింప వెనుదీయరు. తల్లి చెవులు ద్రెంపు వారికి పినతల్లి చెవులు బిరవు్వలుగ కావు కదా!

"ఈశ్వరుడు లేడనువాడు నాస్తికుడు" అను వారి మతమున మీమాంసకాంగీకృతములగు కర్మలలో నీశ్వరునిం బ్రవేశ పెట్టుట కుదరదు. కావున అచట నచట యాగములలో ఈశ్వరార్పణము కూడ అర్వాచీనులచే పెట్టబడియుండును.

కాల విపరిణామమువలన ఏకైక ధర్మానుయాయులు స్వప్రతిపక్షులను నాస్తిక పదమును ప్రయోగించుచు వచ్చిరి.

'లింగార్చన పరా శ్శైవా నాస్తికాః పుంప్రకీర్తితాః' అని మాధ్వులు
'తప్తముద్రాంకితతను ర్నాస్తికం ధర్మ మాస్థితః
పశుతుల్య స్స విజ్ఞేయ స్సర్వకర్మసు గర్హితః'
అని శైవాదులును—ఇట్టులు తదితరులును—ఒకరినొకరు నాస్తికులని దూషి పాజమయినది. ఇది యంతయు విద్వేష ప్రేరితమని విశేషించి చెప్పనక్కఱలేదు.

2. లౌకాయతికులు

లౌకాయతిక మను నామము నాస్తికాపర నామధేయమే. 'లోకాయత వేద వా' అను నర్థమున ఠక్ ప్రత్యయము చేయంగా లౌకాయతిక శబ్దము అగును. పాణిని సూత్ర పూర్వకముగా ఈ శబ్దమును బటించియుండుట వ్యుత్పత్తి యాయన కభిప్రేతము.

3. లోకాయతికుండు

ఒకానొకట లౌకాయతిక శబ్దస్థానమున లోకాయతశబ్దము కూడ శారీరక భాష్యమున:—లోకాయతికానా మపి చేతన ఏవ దేహః (2—2— 3—3—53 సూత్ర భాష్యమునం గూడం గలదు. ప్రతాపరాయ పంచ మహాభారతము (1—70—49) నందును గలదు.

4. లోకాయతుండు

కొండొకట నాస్తిక పదమునకుం బర్యాయముగా లోకాయత పదము చున్నది. రామతీర్థకృతమగు వేదాంత సార టీకలో (జాకోబ్ పరిష్కృత) లోకా యతానాం-చార్వాకవిశేషణానామ్' అని 141 వ పుటలోం గలదు. హరి షడ్దర్శన సముచ్చయమున—

లోకాయతా వదం త్యేవం నాస్తి దేవో న నిర్వృతిః
ధర్మా ధర్మౌ న విద్యేతే న ఫలం పుణ్యపాపయోః

అని కలదు. తట్టీకాకారుడు మణిభద్రుడు లోకాయత పదమునకు యర్థము వ్రాసెను. శ్రీహర్షుడు నైషధీయమున 17 వ సర్గ—9 మున లోకాయత పదమును నాస్తికార్థమునం బ్రయోగించెను. ఈ యర్థమ ముగా లౌకాయతికులు, లోకాయతికులు, లోకాయతులు అను పదములు లోనికిం దేబడినవి. లోకాయత మనంగా చార్వాకశాస్త్రమని యమర వ్రాసెను. అయినను ఈ పద మీ యర్థమునందే శక్తముకాదు. పూర్వ దర్కశాస్త్రము గూడ దీని కర్థము. ఈ పదము తార్కిక పర్యాయము శబ్దకల్పద్రుమకారుడు దానికిం బ్రమాణముగా—

ఐక్యనానాత్మ సంయోగ సమవాయ విశారదైః
లోకాయతికముఖ్యైశ్చ శుశ్రువు స్స్వనమీరితమ్.
(248—30

ఈ శ్లోకము నుదాహరించినాడు. (ముద్రిత పుస్తకములలో నీ శ్లోకము

రామాయణమునకుం టీక వ్రాసిన తిలకుడు
కచ్చిన్న లోకాయతికాన్ బ్రాహ్మణాన్ తాత సేవసే
అనర్థ కుశలా హ్యేతే బాలాః పండితమానినః.

అను శ్లోకమునందలి లోకాయతిక శబ్దమునకు శుష్కతర్కవాదులకుం చెప్పి, దీని ముందును

ధర్మ శాస్త్రేషు ముఖ్యేషు విద్యమానేషు దుర్బుధాః
బుద్ధి మాన్వీక్షికీం ప్రాప్యం నిరర్థం ప్రవదంతి తే.

ఈ శ్లోకమునందులకుం బ్రమాణముగా నుద్ధరించినాడు. ఇది శా సంగ్రహించుచున్నది. అచట లోకాయత పదముచే వితండా శాస్త్ర బడుచున్నది. అభిధాన ప్రదీపికలో 'వితండసత్థం విఞ్ఞేయం . యంతం అని కలదు. ఈ విచారణవలన లోకాయతిక శబ్దము తొలుత శుష్క కులు జెప్పునదిగానుండి ప్రసంగవశమున దత్సామ్యమునం జేసి నాస్తికులం దాయెను. లోకాయతా పరనామము కల ఈ వితండా శాస్త్రమే హేతు శా బడుచు, నచట నచట, నిందింపంబడుచున్నది.

[2]కేవల హేతువాదుల గర్హించుట ప్రసిద్ధమే కదా!
హైతుకాన్ బకవృత్తీంశ్చ వాఙ్మాత్రేణా పి నార్చయేత్
(మన్వు—3

---

2 చూ. మను 2—11 చూ. మహాభారతము.

> త్వాం తాపం పత్యుక్తి పెప్పుదాయు హైతుకుడు నా ఐడచున్నాడు—
> త్రైవిద్యో హైతుక స్తర్కీ నై క్తో ధర్మ పాఠకః
> త్రయశ్చాశ్రమిణః పూర్వే పరిష త్స్యా ద్దశావర
> (మను—12—211)

ఇట హైతుకుఁ డనఁగా శ్రుతిస్మృ త్యవిరుద్ధ శ స్త్రజ్ఞుడని కల్లూకభట్టు వ్యాఖ్యానము.

5. బార్హస్పత్యుఁడు

నాస్తికునకు బార్హస్పత్యుఁడనియుఁ బేరు ౦దు. హేమచంద్రుడు:-'ర్హస్పత్యస్తు నాస్తికః' అని తన నిఘంటువున వ్రాసియున్నాఁ). బృహస్పతి నాస్తికవార ..వ కాచార్యుఁ డని యెల్లెడఁ బ్రసిద్ధము. కావుననే కాఁబోలు .ాధవాచార్యుఁడు చార్ ..కు బృహస్పతి మతానుసారి యని విశేషణమును దవిల్చినాఁడ మిగులు తీర్థకారులు ..నాస్తికునిఁ దెల్పవలయుపట్ల నచట నచట బార్హస్పత్య న మును వాడుచుందురు. ఈ వాదమునకు మైత్ర్యుపనిషత్తు (7. 8.)మొదలగునవి మూ ములుగాఁ గాన వచ్చుచున్న .. ఆ యాయి చోటుల బృహస్పతి యసురులకు నాస్తికవాద .ుపదేశించి నటులు చూపఁబె ్డివి.

"బృహస్పతి శుక్రాచార్యుని వేషము నైచికొని ఇంద్రుని ..భ్యుదయమునకును, అసురుల నాశమునకును, ఈ అవిద్య) సృజించెను. ఈ యవిద్య చే మంగళము నమంగళముగను, అమంగళమును మంగళముగ.. తలఁతురు. వేదశాస్త్రములకు దూరముగా నుండవలయునందురు."

ఈ యుపనిషత్తునందే కొండొకటి:—

"ఒకానొకప్పుడు దేవతలును అసురులు ఆత్మతత్త్వ మెఱుఁగ బ్రహ్మ కడకేఁగి నమస్కరించి ఇట్లు పలికిరి:—భగవానుఁడ! ..ా మాత్మ తత్త్వ మెఱుఁగగోరి మీకడకు వచ్చితిమి. మాకుఁ దెలుపుము. అనగా బ్రహ్మ ..లోచించి ఈ రాక్షసులు అన్యతాత్ములు. అనఁగా దేహాత్మవాదులు. గాన, దేవతల కు.. దేశించిన దానికంటె భిన్నముగా నుపదేశింపఁదగునని యటు లొనర్చెను. ఆ మూఢ ..ు ఆ యుపదేశమును నిక్కమనుకొని, అనూయాపరులు—ముక్తి విరోధులు—అస్థ వాదులునై ఇంద్రజాలమువలె అనృతమును సత్యముగాఁ గాంచిరి. కావ వేదమార్గము .. సత్యము. వేదములను విద్వాంసులు పోషించుచున్నారు. కావ బ్రాహ్మణుఁ డవైదికముఁ జ ..వఁగూడదు."

బృహస్పతియే కాక బ్రహ్మ కూడ బోధకుఁడని తేలుచున్నది. ఛాందోగ్యోపనిషత్తునందుఁ గూడ అసురులు దేహాత్మవాదులని ..ందు. (8—8) అట విద్యావాత బ్రహ్మోపర నామధేయుఁడగు ప్రజాపతి. బృహస్పతికాఁడు. .. కథాసార మిట నుదాహరించుచున్నాఁడ:—

"దేవతల పక్షమున నింద్రుఁడును ..సురుల పక్షమున విరోచనుఁడును తత్త్వాన్వేషణమునకు దర్భ పవిత్ర పాణులై ప్ర..ాపతి కడకేఁగి బ్రహ్మచర్యము గైకొని ముప్పాదిరెండ్లు నివసించిరి. ప్రజాపతి వా.. కొక నీరికుండయందుఁ బ్రతిబింబమును జూపి యిదియే యాత్మ అని తెలిపెను. వా.. ..ం వెఱింగితిమని చనిరి. ..దప నింద్రుఁడు సందిహానుఁడై తప్తిఁ బొందలేక, మఱలఁ ..జాపతికడ కేఁగి ఆత్మతత్త్వ మెఱిఁగెను. విరోచనుఁడు శరీరమే ఆత్మ యనుకొని ..సురులకు శరీరమే ఆత్మ యని బోధించెను. ఎట్లనఁగా—ఈ లోకమున ఆత్మ పూ..ీయమును పరిచర్యము.. ఆత్మను బరిచరించుచు ఇహాముత్రల సుఖమందును."

ఈ సంప్రదాయము నేఁటికి గలఁ.. దానహీనుని శ్రద్ధాహీనుని యజ్ఞము చేయని వానిని అసురుఁడని శిష్టులు తలఁ..రు. ఈ యుపనిషత్తు ..ద్ధాదుల బోధించక యసురుల నుపపాదించుచున్నది. (త..క్షార్థమున) ప్రేత శరీరము నీ యుపనిషత్తుచే సంస్కరించి బట్టలతో నలంకార ..లతోను అలంకరించుచున్నారు. ఈ (శవ) సంస్కారముచే ఈ లోకమును జయింపఁగల ..ని వారి తలఁపు.

ప్రజాపతి యంతవాఁడు ఎంతటి ..సురులనైనను వంచింప యుండఁడని తలఁచి ఇటీవలి మైత్ర్యుపనిషత్తున బృహ..తి నాస్తికోపదేష్టగాఁ జెప్పఁబడెనని మోక్షమూలర్:—

It is not unlikely that I rihaspathi was introduced in the latter Upanishad in order o take the place of Prajapathi, becauce it was felt to e wrong that this highest diety should ever missleads a ybody, even the demons.

అని వ్రాసినాఁడు. బృహస్పతి పేరులు పల.. తెఱంగులఁ గానవచ్చుచున్నవి. ధర్మశాస్త్రకర్తయగు బృహస్పతి యొకఁడు .. . 3 భారతమ ..నే కొండొక బృహస్పతి కథయందుఁ గూడ (ఉశనుఁడు నేను—బృ..తి నేను) వంచనా శాస్త్రకారుఁడని కలదు. ఋగ్వేదమున (నా యెఱిఁగినంతవట్టు) బృహస్పతిపేర నిరువురు ఋషులు కలరు. అందొకఁడు 5 అంగిరసుఁడు. కొండొకఁ 6 లౌక్యుఁడు. ఈ లౌక్యునకును లౌకాయతికునకుఁ గల సంబంధము విచారింప ..దగియున్నది. తత్సూక్తములలో నాస్తిక వాద సంబంధమైనది లేదు. ఋగ్వేదమున 7 బృహస్పతి యను పేర నొక దేవత కలదు. .. ఈ శాస్త్రమును యందు ఏతి పట.. కొన్నచో బృహస్పతు లింకను దొరకకపోరు. కాని ఘోష యెవఁడో తేలదు. మహాభారత ..ు ఏ బృహస్పతికి వంచనాశాస్త్ర కర్తృత్వ మారోపించినారో ఆ బృహస్పతి ఈ 7 ..వమున కర్తగాఁడు.

> ..వా వేద యచ్ఛాస్త్రం ..చ్చ వేద బృహస్పతిః
> త్రైవిద్యాన విశేష్యేతే గామ్ము తస్యాః కథం వరాః?

> త్రిదా బుద్ధ్యర్థ మెక్కర్తా ద్యాం శాస్త్రి శ్రుతాన్
> బృహస్పతి ప్రభృతిభి ర్మన్యే సద్భిః కృతాని వై
> (మహా భా 13—39;—8 ..)

ఇటులుకాక మైత్ర్యుపనిషత్తునందలి బృహస్పతియే తత్కర్త యనుట .. వాదము. దేవాచార్యుఁడును—పురోహితుఁడును నగు బృహస్పతికి నాస్తికవాద .. మారోపించుట విస్మయావహమే! ఉపనిషత్కారుల ట్లారోపింప నేమి హేతు..

6. చార్వాకుఁడు

చార్వాకదర్శనము మను పేరఁబరఁగు గ్రంథమే నాస్తిక శాస్త్రమునఁ .. గ్రంథము. ఇంకను గ్రంథములు దొరకనంతవఱకు దీనినే వారి యుద్గ్రంథము .. రింపవలసియున్నది. సర్వదర్శన సార సంగ్రహమున మాధవాచార్యులు—బృహస్పతి .. సారియు నాస్తికవాద శిరోమణియునగు చార్వాకునిచే—అని వ్రాసినారు. .. చాలమంది చార్వాకుని నాస్తిక శాస్త్రమునకుఁ గర్తగా వ్యవహరించుచున్నా.. ..వి చార్వాకుని విచారింతము. చార్వాకశబ్దమునకు ఇటులు వ్యుత్పత్తిని .. చారు + వాకః చార్వాకః (పృషోదరాది) చారుఃలోక చిత్తాకర్షకమైన, వాక—.. కలవాఁడు. మాక్సుముల్లర్:—

"The name of Charvaka is clearly connected wit ..at of Charva and this is given as synonym of Budd by Balasastry in the prefface of his edition of Kasika."

అని వ్రాసెను. ఇది పొరబాటు. శ్రీ శ్రీ బాలశాస్త్రిగారు—చార్వీ .. —అని కొంత గ్రంథము వ్రాసినారు. అది వారి సొంతము కాదు. 'సంమానమో.. —' అను సూత్రముపైఁ గల వృత్తి ననువదించిరి. అటు—చార్వీ—బుద్ధిః అ.. బాలశాస్త్రిగారి 'బుద్ధః' అనునది ముద్రాదోషము. ఆ తప్పు నొప్పుగాఁ దలఁ.. గొన్నారు మోక్షమూలరుగారు.

మహాభారతమునఁ జార్వాకుఁ డొకఁడు కలఁడు. వానికిని నాస్తిక సం.. బంధుత్వ మేమియు గానరాదు. అతఁడు బ్రాహ్మణద్వేషి. దానఁజేసి ఈ.. ..నగాఁ దెలుపఁబడియుండెను. వేణీసంహారమునందలి చార్వాకుఁ డితఁడే. ..

(3) 13—112, (4)13—39; 8—10. (5) 10—71. ..దాంగిరసే' అనుమాత్రము చూ. (6) 10—72. (7) 8—96—15.

చార్వాకుడు కాన వేఱుగా గానఁబట్టుమ. న్యాయకుసుమాంజలి యను గ్రంథము క్షణ భంగవాది యగు బౌద్ధుని చార్వాకుఁడు వాడినది. ప్రకాశకారుఁడు నిటులే చెప్పెను:—

స్యాదే తత్ మా భూ దధ్యక్ష మనుమాన వా క్షణికత్వే, తథాహి, ఏదేహిహాన్తు ఏతావతా పి సిద్ధం సమీహితం చార్వాకస్యేతి. (స్తబక—192 పే—పా)

విచారింపగాఁ చార్వాకుడువేఱు. బౌద్ధుఁడు వేఱు. చార్వాకుడు నాస్తిక శిరోమణి. కాని స్వయముగా నాస్తిక వాద రచయితకాఁడు. ఈతఁడు బృహస్పతిమయాయి యని కానిపించెడిని.

7. పాషండుడు, పాషండి, పాషండకుఁడు, పాషండికుఁడు

పాషండశబ్దము కూడ నాస్తిక పరముగా గవులచే వాడఁబడినది. శ్రీహర్షుఁడు నైషధీయమున (17—102)

బభాణ వరుణః క్రోధా దరుణః కరుణోజ్ఝితమ్
కిం వ ప్రచండాత్ పాషండపాశ! ాశా ద్విభేషి వః

అని ప్రయోగించినాఁడు. సాంప్రదాయకులు దీనికిఁ గ్లిష్టముగా వ్యుత్పత్తి నిచ్చియున్నారు. పాపం + సనోతి—చూపుచేతను యుకచేతను పాపము కలిగించువాఁడు 8 పృషోదరాదులలోఁ బెట్టి సాధింపవలయును. లేక, పాతీతి—పా (క్విప్) = వేద ధర్మము షండయతి=పాడొనర్చువాఁడు. కాఁగా పాషండుడు. 9 కొందఱు పాషండ శబ్దము సంస్కృతము కాదనియు, వైదేశికము లేదా ప్రాదేశికము కాని యగువనియు నభిప్రేతు లగుచున్నారు. 10 ఈ శబ్దము న్యాయకుసుమాంజలి మొ. గ్రంథముల యందుఁ గూడఁ బ్రయుక్తమై యున్నది. బౌద్ధుల యెడ నీ శబ్దము అనకృదావృత్తమై యున్నది. అర్హతులుగూడ నీ శబ్దముచేఁ దిరస్కృతులు కాకపోవుటలేదు. శింతియకాదు. విరుద్ధాచారముకల ప్రతివాఁడు ఈ శబ్దముచే వ్యపదేశింపఁబడుచున్నాడు. 11 అటనట 12 పాషండి 13 పాషండ 14 పాషండికపదము లీ స్థానమున ప్రయోగింపఁబడినవి.

8. పాషండుఁడు బౌద్ధజైనుల యుద్దేశము

బౌద్ధ గ్రంథములలోఁ బాషండ పదమున కెక్కుడు ప్రచారమున్నది. ఆ పదముచే బౌద్ధులు తమ్ము సంబోధించుకొనక తమకు విరుద్ధములగు వన్నిటియెడఁ బ్రయోగింతురు. వారు తొంబదియాఱు తెఱఁగులగు పాషండులు కలరని వ్రాసినారు.

కుటీనకాది చతు త్రింసత్ ద్వానట దిట్టియో
ఇతి వ్ఖన్నవతి ఏతే పాషండా సంకాసితా
(అభిధాన ప్పదీపికా—440.)

కుటీచనాదినామములు 34. మిగిలినవి. 62) ఈ మతములు బ్రహ్మజాల సూత్రమున వర్ణింపఁబడ్డవి. అర్హతులు 363 పాషండులను ప్పిరి.

అసియసయం (18—వం) కిరియాణం అకిరియవా ఈణ హాతి
చులసీ ఈ (84) అన్నణియ సత్త స్ట్రి వేణఇయాణంచ బత్తీసం (32)—
— (మణిభద్రః)

పాణిని 'నాస్తికి' శబ్దమును సాధించుటకుఁ బూర్వమే యాతనికంటె నీ వాదము ప్రాచీనతరము. మహాభారతము రామాయణము మైత్రాయణి యుపనిషత్తు ఛాందోగ్యము బృహదారణ్యకము కఠములందును నీ వాదము కలదు. బ్రాహ్మణములందును నీ వాదము కలదు. మంత్రభాగములందును నీ వాదము కలదు. దేవతలఁ గూర్చి ఋషులు ఆయాయి స్తుతులు ప్రార్థించుపట్ల జెప్పిన కొన్ని ఋక్కులలో—నీ విషయము కానిపించెడిని. నిరయముగా నైనను వారి కోర్కి ఫలించునెడ వారు మంత్రము మహిమ కలదని వారికి దానియెడఁ బ్రమాణబుద్ధి పొడమియుండును. ఇట్లు అప్రామాణ్యమునుఁ గూడఁ గల్పింపక పోలేరు. అట హేతువు వారి స్తుతులు ఫలింపకుండుటయే. వ్యర్థమనోరథులకు దాన ప్రామాణ్య మెటులు? ఏ దేవునందు విశ్వాసము మితిమీఱియుండెనో ఆ దేవునందే అవిశ్వాసము కూడ నొక పెడఁ బెఱుఁగుచునే యుండెనని కానఁబడుచున్నది. ఈ క్రింది విషయములు పై విషయమును స్థిరీకరించును.

15 యుద్ధమును గోరు నోజనులారా! ఇంద్రుఁడు వెడల వీరిం ద్రుని గొఱకు సెలుగు స్తోమమును భరింపుఁడు. మర్షియగు భార్గవుఁడు ఇంద్రుఁడని యొకఁడు లేఁడుచున్నాఁడు. ఆ ఇంద్రు వెవరు చరిరి? మే మెవరిఁ గొండాడుదుము?

ఋగ్మంత్రముచే ఇంద్రుఁడు నాదమాత్రమని తేలుచున్నది.

16 ఓ స్తోతా! నేమగో! నీ ప్రక్కనుస నమ్మఁ గమము. సర్వ భువనములను మహాత్మ్యముచేఁ దిరస్కరించుచున్నాను. సత్యోపదిష్టలగు విద్వాంసులు నన్ను స్తోత్రముచే వంతు పెట్టుచున్నారు. మఱియు దారణశీలుఁడనగు నేను భువనములఁ దద్దరిల్లఁ జేయుచున్నాను.

కొందొకు నిటులు చూపట్టెడిని.

17 ఏను ఘోరుఁ డెందుండో ఆ ఇంద్రుఁ డెట మన్నాడు? జనులు ఇంద్రుఁడని యొకఁడు లేఁడందురు. ఆ ఇంద్రుఁడు భయపెట్టి శత్రువుల సొమ్ము హరించును. కాన ఇంద్రుని విశ్వసింపుఁడు. ఇంద్రుఁడు కలఁడని విశ్వసింపుఁడు.

ఈ సూక్తమువలన నాకాలమున నింద్రునియెడ నిశయము కలదనీ వైదిక దైవములలో నింద్రున కత్యున్నత పదవి కలదు. అటులు విచికిత్సయుఁ మఱికొన్ని చోట్ల నాతనియెడఁ బరమ విశ్వాసము కలదు.

18 ఆ ధుఁడగు నా ఇంద్రుఁడు గొప్ప బలముచే జనుల సోమ్యము యుద్ధము లొనర్చును. ఎవుడింద్రుఁడు చంప సాధనమగు వజ్రముచే నేఁటు గొట్టునో అపుడే ప్రకాశవంతుఁడగు నాతనియెడ విశ్వాసము కలుగును.

19 మిగుల గొప్పయగు నింద్రుని బలముఁ జూడుఁడు. ఏలన నీతఁడు గుఱ్ఱములను నోషధులను వీరిని వనములను సంపాదించెను. అతని బలమునకు సము చెందుఁడు.

20 ఇటులు పెక్కు లుదాహరింపనగును. ఈ పర్యాలోచనముచే మంత్రనాఁటికే దేవతలయెడ సంశయబుద్ధి కలిగెననవచ్చును. బ్రాహ్మణ సమయము సూత్రకాలమునను, ఇట్టి విచికిత్స కలదని సువిస్పష్టము. నేయేల? జ్ఞానోదారంభమాయెనో అపుడే ఈ విచికిత్స కారంభము. మంత్రములు కొన్ని కములని పలువు రుద్ఘోషించినారు. వారి వాదము ఖండింప మహా సంరంభముతోఁ గొన్ని గ్రంథములు రచించినారు. అంతియకాక వారు స్వమతము నుపపాదింపను బలు గ్రంథముల వ్రాసియున్నారు. మంత్రము లనర్థకములని ప్రతిపాదించు కౌత్సుని నిరుక్తమునందు యాస్కుఁడు ఖండించినాఁడు. 21

9. సంఘర్షణము

నాస్తిక శబ్ద పరిణామమును రెండవ ప్రకరణమునందు వెలిగించినాను. కాలము గతించిన కొలఁది చార్వాకులును బౌద్ధులును అర్హతులును నాస్తిక క్రిందఁ బ్రత్యేకముగా విభక్తులయిరి. ఆ మూఁడును ఒండొం డభిన్నములు. మూఁడు కలసి నాస్తిక మతము అను శీర్షిక క్రిందికి రా నవకాశము కలిగెను. బ్రాహ్మణ, మంత్ర, ఉపనిషత్, సూత్ర కాలములందు నాస్తిక మతము ననుసరించు గ్రంథములు కానరావు. పురాణకాలమునందు అట్టి మతము అందలి కథలయందు దింపఁబడియున్నది. పదంపడి మాధవాదులు ఖండనమున కుపయుక్తములగు మతముల నటనటనుండి యుద్ధరించుకొనినారు. పురాణకాలమునందలి నాస్తిక మత మొండు ఉద్ధరించుచున్నాను.

22 ధర్మజ్ఞుఁడును మహారాజునగు వేన మహారాజసభలో బ్రహ్మ చిహ్నధరుఁడును మహాకాయుఁడును నరసిన వెంట్రుకలు కలవాఁడును చంకను నెమలియీఁకలతోఁ గట్టిన చీపురుకట్టఁ దాల్చువాఁడును డెంకాయ కమండలము చేఁబట్టినవాఁడును వేద శాస్త్రముల దూషించు మరుచ్ఛాస్త్రమును జదివిన అగు నొక పురుషుఁడు ప్రవేశించెను. వేనుఁడా పాపినిఁ జూచి— ఇట్టి చిత్రమును దాల్చు నీ వెవఁడవు? ఏల వచ్చితివి? ఈ వేసమేమి? నీ పేరేమి? నీ ధర్మము నీ పని యేమి? నీ వేదమేమి? ఆచారమేమి? నీతి యేమి? భావనయేమి? జ్ఞాన ప్రభావ మేమి? ధర్మ లక్షణమగు సత్యమేమి? అని ప్రశ్నలు వైవఁగా, పాషండుఁ డుడివెను. ఇట్టి శంకలు వైచుచున్నావు. నీవు మహా మూఢుఁడవు. నేను ధర్మమునకు గుండెకాయను. నేనే జ్ఞానమును. నేను సత్యమును. బ్రహ్మమును. పెక్కేల? జినరూపధరించిన నేను సర్వమును.

వేనుఁడు—నీ ధర్మమేమి? దర్శనమేమి? ఆచారమేమి?

---

(8) 3—18 వ—విష్ణు—పు—చూ. (9) పాలనాచ్చ త్రయీ ధర్మః పాశబ్దేన నిగద్యతే తం షండయంతి తే యస్మాత్పాషండా స్తేన హేతునా. (10) The great epic of India (Hopkins) P 49 Foot note చూ.

(11) పద్మపురాణము ఉ.ఖ. 42 అ. (12) చూ. విష్ణుపురాణమ్ (13) శబ్దరత్నావళి (14) చూ. మణిభద్రకృత షడ్దర్శనసముచ్చయ టీక.

(15) ప్రసుస్తోమం భరత వాజయన్త ఇంద్రాయ సత్యం యదిసత్య మస్తి, నేంద్రో అస్తీతి నేమతిత్వ ఆహ కఈం దదర్శ క మభిష్టవామ. (8—100.) (16) అయమస్మి జరితః పశ్య మేహ విశ్వా జాతా న్యభ్యస్మి మహ్నా, ఋతస్య మా ప్రదిశో వర్ధయంతి ఆదర్దిరో భువనా దర్దరీమి.

(17) యం స్మా పృచ్ఛన్తి కుహసేతిఘోరే ముతే మాహుర్నైషో అస్తీ త్యేనం, సో అర్యః పుష్టీర్విజ ఇవా మినాతి శ్రద్ధస్మై ధత్త సజనాస ఇంద్రః (2—12—5) (18) స ఇ వృహాని సమిథాని మజ్మనా కృణోతి యుధ్మ ఓజసా జనేభ్యః, అధాచన శ్రద్దధతి త్విషీమత ఇంద్రాయ వజ్రం నిఘ నిఘ్నతే వధం (1—55—5) (19) తదస్యేదం పశ్యతా భూరి పుష్టం శ్రదింద్రస్య ధత్తన వీర్యాయ, సగా అవిందత్ సో విందదశ్వాన్ స ఓషధీః సో అపః సవనాని. (1—103—5.)

(20) నూ—బుక్ 1—104; 6—6; 6—101; 10—2—2 Muller's Lectures on the Religion PP 140, 147—80.

(21) అథా పీదమంతరేణ మంత్రేష్వర్థ ప్రత్యయో న విద్యతే ... . మంత్రార్థ ప్రత్యయాయ అనర్థకం భవతీతి కౌత్సః అనర్థకా హి మంత్రాః (నిరుక్తమ్—పూ—ష—1—5—1.) (22) భూమి ఖండము—36 అధ్యా— పద్మపురాణము—చూ.

పురుషుడు—జైనులు దేవతలు. గ్రంథాభా ము గురువు. దయ పరమ ధర్మము. అదియే మోక్షము. ఆచార మేమనగా, యజనము రాజనము వేదాధ్యయనము సంధ్య తమ్ము. దానము హవ్యము, కవ్యము పితృతర్పణవ అ తిథిపూజ, వైశ్వదేవము, కృష్ణ పూజ ఈ వె ఏవియు లేవు. జిన ధ్యాన ముత్త మము. ఇది జైన ధర్మము.

వేనుడు—ఇది యెల్ల వేద విరుద్ధము. వి ము చెప్పుము.

పురుషుడు—పంచతత్త్వములచే వృద్ధి నొ సిన శరీరమే ఆత్మ. ఇది వాయు స్వరూపము. వేద ప్రోక్తములగు కర్మలకు దీనికే నేమి సంబంధము? నీరిలో బుడగ లెటుల పుట్టునో అటులే భూతము ల పుట్టుచు భ మి రజః ణము ల సమ దా య మ . భూమి యం ద దకవ లుపుట్టును. వె గుకూడ నటనే కలద . ఈ మాడి: టవి వాయువు కదలించును. పిదప నాకాశ మావరిం ను. పిదపడి బుడగలు పొటమరించ చున్నవి. అవనగా జీవులు. ఉదక మధ్యమున ఒ రొక గుండ్రని తేజస్సు ప్పపాటు కాలము కనుపట్టి వెంటనే యెట్లు నశించునో, అటు లు భూతసమాయోగమయి నశించు చుండును. అంత్యకాలమున నాత్మ యెదింటిలో న సిపోవుచుండును. మానవులు మోహ యుక్తులై తిరుగుదురు. అజ్ఞానముచే శ్రాద్ధము పితతర్పణమును జేయుచున్నారు. వచ్చినవా డెచట నున్నాడు? ఎటులు తినును? శ్రాద్ధము పెట్టు టెవనికి? ఇది నిక్క మనుటకు ఎవడు చూచెను? అతిథి ఇంటికి వ చ్చో విందు చేయవలసినదియే. వేద ములం బ్రతిపాదితమగు కర్మ దారుణ మయినది అశ్వమేధమున గుఱ్ఱమును, వాజ పేయమున మేకను, రాజసూయమున ననేక ప్రా ులను, పుండరీకమున నేనుగును జంపవలసినదని వేదము చెప్పెడివి. ఇది యేమి ర్మము. అట నేమి ధర్మము? ఏమి ఫలము? వేదపండితులకుం బశుమారణము ధర్మవ ? ధర్మము నశించినది. దయలేని ధర్మ మేమి ధర్మము? జీవపాలనము ధర్మముకాని ారణము ధర్మమా? స్వాహాకారము స్వధాకారము తపస్సు, వీనికేమి? వీని నన్నిటి పుడు బట్టిన నపుడు చేయనగును. దయాహీనమగు కర్మ నిష్ఫలము. దయ వీడు ో వేదము లవేదములు. దయాదాన పరుడై జీవుల రక్షింపవలయును. అటులు ంచు చండాలుడైనను, శూద్రు డైనను, వాడే బ్రాహ్మణుడు. నిర్దయుడేని బ్రాహ్మణుడు చండాలుడు. పొల్లు మాటలను జెప్పునది వేదము కాదు. జ్ఞానము విర్వచించునో యవియే వేదములు. దయాహీనులగు విప్రులయందును అట్టి వేదవ ందును సత్యము లేదు. జినధర్మము భుక్తిముక్తి ప్రదాయకము. బహు పుణ్య దాయకము విషయమును నీకుం జెప్పుచున్నాను. తొలుత శాంతచిత్తముతో దయ నేర్చికోవలయున చరాచరాత్మకుడగు జినుని ధ్యానింప వలయును. అతనికి నమస్కారాదకము చేయవల ను. తలి దండ్రుల పాదముల కెపుడు వెఱగరాదు. ఇక నితరులకు మ్రొక్కగూడదని వే చెప్పనేల ?

వేనుడు—ఈ విప్రులు గంగాదినదులను ణ్యతీర్థము లనుచున్నారు. నిక్క వము నా కెఱిగింపుము.

పురు—ఓ మహారాజా! మిన్నులనుండి బ్బులు వర్షించుచున్నవి. గుట్టల మీదను నేలమీదను నీరుపడును. అది యంతయు నదులగుం గదా! నదులు జల ప్రవా హములు చెరువులు సముద్రములు నంతియ కదా! పర్వతములు రాతి గుంపులు కావా? ఇవి పుణ్యతీర్థములనియు పుణ్యక్షేత్రము లనియు నెటులు ఒప్పుదల? ఆ పుణ్య తీర్థ ములలో స్నానము చేయుచో సిద్ధి కలుగు నెడల వానియం దెల్లపుడుండు చేపలేల సిద్ధిం జెందవు? కాన నిది యంతయు నసత్య . జీవు తీర్థము. జీవునియందే ధర్మము కలదు. తపోదానాదికమగు సమస్త పుణ్యవ జీవునియందే కలదు. జినుడొకడే సర్వమయుడు. తీర్థాదులన్నియుం గల్పితములు. జి డే ధ్యేయుడు—ఇటులు బోధింపం బడి వేనుడు పాపి యాయెను.''

ఈ కథవలన నాస్తిక మతమున దయ ముఖ్యమని తేలుచున్నది. ఈ యహింసనే మూల సూత్రముగాం జేకొనిన నాస్తికమతము ఒక మతముక్రింద నిరువదబెట్టి యద్వైతులు ఖండించుచున్నారు.

ఏ భూతమును జంపరాదు. జన్నమునం శువును జంపవలయును. 24 అని వేదము లిబెంతంముతో శాసించుచున్నది. అం నను వేదమతమునకు అహింసయే మూలము కాదు. అదియే మూలమగుచో 25 గీత ోకము విరోధించును. అట్లని హింస చేయుమని గీతాభిప్రాయము కాదు. తన్మతమున 26 దయకూడ నంతఃపాతియై యున్నది. శాక్యమతమున అహింసయే పరమధర్మమని మ సూత్రము. బుద్ధునకు జన్నమునం దు పశుహింస యెడ నంగీకారములేదు. రామా జులు కూడ నీయెడ బుద్ధుని హృద యమును మెచ్చింపెను. ఆస్తికు లందఱు బు ని నందువలననే బహిష్కరించియుం డిరి. ఆ మతమును గానబడు విశ్లథత్వము క డ బహిష్కార హేతువై యుండెను.

10. నాస్తికులవలన లాభములు

పరిశీలించి చూచుచో—వేదములు స్మృ లు (పురాతనములు) నేటి సంఘ సంస్కర్తలు లెంత సంస్కారములు కా యునని తలంచుచున్నారో, యంతకు మిక్కుటముగాం గూడ ననుజ్ఞ యిచ్చుచున్నవి. క యుగమునందు నిషేధించిన ధర్మముల నన్నిటి నాలోచించుచో నే విషయము తేట తెల్ల కాంగలదు. ఈ విషయముల కడ్డు పడినవారు శాక్యులు. వారి ప్రచార మెక్కుడై కొలందిం బురాతనాచారముల మార్చి వేసి స్మార్త శాక్యులకును బురాతనాచార పరా ణులకు మితిలేని వైరము పొసంగెను. శాక్య యహింసా ధర్మ విరుద్ధులు. పురాతనులో అంతగా గారు. అనంగా 'ఒక దవడమీంద గొట్టుచో రెండవ దవడను జూపించువారు' కా . 'అపకారికి నుపకారము నెపమెన్నక చేయువారు' కూడ కారు. కాని క్రోధమును దీర్చుకొనక మానువారు కూడం గారు. వారికిని వీరికిని ప్రబల వైరముండుటలు 'హస్తినా తాడ్యమానోపి న గచ్ఛే జ్జైన మందిరమ్' (ఏనుగుచేం ద్రొక్కంబడినను జినాలయమునకుం బోరాదు) లోనగు ములు నేటికిని విద్వాంసుల నాలుకలపైం దాండవించుచున్నవి.

యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, అర్థశాస్త్రము, గౌతమస్మృతి మనుస్మృతి వానియందు వర్ణాంతర కన్యా వివాహము విహిత మయినది. ఆదిత్య పురాణము బృహన్నార దీయము మొ. ఆ ధర్మమును కలివర్జ్యము లని ప్రతిపాదించెడివి. కావున నీ స్మృతులు ఆ స్మృతులకంటె నిటీవలి వనుట నిశ్చ్రయము. క్రీ. శ. 8—వ శతాబ్ది దాక బ్రాహ్మ ణులు వర్ణేతరకన్యా వివాహము మద్యపానము మాంసాహారము విధవా వివాహము ప్రౌఢ వివాహము మొదలగు నాచారములు బాటించువా రని నిశ్చయింపం గొన్ని యుద్ధ ములు సాక్ష్యమిచ్చుచున్నవి. ఆ కాలమున వర్ణేతర స్త్రీలయందు గలిగిన సంతా నకు వారు బ్రాహ్మణ్యమును 27 బ్రసాదించుచుండిరి. ఇంతియకాక బ్రాహ్మణుల య బ్రాహ్మణపుత్రులు దశ పేయాది యజ్ఞ కర్మములందు ఆర్త్విజ్యమును జేయువారు. ఈ విషయమును బౌధాయనుడును 28 ఆపస్తంబుడును 29 వక్కాణించియున్నారు. అది యటుండె. ఇకం గలివర్జ్యముల విచారింతము.

బృహన్నారదీయమున

సముద్రయాన మొనర్చినవానిం జేర్చికొనుట కమండలుధారణము వర్ణేతర వివాహము మఱిదివలన బుత్రోత్పత్తి, మధుపర్కము నెడం బశువధ, శ్రాద్ధ మాంసభోజనము, వానప్రస్థము, దత్తాక్షత కన్యను గొండొకని కిచ్చుట, దీర్ఘ చర్యము, నరమేధాశ్వమేధములు, మహాప్రస్థానగమనము, గోమేధము, మఖము

(23) చార్వాకదర్శనమున శరీరమునకు భూత చతుష్టయమే కారణమని
(24) మా హింస్యాత్ సర్వభూతాని యజ్ఞాయ పశు మాలభేత. (25) గీతాభిప్రాయ యుద్ధ మొనర్చుటలోం దుదకుం బర్యవసన్నమయినది. (26) అహింసా సత్యమ స్త్యాగశ్శాంతి రపైశునమ్ దయా భూతే ష్వలోలుప్త్వం మార్దవం హ్రీరచా (16—2) (27) గౌతమస్మృతి-4-22-24చూ. (28) తే దశ మాతృ్వార్థేఽ ని త్యన్వాఖ్యాయ ప్రసర్పేయు రాదశమా త్పురుషా దితి హ్యాహ। య ద్యబ్రాహ్మణే చ్ఛేయు ర్బ్రాహ్మణ్యాభ్యాసం దశ సంపూరయేయుః। అస్మరంతశ్చ స్మరేయుః—శ్రౌతసూత్రమ్. (29) ధర్మచర్యయా జఘన్యో వర్ణః పూర్వం పూర్వం వర్ణ మాపద్యతే జాతిపరివృత్తౌ. 5—11—10.) అధర్మచర్యయా పూర్వో జఘన్యం జఘన్యం వర్ణ మాపద్యతే జాతిపరివృత్తౌ 5—11—11.

జాల ఖండ్య శ్రాధహమము (ఈ మొదలుగునవి నిర్దేశించి.

(బ్రహ్మపుర ాణమున

పునర్వివాహము, శ్వేశ్మాంశము, గోవ (భాష్పజాయ, కమండలువు, విధవకుం బుత్రుడు పుటుటకై మఱదిని నియో గించుట - బాలికమగాని అక్షతయోనినిం గాని మరొకని కిచ్చుట, వర్ణేతర స్త్రీ వివా హము, అతిథి పితృ దేవతల కొఱకు గోవధ మొదలగునవి వీనిని విషేధించుచున్నది.

ఈ వర్జ్యధర్మము లన్నియు బ్రాహ్మ ణానుష్ఠితములని సువ్యక్తము. ధృష్ణుడు రథీతరుడు అగ్ని వైశ్యుడు యౌవనాశ్వుడు పిముద్గలుడు హార్యశ్వుడు ఈ మొద లగువారి కొమారులు క్షత్రియులయినటులున పిదప బ్రాహ్మణులయి గోత్రకారులుగా గూడ వయినటులును విష్ణుపురాణము 4 డవ యంశమునం జూపబడినది. దీని వంతయు వెరసిచేసి చూచుచో—వర్ణ వ్యవస్థ నేటివలె బ్రత్యభివృద్ధికిని ఆతంకముకాక మనుజన కుండవలయు సర్వ స్వాతంత్ర్యమ కు ఊతకోలగా నున్నదని గ్రహింప వీలగుచున్నది. కొంతకాల మీ రీతింబోవంగా నిట్టిదిట్టము లే హేతువుంచేతనో యెక్కు డయినవి. ఆ ప్రాచీనాచారముల నెవ్వరో పుడ్డియుందురు. ఆ యాతంకములవలన భరతఖండమంతయు నవలాయతనమయిపోం నది. ఇపుడు మన మా ప్రాచీనాచార ముల వడ్డినవానిని గూర్చి విచారింపవలసి యున్నాము.

కల్కిపురాణమున

మహాభారత యుద్ధాంతకాలమునందు నహభోజనములందును వివాహ సంబం ధములందును ఒండొం డచిర మైత్రి కల బ్రాహ్మణ క్షత్రియ వైశ్యులలోం జాల మంది ప్రాణిహింసనము కల యజ్ఞాది క్రియలనుండి విముఖులై బహుభార్యా వివా హమువేకాక ఏకపత్నీ వివాహమును గూడ విడిచి మాంసమద్య నిషేవణమును బరిత్య జించి మాతనముగా జైనమతమను నొక మతము గల్పించి జైనులైరి అని కలదు. దీనింబట్టి చూడంగా ఈ జైనులే పూర్వాచారములు బరిత్యజించి నవీనాచారముల నెక్కొల్పినటుల సువిస్పష్టము. బుద్ధుని ధర్మములం గూర్చి చెప్పు నపుడు నదాన కల్పలత 'వివాహః కామాయతనమ్' (పెండ్లి కామమున కిల్లు) 'మద్య మాంస నిషేవణమ్ రాగ మోహ హేతుః' (మద్య మాంససేవ రాగమోహములకుం గారణము) 'ధనం లోభ కారణమ్' (ధనము లోభమునకు మూలము) అని వీనిని విషేధించినది. పరోపకారము మాతా పితృ శుశ్రూష గవాది పశుసేవ నాథ జన సహాయము పేదలేమి సన్న్యాసము ముఖ్యధర్మము లని ధమ్మపదము చెప్పు చున్నది. ఈ ధర్మములన్నియు జైన బౌద్ధ నాస్తిక సాధారణములు. గతానుగతికములుగా వచ్చు ప్రాచీనాచారములం దొలంగించు కొని ఈ ధర్మముల నెలకొలుపుకొని జైనాది నాస్తికులు ప్రాచీనాచార పరాయణ సంఘమునుండి వేఱుపడి బాహ్యులయి క్రమముగా వారి మతము బెంచికొనిరి. ప్రతి మతమునకు అభివృద్ధినొందం గొంతకాల మావశ్యకముకానం బెరిగి పెరిగి బుద్ధుని చేతను, జైనునిచేతను తుదకు ప్రతిష్ఠాపితము లయినవి. వైదిక మతాధిక్యము వారల కాలమువం బోవునటులు కానిపించెను. కావున వైదికులు కూడం దమ మతమును సంస్క రించికొనవలసి వచ్చినది. బౌద్ధులిచ్చు నాస్తికులు ఖండింప వీలులేకపోయెను. వారి ధర్మములు వారికే తప్పుగాం గానిపించెను. ... వన విధవావివాహము మద్యపానము మాంస విషేవణములం గూర్చి బౌద్ధులు చేసిన దూషణమువలన వారు మేలుకొనిరి. ధర్మ పరీక్ష యను గ్రంథమునం అమితగతి యను నొక బౌద్ధుడు—

> 30 మాతా వివాహ్యమానా స్వాం ...ణా న్యేన వీక్షితా
> వినివేద్య స్వసంబంధం మయా పృష్టా స్తపోధనాః
> అచక్షత న దోషోస్తి పరేణ స్యా వివాహనే
> ద్రౌపద్యాః పఞ్చ భర్తారః కథ్యన్తే యత్ర పాణ్డవాః
> జనన్యా స్తవ కో దోష స్తత్ర భర్తృద్వయే సతి
> ఏకదా పరిణీతాపి విపన్నే దైవ యోగతః
> భర్త ర్యక్షతయోని స్త్రీ పునస్సంస్కార మర్హతి
> ప్రతీక్షేతా ష్టవర్షాణి ప్రసూతా వనితా సతీ
> అప్రసూతా త్ర చత్వారి ప్రోషితే సతి భర్తరి
> పఞ్చ స్వేషు గృహీతేషు కారణేసతి భర్తృషు
> న దోషో విద్యతే స్త్రీణాం వ్యాసాదీనా మిదం వచః

(ఓ తపోధనులారా! నా తల్లి ఇంకొకనిం బెండ్లియాడుచున్నది. దోషము కలదేని తెలుపుడు. ద్రౌపదికి పాండవు లైదుగురు భర్తలు. ఇరువురైన యెడల నీ తల్లి కేమి దోషము? ఒకతూరి పెండ్లియైనను దైవికముగా భర్త చనిపోయినచో అక్షత యోని యగు స్త్రీకి పునర్వివాహము విహితము. భర్త పరదేశ మేగుచో సంతు కల దైనను ఎనిమిదేండ్లును—లేనిది నాలుగేండ్లును—ఎదురు చూడవలయును. కారణ పురస్సరముగా నీ యైదుగురుభర్తలయెడ స్త్రీలకు దోషములేదని వ్యాసాదులుపలికిరి.) అని ప్రాచీనాచారముల నిందించినాడు. ఈ రీతిగాం బెక్కురు జైనులను దూషించియున్నారు. ఆ కాలమున నీ యాచారములు ... వ్రాసినవారు బౌద్ధులుగనో, జైనులుగనో మారిపోయిరి. వారు వేదములంగూడం ... నెన్ని యెడల బహిష్కరించిరి. మద్యమాంస విషేవణము మానిరి. బహుపత్నీ వివాహము ... పత్నీ వివాహము విధవా వివాహము తుదకు

వివాహము... గూడం దొలగించిరి. ఇట్టి స్థితిలో వారి యెడ శిష్యవ ముం ... ప్రాచీన ... చేయుదురు? తమ మతమును బరిష్కరించుకొనవలసి వచ్చి ... తన దురాచారముల మాని ఆ కాలమునకుం దగినటుల వేద శాస్త్రముల ... వములు వ్రాసి మాతనములగు స్మృతులను బురాణములను రచించుకొని బౌద్ధులయి స్వమతమును వేదములను రక్షించుకొనిరి. ... ధర్మము క్రీ. శ. 4 లేక 5 శతాబ్దినుండి ఆచరణములోనికి వచ్చినవి. ఈ విషయము ... ముగా సూత్రములందును స్మృతులందును భాష్యములందును జూపట్టుచున్న...

ఈ పర్యాలోచనము మనలం దాఱుమాఱొనరించుచున్నది. ఏలన ... మున ఆస్తికుల మనుకొనువారు ఏ యాచారముల నమష్ఠించుచున్నారో వానికి ... మార్గదర్శకులు. ఈ యాస్తికులు తమకు నాస్తికులు మార్గదర్శకులని కొందురా? నేటి సంఘ సంస్కర్తలు నాస్తికు లీ యాచారములకు విరోధులని విశ్వసింతురా? కాని గ్రంథములం బరిశీలించుచో నాస్తికులే మార్గదర్శకులని ప్రమాణములు కానిపించుచున్నవి. విచారింపంగా నేటి యాస్తికులే పూర్వ స్మృతి విరుద్ధ వర్తనముల నాచరించుచుండిరనియు, నేటి సంఘ సంస్కర్తలు ... తన స్మృత్యనుయాయులనియుం దెలక మానదు. లెస్సగాం బరీశీలించి ... నిచో నిది తలక్రిందులుగాం గానిపించి తీరును. నాస్తికు లీ విధముగా ... బవిత్రత్వము తెచ్చియున్నారు. ఈశ్వర సద్భావము మాత్రము వారికి గిట్ట ...

...0. ఈ యర్థము కల పద్యములు వేమన్నవి, ఆంధ్రలోకమున వాడుక ...

ప్రతిజ్ఞా పాలన
రామానాయుడు
VIJAYA PUBLICITIES

శంకరమతమున జగత్తు అసత్యమా?

కావ్యతీర్థులు: బంకుపల్లి మల్లయ్యశాస్త్రులుగారు

[1921 దుర్మతి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

అద్వైతులేమి, ఇతర మతస్థులేమి ఈ మతభేదము పాటించని పాశ్చాత్య పండితులేమి "శ్రీ శంకరులవారు బ్రహ్మ సత్యము జగత్తసత్యము అని అన్నారు." అని అనుకున్నారు. కాని శంకరుని భాష్యము లన్నియుఁ బరిశీలింపగా నా బుద్ధి కట్లు తోచలేదు. బ్రహ్మ సత్య మను నంతవరకు నిర్వివాదమే. కాని జగత్తు మ[ాత]్రము అసత్యమని చెప్పినట్లు కానరాదు. ఏమన? కొన్నిచోట్ల—జగత్తులే జీవుని విషయమై చెప్పినవి కొన్ని భాగములు, వియదాది ప్రపంచము విషయమై మఱికొన్ని భాగము లును—కావచ్చును. అసత్యములని తోచు భాష్యము లన్నియు జీవ విష యములుగా సమన్వయముచేయుటకే వీలు నున్నవి. వియదాది ప్రపంచము విషయమై వ్రాసిన భాష్యము లెంతమా[త్ర]మును అసత్యత్వమును జెప్పవు.

కొన్ని యెడల 'నిది పరమార్థ విషయము కాదు' అంటే—అన త్యము అని యర్థము చేసుకొనుటచే నీ భ[్ర]మ వచ్చిన ట్లున్నది. మరి దీని యర్థము నా మతమున నెట్లంటే? పరమార్థము=మోక్షము. అర్థములు=ధర్మము, కామము, అర్థము, మోక్షమును. అందు నుత్కృష్టార్థము మోక్షమును గనుక యది పరమార్థము అని. ఇట్లైన నా యా యీ చోట్ల "నిది పరమార్థ విషయము కాదు" అంటే మోక్ష విషయము కాదు అనియే అర్థము చెప్పితే సరిపడును. అంతేగాని దానికి 'ఇది సత్యము కాదు' అని అర్థముచేయరాదు. ఇట్లున్నందువల్ల నే భాష్యమును విరోధించదనియే నా నమ్మకము. దృష్టాంతము లన్నో యుభయ వాదములకును ఆధారములుగా గానుపించును. అయినను స్వప్నాది దృష్టాంతములు జీవపరములుగాను, మృద్ఘటాది దృష్టాంతములు వియదాది ప్రపంచ విషయములుగాను, సమన్వయించుట సులభము. న్యాయ్యము.

అయితే జగత్తు అసత్యము కానప్పుడు అద్వైతసిద్ధి యెట్లని శంకింపవచ్చును. ఆశంక అనవసరము. అద్వైతమంటే జగత్తులేదని యర్థము భాష్యములో నెక్కడను జెప్పలేదు. మరేమన్నారంటే "ఏక మేవా ద్వితీయం" అను శ్రుతికి మరియొక చేతన పదార్థము లేదని యర్థము జెప్పినారు. కాని, అచేతనమైన జగత్తు లేదని చెప్పలేదు. జగత్తున్నను బ్రహ్మకు సద్వితీయత్వము రాదని "నచ ... భసా సద్వితీయత్వ"మను భాష్య గ్రంథములో స్పష్టముగా వ్రాసిరి.

ఆలాగు జగత్తునే ఒప్పుకొననప్పుడు అధ్యాస భాష్యమే సమన్వయించదు. ఏమన—రెండు వస్తువులు ఒప్పున్నప్పుడే యధ్యాసము. లేకుంటే అధ్యాసము సంభవించదు. అది లేనప్పుడుతత్పరిహార ప్రయత్నము నిష్ఫలము.

అయితే సాంఖ్యాది మతములకు అద్వైతమునకును భేదమేమి అందురా? వలసినంత భేదమున్నది. వారు బ్రహ్మ భిన్నముగా మఱియొక యచేతనమును ఒప్పి, అది స్వతంత్ర మన్నారు. మఱియు సత్యమైన చేతనాంతరమును గూడ ఒప్పుకొన్నారు. అద్వైతు లట్లుకాదు. వీరు చేతనాంతరము లేదు నరే కదా, ఈ జగత్తు కూడా బ్రహ్మలోనే యున్న దందురు. అదియును స్వతంత్రము కాదు బ్రహ్మాధీనము అందురు. కాన నద్వైతమునకు భంగము లేదు. జగత్తు బ్రహ్మలో నొక్కభాగమయితే బ్రహ్మసావయవమా? వికారము చెందునా అని శంకించినప్పుడు సమాధాన మేమంటే—అవును. వికారమును జెందు ను. కాని బ్రహ్మమాత్రము నిర వయమే. ఏదేది వికారము జెందునో యదది తప్పక సావయవముకాక తీరదు అనుయుక్తి బ్రహ్మ భిన్న పదార్థములకే కాని బ్రహ్మ విషయ... కాదు. యుక్తి యెప్పుడును బ్రహ్మను చెప్పలేదు. బ్రహ్మను జెప్పు యొక్క శ్రుతియే యని భాష్యములోనే శంకరులవారు వ్రాసియున్నారు.

అది ఉపాసనార్థముగాని పారమార్థికము కాదన్నారే అందురా అవును—నా యర్థము చొప్పున గూడ నట్లే. కాని ఉపాసనా వి... మంటే అసత్యమని మాత్రము అర్థము కాదు. అట్లయిన బృహదార... భాష్యము విరోధించును—దానిలో ప్రాణోపాసనను చెప్పుచు శ్రీ శంక... ఉపాసనార్థమై చెప్పిన విషయము యథార్థమేగాని అయథార్థ ... మాత్రమును గాదన్నారు గనుక. ఇదిగాక, విజ్ఞానవాదమును ఖండించ... నాచార్యులవారు బాహ్య ప్రపంచమైన, స్తంభ, కుడ్య, ఆదికము—పదార్థమే గాని అభావ పదార్థమని ఎంతమాత్రమును అనరా దన్నారు. ... మైనప్పుడు అభావ పదార్థమనియే వ్రాసియుందురు.

మఱియు, కార్యము ఉత్పత్తికి బూర్వము కూడ సత్తే అవి చె... చేత—ఉత్పత్త్యనంతరము గూడ సత్తే అని స్పష్టముగా సత్కార్య మునే స్థాపించినారు. కార్య మన్నది జగత్తే. శంకరుని మతమున అది స... అది యెన్నడును అసత్తు గాదు. అసత్తయితే స్వప్న దృష్టాంతమును తీసి... 'స్వప్నమునకు జాగ్రదవస్థలో బాధ కలుగుచున్నది. జాగ్రదనుభూత... వున కే యవస్థలోను బాధ లేదు.' అను "వైధర్మ్యాచ్చ న స్వప్నాది..." అనుసూత్ర భాష్యమును సూత్రమును నెట్లు సమరస పెట్టగలరు?

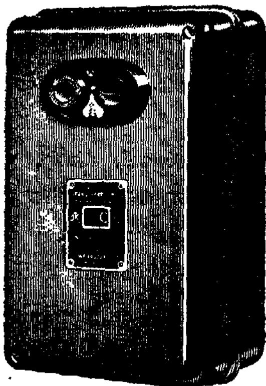
ఇక బ్రహ్మాత్మైకత్వజ్ఞానము కలిగేవఱకును, జగత్తు సత... గానే కనుబడును అని శంకరులవారంటే కొందఱు, చిగుళ్లకు చేవలెక్క... తరువాత నసత్యము అని యర్థము చేసి, కావున, నెప్పుడును అసత్యమే ... చున్నారు. అది న్యాయ్యము కాదు. ఆయవస్థ మనస్సుకూడా లేని య... అప్పుడు ప్రపంచ మిట్టిదని గోచరించు సాధనమైన మనస్సులేనిది మిథ్యమని యెట్లు నిర్ణయింపగలరు? కాక జాగ్రదనుభూత ప్రపం... యవస్థలోను బాధితము కాదు అని చెప్పుచుండగా—వీరెవరు తర... నసత్య మనుటకు? అది వీరి మతము కావచ్చును. గాని, శంకరమత ... మాత్రమును కాదు. అప్పుడు శంకర మతమున జగత్తుకు అభావమే, ... ప్తిలో నెట్లో అట్లు. ఇందుకు "సత్త్వాచ్చావరస్య" అను సూత్ర... కారణమయిన బ్రహ్మ యేలాగు మూఁడు కాలములయందును స... యట్లే జగత్తు కూడ మూఁడు కాలములలోను సత్తేకాని యసత్తు ... అని చెప్పిన భాష్యము మరింత బలకరము.

ఇంకొకటి—జగత్తును అనాదులలో నొప్పి, యధ్యాసము అనా... అనంతము— అని చెప్పుటచేత గూడ స్వాములవారి మతమున జగత్తు ప్రవాహ నిత్యత్వము కూడ అంగీకారమని చెప్పగలము.

మఱొక్కటి—బ్రహ్మలో 'శక్తి' అను జగద్బీజము దీపశ... వెల్తురువలె నున్నది—అని చెప్పి, అది బ్రహ్మకంటె భిన్నమని అభిన్న... సత్తని, యసత్తని, సావయవమని, నిరవయవమని నిర్ణయింపలేము. యున్నందువల్ల బ్రహ్మకు దోషము రాదు. బ్రహ్మకు శక్తికినిగల ... ధము వైశిష్ట్యము కాదు. మిథ్యా సంబంధము అని తమ "సర్వ వేదా... సంగ్రహ" మను గ్రంథమున వ్రాసియున్నారు. మిథ్యాఅంటే—అ... నీయ మన్న యర్థమే గాని యసత్యమని విద్వాం సెవ్వరును అనరు. జగత్తు అసత్యమని శ్రీ శంకరులవారి మతము కాదు.

PROTECT

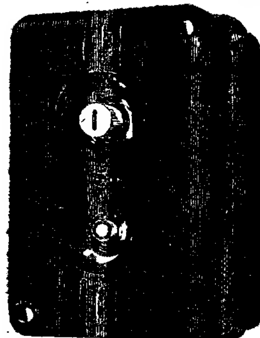
your expensive equipment with dependable LT-LK switchgear

Type MK1 15 Amps.

LT-LK motor starter, type MK 1 guarantees full protection to your motor. How? When overloading occurs or supply voltage is low this starter trips in time, disconnecting supply to prevent your motor from burning out.

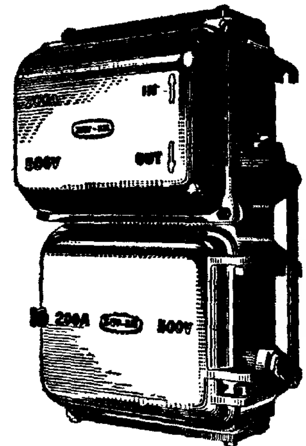
To trip precisely when it should, every overload relay in an LT-LK starter is accurately calibrated and individually tested on an automatic test bench. You can be 100% certain that this starter will give your expensive equipment the protection it needs.

Type MF1 15 Amps.

Protect your refrigerator, air conditioner and other electrical appliances with this reliable starter.

When supply voltage fluctuates, domestic appliances are likely to burn out. The LT-LK starter—type MF 1 can prevent damage to your appliance. This sensitive device disconnects supply to the motor every time supply voltage drops. So, get your electrician to install an LT-LK type MF 1 today.

Switch-fuse Unit

The LT-LK fuse unit has spring loaded contacts which eliminates clumsy bolting. Made of stainless steel, these springs ensure long life and resistance to corrosion. The insertion and removal of a fuse can be done even when the circuit is live by using the insulated fuse handle. Use only the HRC fuse of an LT-LK unit. Easy to replace, it prevents production loss by reducing replacement time.

Switchgear Division

LARSEN & TOUBRO LIMITED

P.O. Box 278, Bombay • P.O. Box 323, New Delhi. • P. Bag 5247, Madras. • P.O. Box 619, Calcutta.

Also at: Bangalore, Ernakulam, Ahmedabad, Lucknow, Hyderabad, Bhopal, Panjim, Rourkela, Baroda. SWT 2

కాసుంగుచెట్టు

పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారు

[1921 దుర్మతి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

నక్కదోసకాయ యూరుగాయ, గోంగూరపచ్చడి, బంతి పెరుగు అంతే. అంతకంటె నక్కడ నేమి దొఱకును? అవే పంచభక్ష్య పరమాన్నములు. ఇట్లను దినము వేళపాళ యనిలేక కొర్నిపాటి సుబ్బరాజుగారన్నప్రదాన మాచరించుచుండిరి. అన్నము జొన్నయన్నము. విస్తరి బొడ్డుమేడియాకు విస్తరి. ఉప్పు తౌతియుప్పు. నీరు దిగుడుబావి నీరు. ఇప్పటి మాటయా? దాదాపుగా నాలుగేండ్ల క్రిందటిమాట. ముప్పది సంవత్సరము లిట్లా బ్రాహ్మణుం డన్నప్రదాన మొనర్చినాడు. మహానుభావుండు. నిర్గర్వుండు. వల్పురు మోయందగిన చొప్ప మోపును తనే పొలమునుండి తలపైం బెట్టుకొని తెచ్చి బఱ్ఱెలకు వేయును. వాని పాలు పాలికాపుల చేం బిదికింపక తానే పిదుకును. ఇంట నందఱకాతని భార్యయే వంట చేయును. వంటలక్కలు కాని నీళ్లబ్రాహ్మణులు కాని వారి కెవ్వరును లేరు. ఉంచుకొనవలసిన యావశ్యకతయు వారికి లేదు. తమ ఇంటిపని నౌకరిచేం జేయించుట వారు తప్పుగ భావించుచుండెడివారు. పచనాదికృత్యములను బైవారిచేం గూరిపెట్టి చేయించిన ఎడల నతిథి పూజాఫలము పరిపూర్ణముగం దమకు సిద్ధింపదేమో యని వారికి భయము. పాలుమాలిక లేక, యొడలు దాచుకొనక భూత సంతుష్టి చేయుటయే పుణ్యకార్యమని నమ్మి వారట్లు చేసిరి.

మగనికిం దనకుం దవ్వెడు బియ్యము కుత కుత లాడించుటకే ఈ కాలపుం గులకాంతల కోపిక లేద. దొడ్డిలో దాసి. వీధిగుమ్మములో సేవకుండు. ఇంటిలో వంటలక్క. ఇంత పైబలగ మున్నంగాని యాలుమగనికంటె నెక్కువలేని ఇద్దఱి కాపుర మీ దినములలోం గడతేఱకుండ నున్నది. వంచపాళిలో నానవైచిన బట్ట భటునిపాలు. పెరటిలోం బారవైచిన తప్పెల దాసిపాలు. వడమటింటిలో పప్పు నేయి సామాను బావనక్కపాలు. అమ్మగారు పడుకటింటిలో నౌరంగజేబు నవలను జదువుచు నావులింతలపాలు. అయ్యగారు ణాబిళ్లపై సంతకములతో నప్పులపాలు. ఇంతే కదా ఇప్పటి సంసారముల సౌభాగ్యము! అతిథి పూజ లేదు సరే కదా—పతి విస్తరిలో బచ్చడి మెదుకులయినం జేసిపెట్టిన దేది? వంట ప్రొయ్యియొద్దం గూరుచుండు నెడల మొగము మెఱుంగు కఱంగి పోవునప్పుడు మగని మొగావ నింక మొద్దులేకాని మఱియేమున్నది? ప్రాసయతి మంజరీ ద్విపదలో మండ వచ్చునో లేదో తెలియుమగాని, పప్పుడికిన తఱువాత నుప్పువేయవలయునో—యుడుకక ముందు వేయవలయునో తెలియదు. ఉండం జిల్లెడు గాయలు కాకుండ నత్తెసరువేయ గల యమ్మగా రన్నపూర్ణాదేవిగారు. వంటయింటిలోని ప్రాణాహుతులతోను బజారులోని కారపుంబూనతోను గాపురము లెట్లో జరుగుచున్నవి. జరుగక మానునా? కాలచక్రము నెవ రడ్డగలరు? ఆయు వుండగా నెవరేమి చేయంగలరు? మగల బ్రదుకులే ఇట్లు దిగజాఱునప్పుడు మఱందుల, బావల, యత్తల బ్రదుకు లడుగవలయునా?

కాని యాహా! ఏమి దుర్గమ్మ!! దంతెపాటి సీమనుండి వచ్చినవాం డొకడు. వల్లమలమండి వచ్చినవాం డొకడు. కోనసీమనుండి వచ్చినవాం డొకడు. పలనాటిసీమనుండి వచ్చినవాం డొకడు. ఇట్లెందఱో యతిథులు రాగా, వారి కందఱకు బహు పరిశుభ్రముగా వండి, భర్త కుట్టి సిద్ధపఱచియుంచిన యాకులలో వడ్డించి, వారు సంతుష్టిగం భుజించిన తరువాతం దాను భుజించును. ఇట్లొక్క దినమా? ఒక్క మాసమా? ఒక్క సంవత్సరమా? అడుదాని పరిపూర్ణ సహాయ్యము లేకుండ బ్రహ్మదేవుండైన నన్నప్రదాన మాచరింపలేండు. అన్న ప్రదాన పుణ్యమంతము నంగనదే!

ఇక నీ యతిథులకు సాయంకాలపు మూండుగంట లగుటతోడనే—ఆముపుంగాయ దినములలో తంపటవైచిన యనుపగింజలు—లేజొన్న కంకుల దినములలో నూచబియ్యము—మొక్కజొన్న పొత్తుల కాలములో మొక్కజొన్న పొత్తులు—ఇట్లు ఏ యే కాలములో నేది వచ్చునో—యది యల్పాహారముగ వారి ఎదుటంబెట్టి, తాను చేగునవమంత గంటము చేతం బుచ్చుకొని, తాటియాకులపై భాగవతమో, హరివంశమో మరేదియో యా సుబ్బరాజుగారు వ్రాసికొనుచుండును. ఇట్లాతం డెన్ని గ్రంథములో వ్రాసినాడు. కవీశ్వరు లాతనికిం గనములు గట్టినట్లుందురు. తిక్కన సోమయాజి యాఱడుగుల పొడుగువాండని—గద్దముక్కు కలవాండని—నడుము కట్టులోం జారకత్తి కలవాండని కాలిన మొక్కజీడిపప్పు తినుగువాండని యాతండా యతిథులతోం జెప్పుచుండును. చేతిలోనున్న యనుపప్పు ముందు గథలోనున్న కాలినమొక్క జీడి పప్పెక్కువ రుచియకుండుటచే గాబోలు వా రా మాటలను గణింపకుండెడివారు. తిక్కన సోమయాజిగారిట్లుండెనని మీకెట్లు తెలిసినదని యాయన నెవ్వరు నడుగలేదు. అడిగిన గారణ మాయనకు మాత్ర మేమి తెలియును? అట్లాయనకుం దోంచుటయే. పింగళి సూరన్నగారికి ముందు దంతములలో నొకటి పొడుగని యొకటే చెప్పును. ఆయనకు అలాగున గనంబడుచుండగ నెవరు కాదనంగలరు? ఒకనాడు తన భార్యయుం బండుకొని యుండగాం దాను "దుర్గా! పోతరాజుగా రెట్లుండిరని నీ యభిప్రాయ?"మని యామె నడిగెను. ఈ ప్రశ్న యామె కెందులకో బోధపడలేదు. గుగ్గురుగాను, సన్నముగాను మందురని నే ననుకొందున"ని యామె బదులు చెప్పెను. నన్నడిగిన నడుగుమగాక! భార్య కీ ప్రత్యుత్తర మెందులకో యంతకంటె "అలాగునం గాదు సుమీ. పొట్టిగా నుండును. తగు మాత్రమైన బొజ్జగలవాడు" అని భర్త బదులు చెప్పెను. ఔనని, కాదని, భార్యా భర్త లిట్లొక్క నిమిషము వాదించుకొన్నమీందట భర్త—"నే నన్నమాటయే నిజమగునెడల—పడకమీందం బెట్టిన మద్దెల యున్నదే. అది గణగణమ్రోంగుమ" అనుచు నాతండు దానిని గదల్చెనో మరేమైన జరిగెనో తెలియదు. కాని, మద్దెల గణగణ మ్రోంగెను. నాతండు మహానందముగ లేచి మద్దెలను క్రిందికి దింపి దానికి బూజ లొనర్చి పోతరాజు గారి మద్దెలయని దానికిం బేరిడి పోతరాజుగారి గజేంద్ర మోక్షాది గాథలన్నియు కీర్తనములుగాం బాడుకొనుచు మద్దెల వాయించుకొనుచుండెను. ఇరువదేండ్లు దాంటినది. అల్పాహార కాలమున నం దీ కథ యతిథులకుం జెప్పును. అట్లు కొంతసేపు చెప్పి—

> క. "పలికెడిది భాగవతమట
> పలికించెడివాండు రామభద్రుండట నేం
> బలికిన భవహరమగునట
> పలికెద వేఱొండుగాథ పలుకగ నేలా?"

యను పద్యమును చదివి "ఆహా! మహానుభావుండు! ఎంత మృదులముగా—ఎంత లలితముగా—నెంత మనోహరముగా—జెప్పినాండో"యని కన్నుల నీరు బలబల రాల్చును. ఉడుకబియ్యపుం బదనుచేం జొంగలు గార్చుచున్న భుక్తిప్రియులకుం బోతరాజు మప్పుడు కావలయునా?

ఇట్లు కొంతకాల మత్యుచ్ఛ్రయముగా నా సంసారమునకు దినములు గడచెను. కాల మొక్కరీతిగాం గడచునా? వర్షములు వెనుకం బట్టినవి. పంటలు లేవు. క్షామము తలసూపినది. అందువలన నతిథులు మఱింతవచ్చుచున్నారు. అందఱకును సంతుష్టిగం బెట్టుచునే యున్నాండు. అప్పులు చేసినాండు—పాటి పెరటి ఇల్లమ్మినాండు. ఇంటిలో బాత్రసామగ్రి నమ్మినాండు. కోటప్పకొండ మ్రొక్కు చెల్లించిన తన ఎడమకాలి వెండి కడియ మమ్మినాండు. అమ్మగా మిగిలిన రూకలు కూడం జచ్చిపోయినవి. ఇంటిలో నేమియు లేదు. మట్టమధ్యాహ్న మగునరికి యతిథులు వచ్చినారు. ఇంటిలో నరసోలెడు గింజలు లేవు. అప్పుడు భార్యయొద్ద కాతండు వచ్చి ఇప్పుడు వచ్చిన యతిథులను బూజించు టెట్లు?— అని యడిగెను. వనిత తన మును మెడను గట్టుకొని మంగళసూత్ర మిచ్చి "ఇది యమ్మి వారికిం గావలసిన సామగ్రిని తెండు. అమ్మాయి చద్దియన్నము తినినది. మన మీ దినము భుజింపకున్నను సాయంకాలము కాకుండ భోజనముపెట్టి పిల్లను దీసికొని రాత్రి యెటకైనం బోదము"ని భార్య పలికెను. మంగళసూత్రమునకు రెండు వరాలు కాంబోలు వచ్చినవి. వ్యయపరచి యా యతిథులకు సంతుష్టిగా భోజనముపెట్టి శిష్టాన్నము కొంచెము సాయంకాలమునం గూఁతునకుంబెట్టి, తాము తినక, వా రా రాత్రి యెవ్వరితోడను చెప్పక వెడలిపోవం బ్రయత్నించిరి. కాని, ఈ యూరనున్న యొక సంపన్నుడీ విషయమును గర్ణాకర్ణిగా విని యాయనయొద్ద కా రాత్రి వచ్చి "సుబ్బరాజుగారూ! మీకు దుర్దినములు వచ్చినవి. దరిద్రతకంటె దుస్స్థితి లేదు. మిమ్ము నేను గనిపట్టుదును. మీరు పోవలద"ని చెప్పెను. "ఓ యబ్బ! దుష్టదినములు మాత్రము మనమేమి చేయగలమయ్యా? దరిద్రము పోతరాజుగారు పడలేదా? ఆయనకంటె మే మెక్కువవారమా? ధర్మబుద్ధిచే నొకరు నా కింత పెట్టంగ నేను దినువాండను గాను. పోతరాజుగారిని రక్షించిన యొంటిమెట్టు కోదండ రామమూర్తి మమ్మేల రక్షించండు?

ఆదవుటయినట్టే పొవుదుము. నాయనా! పోతరాజుగారు 'మదిరక్షణేవి యనబలుండను పద్దిల్లక్ష్మింతుండు మందిరమునకు వచ్చు'' నని చెప్పినారు. యమ్మయు మద్దు పెట్టకుము. కాని నా దొక్క కోరిక యున్నది. ఎవ్వరైన నతిథులు వచ్చుచుండెదరు. వారిని నీవు వారిని చేతనైనంతవరకు నాదరించుచుండుము. అట్లు చేయువెడల బోతరాజుగారు సంతసింతురు'' అని చెప్పి యాతని వంపివైచి, ఇదివరకు దాను వ్రాసిన తాళపత్ర గ్రంథము లన్నియు నటుక మీదకు బదిలముగా దాచి, తాను వ్రాసిన పోతరాజుగారి భాగవతమును దేవతార్చనవు బెట్టెతో గూడ వంగవస్త్రమునజుట్టి తలపై బెట్టుకొని, పోతరాజుగారి మద్దెల పిచువ గట్టుకొని, గంటము మొలలో బెట్టుకొని, చేతులెత్తుకొని, భార్యచేయి పట్టుకొని—

కం. శ్రీకంఠ చాపఖండన
పాకారి ప్రముఖ వినుత, భండన విలస
త్కాకుత్స్థ వంశ మండన
రాకేందు యశో విశాల రామ భూపాలా.

యని పఠించుకొనుచు వెడలిపోయెను.

2

అది మహమ్మదీయుల రాజ్యము. ఆ యూరి పేరేదో తెలియదు. జోడుగుఱ్ఱాల బండిమీద నబాబుగారు బయలుదేరి—'కాసు' దూరము పోయి తిరుగ నింటికి బోవుచున్నారు. ఆ దారిలో నొక బ్రాహ్మణుడు నిలువబడియున్నాడు. గుఱ్ఱపుబండి వచ్చుచున్నది. "ఓయబ్బా! ఆపవయ్యా బండి! ఒక్కమాట పరుగా?" యని బండివాని కాతడు కేక వైచెను. బండియాపక యాతడు తోలుకొనిపోవుచుండగా నా బ్రాహ్మణుడు గుఱ్ఱపు గళ్లెములను బట్టుకొని బండి నాపెను. గుఱ్ఱములు బెదరుచున్నవి కాని వానిని గదలనీకుండ నాతడు పట్టుకొనియున్నాడు. ముందు గొంతదూరము పోయిన తురుఫు సవారులు వెనుకకు దిరిగిరి. మరికొందఱు జనులు మూగిరి. నబాబుగారు బండి దిగినారు. ఆయనయొద్ద కాతడు వెళ్లి "మాయబ్బ! నీ వే నటయ్యా! ఈ చుట్టుపట్ల పొలాలకంతకును రాజవు? సరేకాని, నాకేమైన భత్యమేర్పాటు చేసి, తాటాకు గ్రంథాలు వ్రాయింపరాదటయ్యా! నాకు జరుగుబాటుగను మండును. నీకు ఖ్యాతిగాను మండును. సుఖముగా గూరుచుండి వ్రాయుదును. నీ కచ్చేరీలోనికి నన్ను రానీయరని నిన్ను జూచుట కీడకు వచ్చినాను. ఎవరేమి చెప్పినను నెందురో వినవచ్చును. బండ విమ్మళముగా దోలించుకొనరాదయ్యా" యని నబాబుగారితో ననియెను. బ్రదుకు దెరువు

కొఱకు బ్రభువు బ్రహ్మమును సందర్శించునప్పటి సంభాషణ మిట్లున్నది. ప్రభూ! త్వ మెఱుగునా? వధుత్వ మెఱుగు ... వ యెఱుగునా? మార్దవ మెఱుగునా? మర్యాద ... నా? మాట తీరెఱుగునా? అయ్యో! వట్టి జానపదుడు. రూపు మోట. వస్త్రమున మోట. పలుకున మోట. వట్టి నిష్కల్మషుడు. అమాయకుడు. మన నొకటి నోట నొకటి యున్నదా? శుద్ధ సత్యకాలపువాడు. ఋషి విగ్రహుడు. హరీ! ఇప్పటి ఇంద్రజాల మహేంద్రజాల మహామహోపాధ్యాయులలోని వాడా? ఆ వారిలో గొందఱు సత్యసంధులకు దక్క దఱచుగా నెవ్వరినిజూచినను నోపలు ... రింపు. నోరిగిలింపు. మొగమెదుట నమస్కారములు. వెనుక దిరస్కారములు. తేనెపట్టు— పిడికిలి కోతిపట్టు. పెదవిని మందహాసము. హృదయమున జంద్రహాసము. ఆతడట్టి వారిలోవాడా? తన కుపకారపుమాట యేదో యెఱుగడు. పరుల కుపకారపు మాట యేదో యెఱుగుడు. మనసులో నేది సత్యమని తోచునో యది రావలసినదే. ఆ వచ్చుటలో నొక సొంపు లేదు. సంతన లేదు. నీటులేదు. మాటలేదు. కఱ్ఱిపడి కంకరరాతి పాకముతో రావలసినదే! ఆతడనినమాటలు విని వఱకు కొంత నిశ్చేష్టితులై యూరకుండిరి. నబాబుగారివంటి వానిని సుబ్బరాజుగారెట్లు చూడ లేదో, సుబ్బరాజుగారివంటివానిని నబాబుగారట్లు చూడలేదు. "మాయబ్బ ... చూపయ్యా!

'కారే రాజులు రాజ్యముల్ గలుగవే గర్వోన్నతిం జెందరే?
వారేరీ సిరి మూటకట్టుకొని పోవంజాలిరే భూమిపై
బేరైనం గలదే శిబిప్రముఖులున్ బ్రీతి న్యశస్కాములై
యీరే కోర్కుల వారలన్ మఱచిరే! యిక్కాలమున్ భార్గవా'

యని పోతరాజుగారు సెలవిచ్చి రయ్యా! అడుగక యిచ్చినదియేండ్ల ... వయ్యా! నీ పొలాలన్నియు నాకూఱకే యిచ్చినను నా కక్కఱలేదు. ఏదో కొలువు చేయించు కోవయ్యా! ఎందుకింత యోజన? నీవిచ్చు భత్యము నాకేమియు నక్కఱలేదు. ఒక పూట కొక్క యతిథి కన్నముపెట్టి మిగిలిన గంజితో నా కూతురును రక్షించు దును. నేను నా భార్యయు బస్తుండెదము. కాదేని కాయయో కసరో తినుచుందుము. మా మాటకేమి?" అని బ్రాహ్మణుడు పలికెను. ఇంకను నబాబుగారు నివ్వెరగుపడు కొని చూచుచుండగా "నీతో నాకేమి పోవయ్యా—రాజన్నప్పుడు పోతరాజుగారే రాజు నీ వెక్కడి రాజువయ్యా" యని యాతడు పోబోవునరికి నబాబుగారు భటులకు సన్నచేసిరో యేమో కాని నల్వురు భటులు సుబ్బరాజుగారిని నున్నములోని కెముకలు గొట్టిరి. సుబ్బరాజుగారు రామ రామ యనుచు నా దెబ్బలన్నియు నే మాత్రము కిం బాటయిన లేకుండ కన్నయినం జిట్లించుకొనకుండ సహించెను. మరియొక భటుడు వచ్చి యాయన జన్నిదమును ద్రెంపబోవగ నాతని నెత్తిపై తన గంటము మొనతో గొట్టెను. వాడు గిలగిలలాడుచు గ్రిందబడిపోయెను. అంత సుబ్బరాజుగారు కారాగృహమందుంచబడిరి. నవాబుగారు తమ మహలునకు బోయిరి.

3

స్ఫోటకపు వ్యాధులచే విషూచి వ్యాధులచే నా మహమ్మదీయ గ్రామము నిండియున్నది. జనులు కుప్పతిప్పలుగా జచ్చుచున్నారు. బండ్లమీదవైచి శవము దీసికొని పోవుచున్నారు. సుబ్బరాజుగారి కారాగృహమున కొక్క నలుబది బారల దూరమున నొక కానుగు చెటు న్నది. అది వీధిప్రక్క నున్నది. దానిక్రిందనే, దుర్గమ్మ తన కూతుతో నివసించుచున్నది. తనకు, దనభర్త కన్నము లేకపోయినను ఏ జిరుగులో కఱ్ఱిపెండలమో తిని కాలక్షేపము చేయగలరు. కాని, అయిదేండ్లపిల్ల యట్లు బ్రదుక గలదా? ఆ పిల్లను సంరక్షించుట కామె యెచ్చటనైన దాస్యమున కొప్పుకొని చేయును గదా? ఎక్కడెక్కడ దిరిగినను సదుపాయమగు నౌకరి దొఱకలేదు. తుద కొక యింట నెలకొక్కవరా జీతమున కొప్పుకొని యా యింటను స్ఫోటకపు వ్యాధిచే బాధపడుచున్న యొక కాంత కుదయమునుండి సాయంకాలమువఱకు నుపచారము చేయుట కంగీకరించెను. మాసవేతనములో దీర్చుకొను పద్ధతిమీద నొక్కమాడ ముందుగానే తీసికొని పిల్లదానికి గావలయు సామగ్రికొని కుండతో దెల్లవాఱకముందే రవంతవండి, కూడు బెట్టి దానిని దండ్రి గారాగృహము గుమ్మము వెలుపల విడిచి తాను సేవకు బోవుచుండును. ఇట్లు పదునైదు దినములు గడవకుండ నామెపిల్లకు జ్వరము వచ్చెను. కొన్న మాడ కింకను రెండు దినముల సేవ బాకి యున్నది. ఋణము తీర్చుకొనక రాదనియు, నుచితముగ నెవ్వరి సొమ్మును దీసికొనగూడదనియు నా జ్వరముతో పిల్లను గారాగృహాంగణమున విడిచి సేవకుబోయి యా బాకి తీర్చుకొని, యంతటితో సేవకు రాజాలనని చెప్పెను. పిల్లకు స్ఫోటకము వచ్చినది. రెండీతాకు లడ్డు కొని యా చెట్టుక్రిందనే వాని చాటున బిల్లను బెట్టుకొని కంటికి మంటికొక్కటిగా నేడ్చుచుండును. తండ్రి కారాగృహమందు భీష్మస్తవరాజమును జదువుకొనుచు నిట్లుండగా బైట చాటున గుడ్డలలో బిల్లను బెట్టుకొని యొక్కనాడుదయమున దుర్గమ్మ కారాగృహము నొద్దకువచ్చి పిల్లను తండ్రికి జూపి యేడ్చెను. ఉదయము పది గంటలకే యా పిల్ల మరణించెను. మృతినొందిన తన కూతును రోదనము చేయు భార్యను గాంచి కన్నులనుండి జారిన ఇందుపగింజలంతటి రెండు బాష్పముల నట్టె తుడిచి వైచి—"ఓయబ్బ! ప్రపంచ మిట్టిదని యెవరెఱుగరు? తొందరపడకు. ఇంతకు కోదండరాముడిచ్చినాడు. ఆయనయే తీసికొన్నాడు. ఓయబ్బ! తన సొమ్ము

యుగకర్త జ్ఞాపకార్థం

కీర్తి శేషులు శ్రీ. జి.కె. మంగరాజు

(1896 - 1964)

చలన చిత్ర పరిశ్రమకు - డిస్ట్రిబ్యూటరుగ, ప్రదర్శకునిగ, నిర్మాతగ మూడు దశాబ్దాలపాటు సేవ చేశారు.

మా కంపెనీ - డైరెక్టరు, ఛైర్మన్, వ్యవస్థాపకులు. కలకత్తా మద్రాసుల మధ్య తొలుత టాకీ నెలకొల్పిన మహానుభావుడు.

తొలి తెలుగు చిత్రాన్ని నిర్మించడానికి ప్రోత్సహించిన ఉత్సాహి.

చలనచిత్ర పంపిణీ దారుగ దారితీసిన తొలి ఆంధ్రుడు.

అనుభవజ్ఞులు, ప్రజ్ఞావంతులు అయిన పలువురు సాంకేతిక నిపుణులను, నటులను నిర్మాతలు కావడానికి ప్రోత్సహించారు.

ఆంధ్రాఫిల్మ్ ఛాంబరు అవతరించినప్పుడీయనే ప్రధమ ఛైర్మన్.

పూర్ణయాత్రా స్పెషల్ రైల్లు నడిపి అశేష ప్రజానీకంచే కీర్తింపబడ్డారు.

ఆయన పలుముఖప్రజ్ఞను, ఉపజ్ఞను యిక్కడ పొందు పరచాలని చూడడం సూర్యునికి **దివిటీ** పట్టడం లాంటిది.

ఇట్లు

పూర్ణాపిక్చర్స్ (ప్రై) లిమిటెడ్

డైరెక్టర్లు-సిబ్బంది: విజయవాడ, విశాఖపట్నం, గుంటకల్, సికింద్రాబాద్, మద్రాస్

...వడమీ? పోతురాజుగారి మాటయందు నాకున్నట్లే పీక (భ్రమాబుద్ధి యున్నది ...వు క్రొప్పెదము.

'మృత్తిక పిరి కెల్ల బహుమాత్రము చోద్యము దేహి పుట్టుచుం
బిచ్చుచు నుండు జూచెదరు. చావకమానెడు రి భంగి నీ
వచ్చినవారి కేడ్చెదరు. చావున కొల్లిక దాగవ నే?
యెచ్చటనుల్బె నచ్చటికి నేగుట నైజము (పాణికోటికిన్'

అనియనంచ నిప్పుడు మన యమ్మ వైకుంఠ మున నున్నది. నే నెఱుగుదును. నాకు ...తియే తెలిసినది" అనెను. ఇంతలో "స్ఫోటకపు శవము నచటికి దీసికొని రాగూడదు. పోపో" యని భటు లామెను బెదరించిరి. ఆమె యే... "నాయనలారా! పోవుదుము. క్షమింపు"డని భర్తవంక తిరిగి "ఎవ్వరికైన నొకట... క మిచ్చినంగాని ఈ పిల్లకుం దరువాత కర్మము జరుగదు. నాయొద్ద నేమియు లేదు. నే నే తీసికొనిపోయి నా చేతుల తోనే ఈ పని చేయవలయునా?" యని గోలున నేడ్చుచు నటాలున బోయెను. ఆమె యేడ్పు చూచి భర్త గుండెలే కావు—బ్రహ్మాండ గోళమంతయు గడగడ వడకినట్లయ్యెను. ఏమైన యాపద వచ్చినప్పుడు—అందులో మహాపతివ్రత కాపద వచ్చినప్పుడు—ఆ యాపద కన్నకడుపుతో జేరినప్పుడు—పునాదులతో జెల్లగిల్లినట్లు (ప్రకృతి ...చు వగా నాశ్చర్య మేమి? అంత సుబ్బరాజుగార —

"లావొక్కింతయు లేదు ధైర్యము విలోలంబయ్యె (బాణంబులున్
ఠావుల్దప్పెను మూర్ఛ వచ్చె తనువున్ డస్సెన్ (శ్రమం బయ్యెడిన్
నీవే తప్ప నితః పరం బెఱుఁగ మన్నింపందగు దీనునిన్
రావే ఈశ్వర! కావవే వరద! సంరక్షించు భద్రాత్మకా!"

యను పద్యమును జదువుకొని కొంత శాంతపడి రామనామ స్మరణ మొనర్చుకొనుచుండెను.

4

సుబ్బరాజుగారి గంటపు దెబ్బ తినిన భటుడు డిరువది దినములు బాధపడి మరణించెను. ఖూనీ నేరము చేసినందులకు సుబ్బరాజుగారిని నవాబ నారింక శిక్షింపవలసియున్నది. విచారణ కొక్క దినమున నాయనను నవాబుగారి కచ్చేరి దీసికొనిపోవుట కేర్పాటయినది. వకీల్లు కావలయునా? దస్తావేజులు కావలయునా? సా...్యము కావలయునా? నవాబుగారి యెదుటనే కదా నేరము జరిగినది? భీష్మైకాదశీ దినమున విచారణ జరుగనై యున్నది. ఆ యుదయముననే దేకుకొనుచు నాతనిభార్య కా గృహమునొద్దకు వచ్చి భర్తను గాంచి "నా కీ యుదయముననుండి వాంతులు భేదు లగు...న్నవి. నా తను వీ సాయంకాలమువఱకు నిల్చునని తోచదు. నడువలేక ఇట్లు దేకుకొనుచు వచ్చితిని. సర్వధా యను (గహ ముంపవలయును." అని లోయేటబడిన గొంతుతో బలికెను. భార్యను గాంచి భర్త కొయ్యవారెను. ఒక్క నిముసమునకు (బజ్ఞ గాం... చూచునరికి దన పాదముల వాయనశలాకలనుండి యావలకు లాగి వానిని గన్నులందు ...ర్చుకొని—(శీరామచంద్ర పర (బహ్మణేనమః—యని భార్య యనుచున్నది. భర్తకు ...టివెంట నీటి చుక్క లేదు. భార్య కంతకంటె లేదు. అతిశుష్కమైన వస్తువునకు ... రసమున్నది. అతి నీచమైన కార్యమునకైన రస మున్నది. అగ్నిజ్వాలలకైన రస మున్న... కాని యతిదుఃఖమున రసము లేదు. "మీ పాద సన్నిధిని నాకు మరణింపవలయున... యున్నది. కాని ఈ వ్యాధిగలవ్వ న్నక్కడ గొంతసేపైన నుండనీయరు. భటులు ...మ్మనకుండనే స్వామీ వెడలిపోదుమ. నమస్కారము." అని యామె దేకుకొనుచు బో... యెను. ఆమె యేమనుకొనుచు బోయెనో యాయన యేమనుకొనుచు గొట్టులోనుండె... వారికే తెలియదగినది. అంత

కం. కలఁడందురు దీనులయెడఁ
గలఁడందురు పరమయోగి గణములపాల
గలఁడందు రన్ని దిశలను
గలఁడు కలండనెడివాఁడు కలఁడో లేఁడో.

యని చ...కొనుచు నిట్లు గలిగిన సందేహమును వెంటనే పరిహరించుకొని,

కం. నీపాద కమల సేవయు
నీ పాదార్చకులతోడి నెమ్మి నితాంత
(శీపాద కమల సేవయు
దాపసమందార నాకు దయసేయఁగదే.

యని ధ్యానించుకొనుచుండెను. ఇంతలో విచారణకొఱకు యనను గచ్చేరికి దీసికొనిపోవు భటులు వచ్చిరి. వా రాయనను దీసికొని పోవుచుండగ "...కానుగుచెట్టు (కింద నన్నొక్క సారి నిలుపవయ్యా! నా భార్యను చూచివత్తు" నని వా...గో నొక్కని నాత డుకొరెను. వా రంగీకరింపక చెట్టు (పక్కనుండియే యాతని దీసికొని పోవుచుండ "దుర్గా! దుర్గా! దుర్గా" యని సింహగర్జనమునబిలిచెను. పలుకలేదు. ఆమె మరణించెనని నిశ్చయపఱచుకొనికోదండ రామ(పభూ యని యొక్క కేకవైచి "ఓ కానుగుచెట్టా! నా దుర్గను, నా బిడ్డను నేను పోషించుకొనలేని దినములలో నీవు నీడ నిచ్చి వారిని బోషించితివి. దిక్కుమాలినదైన నా భార్య కళేబరము (పక్కనుండియే దానిని జూడకుండ నేను బోవుచున్నాను. నీవట్టి ...వు కావు. నీవింక నామె యొద్దనే కనిపెట్టుకొని యున్నావు. నీవే నాకంటె ధన్యత కందావు. నీ కుత్తర జన్మమున [illegible] యని వడచుచున్నెట్టు ... దీసించి ...యెను. కచ్చేరిలో విచారణ యేమున్నది? "నీవు మా భటుని గంటముతో గొట్టి చంపితివి. నీకు మరణశిక్ష యేల విధింపగూడదో చెప్పుకొందువా" యని నవాబుగా రాయన నడిగిరి. "ఓయబ్బ! గంటపుదెబ్బకే చచ్చి పోయినాడయ్యా! గట్టిగా గొట్టనే లేదయ్యా! మాయన, ఎన్ని (గంథములు (వాసిన గంటమయ్యా! ముందు జన్మమున వాడు మంచి కవియై పుట్టును. ఈయన మంచి మేలు పొందుటకే యాడకు బోయినాడని నమ్మవయ్యా! మతి నన్నెదో మెప్పుమంటి వెందుకు? నన్నడుగు టెందుకు? నీ యిష్టము వచ్చినట్లు చేసికోవయ్యా. అడిగి యడిగి నీవేమాత్రము చేయఁగలవయ్యా? పో పో" యని కచ్చేరీనుండి పోవుటకు (బయల్వెళ్ల భటులాయనను బట్టుకొనిరి. ఇంత గర్వి, ఇంత పొగరుబోతు, నింత దుర్మార్గుడు లేడని యచ్చటివారంద అనుకొనిరి. (పజల యభి(పాయముల సౌమనము, సౌభాగ్యము ఏమి. ఈ యంశమువందే కాదు. అన్ని యంశములందు గూడ నిట్టిదే—అతని తల నఱుక వలయునని నవాబుగారు భటుల కాజ్ఞాపించెను. "ఓయబ్బ! ఇంతే కదా! ఈమాత్రానికే నన్నీడకు బిలిపించు టెందుకయ్యా" యని యా (బాహ్మణుడు పలికెను. భటు లాతని వధ్య స్థానమునకు గొనిపోయిరి. తలారి కత్తి చేత బట్టుకొని యాతని మొగముగాంచి గడగడ వడకి నే నీ పనిని జేయఁజాలనని కత్తినావల బారవైచెను. ఏల నఱుకలేదని నవాబుగా రాతని నడుగ "అతని రూపము నాకేమో భయంకరముగా నున్నది. నా చేతులాడుట్లు" లని యాతడు నవాబుగారి పాదములపై బడెను. "నీ వాతని నఱుకకుండునెడల నిన్ను ముందు నఱికింతు"నని నవాబుగా రాతనిని బెదరించిరి. అంత నాతడేమి చేయఁగలడు? గడగడ వడకుచు సుబ్బరాజుగారి కంఠమున బిస్మిల్లాయని కత్తి విసరెను. కంఠము తెగ లేదు. మరియొకసారి చేఁగవ తెచ్చుకొని వైచెను. తెగలేదు. "ఓయబ్బ! నీవలనగాదయ్యా. భాగవతము తలమీదనుండగా దల తెగుననియే యనుకొంటివటయ్యా! నీ బొందయద! ఎక్కడనో యడవి మృగమువలె నున్నావు. విను. నీవేమియు గష్టపడకు. వెనుకకు విఱిచి కట్టిన నా చేతులు విప్పవయ్యా. భాగవతము తలమీదినుండి దింపుదును. తరువాత నఱుకు వుగా సుఖముగా నఱుకుదువు కాని—ఎందుకింత యోజన" అని సుబ్బరాజుగారు పలికిరి. చేతులు విప్పుమని నవాబుగారు భటులకు సంజ్ఞ చేసిరి. అంత సుబ్బరాజుగారు కొర్నిపాటి (పయాణమునుండి యా నిముసమువఱకు దలమీదనే కట్టుకొనియుంచిన భాగవతమును దీసి, కన్నుల కద్దుకొని దూరముగనుంచి దానికి (బదక్షిణ మొనర్చి సాష్టాంగ మాచరించి లేచి "కోదండరామ(పభూ!" యని (బహ్మాండ కటాహ మదరున నొక్క కేకవైచి చావచుట్టగా (గిందబడి (పాణములు విడిచెను. కత్తితో భటుఁడింక నరుకుట యెందుకు? ఆతఁడెట్లు మరణించెనో? యని యందఱు కాశ్చర్యముగా నున్నది. పరీక్షించి చూడగ నాతనినోటినుండి రక్త మొలికినది. పిడుగువడినట్లు కోదండరామ(పభూ యని యాతడు వైచిన కేకతో గొంతులోని రక్తనాళము తెగి యా రక్తపు జుక్కలు వాయుద్వారమున బోవుటచే మాపిరి యాడక నిముసములో మరణ మీతనికి సిద్ధించినదని యటనున్న వైద్యుడు Scientific Explanation (శాస్త్రీయ సమాధానమును) చెప్పి, తన పాండిత్యమందఱకు దెలిసినదో లేదో యని యటు నిటు చూచెను. పరమాత్ముని యాజ్ఞ యయినది కావున (బాణములు దేహమును వదలిపోయినవని చెప్పగ వందఱకును దెలిసినమాట.

సుబ్బరాజుగారు మరణించి రనుమాట చెవినిబడగనే కన్నుల కేదైన గనబడెనో కడుపులో నేమైన గుబులు పుట్టెనోకాని గడగడ వడకి బారున నవాబుగా రేడ్చిరి. వారి కంటె ముందుగా గాబోలు వారి భటులేడ్చిరి. అప్పటి (పజ లందఱకంటె ముందుగా గాబోలు నేడ్చిరి. అంద ఱేడ్చుచున్నారు. ఎందుల కేడ్చుచున్నారో ఎవ్వరు నెఱుగరు? ఏది? ఆ సమయమున నెవ్వరికైన మతు లున్నవా? చైతన్యము లున్నవా? గోలుమన్న రోదనముతప్ప నంతకంటె నేమియు లేదు. అంతయు దీఱిన తరువాత నేడ్చిన లాభ మేమి? సుబ్బరాజుగారి కథ విన్నవారికే కన్నులు చెమ్మగిల్లవలసి యుండగ నాయన కథను జూచిన వారికి గడుపు చెఱువయ్యెననగ నాశ్చర్య మేమి? నవాబు గారెమో రామభక్తులైన వాడను. అగుగాక. రామభక్తు లెందఱులేరు. వారిలో నాత డొకడు. నవ కోటి లింగాలలో నొక బోడిలింగము లెక్కయేమి? ఆర్యావర్త దేశమున నా రామచంద్రమూర్తి మాహాత్మ్యమెఱుగని వాడెవ్వడు? నరునివఱ కెందులకు? కోతి నడుగు—కొండ(ముచ్చు నడుగు—కాకి నడుగు—(గద్ద నడుగు. అంతవఱకు గూడ నెందులకు? చెట్టు నడుగు—పుట్ట నడుగు—తొలినడుగు—అప్పనడుగు—దేశమంతటను రామనామము శతకోటి జిహ్వలతో మార్మో(మోగుచున్నది. రాముడు లేనిచోటేది? రామునిగూర్చి యొకానొక డిట్లు పలికినాడు:

సీ. వీధి పురాణంపు వేదికపై నీవు, పారాయణపు పీటపైని నీవు
దృశ్య (పబంధంపు దెరల సందున నీవు, మృతివార్త (శుతి బడ్డ యెడమ నీవు
గొల్లసుద్దుల కూడ డొల్లలందున నీవు, యక్షగానపు జెందులందు నీవు
చండాల బుజముపై మొండితంబుర నీవు, తోలుబొమ్మల నంతగోల నీవు

సడుకగదుల గోడల నీవు భక్త హృదయ
రసనలను నీవు యాయావరతను నీవు—
సృష్టి నీమయమో? నీవు సృష్టిమయమొ?
యెట్లయిననేమి? రామ! రక్షింపుమయ్యా!

ములుగు పాపయారాధ్యులు

ముదిగొండ బసవయ్యశాస్త్రిగారు

[1921 దుర్మతి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

సహజ పాండితీవైభవయుతుడును రెండవ భోజుడునునగు కృష్ణరాయుని యాస్థానమువలెనే వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రి ప్రభువర్యుని యాస్థానము కూడ పాపయారాధ్యాది మహాకవులతో నిండారియుండెడిది. వేంకటాద్రినాయని యాస్థానమం దష్టదిగ్గజములను యెనమండుగురు పండితులు కలరు. మన సుప్రసిద్ధ మహాకవి పాపయారాధ్యులు కూడ వారిలో నొకడని కొందఱు చెప్పెదరు. కాని యది యంత సరియైనదిగాం దోపదు. పాపయారాధ్యులు తా నొక :—

సీ. "వాసిరెడ్డి కులాబ్జ వనజాతు ..రాజ
సింహుల సన్నిధిం జెలి..ంగాంచి"

అని చెప్పుటవలన నీ కవి యష్ట దిగ్గజములలో వాడుగాక, చెలిమి యనుటవలన నా బాల్యమిత్రుడని యూహింపదగియున్నాడు. ఇం..మన పాపయారాధ్యులు నాయన కా బాల్యమిత్రుడు. పాపయారాధ్యుడు సంస్కృతాంధ్ర భాషా పారంగతుడు, సరస కవితా విశారదుడు. ఈ మహాకవి సంస్కృతమునందు ఏకాదశీ మాహాత్మ్యమను చంపూప్రబంధమును రచియించి వేంకటాద్రి ప్రభువర్యునకు గృతి నొసంగి తదాస్థానమునం దభినవ కాళిదాస బిరుదమును వహించెను. ఈ ప్ర..ంధము పీఠికమండి యొక్క శ్లోకమును జూపుచున్నాము:

శ్లో. శ్రీ వేంకటాద్రి నృపతే ర్గు..రత్నరాశే
రేకాదశీ వ్రత విశేష కథా ప్రపంచః
చంపూ ప్రబంధతిలకో భజతి ప్రతీతిం
విద్వన్నుతా మతిశయోక్తి ధు..గరిమ్ణః

ఈ ప్రబంధమునందు వేంకటాద్రినా..ుని కథానాయకునింజేసి నాయని ఏకాదశీవ్రత పరాయణత్వమును దాన దాక్షిణ్యాది ..ణగణంబును రాజ్యపాలనా వైభవంబును చక్కగ నభివర్ణించినాడు. వేంకటాద్రినాయ.. లక్ష్మీపురాధీశ్వరుడని చెప్పియున్నాడు. కృష్ణాతీరస్థమగు చింతపల్లి గ్రామమునకు లక్ష్మీపురమను నామాంతర మున్నట్లు వాడుకగలదు. నాయని పూర్వులు చింతపల్లిని ..జధానిగం జేసుకొనియుండి.. వేంకటాద్రి ప్రభువు క్రీస్తుశకము 1765 వ సంవత్సర..నందు జన్మించి, 1786—87 ప్రాంతముల వఱకుం గూడ నీ చింతపల్లిలో నుండిన..ను, పిదప నిజపరివార సహితముగ నమరావతిని రాజధానిగ మార్చుకొని యందు ప్రబ..ంచి యున్నటులను, దెలియవచ్చుచున్నది. వారిది చింతపల్లిలో నిప్పటికిని శిథిలావస్థ..ందియున్న గొప్ప కోట కలదు. ఇంతియకాక నాయని వంశస్థులలో గూడ గొందఱిప్ప..టికి నా గ్రామమందు నివసించియున్నవారు. పాపయారాధ్యుని వంశస్థులలో గూడ నొకర.. కలరు. దీనింబట్టి వేంకటాద్రినాయనికిని పాపయారాధ్యులకును చిరతరాబాల్యవర్ధిత స్నే..ముున్నట్లు దృ..పడుచున్నది. వేంకటాద్రి ప్రభువర్యుం డమ..తిని రాజధానిగ మా..కొనిన పిదప నమరావతి యమరావతిని బోలి సమస్త వైభవములతో నిండియుండె... ఆ పట్టమునం దిప్పటికిని యొక ప్రదేశమునకు నందనమని పేరు వాడుకగా నున్న... వేంకటాద్రిప్రభు వమరావతీశ్వరుడగుటవలన తన యాస్థాన పండితు లష్టదిగ్గజము..నియు దన విహారోద్యానవనమునకు నందనవనమనియుం దనకొలువుకూటమునకు సుధర్మ య..నియుం దత్ప్రాంతమునం బ్రవహించు కృష్ణావేణికి దివిజగంగయనియు పేరులనుపెట్టిం గల్పి..చుకొని భూలోక దేవేంద్రుడై మహావైభవముతో రాజ్యపాలన మొనర్చినట్లు స్పష్టపడు..న్నది. వేంకటాద్రీంద్రుడు చక్కని భాషాజ్ఞానము కలిగి యుభయ భాషారసజ్ఞతాధుర..డై యనేక విద్వత్కవుల నాదరించి యనేక సంస్కృతాంధ్ర గ్రంథాధినాథుడై యభి..నవభోజుడను నన్వర్థ బిరుదమును నిర్వహింపజేసెను. జగత్ప్రసిద్ధుడగు నీ ర..కేంద్రునిగూర్చి చెప్పవల..నునవిన పెక్కువిషయములు కలవుగాని గ్రంథ విస్తరభీతిచే ..ంతట విరమించి ప్రకృత విషయమగుటచేత పాపయారాధ్యుని గురించి విచారిం..ము.

ఈ కవి తింగడారి బ్రాహ్మణుడు. కౌండిన్యగోత్రుడు. ఈతని తల్లి భ్రమరాంబ. తండ్రి సితయారాధ్యుడు. గురువు శ్రీ శంభురి..స్వామి. ఈతని నివాసస్థలము ప్రథమమందు చింతపల్లి. పిదప రాజమ్మానితుడై యమరావతియందు నివసించెను. కవుల చరిత్రయందు ఈ కవిని గురించి వేమనారాధ్యుల సంగమేశ్వరాధ్యులు అని శీర్షికతో వ్రించ క వ్రాయబడి యు..న్న.. . వేమనారాధ్యుల.. అనునది మూలపురుషుని నా.. కవికి ములుగువా రని గృహనామము సుప్రసిద్ధము. సంగమేశ్వరారాధ్యు.. కవికి నామాంతరము. కాని పెక్కు గ్రంథములయందు పాపయారాధ్యులు .. కొనియున్నాడు. సర్వమధురమునం దిట్లు గద్య పద్యమును వ్రాసికొనినాడు.

చ. ఇది యపరంజి సొమ్మపయి నింపుగ కెంపులు చెక్కినట్లు తొ
ప్పిదముగ మింటితెర్వరులం బెద్దల నిద్దరం జెప్పు కబ్బమై
మొదవుల పాలతెమ్మ లన ముచ్చటలంగల ముల్గు పాపయా
రదు లొనరించు సర్వ మధురంబును దొల్తటి విన్నపంబగున్.

మఱియు నీ కవి తాను రచించిన గ్రంథములం దొక్కొక్క రీతి వ్రాసుకొని యున్నాడు. సరస సహృదయాను రంజనమునం దిట్లున్నది:—.. శ్రీమదుభయ భాషారసజ్ఞ రసాగ్ర నృత్యన్నాటకాలంకార గ్రంథాంధ్ర ప్రబ.. కవితా నిబంధన శ్రీ మద్వేమనారాధ్యవంశ పయఃపారావార రాకాసుధాకర పాప.. ధాన విరచితంబగు సరస హృదయాను రంజనమునందు ప్రథమాశ్వాసము. ..చరిత్రలో :

సీ. పదపదార్థ నిబంధ బంధురంబుగ ధరా తల మెల్ల నెరుగ శంతను ..
సరస శృంగారానుషంగముల్ తనరం జూపంగ నహల్యావధూ ప..
ధీమజ్జన స్తవ్య ధీమజ్జనోన్మేషకరముగా వలరు ఘూర్జర చరిత్ర
లసదలంకార లాలన విశంకటముగాం బరగు నింద్రాత్మజా పరి..

ఆ. శతక పూజాస్తవంబు లఱిసంఖ్య
మీసం య నీవు పొసంగించు సారకావ్య
రచన మాకెల్ల సమ్మదార్ద్రతం బొసంగె
సరసరుచిసాంద్ర సంగమేశ్వర కవీంద్ర!

అని ఈ విధముగ నభిధానాంతరమును వ్రాసికొనియున్నను ప్రాయికముగ ..వతాది మహా గ్రంథములయం దీ పాపరాయాధ్యాభిధానమునే జెప్పుకొని ..బట్టి పాపయారాధ్యులనియే ఉదాహరించితిని. వీరేశలింగకవిగా రీ కవిని గుఱి.. వ్రాసియుండిరని యుదాహరించితిని. కాని వారికి కవుల చరిత్ర వ్రాయు.. కుల గోత్రములైన సరిగా తెలియవని చెప్పుటకు సాహసింపవలసి వ..
గాక, మఱికొన్ని చరిత్రములు కూడ వీరేశలింగముగా రిట్లు వ్రాసియు.. సాహసపు వ్రాత యిం కొకటి కలదు. "ఈ కవి కవిత్వము ప్రౌఢమైనదియే. కా.. దుష్టముల౦ దనేకములు కానంబడుచున్నవి" అని వ్రాసియుండిరి. క.. రెంచినటుల ఈ కవి కవిజన సామాన్యుడు గాక సకల శాస్త్ర పారంగతుడై.. తాంధ్రములయం దనేక ప్రబంధములను రచియించి కవిత్వమునం ద..అను నన్వర్థ బిరుదము వడిసినవాడు. ఈ కవి విరచిత గ్రంథముల నిట.. చున్నాను. 1. ఏకాదశీ మాహాత్మ్యము (చంపువు). ఇది వేంకటాద్రినాయ.. 2. కల్యాణ చంపువు. 3. వేదాంతసార సంగ్రహము. ఈ మూడును సంస్కృ.. రచియింపంబడినవి. ఈ గ్రంథ త్రితయ మతి ప్రౌఢమై విద్వత్కవిస.. కవిపాండిత్య ప్రకర్షమును దెలుపుచున్నది.

ఇక నాంధ్ర ప్రబంధములు. 1. సరస హృదయానురంజనము .. పరిణయమను నామాంతరముగల సర్వ మధురము. 3. దేవీభాగవతము. 4. .. చారిత్రము 5. అహల్యా సంక్రందన విలాసము 6. శంతను చరిత్ర 7 ఘూర్జ.. 8. ఇంద్రాత్మజా పరిణయము మున్నగునవి. వీనిలో సర్వ మధురము మూ.. అచ్చ తెలుగు కబ్బము. మిగిలినవి మిశ్రఫణితిని రచియింపంబడినవి. ..వీ కవి సంస్కృతమునందును మిశ్రఫణితియందును అచ్చ తెలుగునందు.. లను రచియించి తన కవిత్వమును త్రివిధగతిని బ్రవర్తింపంజేసెను. శత.. బసంఖ్య సంఖ్య యనికవియె వాకొనియున్నాడు. గావ నిక వాటికి పరిమితియే.. వీనిలో 1. శంతనుచరిత్ర 2. ఘూర్జరచరిత్ర 3. ఇంద్రాత్మజా పరిణయ.. త్రితయ మెం దడగియుండెనో కన్నులం గను భాగ్యము కల్గినది కాదు. ప.. బహుళ గ్రంథ రచనా ధురంధరుడు..టయుకాక సుమారొక మాటమంది ..

విద్యాదాన మొనర్చె. తాను రచించిన [illegible] చంపువును పలవ గ్రంథములు చెప్పవలసియున్న [illegible] గుంటూరు మండలములం దందందు వలివ్వాలి కలిగియున్నది. ఈయన ప్రశిష్యులు కొంద్ర ఇప్పటికిని గలరు. వారివలన నీ మహాకవి యొక్క ప్రతిభా విశేషము లా యా ప్రాంతముల వినవచ్చుచుండును. కాని వారి కవివాక్యములే మనకు పరమప్రమాణములు. వేమనారాధ్యచారిత్రమునందు వంశావతారమున నిట్లున్నది:—

సీ. శాంతి సౌజన్య వాత్సల్య దాక్షిణ్యాది గుణములు మూర్తిగైకొనె.నవంగ
హరనేత్రదగ్ధ శంబరవైరి నరుడౌచు ధరణిలోపల రూపు దాల్చె నవంగ
సుర గురుత్వ మటుంచి నర గురుత్వము సేయ జగతి కేగిన బృహస్పతి యనంగ
తన పురాతన కవిత్వ స్థైర్య మొనగూర్పఁ దలంచి పుట్టిన కాళిదా సనంగ

గీ. తగినవార లటంచు నద్ధరణిపతులు
నతు లొనర్చుచు పూజింప నవ్యవస్త్ర
హార ముఖ భూషణాదుల నందినాఁడ
రసన నను ముల్గు పాపయారాధ్య డండ్రు.

సీ. సరస శేఖర తర్క శాబ్దికాలంకార సాహిత్య సామ్రాజ్య చక్రవర్తి
సంస్కృతాంధ్రానేక సత్ప్రబంధ నిబంధ బంధుర కల్పన భరితయశుఁడ
దిన కర్మయుత మహా త్రివిధ లింగార్చనా యత్త చిత్తాబ్జైక నిత్యచరుఁడ
షట్ఫలజ్ఞానాను సంధాన కరలసత్పరమ శివాద్వైత పండితుండ

గీ. వేమనారాధ్య వంశాబ్ధి సోముఁడనుచు
జనులు వినుతింప నెగడితి జగములందు
విమల కౌండిన్య గోత్ర పవిత్ర ముల్గు
పాపయారాధ్య నామ విభ్రాజితుండ.

మ. నను విద్వజ్జన జాల లాలిత వచో నైపుణ్య వష్టంభ గుం
ఫన ధారాళ కవిత్వ తత్వ కలనా పారంపరీ పారగున్
ఘన దైవజ్ఞ కళా విచక్షణ మనోనాళీకుఁ జేరంగ ర
మ్మని రావించి వచించె నంచితవచో మాధుర్య మేపారగన్.

మ. వర పుంభావ సరస్వతీ చతురతా వాల్లభ్య సంసూచనా
కర పాతంజల వాగ్విశుద్ధ కవితా కల్హారమాళీ రసాం
కురిత స్నిగ్ధ నిబంధ బంధుర కథాంకూరాంకిత గ్రంథ క
ల్ప రతోత్సాహివి పాపయార్య సుకవీ! ప్రత్యక్ష శోభారవీ!

ఈ పద్యములవలనఁ బాపయారాధ్యుని గుణగణ మెల్లరకు దెలియుటయకాక జ్యోతిశ్శాస్త్ర పారంగతుఁడనియు మహా వైయాకరణి యనియు పాపయారాధ్యుని వాక్యములనే వినుచున్నాము. వినుటయేగాక కవిత్వమునందలి ప్రయోగ కౌశల్యము ఈయన పాండితీ వైభవమును జాటుచున్నది. ఇంక నీ కవి శిఖామణినిం గూర్చి చెప్పవలయునవి యనేకములు కలవు. గ్రంథ విస్తరభీతిచే నింతట విరమించి ఒక్క విషయముతో నీ చరిత్రమును ముగించుచున్నాను. పాపయారాధ్యులు పరమ భాగవతోత్తముఁడు. ఈయన భక్తియంతయు దేవీపరమై యున్నది. దేవీ భాగవతము నాంధ్రీకరించిన వారిలో నీయనయే ప్రాథమికుఁడు. వేంకటాద్రి ప్రభువు గతించిన పిదప గొంతకాలమునకు తన వార్ధక దశయందు నొక కుమారుఁడు సంస్కృత భాగవతమును జదువుచుండఁ దానొక బాలీసు నానుకొని వినుచు, నాశు ధోరణి మరియొక కుమారునకు నాంధ్రీకరణమును జెప్పి వ్రాయించి యారు మాసములలో సంపూర్తి నొనరించెను. ఈయన రచించిన భాగవతమునం దెల్లయెడల భక్తిరసము వెల్లివిరిసియుండును. పాపయారాధ్యులు నొకనాఁడు చాముండికేశ్వర్యాలయమునకుఁ బ్రదోష కాలమున దర్శనార్థమై పోవునప్పటికి నందలి యర్చకుఁడు తలుపులుమూసి పోయియుండెను. ఆ సమయమందు భక్తావేశముతో—"ముక్తిద్వారము తల్పు దీయగదె చాముండా! జగజ్జీవనీ" యనెడు మకుటముతో నిరువదేడు పద్యము లాశుధోరణిఁ జెప్పునప్పటి కా జగదీశ్వరికిఁ గరుణ గలిగి తలుపులు తెఱచెనని చెప్పుదురు. ఆ పద్యములలో నొకటిమాత్రము నిటు జూపుచున్నాము.

శా. ముక్తాపాండుర హాస చంద్రికలు కెమ్మోవిం గుబాళింప మా
దృక్తాపత్రయి విన్నవించి పతి కెంతోఁ బ్రేమఁ బుట్టించి ప్రా
గుక్తాళీ చరణాంగదా రవ సముద్యోతాంగివై వచ్చి నీ
ముక్తి ద్వారము తల్పు తీయగదె చాముండా! జగజ్జీవనీ!

పాపయారాధ్యుని గ్రంథములు ముద్రణాది సాధన సంపత్తిలేక ప్రచ్ఛన్నములై యుండుటనుబట్టి లోకమంతగా నీతని కవిత్వము నెఱిఁగి యుండదు. కావున నీతని కవిత్వమును గుఱించి ఇంచుక ముచ్చటించి విడిచెదము. పాపయారాధ్యులు కవిజన సామాన్యుఁడు గాక నిరుపమాన పాండితీ వైభవోపేంద్రుడు. ఈతని కవిత్వమును విమర్శించి చూచిన నీతనికి నాంధ్ర మనిన నొక లక్ష్యములో నుండినట్లు గాన్పించదు. ఇంతమాత్రమున నీతని యాంధ్ర కవిత్వమున కేమేని కొఱత యుండెనా? కేవల మాంధ్రమందు గూడ నొక కావ్యమును రచియించెను. కావున నుభయభాషా కవితా విశారదుఁడగు నిమ్మహాకవి కవిత్వ మనర్గళ గంగాలహరివలె నిరాఘాటమై లలిత పదభూయిష్ఠమై సర్వాలంకారాలంకృతమై చదువఁ జదువఁ జవులు గొల్పుచు మనోహరమై యుండును. ఈతని కవిత్వమునుండి యుదాహరణార్థము దిఙ్మాత్రముగాఁ గొన్ని పద్యముల నిం దుదాహరించియేయున్నాము. ఆ పద్యములను బట్టి ఈతఁ డసమాన వ్యాకరణ విద్వాంసుఁడని స్పష్టపడక మానదు.

పుష్పాంజలి - శ్రీ కృష్ణ లీలాశుక కవి

మానవల్లి రామకృష్ణకవిగారు, ఎమ్. ఏ.

[1922 దుందుభి సంవత్సరాది సంచిక నుండి]

మందార మంజరీ స్యంది మకరంద రసాబ్ధయః
కస్య నాహ్లాదనాయాలం కర్ణామృతకవే ర్గిరః — గంగాంబ.

సకలజన నిరంతరాస్వాద్యమగు కృష్ణకర్ణామృతము రచించిన మహాకవి యెవ్వడో యతనిశీల మెట్టిదో యేదేశ మతనిచే సాఫల్యము చెందెనో యతని పితృభ్రాతృకళత్ర పుత్రాదు లెవ్వరో యను సందేహ పరంపరలు విప్ర సమారాధనములందును బువ్వపుబంతులందును వెన్నెల పులగములందును బాలుపేటల వనభోజనములందును గృష్ణకర్ణామృతకారుని వాగమృతధారలు గ్రోలువారు పొందకుండరు. అతఁడు చింతామణి యను వేశ్యకై తన శీలము ను దారవోసి తత్ప్రేమభరముచే జ్ఞానోదయము పెంది శృంగార సర్వస్వ రసాధిదేవతయగు శ్రీకృష్ణుని బరమప్రేమమున భజించి యతనితో సాయుజ్యము పొందెనని కథలు చెప్పుదురు. అతఁ డాంధ్రుఁడని మన మెల్లరము తలఁచియున్నారము. కృష్ణవేణ్ణానదీతీరమున నమరేశ్వరము చెంత నొక మఠమున నతఁడు జీవించియుండెననియు శ్రీకాకుళ క్షేత్రమున నుండెననియు కొందఱును జెప్పుదురు. ఓఢ్రులును వంగదేశీయులును శ్రీ పురుషోత్తమమగు జగన్నాథమున నతఁడు నివసించెననియు నతనియింట బిల్వవృక్షము మంగళాస్పదముగా నున్నందున నతనికి బిల్వమంగళస్వామి యని పేరు గలదనియు మొదలుగాఁ బెక్కు కథలు గూర్చి భాగవతమునఁ ద్రయోదశస్కంధము రచించి యతనిఁ బరమ భాగవతాగ్రగణ్యుఁడుగా నొనర్చి యర్చింతురు. శ్రీ కృష్ణ పూజా పరమార్థులగు నోఢ్రులకుఁ గృష్ణుని లీలాశుకం బారాధనీయం బనుట యేమి వింత?

నేటి కాలమునఁ గవుల చరిత్రము మాత్రము చక్కఁగాఁ దెలిసికొని యొండు రెండు పద్యములు నోటికి రప్పించుకొనినచో నొక్కొకకవి కవితా సర్వస్వమంతయు గ్రోలినంత సంతోషము పడుచున్నారము. ఇట్టి సులభ సంతోషులగు మనలఁ గీర్తిశేషులగు కవులు స్వర్లోకమునుండి చూతురేని తప్పక యామోదింతురు. కావున నతని చరిత్రము విని తృప్తిఁ బొందుదము. లీలాశుకుం డెవ్వఁడనుట యతని గ్రంథములు మఱికొన్ని లభింపగా నించుక వెలివడుచున్నది. మన యాంధ్రులకును నోఢ్రులకును మాళవ ఘూర్జరులకును సైత మాశాభంగము కలిగింపఁజాలిన యతని జన్మస్థానము కేరళ దేశమునని చెప్పుటకు సిగ్గుపడుచున్నాఁడను. అతఁడు బాల్యముననే శంకరాచార్యులవలె సన్న్యసించినందున నతని ప్రియ వర్ణ్యము "చింతామణి" భక్తజన చింతామణియగు కృష్ణుఁడేకాని చర్మసుందరియగు నాఁడుది కాదు. తుర్యాశ్రమవర్తియై కేరళమున భారత నదీ తీరమునఁ దిరునావా యను గ్రామాంతరముగల శ్వేతారణ్యమున నతఁడు దుఃకాలమంతయుఁ బుచ్చెను. అతని కృతులఁ జదువఁగా గంగా బృందావన ప్రాంతములఁ గొంతకాల మతఁడు విహరించియుండునని తలఁప నంపియున్నది. ఇతఁడు మూఁడు వ్యాకరణముల నాచార్యుఁడనందగినంత పాండిత్యము సుపార్జించి సంస్కృత ప్రాకృత వ్యాకరణములకు వ్యాఖ్యానం గూర్చె. దేవప్రణీతమగు దైవవ్యాకరణమునకుఁ బురుషకార మనువ్యాఖ్యయు, భోజదేవుని యష్టాధ్యాయికిఁ గృష్ణలీలా వినోదమను వృత్తియుఁ, వరరుచికృతమగు ప్రాకృత ప్రకాశమున కొక్కొక్క సూత్రమున కుదాహరణముగా గోవిందాభిషేకమను ప్రాకృత కావ్యమును గొన్ని కృతులును లీలాశుకుని శబ్ద శాస్త్ర పరిశ్రమ ముద్ఘోషించుచుండును. సుబంత తిజంత సామ్రాజ్యములను గ్రంథములు సి... యుని నేను సందేహించెదను. అవి భోజుని యష్టాధ్యాయి ననుసరించి సిద్ధాంత కౌముదివలె శబ్ద నిష్పత్తి ప్రదర్శకమగు గ్రంథములు. "బుభుక్షితై ర్వ్యాకరణం న భుజ్యతే" యన్నట్లు భక్తిరసమున కేకటిఁ గొనిన మన కతని వ్యాకరణ రచనతోఁ బనిలేదు. లీలాశుకుఁడు గోవిందాభిషేక... నెనిమిది సర్గలు రచించి వరరుచి ప్రాకృత వ్యాకరణమునకు మార్గము సూపిన పిదప నతని శిష్యుడు దుర్గాప్రసాదయతి దానికి వ్యాఖ్య... మఱియు నాలుగు సర్గలు త్రివిక్రమ వ్యాకరణ లక్ష్యముగా ... ముగించెను. ఇతఁడు లీలాశుకుని గూర్చి యేమనియె?

"కోదండమంగళవచోగదితే హి ధామ్ని
శ్రీ కృష్ణ దర్శనపరః కిల కర్ణభృత్యః,
జాతః క్రమేణ పరహంస పదే సితో స్మిన్
యోంకస్థిత స్త మవలోక్య జగామ తృప్తిమ్.
శ్రీ పద్మపాద మునివర్య వినేయవర్గ
శ్రీ భూషణం ముని రసౌ కవిసార్వభౌమః,
శ్రీకృష్ణరూప పరమామృత పానశీల
శ్చక్రే తదీయ చరితం బహుధా హితాయ."

అని వ్యాఖ్యా ప్రారంభమునను,

"శ్రీకృష్ణ లీలాశుక బద్ధకావ్యం
వివృత్య లోకస్య హితాయ పూర్వమ్,
తచ్ఛేష పూర్తిం చ పున ర్విధాయ
వివృణ్మహే ధోత్తరభాగ మేతమ్."

అని నవమసర్గ ప్రారంభమునను,

"ముక్తిస్థలాలయ శివాపద భక్తిలేశా
ద్దుర్గాప్రసాదయతిరి త్యభిధాం దధానః,
కర్తా స్వయం సుకృతమత్ర ఫలాన్యభీప్సుః
కృష్ణే ర్పయా మ్యథ విశుద్ధికరా మహాంతః"

అని గ్రంథాంతమునను జెప్పుకొనియె. నడుమ నొకచో "చాప ... గృహో యతీశ్వరః" అని లీలాశుకునిఁ బేర్కొనియె. పై విషయముల నాలోచింప నితని గృహనామము విల్వమంగళమనియు (విల్వ... గేరళ భాషలో నింటి సంబంధ మనుట) నితఁడు పద్మపాదాచార్యుని మునో శిష్యవంశమునో పవిత్రీకరించెననియుఁ దోచుచున్నది. స్థలము శ్వేతారణ్యమునకు దక్షిణమున ముక్కుత్తల యని క్షేత్రము పశ్చిమాంబుధికిఁ గొన్ని మైళ్ల దూరమున నుండుమ. ...

రభేదము వ్యాయమున ఓ్వమంగళ త్వము బనించి పిదప బిల్వన్య ముమ దత్సంబంధము చిలక బుట్టియుండుమో! ఇతనికాం మెవ్వుడని స్పష్టముగాఁ జెప్పుటకు వలనుగాదు. క్రీ. శ. 1050 వఱకు నుండిన భోజనిఘంటు వ్యాఖ్యాతకు వ్యాఖ్యాతయు నితఁడు వ్యాఖ్య రచించుటయుఁ బురుష కారమున హేమచంద్రు నుదాహరించుటయు నితని గ్రంథముల విద్యా రణ్యులు ధాతువృత్తిలోఁ బేర్కొనుటయుఁ జూడ సుమారు క్రీ. శ. 1250–1300 ప్రాంతమున నుండెనని యూహింపవచ్చును. ఇతఁడు పెక్కు కృతులు నానా విషయముల రచించె. అన్నిటిలో శ్రీకృష్ణుని స్తుతియే ముఖ్య విషయమై యుండును. ఇతఁడు పుర్వోత్తర మీమాంసల మత్యు ష్టపాండితి గడించెనని యితని కేనోపనిషద్భాష్య వ్యాఖ్యానమువలన దెలి యును. దాని పేరులెనే నిక్కముగా నది "శంకర హృదయంగమ"మే. ఈతఁ డీశానదేవుఁను మహా తాంత్రికుని శిష్యుఁడు గావునఁ గృష్ణపూజా పరముగాఁ గ్రమదీపిక యను నొక తంత్ర గ్రంథము విర్మింపఁగలిగెను.

> "ఈశాన దేవచరణా భరణేన
> దామోదర స్థిరయశః స్తబకోద్గమేన
> లీలాశుకేన రచితం తవ దేవ కృష్ణ
> కర్ణామృతం వహతు కల్పశతాంతరే

అని కృష్ణకర్ణామృతమునఁ జెప్పిన ఇతని గురువగు నీశానదేవుఁడు తంత్ర పద్ధతి యను మహాగ్రంథమును రచించిన ఋషికల్పుఁడు. అతఁ డాదిత్య ప్రజ్ఞుఁడను మహాత్ముని శిష్యుఁడు.

> "ఆదిత్యప్రజ్ఞ సంజ్ఞం య దాదిత్యా దధికం మహః
> నిర్జితః సమదృష్ట్యైవ నిర్లోలం యేన మన్మథః
> అర్జితై ర్యస్త్ర కుసుమై రారా దారాధయన్ యయౌ."

నిర్లోల్లుఁడగు నతని సమదృష్టిచేతనే జయింపఁబడి మదనుఁడు పైతము తన యస్త్రార్థ మేరితెచ్చిన కుసుమముల నతని పాదములఁ బూజించిపోవు నంతటి యాదిత్యప్రజ్ఞముని శిష్యుఁడు—

> "ఈశానదేవ ఇత్యాసీ దీశానో మునితేజసామ్
> ఆస్పదస్య హి యస్యాసీ దశేష గుణ సంపదామ్
> అద్వితీయ ఇతి ఖ్యాతి రాత్మ బుద్ధ్యైవ కేవలమ్."

ఈశానదేవుఁ డాధ్యాత్మదృష్టిచేతను లోకము వారలకును నద్వితీయుఁడయ్యె. వీ రిరువుర నాశ్రయించిన శిష్యులు—

> "తయోరనుగ్రహోపాంగ సంక్రాంత జ్ఞానసాగరాః
> సాగరా ఇవ గంభీరాః సంతి ధన్యా స్సహస్రశః"

అని పెక్కండ్రు విద్యాసాగరులవంటి యతులు కీర్తిస్తంభముల వంటి కృతులు రచించుట యచ్చెరువేమి?

> "తయోరేవ కృపాపాత్రం కృష్ణలీలాశుకో మునిః
> యదాశ్రమాంగణే నిత్యం రమంతే తంత్ర విస్తరాః"

అని లీలాశుకుఁడు వారి శిష్యుఁడు. పై కర్ణామృత శ్లోకములోని నీలీదామో దరులే యితనిఁ గన్న తల్లిదండ్రులు—

> "తిలకం కులపాలీనాం నీలీతి నిలయం శ్రియామ్
> యమసౌ జనయాంచక్రే యంచ కీర్తించ శాశ్వతీమ్"

పతివ్రతా తిలకమగు నీలికి లీలాశుకుఁడును గీర్తియు నమడలుగా జనించి రఁట. మృత్యుభయములేని కీర్తి యను కూఁతురే యామె సౌభాగ్యమును శాశ్వతముగా నిలిపెను.

> "యస్య దామోదరో నామ పితా సవితృ సన్నిభః
> అన్వణస్య హి యస్యా స న్నధమర్ణా మరుద్గణాః"

ఇతని తండ్రియగు దామోదరుఁడు హవిర్భాగముల నొసఁగి దేవతల నప్పుల కాఁపులుఁగాఁ జేసికొనియెనఁట. ఇతని మిత్రుఁడు భాగవతాది వ్యాఖ్యాత యగు రాఘవేశానయతి. ఇతని మనస్సు—

> "యస్య దక్షిణ కైలాస లీలా పరిణతం మహః
> చర్చా చందన గంధేన సుగంధయతి మానసమ్"

అని దక్షిణ కైలాస మను కీర్తికన్న శ్వేతారణ్యమునఁ బ్రసన్నుఁడగు మృత్యుం జయస్వామి దర్శనముచే నిత్య వికసితమగుచున్నదని,

స్వర్ణోత్సవము జరుపుకుంటున్న **ఆంధ్రపత్రిక**

శుభాకాంక్షలు అందిస్తూ ఆంధ్ర ప్రజలకు రాజ్‌సినీకార్పొరేషన్

సమర్పించు తొలి కానుక

రాజ్‌సినీ కార్పొరేషన్ వారి...

సింద్‌బాద్ అలీబాబా అల్లాఉద్దీన్

కలర్ చిత్రం

సంగీతం: రవి

"కృష్ణలీలా శుకస్యాస్య కిశోర కవిశేఖరః
స్తుతిరత్నమిదం బ్రూతే వేణువాది ముఖేందునా"

శ్రీ కృష్ణుడే మురళీనాద మధురమును వాక్కులనీ కవి ప్రశంస రచించెనని ఈ పద్యము నించుక ఇద్ది పోని స్మరించు చున్న మనము గ్రహించుకయు నీ ధముముంపాలు గానవచ్చును. ఇతని కృతులు పెక్కులు ప్రముఖమయ్యె. రచించిన వానిలో త్రిభువన సుభగ, కంసవధము, గోవిందాభిషేకము, గణపతిస్తుతి, కర్కోటకస్తుతి, రామచంద్ర స్తుతి, అభయస్తుతి, కృష్ణ చరితము, కృష్ణబాలక్రీడ, బృందావనస్తుతి, కౌస్తుభమాల, ప్రకాశిపిక, శంకర హృదయంగమము, మొదలగునవియు వ్యాకరణ గ్రంథములును ముఖ్యములు.

కథా నిర్వహణదక్షులగు మహాకవుల ప్రతిభకును మనస్సు కరంగి భక్తిపారవశ్యముచే "వాచని లోనుగా నొడలి వ ... శులం బొడమాపు పులం ... " భగవంతుని దివ్యాకార సౌందర్య ప్రవాహమున మునింగి ... పహిమను నిలుపోపక కొనియాడు కవుల స్వచ్ఛంద కవితకును ... తరము గలదు. స్తుతిపరములగు కావ్యములలో విష్ణుస్తుతులే ... మధురపద సందర్భోచితములై హృదయా... జ్ఞకములై యున్నవి. దేవీ స్తుతులును మహేశ్వర స్తుతులును నిగూఢ ... గంభీరములై ... గుణ సంభృతములై బహుతంత్రవేత్తలకుంగ ... యన్యులకు నోరు ... వెడమియాయపు. "భగవదనుగ్రహ విశేషవాచా విలాసుం డగు ... దుసు దన చిద్గగన చంద్రికలో నొసర్చిన దే ... స్తుతియు ... ండిలి దర్ప దళనము గావించుచున్నది. గేయ ప్రబంధ రత్నమగు గీతగోవిందము పాదాంత ప్రాసములలో మనోహరమై శృంగారరస పరిపాకబంధురమై పామరులకుం గృష్ణ సాన్నిధ్య సోపాన పరంపర ... జేయుచున్నది. అతి నిపుణ పరీక్షకుల కంటు గొన్నిచోట్ల గ... శిల్పము వెల్లడియై ... యుంచుక కృత్రిమమనుగా గానవచ్చును. రూప స్వామి ప్రభృతుల ...

శ్లేషమున ... ప్రవాహపాతములో శబ్ద తాండవము కలసియాడు ... కృష్ణలీలాశుకు ... బాల క్రీడలే తలంచుచు గోప గోపీ జనంబు ... దన్ము ... రూపమై యున్నది యున్నట్లు చెప్పుటలు ... వాగ్ధరణియు ... రకుండునిచే నేమైన వర్ణించుచుండగా దాను ... సుతసరోవరము ... నోలాడు సనకాదిదివ్యహంసములలో ... కాషాయమాత్ర ... గియై విలసిల్లుచుండె. ఇతని కృష్ణస్తుతి ... కర్ణామృతమున ... ల్ల తెలుంగుదురు. నేటి కొన్ని యొదయుండి కొంత ... హరించెదను. బృందారణ్యస్తుతిలో—

"... సరస్వతీ స్వైరం సేవావసర కాంక్షిణీ
దే... వ వియం ధన్యా సేవతాం దీవకీసుతమ్."

"కృష్ణ... స్తుతిసేవ ఎప్పుడెప్పుడు కలుగునో యని యుత్సుకయై చున్న సరస్వతి ... ంక యదేష్టము సేవించి ధన్యురాలగుగాక" యని ... యెత్తి చూపిన లీలాశుకుని దివ్య వచనములు వినఁగోరెదు కృష్ణభక్తులు చెప్పవారు ... గ్రహింతురుగాక.

వం... బృందావనేంద్రస్య విశ్వనాథస్య ... శవమ్
మై... సౌద్గంధి మాంగల్య కటాక్షేక్షిత దిఙ్ముఖమ్.
వం... కందర్ప సామ్రాజ్య బృందావనవనేచరమ్
బృ... ౖరిందీవరాక్షీణాం బందీకృత మితస్తతః.
అ... ంక మనంగసంకులాభి
ర్వనితాభి ర్వినతాభి రాత్తరాసమ్
కస... రవుణం కిశోరవేషం
పరిపుష్య న్మమ చిత్త మభ్యుదేతు.
మ...్యే మధ్యే కృష్ణమాణిక్యమిశ్రా
మాలా కాచి ద్వల్లవీనాం సహస్రైః
చి... భోగై ర్భోగినాం ధన్యధన్యై
ర్జీయా దేషా దీర్ఘ మాశ్రాయమాణా.

బృందావన వ్రుసనిన స్తు దేవ కృష్ణ
లీలాశుకేన రచితం నిర రసాప్లైః
ప్రత్యక్షరం పరిమున కర్ణయో స్తే
స్తోత్రం తదేత దనిశం రిహాంతు ధన్యాః.

అని మొదలుగా నరువది శ్లోకములలో కృష్ణుని రాస క్రీడ త్ర విశేష ములతో నిక్కపు వర్ణించెను. రాస వర్ణనము నెక్కుడు శృంగార రసము నొజ్ఞముగా వర్ణించినను భక్తి ప్ర స్య ధన్యము గాదు. ప్రచక్రవర్తి యును మహాకవి రుక్మిణీకల్యాణమున ర క్రీడ యత్యద్భుతము దనవిద్యా గాంభీర్య మెఱుకవడ నొకసర్గ మంతయు వర్ణించెను.

శ్లిష్టోభయ ద్రుత వినిస రణోత్తరాణి
వ్యగ్రాగ్ర చంక్రమణవం త్యవికీర్ణరేణు
అర్ధక్రమ స్థల దనుల్బ లంఘితాని
రేజుః పదాని సుదృశాం లనూపురాణి.
స్వే స్వే సహోభినయసే నిరత్యయాయః
ప్రేమద్రుతాంతరతయా పరనిర్వ్యపేక్షః
రూపేషు పార్శ్వయుగ సన్నిహితేషు విష్ణోః
గోపీజనస్య వవృతే మద పచారః.

ఇత్యాది భావములు మనకుఁ గవితయ పాండిత్యము నొసఁ గాని తీవ్ర ముగా హృదయగ్రంథిని భేదించునా ని సంశయించెదను.

లీలాశుకుఁడు తన రచించిన ద్యము లెల్లనుఁ గృ ష్ణప్రోక్తము లనియే తలంచుచుఁ దన్నతనికి సర్వా ణము చేసికొనియె. లవధ కథ (మార్కండేయుని కొఱకు శివుఁడు యముని జయించుట) కృష్ణుడే యేమేని వినఁగోరిన గోపికలకుఁ జెప్పి న్నది.

"ఇత్యాత్మనా విదితం ల వ్రజానాం
విస్మాపనాయ వచనామ మాకలయ్య
అంతర్నిగూఢహసితేన స్త్రీయస్య
నాథేన నిర్మిత మిదం శ్రవణామృతత్వం.
మందస్మితస్నపితముగ్ధ ముఖారవిందం
మందానిలాకలిత కోమ కాకపక్షమ్
అంగం తథేత దఖిల జలోచనానాం
మాంగల్య మస్తు కిము వర మస్తి కృత్యమ్
పింఛావతంసరచనోచిత శపాశం
పీనస్తనీనయన పంకజ భనీయమ్
మందార వర్ణ భరితం రసుందరీభి
ర్మందం ముహు: క్వణ వేణురసాభిరామమ్.
కించేద మద్భుతరసం రితం పురారేః
శృణ్వంతు.... ...."

అని శివుని కథయుఁ గృష్ణుని నోటనే వినుచున్నాము. యు ని గర్వము సంహరించి శివుఁడు కోప మునుపసంహరి మకొని విష్ణువుతో థావిధి సుఖ సల్లాపమునుండ మహర్షులకు "త గిరిమీఁద హరిహ రాధనంబు" గలిగెను—

అఖిల మునిజనానా మ తరన్వేషణీయం
నిఖిల నిగమవాచాం భమై ర్లక్షణీయం
నయనపథ ముపేతం మంగళానందపూరం
సపది తమనుభూయ గ్యజీగీషు ర్మునీంద్రాః

అని జెప్పృష్టికి సితాసిత బీజరూప గు న ద్వైవత ద్వం యమును నొక వర్ణనమున వాలిసెవృత్తగంధియగు ద్రువలోఁ బాడుచ గొనియాడి యున్నాఁడు.

సణిసణమణి లక్ష్మీపు నముంజాకృతేన
ప్రతిభయ లలితాంగం దంతి చర్మాంబరేణ
మధుర మధుర నారీ థరాపాంగలీలా
స్మృతిభరితవిహారాగార తాంబరేణ.
గిరివర నిజ కన్యా ల వన చ్ఛాయపూర్ణై
రపి చ భుజగహారై ర తం బాహుమధ్యే

విచిత మురళి లీలా దివ్య లీలాయితైః
చిరత వన మాలా పట్టువా వారయంత్యా.
జల జలవలిం శారదాంభోదలీలం
కబళిత నవనీతం కాలకూటాసురాః
సుస్పృశ మస్పృశవేషం ఘూర్ణితోద్యాన్మిభూషం
శరణ మిదమిదం నః శాశ్వతం ధామ భూయాత్
అవిదళిత తరంగోత్తుంగ గంగావతంసం
సమధురతర మధుధారాసార నూనావతంసమ్
కలిత శశికలాంశు శ్రేణి సంచారగౌరం
రుచిర వివిధ రత్న ప్రోద్గతోద్గారహారమ్.

అని మొదలుగా వర్ణనాస్తుతి స్వచ్ఛంద ధారామనోజ్ఞమని ల శివస్తుతి లీలాశుకుఁడు శాంతరసోచిత భావములే కూర్చెను.

త్వా మేకే ముకురాయమాణమనసః స్వామిన్ నవ
మన్యంతే కలిచి త్పునః పరిణతం వ్యస్తాత్మనా ప
అన్యే వ్యస్తతనుం సమస్తవపుషం జానంతి కేచి
న వ్యస్తం న సమస్త మి త్యలమహో దూరేధియాం
దేవ త్వదీయ చరణాంబుజ భక్తి భాజాం
ధర్మార్థ కామగతయః సహ ముక్తిలక్ష్మ్య
దాస్యో భవేయు రితి చిత్ర మిదం నచే త్స్యాత్
బాణస్య వేశ్మని భవానపి వేత్రపాణిః.
అస్తోకవిస్తరభరైరపి వాఙ్మయానా
మస్పృష్టసీమ భువనాద్భుత మాదిధామ
కిం బ్రూమహే కియ దిహ స్తుమహే మహేశ
కే వా వయం తవ గుణార్ణవవర్ణనేషు.

అని య త్న సిద్ధముగాఁ బ్రవహించు కవిత—

జిహ్వా సాయన సుధాగుళికా సుధానాం కర్ణావతంసరచనా చ కవి
విశ్వ కస్తుతి రియం తవ దేవ కృష్ణ లీలా శుకస్య సహజా
[ధ

అని లీలా కుని కీర్తి లక్ష్మి విలాసమై యుండుట యేమి య లీలాశుకా యతీశ్వరులు, శృంగార రసభావమందును భగవం వర్ణించిన ప్పుడు కేవల మద్వంద్వులై సాక్షిపదభూతులై యుంటుజ గక తత్ స్నా నమ్యాతతనులై హృదయ సంవాది భగవచ్చేష్టా స్పంద ప రానందభరితులై యుందురు. వారికిఁ గాక మనయట్టి న్మజ్జనా జ్జనులకుఁ దద్ధ్యానమానమగు తత్త్వ విశేష మెఱుఁగు

అర్ధోన్మీలిత లోచనస్య పిబతః పర్యాప్త మేకం
సద్యః ప్రస్నుతదుగ్ధ దిగ్ధ మపరం హస్తేన సంమా
మాత్రా చాంగుళి లాలితస్య చిబుకే స్మేరాయమా
విష్ణోః క్షీరకణాంబుధామ ధవళా దంతద్యుతిః పా

అని యు న్ల స్వభావోక్తి రమ్యముగా స్తుతించు కవి యుక మఱల నీ స్తన్యపానము చేయఁగలుగునా? లీలాశుకుని ఈ స్తన్యపా లా వర్ణనము వినియుండెనేని రవివర్మ తన చిత్ర లము చ వుచు మఱియొక చిత్ర పటమును మన కనుగ్రహిం డును. పద్యమునం దశ్లీల దోషము కల దందురేమో! ఈ నీ జగం ర నించక కనుదెఱచి చూచిన వార లశ్లీలము జను యణుమై ను గానఁజాలరు. ఆ దోషములు దొలఁగిన ము శుకుని వి భాగవతులమే యగుదుము.

"ప మిమ ముపదేశ మాద్రియధ్వం నిగమవనేషు నితాం
విచి భువనేషు వల్లవీనా ముపనిషదర్థ ములూఖలే నిబ

అని లీల శుకుఁడు ద్వైతా ద్వైత శూన్యవావాది పథభ్రమణ దరిగానక యలయుచుండు జనులకు సులభముగా గోపికలు ర గలిగిన రా పరతత్త్వమే యుపనిషత్తులు వెదకి వేసారిన భక్తిరస మిత లోకమున కనుగ్రహించె. లీలాశుకుని ప్రభావ మదాహర ములతో గ్రంథ రూపముగాఁ ద్వరలోఁ బ్రకటి యుత మని దీని నింతటితో విరమించుచున్నాఁడ.

ఆంధ్రపత్రిక
స్వర్ణోత్సవ సమయాన
మా
శుభాభినందనలు
పద్మశ్రీ పిక్చర్స

ఆదిభరతుడు

కొండిపర్తి శ్రీరఘుభద్రాచార్యులుగారు

[923 రుధిరోద్గారి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

పూర్వకాలమున మనదేశము వేటుజాతుల౯ంతితో నిండియుండెననియు క్రమ
క్రమముగా మధ్య ఆసియానుండి పలుతె౯ వారు వేరువేరు కాలముల ం వచ్చి
యిచ్చటి యాదిమవాసులను కొండలకు,గుట్టలకు, అ ప్రలకుదరిమివేసి వాసయో ములగు
మైదానములను దా నాక్రమించుకొనిరనియు పరి వారు లనేకులు వ్రాయు న్నారు.
ఆర్యులు నట్టివారిలో నొకతెగవారని వారి యున్ప్రాం ము. ఇందుకు భిన్నముగ ర్యులు
స్థలాంతరమునుండి వచ్చినవారు కారనియు, వారెప్పు ం నీదేశముననే వెలసిన నియు
కొందఱు చరిత్రకారులు వ్యాఖ్యానించుచున్నారు. ఏ టులనున్నను సుమారు న గువేల
వత్సరముల క్రిందట ఆర్యులు హిందూదేశపు నాయ భాగమున నుండిరనియు ప్పుడు
వారొకజాతిగా గలిసి యైకమత్యముతో వెలయుట హారుగా దమలోదము పోరాట
ములు సలుపుచు భిన్నభిన్నములగు కూటములుగ ండిరనియు నందఱు న వరించు
చున్నారు.

ఆకాలపు టార్యులు సంపూర్ణముగు సంఘీభా ు లేనివారయ్యును, వా ట్టును
నివసించుచుండిన యితర సంఘములకంటె సరళ భావులును, దైవభక్తియు లును,
సాంఘికనీతియం దనురక్తిగలవారును, పరశ్రేయః హిష్ణుత కలవారునై ండిరి.
ప్రతికుటుంబమును వేరువేరుగ నివసించుచుండెను. ఆ కుటుంబమునకు ాలపుర
షుడు అనగా తండ్రి సర్వాధిపతి. తక్కినవా రందఱు వాని యధికారమున లోబడి
నడువ వలయును. ఆవులు, ఎద్దులు, గొర్రెలు వారిస వద. ఈ పశువులకు మే యును,
దమ కాహారమును నెక్కడ సులభముగ దొరకెడి యచ్చటికెల్ల పోవుచుం డివారు.
వారికి స్థిరములగు నివాసస్థలములు లేవు. వర్షకాల౯ందు కొండగుహలలోను యల
లలోను, తలదాచుకొనుచు వానలు లేనప్పుడు బయ మైదను, నద్యాపరిసరవ ందును
తిమ్మరుచుండిరి. ఒక్కచోట తమ మందలకు దొ ర మేత యైపోగానె మరి చోటికి
బోవుచుండిరి. ఇట్లు సంచారములు చేయుచు నొక ుంబ మొకపర్వతపార్శ్వ న జేరి
యుండ, ఆపర్వతమునకు మరొకవైపున వేరొండ కుటుంబము వసించుచుం చ్చును.
అప్పుడు వారిమందలు వీరిమందలు నొకానొకచోట ుసిపోయెడివి. అప్పుడు గడివి.
సాధారణముగా శాంతముతోడనే వివాదములు ్షానుచుండెడివారు. తతోనే
యొకరొయొకరు స్థలాంతరములకు వెడలిపొయ్యె రు. కాని క్రోధపూరిత సొరి
యొండొరుల నిర్జించుకొనుచుంటయు నప్పుడప ుు పొసగుచునే యుండె.

ఒక్కొకసమయమున ననార్యులగు వేటు ులవారితో యుద్ధములు వాటిల్లు
చుండెడివి. ఆర్యులు సామాన్యముగా పరస్వభావులని చెప్పియున్నాము. వీరితో పడుచు
వచ్చిన యనార్యులటులగాక క్రవ్యభావ ను, గతిసహృదయులునై యుండి
వీరిని బాధించు చుండెడివారు. కష్టలబలాబలము నన ంచి జయాపజయము వాటిల్లు
చుండెను. అరుదుగ మైత్రి పొసగుటయు గలదు.

ఆ కాలపు ఆర్యులు నిరాడంబరజీవులు. వ ు జీవితావశ్యక పదార్థము ు కడుం
స్వల్పములు. శరీరమున ప్రాణములు ని ర్చుకొనుట కవసరమగు హారము,
శీతముననుండి గాచుటకు దగిన దుస్తులును సున్న తృప్తినందెడివారు. వ సంపదను
మించిన సంపద వారికి లేదు. లోహరూపమగు ధనః వారెరుగరు. మిక్కుటవ ఆస్తిని
కూర్చిపెట్టుకొనుట వారికి తెలియదు. ఒండొర బాధించుకొని సాధించ నుటకు
... ప్రేరణలు వారికి లేవు. సుస్థిరగృహము నిర్మాణమునకు వారు ంగలేదు.
... నచ్చటి కేగెడివారు. వారి నొక స్థలమునకు బంధించియు ము పరి
... అందుమూలముననే రువేరు కుటుంబములకు మైత్రి
... యొండొరుల సహా ము చేకూర్చుకొనవలయు ననిగాని,
... పెద్దపెద్ద నంఘముల ని ంపవలయు ననిగాని, వా ప్రేరే
... పరిస్థితులు మొదట లేవయ్యెను. ఇందులక హారుగా వారిని వేరువే నుంచు
... మెండుగ నుండెను. సంఘబాహుళ్యవె సకొలది వారి కొక్కచో యుండుట
... చుండెను. అందరికి నాహారము దొ రుటయు, నందరిమందల ు మేత
... మిగులుచుండెను. పరుల సంపర్క ు లేకుండ దమను గా పముండు
... చెడివారు. ఋగ్వేదము బరిశీ

ఈస్థితి ... కాలము సాగినది. జనసంఖ్య హెచ్చుచు రాగా కుటుంబముల
గుచు రాగా వారు విమ్మరుటయు నెక్కువయ్యెను. క్రమక్రమముగా విశాలత
ములకు చేరిరి. ... పెద్ద బీళ్ళుగల చోట్లకు చేరిరి. ప్రవాహతీరములకు చేరిరి.
ఒక్కొక్క కుట ుమునకును, వారిమందలకును వసతు లమరుటేగాక రెండు
కుటుంబములు ... ముగ జీవింపగల్గిరి. వైరములు, స్పర్ధలు లేక మనగల్గిరి.
చరం వద్దతి ... ు గాన నొకరు సేకరించి పెట్టుకొనిన దానిని మరొక రపహ
సంభవింపలేదు. ందరికిని జాలినంతయాహారము సులభముగ లభించుటచే
వెంనే స్థలాం ములకు బోవలసిన యావశ్యకత తొలగినది. చిరకాల మొక
గలిసి మెలిసి యు ు రెండుమూడు కుటుంబములకును మైత్రి యేర్పడినది.
రానురాగము ... ంచినది. కొన్నాళ్ళకీ రెండుమూడు కుటుంబములు నొక్క
గూడుచువచ్చిరి. ార్య మొక్కొక్కకుటుంబ మితరకుటుంబములయెడ వర్తిం
నిప్పుడు ఒక ... యితర శ్రేణులయెడ వర్తింపసాగెను. కాలక్రమమున
పెరుగసాగినవి. ... వరలో ప్రవాహమున కూడుచు విడిపోవుచు నుండు వుడకల
ఒక్కస్థలముననె ుచు,నొండొరులతో బంధములులేక నిశ్చింతగా విడిపోవుచు
కుటుంబములు ... పెద్దశ్రేణులుగా నేర్పడినవి. అంతసులభముగా విడిపోజాలక

శ్రేణులలో జనము హెచ్చుగ నుండుటచేతను, వారు సులభముగా విడిజ
యొకస్థలమున రకాలము నివసించుచుంటచేతను, స్థిరతరనివాసస్థానము లేర్ప
మరియు వారం ు యాహారపానీయములకై యన్ని ఋతువులందును ప్రకృతిని
యుంటకు ... దయ్యెను. పదార్థముల సేకరించి పెట్టుకొను నాచారము
పదార్థముల యు త్తింగూర్చి శ్రద్ధవహింపవలసినవారైరి. ఇందుకొరకై వార
భూతముల రూ ... ప్రకృతిశక్తుల ప్రసాదము నర్థింపవలసినవారైరి. ఎం
గాడ్పులు నీటి ు వీరికష్టసుఖములకు మూలాధారములై పూజనీయము
వీని యన్నింటికి ... తమనివాసస్థానము సకలేప్సితార్థప్రదాయినియై య
దేవతయై వెలి ... తల్లి బిడ్డకువలె జన్మస్థానము ప్రధానపోషకురాలుగ న
... సుఖముల నిచ్చు స్వర్గముకంటెను నుత్తమముగ గ్రహింపన
జనని జన్మభూమి స్వర్గాదపి గరీయసియని వారు గానము చేయుచుండిరి.

ఇప్పటి ... స్థిరావాసములును కొంతకొంత స్థిరచరాస్తియు నేర్పడినవి
ముచ కాదిన మా పదార్థములను సంపాదించుకొనుటకు మారుగా కూర్చి పెట
దాని ననుభవిం ... లేర్పడినవి. మమకారలోభములు పెరుగసాగినవి. ఈ స
మత్సరములకు ... దారిచూపినవి. ఒకరియాస్తిని జూచి మరొకరు మాత్సర్యము
తస్కరణములు ... ినవి. క్రమముగా కుటుంబములకు గుటుంబములకు
శ్రేణులకు గలహ ములు తలసూపినవి. ఇట్లు వీరిలో వీరు గలహించుటేగాక వీ
ములకు పరిసర౯ందు నివసించు ననార్యులదాడులును హెచ్చుపెరిగినవి. స్థిర
శ్రేణులకు గలహ ములు తలసూపినవి. ఇట్లు వీరిలోవీరు గలహించుటేగాక వీరి
లకు పరిసరమ ందు నివసించు ననార్యులదాడులును హెచ్చుపెరిగినవి. స్థిర
లలోపాటు ర ులు, జయాపజయములు, కష్టలు, పరస్పరద్వేషములు, ఈ
సాధించుకొను ... త్తము వేర్వేరుతెగలవారికి మైత్రి చిత్రవిచిత్రములుగ
పూర్వ మున్న స ుష్టి, శాంతి, యానందము దూరములైనవి. మరియు
దాసక్తియు ... నది.

సఖ్యభావ ును బెంచుకొని యొండొరుల క్షేమమును బాటించుచు
లను రచించుక సంఘనిర్మాణమునకు గడంగిరి. సంప్రదాయసామరస్యము
మున్ముందు స ... సమకూరగలదు. కావున వేర్వేరు ఆర్యశ్రేణులు తా మొక
నిర్ణయించుకొ మరో దేశకాలముల ననుసరించి యుచితములైన భి
సంప్రదాయము యెడ సహిష్ణుతయు, పరస్పరసానుభూతియు, గౌరవము
నిర్ణయించుకొని సమయానుకూలములగు మార్పులను సవరణలను
యార్యసంప్రద ... నొకదానిని నిరూపించుకొనిరి. ఈ మహోన్నతి
మూలపురుషు ... వివిధశ్రేణుల సఖ్యముగూర్చి, యందరి భక్తిగౌరవముల

తము ఋగ్వేదమున గానవగును. వీరి బ్రాహ్మణమున వర్ణితములై యున్నవి. ఈ డము నామముగల వీరులు మన గ్రంథమ వీరు ప్రథముడును మహార్యజాతి విర్మా భరతు డని ప్రశంసించియుంటిమి.

భరతుడు జన్మించునాటికి ఆర్యశ్రేణ నచ్చటచ్చట స్థిరనివాసముల నేర్పరచుకొని ముడు గుడురుచుకొనిరి. తమ యున్నాటికి. గ్రహించిరి. ఎవరికివారు తమజన్మస్థానము చుండిరి. వానిని పూజింపుచుండిరి. కాని వీ మైనవని కాదు. వీరందరునొకే కూటము నొక్కమూలము నుండి యుద్భవించితి మ యుండిరి. ఏక సంప్రదాయము కలవారయ స్థితులనుబట్టి కల్గిన కించిద్భేదములను గొ

భరతుడు దేశాటనముచేసి యా షించి, వారివారి యాచారవ్యవహారముల లెన్ని యున్నను వానియడుగున బరగు శ్రేణులవారికి సమష్టిభావమును బురికొల్పె. లెవ్వియో, ప్రధానాంశము లెవ్వియో, అప్ర దృష్టిని ప్రధానాంశములపైకి ద్రిప్పగల్గె గొన్నింటి సవరించియు, గొన్నింటి దొల సర్వాంగసుందరముగ బయలుదేరదీసెను. నది. సింధునదీయాశయమున నెల్ల గల శనము గావింపగల్గినాడు.

వేర్వేరు కుటుంబము లేకమై మయ్యెనో ఆజన్మస్థానాభిమానమునే భర భూమియొక్క పావనవిగ్రహమునే ఘన సంకుచితమై పూర్ణతయేలేని యాకారము దివ్యసుందరవిగ్రహమును నిర్మించి వారి పూర్ణాభిమానముతోడను, భక్తిశ్రద్ధలతోడ ఆ సంపూర్ణసుందరవిగ్రహమున కొకనామమ చియే జగత్తు వెలయుచున్నది. ఇది లేనినా .యుండజాలవు. నామములేనిది రూపవ యము గాజాలదు. ఇప్పుడే సంఘీభవించిన నామ మేది? అంతకుపూర్వము కొన్నికొన్ని ద్వీపము, ఆర్యావర్తము, సప్తసింధువు, మొ సింధునదీయాశయమంతయు నీ నామమ ప్రాముఖ్యము నిచ్చుట యనుప్రశ్న గలుగ రును మహానందముతోడ స్వీకరించిరి. వేరవై యుండి, దుర్బలములై మనుచున్న గావించి యొక్క మహార్యజాతిని నిర్మించి కింతకంటె వారు కృతజ్ఞతను జూపగల యార్య నివాసము లన్నింటికిని సమష్టినా మనగా భరతుని నాయకత్వముక్రింద న సించు సమష్టిభూభాగము.

భరతుడు మహావీరుడు. సప్తసిం గొట్టచేసి వారందరికి నాయకుడై క శ్రేష్ఠత్వము వానినాయకత్వము నొప్పుకొని [illegible]యుండును. అందరి కష్టముల [illegible] నందగౌరవాడుకాడు. అందరి [illegible] సేవకుడని యర్థిన [illegible] జేసినవారి నావరించి య [illegible] ఇక్కట్టులు మూడుచ [illegible] సయితము దొంగిలిం [illegible] క్రూరముగ బాధించె [illegible] నుండిరి. కేవ [illegible] వచ్చిరి. [illegible]

[illegible]

గావింపబడిన మహాత్ముల వలెనే యా మహాపురుషుని నామము భరతుడు. భరత లో ననేకులు గాన్పించుచున్నారు. వారిలో కుండునై యున్నాడు. కావున వీనిని ఆని

అనేకము సింధుగంగా నదీయాశయమున యుండిరి. హానియుం దట తము నధివాస గౌరవమునకును నవియే మూలాధారములని స్వార్థముకన్న మిన్న య గానము చేయు దకిరిని సమష్టిభావము ందుర్చుట సంఘ ండి ప్రభవించినవా రై ు తామందరు జ్ఞానము వారికి లేదు. ర్యమును మరచి కాలానుసరణిని వారి రించియున్నవరి ంతలుసేసి సంఘీభవించు ట కొల్లకుండిరి.

హా యార్యశ్రేణుల పెద్ద తో గలిసి సంభా మర్శించి, పైపైన నొనిన భేదము కపరత్వమును నిరూపించి ప్రకటించి వివిధ . వారిసంప్రదాయమున మూలభావము నాంశము లెవ్వియో వి చూపి యందరి . అప్రధానములను గొ టి మార్చియు, వియు నవీనార్యసంప్రదా యము నొకదానిని ంతయో కష్టపడెను. వా కష్టము ఫలించి ర్యశ్రేణుల నతడొక్క హాజాతిగ సమ్మే

ణులుగట్టి జీవించుట కా యాధారభూత డు ముఖ్యాధారముగ గ్రహించెను; ఆజన్మ రముగ నొనర్చెను అ రకు మి కితడు అవయవస్ఫూర్తి గానించి యొక టుట ప్రతిష్ఠించెను. అం ను సమష్టిని నర్పించుట కనుకూ ముగ నొర్చెను. కావలెను గదా. నామరూ ముల ననుసరిం జగమే లేదు. నామరూ ములనువిడి వడి గాని, రూపములేనిది నా మగాని స్మరణీ వేర్వేరు శ్రేణులందరికిని ౦ వగ నుండగం శేణులవారు తమ నివాస ములకు జంబూ ంగాగల పేరుల బెట్టి వ్య గరించుచుండిరి. కె గ్రాహ్యముగుచుండెను. ని వీనిలో దేని ాతనోపపాదన బయలువే ది. దాని నంద భారతవర్షము'' అనునది యిది! చెల్లా మతమ శ్రేణుల నన్నిం సమ్మేళనము మనందరిని గణనీయులుగ నొనర్చిన భరతుని ముపాయ మేముండగల ! అప్పటినుండి ము భారతవర్షమై వ ను. భారతవర్ష మ్మేళనము గాంచిన ఆర్య ములన్నియు నివ

వు నాశ్రయించియున్న యార్యశ్రేణుల తధర్మమును నెలకొలిపి డు. నాయకుని ర్తించునందరికిని క్షేమ సమకూర్తుట దనవిగ భావించి వా వారణ తనవిధి నాయకుడనగా నందరి గద్దెను, సమ అకు పాటుపడువాడు ఆకే సేవ చేయు భరతు డట్టి నాయ శ్రేష్ఠుడు. వాని ముగ అనాగరక జాతు డెను. వా ఁడెను. ఈయన వ్యలు వీ గొప్పలు, సంబ కొని పోయెడివారు. ఆట రుపబడినప్పుడు వారు. బుద్ధికుశలతయం నెట్టుచున్నను పశు ము సరళ మార్గమునకు డి యు ర్యులను రు. వీరినే దస్యులు, కనులు, దైత్యు రితో చెలసడి వీరిని

మును సిద్ధపఱచెను. ర ప్రచారము ను. దస్యులలో సం ములు సలిసెను. సిద్ధ

కిరాతుల హూణులు, యవనులు పౌండ్రులు మొదలగు వనేకజాతుల మన [illegible]. వారిని అనేక విధముల సంస్కరించెను. ఈయన శక్తి భూతల దేశమునకంతటికిని ఆర్యావర్తమను నామ మొసగెను. జేరి ము గావింపబోవిన ప్రజ లందఱును ఈ దేశాభిమానము ముత నాడుగ్గిరి. అందరి హృదయములను ప్రేమ గౌరవ పూరితములై కేంద్రీ ంచుచుండెను. భగవద్భక్తి పూరితుడును, [illegible] ప్రజల [illegible] కర్తవ్యమును, పరస్పరాభిమానమును నొక్కి చెప్పి [illegible] యుంచ ండ, వారి సకల కష్ట సుఖములను నైశ్వర్యముల [illegible] భూమి స్థిరముగ స్థాపితమునటుల గావించెను. మాతృభూమి టించెన ఆ దివ్యభూమి వర్ణనను స్తోత్రములం దిమిడ్చెను. స్తో ముఖ విధిగా నిర్ణయించెను. ఈ పూజా విధమును సామాన్య జనందు ప్రచారము చేయవలయును. కావుననే ఆర్యులు ఈ యొక్క దివ్యమంగళ విగ్రహమును సమగ్రముగ వారి యెదుట నిట్లు [illegible]నము చేయుడని విధించిరి.

> ''ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతి
> శుతుద్రి స్తోమం సచతా పరుష్ణ్యా
> అసిక్న్యయా మరుద్వృధే వితస్తయా ర్జీకీయే
> శృణు హ్యాసుషోమయా''

భావ మేమనగా ఓ గంగా యమునా సరస్వతి శుతుద్రి [illegible] నల [illegible]నుడు. అసిక్నీనదితో గలియు మరుద్వృధా, ఓ వితస్తా, గలియు ర్జీకీయా నా ప్రార్థనల నాలకింపుడు'' ఈ స్తోత్రము [illegible] దనము సంచెపివారు.

స్తోత్రముకంటె నప్పటి ఆర్యుల మాతృభూమిని సమ [illegible] జాలునట ము శ్రేష్ఠమునగు సుంభోపాయ మేమి యుండగలదు. ఈ ణముగ నవారంద ఒక్క కుటుంబము. వీరందటకిని భారత వర్ష [illegible] స్వర్గము [illegible] గరిష్ఠురాలు. దేశాభిమాన మిట్లు పావనతమ [illegible] నేర్పడిన.

[illegible] ఆర్యులు స్వదేశమును దేవతగా భావించి ధ్యానించు అంతకు [illegible] సింధునదీయాశయమున మాత్రమే యార్య నివాసమ ప్పుడు [illegible] ''ఆర్యావర్త'' మని పిలుచుచు మహా పుణ్యభూమి యని ఆ కాలపు [illegible] దని నిట్లు వర్ణించిరి.

> ''శతద్రుశ్చ విపాశాచ తృతీ యేరావతీ తథా|
> చంద్ర భాగా వితస్తాచ సింధుః షష్ఠో వహిర్నదః''

భరతుడు ప్రచారములోనికి దెచ్చిన ఈ దేశ మాతృపూజా దేశ [illegible] వికాసమునకు దరువాతనుగూడ నా రణలో నుండబడెను. పురుషు [illegible] నాయకత్వముక్రింద సుస్థాపితమైన సూత్రమే వాని తరదేశ [illegible] వ్యాపించినప్పుడు ఆర్యులు ప్రయోగించి ఈ మాతృము వికాసపు [illegible] నొనర్చిరి. దక్షిణ దేశమున గూడ ఆర్యులు చొచ్చి భాగము [illegible] గూడ నొక యంగముగ గ్రహింపజాలిరి. ఇంకొక విశేషము క్రొత్త [illegible] క్రమించిన దేశములం దదివరకే నివసించుచున్న ప్రజలను లనుగ [illegible] వించి వారిని నాశము చేయజాలక, తమ సంప్రదాయము వారిని [illegible] దములో జేర్చుకొనుచు వచ్చిరి. వారి యాచారములను వచ్చిరి. [illegible] అనేక జాతుల వా రార్యులతో గలిసిపోయి అందరు నార్యులై చుండిరి. ఆంధ్రులు ఆర్యులగుటకు సూత్రమే ఫలించినది. ఇట్లు ప్రాముఖ [illegible] మును నిలువబెట్టుటకు మాతృమూర్తిని పూర్ణవికాస కలితము

> ''గంగేచ యమునే కృష్ణే గోదావరి సరస్వతి
> నర్మదే సింధు కావేరి జలేస్మిన్ సన్నిధిం కురు''

అని ఆర [illegible] అనుదినమును పఠించుచు ముఖ్య నదుల నెల్ల నా చున్నార [illegible] మన కృష్ణా గోదావరి నదులు ద్రావిడుల కావేరీ నదియు బడినవి. [illegible] క్రమముగా, ప్రధానములగు పర్వతములును, లును [illegible] ధ్యాన శ్లోకములం దిముడ్చుట చేకూరినది. అఖండ భారత [illegible] ష్టి సందర్శనకిని ధ్యేయమై వెలుంగుచున్నది. దీనికంతకును షుడు [illegible] భరతుడు. అతడే ఈ విశాలతర భూఖండమున నివసించు జాతి [illegible] వర్ణభేదము లేక యొక్క మహా కుటుంబముగా జేర్చి యొ నాశ్రం [illegible] యియుండు దివ్యమార్గము నేర్పరచియున్నాడు. ఈ సూత్రమ ఆధునిక [illegible] భారతీయులు హిందూదేశము నాశ్రయించియున్న సమస్త [illegible] [illegible] భేదములులేక, [illegible] [illegible] యను భేదములును లేక ఈ దేశమున నివసించుచు. ఈ [illegible] [illegible] బత్మార్పణము గావించి [illegible] సోదర [illegible] మహానందమును పొందనగును. ఇట్లు [illegible] మన [illegible] కృతజ్ఞత జూపవలసియుండునో వాని స్మరించి మన [illegible] నా సోదరులెల్లరును [illegible]

దేవాలయములు

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుగారు

[1924 క్రాక్షి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

మనదేశములో దేవాలయము లేని యెడల, అక్కడ మంచి తీర్థము కూడ రణముగా ఈ దేవాలయములకు భూవ అర్చకుని జీవనమునకును నిత్య నైవేద్య జిల్లాలలో దేవాలయపు భూములు బాగ లకు సాలువకు వేయి మొదలు పదివేల కాని, యిదియంతయు పూర్వకాలములో వాదన. ఇవి దేవునివిగాని అర్చకుల సర్వీ భోగమువాండ్రు, భజంత్రీలు, స్వస్తివాచ వర్లే వీరికిని పట్టాల నిచ్చియుందుర ఖర్చులలో అర్చకుని భూతాది ఖర్చులు తీర్మానించియున్నారు. అర్చకుడు లేనిదే ప్రత్యేకించి సర్వీసు మాన్యములు ఎక్కడ అర్చకుని కుటుంబమువారు స్వామివారి అయివజా ఎంత వృద్ధియగుచున్నను, అ దేవాలయము దుస్థితిలో నుంచుటయు పోవుటయు తటస్థించుటచేత స్వామివా వారి భూతాదికి నెల జీతముల నిచ్చుట చున్నారు. సి. ప్రొ. కోడు సె. 92 ప్రకి స్కీములు ఏర్పడుచున్నవి. ఇదిగాక ఈ పెరిగినపుడు స్వామివారి ఈనాములను పాధికే వినియోగించుటచేత, కోవెల మ ములు, మొదలగునవి నిలిచిపోవుచున్నవి రెండు చిన్న కుటుంబములకు సరిపడునట కోర్టులు తీర్పుల నిచ్చుచున్నవి. తక్కిన యొకచోటగాని ఉద్యోగములు సంపాది బంగలవలె అంటియుండరాదు. అర్చకు ములు వృద్ధిచేయబడి, గొప్ప కోవెల

తమ పూర్వులకంటె, నిప్పటివా నవనాగరికులకు రూపాయిపైని రుచింపకపోవు వర్తనలవలననో ఈ దేవాలయములను, లగునపుడు తూష్ణీంభావమును వహించ ముల నొసగకున్నారు. కాబట్టి కనీసము అ దీపారాధనలకు నెలకు రు. 15 లు ఏర్ప ఉత్సవములకును సొమ్ము మిగులకపోడు చేయించుకొన్నయెడల స్వామివారికి వచ్చ యోగింపవచ్చునో ట్రస్టీద్వారా అప్పటి సంగతి సందర్భములనుబట్టి ట్రస్టీని తీసివేయింపవచ్చును. లెక్కల లెక్క కాపీలను ఒడయవచ్చు తమ దేవాలయపు వ్యవహారముల పరిపాలన కెల్లర్హులు? నువ్వారు శాశ్వతముగా ఒక స్కీము నే

ఈ మొత్తమును గూడ పైని తనికీ చేయరని పెట్టవలెనని ప్రతి తాలూకాక నిర్మాణ సభలో ఒ ఫలములలో ట్రస్టీ

గ్రామమే లేదు. అట్టి గ్రామమేదైన నున్న తీసికొనగూడదని పెద్దలు చెప్పుదురు. సాధా మీదగాని ప్రజలవలనగాని వచ్చు నరుంబడి పారాధనలకే చాలదు. ప్పుడిప్పుడు కొన్ని ఫలించుచుండుటచేత నేక దేవాలయము రూపాయీలవరకు ఆదాయము వచ్చుచున్నది. నే, తామే అనుభవింపయునని అర్చకుల ఈనాములు కావనియు అటులైన ఎడల లు మొదలగు స్వామి నౌకర్లకు పట్టా లిచ్చి యు, దేవుని నిత్య నైవేద్య ధూపదీపారాధన రేయున్నవనియు నిటీ హైకోర్టువారు దేవునికి అర్చనయే జరుగదు గనుక నిలనికి గాని వేరుగా నీయబడి యుండలేదు. కాబట్టి యివజులోనుండియే జీ వలెను. కాని ఈ యు తమ కుటుంబము కే వినియోగించి ఉత్సవములు మొదలగున సరిగా జరిపింపక యీనాములను అర్చ లనుండి లాగుకొని కోర్టువారు, నూతన టస్టీలను ఏర్పరచు దేవాలయముల మేనే జంటు విషయమై యర్చకుల కుటుంబము తామర తంపరగా భాగించుకొని, అయివజ తయు తము జీవనో మ్మతులు, యీనాముల సమ్మతులు, ఉత్సవ గనుక నిట్లు పంచుకొన డదనియు ఒకటి గానే జీతముల నేర్పాటు యవలసినదనియు టుంబ మెంబర్లు ఇతర కోవెలలోగాని, మరి కొలవలసినదేగాని, స్వామి రి భూములమీద మంచి సంస్కారులై లది వీరికి జీత తీసికొనబడుదురు.

దైవభక్తి కొరవడుటవలననో, లేక మనలోని చేతనో కొందరు అర్చకులు అసమర్థతా దుష్ప్రవ ప్రజలు త్రొక్కిచూడకు రు. ఇవి శిథిలము న్నారు. ఉత్సవములు మొదలగువానికి విశేష కుసికి రు. 20 లు నెల జీతమిచ్చి నిత్య నైవేద్య వినయెడల దేవాలయమ మరమ్మతులకును, ఇట్టి దేవాలయములకు స్కీముల నేర్పాటు అయివజను, ఏ యే కార్యములకు నెంతెంత బంధనలను చేసెదరు. ఈ నిబంధనలను, ప్రజలు కోర్టువారిచేత మార్పించుకొనవచ్చును. తనికీ చేసికొనవచ్చును. వానిని ప్రచురించ . ఇట్టి సౌకర్యములు కలుగజేసినను గ్రామ తామే చక్కగా జరిపించుకొనజాలని యెడల నూటయేబది రూపాయల ఖర్చు పెట్టిన టు చేసికొనవచ్చును.

చ్చు పెట్టజాలరనియు, జ రూకతతో ట్రస్టీల , పౌర జీవన జ్ఞానము పల్లెటూరివారి , జిల్లాకును కమిటీల నేర్పాటు చేయుటకు బిల్లును ప్రవేశపెట్టినా . దీనిలో మరికొన్ని తీసికొని వచ్చెదరు. ఈ ప్యాసయిన ఎడల కోర్టులకు బదులు ఈ కమిటీల కుత్తర

నిర్వాహ శాఖకు లోబరుచుట మంచిదికాదని నా యభిప్రాయము. కమి కిని, కును మధ్య సంకురించు తగవులు పిటీషనులమీద కోర్టు యెడల వారి తీర్పులు స్పష్టిగ నుండుటయు త్వరలో స్వల్ప ఖర్చు పొందుయు ఆ యా గ్రామ ప్రజాభిప్రాయమును శీఘ్రము టయు తటస్థించును. ట్రస్టీలమీద పై తనికీకి గ్రామ కమిటీ మంచిది. శాఖోపశాఖలతో గవర్నమెంటు డిపార్టుమెంటుగా మన దేవస్థాన వలన ంతమాత్రము లాభము లేకపోగా ప్రజా స్వపరిపాలనమునకు కలుగజేయును. ప్రస్తుతస్థితిగతులలో వోట్లు ఎన్నికలకంటె మూల ననే తమ కమిటీ మెంబర్లను నామినేటు చేయించుకొనుట

పెద్దతిరుపతివలెనే ద్వారకా తిరుమల, సింహాచలము, కోట అంత వి, కోటిఫలి, ద్రాక్షారామము, లకిరిపల్లి, అన్నవరము మొద యము కు కూడ స్కీముల నేర్పాటు చేయవలెను. విజయనగరము, పి వరము, నూజవీడు, బొబ్బిలి, వెంకటగిరి మొదలగు సంస్థానాధీశులు దేవాలయములకు కూడ స్కీముల నేర్పాటు చేయని యెడల వా అయివ ను వెచ్చించుచున్నారో జనుల కెట్లు తెలియగలదు? లిచ్చిన ఈనాముల అయివజను, భగవత్కైంకర్యపరులు ప్రతిదినము వీ రె వినియోగించుచున్నారో ప్రజలకు తెలియవలసినది విధి. తమ బేదారులగుండా కొన్ని దేవాలయములను స్వయముగా మేనేజి వీరు ము క్రింది యుద్యోగస్థులమీద నమ్మకముంతురు. గాని ప్రజ వీరికి విశ్వాసము తక్కువ. కాబట్టి, ఆ యా చోట్ల ప్రజలు స్వల్పము గొప్ప దేవాలయములకు కూడ త్వరలో స్కీముల నేర్పాటు చేసికొ హై వమతము విజ్ఞానము పెంపొందింపవచ్చును. పాశ్చాత్య దేవాల కూడ మంచి సంస్కారులచేత మేనేజి చేయబడుచు, ప్రజల హితకార్య లకు డ్పడగలవు. సంగీతము, స్వస్తివాచకము, హరికథా కాలక్షేపములు వేదాం ోధ, పురాణ పఠనము, సంస్కృత పాఠశాలా స్థాపనము మొద మత బంధమైన కార్యములకు స్వామివారి అయివజును ఉపయోగింప యము ో ఉచితముగ కొందరు న్యాయవాదులైనను ప్రజలకు తోడ్పడి మైన జాతీయ జీవనమునకు సహకారులగుట కెట్టి సందేహములేదు. మన పూర్వపు శాస్త్రములు, కళలలోని విజ్ఞానమునకు ఆధునిక పూర్వ పరిభాష పదములతో గ్రంథములను రచియింపించి నిజమైన వ్యాపి జేయవచ్చును. మన విదేశ ప్రభువులు వారి మత వ్యాపనకు చేయు న్నారు గాని మన మతవ్యాపనకు ఒక్క దమ్మిడియైనను వా ఈ ములో, దేవాలయముల అయివజను, మన మతమునకును ఖర్చు పెట్టుకొనుట శాస్త్ర సమ్మతము న్యాయమునై యున్నది. తగిన వరణలు, మన ప్రతినిధులచేత చేయించి, దేవాలయములను, చేతు నికిగాని, ప్రజాహితకరములైనను తక్కిన కార్యముల కుపయోగ నిర్వాహక శాఖవారి చేతులలోనికిగాని పోనీయక మన మత జాతీయ వమ ము చేయుట మన విధి.

దేవస్థానపు స్కీము

1. దావా దేవాలయమునకును, దాని ఆస్తులకును ఒక్కరే ట్రస్టీ చాతుర్వర్ణ్యములలో చేరి మేజరై మహోదార్ద్యముగల యే మగవాడైనను వచ్చును. అతను, దేవాలయమున్న గ్రామములోని కాపురస్థుడుగాని మైళ్లలోపుగానున్న ఇతర గ్రామ నివాసిగ గాని యుండవచ్చును. యీల అయివజు వచ్చేవాడుగ గాని లేక తన వంతునకు రెండువేల రూపా కిమ్మ గాని స్థిరాస్తి కలవాడుగాని యుండవలెను. ఆయన యున్నాల్గొం మైన నేరమునకు శిక్షింపబడిన వాడుగ గాని యుండగూడదు.

2. పైన చెప్పిన యోగ్యతలుగల ట్రస్టీ తా నేర్పడిన తేదీ సంవత్సరములవరకు ఆ పదవిలో నుండవచ్చును. ఆ గడువు కాలమైన త నవే కోర్టువారు ఏర్పరుచుచుండవచ్చును.

[illegible] దేవాలయము [illegible] ట్రస్టీని ఏర్పరుచుకొనుచుండ[illegible]

4. స్వామివారి [illegible] ట్రస్టీ [illegible] చేయుచుండ[illegible]

5. స్వామివారికి వచ్చు ఆదాయమును, వారికి [illegible] ట్రస్టీ సరిగా నుంచవలెను [illegible] దేవాలయము ధర్మకర్త [illegible] ట్రస్టీయుంచిన [illegible] ట్రస్టీ లెక్కలను [illegible] కాపీల నీయవలెను.

6. సంవత్సరమున కొకసారి ట్రస్టీ, కోర్టు [illegible] లెక్కలను తనిఖీ చేయించుకొ[illegible] ఏబది రూపాయీలకు మించకుండ [illegible]

7. స్వామివారి ఆయువజనోనుండి అర్చకుని జీ[illegible] గుడి మరమ్మతులు మొ[illegible] ఖర్చుపెట్టుచుండవలెను.

8. నిత్యపూజయు, మామూలుగా [illegible] ట్రస్టీ యథావిధిగ జరిగించుచుండవలెను [illegible]

9. అర్చకుని జతమునకును, నిత్య పూజ వి[illegible] తరువాత దేవాలయ మరమ్మతులకును [illegible] వారి ఆయువజనోనుండి వ్యయపరుచుచుండవలెను.

10. సంవత్సరాది పండుగ దినమున గ్రా[illegible] స్వామివారి సన్నిధానమున గత సంవత్సరపు ఆదా[illegible] ట్రస్టీ బహిరంగముగా చదువవలెను. దాని కాపీని 15 [illegible] కట్టుటయేగాక మరియొక కాపీని కోర్టువారికి పంపవ[illegible]

11. అర్చకుడు ట్రస్టీయొక్క ఆయువజ్ఞలలో [illegible] అర్చకత్వము చేయుచున్నప్పటికి నెం 1 టికి కనీసము [illegible] జీతము ఏర్పాటు చేయబడును. అతని విద్యా[illegible] దేవుని ఆదాయమునుబట్టియు, ఈ జీతమును వృద్ధిచే[illegible]

12. దేవాలయమును, ప్రొద్దున 8 ఘంటల [illegible]

[illegible] వారైనను పిటీషను [illegible] ను. [illegible] వారి సహాయముతో ట్రస్టీ [illegible] ను. [illegible] కు చేయు వ్యయము [illegible] కోర్టువారు కోరినపుడు [illegible] లవా రెవరైనను [illegible] లను చూచుకొని కాపీల [illegible] చేయుగనే వారము రోజు[illegible] రివలన నియమింపబడు ఒక [illegible] లెను. ఆడిటరుకు స్వా[illegible] నీయవచ్చును. [illegible] నువకును, నిత్య పూజా [illegible] అగువానిని, [illegible] [illegible] స్వవ సంవత్సరోత్సవము [illegible] ఆ ఆదాయమునుబట్టి [illegible] మునకును, ఉత్సవము [illegible] హాలన కట్టుదమునకును [illegible] ముతో ముందుగా [illegible] వ్యయము [illegible] ము వరకు దేవాలయ[illegible] నుండవలెను. ప్రస్తు[illegible] 15 లు నౌకరీ చేసిన[illegible] బట్టియు, నడతనుబట్టి [illegible] వచ్చును. [illegible] మొదలు 12 నుండి [illegible]

[illegible] కును తెరువబడ[illegible] పర్వదినములలోను [illegible] తెరవవచ్చును.

13. [illegible] ఉదు; [illegible] అయిన [illegible] వారి సాక్ష్యము లేనిదె [illegible] ట్రస్టీ యెప్పుడును అమ్మకము చేయకూడదు.

14. సంవ[illegible] కావలసిన ఖర్చును [illegible] లకును చేయదలచిన [illegible] ముందుగా [illegible] బడ్జెట్టు [illegible] (దిట్టము) కోర్టులో దాఖలుచేసి [illegible] ను.

15. స్వా[illegible] వారి భూములమీదను, ఇతరాస్తులమీదను [illegible] అద్దెలు వగైరాలు [illegible] వసూలుచేసి ఆ మొత్తములోనుండి దేవస్థానపు [illegible] ఖర్చు చేయుచుండవలె[illegible] నిత్యపూజలకును ఉత్సవములకును వస్తురూపముగాని [illegible] రూపముగాని [illegible] కోర్టువారు సాంక్షనుచేసిన దిట్టము ప్రకారము ట్రస్టీ [illegible] వచ్చును [illegible] ట్రస్టీ [illegible] బ్యాంకులోనుపెట్టుకొనవచ్చు[illegible]

16. దేవాల[illegible] ప్రస్తుతము మిక్కిలి అవసరమైన మరమ్మతులను, [illegible] [illegible] మొదలుపెట్టి చేయించవలెను.

17. ఎప్పు[illegible] ట్రస్టీ తన వద్ద [illegible] రూపాయిలకు [illegible] ంచుకొనకూడదు. కోర్టువారిచేత [illegible] మొత్తము [illegible] ఎప్పటికప్పుడు [illegible] డిపాజిట్టు చేయు[illegible] బ్యాంకులో మిగిలిన [illegible] తీసికొని స్థిరాస్తిని కొనుచుండవచ్చును. [illegible] వలెను. కోర్టువారి [illegible]

18. దేవాల[illegible] మునందు ధర్మకర్త గంవా రెవరైనను తగిన కారణము[illegible] కనుపరచి కోర్టులో [illegible] చేసి [illegible] ట్రస్టీని తొలగించవచ్చును.

19. ఈ సి[illegible] లో అవసరమని తోచినపుడెల్లను, దేవాలయమం ధర్మకర్త[illegible] గల వాళ్లెవరు, మా[illegible] కోర్టువారిచేత చేయించుకొనవచ్చును. ఈ దావాలో చే[illegible] బడిన డిక్రీని ట్ర[illegible] యేకాక వారిలో నెవరైనను అమలు జరిగించుకొనవచ్చును. [illegible] స్కీముకు సంబంధిం[illegible] పిటీషనులన్నియు ఈ డిక్రీకి [illegible] పెట్టినట్లే యెంచబడు[illegible]

20. పైన [illegible] వ్రాసి నిబంధనలలో "కోర్టు" అను శబ్దము ఈ డిక్రీని [illegible] చేసిన [illegible] ఈ కోర్టును తీసివేసిన యెడల, ఈ దేవాలయముమీద జూరిసు[illegible] డిక్షనుగల మరియొ[illegible] కోర్టుకును కూడ అన్వయించును.

చైతన్య స్వరూప సిద్ధాంతములు

పారనంది జగన్నాథస్వామిగారు ఎమ్. ఏ.; ఎల్. టి.

[1924 రక్తాక్షి సంవత్సరాది సంచికనుండి]

మన దేశ సిద్ధాంతములో ఆత్మ మనస్సులు రెండు భిన్న పదార్థములు. పాశ్చాత్యుల శాస్త్రములో వస్తుతః రెండూ ఒకటేకాని, వ్యాపారములవలన భిన్న రీతుల నిర్ధారణీయము లగుచున్నవని చెప్పవచ్చును. ఈ ప్రపంచమునంతను చేతనా చేతనములుగ విభజించి, చైతన్యమునంతను ఒకే పదార్థముగ నిరూపించి, చైతన్యముయొక్క భిన్నావస్థలు పరిణామ క్రమములో వ్యక్తమగుచున్నవని అన్ని మతములు అంగీకరింపక తీరదు. మనుష్యునిలో వ్యక్తమైన చైతన్యస్థితిని రెండు భిన్న పదార్థములుగ పరిగణించుటకంటె ఒకే వస్తువుగ నిరూపించుట ఎక్కువ శాస్త్రీయముగ తోచుచున్నది. ఆ వస్తువుయొక్క వివిధ వ్యాపారములకు వివిధ నామము లుంచుట బాగుగానే యున్నదికాని, ఆ నామములను వస్తువులని భ్రమపడుట సంభవించకుండును. ఈ చైతన్యముయొక్క స్వరూపము వివిధావస్థలు ఈ వ్యాసములో క్లుప్తముగా విచారింతము.

మనుజుని జాగ్రదవస్థలో వ్యక్తమగుచున్న చైతన్యమే పూర్ణమైన చైతన్యమని తదితర చైతన్యావస్థ [illegible]కటి లేదనిన్నీ నిద్రలో ఈ చైతన్యము నిర్వ్యాపారమగుననిన్నీ మొన్నటివరకు తలుస్తూ ఉండిరి. ఈ సిద్ధాంతము శాస్త్రములలో మా[illegible]నా, సామాన్యులలో [illegible]కనూ నాటే ఉన్నది. నిద్రలో ఇంద్రియములన్ని వ్యాపారము లేనివి అగుటచేత, ఇంద్రియములద్వారానే బాహ్య ప్రపంచ జ్ఞానము కలుగవలెను కాబట్టి, చైతన్యమునకు నిద్రలో స్థితివ్యవహారము లుండవు. ఈ సూత్రమును అనుసరించి జాగ్రచ్చైతన్యము, నిద్రాచైతన్యము అని రెండింటిగ చైతన్యమును విభజించుచుండిరి. ఈ సిద్ధాంతమును కొంచెము పర్యాయముగా నిద్రా చైతన్యమునకు లీనచైతన్యమని పేరుపెట్టి, నిద్రలో చైతన్యము లీనమై యుండునని చెప్పినారు. వారైనా ఈ లీన చైతన్యమునకు ఏ ప్రత్యేక వ్యాపారమును కల్పించియుండలేదు.

లీన చైతన్యముయొక్క విశేషము స్మృతి, ఏకాగ్రతలో చక్కగ వ్యక్తమగుచున్నదని త్వరలో చాలమంది గ్రహించినారు. ఇదివరకు కలిగిన అనుభవము జాగ్రచ్చైతన్యమునకు వచ్చినప్పుడు ఆ ప్రతీతికి స్మృతి అని పేరు. ఈ వ్యాపారమును చక్కగ విమర్శిస్తే, మూడు అవస్థలు కనబడును. అనుభవ జననము, అనుభవ స్మృతి, జననస్మృతి కాలములకు మధ్య ఆ అనుభవముయొక్క స్థితి. ఈ స్థితి లీనచైతన్యము. జననమైన తరువాత ఆ అనుభవము సంస్కార రూపమున లీనమైయుండి, స్మృతి కాలమున తిరిగి జాగ్రదవస్థకు వచ్చుచుండును. ఇది లీనచైతన్యముయొక్క ఒక విధమైన వ్యాపారము.

ఏకాగ్రతను పరీక్షించినచో మరొక విశేషము వ్యక్తమగును. [illegible] విషయమందైనను అనేకేంద్రియములు పని చేస్తూ ఉండును. కాని ఆ వస్తువులన్నిటిలో దేనియందో ఒక దానియందు ఏకాగ్రత ఉండును. మిగిలినవన్నీ లీనములగును. ఎట్లన, నేనీ వ్యాసమును వ్రాయుచున్నప్పుడు నా నేత్రములు చూచుచుండును; నేను వ్రాయుచుండు

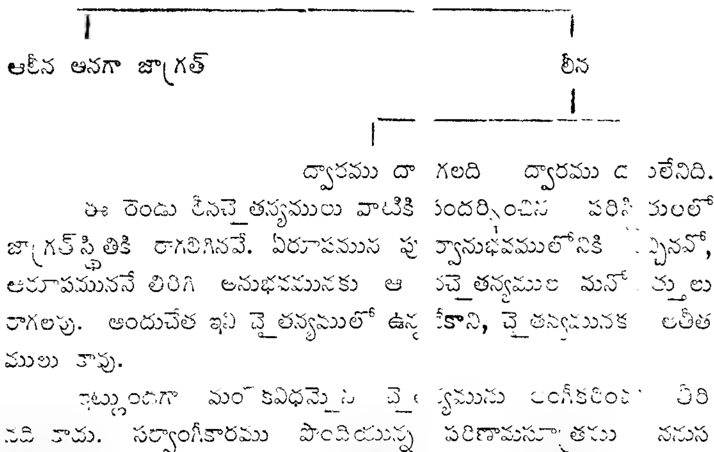
ముపైనున్న మచ్చ, వ్రాసూ ఉన్న బల్ల ఆకారము, చు[illegible] వస్తువుల ఆకారము, ఇవన్నీ కొద్దిగనో, గొప్పగనో దృగ్గోచ[illegible] ఆ ఇంద్రియము వృత్తులకు సంబంధించిన మనోవృత్తులు ఆ వృత్తులన్నీ నా ఏకాగ్రతలోనికి చేరలేదు. అవి అంద[illegible] లైనవి. ఇట్లు నేత్రేంద్రియము ఎట్లు లీన చైతన్యమున చేర్చునో అలాగే యితరేంద్రియములు కూడా చేర్చును. లీ[illegible] నకు చేరి ఇవన్నీ ఒక్కరీతిగా ఉండవు. వాటి లీనత ఎక[illegible] వగా ఉండును. ఈ ఎక్కువ తక్కువ వాటి ప్రసరించిన మ[illegible] ఏకాగ్రతను పట్టి ఉండును. ఏ వృత్తులు ఆ కాలమున మన[illegible] వగా నాటినవో, ఏవి ఏకాగ్రతలోనున్న వ్యక్తికి సంబంధిం[illegible] తక్కువ లీనము లగునో అవి స్మృతి కాలములో సులభ[illegible] దవస్థకు వచ్చును.

ఈ సిద్ధాంతమే చాలాకాలమువరకు సర్వాంగీకృతమై నిద్రావస్థ, లీన, అలీనము లనెడి జాగ్రదవస్థ ఇవి చైతన్య స్వరూపములని మన శాస్త్రజ్ఞు లందరూ సిద్ధాంతీకరిం[illegible] ఇట్లుండగా మనస్సంబంధమైన నూతన సామగ్రి కొం[illegible] వచ్చినది. వ్యక్తమైయున్న పంచేంద్రియముల ద్వారానే [illegible]నంతా సంపాదించగలము ఒకరికి తిరిగి తెలియజేయగలము [illegible]మునకు విరోధముగానుండు సంగతులు అనేకములు సం[illegible] వాటికి టెలిపథీ అని పేరుపెట్టినారు. దూరస్థు[illegible] ములు [illegible]దలైన ఏ సాధారణ మార్గమున కాకుండా, బా[illegible] ముల సహాయము లేకుండా, ఒకరి కొకరు ఒక సంగతిని కొనగల[illegible]. ఇప్పుడు బాహ్యచైతన్యము ప్రవర్తించలేదు గదా. వ్యక్తి యోగ నిద్రలో ప్రవేశించి, అతడు జాగ్రచ్చైతన్య[illegible] గని స[illegible]గతిని చెప్పుట; ఒక వ్యక్తిని అట్టి నిద్రలో [illegible] అట్టి సంగతులను చెప్పుట; జాగ్రదవస్థలో వాటిని [illegible] ప్రశ్నలు వేసినా, ఎంత ప్రయత్నము చేసినా, వాటి [illegible] లేకుండు; ఈ విధమైన వాటికి హిప్నాటిజము అని పే[illegible] ఇట్టి సంగతుల పరీక్ష వలన లీన చైతన్య స్వరూప విష[illegible] తము మారవలసి వచ్చినది.

[illegible]న చైతన్యమును రెండు సోపానములుగ విభజిం[illegible] రకము సులభముగ, సాధారణముగ, జాగ్రచ్చైతన్య వలన [illegible]ప్తికి రాగలిగినవి; ఎట్టి ప్రయత్నము చేసినా, [illegible] ప్రభావ[illegible] ఉన్నంతసేపూ స్మరణకు రాకున్నవి, అసాధారణ వచ్చు[illegible]వి రెండోరకము. వీటినిబట్టి చైతన్యమున[illegible] రాలేక[illegible]టకు ఒక ద్వారమును దాటి రాగలిగి యుండ[illegible] కమున కల్పించి శాస్త్రజ్ఞులు వర్ణించుచుందురు. చై[illegible] దాట[illegible]లిగేవి, దాటలేనివి, అని రెండు విధముల అ[illegible] దని [illegible]ద్ధాంతము ఏర్పడినది. ఈ భేదములకు కారణము

పరిస్థితులలో వ్యక్తమగుచున్నవి ఒకప్పు ప అనుభవములోని వచ్చి యున్నట్లు ఇతర రుజువులు కనబడుచున్నవి కాని జాగ్రదవస్థలో ప్రతికి, రాకుండా ఉన్నవి. జాగ్రచ్చైతన్యములో ద్వారము దాటిరాలేక పోవుట, యోగనిద్రలో వచ్చుచుండుటను పట్టి చూడగా, ఈ బాహ్యచైతన్యము కంటె అలీనచైతన్యము ఎక్కువ సంప కలదిగా తోచుచుండును. పైగా గతలోనికి వచ్చుఅంశము ఒకటైనప్పు, దాని సమయము లీనచైతన్యమునకు చేరుచున్న సామగ్రి ఇంత అని చెప్పతరము కాదు గదా. ఈ లీనచైతన్యముయొక్క వ్యాపారములను ఆత్మజిజ్ఞాసాసంఘమువారు (Psychic Research Society1)పరీక్షించి, ఈ సిద్ధాంతమును స్థాపిస్తూ ఉన్నారు.

ఇంతవరకు చెప్పినదానిని సంగ్రహించినచో చైతన్యముయొక్క భిన్నరూపములను తెలియజేయుటకు ఈ క్రింది పట్టీని తయారు చేయవచ్చును:—

ఈ రెండు లీనచైతన్యములు వాటికి సందర్భించిన పరిస్థితులలో జాగ్రత్‌స్థితికి రాగలిగినవే. ఏరూపమున పూర్వానుభవములోనికి వచ్చినవో, ఆరూపముననే తిరిగి అనుభవమునకు ఆ లీనచైతన్యముల మనోవృత్తులు రాగలవు. అందుచేత ఇవి చైతన్యములో ఉన్న వేకాని, చైతన్యమునకు అతీతములు కావు.

ఇట్లుండగా మరొకవిధమైన చైతన్యమును అంగీకరించవలసి వచ్చినది. సర్వాంగీకారము పొందియున్న పరిణామసూత్రము ననుసరించి చైతన్యపరిణామమును పరీక్షించుటచేత మనుజుని మనస్సులో జంతుసంబంధములైన భావములు, వాంఛలు, మొదలైన వృత్తులు వాసనారూపమున లీనములై యున్నట్లు కనుగొనినారు. ఆ వాంఛలు జంతువులు నిరాటంకముగ తీర్చుకొనుచున్నవో, వాటిని మానవుడు బహిరంగముగ ఆలోచించలేకున్నాడు. అలాగని అవి వానిమనస్సునుండి తొలగిపోలేదు. ఏభావములు, చర్యలు అనాగరకములు, నిరుద్ధములో, వాటిని నాగరికులు నిర్మూలము చేయలేకున్నా ముగ ప్రకటింపలేకున్నారు. ఇట్టివన్నీ పరంపరలో వాసనలుగా వ్యక్తమగుచున్నవన్ను, వాటిని సాంఘికనియమములచే యున్నిన్నా ఉన్నట్లున్ను శాస్త్రజ్ఞులు కనిపెట్టినారు. ఆ వాంఛలను తెగదీయు నాగరికులు, ముఖ్యముగ స్త్రీపురుషులు చున్నారు. ఇవి ఉనికి బాలుల మనస్సులకూర్పులోనే కాకుండా పెద్దల మనస్సు కూర్పులోకూడా ఉన్నట్లు మరొకవిధమున ఇటీవల మనశ్శాస్త్రజ్ఞులు కనుగొనుచున్నారు. ఉన్మాదము, అస్థిరత, మతివిభ్రమము, పట్టుట, గ్రహబాధ, ఈ మొదలైన పేర్లతో వ్యవహారములో (Hysteria and Merotic disorder) మనస్సంబంధమైన రోగ పరీక్ష ఇటీవల ఎక్కువైనది. ఆ జబ్బులకు శారీరకచికిత్స ఎంత రోగనివృత్తి కుండెను. మనశ్చికిత్స చేయవలెనని ప్రయత్నించు చెప్పసిగ్గగు వాంఛలు ఆరోగులను బాధిస్తున్నట్లు స్పష్టమైనవి. కొన్ని వాంఛలు ఉన్నట్లున్నూ, అవాంఛల సంగతి సూచించుటకైనా చున్నట్లున్నూ ఏవో కొన్నికొన్ని చెప్పినా సాక్షాత్తుగా చెప్పక సూచిస్తూ ఉన్నట్లున్నూ, వచ్చిబూతు ఉచ్చరించుటకు నాగరికుడు సిగ్గుపడునో అంతకంటె ఎక్కువ సిగ్గుతో ఉన్నట్లున్నూ, ఈ మొదలైన సంగతులు అనేకములు తెలిసినవి. అట్లే స్వప్నముల స్వభావమును తెలుసుకొన ప్రయత్నించిన పరీక్షకులుకూడా అలాగే చెప్పుచున్నారు. ఏవైనా జాగ్రత్ స్థితి మనోవ్యాపారములోనికైనా రాలేవో అవి ఒకస్వప్న మారువేషము. స్వప్నములోనికి వచ్చి కొంత ప్రకారాంతరతృప్తిని పొందుచున్నవని వారి మతము. ఈ వాంఛలు, ఈ వాసన, బాహ్యచైతన్యమునకు ఎన్నడు రాజాలవు. అవి చైతన్యాతీతములైన లీనచైతన్యము.

ఈ పైవిషయములను చైతన్యస్వరూప నిరూపణ మారవలసివచ్చి మనకు జాగ్రత్‌స్థితిలో వ్యక్తమయ్యే వృత్తులనే కాకుండా జాగ్రత్‌స్థితి ఎన్నడూ రాలేని వాసనారూపవృత్తులు, మనోవృత్తులున్నూ ఇంకా ములు ఉన్నవని, మనస్తత్వజ్ఞులు వాటిపరీక్ష చక్కగ చేయునిది వ్యాపారముల భావమును సమన్వయించలేదనిన్నీ తెలిసినది. మను వ్యాపారమును పరీక్షించినపుడు అనేకవ్యాపారములకు చాలా చిన్నచిన్న ఉచితమైన కారణములను నిరూపించలేకున్నామని అందరికి తెలిసిన యమే. ఈ కారణములు లీనచైతన్యములో ఒకచోట ఎక్కడో జన్మ దులుగా ఉన్నవి. సాధారణ లీనచైతన్యములోనివైనపుడు వాటిని కను శక్యమగును. సాధారణ లీనచైతన్యములోనివైనపుడు ఈ బాహ్యచై త్నము చాలునది. అతీతలీనచైతన్యమైనపుడు తెలుసుకొనుట ప్రత్యేకసాధనసామగ్రి చక్కని శాస్త్రీయకుశలత కావలసివచ్చుచున్న ఈచైతన్యమును నిరూపించుటకు ఉద్యుక్తమైయున్న మతమునకు మనో విశ్లేషణ (Psycho Analysis2) అనిపేరు. ఈ సూత్రమును సిద్ధాంతముగ అంగీకరించినా, ఈ మతముయొక్క సిద్ధాంతముల విషయమై ఇంకా చర్చ జరుగుచున్నది.

రెండురకము లీనచైతన్యముతో కూడా మూడురకముల లీనచైతన్య ఒకరకము జాగ్రచ్చైతన్యము సిద్ధమైనవి.

1. ఈ సంఘము వారి పనిని ఈ కొలనెన్. హిప్నాటిజము వ్యాపార వర్ణిస్తూ ఆత్మజిజ్ఞాస లేక "శరీరము విడిచిన తరువాత ఆత్మస్థితి" అనే పేరుతో వ్రాసిన పుస్తకము ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము వారికను.

2. ఆత్మజిజ్ఞాస అనుపేరుతో Psychic Research గురించి వట్టు, ఈ Psycho Analysis గురించి ...

యెంకి పాటలు

పురాణం సూరిశాస్త్రిగారు బి. ఏ.

[1925 క్రోధన సంవత్సరాది సంచికనుండి]

మా ప్రతిష్ఠాపనమందు చక్రనేమి క్రమ మగుపడుచుండు. ప్రస్తుత
కాలమందు తత్వజ్ఞులు, శాస్త్ర పరిశోధకులు
మనుష్యులు మానవ చరిత్రలో బలువూరు
రూపబడుచు వచ్చినవి. మత నైతిక రాజకీ
యాదులనో అటులనే కళావిషయములందుకూడ కొ
రుచులే, ప్రపంచమం దెల్లెడల గోచరిం
కళాస్వరూపము, వాఙ్మయరీతి, గాయము
శిల్పకులు, ఆదివరకు వన్నెకెక్కి ప్రస్తుతము
వానిలో నవ్యభావముల ప్రకటించుచుందుర
వికాసమునకు బదులు అవర్త క్రమము లగుపడ
బాధ రపడిన యాయుర్వేదము, ఎంజినీయరింగ
హానియందును, కాలక్రమమున నూత్న పద్ధ
చుండును. మానవ మానస ప్రతిష్ఠితంబుల
విషయములు నాగరికతా వికాసములో విప్లవ
యొక్కొక్క రూపమున జెన్నొందినను, వీని
మించవు. ఈనాటి మానవలోకమును బరిశీలిం
నేటివరకును బలకరించిన వికాససోపానము లన్ని
అభిరుచు లగుపడును భావము లగుపడును. కా
వికాస సోపానములన్నియు నీనాడు కూడ సమ
సంస్కారుల మెప్పువడయుచు, ప్రజానంద మొ
ములై యుపచరించుచున్నవి. కళాస్వరూపమ
మానస వికాసమును, అభిరుచులను, దెలుపు
మానవలోకమందు బహురూపమగు సభ్యతలు,
మగుచుండును. అందుచే నన్నిరకముల రుచు
స్వరూపము లుండక మానవు.

క్రమ మగుపడుచుండ . ప్రస్తుత
నీతికోవిదులు, కళోపాసకులు, చింతించు
పిచూపి, యిప్పటి మే వులచే బరిష్కృ
మత సాంఘిక సమస్యా సం ప్రములం దెటు
సమస్యలే, కొన్ని సంప్రదాయములే, యభి
ను. కాలవశంబున న క్కవిధములు
పచుండినను మహా ప . వులను కవులు
వాసిదప్పిన వాఙ్మయ రూ ములను జేకొని
ఇందుచేత కావ్యరూప ములందు సరళ
ను. ప్రకృతి శాస్త్రముల దును, వీనిపై
పారిశ్రామిక ప్రయోగ వ్యలు మున్నగు
లేర్పడి ప్రాచీన రూపము లంతరించు
మత సాంఘిక రాజకీయ నైతిక కళా
చుండినను వేర్వేరు దేశములలో నివి
ప్రాచీన రూపములు సంకీర్ణముగ నష్ట
యెడల నరుడుత్పన్న నది మొదలు
ని నిదర్శించు ప్రతి . లగుపడును.
చిత్ర శిల్ప రూపక సం ది లలితకళల
దేశములలో నిలచియు డి, తద్రూప
హార్పుచు, వినోదకారులై జ్ఞానదాయక
అస్తమించవు. ఇవి . ధ రకముల
వాసి ప్రభావమున . నాప్రదర్శించి.
సంప్రదాయములు, అభి రుచులు వ్యక్త
ను, ప్రకృతులను, రం జేయు కళా

కళ యొక్క యుద్దేశ్యము మనోరంజ ము. ప్రయోజనము పరమార్థమును
రసానందమును గలిగించుట; లౌకికార్థమును రచిత నేర్పరచుట; వర్తనమును
పోషించుట. ఇవి సత్కళల నిత్యధర్మములు మనోరంజకమగు సౌం దర్యమంతయు,
మానవు లామోదించెడి కళలన్నియు, నీతి మమే. పరతత్వ పూరిత , పరమార్థ
సూచకమే. కళా స్వరూపము దానిని రచించె శిల్పకుల ప్రయోగ చా ర్యము ననుస
రించియు, నాతడు సంబోధించు సామాజిక స ంస్కారగుణబట్టియు రు విధముల
నుండవచ్చును. దేహమనిత్యము. నిత్యమైన వ్యాంతస్సారము పవిత్ర తర సద్భావ
శోభితంబై, వెలుగునపుడు దాని వెలుపలి య మపు లెట్టిదైననేమి? పెద్ద యుర్థిక
విచిత్ర బంధ చమత్కారములతో, డ క్కర పదజాలముతో, ప్రకటింపదగు
భావములను తేనెలూరెడి లేత పలుకు తో సరసముగ సుబోధక ముగ వర్ణింప
. కృ యుతులుందురేని వారిని మెచ్చక లేరు ? రససిద్ధులగు కవి గా యక శిల్పకులు
మైనను, వృత్తమందైనను, శిలా స్త్ర సాహాయ్యమునకైనను సమస్త రస
భావములు నుద్దీపింపగలిగియున్నారు. శిల్పకు క్రియా నైపుణ్యము ప్తపరిచయము
సౌకర్యములను, అతిక్రమించి సిద్ధ వ్యజమెత్తుచుండును. నొంగియే
'క్రియాసిద్ధి స్సత్వే భవతి మహ ం నోపకరణే' యని చెయున్నారు.

ప్రపంచ చరిత్రమును పరిశీలి ంప యెడల కావ్య రూ నృత్య సంగీ
. సంస్కార విహీనులైన ప్రా త జనంబుల రసావిష్కరణ పలాపములం
బుట్టినవి. మన దేశ వాఙ్మ ముకు వాల్మీకి యా వియునియు,
రచనలయ దుదయించెననియు, గు కవితలు
తో మొద కెననియు, విశ్వసించు కలరు.
అంతక పూర్వముండిన ప్రాకృత కవికల్పితంబు
మెప్పారు గ్రామ్య గీ తా బీజములనుండి యు ద్భవమైనవను
ఎకు సందియముదేమి. ఆదికవులు వారకు జనాటి వాడుక పదము , సంభాషణ

ఏటిలను . రచియించి . మహా కవి కృతులందు
లనంతరు నగపడును. రామాయణములో మిక్కిలి సారభూత
దశరథం వాం విద్ధి జనకాత్మజాం అయోధ్యా మటవీం
సుఖమ్' శ్లోకపురీతి సామాన్య సంభాషణ క్రమముల న
గీతములం నగునడు వీర దేవతా కథలు, సనములు, నీతి ప్రవ
నము, మ హాస్యములందు విస్తరింపబడినవి. ప్రాకృత గీతము
జూచి రసి యుండి యథా రూపముగ జిత్రించిన హృదయ
నైర్మల్య , చిత్తశుద్ధిని, రసావేశమును ప్రకటించును.
గులు ప్రా త గీతికా మాతృకలకు సద్భావముం జేర్చి రసవత్సుందర
రముగ . రించి, నీతిని, పరమార్థమును, పరతత్వమును, ధ్వని
ఎక్కువ సంచిరి. భావ భారమునను, రస సమృద్ధిని ఆవేశ
ధోరణి కొ తాపుల నుదార విచిత్ర పదాలంకృతమై కల్పన
వీరు సంద ప్రచితమగు, సహజ పరిభాష నవలంబించిరికాని, పనిక
నందు . లల్ల బూనలేదు. ఈ రహస్య మెరుంగక తరువాతి
లోని జటి గంభీర భాగములనే కావ్యాదర్శముగ గైకొని వాని
ప్రాకృత . లు ప్రకృతినే రసభావముల నడబానిగనెంచి రసావేశ
మగు . కా ములను, గీతములను రచించుచుండిరి. ప్రాబంధిక కవు
సాధార పర కొని కావ్య ప్రపంచమున మొనర్చుచుండిరి. ప్రాకృత
ములు; దే రస సంకలితములు; జాతీయ గీతిక వైఖరుల న
కావ్యములు భావ ప్రధానములై విదేశీయ పదజాలమును, విజాతి
సంకీర్ణకల్ప చమత్కారములను గల్గియున్నవి. ఇవి రాజపోషిత
ములై, గ్రంథస్థములై, దేశమందు నిలచియున్నవి. తేట పలుకు
యాలపాట . దేశ కాలావస్థానుకూలముగ నెప్పటికప్పుడు నవ్య
సామాన్యుల కు ప్రధాన జ్ఞానదాయక సాధనములై పరగుచుండెను
మమరకు , స్వకీయరస పాటవముచె గ్రంథస్థ వాఙ్మయముకు
ముంది, క కర్షి . జనులందు వ్యాపించుచుండెను. ఇవ్విధముగ ప్రా
వాఙ్మయ వాహములు, ప్రభువిస్మృతోపేక్షితమైన లాక్షణిక వా
మతమైన ప్రాకృత వాఙ్మయము, స్వతంత్రముగ ప్రవహించు
ములు ప్ర ష్టము కానికవన నంతరించుచుండినవి. కాని యొ
విద్వాంసులు రసులు, వీని పటిమను గుర్తించి వీనిని వ్రాసుకొని నిం
కవులు వీని రణి ననుకరించి రచించుచుండిరి. శ్రీనాథుని పలనా
ప్రాకృత . మానుకరణ ప్రవృత్తితో, నుదయించెననుటకు సంది
రసజ్ఞులు, . ర్శకులు, వీని నభిమానించుచుండిరి. ఇందుచే నిరంత
రూపములు డి ప్రభవించిన లాక్షణిక కవిత్వ మభిమానించు
విష్కృ గీతికా . మాధుర్య మభినందించువారికిని, వాగ్వాదలు జరుగుచు
పరిపాలనము రాజాధీనమునుండి, యధికారభావములు మెప్పొందు
సారస్వత . ద శములలో గూడ లక్షణాధికార మెసగుచుండెను.
ంలో, సర్వ ంత్యము, ప్రజాస్వామ్యము, మానవాదర్శమై పరగుకే
పెద్దలు . పెంచుటయేకాక వారికి రుచించు కావ్యకళాదులం
చున్నారు. పకూ ఈ వివాదమందలి ముఖ్యాంశము, భాషా వి
సంబంధికా . కావ్యము, రసమయమా? భావ ప్రధానమా? రస
ప్రాకృత . సహజానము లామోదింపగునా? లేక యుదార
కువారకల్ప . చిత్ర్యము . వసరమా? అను సమస్యలే ప్రధాన
తెలం దేశము, ఆధునిక కాలస్వభావము ననుసరించి ప్రజా
ముల ప్రా చుచున్నది. కొందరు రసజ్ఞులు ప్రాకృత గీతముం
విమర్శకులు, గ్రామ్యపద ప్రయోగమును అభిమానించుచున్నా
మున్నగు కవ , కవులు, లక్షణ ప్రకరణ నంటుకయే గ్రామ్యపద
లను చిని

పాటలవంటి పలు కైతలు తెలుగుబాసకు ముప్పుతెచ్చునని వెరగొందుచున్నారు. నా నీతము లక్షింపని సందర్భముల బట్టి పలు విధముల నీతిసూత్రముల బోధించు కొందరు రసమూనము చున్నారు. మరికొందరు, ప్రణయానురంజకముల సార్వజనీనమైయున్నను, కృతు పురిట్టి నీచ సారస్వత పుట్టువు చేయకూడదనియు, వాఙ్మయంబున, యాలపాటల కాస్కార మొసంగకూడదనియు, వాఙ్మయ ప్రవాహ మహాదాటీ ప్రాబల్యమున రసపుష్టి చే వెళ్ళించు చేయుచు మించుచున్నది.

యాలపాటలు నీతి బాహ్యములనియు, ప్రబంధ కావ్యములు నీతి భంగ లనియు, చెప్పజాలము. బూతు తలపులు తేట పదములలో పొర్లుబడినను, సమాస గర్భితములు వ్యక్త, నింద్యములే యగును. యాలపాటలు సలక్షణము గాన వినిలోని నీతి యెక్కువ హానికరమని వాదింపవచ్చును. కాని, రామాయణము వలన సీతకు పతివ్రతాభావము ఏర్పడునని నమ్మజాలము. రామాయణము శ్రీరాము సద్గుణము అలవడినవారును, రసావిష్ట వాఙ్మయ పఠనంబున పోకిరులైన వారు, నా కనుప గను. జననాంతర సంస్కార ఫలితములను, యిహలోక సాంగత్య విశేషముల, పుట్టెడు బుద్ధులే మానవుల నీతి పాతిత్యములకు కారణము. మనుష్యుని సాంఘిక మత నైతిక రాజకీయోద్యమముల లేనిడలు కళా స్వరూప వెలిగించవచ్చును. యివి ప్రత్యేకముగ కళాంశములుకావు. వీనిని పోషించు బాధ్యత కావ్యము లేదు. సౌందర్య నిరూపణమందు కళలు లౌకిక మర్యాదల నతిక్రమించి నడచినను వానికి దోషముగ పరిగణించినను లోపములేదు. అయినను, యెంకిపాటలు నవీన ఖండ కావ్యములలో విశ్వ ప్రణయ మూర్తము లగుపడునేకాని నీచ శృంగార మగుపడవు.

వ్యతిరేక విమర్శకులు చాలవరకు తా మలవడిన కావ్య కళా సంప్రదాయములే బానిసలై వానినే గను ప్రమాణములుగ నెంచుదురు. విద్య విషయ పరీక్ష సాధనమై యుండవలెనుగాని మనస్స్వాతంత్ర్యమును త్రుంచు నిర్బంధము లనుసరించ గూడదు. అహంకారాభిమానముల వర్జించి కళా స్వరూపములను ప్రత్యేక సంప్రదాయములలో పరిశీలించి బాహ్య వేషము ప్రాగల్భ్యమునకును అంతస్సౌష్ఠవమునకును భేద మారసి విమర్శింపవలసియుండును. ఇట్టి విశాలావలోకన మేర్పరచిన సహృదయులు, రసపిపాసువులే, సౌందర్య విచక్షణులే, రసజ్ఞులనిపించుకొందురు. వీరే విమర్శక వ్యాఖ్యాతలుగ మంంబింపదగుదురు.

ప్రాచీన కవులు రసభావ పాటవ మేర్పడిన వస్తు నిర్దేశములందు కొన్ని తావుల శబ్ద వైచిత్ర్య ప్రయోగింపజేసిరి. రసవాహిని నురియుచుండు పట్టులలో మిక్కిలి హృదయ వేదనను దెలుపవలసిన సందర్భములందు ప్రసిద్ధకవులందరు ప్రాకృత సంకాశ భాష ప్రయోగము లవలంబించుచుండిరి. నన్నయగారు, రాజసూయాధ్వర వివరణ సందర్భమున వర్ణించిన 'మదమాతంగ తురంగ' పద్యములోని విషయము పేలవమైనను పదరచన విరచితాలంకార సౌందర్య మేర్పరచి రంజింపజేసెను. పోతన 'కలడందురు దీనుల యెడ', 'మన సారథి మనసచివుడు' మున్నగు హృదయ విదారక రసవత్సందర్భములందు సంభాషణ వైఖరి రసవాహక సామర్థ్యమును నిదర్శించెను. గ్రామ్య ఫణితు లొసంగు ప్రీతిని, ఒలికించు జీవకళను గ్రాంథికరీతు లేర్పరచజాలవు. 'మాకోసము తల్లిదండ్రు లదిగో యిదిగో యని చూచుటాయె' యిందుగల సొగసు, మర్మ విదారక స్వదేశ సంస్కృతి 'నను నిముసంబు కనకయున్న నూరెల్ల నరయు మజ్జనకుం డెంతడలు నొక్కొ', యను పెద్దన ప్రయోగమందు గానరాదు. పూర్వకవులేమి, నవీనులేమి, గద్య పద్యముల ప్రతిష్ఠతో రచించువారందరు సమకాలిక సంభాషణ వైఖరులనే యవలంబించిరి. భాషలు తమంతట యిదాము మిన్నలై యవతరించలేదు. ధీమంతుల భావపరిపోషణకై వాడుకలచే మొలకల బారి కవులకు సారస్వత గౌరవ మేర్పడినదికాని పదములకు స్వాభావిక వైరుధ్యములు లేవు. యాలపాటల భాషా మర్యాదలను ఆక్షేపింపవలసిన కారణ మగుపడదు. వారి సందర్భములు, భావములు, రసస్ఫూర్తి నిండార విప్పొందినచో, వానివలన రసానుభవ మేర్పడి గుండెలు కరగునని సౌందర్య సాక్షాత్కార మొదవినచో వాని నొక కావ్యరూపము వేల యంగీకరింపరాదో తెలియకున్నాము.

మర్మము విప్పి యంతఃకరణతో మాటాడు సందర్భములందు మన ముప్పిరి గొనించెడి పలుకు తెలుగులే మనకు సహజమైనవి. అట్టి పలుకులే వాక్యగతులే వాణీవిలాసమై హృదయ మర్మముల దాటి యలరించి, కరగించి విశ్వసనీయముగదోచి యుల్లము నుత్తేజపరుచును. మన జీవితమునకు సంబంధించని యలంకార చమత్కారము, వ్యాకరణ విశుద్ధత, లాక్షణిక కావ్యఫణితులు, విచిత్ర రమణీయములై శిల్ప నైపుణ్య సూచకములై యసాధారణ కల్పనా ప్రభావమును జూపవచ్చును. కాని, హృదయ మర్మముల నదలించి రసావేశ మేర్పరచజాలవు. ప్రాబంధిక ప్రణయ సంభాషణములలో నొక్కటైనను 'నా నీకు జోడు అయితె మల్లెపూల తెప్పగట్టి తెప్పమీద తేలిపోదము పదరా' యను గీతికతో సర్తుగానమందును, శృంగార మర్యాదయందును, శయ్యామార్దవ మందును వెనయైన నగుపడదు. ప్రబంధములలోని రసాడంబరము గుగ్గిలపు మంటవలె మిన్నుముట్టి విప్పారియు గాల్పజాలదు. గ్రామ్యగీతము లత్యంత సుకుమారవాణీ విలాస శోభితములై యాబాల గోపాల మానందించు లలిత సౌందర్యమున జెన్నొందుచున్నవి. దేశభాషలందు తెలుగు 'లెస్స'. అందును జనసామాన్య ముపయోగించు వాడుక పలుకు లద్వితీయ మాధుర్యరాసులై తడియారుచుండును. ప్రాకృతాంధ్రము జనానురూపమైన భక్తి శృంగార రసములు గేయ కావ్యములందు మిక్కిలి రుచించుచుండును.

"మొనక జన్మముల్లోన ఈ జమో" అంటే,
పిన్నెప్పు వస్తుంది పిలక—ఆ మొండి

"ముందు మన వేదన్న ముం 'చె'" యుంటే,
తెల తెల్లపోయింది పిల్ల—ఆ మొండి

"మొన్నాళ్ళ ఏకలోకె ఈ వ ము" అంటే,
కలల నీ రెట్టించి జంట నా మొండి."

వలయుండెను. ప్రియురాండ్ర చేష్టలు లజ్జను రమ్యము శౌర్య సురత వ్యాపార లీలావిధి యుభయులవల్ల యుండును. వైవాహిక ధర్మమందు ప్రణయ సంద హితమన్నె, రసోద్రేక మెరుంగని, బాహోటార్పట ను పయుయున్నది. ఒకనాంతర సంబంధవశమున ప్ర మము యెంత తన మనోనాకుని సూడిగ సంపంద వివారణచే కొంతవరకు నిరూ మెయుండునో? ఇం దెవరి సంస్కార మేరీతి సెంగునో? ప్రస్తుతానంద సంతృప్తితో ప భావించి, సమన్వయించుకొనవచ్చును. శా వానమ్మైన దల్లడిల్లకమానును. భావిస్థితి తెలిం రసాదమును మరణము భీతావహ మగుచున్నది. భ యను శంకచే, యెంకి తెలతెల్లబోవును.

... నిరంతరవ్యాప్తి నపేక్షించుచుండ ... విసిగి వేసారిన జీవుడు సత్వరమోక్షోపల ... నాయకు దడిగిన ప్రశ్నమున కచ్చెరు ... కియా నిరతుడగు పరమేశ్వరుడు జీవుల నెల్ల ... రుచుండును. మముక్షువులగు సాధకులు సం ... విశ్వ వ్యాపారములకు దూరముగనుండు నిత్యసం ... చెప్పినట్లుల, జీవవాహిని యనంతముగ బా ... భారత! అవ్యక్త నిధనాన్యేవ' అను నటులు ... నమ్మరానివై ఛాయారూపులై ... విజ్ఞాన ప్రపంచమెల్ల శోధించి వివారించిన దెరియజెప్పినవారు, జీవుని భావిగతు లరసి తేటపరచిన ... నిష్ప్రయోజనముగ భావిస్థితినిగూర్చి చింతిం కన్న నైహికముగు వర్తమాన పరిస్థితులనే నిత్యముగ న ... సదానంద భరితులమ్మై, మన జీవిత కాలమ కవిపుంగవు డభిప్రాయపడుచున్నాడు. రసోన్మాదమెం లేక జీవిత కాలమును గడుపవలయునని ఓమారుఖం ... ప్రసంగములతో పొ'కు చేసుకొనుమని

సరసముగ జిత్రించియున్నారు. కింత వెలుపరింపులో గాడి ములు భక్తి నిశ్వాసలజా ... రించిన, లేత తసుకులత ... ఫలము ... డవచ్చును. ... కాని, భా ... పరిణమించి, భావిజన్మలో ... కష్టముల మరచి, ... ననుటనే వైవాహిక చేహ ... నిర్వాసిద్ధిక ... నాయకు ... సౌఖ్యం ... సంబంధ ... దెబారి 'యుండవ ... వ్యవహార నిర్వాహక ప్రవ ... పరివర్తనములనుండి ... నపేక్షించుచుందురు. ము 'అవ్యక్తాదీని భూతాని ... నాత భవిష్యత్తు ... చున్నవి. ఎన్ని విద్దెల ... భూత భవిష్యత్ప్వరూ ... అగుపడదు. అందుచే ... విసుగొంది, దరిగానక వి ... ఇహలోక ఫలములతో ... గడుపు టుచితమని ... నిత్యానందములో చీకు ... ముపదేశించుచున్నాడు ... రతని యభిప్రాయము ...

నిత్యానంద పరవశు ... నంధాయకంబులగు ... కొందరు వేదాంతుల ... మున్నను భావమును ... చెప్పినోయినదా' ... మొక భ్రాంతియు ... రింపదనియు, 'ఎ ... తెలియును. కాని ... యదెరామియము ... ప్రణయ సాధనము, కాని, భక్తి సాధన మరచి. ... కష్ట ... విశ్విం ... అను సంపుతో, ' రావుగారు ... మొసగిన ... విచారకరముగ ... నూర నిరూపణ ... విశిష్టాద్వైతపర ... మెచ్చు ... నవో, చిత్ర ... ములే యగుపడు ... మూలంబు ... షత్తులు, వేద ... ములు రాజిల్లుచు ... గను, వియోగ గను నెంతించు ...

... జీవమాత్రలో దాపరించెడి మంచి చెడ్డల ... నన్వయించుకొని, యోగియై, నివసింపవలెనని ... 'ఆయు ర్వశ్యతి పశ్యతాం ప్రతిదినం యాతి క్షయం ... 'వెలిగే వెలిగే జ్యోతి మలిగిపోయేటప్పుడు ... తలంపున నైహిక సంబంధము ... దీనిలో ముప్పుల ముప్పిరులన్న ... గత జాగ్రత' యనుచున్నారు. యెంకికి ... స్తుత స్థితినిబట్టి వెనుక ... యూహింపదు ... వస్తుతస్థితిలోనే వర్తమాన జీవన ... ప్రేమములను, ప్రవర్తించు సరసానంద ... ప్రవృత్తితోనున్న జీవుడు నిత్యానంద ... దేహ సంబంధమున సంప్రాప్తమగు సుఖ ... 'యెన్నాళ్ళు యీ సుఖము' ... జగమున దొరకదను సూచనతో సుఖదుఃఖము ... నిరెట్టించి జంట నా యెంకి'. ఈ గీతిక ... వైభవములో నగాధ తత్వార్థముల ... ములనే బలపరిచియున్నారు. కాని, ఈ భావమందు ... ముగ వెలువరించియుండ. సుబ్బారావుగారు, మనోహర ... నగియున్నారు. వీరి యెంకిపాటలలో వెలుగొందు తత్వ ... సున్ననటుకు సందియముండదు. ఇందునన్ కాదు, ... పరమాత్మల సంబంధము రేయెడ కావ్యరూపమును ... నిరూపణ మొందినదో, అవగటనెల్ల విశిష్టాద్వైత భావన ... అద్వైత సిద్ధాంత మొక నాస్తికవాదము; విశ్వ సౌందర్య ... భక్తి నిర్మూలన మొసరు శస్త్రవిద్య. భగవద్గీతలు, ... సూత్రములు, భాష్యములు మున్నగువానితో సద్వైత సిద్ధా ... నుగాని భాగవత రామాయణాది కావ్యములయు జీవుని సాధక ... ఖ మనుభవించెడి వలస్వకత్వగను, సరమేశ్వరుని సిద్ధి స్వరూప ... ద్వైత మర్యాదలే గోచరింపును.

'యెంకిసా ...' మను పాటలో 'పడుకుంటే నా కేటో బ్రమపుట్టినాదీ ... వెయ్యేసి కలిపేసి ...!'

అని యో ... చక్కని స్వప్న వృత్తాంతమును మువ్వటలిని చిత్రించియున్నా ... 'అంగల్లె బొమ్మ ... ద్దాలల బరిణల్లె, సుక్కల్లె నాయెంకి, సురిగిపోయిందంట' ... పతి యాత్రలో ... కొండలవాని జూడబోయెడి పల్లెటి యాత్రికుల ... సన్నాహ మత్యం ... గాన యుక్తముగ వర్ణింపబడినది. 'ఆ సామీ మీదెన్నో వూసూ లా ... కొంగూ, కొండ ... నీ కొంగట్టు కెక్కాలి' యనుటతో 'అడుగు అడుగు దణ్ణా ... వాడా, అవద మొ ... లవాడ' అను భావమును జూపించియు యెంకన్న చేయువలె ... ఘనకార్యము, 'చే ... పగపేల రెప్పెయ్య కెంకీని సల్లంగ సూడమాని సామీతో సెప్పా ... అనుకుంటున్నాడు ... న నాయకుడు. ఇది యెంత స్వభావ సిద్ధముగ నున్నదో మూడం ...

కాని, ఈ ... ణయ పటుత్వము ... ప్రభావమున నొకింత మబ్బు చూ ... ట్లగుపడును. 'సా ... నుండే యెంకి సబకు రాజేశావ?' యను పాటలో యెంకికి జ ... వచ్చినప్పుడు తన ... రమును జూపుచు 'రంగులైన చీరకట్టి, బజారంచు రవిక తొడి ... బజారుపాలైతివే ... ణి ముద్దులగుమ్మ', 'బందారు రైలు యెందుకూ, గుంటూ ... మాకు మెందుకూ, ... వారి చీటియెందుకూ, వదిమందీ గూడేదెందుకో, అల్లుడా మేనల్లుడ ... మున్నగు జాలికర ... పాటలలో నిలిచిల్లు కావ్యధోరణి యగుపడుచున్నది. విరహ వేదన ... తన సంచారి భావ ... ప్రకటించిన తెరంగు "ఆకాలపు యెంకి" అను దానితో నగుపడు ...

మన దేశమ ... జాతియోద్యమ మారంభించినదిమొదలు సుప్రసిద్ధమగు జాతీ ... గీతికా ఫణితులలో ... నవ్య భావముల ప్రకటింపసాగిరి. పార్సీమట్లు ననుకరించెడి నా ... గీతికా క్రమముల ... వలంబించి, యాడువారి పాటలు ప్రాచీన మనోహర లాలిత్యము ... దప్పియున్నను, ... కోలాటప్పు, జోల, లాలిపాటలు, వసనా పద్యములు మున్నగు ... తెనుంగు తెరవుల ... నేక రమ్యకావ్యము లుదయించినవి. తరువాత యాలపాటలను ... బోట్లు సాహి ... ప్రచురింపసాగిరి. వడ్డాది జగన్నాథరావు, ప్రాకృతాంగ్ల ... క్రమములలో ... సంఘ సంస్కరణ భావోద్దీపకంబులగు పాటల గల్పించి ప్ర ... ఫోను సహాయము ... ప్రకాశింపజేసియున్నారు. మన దేశములోని యుత్సాహవంత ... మాను చొప్పున ... ందరు పండితాగ్రేసరులు, విద్యత్కవులు, యాలపాటల సరస ... మభినందించియు ... ము. శాస్త్ర వాఙ్మయము, భావ ప్రధానమై ప్రపంచముల ... వానా దేశముల ... లొసంగిన యనుభవ పారితోషికము నందికొనుచు, సం ... తాంగ్లేయాది ... పద జాలముతో, సమర్థింపవలసియున్నది. కాని, రస ప్రధాన ... కావ్యముల కిట్టి ... యాశ్రయ మనవసరము. మనుష్యుని, రసానుభవముల ... తీయని, వెలిగిం ... సుకుమార మనోహర పదజాల మన్ని జాతులకును, జాతీయ ... లకును, స్వాభావిక ... నేర్పడియున్నది. ఇట్టి పలుకు విరులతో స్వతంత్ర వికాస ... జాతీయ గీతికా ... కములతో —చక్కని, వల్లని, కైతదండ అల్లవచ్చును. ... గారి, మార్గదర్శ ... స్వాతంత్ర్య మభినందించుచు, నిట్టితెరవున ... ప్రయు ...

HEAVY STRUCTURAL
FABRICATION BY

SPECTRA STRUCTURALS

For the design and fabrication of Heavy Steel Structures like Bridges, Tanks, Towers, Industrial Structures, Factory Buildings, Pressure Vessels, Chimneys and similar engineering items, it will pay you to consult us. Our well-equipped factory and experienced Technical personnel are always at Your service.

THE SPECTRA STRUCTURALS PRIVATE LTD.,

Works :
MOULA ALI (C.Rly.
SECUNDERABAD-17.
Phone : 71156

Regd. Office :
6-3-853, AMIRPET
HYDERABAD-16.
Phone : 32720

Grams : "SPECTRA"

N.V.K.R.

దక్షిణాది తెలుగు - కొన్ని పాత పత్రాలు

వేమూరి విశ్వనాథశర్మగారు ఎం. ఏ.; ఎల్. టి.

[1925 క్రోధన సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

చోళదేశము (తంజావూరు రాజ్యము) ఆంధ్ర నాయకుల పరిపాలనక్రిందనున్న కాలమున తెలుగుభాష యీ దేశాన వా ప్రవారంలో ఉండేది. రాజులకు మాతృ భాషవుటచేత రాజకీయ వ్యవహారాలు కూడ తెలు లోనే నడిచేవి. ఇతర భాష మాట్లాడే రాజులకు తంజావూరి నాయకరాజులు తెలు లోనే వ్రాసేవారు. వారి ప్రత్యుత్తరాలు కూడ తెలుగులోనే ఉండేవి. ఈ పద్ధతి ఆంగ్లే యుల కంపెనీవారి హయాములో కూడా జరుగుచుండెను. దీనినిబట్టి ఈ దేశంలో తెలుగుభాషకుండిన ప్రాముఖ్యము కొంత వర కూహించుటకు వీలగును.

తెలుగు నాయకుల తరువాత మహారా ష్ట్రులు రాజ్యానికి వచ్చిరి మహారాష్ట్ర రాజులు కూడ నాయకుల పద్ధతినే అవలంబిం రి. ఇతర రాజులకేమి, కంపెనీ దొరల కేమి వీరు వ్రాసిన ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు తె గులోనే ఉండేవి. వీరి కితరులు వ్రాస్తుం డిన ఉత్తరాలు కూడ తెలుగులోనే నడిచేవి. త ంజావూరి మహారాష్ట్ర రాజులలో ప్రసిద్ధి కెక్కిన తుల్జాజీకిన్ని అతని తమ్ముడు అమరసిం హ మహారాజుకున్ను వ్రాసిన తెలుగుత్త రాలు వలభై వరకు నాకు లభించినవి. ఇందు శృంగేరి స్వాములవారు మొదలుకొని అర్కాటు నవాబువరకుగల అన్ని జాతులవారు వ్రాసిన ఉత్త రాలు గలవు. మచ్చుకు కొన్ని ఉత్తరాలు యిచ్చట ప్రచురించుచున్నాను. ఈ ఉత్తరాల రమారమి మాటయేబది సంవత్సరాల నాటివి.

ఈ వుత్తరాలు చదివినమీదట ఆప్పటి దక్షిణాది తెలుగు స్వచ్ఛముగా నుండె దని స్పష్టమగును. అరవ మాటలే కానరావు. ఇ తరుల సంపర్కము సోకిన తరువాత కృష్ణ రాయల నాటికే వారి మాట లనేకము మన భాషలో జీర్ణించినవి. ఇట్టి వ్యత్యాసమునకు కారణ మేమై యుండును? తెలుగునను అరగ నవకుము పొత్తు కుదురదు కష మవి లనుకుంటాము. లాలిత్యమైన సరళ స్వభావము ల తెలుగులో పిడిరాళ్లవంటి కటువు పదములుగల అరవ మాటలకు యిమిడిక కుద దు. ఇంతకంటె మరి ఏక కారణము కానరాదు. అరవంలోనుంచి తెలుగు పుట్టెనని భ్రమ పడెడివారి వాదమునకు ఈ రెండు భాషలకు పొద్దిక లేకుండుటయే ప్రబల విరోధము.

అయితే యిప్పు డిక్కడి తెలుగువారు మాట్లాడే భాషలో ముప్పాతిక వంతు అరవ మాటలే. దీనికి కారణము వేరు. ఇది తెలుగు మరిచిపోవుటవల్ల పట్టిన దురవస్థ. మహారాష్ట్ర రాజుల కాలములో తెలుగు కుండిన రాజకీయ ప్రాముఖ్యము వారి తరువాత పూర్తిగ పోయినది. అందుచేత నిక్కడి యాంధ్రులు కూడ తెలుగు మరిచిపోవుట తటస్థించినది. మన దేశములో కూడ ఇంగ్లీషు చదివినవారు తెలుగు మాటలు తోచక యింగ్లీషుతో తెలుగు మాట్లాడుదురు. అట్లే యిక్కడి తెలుగువారు అరవము కలిపి తెలుగు మాట్లాడుదురు. అంతమాత్రముచేత ఆ భాషలకున్ను తెలుగుకున్ను ఒకదానిలో నొకటి జీర్ణించుటకు తగినంత పొద్దిక గలదని చెప్పుటకు వీలుపడదు. ఈ నంగతిని భాషా పరిజ్ఞాతలు గమనించెదరను తలంపుతో ఆ పాత ఉత్తరాలను ప్రకటిస్తున్నాను.

1. శృంగేరి స్వాముల వారి శ్రీముఖం

ఆశీర్వచనానంతరము :—

"ఈ ధర్మ సంస్థానము అనాది సిద్ధమై శ్రీ శంకరాచార్య జగద్గురు పీఠ మనే టువంటి సేతు హిమాచల పరియంత్రం ప్రసిద్ధమై ఉండేదానివల్ల ఈ సంస్థాన విషయమందు తాము పూర్ణ సాభిమానం వుంచి నడిపించేటటు వంటిది. అనేక శ్రేయ స్సుకు కారణమై ఉండేది సరిగదా ॥సాంప్రతం॥ శ్రీ సేతు యాత్రార్థం స్వారీ దిగ్విజయం చేసేటందుకు మార్గ సంరక్షణార్థం కుంఫిణీ వర రునుంచి కాతగ్గ సాహిత్యం చేయించి ... గూనారి బింవవతీలవెూదులుగా ... యుంచి యిచ్చినదానివల ... శంనుంచి యెడ మౌనా వున్నది. ఆ వివరమంతా అరుణాచలశాస్త్రి శృతం చేసినదా స్థిరం అంతఃకరణకు విదితమయ్యేనని ప్రాకు (పరాకు) శ్రీసేతుయాత్రార్థం ... ర్యాచార్యులవారు దయచేసి ఉండినపుడు అనేక సేవ సత్కారాలు చేసి ఈ ... విషయమంత బహుతరం సాభిమానం వుంచి నడిపించి ధర్మకీర్తి సంపాదన ఉండిన దానివల్ల యిప్పుడున్నూ సంస్థాన మర్యాదానుసారంగా యాత్ర పూర్తి ... టటుగా సకలాంశముల యందునున్నూ పూర్ణ సాభిమానం వుంచి నడిపించి ధర్మకీర్తి సంపాదించుకోనేటటు చేపించవలెను. సకల ధర్మ సూక్ష్మములు తెలిసి నడిపించే టువంటి ప్రజ్ఞాశాలి మహాప్రభూలుకు పత్రికా ముఖాంతర వ్రాయించి పంపించవలెశినది యేమి వున్నది. యింతోధిక సాంప్రదాయ్య ... కావలెనని శ్రీ శారదా అమ్మవారు శ్రీ చంద్రమౌళీశ్వరస్వామికి ప్రార్థనచేసి ప్రసాద క్షతలు పంపించి వున్నది. తీసుకొనేటటు చేపించవలెను.

2. ఒక శుభ లేఖ

"శ్రీమత్సమస్త సద్గుణ సంపన్న అఖండిత లక్ష్మీ సేవా ప్రసన్న పరోపకార అనేక ధర్మ పరిపాలక స్నేహిత పరిపూర్ణ వాత్సల్య మహాంమేరు ధీరులయ్ని మహారాజశ్రీ సంబ్భాజీ శివరావు వారికి,—

శ॥ ... ద్వలింగ్గం సాష్టాంగ దండ్డములుబెట్టి శాయంగ్గల విన్నపాలు. అవణినెల ౨౦ తేదివరక్కు కుశలం తమ నిరంత్తర సకల సంతోష సాంబ్రాజ్య ... లకు వ్రాయించ్చి పంపిసూ రావలెను. త॥ ఈనెల ౨౮ తేది ధానువారం ... ధనుర్లగ్నమందు చిరంజ్జీవి తంమ్ముడు శినచెదంబ్బరానికి వివాహ ముహూర్తం ... వున్నది. గన్క తాము కటాక్షించ్చి యింత్త పరియంత్రం విజయంచేసి ... నెఱవేర్చి యిప్పించేలాగ్గు శాయవలెను. తాము అభిజ్ఞులుగన్క విశేషించ్చి గలది లేదు గదా. కడమ యిచ్చట నద్వగల ప్రయోజ్నములంకున్ను అచ్చటి ... ములకున్ను వ్రాయించ్చి పంపిసూ రావలెను. యింతే దండ్డములు.

3. అమరసింహుడు శంకరాచార్యులకు

"ఆత్మ ముఖ్య శిష్యులైన శ్రీ మదమరసింహ్మ భూపాలకులు అనేక దండ ములుచేసి శాయంగ్గల విజ్ఞాపనములు:—త॥ శ్రీవారు చెన్నపట్న ప్రదేశా చాలాదినము లాయను. గన్క శ్రీవారి చరణారవింద దర్శనాపేక్ష చాలా ఉన్నది. అచ్చటి ప్రదేశ సంచ్చారం శీఘ్రంగా చేసుకోని ఆషాఢ శుద్ధ పౌర్ణమి యీ... కోణ ప్రదేశాన్కి వచ్చి చేరితె చాల సంతోషంగ్గా వుండ్డును. హరిభట్టు ... బ్రాహ్మణుడ్కి కొంచ్చం అపవాదం వచ్చింది. తమసముఖాన్కి విశిదంగ్గా వుండ్డును గన. ఆ బ్రాంహ్మడు ధర్మశాస్త్ర విధాయకుడు గన్క హవ్య కవ్యాది ముమ్ము నిలిచిపోయి వున్నది. గన్క వారి బంధువులు మరిన్ని వుండ్డే బ్రాంహ్మణు వారి వద్దవచ్చి చాలా అర్జ్ని చేశిరి గన్క మనకున్ను ఆ బ్రాంహ్మణ్ణి పునీతుడు వలెనని తోచి శ్రీవారి సముఖాన్కి విజ్ఞాపనము వ్రాసుకొన్నది. హరిభట్టు ... ములో ఉన్నాడు. అతడు శ్రీవారి సముఖాన్కి వచ్చును. వాడియంద్దు శ్రీవా చేశి ప్రాయశ్చిత్త రూపంగ్గా యేమైనా చేయించ్చి వారిని పునీతుడుగా శా... యీ కార్య నిమిత్యం మన వక్కీలు త్రియంబక సంభాజిబావావారు శ్రీవారి ముందు విజ్ఞాపనము చేస్తురు. ఆలాగున దయచేశి శాయతగ్గది."

4. కంపెనీ దొర వ్రాసినది

"శ్రీమత్సమస్త సద్గుణ సవుజన్య శింద్దు శిరోమణి దేవ బ్రాంహ్మణ ... లైన శ్రీమదఖండ్డిత లక్ష్మీ అలంకృతులైన రాజమాన్య రాజపూజిత మహారా పంతులవార్కి:—

మెస్ట్ బెయిన్ దుబాసి శవుపలి రంగ నాయకులు దణ్ణములుబెట్టి

మధు పిక్చర్స్

జ్వాలాద్వీప రహస్యం

దర్శకత్వం: B.విఠలాచార్య నిర్మాత: మల్లిఖార్జునరావు

నవయుగ

REVATHI

వర్కు—త్మ యొక్క ఆశీనా పంపన్నవు తిశరపురము (తెరుచిరాప) లో క్షేమం. త్మ యొక్క కుశాలీ నామా నిరంత్తరం వ వ్రాయించ్చి నిరూపం ప్రయించ్చి పంపింపు రావలెను. త॥ త్మవద్ద సెలవు పుచ్చి సెన్న ఉదయాన తి రం చేరినాము. వా దొరవద్దవున్న అరవార సుబ్బయ్య వ యొక్క ప్రాపున జీవన వాయవలెనని దొర వెంబడినిపోక సెలవు పుచ్చుకయిచ్చు నిరిచెను. దొరన్ను ఆయన నిమిత్యం చాలా చెప్పిపోయినాడు. కాబట్టి త్మకు మనసు సుకున్నాను. యీయన్ను వచ్చినాడు. ఐనిపైటం యుండ్దు జాగ్రత కలిగి వున్నాను. వ పుండ్దు చాలా దయవుం యీయ్యనకు త్మ ప్రాపున అన్నంకల్పచేసి సంరక్షణ చే ట్టు దయచేసి నడిపింప లసినది. నేను సార్వ దాత్మయొక్క శ్రేయస్కరం కోరురూ న్నాను. త్మకు మిక్కిలిని వుపదలించ్చి వ్రాయ వనిలేదు గదా. అప్పటి శుభోదయాను కుంన్ను యిచ్చట నే మచుకోగలండ్దుల్కు విరూపం వ్రాయించి పంప్పించే దయ వ్రాయవలెను. యిదే దండ్ము లు. విన్నపత్రం తప్పులు క్షమింప్పవలసినది. శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ శ్రీ."

5. ఇంగ్లీ కవుత్తరం

"శ్రీమతు సకలగుణ సంపన్నులైన రా॥ రాజపూజితులగు రా॥ శ్రీ బచ్చన్నపంతు్లు (మంత్రి) గార్కి,—

మెస్తర్ బోన్ సువారు సలాం. మన్ను చెన్నపట్నములోను సుఖం. మీయొక్క సకల శుభ సంతో్షాతిశయములకు వ్రాయించ్చి అంప్పించటం దయశాయకలె. త॥ మొన్నటిదినం మీవాని నిమిత్యం వ్రాసి ంప్పించి జాబుకు బదులు కాబట్టి రా॥ రామా వాయనివారిని పిల్వనంప్పించ్చి మా జాబు సి మతలపు అన్గి తెలుసుకొంట్టె ఆయ్న మీకు విశదపరుచును. మహారాజావార్కి నా అ క సలాములు చెప్పవలెను మార్చినెల 9 తేది 1779 సం॥"

6. మిషనరీ దొరవుత్తరం

"శ్రీమత్సమస్త సద్గుణ సౌజ మేరుధైర్య సాగర గాంభీర్య వయ వినయ వుదార దాక్షిణ్య స్నేహ పరిపూర్ణా ఖం కటాక్ష ప్రసన్న అవ్యాజ పకార విరత బహు కుటుంబ్బాధార రాజమాన్య రాజపూజ మహారాజరాజశ్రీ వృశింహ్మ రాజ వంతు స్వామివారి సముఖానకు,—

శ్రీ॥ దామోదర పద్మనాభయ్య కృత క్కి నమస్కారములు. ఈ శ్విజ బ. 10 భాను వాసరం వర్కు త్రిశరపురంలో క్షేమం త్మ నిరంత్తర సాంబ్రాజ్య భవాతిశయముల్కు దయచేశి వ్రాయించ్చ తగ్గది. మా ధో మెస్తరుపాల్లువారు చిన్న గండ్లను నాగూరిలో వుంచ్చి రావలెనని పైపవై త్వరగా వ సందున్న మహారాజరాజశ్రీ హారాజావారి భేటీకి వచ్చేటండ్కు యుక్తపడక వుండ్లెసని రాయమనిరి. ఆ సైనం గ్గించ్చగలట. భాగ వతపురం అనే గ్రామంలో మేము క త్తస్థితులు శుద్ధక్రియ క్కి తీశినండులో ఆ గ్రామంవారు దురాగతాలు చేస్తున్నా రు. అందున్ను దయ కీదు శేయించ్చ వలెనని. సప్పజ్జల్కు విశేషంగ్గా వ కోవలశినది రోమి వుణ్యా . యిచ్చట కాగలం డ్లుకున్న త్మ శుభోదయముల్కు న్న వ్రాయించ్చి పంపించ్చే ట్టునా దయశా వలెను. యిదే అనేక నమస్కారములు.

7. ఒక వేశ్య వ్రాసినది

అఖిలాండకోటి బ్రహ్మాండ నాయ కులయ్ను మహారాజ ఛత్ర శివారి పాదపద్మము లకు పుష్ప గంధ కస్తూ్తరి పన్నీరు పరిమళాదులచాత పూజ యుండినటువంట్టి పాదపద్మములకు, —

విన్నపములు శేవకురాలు వెంక ఁరాఘవు నిరంత్తరముం అనేక సాష్టాంగ్గ దండ్నములుబెట్టి శాయంగ్గల విజ్ఞాపనః లు ॥తత్వా॥ సముఖానను వవుతీన్కువి కటాక్ష వీక్షణం చొప్పునను యిల్లు ప్రవేశించ్చి ము. సముఖమున శల్వ తీన్కువి బయలు దేరిన నాటనుంచి దివ్యపాదారవిందమ మీద అచ్చంచల ప్రభక్తి జ్ఞానమేగాని యితరము లేదు. అది అట్లా ఉండ్డగా సముఖమున చేస్నెషువంటి లలుంన్ను ఆదరణ మున్ను యిది నా శెరీరం వున్నమట్టుకు మరవవలశ్శిదిలేదు. అది లాగంట్టె చంద్రం డ్నే యడబాశ్ని కలువలు యేరీత్ను వుం డ్నో అటువలెనే సూర్యుని యెడబాశ్ని కమ లములు యేరీత్ను వుండ్దునో అటువలె దీనత్వాంన్ని జెండ్డి వున్నాను. ఇంతటికిన్ని తమ పాదార విండ్ల దర్శనవల్లను నాక సకల పాప విమోచనం యినది. అక్కడ వుంచి వచ్చిన నాటనుంచ్చి సముఖమంద ర కొలువు మనస్సుకు కోరి తుంన్నాముగాని మరి వుట్టలేదు. యేదినాన్కు అయ్ను శ్రీఘ ంగ సముఖమంద్ను శావ వ్రాయగలండ్లుకు వస్తు చేయుతున్నారు. పదివేలకోట్ల దండ్నములు.

పుండ్దుండ్ణి యేమేమొ శరకె చింత్తింతు్తు
చింత్తించ్చి నాలో చిన్నబోదు
చిన్నబోయి యొకింత్త పు తెలివిగ నుండ్దు
తెలివి వ్యాళను కమ్మ తలపువచ్చు
...నే వచ్చ నిం ట్లనె తోచు
లోచి దిగ్గున వి జాతు
...వేసు ...రగౌని ంగిట గుర్తు
... కొంగిటనే వెచ్చనూర్పు
... ... విచం నింతు
... ... తలంతు

రాజా మీర్జా నల్లపరాజ వేంకటపతిరాజు బహద్దరువా
వీరు పెద్దాపురం సంస్థాన పాలకులు. క్రీస్తుశకం 17- ముఖ ...నుంచి ఏలూరు సర్కారుకు 'సర్ లష్కర్' గా నియమిం అశ్వ...గజ్జాలు. ఆంధ్ర, పారశీక, వ్రజ భాషలలో పెక్కుగ్రంథాలు

[1929 శుక సంవత్సరాది

నీదు మన సెంత్తు అంత్త నన్నియు శమింత్తు
భవ్యగుణహారి వేణుగోపాల శౌరీ.

8. పుదుచేరి నవాబు జాబు

"షహామతు అవాలిమర్త బతుషవుకతు వమాలీ మంజులతు మలా... మొకరం మొకలిసాన్ మహారాజ అమరశింహ్మారాజే సల్లమల్లాహుతాలా.

మేముంన్నా ఖుషీని వున్నాము. మీ ఖుశాలినామా హమేశా వ్రా... న్నూ రావలెను. త॥ విలాయితీహుకుం ప్రకారం పుదుచేరి వగయిరా ... ప్రాంసు వారి తాలూకాల్కు మంమ్మును గవునరుహోదా మొకర్రరు చేసి గన్కు యిక్కడ దాఖలు అయినాము. పూర్వాపూర్వంనుంచ్చి ప్రాంసు సర్కారు సంస్థానకున్ను నడుచుకొని వస్తూ్తవున్న దోస్తీయత్తిపాకు దినేదిన ము... అధిక అభివృద్ధి కాగలండ్లుకు మావల్లనయ్ను ప్రయత్నములు సంస్థానించ్చవలెనని మా మనస్సున పూర్తిగా వున్నది. త్మ అంతఃకరణం మేరకు వున్నదనే అభిప్రాయం మాకు ముందుగా వున్న గవునరు ... త్తరా ... ల్లను మాకు బాగా తెలిశి అధిక సంతోషంగా వున్న మొదలై ములు ...రాయలు త్మకు తెలిపించ్చను గన్కు జ్యాదా వ్రాయగలది ... హమే మీ ఖయిరాఫీయతు సమాచారంలు వినకోరి వున్నాము. ...

ఆంధ్రపత్రిక-ఉగాది సంచికలు

సత్తెనపల్లి హనుమంతరావుగారు

[1925 క్రోధన సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

తెలుగువాటియం దుద్భవించి, అస్తమిం వెన్నిక గన్నది ఆంధ్రపత్రిక. ఆంధ్రపత్రిక బుధవారమునాడు బొంబాయి నగరమునం పతుల యితర యోగ్యతలతోపాటు అమృతా రాజకీయ, జాతీయ, పాంఘిక పారస్వతోన్నతః మగు నమృతాంజనము నిజముగ నాంధ్రుల ఆంధ్రపత్రికా తత్త్వమును గ్రహించుటకు నైనను, ఆంధ్రపత్రికల యభివృద్ధిపై నాకు స్థూల దృష్టిని వ్రాయ ప్రేరేపించినది. ఆక్ర ఔదార్యమును జూపుటచేతనే, ఆంధ్రపత్రిక ర్షించినది. ఆంధ్రపత్రికా పఠనమునకై గూడ తోడ్పైనది. ప్రథమమున ఆంధ్ర వార చందాకుతోడు చిత్రపట సంశోభితమును, వి. రమును, అద్భుతోపయోగప్రదమును, ఆకః సంచిక చందాదారులకు ఉచితము. ఇంత చౌః తక్కువ? అప్పటికప్పుడే ఆంధ్రపత్రిక అ ప్రజలు, పట్టణవాసులు, పండితులు, పామర వీరు వారలవేల నందరును ఆంధ్రపత్రిక నా అల్పమగు చందాను నిర్ణయించుటచేతను, ః విదేశ వార్తలను విపులవిషయములను విశదీః నుచితముగ చందాదారుల కొసగుటకు పత్రికః వచ్చినది. ఆర్థికముగ ఆంధ్రపత్రిక కమృతాం పత్రికాధిపతులు క్రమ క్రమముగ హెచ్చు హెచ్చువేసిన చందా యితరాంధ్ర పత్రికల

ఈ స్థితియందే ఆంధ్రావనీ సమీః ముద్రణాలయమును సంపాదించుటకును ప సఫలమైనది. మదరాసు నగర మాంధ్రేతర సన్నిహిత సంబంధము గలదు. ఆంధ్రపత్రి నగరమును నివాస మొనర్చుకొనినది. స్వకీయ

వ్యాప్తియందున్న పత్రిక లన్నిటిలో లకనామ సంవత్సర భాద్రపద శు 14 వతరించినది. పత్రికాభివృద్ధికి పత్రికాధి జనమును పాయ మొనర్చినది. ఆంధ్రుల గన్పరచిన ఆంధ్రపత్రిః కాధారభూత రుజ్ఞాన ధ్వంసమునకు ఁమృతాంజనమే. ని, విశదీకరించుటకుగాని వే ననర్చాడ ఁ యభిలాషయే వ ప్పి పత్రికా చరిత్రను లో నేమి? విషయ బాహుళ్యములో నేమి, రివిగ చదువరుల వారంభ మునవే యాక హకు లెక్కువగ మూగుః కు స్వల్పచందా త్రిక చందా రు. 2—20 లు. ఈ స్వల్ప క వ్యాస విరాజితమును, సర్వాంగ మంద ణీయమును, అమూల్యమః నునగు ఉగాది ఁ లభించిన, పత్రికను ానువారి కేమి వరకును పరిచయమైః. పల్లెటూరి ఁ, రైతులు, వర్తకులు, ః జకీయవేత్తలు ఁంచినవారే. సామాన్య జః సౌకర్యములకై ఁవరుల స్వాంతమున లంః మటకై విశేష ఁచుటవలనను, విలువగః ఉగాది సంచిక అధిక వ్యయ ప్రయాసఃః లోనుగావలసి న మెంత యాధారమగుః ్నను, చందాను ఁనారు. అప్పటికే కాదు. ఁప్పటికైనను చందా లన్నిటికన్న తకః వయే!

ఁనకు పత్రికను జేర్చుఁకును, స్వీయ ఁకాధిపతులు కృషి సలిపిఁ రు. వారి కృషి ప్రాధాన్యము గలదైనను, ఁంధ్రుల కతి ప్రమాదీచ సంవత్సరాంః మున మదరాసు ముద్రణాలయమును సంఁ దించినది.

ఆంధ్రోద్యమము

తోడిదేశములగు వంగ మహారాష్ట్ర మః యాంధ్ర దేశస్థితి వెనుకబడియున్నది. పోషణములకు మన యాంధ్రపత్రిక చాల సేః ఁఁఁఁనదే ఆంధ్రోద్యమము. ఆంధ్రోద్యమః ఁమైనది. ఆంధ్రపత్రికా జననమె, ఆంధ్ర ఁఁఁ ఁనుట అతిశయోక్తిగాదు. ఆంధ్ర ఁఁఁ ఁఁశ్రమచే నేమి, ఆంధ్రత్వమును భార ఁఁఁఁఁ క్రియలలో వెనుకాడినను,

గూర్జర ద్రావిడములతో బోల్చుకొనిన ఁంధ్రులు, ఆంధ్రభాష, ఆంధ్రదేశ గౌరవ యొనర్చినది. అందులకు ఁలముగ ప్రారం ఁన కీపత్రిక యొనర్చిన ఁపబోధ మమూ ఁత్రికా కృషియె, ఆంధ్రోద్యమము నారం త్రికాధిపతుల బోధనలచే ఁమి, దేశీయుల జాతీయ మహాసభ గుర్తిఁఁనది. ప్రభుత్వ ఁూటలలో మన్నించినారు

ఆంధ్రుల కనుదినమును ఆవశ్యక ఁఁఁ ఁఁ ఁఁకొరతను ఆంధ్రపత్రికాధిపతుల ఆరంభించి, ఁఁఁ పరంపర జిక్కినారు. ఁ ఁఁఁ ఁఁఁత్రికావశ్యకతను గ్రహింః తమ పంకల్పమును దేశీయులకు చాటినారు. ఆనంద సంవత్సర చైత్ర శు 6 నాడు ఆనంద ప్రారంభించినారు. ఆంగ్లభాష నెరుంగని ఆ ఆంధ్రుల ప్రత్యేక పత్రికను వెలువడిన

షయముల నవగాహ మొః ర్పదగు ఆంధ్ర పర్తించినారు. ఇదివర కెః సరో యత్నించి ఁ్పట అధోగతియందున్న ఁశ ముద్ధరింప ఁవా రెంతకాలమో ఁ ఁపేక్షింపలేదు. వారి సాయ సంపదలను సేకరించినారు. ప్రదముగ ఆంధ్ర దిన పత్రికా ప్రచురణ ధులకు దిన పత్రికాపఠః ప్రాప్తి కలిగినది. దై నిక పత్రికా మూలః న నాంధ్రమం

కీయసభలు. గ్రంథాగారసభలు, విదేశవార్తలు ప్రభుత్వపు లోటుపాటులు సః ఆంధ్రుల కవగాహనము కాబడినది.

ఐరోపా మహాసంగ్రామము

ఈ సమయముననే ప్రపంచ శాంతి సముద్రము నల్ల కల్లోల మొనర్చిః ఝంఝామారుతము ప్రచండ తరముగ వీచినది. వీచికలు మన మదరాసు గూడ సోకినవి. ఈ తరుణమున ఆంధ్ర దినపత్రిక ప్రత్యక్షముగాని తపాలవః దేశమున లేదు. తపాలు సౌకర్యముగల ప్రతి పల్లెకును దినపత్రిక వ్యాపిః పత్రికా ప్రతులు వేనవేలు ముద్రించుటతో కార్యాలయము నిమగ్నమైనది. ఁః గూడ సంగ్రామ వార్తల ప్రకటించినారు. ప్రత్యేక చందాదారులకేకాక, ఁ కను కొనఁఁచిన వారికందరికిని రైలు స్టేషనులలోను, అంగళ్లలోను, ఁః లతోపాటు విక్రయింపదగు వేర్పాటు లొనర్పబడినవి. యుద్ధక్షామమున ఁ కను ముద్రించుట దుష్కరమైనది. పాఠక లోక తృప్తికొరకు విపుల ఁఁ లను, యుద్ధవార్తలను వ్యయ ప్రయాసలకులోనై క్రమముగ ప్రకటింఁఁ కులు పత్రిక చందాను హెచ్చించినారు. పెరిగిన చందాను సంతసముగ భరిః కృతోత్సాహముతో గ్రాహకు లెక్కువగ చేరి ఆంధ్రపత్రిక నాదరించిరి. నిత్యమః రణరంగముః కండ్లయెదుట జిత్రించినట్లు వర్ణించు పత్రికాధిపతుల ఁః మెంతయు బొగడదగినది. ప్రారంభమున ఆంధ్ర దినపత్రిక చందా రు. 12 సుగ్రహమ యుద్ధాగ్ని చల్లబడినది; ఆపత్సమయమున ప్రభుత్వమువా ఁః నము లుః హముతో నెరవేర్చుటకు మారుగ సంకుచిత మొనర్ప యత్నించినారః నిరంకుశ పరిపాలనాస్త్రమును ప్రజలపై సంధింపబూనినారు.

మహాత్మాగాంధి—సహాయనిరాకరణము

ఁ ఁమయముననే లోకోత్తర పురుషులగు గాంధి మహాత్ములు భారః రంగమున ప్రవేశించినారు. పాలకజాతి స్వార్థమును, పాలితుల అమాయకత్వమః మొనర్ప సత్యాగ్రహ మంత్రమును జపించినారు. అంతటితో ప్రభుత్వమః లకుగల వ్యామోహ కిరణములన్నియు పటాపంచలైనవి. అందుకు ఫలముగః ప్రజలు పఁఁబాములకు లోనై ప్రఖ్యాతిని గనినారు. తరువాతనే అసహాయవాద వది. ఆ ఁవర్తనము నట్టిట్టూగించిన యాయగాధ గాథల నన్నిటిని మున కతిఁ్రవముగ వ్యాపింపజేసిన దాంధ్రపత్రికయె సుడీ! ఆంధ్ర దినపత్రికః మహా భాగ్యమున ఆంగ్ల భాషా పరిచయములేని చాలమంది ఆంధ్రు లిప్పుః రాజకీయమఁననేమి, ప్రభుత్వ మోసములనేమి, ప్రపంచ స్థితిగతులనేమి, ఁ పరీక్ష ఁఁనర్చి గ్రహించుటయే కాక ఇతరుల కతి సుబోధకముగ ఁ కుత్తీర్ణులైనారు. అసహాయవాదము నాంధ్రలోకమున వ్యాపింపచేయుటఁ ఆంధ్రపత్రిక భారత జాతీయ మహా సభా వ్యవహారముల నన్నిటిని పూస విశదీకరింఁచున్నది. ప్రత్యేక మొక దిన పత్రికయే ఆంధ్రుల కింతటి ననుగ్రహించినప్పుడు పలు పత్రికలు ప్రచారముగల పాశ్చాత్య లెంతఁ ఆంధ్రుల విజ్ఞాన కోశమున ఆంధ్రపత్రిక చరాస్తి. చరాస్తి యెంత ఁః స్థిరాస్తియుఁ నవసరమే కద. అట్టివే ఉగాది సంచికలు. ఈ సంచిక లాంధ్రః గారముల, గృహముల, కరముల నలంకరింపదగినవి. ఈ సంచిక లన్నిటి నొక ఁ లోకన మొనర్చి ఈ వ్యాసమును ముగించుచున్నాను. ఆంధ్ర వారపత్రిక ఁ రు. 4—8—0 లు. దైనిక పత్రిక చందా రు. 24 లు. ఆంధ్రపత్రికతోపాః వృద్ధి కమూల్య సేవ నొనర్చు పత్రికల కన్నిటికిని నా కృతజ్ఞతను యింఁ వెలిపుచ్చుః కు వ్యాస బాహుళ్యమున జంకితిని.

1. సాధారణ సంవత్సరాది సంచిక

తెలుగు పత్రికల పక్షమున ప్రచురింపబడిన ప్రథమ సంవత్సరాది యిది. ఈ సంచికయందు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాధిపతులు, భారత స్థానః నాధిపతులు, ఆంధ్రదేశ మహారాజులు, రాజులు, రాష్ట్ర గవర్నరులు,

మోషి దత్తములు మున్నగువారు చిత్రింపబడినారు. పై కైన కాగితములపై 1_5 చిత్రము లీ సంచిక నలంకరించి తమ్ము దర్శించువారల యములు నొసర్చినది. ఆ క్షేత్రములను గూర్చియు, వాఙ్మయ మత సాంఘికములను గ ర్చిన 248 పుటల విస్తార మైన వ్యాసములు గలవు.

2. విరోధికృన్నామ సంవత్సర సంచిక

ఈ సంచికలో ముద్రింపబడని స్వదేశ సంస్థానాధీశ లు, ఆంధ్ర జమీందారు, దారులైన నాయకులు, పుణ్యక్షేత్రములు, దేవాలయము లు, గోపురములు మున్నగు 210 చిత్రపటములును, వివిధ విషయములపై 60 వ్యాసములును గలవు. పెద్ద విద్యాధికులీ వ్యాసముల రచించి ఆంధ్రావబోధ మొనర సాయపడుచున్నారు.

3. పరీధావి సంవత్సరాది సంచిక

ఈ సంచికయందు ఏడవ ఎడ్వర్డు ప్రభువర్యు కుటుంబము గలదు. ఢిల్లీ దర్బారు ప్రదర్శన మతి శ్లాఘనీయముగ ప్రదర్శింపబడె ను. దర్బారు దర్శనాగంతుకు లగు మహారాజుల పటములు పెక్కులు గలవు. ఢిల్లీ పుర న కట్టడములు చూపబడె ను. మొత్త మీ సంచికలో 172 చిత్రము లున్నవి. శ్రీ పంచ మజార్జి సార్వభౌముని రాజ్యాభి షేక వర్ణనాదులను గూర్చిన యనేక కవీశ్వరుల పద ము లిందు గలవు. ఢిల్లీ ర వర్ణనములు, జార్జి చక్రవర్తియొక్క ఢిల్లీ పట్టాభి షేక కోదంతమును, కొన్ని స్వదేశ సంస్థానాధీశుల చరిత్రములును వ్రాయబడినవి. ఈ సంచికలోని కొన్ని వ్యాసము కు పత్రికాధిపతులు బహుమతి లొసగినారు. మనరాజధానిలో ముఖ్య పట్టణముల జనసంఖ్య యును, తెనుగు మండలముల జనాభాయు నిందు గల దీనిని దర్బారుసంచిక యన వచ్చును.

4. ప్రమాదీచ సంవత్సరాది సంచిక

ఇందులో ఆంధ్ర రాష్ట్రీయ పట మొకటి వివి వర్ణములతో చిత్రింపబడి నది. ఆంధ్రోద్యమ వ్యాప్తికీ పటమే పునాది. ఆంధ్ర నుద్బోధించు దివ్య చిత్రము లెన్నియో కలవు. పుణ్యక్షేత్రముల దేవాలయముల గోపురముపటము లాంధ్రుల శిల్ప విద్యా నైపుణ్యమును చాటుచున్నవి. హార్డింజి ప్రభువర్యుని ఢిల్లీ ప్రవేశ పట మీ సంచిక ముఖ పత్రము నలంకరించె ది. ఇన్నూరు పటము లీ సంచికలో నున్నవి. ఇందులో వ్యాసములు తక్కువై ను రాజకీయ సంబంధము లు 10 గలుగుటచే ఆం ధ్ర యభిరుచి మారుట తెలియుచున్నది. భాషా విషయక వ్యాసము లారు గలవు. మత సాంఘిక సంబంధాధికము లిరువదియారు గలవు.

5. ఆనంద సంవత్సరాది సంచిక

ఇది ఆంధ్రపత్రికా స్వకీయ ముద్రణాలయమున మదరాసులో ముద్రింపబడినది. బొంబాయి తత్వ వివే క ముద్రణాలయముయొక్క పనితనమున కిది యేమా త్రము తీసిపోవుటలేదు. చెన్న పట్టణమున గల ముఖ్య భవనములును, ప్రభుత్వ మందిరములు కళాశాలలును, దేవాలయములును, ఇందు ముద్రింపబడినవి. మదరాసు రాజధాని సంబంధించిన చిత్రము లే యుండెక్కువగ నున్నవి. బొంబాయి రాజధాని తెలుగు వారి యులును విద్యాధికులు నగు ఐదుగు రక్కు సెల్లెంద్ర పటము లిందు గలవు. వారి రువురు వైద్యోద్యోగులు; ఇరువురు బి. ఏ. లు; ఒక్కరు తనమల్ల విద్యా విశారదులు భరతఖండమునేగాక ప్రపంచమంతను విభ్రాంతితో ముంచినది. పశ్చిమ ఖండ కుల పటములు గలవు. వంగ దేశ కవిచంద్రుని రంగుల చిత్ర పట మొకటి గలదు. ఆంధ్రో ద్యమ వ్యాసములును, మహాపురుషుల చరిత్రములును 16 గలవు. మిగిలినవి మత భాషా సాంఘికములు. సుమారు 250 పుటల వ్యాసము లీ సంచిక నలంకరించుచున్నవి.

6. రాక్షస సంవత్సరాది సంచిక

దీనిని సంగ్రామ సంచిక యనవచ్చును. ఐరోపా మహాసంగ్రామమునకు సంబం ధించిన చక్రవర్తుల సేనానుల సైన్య నివహముల, రణరంగముల, యుద్ధ పరికర ముల చిత్రము లత్యుత్తమరీతి చిత్రింపబడినవి. రణరంగములందున్న యుద్ధములో దగుల్కొన్న దేశపటములును, ఆంధ్రభాషలో కొన్ని గలవు. చిత్రపట సంగ్రహ మత్యధిక వ్యయ ప్రయాస సాధ్యమేయైనను, స్వీయ దేశీయ జన ప్రబోధమున కాంధ్రపత్రి కాధిపతుల ప్రయత్న మీ రూపమున సాక్షాత్కరించినది. గోపాలకృష్ణ గోఖలే రంగుల చిత్ర పట మిందు గలదు. నానా దేశ పతాకముల రంగుల పటములును గలవు. ఈ సంచిక లోని ప్రథమ వ్యాసములు ఐరోపా మహా సంగ్రామ చరిత్రాత్మకములు. ఈ వ్యాసము లలో (యుద్ధకారణములు) రాజ్యముల బలా బలములు, మున్నగునవి విమర్శింపబడినవి. యుద్ధములో దగుల్కొన్న కొన్ని రాజ్యముల చరిత్రలు గలవు.

7. నల సంవత్సరాది సంచిక

ఈ సంచికలో భారత జాతీయ సభాధ్యక్షులు, పెక్కండ్ర చిత్రము లున్నవి. పౌరాణిక గాథలను, ఆంధ్రుల కళా కౌశలమును దెల్పు పటములు గూడ కొన్ని కల్పింప

బడినవి. వ్యాయామ ప్రదర్శనములు, మల ... చూపబడిరి. ఇరో... రాణుల చిత్రములు, రంగుల దేశపటములు, యుద్ధ సం... ధమగు చిత్రములు మొత్తము మున్నూరున్నవి. ఈ సంచికలోని ... వ్యాసము... నగము ఆంధ్రుల ప్రత్యేకతను పురిగొల్పునవై యున్నవి. యుద్ధ చరిత్రము గు... యుం దుద్ధరింప బడినది.

8. పింగళ సంవత్సరాది సంచిక

ఈ సంచికలో ఆంధ్రపత్రికా భ... మును, ముద్రణాలయమును, కార్యనిర్వాహకవర్గమును అలంకరింపబడినవి. ... శాస్త్ర సంబంధమ... రంగులపటము మొకటి గలదు. రాక్షస సంవత్సరాది సంచి... వెనే యుద్ధవీరులు, ... పరికరములు, యుద్ధ దేశములు ఈ సంచికలో గలవు. ఈ మూడు సంచికల ప్రాముఖ్యము ఆంగ్ల... మంపరచినది. ... విద్యావాసన నెరుగని ఆంధ్రులకు దేశ చరిత్ర... సంగ్రామి... కాత్మకములయ్యెనని పత్రికాధిపతులు ఆంధ్ర... దేశ వా... ఏమరక అవకాశము కొంది ఆంధ్రోత్తేజక చిత్రములు... వ్యాసములు ... యేయున్నారు.

9. కాళయుక్తి సంవత్సరాది సంచిక

జాతీయవర్గములతోపాటు ... బ్రాహ్మణేతర పక్ష నా... కుల పటములు నిందు ప్రకటింపబడినవి. దేశాభిమా... వైశ్య కులావతంసుల... ములు గూడ కొన్ని గలవు. యుద్ధ సంఘటన చిత్రములు... చూపబడినవి. ఆం... ద్యమ స్వరాజ్య తత్త్వము లింటెక్కువగ ప్రస్తావింపబడినవి. ... యుద్ధచరిత్రము... కదీకరింపబడెను.

10. సిద్ధార్థి సంవత్సరాది సంచిక

సంగ్రామ సంధిసభా ప్రతినిధులున... రాయబారులును, భారత రాజకీయ సంస్కరణ సభాధ్యక్షులును, సభ్యులును చిత్రింపబడినారు. భార... స్వాతంత్ర్య సంపాదనార్థులై ఆంగ్లదేశమునకు వెడలిన భారతీయ వివిధ రాజ... పక్ష నాయకుల చిత్రములు గలవు. ఆంధ్ర వాఙ్మ... సాంఘిక సంస్కార ప్రవ... లును, ప్రేరకులును, ఆంధ్రదేశ పితామహులును, మూల పురుషులునగు వీరేశలి... పంతులవారి ... సటము గూడ నున్నది. రాజకీయ విష... ముక వ్యాసములే ఈ సం... యం దధికముగ నున్నవి. మాంటుఫర్డు నివేదికమునుగూర... చర్చ విశేషముగ గల... భరత ఖండ వైశాల్యమును జన సంఖ్యయు సామ్రాజ్య ... శాసనసభా వివ... ములును, ఆంధ్ర మండలముల రాజకీయ జాతీయ స్థానిక ... వివరముల నిందు ... ఆంధ్రదేశ గ్రంథాలయముల పట్టిక గూడ గలదు.

11. రౌద్రి సంవత్సరాది సంచిక

దేశహితైషులగు స్వార్థత్యాగుల... కొందరు మహనీయుల చిత్రములతో నీ సంచిక ముఖపత్ర మలంకరింపబడినది. ... ంధ్ర సభలకు సం... ంధించిన పటములును, అఖిల భారత గ్రంథాలయ ప్రదర్శన ... ములును ప్రభుత్వోద్యో... దేశీయ నాయకుల చిత్రములు నిందు గలవు. 1919 ... సంవత్సరమున మద... యూనివర్సిటీ లో పట్ట పరీక్షయందు నెగ్గిన యువతీమ... చిత్రము లిందున్నవి. వాఙ్మయ రాజకీయ వ్యాసములే పెక్కులు గలవు. గత ... సాలున ముద్రింపబడిన ... ంధ్ర గ్రంథముల వివరణ పట్టికయు నిందు గలదు.

12. దుర్మతి సంవత్సరాది సంచిక

లోక కల్యాణ సంధానికులగు గాంధి ... హోత్ములును, ఆయన ... సామగ్రియును రాట్నములు మగ్గములు మున్నగునవి ఈ ... సంచికా ముఖపత్ర చిత్... ములు. పంజాబు దురంతములు ఈ సంచికలో ముద్రింపబ... వి. స్థానిక రాష్ట్ర ... వర్గపు పట... ములును గలవు. కీర్తిశేషులగు లోకమా... బాలగంగాధరుని పట ... త్యంతాకర్షణీయముగ జిత్రింపబడినది. ఆయుర్వేదోద్ధార... లగు పండిత. డి. గోపా... చార్యులవారి పట మిందున్నది. లోకమాన్యుని నిర్యాణమును ... ర్చిన పలువురి కవుల ... గీతము లింపు గలవు. వివిధ విషయములను గూర్చిన పె... వ్యాసములు నిందు గల...

13. దుందుభి సంవత్సరాది సంచిక

అహమ్మదాబాదులో జరిగిన జాతీ... మహాసభా మంటప, ... నగరము లిందు చిత్రితములు. శాంతస్వరూపులగు గాంధిమ... త్మని శీలము ననుసరి... న దేశారాధకుల చిత్రము లింటెక్కువగ రచింపబడినవి. వీ... దరును ప్రభుత్వపు జం... ఖానాల విందులు ... వారే! నిర్బంధములపాలై బంధిఖాన... వేగుచున్న వారి వేషము... త్యాగములు భరత వర్ష భావి భాగోదయమునకు శుభ చిహ్నవ... ు. ఆంధ్ర జాతీయ క... శాలా స్థాపకులును ... కీ. శే. కోపల్లె హనుమం... పుగారి పటము గూడ ... న్నది. తమ పురు... తోపాటు దేశ స్వాతంత్ర్య సంపాద... ర్థులై దీక్ష వహించి... మహిళామణుల ... గలవు. స్వయం నిర్ణయ ... త్రముల నుపదేశించి ... ట్టియు, నిరాకరణ వాదోద్యమ ... ప్రతిపాదకములై ... వ్యాసములు గలవు. అహ... మ్మదాబాదు సభలో ... దేశీయ మహాసభ సభా సం... వాన వివరణ మిందున్నది.

14. రుధిరోద్గారి సంవత్సరాది సంచిక

... గుణోపేతులై స్వాత... త్ర్య సత్య రక్షణ ... బడుచున్న కష్టపరంపర... లిందు ముమ్మందు ... జాతీయ మహాసభా ... సమంతయు విస్ప... పరిశ్రమ లిందున్నవి. ... స్వరాజ్యవృక్షము ...

ఆది మా... నాయకుల పటములు కొన్ని యున్నవి. భారతీయుల ... తుల ... రాజకీయమే యెక్కువగ ప్రధానముగ నున్నను, ఆరీ... వ్యాస ... ంటన మీ సంచిక యేమరలేదు. మేధా నిధులచే వ్రాయబడ్డ ... లేమి, మధుర ధోరణిగల పద్య ప్రసంగములేమి 130 గలవు.

15. రక్తాక్షి సంవత్సరాది సంచిక

భారత స్వరాజ్య సంపాదన దీక్షచే ప్రభుత్వ నిర్బంధములపాలై ... లైన దే... లుచే పరివేష్టింపబడినట్టియు, మృత్యుగహ్వరమునుండియు, ... నిర్బంధమునుండియు, వెలువడిన గాంధి మహాత్ముని కృశించిన ... మీ సంచిక ముఖపత్రమున శోభించుచున్నది. సర్వజన కారుణ్య ... నాతని ... మూర్తి వేరొక రంగులపటమున చిత్రింపబడినది. ... వలె ... ప్రత్యక్షమైన కాకినాడ కాంగ్రెస్ వివరములన్నియు, ఈ సంచికలో ... నవి. ఆంధ్రపత్రికా జననము నేటితో ధన్యత నందినది. ... చున్న మ... గౌరవము, దేశీయ మహాసభ కాహ్వాన మొసగు మహదృ... కల్పినది. కనుకనే 38 వ దేశీయ మహాసభా దృశ్యముల నన్నిటిని ... చిత్రించి ... మూన్నాళ్ళ మురిపెముతో ముగిసిన బ్రిటిష్ ప్రభుత్వోద్యో... నాగపూరు స్వరాజ్య పతాక విజృంభము లిం దెన్నదగిన చిత్రములు. ... చిహ్నము ... దిది అతీత దృశ్యము. గాంధిమహాత్ముని విమోచన చరిత్రలో ... ధోరణిని కొన్ని ముఖ్య వ్యాసములేగాక 38 దేశీయ మహా సభాధ్యక్షుల ... ఉపన్యాసములు, తీర్మానముల వివరములు నిందున్నవి. ఖిలాపత్ సభా... నములు గలవు. తదితర కాకినాడ సభా వృత్తాంతములు వర్ణనాతీతము...

16. క్రోధన సంవత్సరాది సంచిక

... ఆంధ్రపత్రిక పదునారవ ఉగాది సంచిక. ఇందులోని చిత్ర దర్శించి ... ము, వ్యాసములను పఠించియు ఆంధ్రు లిప్పుడిప్పుడె ఆనందిం... ఈ సం... కలన్నియు, ఆంధ్ర సారస్వతమున, రాజకీయమున, చరిత్రమున, ... అవి, ... యన నేల ఆంధ్రత్వ నిరూపణమున కవసరమైన వసులలో ... లేదు. ... ట్టి ఆవశ్యకతను దీర్చిన ఆంధ్ర దేశారాధకులు, ఆంధ్ర దేశ బాంధ... నాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులవారు దేశోద్ధారకు లనుట సమంజస... దేశోద్ధా... బిరుద మిట్టి త్యాగశీలుని, కార్యశూరుని వాశ్రయించుటచే ... ఈ బిరుదము నార్జించిన శ్రీ పంతులవారి సునిశితబుద్ధిని, కార్య నిర్వహణ ... స్వభావ... ను, ఔదార్యమూర్తిని, సంతత పరిశ్రమమును ఆదర్శముగ ... కృతకృత్యులయ్యెదరని నా యాశయము.

ఉపన్యాసధోరణి 1929 శుక సంవత్సరాది సంచిక

Roopkala
గోల్డెన్ జూబ్లీ సంవత్సరభమున
ఆంధ్రపత్రికకు శుభాకాంక్షలు
పద్మనాభం సమర్పించు
రేఖా & మురళీ ఆర్ట్స్
దేవత
దర్శకత్వం: K. హేమాంబరధర రావు
నిర్మాత: B. పురుషోత్తం
వాణీ రిలీజ్
VIJAYA PUBLICITIES

యతిప్రాసలు

సన్నిధానము సూర్యనారాయణశాస్త్రి గారు

[1930 ప్ర[illegible]హదూత సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

తెనుగు [illegible] యతిప్రాసలు [illegible] ఉన్నవి. [illegible] తెనుగు తెల్పు అభిప్రాయములు [illegible]:—

"[illegible] యతి ప్రాస [illegible] గ్రంథములు [illegible] చెప్పియుండలేదా? వారు [illegible] పండితులు [illegible] ప్రాసములను [illegible]. అధునికులు [illegible] చేసినవారగుటచే [illegible] కాకికి [illegible] ముతో [illegible] రమునకు [illegible] యతిప్రాసలు [illegible] మున్నారు. [illegible] ద్యమునకు యతి ప్రాస ముఖ్యములు."

[illegible] వీరు [illegible] ప్రాయికులు. [illegible]

[illegible] తెనుగు యతి [illegible] ఉండవలె [illegible]. [illegible] తెల్పు [illegible] చేసిరి.

[illegible] తెల్పు [illegible] యములు:—

"కవిత్వమునకు రసము ప్రధానము. 'వాక్యం రసాత్మకం కావ్యం' అని సాహిత్య దర్పణకారుడును, 'సాక్షాత్ హి రసో యథా [illegible] కవిభిః' అని [illegible] చెప్పియున్నారు. యతి ప్రాసలు [illegible] రసోత్పాదకములు [illegible]. సంస్కృత [illegible] గ్రంథములు [illegible]. యతిప్రాసలు [illegible] నిర్బంధములలో బద్ధుడై [illegible] స్వతంత్రుడు కావలెను. [illegible] మహాకవి [illegible] రసస్ఫూర్తి [illegible] కవితా [illegible] యతి ప్రాసములు [illegible] ఉంచవలెను? [illegible] రసవంతము [illegible] చాలును [illegible] పద్యములు వ్రాయవలెను [illegible] ఉంచరాదా' [illegible] గాదు. [illegible] భావము [illegible] చిత్తాకర్షకము [illegible] సంగీతమునకు [illegible] రసస్ఫూర్తి [illegible] గద్యమునందును, పద్యమునందును [illegible] తెలియగలదు. కనుక [illegible] యతిప్రాసలు [illegible] పద్యములు వ్రాయుట [illegible]"

అని. ఈ మతములందు [illegible] యతి ప్రాస నియమము [illegible] భాషలలో [illegible] మన భాష [illegible]?

సంస్కృత భాషలో యతి, విచ్ఛేదము, విరతి, విశ్రామము [illegible]. 'యతి ర్విచ్ఛేద సంజ్ఞకా' [illegible] లక్షణము చెప్పబడినది. [illegible] భాగము చివర [illegible] రెండు భాగము [illegible] ప్రథమ [illegible] అంత్యాక్షరమును [illegible] యుండరాదు. [illegible] సంస్కృతమున [illegible] లేదు. [illegible] ప్రాస [illegible].

"ద్వితీయాక్షరః [illegible] దండ
[illegible] ప్రాసిమ్మేరుః."

[illegible] ప్రాస [illegible] ఆంధ్రమునందు [illegible] పద్యమునందు [illegible] ప్రాసమువంటి అంత్యప్రాసము [illegible] నియమము [illegible]. [illegible] యతి నియమములేదు. "కన్నడక్కె యతి [illegible]" అను [illegible] గలదు. [illegible] కన్నడము [illegible] అని అర్థము. ద్రావిడ భాషయందును యతి [illegible] ద్రావిడ కర్ణాటక భాషలనుండియు, యతి [illegible] వచ్చియుండునని నా తలంపు. [illegible] ఆంధ్రమున [illegible] నేర్పరచిరికాని ప్రథమ [illegible] ద్వితీయాక్షరము [illegible] యుండరాదు [illegible]. [illegible] ఈ యతి ప్రాసములు నేర్పడినవని [illegible] ద్రావిడ కర్ణాటక భాషలకంటె [illegible] గలుగును.

యతి ప్రాసములవలన రసస్ఫూర్తి కలుగునా? [illegible] తెలుగు [illegible] యతి ప్రాసములు [illegible]

[illegible] ఉన్నది ఉన్నట్టులు [illegible]
[illegible] లేకపోతే [illegible] గంజి [illegible]
[illegible] ఉన్నవి [illegible] లేదు.
[illegible] యత్నం [illegible]
[illegible] బెస్త [illegible]
[illegible] దప్పి [illegible] దప్పుకు [illegible]

[illegible] యతిప్రాసలు రసోత్పాదకములు [illegible] రసోత్పాదకమనగా సౌందర్యోత్పాదకము అన్నమాట. ఈ సామెతలందు [illegible] పద్యములు [illegible] యతిప్రాసలు రసోత్పాదకములు లేవు. దీనికి కారణములు [illegible]

[illegible] అక్షరమున [illegible] యక్షరమును [illegible] నంస్కృతమునవలె విభక్తము [illegible] పాదమునకు [illegible] ప్రాసాక్షరము [illegible] అక్షరము సరిగానుండున్నచో అనుప్రాసమునందువలె [illegible] ఇప్పటి యతులలో [illegible] సంస్కృతమును [illegible] శ్రవణసుభగ [illegible]

[illegible] సంపృక్తా [illegible]
అథ [illegible] ప్రభాతే.
[illegible] లోచనాయ.

కనుక [illegible] విభక్తము [illegible] యక్షరము [illegible] యతిని [illegible] యతి [illegible] సొంపు లబ్బి తద్ద్వారా రసో[illegible] నాలుగు పాదములకు ఏకాక్షరమునే నియమించు [illegible] నేర్పరచినచో [illegible] సొంపును, తద్ద్వారా [illegible] [illegible]

ఉ. [illegible]
[illegible] భర్త [illegible]
[illegible]
దండము [illegible]
[illegible] కర్ప్రూదీర [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] సతతంబు [illegible]

[illegible] పద్యములో 1, 2, 4 పాదములలో ప్రాసాక్షరము [illegible] పాదములో ప్రాసములేదు. [illegible] కాదు. '[illegible] కర్ప్రూదీర' అనునది జాతీయము [illegible] ప్రాసకొఱకు [illegible]

రసభంజకములను. కనుక దీసివేయబడిన మఱియును గద్యమునకును, పద్యము నకును ఒక్కటే వ్యాకరణ ముండుట యుక్త మని తోచదు. కవికి పద్యమునందుం గల స్వాతంత్ర్యము పద్యమునం దుండదు. రణ నియమమునకు దాసుడై యుండ వలయును. అందుచే గద్యమువలెం గాక ఛ ందను స్వతంత్రముగాం ద్రిప్పుకొనవలసి యుండును. అట్టి సమయములందు విసంధి మొదలగు దోషములు కానీయు, యతి మొదలగువాని స్పష్ట శ్రవణమునకై విసంధి మొదలగునవి తప్పక ఉండుటచే మేలనియు తోచుచున్నది. కనుకనే పై పద్యములో విసంధి చూపఁబడినది. గద్య పద్యములకు ఒకటే వ్యాకరణము గూడదను పరిభాషకు పూర్వ కవుల వ్యాకరణ విరుద్ధ ప్రయోగ ములే జ్ఞాపకత్వము వహించుచున్నవి.

ఆంధ్ర కవిత్వమునకు యతిని నియమించిన లాక్షణికులు పు ఫు బు భు ము— లకుఁ బరస్పరము మైత్రి చెప్పి ఫ ఫ బ భ మ- లకుఁ గూడ దనిరి. ఈ యక్షరములు ప్రత్యేకముగా వారికిఁ జేసిన మహోపకార మేమి యో తెలియదు. మఱియు ఉ మైత్రిని జెప్పుటలో వ్యంజ ములకు స్వర సాహిత్యము ఒక్క మైత్రియు నిర్బంధముగా విధిం చిరి. పై సామెతలలో 'బ్రాహ్మణులలో చి బెప్తులలో పెద్ద' అను సామెతలో 'బా బె' లకు యతి చెప్పఁబడినది. అందువలన రసభంగము అగుటలేదు. రసభంజకము కానప్పుడు స్వర మైత్రి యేల అవశ్యముగా నుండవలెనో తెలియకున్నది. కాని దయా పరులగు లాక్షణికులు యతులలోవలెనే ప్రాసములందును స్వరమైత్రి విధింపక కవికి స్వాతంత్ర్యమిచ్చినందులకుఁ గవి వారికిఁ గృతజ్ఞత చూపవలెను. కనుకఁ బైని నేను సూచించినటులు యతిప్రాసములు పద్యమునకు సౌందర్యము నిచ్చు ననుటలో సందేహములేదని నా మతము. ఒకానొకచో రసమునకొఱకు యతిప్రాసములు విడిచినను హాని లేదు ("కన్నుల కర్పు దీఱ" యందువలె) ఈ విషయమున నా ప్రాచీన పద్యముల నుదాహరింతును :

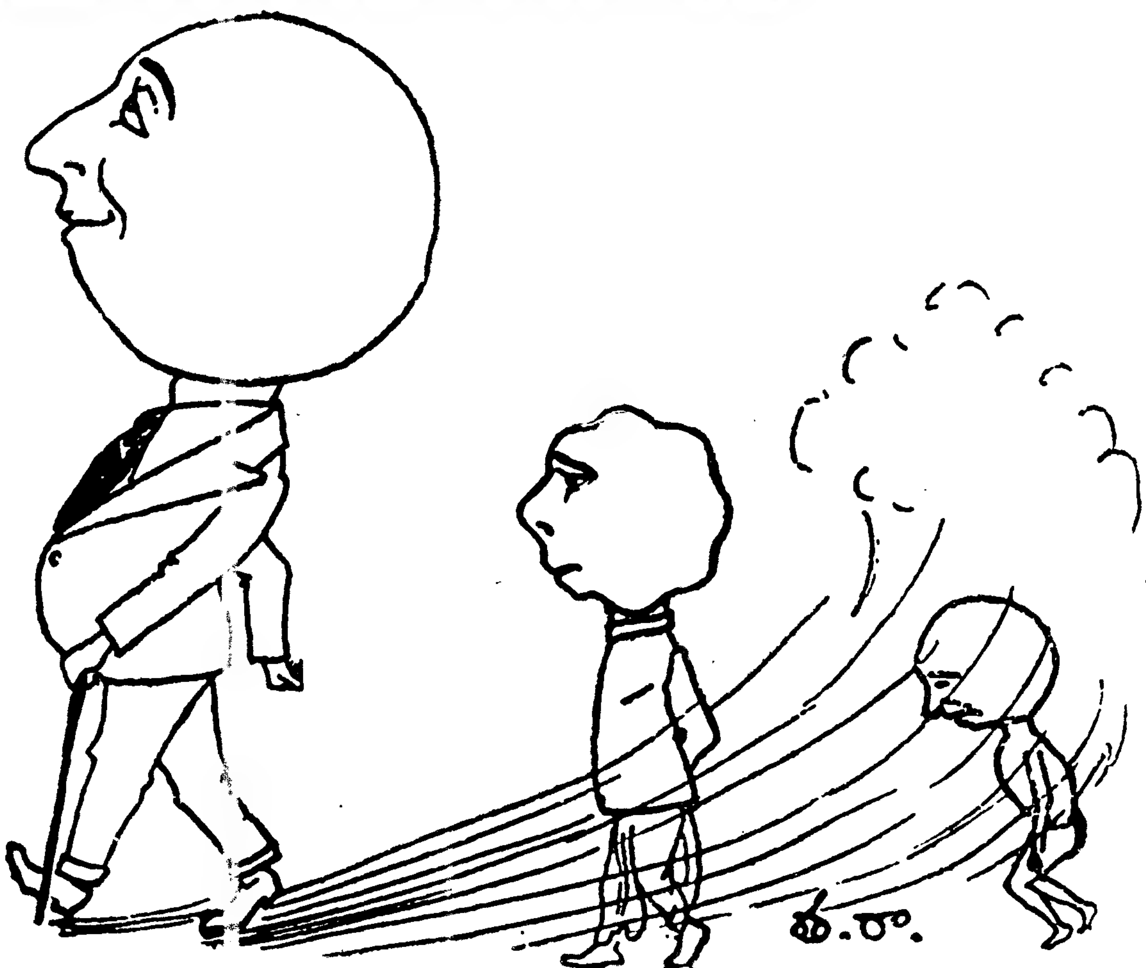
క. శ్రీకృష్ణదేవరాయ
క్ష్మాకాంతుని జన్మదినము మన రాజేశ
క్ష్మాకాంతు నాధిపత్యము
మాకుం బండుగలమీదఁ బండుగలు గదా.

ఉ. కనుచుండంగనె తెంపి యెల్ల రులన్
గర్వించెఁ బూఁజెట్టు నూ
తన వైధవ్యము గొప్ప జాలఁగ దయా
దాక్షిణ్యముల్ మాని, ఆ
తని కీ క్రౌర్యము కాదు కూడదని వా
ధల్ సేయదో? అంతరా
త్మ నిగూఢంబుగ, నంతరాత్మయును లే
దో? వాని కే లేశమున్?

ఈ రెండు పద్యములందును నాల్గవ పాదమునందు యతిభంగము కాని అది పోయినదని చెప్పుటకును దోచదు. ఏలన, అందలి భావ పై కి హృదయము పోవునుగాని యతి పైకిఁ బోదు.

మనము పద్యము చదువఁగానే బాగుగానున్నదని చెప్పుదు రసకోవిదులు ఎంతమంది రసమున కానందించుచున్నారో, యతిప్రాసముల కెంతమంది చున్నారో విచారింపుఁడు. పైని మొదటి పద్యములోని 'పండుగలమీఁదఁ అనునది నానుడి. మాకున్ అను మకారముతో యతి సిద్ధించుటకై ఈ ఎగురఁ బెట్టుట భావ్యమా? నానుడి ద్వారా సిద్ధించు సౌందర్యము కొఱకు దీసివేయుట యుక్తమా? లాక్షణికులారా! యోచింపుఁడు. మీరావేళ "పండు బండుగలు గదా" అను దానిని యతిత్వసిద్ధికై "మంగళము గదా" అని అప్పుడు సౌందర్యము చెడదు గదా అనవచ్చును. మంచిది. కాని "పండు బండుగలు" అను నానుడిలోనున్న సౌందర్యము "మంగళముమీఁద మంగళ అను నుడికారములో లేదని నా తలంపు. ఏలన, రెండవది మొదటి దానికి కరణము. ఈ రెంటికిని సహజమునకును, కృత్రిమమునకును గల భేదమే

ఇఁక రెండవ పద్యములో నాల్గవ పాదమునందు యతిత్వసిద్ధికై దానిని 'లేద' అనరాదా అని మీ రడుగవచ్చును. మంచిది. కాని 'లేదా' అర్థము వేఱు, 'లేదో' అన్నప్పటి అర్థము వేఱు. అర్థము మాఱినచో అందము దానితో రసభంగము. కనుక యతిత్వసిద్ధికై భిన్నార్థమును గలిగించి జేయుట న్యాయ్యమా? యతి భగ్నమైనను రసము పోషించుట న్యాయ్యమ రింపవలెను. కవిత్వమునకు జీవితము రసమని ఎల్లరును అంగీకరింతురు. భిన్నమని చెప్పరు. ఇట్టి యిక్కట్టులు గలిగినప్పుడు వృత్తమునే మార్చు డులు పోకుండను, భిన్నార్థకము రాకుండను, మఱియొక వృత్తములో ప్ర

"రూపాయీలు, అణాలు, పైసలు_"

రూపాయీలు, అణాలు, పైసలు [1930 ...]

మతిప్రాసలు

[illegible] వచ్చినదో, [illegible] [illegible] చెప్పుచున్నా[illegible] [illegible] [illegible] గదని విస్పష్టము.

అదియుగాక [illegible] పద్యము ప్రారంభ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] పద్యము ప్రారంభించు[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పద్యము [illegible] [illegible] [illegible] కేవల మతిప్రాస [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పద్య[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] కేవల [illegible] [illegible] కవులకు [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అర్థమగుచున్నది.

మతిప్రాసలు [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]. మతిప్రాసలు లేని [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నా [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] మతిప్రాస [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పద్యము [illegible] [illegible] లేదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] మతిప్రాస [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] పద్యము.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] :

ద్వి ప్రాంత ప్రాసము (?)

గీ. ధనము నాపేరు [illegible] [illegible] [illegible]
లేను [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

గీ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
నాకు [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] నే [illegible] [illegible].

సీ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
ఒక [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

గీ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]!
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

గీ. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]!

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

మతిప్రాస [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ఉత్సాహి -1 ([illegible])
[1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాది[illegible]

[illegible] [illegible] [1930 [illegible] [illegible]

పన్నీరు పువ్వు

రాయసము వెంకటశివుడు గారు

[1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాది సంచికనుండి]

ఉదయగిరి రాజధానిగఁ జేసికొని, రె నేలుచుండెను. ఆ మహమ్మదీయ ప్రభుని లకును బాలుగాక, సరిలేని సౌఖ్య సంపద దీయులు నను తారతమ్యములేక, ప్రజలం చుండెను. జలాలుద్దీను సుజనులలో సు విశ్వాసములు గలిగియుండు నాతనికి వానిత సందును అమిత గౌరవము గలదు. ఆతని సందఱు నొకటియె. జగమంతయు జగ నులు. పరమాత్మునియందు బుద్ధి నిలిపి, జనక, అరీలియసు, అక్బరు మున్నగు మహ దేశ పరిపాలన ధర్మము నిర్వర్తించుచుండె

లోకవిభవము లన్నిటికన్నను జలా అనేకమాఱు లాతనికి భూలోక జీవనము దోఁచి, తా నీ కష్ట భూయిష్టమగు సంసా ఏ షిరాజానగర వాటికకో చేరి, అందు పర గోష్ఠిని దినములు గడపఁగోరెను. ఐనను అన్నకు సర్వదా సాయము చేయుచు, ఆ కార్య నిర్వహణమునకుఁ ద్రిప్పుచు, ఉద చేయుచుండెను.

జలాలుద్దీను పారసీక రాజకుటు మయ్యెను. ఆ సుకుమారి హిందూస్థానము శీతోష్ణస్థితులకును, జనాచార పద్ధతు నుదయగిరి యుద్యానవనమువంటిది. న మున్నను ఉన్నత పర్వత శిఖరమున హిమ దరికి రాకుండును. ఆ నగ రెంత సౌఖ్యా డును దూరపు షిరాజు వృక్షవాటికల యుండును. వసంతకాలమున నుదయగి కోద్యానముల నుండు గండుఁ గోయిలలు దేశమందలి శీతకాలపు లేయెండ ఆ లేమ ప్రభుపత్ని సౌఖ్య సదుపాయములకేమి కొ హిందూ దేశ నివాసము సుఖవంతము పుష్పజాతుల మొలకలు తెప్పించి నాటించెన వృద్ధినొందెను. కాని యెన్ని సౌఖ్యము పమువి జాలెయికారాణి యనుకొనుచు, సుమువ జననమొంది, దేహమువ ప్రవే సహింపలేకుండిరి. ఎట్టి షర్బతులు, సంతోషింపఁజేయ నేఱకుండెను. యునా కుపయోగించిన రాజౌషధములు ఉపశాంతికి విఘాతము కల్పించుటకు

వ జలాలుద్దీను మధ్యహింద్రధరాష్ట్ర రాజ్యమందు జను లెవ్విధమగు ననర్థము నుభవించుచుండిరి. హిందువులు, మహమ్మ దీని సమభావమున నవాబు పరిపాలించు డు. సుఫీ సిద్ధాంతము దపార భక్తి దులతూఁగు హిందూ వేదాంతశాస్త్రము న్నులకు బీదసాదులు, పండిత పామరులు ని జీవకళయె. ప్రజలెల్ల భ్రాతృ సమా జలాలుద్దీను పూర్వకాల ప్రభువరులగు యుల పాదచ్ఛాయలనే నడుగు లిడుచు, .

ద్దీనునకు చిత్తశాంతియే ప్రియతమము. ప్రజాపరిపాలనము నతి దుర్భరములుగఁ ము వదలి, ఏ మెక్కా పుణ్యక్షేత్రమునకో, శ్వర ధ్యానమందును, సుఫీ వేదాంతుల సుఖ మ్ముఁడగు నాదరుషా కొండవీడు ప్రభువై మనసు నకాండ వైరాగ్యమునుండి రాజ గిరి ప్రభుత్వ మతఁడు వీడకుండునట్లు

ములోని యొక సుందరిని బరిణయ వచ్చి కొన్ని వత్సరములైనను, ఈ దేశపు ను నభ్యాసపడలేదు. ఆ ప్రాంతములకెల్ల వేసవి యెండలు, దేశము నెంత దహించు యమువలెఁ జల్లగనుండు నుదయగిరి ఖిలా ముగ నున్నను, జాలెయికాకాంత కను లెపు దను, అందలి పుష్పజాలముమీఁదను వాలి తరురాజముల నాశ్రయించు పికావళి పారసీ టవిగావని యాతరుణి తలంపు! హిందూ గ్రీష్మతపమువలె దుస్సహముగ నుండును త వాటిల్లఁగలదు? ఆ సుందరి కెటులైన యఁగోరి, నవాబు పారసీకమునుండి వివిధ నీటివసతిగల చల్లని యుదయగిరి వీ చెట్లు డినను, హిందూదేశ జీవనము కారాగృహ టు, గృశింపఁజొచ్చెను. వ్యాకులిత హృద వాఱిన యా వనిత వ్యాధి నే వైద్యులును హ్యములు నా సుకుమారి శరీరపు వేఁడిమి కీములు, ఆయుర్వేదభిషగ్వరులును ఆ రాజ్ఞి విని గాచిన వెన్నెలలైపోయెను. జలాలుద్దీను యసతి శరీరాస్వస్థత ప్రధాన కారణమయ్యెను.

2

ఆర్ధంకోమ నొక ప్రఖ్యాత ప్రాయమున శ్రీనాథుడను య వైద్యుడు వంశక్రమాగతమైన వై ఉర్ధంత వశముచేసి, దైవభక్తిపరుఁడై పన్నిన రోగుల కాశ్వపు జాడలు మిగుల ఉపాయము లారయుచుండును. కావున ప్రమాద మెవ్వనికె! ఎంతటి కఠినరో

ద్యవంశము గలదు. ఇరువదియైదు సంవత్స నకుఁ డా వంశపు వారిలో పుడు మతికెక్కిన వ్య విద్యా నైపుణ్యము తోపాటు ఈతఁడు పరోపకారచింతనము గలిగి, తనయొద్దకు మెలఁకువతోఁ బరిశీలించి, శ్రద్ధతోఁ దన్నివా వయస్సునఁ బిన్నయైనను శ్రీనాథుడు అను మైనను, వైద్యశిఖామణి చేతికి లొంగవలసి ది సమాచారము తెలిసి, మిత్రుల ప్రేరే

బుద్ధికుశలతను గుఱించి మంత్రులవలన విని, నవాబు రాతని పిలిపి వైద్యము చేయింపఁగోరి, ఖిల్లా పరిసరముల నుండెడి కదళికావనమును నీతనికి విడిది చేసెను. మహమ్మదీయులలో ఘోషాపద్ధతి యుండుట రాజకుటుంబములలో నీమరియాద మరింత ప్రాముఖ్యము వహించియుం జూడక, నాడీ పరీక్ష వలనుపడక, ఇతరులు తెలిపెడి రోగ చిహ్నములచే నిర్ధారణ చేయుట ఎట్టి వైద్యునికిని దుస్సాధ్యము. అనివార్యములగు గూర్చి యనుకొన నేమి ప్రయోజనము? బాల్యమున శ్రీనాథుఁడు వైద్య విద్యాభ్యాసము చేయు దినములలో, రాజాంతఃపుర స్త్రీల వా కనుఁగొనవలెనని యడిగి, రోగుల ఛాయా ప్రతిఫల సందర్శనమువల రణము చేయు విధ మాయనవలన గ్రహించెను. ఇపుడది శ్రీనాథుఁ దెచ్చుకొని, నవాబునకుఁ దెలియఁబఱచెను. అంత నంతఃపురమున రోగి నొక తెర వేయించిరి. క్రింద నుంచిన పన్నీరు తొట్టెలో రాణి ముఖ స్పష్టముగఁ గానవచ్చెను. ఈ నీడను బరీక్షించి వైద్యుఁడు వ్యాధి నిరూప బోయెను. లేఁతతములవంటి రాణి ముఖబింబము పండుటాకువలె న లందు నీలిమ మేర్పడుట, కనులు సోలుచుండుట, శిరము తూలుచుండుట నకు ముఖ్య చిహ్నము లగునట్లు అతఁడు కనిపెట్టెను. వైద్యుని కోరిక వేసిన ప్రశ్నములకు రాణి ప్రత్యుత్తరము లొసంగెను. ఆ సంభాషణ మూ కంఠధ్వని, ధోరణి, రుచులు, పరిస్థితులును దేటపడెను. ఇవ్విధమున పరీక్ష జరిపి, రోగ నిర్ధారణ చేసెను.

3

లోకము విరోధివర్గ పరిపూరితము! గురువునకు గురువు, వైద్యు వర్తకునికి వర్తకుఁడు శత్రువులుగ నేర్పడుచున్నారు. ఒకరి నొకరు ద్వే పడుచో నొకరి నొకరు అటవీ మృగములవలె కబళింపఁ జూచుచుండు కాని, మిత్రత్వమె వ్యాపార సూత్రముగఁ జేకొని, ఒండొరుల భావానుభ య్యమున జనులు తమ విధులను మఱింత బాగుగ నెఱవేర్చుట కర్తవ్య కున్నారు. శ్రీనాథుని ప్రణాళిక యిట్టిది కాదు. రోగ నిర్ధారణమునకు సర్వజ్ఞత్వము పనికిరాదు. రోగి కిదివఱకు వైద్యము చేసినవారు భిషక్కు మిత్రులని యాతని మతము. కావున శ్రీనాథుఁడు రాణి పూర్వపు చయముచేసి, రోగ నివారణమును గూర్చి వారు వలిపిన కృషి వివరము, వా వారికిఁగల యనుభవములను గ్రహించెను. శిశువులకును, రాణివాసపువారి చేయుట మిగుల కష్టము. పరదేశ జనితయగు జాలెయికా కాంతయొక్క మతికోమలము. మనోవ్యథచే నేర్పడిన మహామోహమునకు వైద్యులు క్రియలె వ్యాధిని మఱింత పెంచెను! బంగరు త్రాసువంటి యా సుకు నకు వలకండ పలుకె కఫోద్రేకము, మధుబిందువె మేహాధిక్యమును గ ఈ విషమ పరిస్థితులందు మిగుల శ్రద్ధ వహించి, తన మేధాశక్తినంత గించి, శ్రీనాథుఁ డెట్టకేలకు ఔషధానుపాన నిర్ణయము చేసెను.

4

దైవానుగ్రహమువలన వైద్యకుమారుని మందు రాణికి గుణమి నిరతము పాన్పు నంటిపెట్టుకొనియుండు జాలెయికా యిపుడు పరిచారిక లేచి కూర్చుండి సంభాషింపఁ దొడఁగెను. సతి యిట్లు క్రమముగ వా గాంచుచుండుటకు ప్రభువు ముద మందెను. పుత్రిక యమితానంద భ పరిచారికలు ప్రసన్న వదనములతోఁ బనులు చేసికొనుచుండిరి.

శ్రీనాథుఁడు ప్రాతఃకాలముననే దేవునికి పూజలు సమర్పించు కదళికా రామమున వలసిన పూవు లతనికి లభించుచుండవవికావు. పెద్ద నేమైన పూలు చిక్కునేమోయని యొకనాఁడు వేకువ నచటికిఁబోయి మొగ మెత్తి చూచెను. అనేక జాతుల పుష్పలతిక లక్కడఁ గానవచ్చెను. రమణీయ కుసుమ మతని కనులకుఁ దట్టెను. అరుణ కమలముల కో మూర్తీభవించినటు లుండెను! ఆకృతిని పద్మములకంటెఁ జిన్నదయ్యు

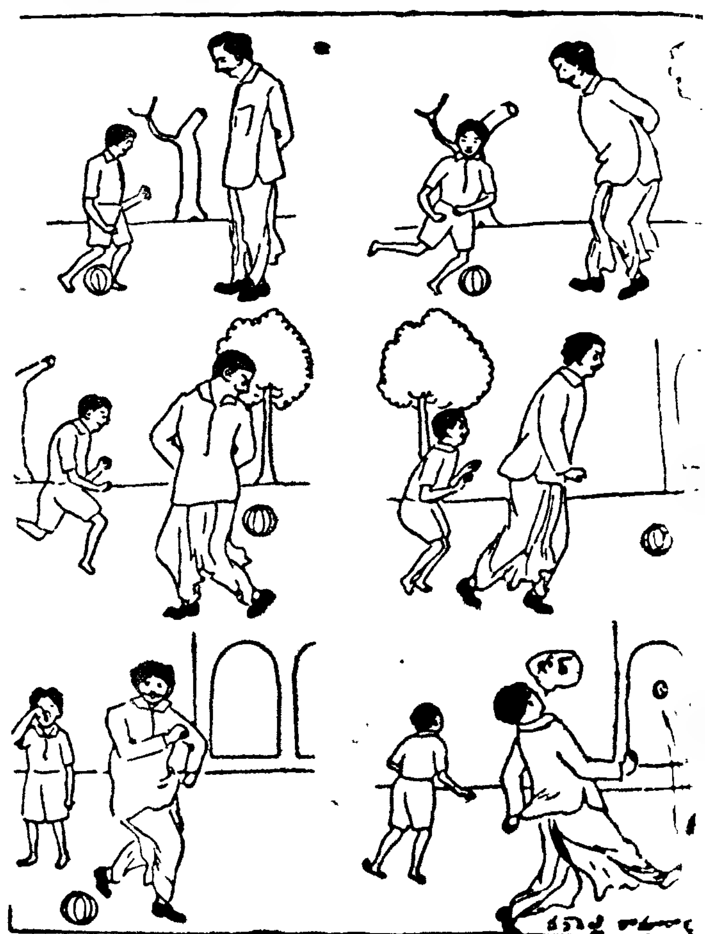
నావయ్యెను. నమల్లికల నవహసించు మేనిసోయ మువ హొప్పెడి ...దునాటు వత్సర
ముం బాల యొకతె పొదరిండ్లలో నడచివచ్చి, ఈ గాతన వుష్ప ముకుటి కోసి, అరుణిమ
మందు దాని కెనయగు తన కోమల పాణితలము బట్టి వంతనమున నా(ఘ్రాణించు
చుండెను. ఆ మందరి చెక్కులు, పెదవులు నరుణక ంతుల వలరారుచుండెను. ఆమెలత
మృదులాంగకముల నిర్మాణ రహస్యము లోకమున తీఁగింప గుణపాశముగ ను కరించు
టకె ధాత యీసుకుమార సుమముల సృజించె ' యనునటు లుండెను! ఈ లలన
మహా కుమారీరత్నముగు గుల్నారియె!

(శ్రీనాథుఁడు గుల్నారిని జూచుట కిది మొ సిసారి కాదు. నాఁడు రాజాంతఃపుర
మున వన్నెలఁ గానవచ్చిన రోగి కొక (ప్రక్కగ నిలు ండి నగిషిగోడ కానుకొనియుండు
వొక బాల (ప్రతిబింబ మాతని కనుల కపుడు గో ంచెను. అట్టి సుకుమార సుందర
రూపము మానవ భామినులలో నుండునని తలం :, అతి(శ్రద్ధగ నుండెడి తన నయ
నముల (భ్రమింపఁజేయుటకు ఏ గంధర్వాంగనయొ మానవాకృతి దాల్చి వచ్చెనని యా
యువకుఁ డూహించెను! ఆ కనుల తీరు, మొగము సొరు, పలువరున (క్రమము, ముంగు
రుల కాంతులు నీక్షించి, ఈ జవ్వని దేవాంశ స నితయగు వనితయని యా వి(ప్ర
కుమారుఁడు వి(భ్రాంతి నొందెను! ఇపు డా నుం రాకారము మరల వాని కన్నులకు
(ప్రసన్నమగునపుడు, ఈ కామిని మర్త్యలోక : గాసిని గావచ్చునని యొకింత విశ్వ
సించినను రాణి సన్నిహిత బంధువర్గములోనిదై యుండనోపునని యా యువకుఁడు
తలపోసెను. ఏలనో వాని మది గురుతింపఁజాలని మెత్తని తాఁకునకు గురియయ్యెను.
అతి సూక్ష్మ రోగాంకురములు నరహస్యముగ శరీ మునకుఁ గావించిన యపకృతి గని
పెట్టిన దిట్టరి, గుల్నారినిగూర్చి తలంచునపు , తన హృదయసీమను కొల్లగొను
కామచోరుని జాడలు పరికింపనేరకుండెను!

మోహ మెపుడు నొక(ప్రక్కనె (ప్రసరిం నని భావించుట మానవుల వె(ర్రి!
అర్ధాంకపీమ వైద్యుఁడు ఖిల్లాలో గాలుపెట్టి, కన జనని చికిత్సకుఁ బూనినవాఁటి
నుండియు, గుల్నారి యా యువకునందు సదభి పాయమున నుండెను. (బ్రహ్మతేజ
మ్మున నొప్పెడి యా వయస్సుని వదన పద్మ ను అంతఃపుర గవాక్షములనుండి
యాపెలతి పలుమారు పొడగాంచియుండెను. ఓ ద్ది కౌశల్యమునకు నీడుజోఁ గు నయ
సంపదయు, (ప్రజ్ఞాధికత కెనయగు సహృదయత ౦ ఆ జవ్వనుని మోముదమ్మిని తమ్మి
మారి లిఖియించినట్టుగ గుల్నారికి నయనగోచ రయ్యెను! అనుభవశాలులు, వయో
వృద్ధులునగు ఘన వైద్యుల చేతులకుఁ జిక్కని వ్యా యీ యువకునకు దెల్లముగానాయని
ధులును రమకున్నను, వీనికే ఈ రోగము (గావ మగునని నమ్ముచు, వీనికే జయము
నమకూర్చుమని రాజకుమారి యల్లాను (ప్రార్థించు ండును. ఈ వైద్యకుమారుని హస్త
మమృతహస్తమనియు, ఇతఁ డిచ్చెడి ఔషధము సంజీవియనియు గుల్నారి తల్లిని
(ప్రోత్సహించుచు, రోగనివారణమునకు దోహదము గు ధైర్య విశ్వాసములను రాణి హృద
యమునఁ బాదుకొల్పెను. ఇవ్విధమున (శ్రీనాథు ునెడ సదభి(ప్రాయ సద్భావములు
ఆ యంతఃపుర సీమ నల్లుకొనియెను.

(శ్రీనాథుని పే రిపుడు సంస్థానమున ... ... వ్యాపించెను. చిరకాల వ్యాధి
పీడితయగు జాలెయికారాణి తొలకరివానకు ... లు పూల మొకవలె సేదదేరెను.
నవాబు ఉత్తరువు ననుసరించి యన్ని సదుపాయ ుు లీ చిన్న వైద్యునకు సమకూరెను.
మార్యోదయమగు నప్పటికి పూజకు వివిధ జా ుల పుష్పములు, ప(త్రములును రాజ
పు(త్రిక స్వయముగ కోటనుండి పంపుచుండును అన్నిటికంటె (శ్రీనాథునికి (ప్రియ
మగు పూవు పేరులేని యా యెఱ్ఱనిపూవె. ఆ : స్వమునకు తన (ప్రేయసి నగు గుల్
నారికిని ఆ వి(ప్రకుమారుఁడు సామ్యము గలిపించ గొని పంతసించుచుండును! ఆ పూవు
పేరు పన్నీరు పూవని వాని కిపుడు తెలిసెను. గుల్నారి మోవి, చెక్కులు, పదపాణి
తలములు, పన్నీరు పువ్వును బోలియుండుటచే ఆ మందరిని పన్నీరు పువ్వని యా
పరుఁడు తన మనమున వ్యవహరించి, ముదమందు ండును! దేవుని పూజలకు (శ్రీనాథుని
కిని పన్నీరు పూవులే ముఖ్యమయ్యెను. పన్నీరువు నెత్తావుల నా(ఘ్రాణించుట వాని
కింతో సంతోష జనకము. ఆతని కన్నులను సేద ీ ర్చునది పన్నీరుపూవు. పన్నీరుపువ్వును
గురించి యతఁడు పగలంతయు దలపోయును రా(త్రులంతయు కలలు గాంచును!
పురుషార్థములు, ముక్తి మోక్షములు (శ్రీనా నికి పన్నీరుపూవె! ఆ కుసుమమె,
కుసుమ కోమలియె, ఆ(ప్రియునికిఁ గల్పతరువు. ఆ ుకి స్వర్గము, సర్వమును పన్నీరుపూవె!

ఒకనాఁడు (శ్రీనాథుఁడు స్వవిషయ విచ క్షన మొకింత సలిపెను. ఇతఁ డీ పర
దేశము వచ్చి కొన్ని మాసములైనది. దైవానుగ్ర గామువలన, తాను వచ్చిన కార్యము
నెరవేరుట సత్యమె. కాని, యొరులవ్యాధి ని రణఁ జేయవచ్చిన తానె యనివార్య
వ్యాధి పీడితుఁడగుట యెంత శోచనీయము! పరదేశమందలి మక్కువచేత స్వస్థల
మును మాతకే మందుఁ డెచటనైన గలఁడా! త కు (ప్రేమాస్పదులగు (ప్రాణబంధుగు
లను విడి, (క్రొత్త చుట్టములకై పరితపించుచు యెట్టి వెఱ్ఱి! మోహము వివేకము
నడంచును. సత్కుల సంజాతుఁడగు తా నీ యవ యే జవ్వనిమీఁద వలపు గొను ఎట్టి
యుమాహమా! ఎంత యసత్యము! అన్యజాతి మత సం(ప్రదాయములఁ నొప్పెడి
యా మ్లేచ్ఛ రాకన్యక వైద్యవృత్తి జీవన ు గాగల యొక విదేశ (బ్రాహ్మణ
స్వాతుని (ప్రేమించి, యాతని పాణి(గ్రహణ మొనర్చునా ? అందని (మానిపండ్ల
క్రాశించ నేమి? సప్నమని మాని, బహువ నంది, యింటికేగి తానేఁ కృతార్థత
నొందునుగాక!

బంతి ఆట [1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాదిసంచికను...

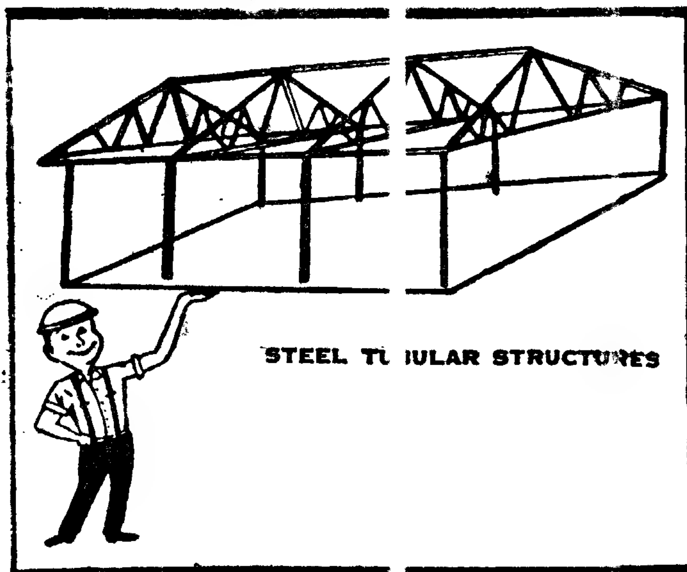
ఉత్సాహి—2 (మద్దెలకాడు)

[1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాదిసంచికను...

A Message to Indus ries...

Construction of Factory Sheds Made easy Using Pre-fabricated Steel Tul ılar roof 3tructu es.

- Saving in Material
- Saving in cost of T ansportation
- Saving in cost of E ection
- Saving in time of I rection
- Saving in cost of M iintenance
- Saving in cost of I ismantling
- No loss of Strength over conventional Structures

Pre fabricated Steel Tubul r Roof Structures for all purp ses.

Work shops	Project Camps
Hospitals	Cinema Halls
Offices	Exhibitions
Homes	Churches
Stores	Garages
Tobacco Grinding Halls	Schools
Transit Sheds	etc.

Designed and Manufa tured as per ISS/BSS Specif cations.

Grams: Structural   Phone: 2326 & 13 2 PP

INDUSTRIAL I NGINEERS

Sesh Mahal oad,

VIJAYAWA DA-1

—: :—

Work Shop: Labbipet VIJAYAWADA-2

Grams: 'INDENCO'   **Phone:** 2326

INDUSTRIAL ENGINEERING CORPORATION

P.B. No. 126   Sesh Mahal Road

VIJAYAWADA-1

Branches at :

MADRAS & HYDERABAD

SELLING AGENTS FOR "ANDHRA PRADESH"

"ROCKET ARC"

Welding Transformers

SOLE DISTRIBUTORS FOR "SO TH INDIA"

S A. P. roducts

DEALERS IN:

Welding Rods - Accessories etc.
Engineering Tools
Precision Tools
Metal Cutting Tools
Wire Ropes - Chain Pully Blocks
Steel Tubular Structures
Hardware
Non-Ferrous Metals
Alloy Tool Steel
Drills, Taps, Dies
Hose Pipes etc.

N.V.K

ప్రియునికి రాచకన్నియ మీఁది (ప్రేమ ఆత్మ విమర్శము. ఆత్మ బోధ ములను పాధారణ చికిత్సా సాధనముల ... క్రమించిన కష్టిక వ్యాధి జరిగెను! వంపు ప్రాణమునే లెక్క సేయనప్పుడు వ్యక్తి లక్షణమగు కులజాత్యభిమానములు, లజ్జావమానములను పరిగణించునా? సంసార బంధములు కోసిన విరాగి వలె నీ ప్రియుఁడు ఏకాగ్రచిత్తుఁడై, ప్రేమాధినాధుని కంజలులు ... దినములు పుచ్చుచుండెను. ఆ విప్ర పుత్రకుని కా ముస్లిమురామాస్మరణమయ్యెను! ఆ సుందరి దినదినము ప్రాతస్సమయమున తన మృదుకరములఁ ... తితోఁ గోసి యంపెడి పన్నీరు పూవులె యా ప్రియుని ... సమూల్యములగు కానుకలు ఆతని యిష్ట దైవమున కభీష్టమగు పూజా ద్రవ్యము ...!

6

ఇంక రాజగృహమునందలి గుల్‌నారి గూర్చిన సమాచారముల పరికింపవలయును. ఏకైకపుత్రిక యగుటచేతన గుల్‌నారి జననీ జనకుల కన్నుల ... పెన్నిధియె! భువనమోహినియగు పుత్రికయందు మాత పితరుల కమిత వ్యామోహ ముండుట యాశ్చర్యము గాదు. ఆ బాలయందుఁ గానవచ్చెడి సుగుణ సౌశీల్యములు ... ప్రేమ వృక్షమునకు దోహదము లయ్యెను. అసమాన ... ద్ధి చాతుర్యముతో భాసిల్లెడి యా బాల జనకుని వేదాంత ప్రసంగములందు పాల్గొను ... మండును. గుల్‌నారి సాటి మున్నగు పారసీక కవి పుంగవుల కావ్య రాజములఁ జది అందలి మనోహర భావములను గూర్చి జననితో ముచ్చటించుచు, నిరతము యవన ... తా సుధారసము నాస్వాదించుచుండును. పారసీక కవుల వర్ణనలందు గుప్పించిన గులాబి పూవులను ప్రియ తనయకుఁ జూపించుటకై నవాబు పారసీకమునుండి గులాబి మంటులు తెప్పించి, ఉదయగిరిని నాటించెను! ఆ మొక్కల సంరక్షణ భార మీ సుందరిమీఁదనే యుండెను. ... దూదేశీయులనాదిగ పెరిషియానుండి వచ్చెడి గులాబి ... లసారమగు పన్నీరు వాడుచుండెడివారు కాని, ఆ కుసుమముల దర్శన భాగ్య మిదివరకెఱుఁగరు! కావుననే యిప్పుడు ఉదయగిరి మీఁద విరివారు నీ క్రొత్త జాతి పూవులను దేశీయులు పన్నీరు పూవులని వ్యవహరింపఁ దొడంగిరి. నెల్లూరుసీమవారు నేఁటి వరకును గులాబి పూవులను పన్నీరు పూవులనియె పేర్కొనుచుందురు. ఆ పూఁబోఁడిని ... ప్రప్రథమమున ... చుండిన యారాచకన్నియకు "పన్నీరుపువ్వు" అని ... లు పేరిడిరి. గుల్‌నారి యను పారసీక నామమునకు నిదియె యర్థమగుటచేత, అన్నివిధముల నా రాజకుమారికి "పన్నీరు పువ్వు" సార్థక నామ మయ్యెను.

పొదరిండ్లు పెంచుచును, పూఁదీఁగ ... జక్కచేయుచును, ... కుసుమములతోఁ గాలము గడపు గుల్‌నారిని మధులిక యను ముద్దుపేర తండ్రి పిలుచుచుండువాఁడు. గుల్‌నారి విద్యాబుద్ధులం దాఱితేఱి వయస్యయైనను, తల్లిదండ్రుల కింకను బాలికయె! తాను బాలననియె యా తర ... యు తలంచుచుండును! కాని, కష్టానుభవము, కాముని ప్రబోధనమును ఎట్టి ... బాయపు వారికిని వయసు గొనివచ్చును! ప్రేమమూర్తియగు జనని చిరకాల వ్యాధి ... గుల్‌నారికి వ్యాకులతతోఁ ... ప్రాయమును బెంచెను. యౌవన వైద్యుని చికిత్సచే తల్లి స్వసత్త నొందుటకు ... తిక యపరిమితముగ సంతోషించెను. ఆ యువకు ... నబుద్ధి ప్రజ్ఞలతో ... వాఁడని వానిని జూచినపుడె గుల్‌నారి గ్రహించెను. ఆతని ... కాలమునఁ గదా జనని జీవితములు దక్కెనని యారాచకన్నియ వైద్యునెడ మితిలేని కృతజ్ఞత గలిగియుండెను. ... గుణాన్వితుఁడగు నా సుందర పురుషునం దా సుదతికిఁ గలిగిన సద్భావము పట్టి కృతజ్ఞత గాదు. ఆ యువకుని తన హృదయాధినాథునిగ గుల్‌నారి భావించెను! ఐనను తన మన మిట్టి తలంపులకు లోనగుట బాల్య లక్షణమని ... తరుణి యొక్కొకతఱి తలపోసి, తనకు గల విద్యా వివేకానుభవముల సాహాయ్యము ... నద్దాని హసించి నిరోధింప యత్నించెను. కాని, ప్రేమాంకురము తన హృదయ ... త్రముల తల సూపఁగనె వేరు తన్ని వృక్షమగుట కా యువతి విస్మయ మందెను! నూతన ప్రేమ వ్యాజము ... నిట్లు గుల్‌నారి వయస్థ ... యయ్యెను!

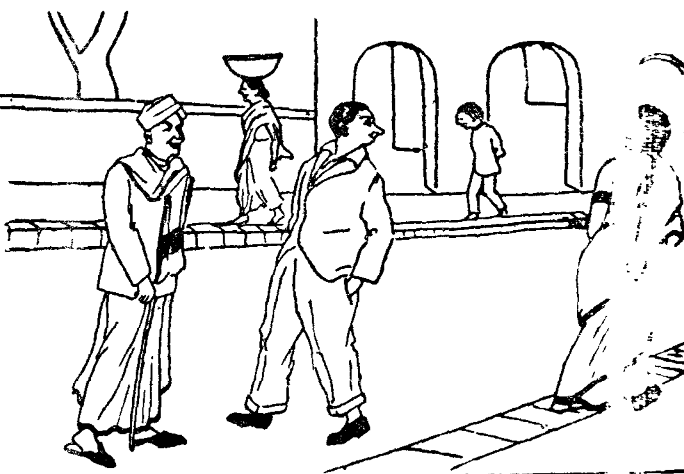
కుశాగ్రబుద్ధిగల గుల్‌నారి ఈ ... తన పాశమును త్రుంపివేయ నెన్ని ప్రయత్నములో చేసెను. తనకును, ప్రియునకు ని జాతిమత సాంఘికాచార విషయములుగల వ్యత్యాసమును దలపోసెను. జననీ జనకుల ... సమ్మతిని గూర్చి ... చించెను. లోకుల వ్యాఖ్యానము లూహించెను. తన ప్రేమ ... ఫల్యమునకు లోకమంతయు ... నడ్డుపడునట్లుగ భావించెను. ఐన నీ ప్రతిబంధకము లన్నిం ... దాఁటి వెడలి, ఆ సుదతి హృదయమందలి ప్రేమ లతిక తల యెత్తి యాకస ... టునట్లు గానవచ్చెను! ... పట్టిన ... పెట్టినలె నా పడంతి ప్రేమ శిశువు ... కృహితబోధనలు పెడచెవి బెట్టుచుండును! ... కొలఁది కంఠము బిగియుం ... నురిత్రాటివలె, తొలఁ ... పవలెనని యత్నించిన కొలఁది ప్రేమపాశము హృదయము ... బంధించుట కావనిత ... ఁజెంది, చేయుట కేమియుఁ దోఁపక, చేష్టలు దక్కియుండె ...!

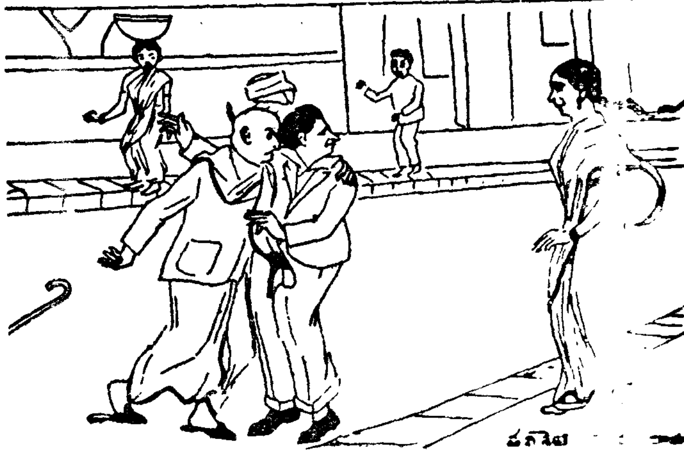
చేతనములకెల్ల చైతన్యమగు ... మమునకు పెనుపు ... క లక్షణము. జనకుని ... ప్రౌత్తు ... ని పూజలకు పన్నీరుపూవులంపెడి గుల్‌నారి, ఒకనాఁడు ... ప్రణయ వృత్తాంతము ప్రియునికిఁ దెల్పి ... మెఱుంగు గోరి, తాను ... వ్రాసిన చిన్న కమ్మ ... పూలమర్చి బంతికట్టి, దానిని పూలలో నిడిచ్చి, ... వైద్యుని ... కంపెను! పూవుల ... దురుచూచుచుండు ప్రియుఁడు, ... పూబంతి చూచి విస్మయమంది, ... గుండియ ... ముననొత్తుకొని ... విప్పెను. లోని లేఖ చూచి చదువు కొనునప్పుడు ... ! ఏ విచిత్ర ప్రపంచమో, ఏ కల్పతరువుల

(మద్యపాన నిషేధ ప్రచారము నుద్దేశించినది)

పిల్చా—తగాదా ! [1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాదిసంచి ...]

ఎలాగైతేనేమి అల్లుడు మామా కలుసుకున్నారు!

[1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాది ...

పిడవో, తాము విశ్రమించుచు, సుందర పక్షి జాలము
మ్ముగ నా యువకునికిఁ దోచెను! లేఖా విషయము
మది నిలుపుటచే తనకు లోక మెంత శోభాయమా
తలంచుచు ప్రొద్దుపుచ్చుచుండుటచే నా తరుణికి న
ముఁ సేవకులు కోసి కోటకుఁ గొనిపోయెడి ఫలప్ర
లవు ప్రేమలేఖను బొందుపఱచి, విప్రకుమారుఁడు
ముఁ నా యువతీ యువకుల ప్రేమానురాగములు

కింకిలా రావములు వినుచుండు
లెవ్వి? ఆ ... కన్యకమీఁది
ముగ నున్నదో, తననుగూర్చియే
ఖరె యుండెను! కదళికావన
ముల మధ్యమున తన ప్రత్యుత్త
గుల్‌నారి కంపెను. ఈ విధ
ంపారుచుండెను!

7

సౌఖ్యదినములు క్షణములై సాగిపోవును. తా
గ్రహమున సఫలమై రాణి సంపూర్ణారోగ్యము గాంచెఁ
తాము బోయి వచ్చెదనని శ్రీనాథుఁడు నవాబునకు విన్న
వించు కొలువునుండి శ్రీనాథు సుచితాసనాసీనుం జే
ప్రశంసించెను. మంత్రులు వాని నెంతో శ్లాఘించిరి.
ప్రాభవముల నీతఁడు పెద్దయనియు, వైద్య రహస్యమ
పడసనియు, కావున నేలిక యొసంగెడి యెంతటి గ
కైన నీ యువకుఁ డర్హుఁడనియు ఆస్థాన వైద్యవేత్త య
గిరి వారికిఁ గల యపారకరుణయె తన జయమునకుఁ గా
ప్రజ్ఞాతిశయము తనయందు లేదని శ్రీనాథుఁడు సవి
అంతట నవాబు శ్రీనాథునిచేత నొక గులాబిపువ్వునుం
వరహాలరాశి వాని కొసఁగబోయెను. తాను సువర్ణము
పన్నీరుపూవె చాలు ననియు నా యువకుఁడు రాజుగ
వలదనెడి యిట్టి వెడఁగు లెందైన నుందురాయని
వారు సత్యకాలపువారని కొందఱును, బహుమతి
ఈ గడుసరి యిట్లు చేసెనని మరికొందఱును అను
వైద్యయువకుని యుద్దేశము నవాబున కేమి
యొకటి నిర్ధారణ చేసికొనెను. ఇంత ధైర్యముగ
దైనను, అత్యాశాపీడిత హృదయుఁడైనను గావలయును
లకు ధనకాంక్షా నిరోధ మెంతటిపని? ఒకవేళ నీ
నందె మగ్నమైన దనుకొన్నను, ఇంతటి మేలు చేసిన
కొనుట న్యాయమా? కావున నిండుసభలోనికిఁగాక, ఆ
రహస్యముగ నభిప్రాయము గనుఁగొని, వాని ఋణ
నొందవలెనని నవాబు ఉద్దేశించెను.

వచ్చిన కార్యము దైవాను
గావున, రాజానుమతి యొ నచో
ంచుకొనెను. మఱునాఁడు ప్రభువు
అతని వైద్య నైపుణ్యమును
యుసునఁ జిన్నయయ్యును, విద్యా
లీతనికివలె నింకెవ్వరికి ఉుక
పారితోషికమును స్వీకరించుట
పన్యసించెను. తనమీఁద ... దయు
ంముగాని, ఇతర వైద్యులు లేని
యముగు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.
, బంగరు పళ్లెరమున ...ండిన
...కననియు, తన కష్టము ... కొక
విన్నవించెను! గొప్ప ... మతి
...వు రాశ్చర్యమందిరి. అద్ ... కిసీమ
...దని నవాబునకు నచ్చఁజెప్పలుకే
...నిరి. అంతటితో సభ ... సెను.
... బోధపడకుండెను. ...యన
...గనేర్చినవాఁడు మిగుల ... గ్యుఁ
ఫలాపేక్షా విరహితులగు ... కాంతు
... మనసు అధిక ధన ... రము
ద్యుని కష్టము ప్రభువు ... ంచు
మా అంతఃపురమునకు ... ప్పించి,
... దీర్చివైచి, తాను గృ... కృత్యత

8

ప్రభునాజ్ఞ ననుసరించి శ్రీనాథుఁ డా మఱు
సానువున కడ్డముగఁ దెరవేయఁబడియుండెను. నవాబు
శ్రీనాథుఁడు తనకుఁ జేసిన సలాము అందుకొని, కురి

...ఁడు నగరున కేతెంచె. రాణి
కాంచన పేటికపైఁ ... ప్పుండి
... నాతనిఁ గూర్చుండు ... ప్పెను.

పొట్టకూటికి పాటుపడుచున్న ఉద్యోగి ...రవము పొందుచుండ

ప్రజల జ్ఞానాభివృద్ధికి పాటుపడుచున్న ... ని చూచువారు లేరు.

జ్ఞానిని చూచువారు లేరు. [1930 ప్రమెదూత సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

వెనుకటకంటె వెక్కు...గ నెసఁడి వాసనలు వళ్లెరమునఁ దలుకొత్తుచుండెను. అప్పుడే
వికసించిన యొక పెద్ద గులాబిపూవు సువర్ణరాశిపై సొంపొందుచుండెను. రాజ్ఞి ...
పుత్రికలు తెరవెనుక నాసీనలై యుండిరి. అదెనుండి తెరలు తెరయుగ ...
నేత్రవులును, కాంచన కంకణముల కలస్వనములును ఆ సుందరు ... సభా కార్యక్రమము
నతి కౌతుకాయత విలోచనముల విలోకించుచుండిరని ప్రకటనము చేయుచుండెను!

ప్రథమమున ప్రభువు కొన్ని యుపోద్ఘాత వచనములు పలికెను. శ్రీనాథుఁడు
తన కుటుంబమున కొనర్చిన మహోపకార మాతఁ డుగ్గడించి, తన కృతజ్ఞతా సూచక
మగు నీ చిన్ని కానుకను గైకొని తనను గౌరవింపుమని యా యువకుని వేఁడెను.
శ్రీనాథుఁడు వినయపూర్వకమగు వినతు లొనర్చి తన హృదయము కాంచన రత్నములఁ
దగిలియుండలేదని..., దేవరకు సమ్మతమయ్యెనేని తన వలపుల కొలికియగు ...
పన్నీరు పూవె చాలు...యు విన్నవించెను! ఈచిన్ని కోరికకు రాజు, రాజ్ఞియు నద్భుతము
దిరి. అస్పృశ్యలగ్నమా ...లుగానివారు వక్త్రయు, నాతని కలుముల రాణియుగురాజక...

తురుష్క ప్రభువు ధీశాలి; ధీరోదాత్తుఁడు. విప్రపుత్రకుని పలుకులకు ...
మహనీయుని మన...స తొలకరి మెరుపువలె నిప్పుడొక యోజన స్ఫురించెను! వై...
నచటనె కూర్చుం...మని చెప్పి, రాజు చట్టన తెరలోనికిఁబోయి రాణితోఁ ...
ముచ్చటించి, ... పుత్రికతో సంభాషించి, తెరవెలుపలకు వచ్చి, "యువకుఁ...
నీ బుద్ధికుశలత మే...నదని మున్నె యెఱింగితిని. ఇప్పుడు నీ ధైర్యము ప్రశంసనీయము...
తేలినది. మఱి యే ...ని ప్రేమోలనేని, నీసాహసమునకు నీ శిరసె సమాధాన మీయవలసి ...
డెడిది! నా మనస్సు...ప మాత్రము సత్యధర్మములె ముఖ్యములుగాని క్షణభంగురము...
జాత్యభిమానములు ... నీ ప్రణయ చరితము ...నచో, ప్రేమసిద్ధముల...
పెనుగొమ్మయగు ...మాత్ముఁడు నిన్నాశీర్వదించుఁగాక! నీ కోరికను మరఁదెలిపెదవా?"

"దేవర వా... నా యం దనుగ్రహమున్నచో, నాకు పన్నీరుపూవు ప్రసాదింప...
యును!" అని శ్రీనాథుని ప్రత్యుత్తరము.

రాజు:—"...న్నీరుపూవు మాకు ప్రియము, పవిత్రము నైనది! అద్దాని నీ...
శయన గృహాలంకరణమునకేకాక, దేవతా మందిరమునఁ గూడ గౌరవించెదవా? ల...
కళా జన్మభూమి...గు పారసీకోద్యానములందును, ఆధ్యాత్మిక విద్యా రహస్యము...
సుఫీ దేవాలయ ప్రాంగణములందును ప్రభవించిన ఈ పూవుఁ దీఁగె పవిత్ర ...
భూమియందు ...లఁగలదని అంటుగట్టుట కనుపఱచుచున్నది సుమీ!"

వైదిక ... పరుఁడగు నా విప్రకుమారుని ప్రేమమున కిది క్లిష్టమగు సమ...
ఐన దీని కాతఁ డొ...గు సమాధానమును బట్టియె అతని ప్రేమమునకుఁ గల ధై...
స్థైర్యములు తే...డఁగలవు. ఇపు డతఁడు ఆవంతయు గొంకక "మహాప్రభూ! సత్...
ధత యుప్రశుత...సుండెడి భగవద్భక్తుల వంశ్యుఁడనేని, పన్నీరుపువ్వును తగినచో...
మన్నించి, ఎన్నఁటి... పన్నెవమాయని విధమునఁ గాపాడఁగలను!" అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చె.

అంత న...బు దిగ్గన లేచి, ఒరలో వ్రేలాడు కాంచన ఖడ్గము దీసి, "హృదయ...
గలిసిన చోటుల ...చెంపు లెందుకు?" అని పలికి, తెర నొక్క వ్రేటునఁ జీల్చి, "హ...
యేశ్వరీ! మన ...సమానయగు పుత్రిక పన్నీరుపూవునకు తగినవరుఁ డీ వైద్యకు...
రుఁడె సుమీ! ...పుడు ప్రీతితోఁ గలిసిన హృదయములు వేఱుచేయుటకు మ...
మాత్రులము వ... మెవ్వరము? స్వాంతము సత్య ధర్మములందున్న సచ్చరిత్రులె స...
మగు ముసల్మా...! బిస్మిల్లా! వీరి దాంపత్యముదైవ సమ్మతము!" అని వక్కాణించె.

అంత నా యువతి యువకులు రాజ్ఞీరాజులకు మ్రొక్కి, వారి దీవనలతో గృహ
ప్రవే స్వీకారము చేసిరి!

9

కందుకూరి సీమలో పశ్చిమ దిగ్భాగమున కమలూరను గ్రామము గల.
అందు క్రొత్తగ నొక బ్రాహ్మణ కుటుంబము వచ్చి కాపురముండెను. ఏ ప్రభ
ప్రాపకముననో వారికి గొప్ప భూవసతి ప్రాప్తించెను. గృహస్థుఁడు వైద్యశిఖా...
గృహిణి అప్సరసవంటి శరీర సౌందర్యమున నొప్పునది. దేశభాష బాగుగ రాకుండు
చేతనో, మరి యే కారణముననో ఆగర్భ శ్రీమంతురాలగు నా యిల్లా లెప్పుడు ...
విడిచియుండుననది కాదు. ఐనను, రూప గుణాధిక్యమున నా కోమలి దేవతా విగ్రహ...
పూల మొలకలు పెంచుటయం దాసుందరి కెంతయు నాసక్తి. ఆ పడఁతిపేరు ...
పువ్వు. వారి సంతతివారు పన్నీరుపూలవంటి శరీర సౌందర్యమున నొప్పుచు, భక్తి
తత్వమునకును, లలితకళలం దభిరుచికిని వాసికెక్కియున్నారు.

10

కమలూరి గ్రామమందును, చుట్టుప్రక్కల నైదారు గ్రామములందు
ఇప్పటికిని "శ్రీనాథము" అను నింటిపేరుగల గొప్ప భూస్వాము లున్నారు. ...
దప్ప దేశమం...టను శ్రీనాథమువారు లేరు. మొట్టమొదట కొన్ని ...
చేత ఆ వంశీయు...ను తక్కిన బ్రాహ్మణ సంఘమువారు, కొంత తక్కువగా ...
...ని, శ్రీనాథ...వారి కిపు డట్టి బాధలు లేవు. సోముఁడు వారి యిష్టదేవ...
పురుషులు ల...మందలి బొట్టుమీఁద చాలచంద్రరేఖ నలంకరించుకొందురు.
...యగు నొక చాంద్రాయణవ్రతము వారు జరుపుచుందురు. మహన్నదీ...
వీరు అత్యంత సోదరభావము గలిగియున్నారు. ఈ వంశమున పలువురు కవిత్వ...
కిని, లలిత కళా...రతికిని ప్రసిద్ధి కెక్కియున్నారు. సమధికనిష్ఠకును, శరీర సౌం...
నకును శ్రీనా...మువారు పేరుపడియున్నారు!

(ఈ ఐతిహ్యమునందలి ముఖ్యాంశములు స్పెయిను దేశీయుఁడగు ...
మేజిగ్ అను హిందూదేశ చరిత్ర పరిశోధకుని దినచర్య పుస్తకమునుండి గ్రహింపఁ...

కల్పసూత్రములు

శ్రీ వై. కోటీశ్వర దీక్షితులుగారు

[1931 ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

'కల్ప్యతే—సమర్థ్యతే యాగ ప్రయోగో అనేనేతి కల్పః' అను వ్యుత్పత్తిచేత కల్పశబ్దము నిష్పన్న మగుచున్నది. 'శిక్షా వ్యాకరణ ఛందః' ఇత్యాది వేదాంగము లాఱింటిలో కల్పసూత్రము ఆఱవ వేదాంగము నున్నది. అట్టి వేదాంగమగు కల్పసూత్ర జాతమునుగూర్చి యొకింత వ్రాయుచున్నాను.

ద్విజాతు లందఱు తాము నిత్యము చేయుచున్న మతాచార విధులందు తా మే వేదమునకు, సూత్రమునకు, గోత్రమునకు చేరియున్నారో, ఆ గోత్రమునకు మూల పురుషు లెవ్వరో ఈ విషయమును సంస్మరించుచునేయున్నారు:— "చతుస్సాగరపర్యంతం గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభం భవతు. కాశ్యప, ఆవత్సార, నైధ్రువ, త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత కాశ్యపసగోత్రః, యజుర్వేదీ, తైత్తిరీయ శాఖాధ్యాయీ, ఆపస్తంబసూత్రః, నారాయణ శర్మా అహం భోః అభివాదయే'' అని చెప్పుచుందురు. గోత్ర ప్రవర శాఖ సూత్రనామము లను తమకు సంబంధించినవి చెప్పుకొందురు కనుక తమ తమ గోత్ర శాఖా సూత్రము లను గూర్చి తెలిసికొనుట ద్విజులందఱకు అత్యావశ్యకమని వేఱుగ జెప్పనక్కఱలేదు.

భరతఖండమునందుగల ద్విజాతులందఱు ఋగ్యజుస్సామాథర్వములను నాలుగు వేదములకు సంబంధించియున్నారు. అనగా ద్విజాతులని చెప్పబడువా రందఱు పై నాల్గు వేదములలో ఏదో ఒక్క వేదమును లోకమందు ఆదిలో పఠన పాఠనములతో ప్రచార మొనర్చిన మహర్షియొక్క వంశమునకు సంబంధించినవారని భావము. ఇచట వంశమనునది మాతా పితృ సంబంధముగా కూడ నుండవచ్చును. అపారమయిన విద్యాసముద్రమును ఒక్క పురుషుడవగాహన మొనర్చుట యశక్యమను విషయము నెఱింగిన మహర్షులు అపారమయిన వైదిక విజ్ఞానము యీ లోకమునందు పఠన పాఠ ములతో వ్యాప్తి చెందవలయునను సదూహతో కొందఱను ఋగ్వేదాధ్యాయులుగను, కొందఱను యజుర్వేదాధ్యాయులుగను, కొందఱను సామవేదాధ్యాయులుగను, కొందఱను అథర్వ వేదాధ్యాయులుగను ఆదియందు నిర్ణయించి ఆ యా వేదమును బదువవలసినవారి సంతతికి చేరినవారలు ఆదియందు తాము చదువవలసిన వేదమును పూర్తిగ పఠించిన తరువాతనే ఇతర వేదముల పఠించవలయుననియు, తమ వేదమును పఠింపక ఇతర వేదముల పఠించిన యెడల ఆతడు శాఖారండుడు అని పిలువబడి సర్వ ధర్మ కర్మల యందు బహిష్కృతుడగుననియు కఠినముగ శాసించిరి. ఇట్టి కఠిన శాసనము వల్లనే ఆర్థికముగ ఇహలోకమున లాభము లేకపోయినను అవికలముగ పఠనపాఠనము లందు దేశభేదముగాని, భాషాభేదముగాని లేక భరతఖండము నందంతట నాల్గు వేదములకు వ్యాప్తి నేటివఱకు గనంబడుచున్నది.

ఒక్కొక్కశాఖకు సాధారణముగ ఒక్కొక కల్పసూత్రము ఏర్పడియున్నటుల తోచుచున్నది. ఈ కల్పసూత్రములందు స్మార్తవిభాగము, శ్రౌతవిభాగము, ధర్మవిభాగము అని మూడు విభాగము లున్నటుల తెలియవచ్చుచున్నది. స్మార్తవిభాగమునకు గృహ్యసూత్రమనియు, శ్రౌతవిభాగమునకు శ్రౌతసూత్రమనియు, ధర్మ విభాగమునకు ధర్మసూత్రమనియు వ్యవహారము విశేషించియున్నది. వివాహమయిన పిదప పత్నీ సహితుడయిన గృహస్థుడు ఔపాసనాది క్రియలు కొన్నిటిని వివాహాగ్నియం దవశ్యము చేసి తీరవలయును. గృహ్యసూత్రమునందు చెప్పిన క్రియలలో కొన్ని ప్రతిదినము చేయ వలసినవియు, కొన్ని అమావాస్యాదికములగు ఆ యా తిథులందు చేయవలసినవియు నుండును. గృహ్యసూత్ర విహితములగు క్రియలన్నియు ఒక్క గృహ్యాగ్నియందే చేయ వలసినవి కనుక ఆ యగ్నియందు చేయదగిన వైదిక విధులం దుపయోగింపబడుచున్న మంత్ర సమూహమునకు 'ఏకాగ్నికాండ' యను సార్థక నామము సుప్రసిద్ధము.

ఋగ్వేదమునకు 21 శాఖలును, యజుర్వేదమునకు 101 శాఖలును, సామ వేదమునకు 1000 శాఖలును, అథర్వవేదమునకు 9 శాఖలును గలవని వ్యాకరణ మహా భాష్యమున పతంజలి వ్రాసియున్నాడు. ఆ ప్రకార మిప్పుడు ఆ యా వేదములయొక్క శాఖాన్నియు ప్రచారమునందు లేవు. ప్రచారమునందుగల శాఖలకు సంబంధించినంత వఱకు కల్పసూత్రములను గూర్చి యిచ్చట వివరించుచున్నాము.

1. ఋగ్వేదకల్ప సూత్రములు : 1. ఆశ్వలాయన కల్పసూత్రము

ఋగ్వేదమునకు చేరిన ఆశ్వలాయన సూత్రము ననుసరించుచున్న బ్రాహ్మ [illegible] ణులలో వెలనాడు, వేగివాడు, తెలగాణ్యము మున్నగు అంతర్విభాగములందు [illegible] దమునకు చేరిన ఆశ్వలాయన సూత్రము ననుసరించువార లున్నారు. ఆంధ్రు లలో కరణకమ్మలు, నందవరీకులు అను తెగలవారు కేవలము ఆశ్వలాయ నకు సంబంధించినవారే. ఈ కల్పసూత్రముయొక్క గృహ్య శ్రౌత విభాగములు నాగరాక్షరములందు వ్యాఖ్యాన సహితముగ ముద్రితములయి యున్నవి. ధర్మసూత్రము మాత్రము లభించుటలేదు. ఉన్నటుల గూడ ప్రాచీన గ్రంథములం దెటను స్మరింపబడియుండలేదు.

ఆశ్వలాయన గృహ్యసూత్రమునకు హరదత్తాచార్యకృతమగు 'అనా[illegible]' వ్యాఖ్యయు, గార్గ్యనారాయణకృతమగు వృత్తియు, శ్రౌత సూత్రమునకు [illegible] కృత వృత్తియు నాగరాక్షరములందు ముద్రితము లయియున్నవి. ఇదిగాక సూత్రమునకు జయంతస్వామి, ఆనందరాయవాజపేయి, దేవస్వామి, విష్ణు మున్నగువారిచేత వ్రాయబడిన వ్యాఖ్యాన గ్రంథములు గలవు. కుమారిల [illegible] నాథదీక్షితులు, గోపాలసుధి మున్నగువా రొనర్చిన గృహ్య సూత్రకారికలు, [illegible] నరసింహభట్టు మున్నగువారిచేత సంకలితములయిన ప్రయోగ గ్రంథములు గలవు. 'లఘు ఆశ్వలాయనస్మృతి' అను పేరుతో శ్లోక రూపముగనున్న [illegible] గ్రంథమొకటి ఆనందాశ్రమ గ్రంథమాలికయందు ప్రకటితమయి[illegible] గాక దాదాపు 2000 శ్లోకములుగల 'అశ్వలాయన స్మృతి' యను [illegible] యూనివర్శిటీ లైబ్రరిలో గలదని తెలియవచ్చుచున్నది.

2. శాంఖ్యాయనగృహ్యసూత్రము 2. (కౌషీతకీ గృహ్యసూ[illegible]

ఈ పేరుతో ఒక గృహ్యసూత్ర గ్రంథము, శ్రౌతసూత్ర గ్రంథ మయి యున్నది. ఈ సూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు ఆంధ్ర [illegible] లందుగల బ్రాహ్మణ శాఖలందు గనంబడుటలేదు. మలయాళ బ్రాహ్మణ[illegible] ఉత్తరహిందూస్థానమునందున్నా గలరని తెలియవచ్చుచున్నది. ఈ సూత్రము[illegible] గృహ్యసూత్రమనియు నామాంతరము గలదు. శ్రౌతసూత్రమునకు సాంఖ్యా[illegible] సూత్రమనియే ప్రసిద్ధిగాని కౌషీతకీ శ్రౌత సూత్రమను ప్రసిద్ధి లేదు. సూత్రమునకు బ్రహ్మదత్తకృతభాష్యము, దయాశంకర రఘునాథ రామ[illegible] చేత రచింపబడిన వ్యాఖ్యలు, కృష్ణాజీ ద్వివేదికృత గృహ్యసూత్రపద్ధతి ము[illegible] ములు గలవు. ఈ సూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణు లత్యల్పసంఖ్య గల[illegible] కాబోలు, ఈ గృహ్యసూత్రమునకు సంబంధించిన వ్యాఖ్యానాది గ్రంథము[illegible] టియు ముద్రితము కాలేదు. ఆనర్తకృత శాంఖ్యాయన శ్రౌత సూత్ర వ్యాఖ్య [illegible]ఏషియాటిక్కు సొసైటీవారిచేత ముద్రితమయియున్నది. ఋగ్వేద కల్పసూత్ర సమాప్తము.

2. యజుర్వేద కల్పసూత్రములు

యజుర్వేదము కృష్ణమనియు, శుక్లమనియు ద్వివిధముగా గలదు. [illegible] యజుర్వేద కల్పసూత్రములను గుఱించి ప్రథమమున వ్రాయుచున్నాడను. [illegible] ర్వేదశాఖలలో తైత్తిరీయశాఖ, మైత్రాయణీయశాఖ, చరకశాఖ అను మూ[illegible] తత్సూత్రములు మాత్రమే వ్యవహారమునం దున్నటుల తెలియవచ్చుచుండు[illegible] లకు సంబంధించిన కల్పసూత్రములను క్రమముగ పేర్కొనుచున్నాడను.

2. అ. తైత్తిరీయ శాఖా కల్పసూత్రములు :

3. ఆపస్తంబ కల్పసూత్రము—1.

ఈ యాపస్తంబ కల్పసూత్రము తైత్తిరీయశాఖకు సంబంధించిన [illegible] ములలో నొకటి. ఈకల్పసూత్రముయొక్క గృహ్య శ్రౌత ధర్మ విభాగములు సభాష్యములుగ ముద్రితములయి లభించుచున్నవి. భరతఖండమునం ద[illegible] సూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు గలరు. ఆంధ్ర ద్రావిడ బ్రాహ్మ[illegible] ధిక సంఖ్యాకులు ఆపస్తంబ సూత్రము ననుసరించుచున్నారు. ఆపస్తంబ [illegible] కపర్ది కృతభాష్యము, హరదత్త, రుద్రదత్త, ధూర్తస్వామి, గోపాలయజ్వ [illegible]

భట్టు, ఒప్పనభట్టు మున్నగువారలు సంకలి మొనర్చిన ప్రవ ములు అగ్య ధిక సంఖ్యాలవి లభించుచున్నవి. గృహ్య ధర్మ త్రములు ఆంధ్ర, ద, నాగరాక్ష రములందు కూడ ముద్రితములైయున్నవి. శ్రౌతసూత్రము సవ్యాఖ్య చాల రోజుల క్రిందట నాగరాక్షరములందే ముద్రితమయియుండెను గాని ఇప్పు ా గ్రంథను లభింపదు. ఈ గృహ్యసూత్రమునకు విద్యార కృతవ్యాఖ్య కూడ మొక యు న్నటుల తెలియవచ్చుచున్నదిగాని ఆ గ్రంథ మింతవ కు నాక లభింపదు.

4. సత్యాషాఢ హిరణ్యకేశీ కల్పసూత్రము—2

ఈసూత్రము తైత్తిరీయశాఖకు స ంధించిన కల్పసూత్ర లలో నొకటి. ఈసూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు ఆం ములలో లేరు. ద్రావిడ బ్రాహ్మణు లలో నీసూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు గ రు. ద్రావిడబ్రాహ్మణుల నీసూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులకు "కేశియర్లు" అని వహారము గలదు. ఈసూ త్రము నను సరించు బ్రాహ్మణులలో పలువురు పునహోనగ ుననను, తత్సమీప మ హారాష్ట్రదేశము నందును గలరు. వారిలో అధికసంఖ్యాకులు మ రాష్ట్రులు. సవ్యాఖ్యానమ ఈ సూత్ర మునకు సంబంధించిన గృహ్య ధర్మ శ్రౌతవిభ ములు పూనాలో ఆనం శమ గ్రంథ మాలాధిపతుల చేత ఇప్పుడే ముద్రితములయి న్నవి. ఈ ధర్మసూ నందు గల గ్రంథమంతయు అచ్చుటచ్చుట కొంచెము భేద తో ఆపస్తంబసూత్ర కు నకలుగా సరిపోవుచున్నది. ఈసూత్రమునందు వివాహ యోగ్యయగు కన్యక "నగ్నిక"గా ఉండవల యునని చెప్పబడినది. మహాదేవుడు, వాంఛే రుడు, గోపీనాథభట్టు, తృదత్తుడు మున్నగు వారలు చేసిన కల్పసూత్రవ్యాఖ్యలు కొంతకొంతవఱకు అచ్చుట ట లభించు చున్నవి. ఒక్కరే చేసిన సమగ్రకల్పసూత్ర వ్యాఖ్యానము లభింపనందువ ఆయాభాగ ములకు లభించినంతవఱకు చేర్చి సమగ్రముగ ఖ్యా సహితముగ నీకల్పసూత్ర గ్రంథము నాగరాక్షరములందు ముద్రింపబడినది.

4. బోధాయన కల్పసూత్రము—3

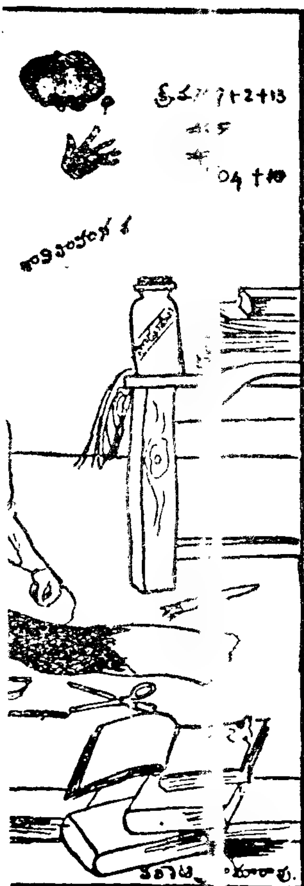
ఈసూత్రముకూడ తైత్తిరీయశాఖక సంబంధించిన కల్పసూ ములలో నొక టియే. గృహ్యధర్మ శ్రౌతవిభాగములు మూ న్నూ లభించుచున్నవి. విడులలోను, కర్ణాటకులలోను ఈసూత్రము ననుసరించు హ్మణులు గలరు. ఆంధ్ర దేశమునందు ఆదిశైవులనియు, శివద్విజులనియు అచ్చుటచ్చు గనబడుచున్న బ్రాహ్మ ఖా బ్రాహ్మ ణులలో పలువురు తా మీసూత్రమునకు చెం వార మని చెప్పుకొనుచున్నారు. ఆంధ్ర దేశమునందుగల ఇతర బ్రాహ్మణశాఖలలో నీ త్రము ననుసరించువా గనబడుట లేదు. సర్వవేదవ్యాఖ్యాతలును, మహర్షికల్పులు అగు శ్రీమత్సాయణవ ధవాచార్యులు ఈ బోధాయనసూత్రీయు లగు బ్రాహ్మణులే ఈ కల్పసూత్ర గ్రంథ ఇతర కల్ప సూత్ర ములకంటె చాలపెద్దదిగ తోచుచున్నది. నాగరాక్షరములంద గ్వర్నమెం వారు గృహ్యధర్మవిభాగములను మూలము మాత్రమే ప్రకటించి శ్రౌతసు త్రము ఏషియాటిక్ సొసైటీవారిచేత ముద్రింపబడుచున్నది. అష్టావ శిష్టి మున్నగువా రొనర్చిన సూత్రవ్యాఖ్యలు, కేశవస్వామి, మున్నగువ లొనర్చిన గృహ్యకారికలు, ప్రయోగపద్ధతులు మున్నగునవి కల యున్నియు ముద్రితములు. ఆపస్తంబ, హిరణ్యకేశీయ గృహ్యసూత్రములం విషయము ంటె అధికవిషయము లీసూత్రమునందు చెప్పబడియున్నవి. మన్యతో ' అను అభ్యనుజ్ఞ ననుసరించి ఆపస్తంబాదిసూత్రముల న బ్రాహ్మణ తపసూత్రములందు చెప్పబడని స్మార్తకర్మల విషయము సూత్రము దు చెప్పబడిన వాని నాచరించుచున్నారు. ఉపనయనమునం వాడు చే నట్టి పాలాశకర్మయున్నూ, వివాహమునందు ఐదవ వాడు 'నాకబలి' యున్నూ బోధాయనసూత్రమునకు సంబంధించినవియే. రార్పణము యవ్యాసాభిషేకము, వృత్తికాస్నానవిధి మున్నగునవికూడ బోధా ప్రతిపాదిత లే యని వైదికులు తలంచుచున్నారు. బోధాయన ధర్మశా పేర శ్లోక మయిన ధర్మశాస్త్రగ్రంథముకూడ ఒక్కటి లభించుచున్నది.

6. భారద్వాజ కల్పసూత్రము—4

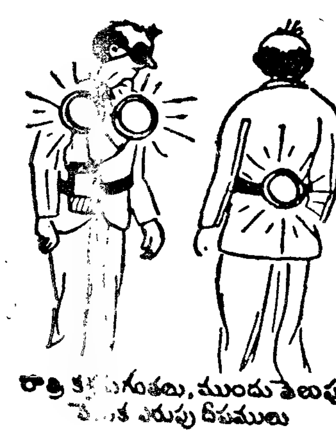
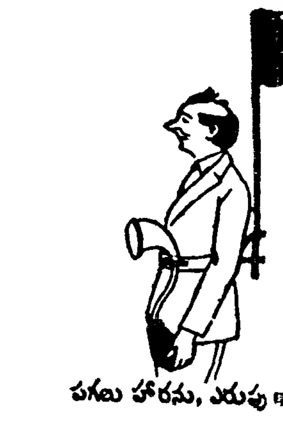
ఈ సూత్రముకూడ తైత్తిరీయశాఖకు చేరినదే. ఈ సూత్రముయొక్క విభాగము మూలముమాత్రము ముద్రితమయియున్నది. శ్రౌతవిభాగము కాలేదు. దాపు 15 ప్రశ్నలవఱకు అచ్చుటచ్చుట లైబ్రరీలలో లభించును తెలియవచ్చుచున్నది. ధర్మసూత్రము మాత్రము ఇంతవఱకు ఈసూత్ర ననుసరించు బ్రాహ్మణులు ద్రావిడబ్రాహ్మణులం దొకటి అల్పసంఖ్యా లున్నటులు తెలియువచ్చుచున్నది. ఈసూత్రమునకు కపర్దిస్వా రుడు, హ రుడు భాష్యముల నొనర్చినట్లున్నూ, భట్టరంగు డనునాతడు ప్రయో రచించినట్లున్నూ తెలియవచ్చుచున్నది. ఇదిగాక 'భారద్వాజస్మృతి' యను పే శ్లోకబద్ధ ధర్మశాస్త్రగ్రంథముకూడ గలదని తెలియవచ్చుచున్నది.

7. వైఖానస కల్పసూత్రము—5

ఈ సూత్రముకూడ తైత్తిరీయశాఖకు సంబంధించిన కల్పసూత్రము టియే. గృహ్యధర్మ శ్రౌతవిభాగములు మూడున్నూ లభించుచున్నవి. గృహ్య గములు మా త్రము ముద్రితములు. శ్రౌతసూత్రము అముద్రితము. ఈ ననుసరించు బ్రాహ్మణులను వైఖానసవైష్ణవులని యందురు. ఆంధ్రద్రావిడ

పరిశోధక మహాశయుడు'

రాత్రి కళ్ళగంతలు, ముందు తెలుపు వెనుక ఎరుపు దీపములు

పగలు హారను, ఎరుపు

మోటారు ప్రమాదములేకుండ

మోటారులకు

పట్టణముల లో మోటారు ప్రమాదములు లేకుండుటకు

దేశములందే ఈసూత్రము ననుసరించువారు గ ు. మహారాష్ట్రులం , ఇతర దేశములందుగాని ఈసూత్రము ననుసరించు బ్ర ్మణులు లేరు. ప్రార బ్రా ్మణులలో గాని మధ్వబ్రాహ్మణులలోగాని యీసూత్రము న రించువారు ఆంధ్ర ద్రా కర్ణాటక ఒక బ్రాహ్మణులలో కూడ లేరు. ఈ కల్పసూ ్ర మునకు నృసింహకృత ప్ర ాగదర్పణ ్రంథము గలదు. శ్రీనివాసదీక్షితీయవ్యాఖ్యానము ాడ లభించుచున్నది. ఈ వైఖానస గృహ్యసూత్రమునందు ఇతర సూత్రములకువలె సూత్రాంతర సహాయ క్కరలేద నియు, సకలవిషయములను తమ సూత్రకారుడే చె ్రయున్నాడనియు, ఇతర స ్రతముల కంటె ఇదియే ఈసూత్రమునందుగల విశేషము ుయు తత్సూత్రానుసారు సగౌరవ ముగ చెప్పుకొందరు. ఈ గృహ్యసూత్రమునక సంబంధించిన మంత్రము లన్నియు "వైఖానసమంత్రప్రశ్నాష్టకము" అను పేరుతో ఆంధ్రాక్షరములతో ము ద్రితమయి యున్నది. ఈ గృహ్యసూత్రమునందు బ్రాహ్మ. దైవ, ఆర్ష, ప్రాజాపత్య. గాంధర్వ, రాక్షస, ఆసుర, పైశాచములను అష్టవిధ వివా లక్షణములు చెప్పబడిన వీనితో బ్రాహ్మణునకు దానపూర్వకములగు బ్రాహ్మ, దై ఆర్ష, ప్రాజాపత్యవివాహ లే శస్త ములనియు, గాంధర్వ, రాక్షస, పైశాచ, ఆసురము ు నాలుగు వివాహములు ద్యములు కావున తగవనియు చెప్పబడియున్నది. బ్రహ్మక్ష త్రియవైశ్యజాతులవారు ్నికయగు కన్యనుగాని, గౌరియగు కన్యనుగాని పెండ్లాడవ యు ననియు నగ్నికయన 8, 9, 10 సం॥ వయస్సుగల పిల్లయనియు, గౌరిఁ య 10 మొదలుకొని 2 సం॥ లోపల వయస్సుకలిగి ఋతుమతికాని పిల్లయ యు నిర్ణయింపబడినది. ప్రథమ ఋతుస్నానము చేసినవెంటనే మొట్టమొదట భ ను సందర్శించవలయునని. ఈగృహ్య సూత్రమునందు ప్రతిపాదింపబడియున్నది. ఈ హ్యసూత్రమునకు శ్రీనివా దీక్షితీయ వ్యాఖ్యయు, నృసింహవాజపేయికృతమగు దర్పణమ ు వ్యాఖ్యయు గలవు.

8. వాధూలక కల్పసూ త్రము—6.

ఇదియు తైత్తిరీయశాఖకు సంబంధిం న కల్పసూత్రమే. ఈ సూత్రము యొక్క గృహ్యశ్రౌతవిభాగము లిప్పుడే లభించిన కాని ఆ ప్రాతప్రతి నా ందరగో ముగా నున్నది. ఈసూత్రము ననుసరించు బ్రా ్మణులు కేరళదేశమునం మూలనో ఒకరిద్దఱు గలరట. దాదాపు బోధాయనసూత్రవ తో చాలవిషయములం దీ సూత్రము పోలియుండునట. ప్రత్యంతరము లభించలేదు. "వాధూలస్మృతి" యన శ్లోకబద్ధ ధర్మశాస్త్రగ్రంథముకూడ ఒక్కటి లభించుచున్న . ఈ యాఱును తైత్తిరీయ శాఖాసూత్రములు.

2. ఆ. మైత్రాయణీయ శాఖాసూత్రములు:

9. మానవ కల్పసూత్రము—1.

మైత్రాయణీయశాఖకు సంబంధించిన క ్పసూత్రములలో నిది యొ ్కటి. ఈ కల్పసూత్రముయొక్క గృహ్యశ్రౌతవిభాగములు ్రత మిపుడు లభించుచు వి. ధర్మ విభాగముకూడ ఉండియుండవలయుననియు, ఇప డు శ్లోకరూపమున మన ు లభించు చున్న మనుస్మృతికి ఆమానధర్మసూత్రము మూల ుగా నుండియుండుననియు కొందఱు విద్వాంసులు తలంచుచున్నారు. ఈ మై ాయణశాఖా సంహిత ముద్రిత మయి యున్నది. అష్టావక్రవ్యాఖ్యా సహిత ుగ మానవగృహ్యసూత్రము బరోడా యందు ముద్రితమయి యున్నది. శ్రౌతసూత్ర ు కూడ మూలముమాత్ర ు ముద్రి తమయి యున్నది. ఈసూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు బొంబాయి రాజధానిలో నాసికయందున్ను గుజరాతుదేశమునందున్ను గలరు ఈ గృహ్యసూత్రమునం "నగ్నిక" యగుకన్య వివాహయోగ్యమని చెప్పబడియున్నది. ఈమైత్రాయణి సంహి ముద్రిత మయి లభించుచున్నది.

10. వారాహ కల్పసూత్రములు—2.

ఇదియు మైత్రాయణీయశాఖకు సంబం ంచిన కల్పసూత్రమే. గృ ్యవిభాగము సూత్రమే ముద్రితమయియున్నది. శ్రౌతవిభ ము కూడ లభించునటు తోచెడివి. ధర్మసూత్రవిభాగము మాత్రము లభించునటుల ోచదు. ఈసూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు ఆంధ్ర ద్రావిడకర్ణాటాదిదేశమునం చెచ్చటను కనబడుటలేద బహుశః ఉత్తరదేశమునం దుండవచ్చునని ఊహింపబడ ున్నది. ఈ గృహ్యసూ త్రమునందు వివాహయోగ్యయగు కన్యక "అనగ్నిక"గా నుండవ యునని చెప్పబడినది. ఈ రెండు మైత్రాయణీయ శాఖాసూత్రములు.

2. ఇ. చరకశాఖా సూత్రములు: 11. కరక కల్ప సూత్రము—1.

ఇది చరకాధ్వర్యుద్వాదశశాఖలలో నొకటిం ు కాఠకశాఖకు సంబంధించిన కల్ప సూత్రము. దీనినే లోగాక్షిసూత్ర మనియు ంతురు. ఈ కల్పసూత్ర ముయొక్క గృహ్యవిభాగము సవ్యాఖ్యగ దయానందగ్రంథమాలి యందు లాహోరులో ము ద్రితమయి యున్నది. శ్రౌతవిభాగము లభించవచ్చునని తో ుచున్నది. కాని యింతవ ు లభించ లేదు. ధర్మసూత్రవిభాగ మున్నది లేనిది తెలియవ చ్చుటలేదు. ఈసూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు కాశ్మీరమునం దున్నారట. ఆంధ్ర ద్రావిడకర్ణాటదేశములం దె టను గనం బడుటలేదు. ఈసూత్రమునకు దేవపాలుడు, ఆది దర్శనుడు, బ్రాహ్మణబలు అనువార లొనర్చిన వ్యాఖ్యానములు, గంగాధరుడు సంకలన మొనర్చిన కాఠకాహ్నికము, కాఠకగృహ్య పంచిక, కాఠకగృహ్యపరిశిష్టము మున్నగు గ్రంథము లు గలవు. ఈ కాఠకగృహ్య సూత్రము లోగాక్షికృతమనియే తెలియవచ్చుచున్నది. నిబంధ గ్రంథములం దచ్చటచ్చట లోగాక్షి

భావము ఉదయించుట —

భావము ఫలమగుట —

భావము అంతమొందుట —

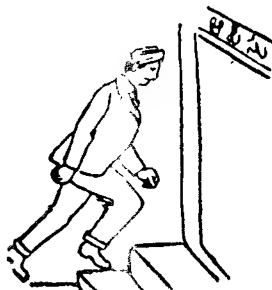

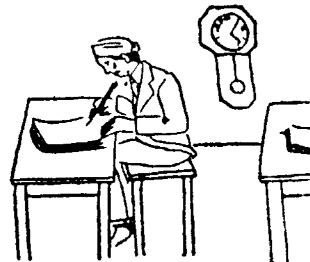

కవి: [1931 ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరాది సంచిక

మన దినచర్య. [1931 ప్రజోత్పత్తి సంవత్సరాది సంచిక

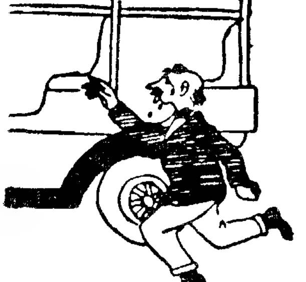

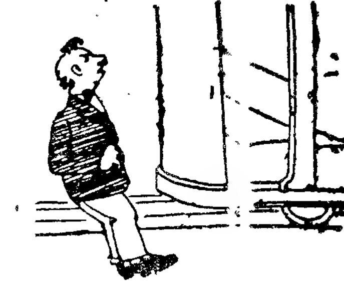

అవసరము లేని ఆర్భాటము [ఒక జర్మను చిత్రము ననుసరించి]
[1931 ప్రత్యుత్పత్తి సంవత్సరాది సంచికనుండి]

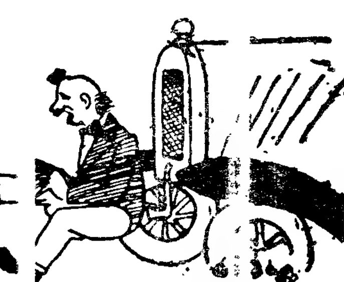

పట్టణములలో దేహపరిశ్రమక వీలులేదని విచారించవద్దు.
[1931 ప్రత్యుత్పత్తి సంవత్సరాది సంచికనుండి]

స్మృతియను పేరుతో ఆశౌచసంస్కారాది విషయములందు శ్లోకరూప ప్రమాణములు గొన్ని లభించుచున్నవి. ఈ కాఠకసంహిత నాగరాక్షరములందు ముద్రితమై యున్నది. ఈ మూడుశాఖలు కృష్ణ యజుర్వేదమునకు సంబంధించినవి.

2. ఈ. శుక్ల యజుర్వేద కల్పసూత్రములు :

12. కాత్యాయన కల్పసూత్రము—1.

కాత్యాయన కల్పసూత్రము శుక్లయజుర్వేదశాఖకు సంబంధించినది. కాతీయసూత్రమనియు, పారస్కరసూత్రమనియు నామాంతరములుకూడ గలవు. యజుర్వేదశాఖయొక్క 15 శాఖలలో కాణ్వమాధ్యందినములను రెండుశాఖలు నేడు ప్రచారమునం దున్నవి. ఈ శాఖాద్వయముయొక్క సంహితాబ్రాహ్మణములు రెండున్నూ కాణ్వసంహితయనియు, కాణ్వశతపథబ్రాహ్మణమనియు, మాధ్యందినసంహిత, మాధ్యందినశతపథబ్రాహ్మణమనియు వ్యవహారమునం దున్నవి. మాధ్యందినశాఖలు రెంటికిన్నీ కల్పసూత్రము మాత్రము కాత్యాయనసూత్రమొకటియే. ఈసూత్రముయొక్క గృహ్యశ్రౌతవిభాగములు ముద్రితములై లభించుచున్నవి. ధర్మసూత్రవిభాగము మాత్రము లభించుటలేదు. ఈసూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు పంచగౌడులందున్నూ పంచద్రావిడులందున్నూ భరతఖండమునందంతట గలరు. ఆంధ్ర ద్రావిడదేశములం దీసూత్రము ననుసరించువారిని యజుశ్శాఖీయులనియు వ్యవహరింతురు. ఈసూత్రమునకు కామదేవుడు, హరిహరుడు, భర్తృయజ్ఞుడు మున్నగువారలొనర్చిన వ్యాఖ్యానము లసంఖ్యాకములు గలవు. గృహ్యపద్ధతులు, పరిశిష్టములు, గృహ్యకారికలు మున్నగునవికూడ చాల గలవు. స్మృతియనియు, వృద్ధకాత్యాయనస్మృతియనియు శ్లోకబద్ధధర్మశాస్త్రములు లభించుచున్నవి. యజుర్వేద కల్పసూత్రములు సమాప్తము.

3. సామవేద కల్పసూత్రములు : అ. రాణాయనీయశాఖ

13. ద్రాహ్యాయణ కల్పసూత్రము 1.

సామవేదముయొక్క 1 0 శాఖలలో ఇప్పుడు ప్రచారమునందు రాణాయనీయ, కౌథుమ, జైమిని అనుమూడు శాఖలు మాత్రమే కలవు. ఈమూడు శాఖలలో రాణాయనీయశాఖకు సంబంధించినది ద్రాహ్యాయణకల్పసూత్రము. ఈ సూత్రముయొక్క గృహ్యశ్రౌతవిభాగములు లభించినవి. ముద్రితములయి ప్రచారమునం దున్నవి. ద్రాహ్యాయణగృహ్యసూత్రమునకు ఖాదిరగృహ్యసూత్రమనియు, గౌతమగృహ్యసూత్రమనియు నామాంతరము లున్నటులు తెలియవచ్చుచున్నది. గౌతమపితృమేధసూత్రమను గ్రంథము ముద్రితమయి యున్నది. కాని ఆగ్రంథము నాకు లభించలేదు. ముద్రితమయిన ద్రాహ్యాయణశ్రౌతము సమగ్రగ్రంథము కాదని తెలియవచ్చుచున్నది. ఈ సూత్రము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు భరతఖండమునం దంతట పంచద్రావిడులందును పంచగౌడులందును గలరు. ద్రాహ్యాయణధర్మసూత్రము లభించలేదు. గౌతమసూత్రము పేర నొక ధర్మశాస్త్రము సూత్రబద్ధము ప్రచారమునం దున్నది. హరదత్తాచార్యుడు, మస్కరియనువారు వ్యాఖ్యానము కూడ నొనర్చిరి. ఆంధ్రటీకాసమన్వితముగ మామిత్రులు కావ్యవ్యాకరణతీర్థ, పంచాగ్నుల ఆదినారాయణశాస్త్రిగారు గౌతమ ధర్మసూత్రమును హరదత్తవ్యాఖ్యతో ఆంధ్రాక్షరములతో ముద్రించిరి. ఇది యీ కల్పసూత్రములు ననుసరించునని తోచుచున్నది. రుద్రస్కందుడు, మున్నగువారు ద్రాహ్యాయణ గృహ్యసూత్రవ్యాఖ్యాతలు. బాలాగ్నిహోత్రియను గృహ్యకారికను, వినతానందనుడను నాతడు గృహ్యసూత్రప్రయోగము నొనర్చిరి. ద్రావిడదేశములం దీశాఖయే వ్యాప్తియందున్నది.

ఆ. కౌథుమశాఖ: 14. గోభిలకల్పసూత్రము—1

గోభిలకల్పసూత్రము సామశాఖీయకౌథుమశాఖకు సంబంధించినది. శ్రౌతసూత్రము పేరనున్న సూత్రగ్రంథమున్నూ, గోభిలగృహ్యసూత్రమను గ్రంథము కౌథుమశాఖకు సంబంధించినవని చెప్పుచున్నారు. ఈ విషయము ఇంకా విచారించవలసియున్నది. ఈ సూత్రము ననుసరించువారు విశేషించి వంగదేశమునందును, ఉత్తరహిందూస్థానమునందును గలరు. ద్రావిడదేశమునందు కొందరు గలరని తెలియవచ్చుచున్నది. భట్టనారాయణుడు, యశోధర, శచంద్రుడు మున్నగువారు పలువురీసూత్రమునకు వ్యాఖ్యాన మొనర్చిరి. చాస్యముని యీ గృహ్యసూత్రమునకు వ్యాఖ్యానమొనర్చినటులు తెలియుచున్నది. గోభిలసంధ్యాసూత్రము, శ్రాద్ధసూత్రము మున్నగు సూత్రగ్రంథములు, గృహ్యకారికలు, గృహ్యపద్ధతులు, గృహ్యప్రయోగములు మున్నగునవికూడ గలవు. గోభిలస్మృతియను గ్రంథముకూడ గలదు. ఈ గృహ్యసూత్రమునందు "నగ్నికా" కన్యకను వివాహమాడుట శ్రేష్ఠమని చెప్పబడియున్నది. ఈ సూత్రము ముద్రితము యున్నది.

ఇ. జైమినిశాఖ: 15. జైమినీయ కల్పసూత్రము—1

ఇది సామవేదజైమినీయశాఖకు సంబంధించిన కల్పసూత్రము. దీనియొక్క గృహ్యశ్రౌతవిభాగములు మాత్రము లభించుచున్నవి. ఈ సూత్రము ననుసరించువారు ద్రావిడ కర్ణాటక కేరళ బ్రాహ్మణులందు అత్యల్పసంఖ్యాకులు కనబడుచున్నారు. శ్రీనివాసకృత వ్యాఖ్యతోడ ఈ గృహ్యసూత్రము ముద్రితమై

శ్రౌతసూత్రమునందు కొంతభాగము మాత్రమే ముద్రితమ ఎయున్నది. ఈజైమి నీయ సామశాఖాసంహిత, బ్రాహ్మణ, ఉపనిషద్భాగములుకూడ దేవనాగరి లిపిలో 'దేశము వందు ముద్రితములయియున్నవి. ఉపనిషద్బ్రాహ్మణ మొకటి గ్రాత్రము నాగరాక్షరము లతో లాహోరు దయానందవైదిక గ్రంథమాలాధిపతులచేత ముద్రింపబడినది. ఈ గృహ్యసూత్రమునందు వివాహయోగ్యయగు కన్యక 'ఒనగ్నిక'గ ఉండవలయునని చెప్పబడి యున్నది. సామసూత్రములు సమాప్తము.

4. అథర్వణవేద కల్పసూత్రవ లు :

16. కౌశిక కల్పసూత్రము– 1

అథర్వణవేదముయొక్క తొమ్మిది శాఖలలో ఒక్క శౌనకశాఖమాత్రము ఇప్పుడ కనుబడుచున్నది. అథర్వణవేద మనునది కేవలము భూతోచ్చాటనమారణాది ప్రయోగములను మాత్రము తెలిపెడి మంత్రశాస్త్రమనియు, ఇతర వేదములవలె దాని ననుసరించి శ్రౌతక్రియల నాచరించు బ్రాహ్మణులు లేరనియు, అవేదమిప్పుడు నామమాత్రముగ నున్నదనియు తలంచువారలుకూడ మనలో కొందఱు గలరు. అది వట్టి భ్రమ. ఇతర వేదములవలెనే ఈ వేదమునుకూడ అనుసరించు బ్రాహ్మణులు కలరు.. ఏతద్వేదశాఖ మాత్రమునకు కౌశికసూత్రమనియు, బ్రాహ్మణమునకు గోపథ బ్రాహ్మణమనియు ప్రసిద్ధి. ఈ వేదము ననుసరించు బ్రాహ్మణులు గుజరాతునందును, కాశ్మీరమునందున గలరు. కాశీక్షేత్రమునందుకూడ నీయథర్వణశాఖీయ బ్రాహ్మణులను రెండుమూడ కుటుంబములవారిని చూచి యున్నాడను. ఆంధ్రదేశమునందు లభించిన దానశాసనలేఖలలో అథర్వవేదీయులయిన బ్రాహ్మణులలో కొందఱకు దాన మొసంగినటులు చదివినటుల జ్ఞాపక మున్నది. కాని ఎచ్చట చూచినాడనో చక్కగా స్మరణమునకు రాలేదు. బహుశః ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్పత్రికయం దుండవచ్చునని ఊహించెదను. సాయణభాష్యముతో అథర్వవేదమును సమగ్రముగ బొంబాయి గవర్నమెంటువారు ముద్రించియున్నారు. *దారింకేశవాదిత్యకృత వ్యాఖ్యానముతోడ నీ కౌశికసూత్రము* ముద్రితమయి యున్నది. ఇతర కల్పసూత్రము లందున్న దర్శపూర్ణమాసాదివిధు లీ కల్పసూత్రమున విశేషించి లేవు. గృహ్యకర్మలు, ఆభిచారికర్మలు, వృద్ధికర్మలు మున్నగునవియే యందు విశేషించిగలవు. గృహ్య ప్రయోగకారికా గ్రంథాదులు కూడ గలవు. కౌశికస్మృతియను పేర ధర్మశాస్త్రము కూడ ఒకటి గలదు.

వైతానసూత్ర మను పేరు గల అథర్వవేదీయసూత్ర గ్రంథ మొకటి యున్నటులు తెలియవచ్చుచున్నది గాని ఆ గ్రంథము మాకు లభింపలేదు.

కల్పసూత్రముల సామాన్య విచారము

వేదములు యజ్ఞయాగాదిసత్క్రియలను లోకమునందు ప్రచార మొనర్చుటకె ఏర్పడినవని భారతీయమహర్షుల యభిప్రాయము. ఆవిషయమును చక్కగా నిరూపించుటకే యజ్ఞకల్పసూత్రము లేర్పడినవి. అధ్వర్యుడు, హోత, ఉద్గాత, బ్రహ్మయను నలుగురు ఋత్విక్కులు యజ్ఞకార్యముల నిర్వహింతురు. వీరిలో బ్రహ్మ అందరిని కనిపెట్టి చూచుచుండును. అధ్వర్యు డొనర్పవలసిన క్రియాజాతము మాత్రమే ప్రధానముగ యజుర్వేదకల్పసూత్రములందు తెలుపబడియుండును. హోతయను ఋత్విక్కు చేయవలసిన క్రియాజాతము మాత్రమే ఋగ్వేదీయ కల్పసూత్రములందు వివరింపబడియుండును. ఉద్గాతయను ఋత్విక్కు చేయవలసిన సామగానాది క్రియాజాతము మాత్రమే సామవేదీయ కల్పసూత్రములందు వివరింపబడియుండును.

యజుర్వేదీయ కల్పసూత్రముల గమనికను పరిశీలింపగా కల్పసూత్రములందు ప్రథమమున దర్శపూర్ణమాసేష్టులను శ్రౌతక్రియలతో కల్పసూత్రగ్రంథము ప్రారంభమయి హవిర్యజ్ఞములు సోమసంస్థలు, అగ్నిచయనము, రాజసూయాశ్వమేధాది విశేష క్రతువులను చెప్పిన పిదప గృహ్యకర్మలను, ధర్మసూత్రములను చెప్పుట పరిపాటిగా నున్నది. ఋగ్సామవేదీయ కల్పసూత్రగ్రంథముల కీ సామాన్య లక్షణము సరిపోవుటలేదు. సమగ్రగ్రంథభాగము లభింపకపోవుటచేత ఆ విషయమును గూర్చి 'ఇదమిత్థ' మని నిర్ణయించుట శక్యముగాక యున్నది.

బ్రాహ్మణులు నేడు మాచరించుచున్న శ్రౌతస్మార్త క్రియలం దవశ్యము పఠించుచున్న ప్రవరర్షి సంస్మరణమునుగూర్చి వివరము ఋగ్యజుర్వేద కల్పసూత్రములందు అన్నిటియందు 'ప్రవరాధ్యాయ' మనుపేర పఠింపబడియున్నది. ఔద్గాత్రసూత్రములందు (అనగా సామవేద కల్పసూత్రములందు) కూడ గలదని తెలియవచ్చుచున్నది కాని సమగ్ర సామకల్పసూత్రగ్రంథములను సందర్శించు భాగ్యము లభించియుండ నందున ఇంతకంటె విశేషించి చెప్పజాలను.

లభించని గృహ్యసూత్రములు

ప్రాచీనులగు వ్యాఖ్యాతలు తమ గ్రంథములం దుదాహరించినట్టియు, ఇప్పుడు గ్రంథరూపమున లభించనట్టియు కొన్ని గృహ్యసూత్రములు గలవు. వాని నామముల మాత్ర మిట నుదాహరించుచున్నాడను:—

1. శాండిల్యగృహ్యసూత్రము:—ఈ గృహ్యసూత్రమును ఆపస్తంబ శ్రౌతసూత్ర వ్యాఖ్యాతయగు రుద్రదత్తుడు 9. 11. 21 సూత్రముల వ్యాఖ్యానమునం దుదాహరించియున్నాడు.

2. శాట్యాయనకల్పసూత్రము:—ఈ కల్పసూత్రము మహాదేవ కృత సత్యాషాఢ శ్రౌత సూత్ర వ్యాఖ్యయందున్నూ, 6.5. గోపీనాథ వ్యాఖ్య 10.10. యందున్నూ ఖాదిర గృహ్య వ్యాఖ్యయందున్నూ ప్రమాణముగ గైకొనబడినది. స్మార్త ప్రాయశ్చిత్త విషయమై శాట్యాయన సూత్రమనుపేర స్మార్తానుక్రమణికయందు బాల వచనములు ప్రమాణములుగా నుదాహరింపబడియున్నవి. ఇతర గ్రంథములందు కూడ శాట్యాయన కల్పసూత్రము ప్రమాణముగ గైకొనబడినది.

3. జాబాలి గృహ్యసూత్రము:—యజుర్వేదీయ శాఖలకు సంబంధించిన గృహ్య సూత్రముగా నుండవచ్చును. మస్కరికృత గౌతమ ధర్మ సూత్ర వ్యాఖ్యయందు రెండు తావుల నీ గృహ్య సూత్ర వచనము లుదాహరింపబడినవి.

4. పైంగిగృహ్యసూత్రము:—పైంగి కల్పమను పేరు పాతంజల వ్యాకరణ మహాభాష్యము (పా. సూ. 4. 2. 66) నందు స్మరింపబడినది. గౌతమధర్మ సూత్ర మస్కర భాష్యమునందు రెండు తావుల నీ గృహ్యసూత్రవాక్యము లుదాహరింపబడినవి.

5. బైజావాపగృహ్యసూత్రము:—యాజ్ఞవల్క్య స్మృతి 1. 275 శ్లోక. అపరార్క వ్యాఖ్యయందు బైజావాప గృహ్య సూత్రమునుండి వినాయకశాంతికి సంబంధించిన ప్రమాణవచనము లుదాహరింపబడినవి. కుమారిలభట్టు కూడ తంత్ర వార్తికమునందు 1—3—11. పూర్వ మీమాంసా సూత్రవ్యాఖ్యయం దీ గృహ్యమును స్మరించెను.

6. అథర్వణ గృహ్యసూత్రము:—14 అధ్యాయములు, 141 కండికలు కలిగియున్నది. ఈ గ్రంథమునందు అనధ్యాయతిథులను గూర్చి చెప్పబడియున్నది. బొంబాయి యూనివర్శిటీ లైబ్రరీయందు వ్రాతకాపి యున్నటుల తెలియవచ్చుచున్నది. నీలకంఠకృత నీతిమయూఖమునం దీ గృహ్య సూత్రమునుండి ప్రమాణ వచన ముదాహృతమయినది.

7. శౌనక గృహ్యసూత్రము:—యాజ్ఞ వల్క్యస్మృతి వ్యాఖ్యయందు విశ్వరూపుడున్నూ, అపరార్క వ్యాఖ్యయందున్నూ, హేమాద్రి కృత చతుర్వర్గ చింతామణి యందున్నూ ఈ గృహ్య సూత్రము స్మరింపబడినది. ఈ గృహ్య పరిశిష్టము కూడ అపరార్కమునందు స్మరింపబడినది. ఋగ్వేద శాఖలలో నిది యొక శాఖకు చేరిన సూత్రము కానోపును. శౌనకోక్త బృహత్కారిక యనుపేర ఋగ్వేద సూక్తముల యొక్క వినియోగాదికమును తెలుపు 20 అధ్యాయముల గ్రంథము పూనా దక్కను కాలేజి లైబ్రరీయందు గలదు. ఇండియాయందు ముద్రితమయిన ఋగ్వేద భాష్యమునందు కూడ ఆదియందు ఈ శౌనక కారికలు కొన్ని చేర్పబడియున్నవి.

8. పరాశరగృహ్యసూత్రము:—ఈ పేరుతో నొక గృహ్య సూత్ర ముద్రణము మానవ గృహ్య సూత్రోపోద్ఘాతమున గలదు. బికనీరు పుస్తకసూచియందు 'పరాశర గృహ్యసూత్ర' మను పేర నొక గ్రంథనామముగనంబడుచున్నది. తంత్ర వార్తిక

(పూర్వ మీమాంసా సూత్ర భాష్యమునకు మారింకృత వ్యాఖ్యాన గ్రంథము) ందు వేద శాఖా విభాగ నామమందు "వ శర బ్రాహ్మణము" అ పేర గనండు న్నది. ఈ గృహ్యసూత్రము బహుశ: అ పర రశాఖకు చేరినదయి ండవలయును.

9. శార్దూల గృహ్య సూత్రము:— గృహ్యసూత్రము బహ : సామవేదము నకు సంబంధించియుండునని తోచుచున్న .

10. శ్వేతాశ్వతర గృహ్యసూత్రము:— శైవ ప్రచారిణీ పత్రి సంపాదకులు తమ కడ "శ్వేతాశ్వతర" గృహ్య సూత్రమ గ్రంథము అసమగ్రము గలదని చెప్పిరి గాని నే నా గ్రంథమును స్వయముగా చు లేదు.

11. నిదాన సూత్రము:—ఈ పేర సామవేదమునకు సంబ ంచిన గ్రంథ మొకటి గలదు. పుల్లసూత్రమని మరొక సూత్ర గ్రంథము డ లభించు చున్నది. అయినను నీ రెండు సూత్ర గ్రంథ లు గృహ్యసూత్రముగాని, శ్రౌతసూత్రవ ములుగాని కావని మా విశ్వాసము.

యజుశ్శాఖలలో కపష్ఠల కఠసంహి ని యొక సంహితయ , అధర్వ శాఖ లలో పిప్పలాదశాఖయని యొకటియు వ్రాత తులు క్రొత్తగా లభి నటుల తోచు చున్నది. అట్టి యపూర్వ గ్రంథము లందుబా లో లేనందువలన వానినిగు ర్చి వ్రాయుట కవకాశములేదు.

వసిష్ఠ విష్ణు హారీత శంఖలిఖిత ర్మసూత్రము లాదియం ండెననియు, ప్పుడు గనంబడుచున్న వసిష్ఠ విష్ణుహారీత ఖ లిఖిత స్మృతిగ్రంథమ ఆ సూత్ర గ్రంథములయొక్క అవశిష్టాంశములనియు ందరు తలంతురు. ఈ పేరుగల కల్ప సూత్రములు కూడ ఉండియుండునని వారి యూహ.

ఉ ప సం హా ర ము

కల్పసూత్రములను గురించి యిచట తెలిపిన అంశమంతయు . యా దేశము లందు ప్రచారములోనున్న కల్ప సూత్ర గ్ర ంథములను లభించినంతవర కు స్వయముగ చూచియు, తత్తచ్ఛాఖీయ బ్రాహ్మణులను లభించినంతవఱకు విచారి యు వ్రాసి యున్నాడను. వైద్య నాథీయ వ శ్రమార ండయందున్నూ, స్మ రత్నాకరమం దున్నూ కల్ప సూత్రములను గురించి ఇట చెప్పబడియున్నది:—

"అగ్ని వైశ్య సూత్రే—వ క్యం:—అ త సూత్రగణాన్ వ్య స్యామో, 1. బోధాయనం, 2. ఆపస్తంబం, 3. సత్యాషా , 4. ద్రాహ్యాయణం, . అగస్త్యం, 6. శాండల్యం, 7. ఆశ్వలాయనం, 8. శాంభ యం, 9. కాత్యాయన వి నవాని పూర్వ సూత్రాణి.

1. వైఖానసీయం, 2. శౌనకీయం, 3. భారద్వాజం, 4. అగ్నివైశ్యం. నీయం, 6 వాధూలం, 7. మాధ్యందినం, 8. కౌండిన్యం, 9. కౌషీతక ఏ సూత్రాణి.

అ దశ సంఖ్యాతా శ్శరీర సంస్కారా ఇతి."

అని గలదు. ఇందుగల పూర్వ సూత్రములు, అపరసూత్రము లనువదము వార్థమేమో బోధపడుటలేదు. ఈ 18 సూత్రములలో వ్యవహారమునం ర్వేదీయము గు మానవ, వారాహ, కాటక సూత్రములున్నూ, అథర్వ వేదీయ కౌ ములున్నూ ఏలకో పరిగ్రహింపబడలేదు. తెలిసినంతవఱకు పఠన పాఠవాది లలో లే అగస్త్య, శాండిల్య, శాంభవీయములను మూడు సూత్రము శౌనక, అ వైశ్య, మాధ్యందిన, కౌండిన్యములను నాలుగు సూత్రములు అపర లందున్నూ చెప్పబడియున్నవి. ప్రచారమునందున్న సూత్రములను వదలుట రమునంద లేని సూత్రములను పరిగ్రహించుటకును గల కారణము దు యున్నది. ల్పసూత్రములకు సంబంధించిన గ్రంథములలో అధిక భాగము అయియు లేదు. ముద్రితములయిన గ్రంథములు కూడ విదేశములంద బడియుండుటచేత సామాన్య జనులు భరించరానంత మూల్యముతోనున్నవి. వైదిక వాఙ్మయమును సంరక్షించుట యనగా మనయొక్క ప్రాచీన నాగరికత కొనుటయే యగునని వేఱుగ జెప్పనక్కరలేదు. పరిపాలకులు విదేశీయులగుట వాఙ్మయ వ్యాప్తికి యింతకంటె విశేషించి వారు ప్రోత్సాహము నొసర్పజా వార ధర్మ సంరక్షణమునకున్నూ, తద్ధర్మ బోధకున్నూ శ్రీ మచ్ఛంకర భగవత్పా వారిచే సం స్థాపింపబడిన జగద్గురు పీఠముల నలకరించుచున్న పీఠాధి శ్రీమంతుల న్నూ అవకాశము ననుసరించి గ్రంథములను ప్రకటించుట చక్కగా సం స్కరించి, వ్రాయించి ప్రధాన నగరములందైనను గ్రంథ భా లందు అం కు పరిశీలనార్థము లభించునటుల సదుపాయమును చేయుట యావశ్యక కృత్యముగా నెంచెదరుగాక! ఇట్టి జ్ఞాన యజ్ఞము యజ్ఞము మూలభూ మగుటచేత శ్రేష్ఠతమమనియు శ్రుతి స్మృతి ధర్మ పరిపాలకుడ డిట్టి య ాశయమును జగద్గురు పీఠాధిపకార్య నిర్వాహకులకును, లకును కల చేసి వైదిక వాఙ్మయ మపేక్షించెడి అర్హు లెల్లరకు లభించు దురుగాక నియు పరమేశ్వరుని ప్రార్థించుచు విషయాంతరమునందు లే గించుచున్నా ు.

"లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవంతు"

గోకుల్ ఆర్ట్ థియేటర్స్

విశాల హృదయాలు

డైరెక్షన్
బి.యస్.నారాయణ

మ్యూజిక్
టి.వి.రాజు

ప్రొడ్యూసర్
డి.కృష్ణమూర్తి

ఆంధ్ర: కృష్ణా పిక్చర్స్
సీడెడ్-నైజాం: ఈస్టిండియా

వాసిరెడ్డీయము

అమరవాది హనుమచ్ఛాస్త్రిగారు, ఎం. ఏ.

[1932 ఆంగ్లేయ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

వాసిరెడ్డీయ మనునది రెండాశ్వాసములుగల ఒక అముద్రిత గ్రంథము. దీనిని రచించిన అమరవాది రామకవి గుంటూరు మండలములోని వాసి. సత్తెనపల్లి తాలూకాలోని బాలే పల్లి అగ్రహార మీయన జన్మస్థలము. సుమారు 78 సంవత్సరములు జీవించి, కాళయుక్తి సం. కార్తిక బహుళ షష్ఠినాడు (1918 సం) దివంగతుడైనాడు.

ఈ రామకవి రచించిన గ్రంథములలో ముఖ్యమైనవి ద్రౌపదీ పరిణయము, వాసిరెడ్డీయము, కార్తిక పురాణము అను గ్రంథములు. వీనిలో మొదటిదగు ద్రౌపదీ పరిణయము ఎనిమిదాశ్వాసముల ప్రబంధము. భారతములోని ద్రౌపదీ స్వయంవర కథను విస్తరించి ప్రబంధ రూపముగా రచించినాడు. ఆధునికులచే రచితములగు ఉత్తమ కావ్యములలో నిది యొకట ముఖ్యమయినది. ఈ రామకవి మిక్కిలి ప్రౌఢకవి. కవితాధార ధారాళమయి, మనోజ్ఞముగా నున్నది. మిక్కిలి గంభీరమై కవియొక్క కల్పనా చాతుర్యమున కెంతయు ననుకూలముగ నున్నది. గ్రంథములో జాలభాగము వారికేళ పాకమే. ఈ ద్రౌపదీ పరిణయ ప్రబంధము కృష్ణాతీరస్థమయిన ముక్త్యాలపురమునం దవతరించియున్న శ్రీ ముక్తేశస్వామి కంకితము చేయబడినది. తత్పురాధిపతియైన శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి భవానీ ముక్త్యేశ్వర ప్రసాదనాయుడు బహద్దర్ మన్నెసుల్తాను జమీన్‌దారు ఈ కృతిని భరించినాడు. గ్రంథకర్త గ్రంథాదియందు కృతిభర్తృ వంశమయిన వాసిరెడ్డివారి చరిత్రయంతయు జక్కగ వర్ణించియున్నాడు.

ఈ వర్ణనతో దృప్తినొందక, తమ వంశచరిత్రమంతయు ప్రత్యేక గ్రంథముగ రచింపుమని, పై రాజావారి వంశీయులలో నొకరగు వాసిరెడ్డి వేంకటలక్ష్మీ నరసింహనాయుడనువారు కోరుటచే వాసిరెడ్డీయమను నీ గ్రంథమును రామకవి రచించియున్నాడు. ఈ సంగతినే కవి యిట్లు వివరించుచున్నాడు.

"నను, మత్పూర్వ బుధార్జితా గణిత గాన్య క్షేత్ర భవ్యాగ్రహా
రనిరాయాస సమగ్రజీవను, సుధీంద్ర శ్లాఘ్యమాన ప్రవ
ర్తను, నచ్ఛామరవాది రామయను, శ్రద్ధా దక్షిణామూర్తి సాం
ద్రదవానుగ్రహభా క్కవిత్వ మహిమ, రప్పించి తా నిట్లనున్.

"కృత వేదాధ్యయనుండు, సూనృత వచఃకీర్ణుండు, నన్న ప్రదా
త తమోహరుండు, డయాచకుండు, శివధ్యానావధానుండు, వి
శ్రుత శిష్యాగ్రణి యౌ భవద్గురుడహో! సోమేశ్వరాభిఖ్య దీ
క్షితవర్యుండు, తదాత్మజుండవగు నీకుంబు సామాన్యమే!"

"ఘనవాక్ప్రౌఢిమ, ద్రౌపదీ పరిణయ గ్రంథాది, మావంశవ
ర్ణనముం జేసితివంచు వింటి; మఱిం ౦న్ మా ప్రాజ్య రాజ్యంబ, హా
ణనరేంద్రుల్ గయికొంట, దానికగు నానాకారణంబుల్, రయం
బున నీ వొక్క ప్రబంధ మార్యజనలామోదింపం గావింపుమా!"

ఇట్లుకోరిన మీదట దా నీ ప్రబంధ రచన కంగీకరించితిననియును,

"వాసిరెడ్డి చరిత్రమై వఱలుకతన
వాసిరెడ్డీయ మనంగ నాహ్వాయ"

మొనర్చితి ననియును గవి తెలుపుచున్నాడు.

వాసిరెడ్డివారి వంశావళినంతయు గవి వర్ణించిన రీతి నిట సంగ్రహించుచున్నాను.

విష్ణు పాదోద్భవమయిన నాలవ జాతిలో గతిప్రజ బుజు మార్గవర్తనులై యుండిరట. వారినిగాంచి, తగు పెద్దలు "మహా వైభవశాలి కమ్మా!" అని దీవించిరట. అంతటినుండి యది కమ్మజాతియై వర్ధిల్లెనట. ఇట్లు ఆ కమ్మలలో త్పత్తి విధానమును జమత్కారముగ దెల్పి, ఆ కమ్మకులములో వాసిరెడ్డివారెట్లు ప్రభవించిరో కవి తెలియజేయుచున్నాడు.

రెడ్డిరాజులలో ముఖ్యుడగు అనవేమారెడ్డి సార్వభౌముడు రాజ్యమేలుచున్న కాలములో వైకన్తకులములో సదాశివనాయుడను నొక శూరవరేణ్యుడుద్భవించి యుండెను. ఇతని శౌర్యాదులం గూర్చి విని, అనవేమారెడ్డాతని బిలిపించి, యోగ్యత పరీక్షించి, కొంత సేన కధికారిగా నియమించెను. అటుపిమ్మట నొకానొక సమయమున నచ్చట నొంటిగా వెలసి రామానుగాడి పదమూరు ఘట్టపు చెలగులు రెడ్డి ప్రభువుల కెదిరుగు బాటొర్చి తామొకపదమును చిత్తపద వెళ్లెర్చి. అంత వారిపై అనవేముడు దాడి వెడల, వారొక

రాయబారి ముఖమున నాతని కిట్లు కబురంపిరి. "ఇంత సేన వ్యర్థముగా నేల? మొనగాని నొకరి నేర్పఱిచికొని, ద్వంద్వ యుద్ధముసేయ నాజ్ఞాపింపుము. అప్పుడగు జయాపజయములు బట్టి మన గెలుపోటముల నిర్ణయింతము." అనవేమాన మంపిన్నాడు, తన సేనయందు దగిన శూరుని నొక్కనినైనను గానక అనవేముడు దేవియు బాలువోక దిక్కులు సూచుచుండ, సదాశివ నాయుడా పని నంగీకరింతు ననెను.

"అని వేవేగ సదాశివ ప్రభుడు దృప్యద్యుద్ధ సన్నద్ధుడై
చనతో మార్కొనం బూనియున్న రిపుయోధశ్రేష్ఠుతో పోరి
చి, నితాంతాహవ మాచరించి, యతనిన్ సింహంబు మత్తద్విపం
బును బోలెం దునిమెన్ హితాహితులకున్ మోదంబు ఖేదంబు"

ఇట్లు

"వెనుకువ నోర్చి, శాత్రవుల బిట్టరిగాపుల జేసి, రాజరా
జనియెడి వాసి రెడ్డి కలరార్చుట దా నల వాసిరెడ్డినా
డనరె సదాశివ ప్రభుడు ధాత్రి క్రమంబున వాసిరెడ్డివా
రనగ దదీయ వంశభవు లందఱు విశ్రుతి కెక్కి రున్నతిన్"

ఈరీతి వైరుల హతమొనర్చి, తన పేరు ప్రతిష్ఠలు గాపాడ జాలుటచే. మిక్కిలి సంతసించి, అనవేను సార్వభౌముడు సదాశివనాయనికి దక్షిణదేశమం దొక కొంత మిచ్చి, 'రాజా' బిరుద మొసంగి గౌరవించెను. ఇట్లా ప్రభువుచే ననుజ్ఞాతుడై సదాశివనాయుడు రాజ్యమేలుచుండ, నాతని పూర్వపు వైరులు ఒకానొక రాత్రి నాతని బంధుమిత్రయుక్తముగ సంహరించిరి. దైవకృపవలన నెట్టెటో, ఒక బ్రాహ్మణ పురుషుని సాహాయ్యమున నా సదాశివ ప్రభుని పుత్రుడు, రెండేండ్ల ప్రాయముగల శ్రీమల్లికార్జున నాయకుడు వైరులచే జిక్కక, నిజ మాతామహస్థానమును జేరెను. ఇతని సంతతియే క్రమేణ శాఖోపశాఖలుగా బయలుదేరి, వృద్ధిజెంది జగద్వినుతి కెక్కినది. సదాశివ నాయనియందు గౌరవాదరములుగల ఆనాటి ఓఢ్ర కర్ణాట దేశ పాలకులందఱు తమకు గప్పముకట్టు నేర్పాటుమీద గొంత భూమిని శ్రీ మల్లికార్జుననాయని సంతతివారికి 'మిరాశిదఖల్' పఱచిరి.

ఇట్లు వృద్ధిగాంచిన వాసిరెడ్డీయులలో వీరపనేడు సుప్రసిద్ధుడయ్యె. ఈ. నవమానులగు వీరులు లే రనునటు లితడు 'మున్తుభాన్నగరి' పేరిటి రాష్ట్రమును బరిపాలించెను. ఇతనికి రాఘవయ్య, చౌదరి రామన్న, చంద్రమౌళి అను ముగ్గురు పుత్రులు గలిగిరి. ఒకప్పు డీ ముగ్గురును గొంత దేశము సంపాదింపగోరి ఢిల్లీ పాదుషహా బోయి చూచిరి.

"కని, యప్పాదుషహాకు విభ్రమ చమత్కారంబులన్, హర్ష పూ
ర్తిని గావించి, తదీశువల్ల నల నందిగ్రామ సీమోపవ
ర్తన సర్వంబునకున్ స్థిరంబగు జమీన్‌దారీ మిరాశీదఖల్
ఘనసమ్రాడ్బిరుదాంకముల్ వడసి వేడ్కన్ వచ్చి, తత్త్రప్రభుల్"

తమ స్వార్జితమయిన నందిగామ సీమయంతయు మూడు వంతులుగా పంచుకొనిరి. పెదవాడైన రాఘవయ్యకు మాగల్లువంటును, రెండవవానికి రాఘవ యును, తృతీయుడగు చంద్రమౌళికి చింతలపాటివంటును బాలువచ్చినవి.

చింతలపాటివంటున కధిపతియైన చంద్రమౌళి కృష్ణాతీరమున వెలసియు ముక్త్యాల రాజధానిగాగ గొంతకాలము రాజ్యము చేసిన పిమ్మట నాతని పుత్రుడు రాఘవయ్య రాజ్యమునకు వచ్చి పరిపాలించెను. ఈయనకు రాజమౌళి అచ్చన్నగారల పుత్రద్వయము గల్గెను. పెద్దవాడైన రాజమౌళి పెద్దకాలము ప్రజారంజకముగ రాజ్యమేలి అమితదానపరుడై 'నిస్సీమ భూదాన చక్రవర్తి' అను బిరుదము గాంచినాడు. ఈ రాజమౌళికి శ్రీ చంద్రమౌళియు, నాతనికి రామలింగ వీరన్న ప్రభుపుంగవారలును జనించిరి. జ్యేష్ఠుడగు రామలింగశౌరి రాజ్యమేలుచుండ వీరప్రభువు సేనాధిపతియై, అన్నను గొలిచియుండె. ఇట్లు పాలించిన రామలింగ ప్రభువున కైదుగురు, రాజమౌళి, లక్ష్మీపతి, రాఘవయ్య, చంద్రమౌళి, వేంకయ్య ప్రభువులనువారలు పుత్రులు రి. వీరిలో బెద్దవాడైన రాజమౌళి, యనంతరము తనకు వంశ

రేమింజేసి, తన తరువాతి తమ్ముని పింపోసవా! ఏం జేసెను. ఇట్లు మాహగతముగ రాజ్యాంక్షి రామలింగని వాల్గన కొడుకగు చంద్రమౌళిని వ్రాసెను. ఈతని ప్రాభవ తుమగూర్చి కవి యిట్లు వలుకుచున్నాడు:-

"అతని ప్రభుత్వవేళకు సమన విదర్భ మహోపవర్తనం
బతులిత సార్వభౌమ బిరుదాం త హూణ నృపాధికార స
గతమయి క్రాలంగా దదధిక వశుండయి, యాత డు న
ద్భుత గతి నేలె దా దనకు శక్తిపురం బది రాజధానిగాన్."

ఆ చంద్రమౌళి భూకాంతుడు ప్రసిద్ధ శివ పూజా ధురంధరుడగు చిన వేంకటాద్రిని గనినాడు. పిమ్మట నీ చినవేంకటాద్రి నాయుడు ముగ్గురు కొడుకులను గనెను. పెద్దవాడు భవానీ ముక్తీశ్వర ప్రసాదనాయుడు. చంద్రమౌళి రెండవవాడు. కనిష్ఠుడు సదాశివ ప్రసాద ప్రభుడు. భవానీ ప్రసాద భూకాంతుడు చాలకాలము రాచరిక మనుభవించి, అనేక భూదానను గావించి, రాజ్యము నిజసుతుడగు ఉమా మహేశ్వరుని కైవస మొనర్చి, శివపూజా నిమ్న మానసుడై విశ్రాంతి గైకొనెను. ద్రౌపదీ పరిణయము నంకితము గొనిన దీ సునయే యనుసంగతి నీ క్రింది పద్యము చాటుచున్నది.—

"అల ద్రౌపదీ పరిణయము
వెలయ మదుక్తకృతి నొంది స్వీయంబగు చిం
తలపాటి గ్రామమునం గు
చ్ఛలమాన్యము నా కతం డొసంగె బహుమతిగాన్"

ఇంతటితో మొదటిశాఖయొక్క చరిత్ర ముగిసినది. కవియును గృతిభర్తయు సమకాలికు లగుటవలన, నాపయిని చరిత్ర కల్పించుటకు వీలుకాకపోయినది.

రెండవ వంటున కధిపతియైన చెవరి రామనక్షితిపతి రాఘవపురము ముఖ్య పట్టణముగా జేసికొని రాజ్యమేలినాడు. ... క్కాలమున నీతడనేక ధర్మ కార్యముల నొనర్చెను. ఈ రాజన్యునకు వీరవనేడు, రామయ్య, చినపద్మనాభరాముడు, చంద్ర మౌళి, రామలింగము, నారసింహప్రభుడు అను నార్వురు పుత్రు లుదయించిరి. జ్యేష్ఠుడగు వీరవనేనికి వీరశిరోమణియగు సూరయ సోదరి జన్మించి, తండ్రి యనంతరము రాజ్యాధిపత్య మొందెను. ఈతని రాజ్య పరిపాలనను గూర్చి కవి యిట్లు వర్ణింపబడినది:—

"మగంటిమి నవ్వనంబు గడివ ...వజీరుల నొర్చి కాంచు న
త్యగుణవదాన్య శీలయుగ వ... త్మధనం బగుచుండ ముస్తజా
న్నగరును ముస్తఫాన్నగరు ...గల సహ్యభవోభయప్రవే
రగురుతరోపవర్తనము రాజ... సూరయ చేసె మన్ననన్"

సూరయ్యకుం గల్గిన యిరువురు కొడుకులలో జినసరసన్న పెద్దవాడు. చిన రామలింగం చిన్నవాడు. చిన సరసన్న సత్కుకుశలుడేకాక నీతికోవిదుడు గూడ నై యుండినాడు. ఇతని పిదప నీతని యవియుం ... చినరామలింగభూపతి ప్రస్తుత వహించెను.

ఈ చినరామలింగముయొక్క తాతకు ద్వితీయ సోదరుడైన చినపద్మనాభము యొక్క కథ యిట ప్రసంగ వశమున వర్ణింపబడుచున్నది. ఈయన కొంతదేశము సంపాదింపగోరి హైదరాబాదు నవాబుగారిని దర్శించి, శ్రీవారిచే 'సెబాస్గిరి' వడసి,

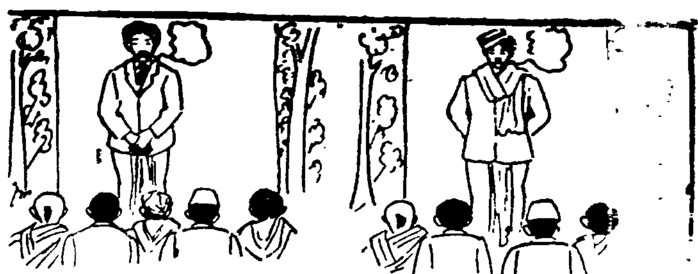
"పాదుషహా మెహర్బా నిట్లు గీ...ర్చి
చినపద్మనాభు ...డింపెనయ, బేత
వోలును, పెనుగంచిప్రోలు ... నైన వా
నా పీమలకు జ...న్దారి సనదు,
మన్నెవవారి నమున్నతి, గడి ...ర్ద
వతులచే గొను ...పర్తదారిసనదు,
తెల్ల జెండా, వగల్ దివ్వె , భూచక్ర
గొడుగు 1, నా ...గిరి , కూనిసెలవు 2
అలఘు దేశముఖీపరువాజి ...పటహ
హస్తితురగాది బహుమతు ...ల నబాబు
వలన గొనివచ్చి, వ్రతంబ... అలవరించి
బ్రాహ్మణావనకారియై ...త నలిపె."

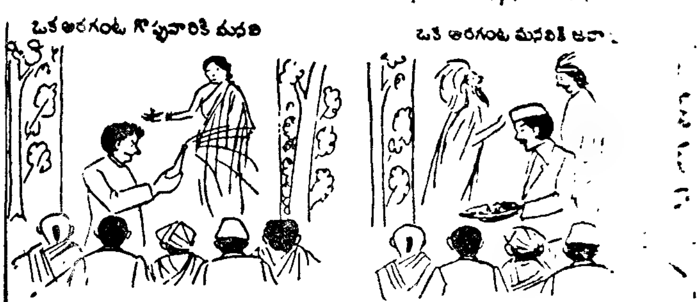
చిన పద్మనాభము జైత్రయాత్ర గావించి, తన విరోధులగు వెలమలను రామ రాజ మంత్రుప్ప మొదలగువారిని దునుము యేగాక వారి కోటల దర్శించి, ఆముదపు వెరలు వేయించినాడట! స్వస్థానమునకు వచ్చిన పిదప నీతడు వైరి దుర్భేద్యమగు చింతపల్లి కోటను గట్టించినాడు. ఈ ... కి 'నేతిపద్మనాభ' మను వ్యవహారము కల దీ యుది ప్రాప్తించిన విధమును గ్రంథకర్త యిటులు నుడువుచున్నాడు:—

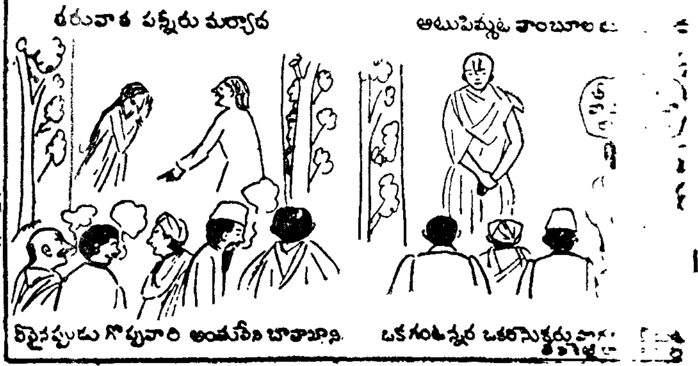
"ప్రణుతవదాన్యుం డాతడు ...రన్నవరాత్ర మహోవ్రతాం...తో
దనముల బోయు నాజ్యఘ ...లు ధారుణిజేరి కరుళ్ళగట్ట, నె
ట్టన నవి పారలన్ పెలగ ...న్ ఘటియించిరి, నేతి పద్మనా
భనృప సమాహ్వయం బ... నబాడబు లన్నెలమన్నె ...కన్"

ఈ చినపద్మనాభశౌరికి సంతతిలేమి యాతం డర్జించినదెల్ల నతని యన్నగారి మనుమడును, రాఘవపురమున కధిపతి యైనయున చినరామలింగప్రభువునకు సంక్ర

1. ఇట్టి ప్రయోగముయొక్క సాధుత్వము చింత్యము.
2. కూనిసెలవు అనగా, మరణదండన విధించు నధికారము.

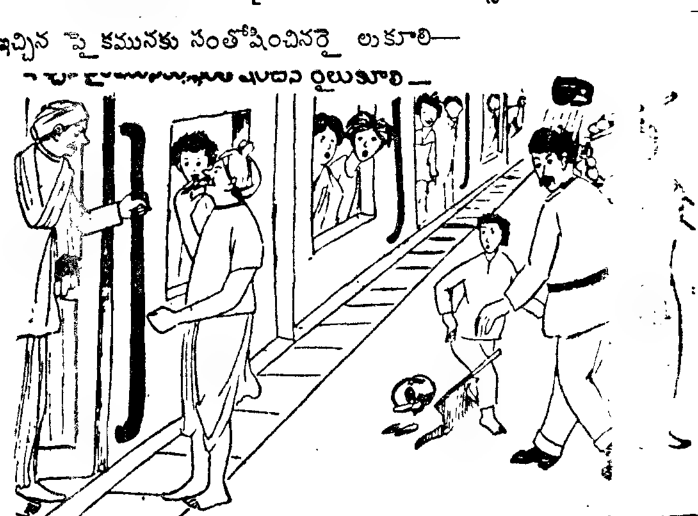

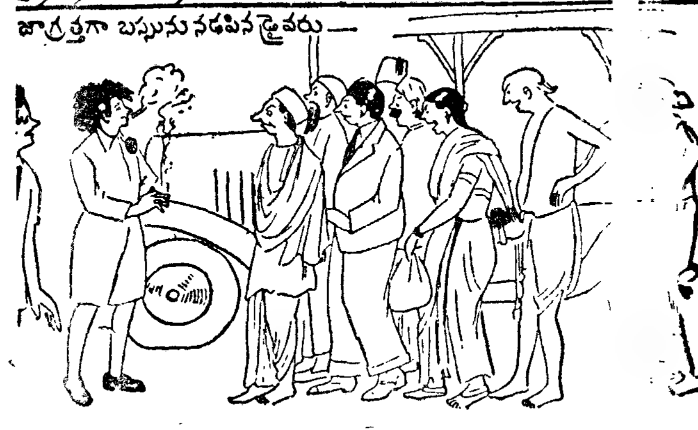

గొప్పవారిని నాటకానికి పిలిచినయెడల

[1932 ఆంగీరససంవత్సరాదిసంచిక...

ఇచ్చిన పైకమునకు సంతోషించినరైలుకూలి—

పతోష్టు

కూడదగ్గవారు—

[1932 ఆంగీరస సంవత్సరాది...

మించెను. అతనికిఁ గూడ సంతతి లేమిఁ , ఆతని రాజ్యమంతయు , అనగా రెండవ
వంటయిన రాఘవపురీ జమీ యావత్తు ు, మూడవ వంటుదార్ రాఘవయ్యగారి
వంశీయులకుఁ జేరిపోయెను.

మూడవ వంటయిన మాగల్లు కొనిన రాఘవయ్యకోవ యిట్లు వర్ణింపఁ
బడియున్నది. ఈ రాఘవయ్యకుఁ బెదప నాభ నాయఁడను పుత్రుఁ డుదయించి సకల
జనానుమోదియ , ధర్మకార్య నిరతుఁడు , అనేక భూదానము లొ చ్చినాఁడు. ఈయ
నకుఁ బెద రాఘవయ్య, చంద్రమౌళి, గన్నచౌదరి, రామన్న, మపతి, బుచ్చన
ప్రభువు అను నార్వురు పుత్రులు గ . వీరిలోఁ బెద్దవాఁడు రాజ్య మేలిన పిదవ
జ్యేష్ఠ కనిష్ఠ న్యాయ మనుసరించి క ణ నాగన్న ప్రభువాయె . అతనికి రామన్న
జగ్గన, నాయఁడమ్మలి అను ముప్వురు సు లుదయించిరి. జ్యేష్ఠుఁడ రామన ప్రభువు
నకు పాపయాఖ్యుఁడను పుత్రుఁడును, న నికి రామానాయఁడు, మనాథబాబు అను
కుమార యుగ్మకమును జన్మించె. నాగ గారి నాయఁడమ్మగారికిఁ ంద్రమౌళి యను
సుతుఁ డుదయించి, యాతఁడు పిమ్మ బద్మనాభ రామన్నగారు, గన్నాథబాబు అను
నిద్దఱు పుత్రులఁ గాంచెను.

నాయఁడమ్మగారికంటెఁ బెద్దవాఁ న జగ్గననాయఁడు ల శూరుఁడు కావు
టంజేసి, పెక్కు క్షేత్రయాత్రలు స , అనేక సీమలఁ దన రా ్యములోఁ గలిపికొని
నాఁడు. ఈతని పాలనమునాఁటికి రెండవ వ ు జమీ కూడ వచ్చి చేరిన యెను. ఈతఁడు
వెలిదాత. కవియొక్కజన్మస్థానమయిన బా పట్టి గ్రహారము నొసఁగిన ప్రభూత్తముఁడే.

ఈ జగకా ్రవతికే మహానుభావుఁడ ున శ్రీ వేంకటాద్రినాయ ఁడుదయించినది.
ఈ రాజచంద్రునిఁగూర్చి అధికముగాఁ వ్రాయవలసినదిలేదు ఏలన,

> ''అతఁ డంఘ్రివిన్యాసి య. నాఁడె, తన్మాత్మ
> యశము దిక ంముల నంకురించె;
> అతఁడు విద్యాభ్యాసి య నాఁడె, తద్గుణా
> వళి తద్జ్ఞజి నివాసి యయ్యె;
> అతఁడు ఖళూరిక నడ నాఁడే తన్మ
> హన్వు విద్విట్లు ్య లడ్డగించె;
> అతఁడు రాజ్యారంభి య నాఁడె, తద్రిపు
> వ్రజ మటవీ మారంభ యయ్యె;
> రాజమాత్రుండె? దర్శనా కృత శతస
> హస్రనిష్కాపదార్పణాజ హర్షి
> త యువేద్దత్త మన్నెసుల్తాను బిరుద
> ముద్రిత విభుత్వతతి వెంకటాద్రి నృపతి''

ఈయన కృష్ణాతీరస్థము, గుంటూరు పురమున కనతి దూర చరిత్ర ప్రసిద్ధమగు నమరావతీ పట్టణమున దనకు ముఖ్య పట్టణమ ధరణిఁ బాలించెను. ఈ కమ్మకులమువం దుద్భవిల్లిన రాజోత్తముల యగు నా రెవ్వరు లేరనియే చెప్పనొప్పు. సుప్రసిద్ధ శివపూజా ధుర ప్రభువు దేవాలయముల కొనర్చిన సేవ అపారమయినది. జీర్ణ హీనస్థితియం దున్న పెక్కు దేవాలయముల నుద్ధరించి, వానికి తన జన్మము సార్థకము చేసికొనినాఁడు. ఇప్పటికినిఁ గన్నుల పండు హము నమరావతియందలి దేవాలయములోని గర్భ గృహమున కెదురు నముండు వచ్చువారల హృదయ మాకర్షించుచున్నది.

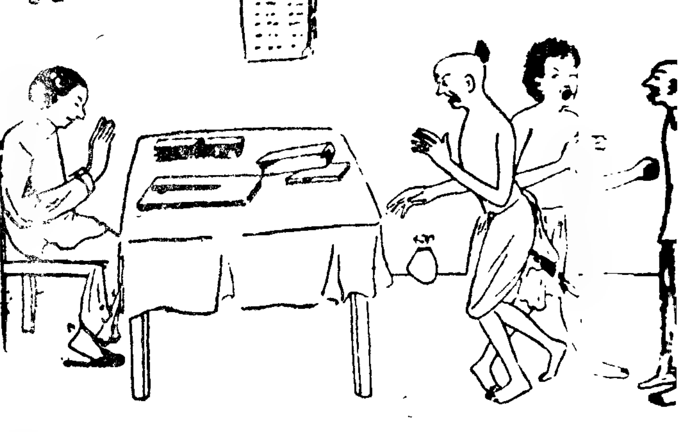
ఈయన ప్రాభవ మింతింత యనరానట్టిద. ఈ ప్రభు విదర్భదేశమంతయును దురుష్కుల చేతనుండి దాఁటి, పాశ్చాత్య (బ్రిటిషువారు) స్వాధీనమాయెను. వారివలన 'యిస్తి మిరాశీ' నొంది నాయఁడు తన జమీని బరిపాలించినాఁడు. ఈ పద్యము గాంచుఁడి:—

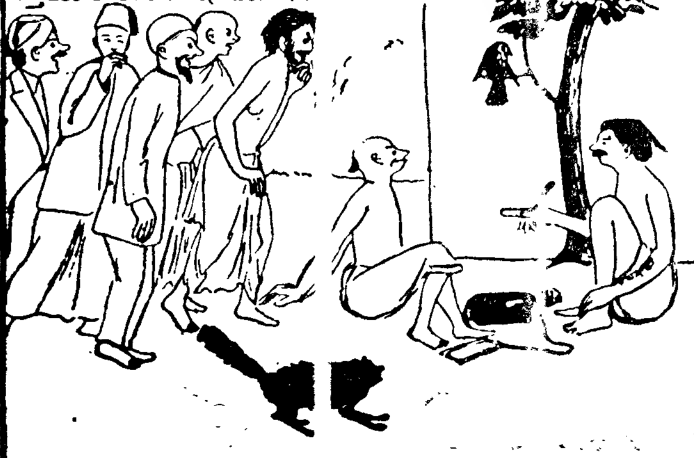
> ''అష దుర్గానటీ హంవీర రతిపతి
> చౌశీతి గజఘటా చక్రవర్తి
> జన్నిగట్టడిగుత్త జట్టిమల్లుఁడు, మన్నె
> హంవీర బిరుదు, రాజాధిరాజ
> బిరుదు, రాజాబహదరు మన్నె సుల్తాను,
> 4 సరు దేశముఖ మహాబిరుదు, రెడ్డి
> కర్ణాట నృపరమాకమనుండు, గడిదుర్గ
> గండర గండఁడు, కదన విజయ
> వీర శంకర బసవహంవీర మన్నె
> రాయ పరరాజభీకర రాజచంద్ర

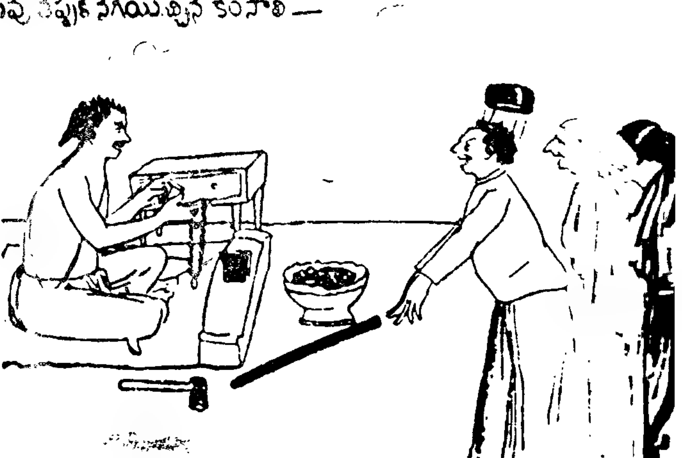
3. ఇట్లు నాయఁడు శబ్దమునకు అమ్మ అను పదముచేర్చి నాచారము ఇప్పుడు గూడ మగవారిలో నున్నది. వాసిరెడ్డి వారిలో నిప్పుడు అను ఆయన ఉన్నాఁడు.

4 'సరు' అనునది ఇంగ్లీషులోని 'Sir' అను బిరుదమునకుఁ దెల

బిరుదుఁడై వేంకటాద్రి భూవిభుఁ డిష
జనులు జయవెట్టఁ బ్రాజ్యరాజ్యం బొసర్చె"

ఈ నృపాల శేఖరుం డొనర్చిన దాన ధర్మ ము లసమానములు. "శతపాల గ్రామ లక్షదుం"డగు నీరాజు సాక్షాత్తు "గోదాన స్వ రాజు". "ప్రతి చండికానవరాత్ర వ్రతాయుత దంపతి పూజైక ధన్యమూర్తి" యును 'అఖిల పుణ్యస్థలాధ్వాప్త సత్ర స్థాపి" యునై విలసిల్లి నాఁ డీయన. ఒకా నొకప్పు యన మత్స్య పురాణోక్త క్రమం బున హిరణ్య గర్భమఖముం గావించి, ఆభర్మ...... (క్కలుచేసి, అర్థులకుఁ బంచి యిచ్చి నాఁడు. ఈయన యీవి నెంతని కొనియాడఁగలం ?

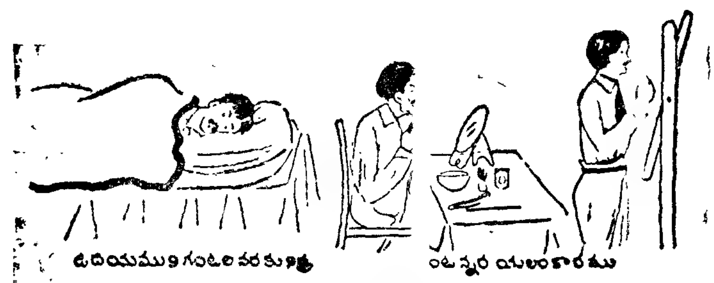
"సరసుల పాలి జీవనము, సంతత వ స్థల కొంగుముల్లె, భూ
స్వరకవిరాజి కుద్గమిత పద్మనిధానవ , మిత్రపాళికిన్
భరిత వసూత్కరంబు, బుధపంక్తికి నిష్కుట కల్పకంబు పో
స్థిరముగ వేంకటాద్రినరదేవశిఖామణి యీవి మాయురే!"

ఈ ప్రభూత్తముని గుఱించి యెంత వర్ణిం చను దనివి తీఱదు. ఇన్ని పలుకు లేం?

"సుమనస్తతి సుమనో బృం
దము; జాహ్నవి కృష్ణ; నందనము ందవ; మ
య్యమరావతి యమరావ ;
అమరేంద్రుఁడు వేంకటాద్రియై నుతఁడలరెన్"

ఇట్లీరీతి నతులైశ్వర్య భోగంబులఁ దులఁ దూఁగుచుండిన—"ఈ నృపశేఖరున కనపత్యచింత యొకటి గాటముగ నలముకొని . కాఁబట్టి కొంతవడికి ి తులగు తద్జ్ఞులతో నాలోచించి, తన పితృవ్యుల పౌత్రుల జగన్నాథబాబు రామ థబాబు గారలను వరుసగఁ దన పెద్ద భార్యకును, ద్వితీయ భా ర్యకును దత్తత నలవరిం నాఁడు. మృడుని గజషణ్ముఖులవలె నీ పుత్రద్వయము తనుఁ కొరి కొలువఁ బెద్దకాలము) ధరణి నేలి, తుదకు "అస్త్ర చంద్ర వసు సద్వ" హ ా శకాబ్దమందు (1815 ఎ డి.) వియోహిక యాత్రఁ జాలించినాఁడు.

శ్రీ వేంకటాద్రి నాయని యనంతరము జ్యేష్ఠపుత్రుఁడగు జగన్నాథబాబు న్యాయలబ్ధమగు సింహాసన మధిష్ఠించి, లోకరం కముగఁ బాలింపసాగెను. ఇంతలో శ్రీ వాసిరెడ్డి సంస్థాన సౌభాగ్యాకాశమునందు దుర దృష్ట మేఘము లలుముకొ . వారం భించినవి. రాజాగారి సోదరుఁడగు రామనాథబాబు హృదయసీమ నీర్ష్యానలమ) రగు లొ్కనఁ జొచ్చినది. అన్న దమ్ముల కిరువురికిని రోధము పుట్టించుట కిట్టి తఱి యెప్పుడు ప్రాప్తించునా యని కాచికొనియున్న దు ర్మార్గులగు వారల కీ యదన పండుగ సమయ మయినది.

ఉదియము 9 గంటల వరకు నిద్ర
ంట స్నర యలంకారము

తరువాత ఫలాహారము — పేకాట
మధ్యాహ్నము పడక

సాయంకాలము షికారు
రాత్రి బయస్కోపు
9 గంటలకు పక్క

నాగరక శ్రీమంతుని కాలక్షేపము [1932 ంగీరస సంవత్సరాదిసం ికనుండి]

ఇం కేముం ి? ఇటునైపు కొందఱు, అటునైపు కొందఱు చేరి పురు రెక్కి వారు. క్రోధానలము మెండైనది. ఏక రీతిగాఁ బెరిగి శాఖోప శాఖలుగా విస్తరి యున్న వాసిరెడ్డి వంశ మహా వృక్షమునం దిట్టి మాత్సర్యమను పురువు ప్రవేశి తర్వాత, ఈ మహా పవు క్రీలిపోవుటలో వింత ఏమి? అభిమానధనులగు శ్రీ రాజా వా రెడ్డి వేంకటాద్రిన యఁడుగారి దత్తపుత్రు లిరువురు దమ తగాదా పరిష్కరిం పని ఆంగ్ల ప్ర త్వమువారి యందఁ జేరినారు.

క్రమేణ, వ్యాజ్యెపు గ్రంథము చిన్న చిన్న కోర్టులమండి దాఁటి పై మద్రా హైకోర్టుదాఁక డచినది. క్రింది న్యాయస్థానములలో గెల్పోటములు పరస్పర మం నను దుదకుఁ బ్రధాన న్యాయస్థానమువారు జగన్నాథునికే జయలక్ష్మి నొవి వా నారు. అంతట మరల సింహాసనారూఢుఁడై జగన్నాథబాబు నిర్విచారముగు బ్రాభవ నల్పుట కారంభిం , తండ్రికిఁ దగిన కొడుకనిపించుకొని, 1825—వ సంవత్సరమ నాకము సేరఁబోయెను.

అన్న యిట్లు మృతి నొందగానే, అపరిమితానందభరితుఁడై రామనాథబా సింహాసన మాక్రమించెను. కాని ఎక్కువకాల మీ యానంద మనుభవించుట ఓర్వలేకపోయెను. పట్టుమని పదిమాసము లాతఁడు రాజ్యపాలన మాచరించెనో లే "లేటు జగన్నాథబాబు" గారి జ్యేష్ఠ మహిషి, అచ్చమ్మగా రడ్డు దగిలి, మరల వ్యాజ్య లోనికి దింపెను. ఇట్లు వీ రిరువురు రచ్చలకెక్కి పోరాడుచుండ, ద్వితీయభార్య రంగమ్మగారు వీరిద్దఱి నధఃకరించి, తన దత్తపుత్రుఁడగు లక్ష్మీపతినాయనికే రాజ్య రావలయునని తాను గూడఁ బోరాటములోనికి దిగినది. ఈ విధమున వీరు ముగ్గు ధనవ్యయ మెంతేని లెక్కసేయక, పరస్పరవిజిగీషువులై వాదోపవాదములు సల్పుచుండి

ఇది యిట్లుండ, ఈ తగాదా పరిష్కరింపఁబడువఱకు సంస్థానము ప్రభు త్వమువారి 'తణీకీ' క్రింద నుంపఁబడినది. ఇందువలన సరియైన నాథుఁడులేమి, రా మరాజక మాయెను. జగన్నాథుని జీవితాంతమువఱకు, పేష్కష్షిలో నొక్క పై యైనను బాకీపడని వాసిరెడ్డి వారి సంస్థాన మా భూకాంతు ననంతరము, క్రమే ణ ఋణగ్రస్తమాయెను. ఆయిన వారసులు ముగ్గురు కోర్టులంబట్టి తిరుగుచుం సంస్థాన నియుక్తులును, పై పరామరికకై నియుక్తమైన ఉద్యోగిగణమును జేరి ఎవ చేతి కందిన రీతిగా వారు దోచుకొనుటలో నాశ్చర్యమేమి? ఏయేటి కిష్తీ ఆయే చెల్లఁబడి కానందున, ప్రభుత్వము వారికి సంస్థాన మెంతయో బాకీపడెను.

"అయ్యెడ బహుధా చరితం
బయ్యె ప్రభుత్వంబు; కుట్ర లనవరతము మెం
డయ్యెన్; మాంద్యగ్రస్తం
బయ్యెన్ దొరతనము; వెలితియయ్యెన్ బెట్టున్."
"ఆ వాసిరెడ్డి రాష్ట్రము
వావిరి నక్క అనువలన వైభవహీనం
బై వఱలె; నౌర్వశేయుని
చే వెనఁ బీల్చఁబడు తొంటి సింధువు మాడ్కిన్."

ఇట్లుండ, మూలిగు నక్కపైఁ దాటికాయ పడువిధమున, దేశములో దుర్భి మొకటి సంప్రాప్తించెను. దీనిచే విదర్భ దేశమంతయు గగ్గోలువడి, నీరస పోయెను. వివిధ సంస్థాన ప్రభువులు 'బేచిరాకు' నందిరి. ఎల్లయెడల నాంగ్ల ప్ర త్వమువారికిఁ జెల్లవలసిన పేష్కష్తి లట్టె నిలువఁబడిపోయినవి.

ఇట్టి విషమ పరిస్థితులలోనే 1831 వ సంవత్సరము మార్చి నెలలో హైకో వారు వాసిరెడ్డివారి దావాను బరిష్కరించి వైచిరి. అదృష్టవశమున రామనాథ కి మఱల ప్రాభవమునల్పు భాగ్య మబ్బినది. కాని ఈ పర్యాయ మాతఁడు రాజైనను న్నను నొకటియే యయ్యెను. ఏలయన నీతడవ నీయన పేరునకు మాత్రమే ప్రభుత్వమువారి బాకీ చెల్లఁబడియగు పర్యంతము 1200 రూపాయల మాస గైకొనుచు నీయనకు ప్రభుత్వమువారి నియుక్తునిభాతి రాజ్యము సేయవలసి వచ్చి

ఎట్లయినను రాజ్యమనునది లభించెఁగదా యని సంతోషించి రాజ్యపాలనము సా చుండ, పితూరికాం డ్రూరకుండ లేకపోయిరి. రామనాథునిమీఁద లేనిపోని నేరమ గల్పించి గవర్నమెంటున కెఱుక పఱచిరి. దీనినిఁ గాంచి, సకల విషయములు కూల ముగ విమర్శించి, యే యే సంస్థాన మెంతెంత చెల్లింపవలసియున్నదో అరసి యుంచుటకుఁగాను, సర్కారువా రొక విచారణ సంఘమును వాల్టర్ ఇలియాట్ (Wa Elliot) అను నాతని నాయకత్వముక్రింద నేర్పాటుచేసి పంపిరి. అంత నా వచ్చి, విచారించినట్లు విచారించి, పేష్కష్తి యేమాత్రము చెల్లనేరదనియు, సర్ వారు సంస్థానములను దమ క్రిందికిఁ దీసికొనుటయే మేలనియు, వాసిరెడ్డి వారిక ఱమున కొక లక్ష రూప్యముల లవణను (Allowance) నేర్పాటు చేయ వనియు రిపోర్టు చేసినది.

ఆహా! ఎంత సంభవించినది! తర తరములుగ వచ్చుచుండిన వాసిరెడ్డివారి నము, శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయఁడు బహద్దర్ మన్నెసుల్తాను వారు నల్పిన ద త గ్రామాధిపత్యము కుంఫెనకాండ్ర మూలమునఁ బరప్రభుత్వమ పోయినది. సంస్థానమంతయు గవర్నమెంటులోఁ గలసిపోయి, రామనాథ ప్రభు సర్కారు దయానుసారముగ జీవన భృతి యేర్పడినది. చేయునదిలేక, వారి వా బను" • బుచ్చికొనుచు వాసిరెడ్డి వంగడమువారు కాలక్షేపము సేయుచుండిరి.

ఆనాఁడు హైకోర్టువారు, తన పుత్రుని దత్తత రద్దొనర్చి, రాజ్యమ

బిరుదుండై వేంకటాద్రి భూవిభుఁ డేప
జనులు జయవెట్టఁ బ్రాజ్యరాజ్యం బొసర్చె."

ఈ నృపాల శేఖరుం డొనర్చిన దాన ధర ము లసమానములు. "ఆతపాల గ్రామ లక్షదుం"డగు వీరాజ సాక్షాత్తు "గోదాన స రాజు". "ప్రతి చండికా సరాత్ర వ్రతాయుత దంపతి పూజైక ధన్యమూర్తి" యును "అఖిల పుణ్యస్థ లాధ్వా సత్ర స్థాపి" యునై వెలసెల్లె నాఁడీయన. ఒకానొకప్పు డీయన మత్స్య పురాణోక్త క్రమం బున హిరణ్య గర్భమఖముం గావించి, ఆభర్మ...... క్కలుచేసి, అర్థులకుఁ బం చియిచ్చి నాఁడు. ఈయన యీవి వెంతని కొనియాడఁగల ము?

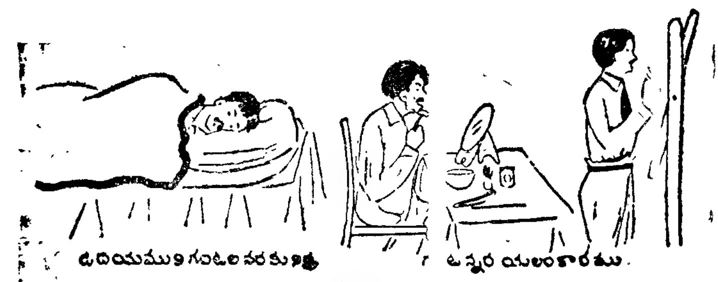
"నరసుల పాలి జీవనము, సంతత వ స్థల కొంగుముల్లె, భా
స్వరకవిరాజి కుద్గమిత పద్మనిధానవ , మిత్రపాళికిన్
భరిత వసూత్కరంబు, బుధపంక్తికి నిష్కుట కల్పకంబు పో
స్థిరముగ వేంకటాద్రినరదేవశిఖామ ణీవి మాయురే!"

ఈ ప్రభూత్తముని గురించి యెంత వర్ణిం చినను దనివి తీఱదు. ఇన్ని పలుకు లేల?

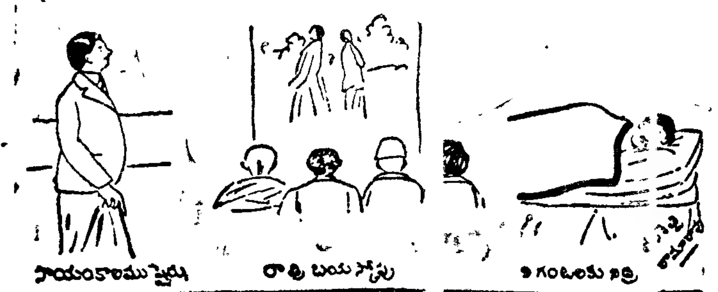
"సుమనస్తతి సుమనో బృం
దము; జాహ్నవి కృష్ణ; నందనము ందవ; మ
య్యమరావతి యమరావ ;
అసురేంద్రుడు వేంకట్రాద్రియై యుతఁడలరెన్"

ఇట్లీరీతి నతులైశ్వర్య భోగంబులఁ దులఁ దూఁగుచుండిన—"ఈ నృపశేఖరున కనపత్యచింత యొకటి గాటముగ నలముకొని . కాబట్టి కొంతవడికి తులగు తద్జ్ఞులతో నాలోచించి, తన పితృవ్యుల పౌత్రుల జగన్నాథబాబు రామనాథబాబు గారలను వరుసగఁ దన పెద్ద భార్యకును, ద్వితీయ భా ర్యకును దత్తత నలవరించి నాఁడు. మృడుని గజషణ్ముఖులవలె నీ పుత్రద్వయము తనుఁ గొలువఁ బెద్దకాలము ధరణి నేలి, తుదకు "అస్త్ర చంద్ర వసు సద్ధవ" హ్వ శకాబ్దమందు (1815 ఎ డి.) వియ్యైహిక యాత్రఁ జాలించినాఁడు.

శ్రీ వేంకటాద్రి నాయని యనంతరము జ్యేష్ఠ పుత్రుఁడగు జగన్నాథబాబు న్యాయలబ్ధమగు సింహాసన మధిష్ఠించి, లోకరం జకముగఁ బాలింపసాగెను. ఇంతలో శ్రీ వాసిరెడ్డి సంస్థాన సౌభాగ్యాకాశమునందు దుర దృష్ట మేఘము లలుముకొని వారం భించినవి. రాజుగారి సోదరుఁడగు రామనాథబాబు హృదయసీమ వీర్ష్యానలము రగు ల్కొనఁ జొచ్చినది. అన్న దమ్ముల కిరువురికిని క్రోధము పుట్టించుట కిట్టి తఱి యెప్పుడు ప్రాప్తించునా యని కాచికొనియున్న దుర్మార్గులగు వారల కీ యదను పండుగ సమయ మయినది.

ఉదయము 9 గంటలవరకు నిద్ర
ఉన్నఁర యలంకారము

తరువాత ఫలాహారము — పేకాట
మధ్యాహ్నము పడక

సాయంకాలము షికారు
రాత్రి బయస్కోపు
9 గంటలకు నిద్ర

భారత। శ్రీమంతుని కాలక్షేపము [1932 ఆంగీరస సంవత్సరాదిసంచిక నుండి]

ఇం కేము ?ది? ఇటువైపు కొందఱు, అటువైపు కొందఱు చేరి పురు రెక్కిం చినారు. క్రోధానలము మెండైనది. ఏక రీతిగఁ బెరిగి శాఖోప శాఖలుగా విస్తరిల్లి యున్న వాసిరెడ్డి వంశ మహా వృక్షమునం దిట్టి మాత్సర్యమను పురువు ప్రవేశించిన తర్వాత, ఈ మహాతరువు వ్రీలిపోవుటలో వింత ఏమి? అభిమానధనులగు శ్రీ రాజా వాసి రెడ్డి వేంకటాద్రినాయఁడుగారి దత్తపుత్రు లిరువురు దమ తగాదా పరిష్కరించ వలసినదని ఆంగ్ల ప్రభుత్వమువారి యండఁ జేరినారు.

క్రమేణ, వ్యాజ్యెపు గ్రంథము చిన్న చిన్న కోర్టులనుండి దాఁటి పై మద్రాసు హైకోర్టుదాఁక నడచినది. క్రింది న్యాయస్థానములలో గెల్పోటములు పరస్పర మైనను దుదకుఁ బ్రధాన న్యాయస్థానమువారు జగన్నాథునికే జయలక్ష్మి నిప్పించి నారు. అంతట మరల సింహాసనారూఢుఁడై జగన్నాథబాబు నిర్విచారముగు ప్రజాపాలన సల్పుట కారంభించి, తండ్రికిఁ దగిన కొడుకనిపించుకొని, 1825—వ సంవత్సరమున నాకము సేరఁబోయెను.

అన్న యిట్లు మృతి నొందగానే, అపరిమితానందభరితుఁడై రామనాథబాబు సింహాసన మాక్రమించెను. కాని ఎక్కువకాల మీ యానంద మనుభవించుట కతఁ డోర్వలేకపోయెను. పట్టుమని పదిమాసము లాతఁడు రాజ్యపాలన మాచరించెనో లేదో "లేటు జగన్నాథబాబు" గారి జ్యేష్ఠ మహిషి, అచ్చమ్మగా రడ్డు దగిలి, మరల వ్యాజ్యెము లోనికి దింపెను. ఇట్లు వీ రిరువురు రచ్చలకెక్కి పోరాడుచుండ, ద్వితీయభార్యయగు రంగమ్మగారు వీరిద్దఱి నధఃకరించి, తన దత్తపుత్రుఁడగు లక్ష్మీపతినాయనికే రాజ్యము రావలయునని తాను గూడఁ బోరాటములోనికి దిగినది. ఈ విధమున వీరు మువ్వురు ధనవ్యయ మెంతేని లెక్కసేయక, పరస్పరవిజిగీషువులై వాదోపవాదములు నల్పుచుండి

ఇది యిట్లుండ, ఈ తగాదా పరిష్కరింపఁబడువఱకు సంస్థానము ప్రభుత్వమువారి 'తణిఖీ' క్రింద నుంపఁబడినది. ఇందువలన సరియైన నాథుఁడులేమి, రాజ్యము మరాజక మాయెను. జగన్నాథుని జీవితాంతమువఱకు, పేష్కస్తీలో వొక్క పైసయైనను బాకీపడని వాసిరెడ్డి వారి సంస్థాన మా భూకాంతు ననంతరము, క్రమేణ ఋణగ్రస్తమాయెను. ఆయిన వారసులు మువ్వురు కోర్టులంబట్టి తిరుగుచుండ సంస్థాన నియుక్తులును, పై పరామరికకై నియుక్తమైన ఉద్యోగిగణమును జేరి ఎవరి చేతి కందిన రీతిగా వారు దోచుకొనుటలో నాశ్చర్యమేమి? ఏయేటి కిస్తీ ఆయేటికే చెల్లుఁబడి కానందున, ప్రభుత్వము వారికి సంస్థాన మెంతయో బాకీపడెను.

"అయ్యెడ బహుధా చరితం
బయ్యె ప్రభుత్వంబు; కుత్రట లనవరతము మెం
డయ్యెన్; మాంద్యగ్రస్తం
బయ్యెన్ దొరతనము; వెలితియయ్యెన్ బెట్టున్."
"ఆ వాసిరెడ్డి రాష్ట్రము
వావిరి నక్కఱవలన వైభవహీనం
బై వఱలె; పౌర్వశేయుని
చే వెసఁ బీల్పఁబడు తొంటి సింధువు మాడ్కిన్."

ఇట్లుండ, మూలుగు నక్కపైఁ దాటికాయ పడువిధమున, దేశములో దుర్భిక్ష మొకటి సంప్రాప్తించెను. దీనిచే విదర్భ దేశమంతయు గగ్గోలువడి, నీరసమై పోయెను. వివిధ సంస్థాన ప్రభువులు 'బేచిరాకు' నందిరి. ఎల్లయెడల నాంగ్ల ప్రభుత్వమువారికిఁ జెల్లవలసిన పేష్కస్తీ లట్టె నిలువఁబడిపోయినవి.

ఇట్టి విషమ పరిస్థితులలోనే 1831 వ సంవత్సరము మార్చి నెలలో హైకోర్టు వారు వాసిరెడ్డివారి దావాను బరిష్కరించి వైచిరి. అదృష్టవశమున రామనాథునకు మఱల ప్రాభవముసల్పు భాగ్య మబ్బినది. కాని ఈ పర్యాయ మాతఁడు రాజైనను గా వ్వను వొకటియే యయ్యెను. ఏలయన నీతడవ నీయన పేరునకు మాత్రమే రాజు. ప్రభుత్వమువారి బాకీ చెల్లుబడియగు పర్యంతము 1200 రూపాయల మాసభృతి గైకొనుచు నీయనకు ప్రభుత్వమువారి నియుక్తనిభాతి రాజ్యము సేయవలసి వచ్చెను.

ఎట్లయినను రాజ్యమనునది లభించెఁగదా యని సంతోషించి రాజ్యపాలనము సాగించుచుండ, పితూరికాం డ్రూరకుండ లేకపోయిరి. రామనాథునిమీఁద లేనిపోని నేరము గల్పించి గవర్నమెంటున కెఱుక పఱచిరి. దీనినిఁ గాంచి, సకల విషయములు కూలంకషముగ విమర్శించి, యే యే సంస్థాన మెంతెంత చెల్లింపవలసియున్నదో అరసి నిర్ణ యించుటకుఁగాను, సర్కారువా రొక విచారణ సంఘమును వాల్టర్ ఇలియాట్ (Walter Elliot) అను నాతని నాయకత్వముక్రింద నేర్పాటుచేసి పంపిరి. అంత నా కమిషను వచ్చి, విచారించినట్లు విచారించి, పేష్కస్తీ యేమాత్రము చెల్లనేరదనియు, సర్కారు వారు సంస్థానములను దమ క్రిందికిఁ దీసికొనుటయే మేలనియు, వాసిరెడ్డి వారికుటుంబమున కొక లక్ష రూప్యముల లవణను (Allowance) నేర్పాటు చేయవలసిన దనియు రిపోర్టు చేసినది.

ఆహా! ఏంత సంభవించినది! తర తరములుగ వచ్చుచుండిన వాసిరెడ్డివారి ప్రాభవము, శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి వేంకటాద్రినాయఁడు బహద్దర్ మన్నెసుల్తాను ప్రభువారు సల్పిన దశశత గ్రామాధిపత్యము కుంటెనకాండ్ర మూలమునఁ బరప్రభుత్వముపా లైపోయినది. సంస్థానమంతయు గవర్నమెంటులోఁ గలసిపోయి, రామనాథ ప్రభువునకు సర్కారు దయానుసారముగ జీవన భృతి యేర్పడినది. చేయునదిలేక, వారి వారి ఖాసు" ● బుచ్చుకొనుచు వాసిరెడ్డి వంగడమువారు కాలక్షేపము సేయుచుండిరి.

ఆనాఁడు హైకోర్టువారు, తన పుత్రుని దత్తత రద్దొనర్చి, రాజ్యము

ఆ! శకుంతలేనా? అవును. అది నిజం. రాజేష్ టెక్స్‌టైల్స్ వారిచే నేయబడిన బట్టలు ఎంతో సుఖంగాను, ఆకర్షణీయముగాను వుంటాయి.

చాలా కాలం మన్నే నూలు ఫ్రాక్‌లకు, ప్రింటెడ్ చీరలకు, చల్లగా నుండునట్లనిపించి రోజంతా తాజాగా నుంచే పాప్లిన్ షర్టులకు, రాజేష్ టెక్స్‌టైల్స్‌నే వాడండి.

రాజేష్ టెక్స్‌టైల్ మిల్స్ లిమిటెడ్
బొంబాయి - 13

రోహిత్ గ్రూప్ ఎంటర్‌ప్రైజ్.

దర్శకుడు...చాణక్య

నిర్మాతలు

నాగిరెడ్డి · చక్రపాణి

వాసిరెడ్డీయము

వారలున ఎచ్చనందులకై రంగమ్మ. ఊరకు పలేక ప్రీవీ కౌన్సిలున దప్పీ లొవర్పి వడి. అది అచ్చట నేనేక వర్షములు బడి ండి, తుదకు 1846 వ సంవత్సరమున విచారణకై గ్రహింపబడినది. 1848 వ సంవత్సరము మార్చి నెలలో బ్రైవారి తీర్మానము భారతదేశమునకు వచ్చి రంగమ్మకు జయము నొసంగినది. రామనాథుడు హక్కుదారు కాడనియు, జగన్నాథబాబున కనంతరము వాతని దత్తపుత్రుడు నిశ్చయింపబడిన శ్రీ లక్ష్మీనృపతినాయడే నిజమగు సద్ధిరి యనియు నట తీర్మానించిరి.

దీని ననుసరించి అంత పర్యంతము రామనాథునకుం జెందుచుండి వేయి రూపాయల మానభృతి, లక్ష్మీనృపతినాయని కేర్పాటు చేసిరి మద్రాసు ప్రభుత్వమువారు. లక్ష్మీనృపతినాయడు సంతటితో దృప్తినొందక, తమ సంస్థానము తమకు వచ్చునట్లు చేయవలసినదని పార్లమెంటువారికి విజ్ఞాపన పంపికొని, రాజ్యము లేకపోయిన తర్వాత పెచ్చట నుండిన నేమియని, సపరివారముగ స్వదేశము విడిచివచ్చి, చోళమండలాంతర్గత కాంచీపురమునం దేకామ్రనాథుని సన్నిధిని, రాణ దలిర్పునట్లు గౌరవప్రదముగం గాలము గడపసాగెను. తన రాజ్యము పోయిన, రాచఠీకము మాత్రము పోనీక, అనేక దాన ధర్మాది సత్కార్యము లాచరించి, వంశగౌరవము నిలువం బెట్టినారు.

ఈ భూజానికి, లక్ష్మీనృసింహనాయడు జన్మించి, తండ్రి మించిన కొడుకాయెను. తండ్రిగారివలెనే, ఈయనగూడ వేమనాథుని కనేక విధముల గైంకర్యము నడపినాడు. ఈయనయే ఈ కృతిభర్త. నకునివలెం బార్లమెంటువారికీయనయు నొక విన్నప పత్ర మంపినాడు కాని, ఫలితముక్కటియు నైనది. ఈయన కోరికప్రకార మీ వాసిరెడ్డీయమును రామకవి 1891 వ సంవత్సరమున రచించినాడు.

> "సితకర నిధి కరి శశి వ
> ర్తిత హాయనాబ్దమున వాసిరెడ్డీ యాఖ్యాం
> చిత మేతద్వ్యవహార చ
> రితము నృసింహవిభు నాజ్ఞ [illegible]చేయుటకెవ్."

ప్రభుత్వము వారి వ్యాయదృష్టి

ఈ గ్రంథములో కవి తత్తత్సందర్భానుసారముగ బ్రిటిషువారిని, వారి ప్రభుత్వమును వేనోళ్ల బొగడి, తన రాజభక్తియం యుం జూపియున్నను, పైత్తముమీద నీ వాసిరెడ్డివారి సంస్థానమునకు ప్రభుత్వమువారు వల్పిన యనాదరమును వెల్లడించినైచినాడు. అనేక లక్షల ఖరీదుచేయు వాసిరెడ్డి సంస్థానము చేజారిపోయిన వెలకొ తీసికొనవెంచి, ఈ ప్రభుత్వమువారితర దేశ ఖల వీ వేలకు వెలపెట్టినుండ నాటంకపఱచిరి.

> "అందు వాసిరెడ్డి వఱున చెప్పట్ల 'వా
> జాది' యయిన పిదప వారస నకొ
> నంగదలంచి యుప్పుడు సర్కారు వమూతు
> వఱతు మెవరు విలువ పాడుటు."
>
> "అని జట్టికాండ్ర కార్డు
> దనరిచి కృష్ణాబ్ధయోరుతట నడువవ
> ర్తనము లైదైదువేలకుం
> గొనిరి ఖరీదులు ఘటించి తలాత్యక్కుత్."

ఇంక వీరి యనునయము చూడుడు !

> "......చిరకాల పార్జితార్జిత రాజ్యవ
> రఠంబ
> గద నేటితో నని . ది వగవకుం
> తితి బాకిపడు కప్పు మెల్లం దీర్చి తోన
> విూ పరిపఠమం [illegible] మీకు విత్తు
> మని 'యుసాయితు వావాజ' సచిచి మఠల
> వారసుల కీయఁదలంచి సర్కారు కిందం
> జేర్పుచున్నారము ఐకాయ పెం[illegible]దముక
> నెవ్వ రీయాస్తి వెలంబాడ నెన [illegible]దనుచు."
>
> "పాటలు పెట్టవచ్చిన నృపాలుర బాటలు పెట్టకుండ నే
> ర్పాటొనరించి, యింత సుం[illegible]క్రయ మేమనకుండ ముందిడన్
> మాట కరారొనర్చి వెన మా [illegible]గుకొట్ల ఖరీదు చేయు నె
> ప్పే టొక యైదువేలం వెలుజే దివాణ మయారె సేకొ[illegible]."

విచారణ సంఘమునకు నాయకుడుగా వ్చిన వాల్టరు ఇలియాట్ దొర చెప్పిన విధానమైనను అమలునకు రాకపోయెను. ఆయ వాసిరెడ్డివారి వంగడమునకు మొత్తము మీద నొక లక్ష రూపాయలు 'లవణను' వీర ప్పనని అభిప్రాయపడిరి గద! ఇందులకు బదులుగాం గొన్ని వేల రూప్యములు భృతిగా రుపడినవి.

ఎట్టి సంస్థానమున కెట్టిదశ పట్టినది ఆహా! "......ఏడు, లక్షమ పై చిల్లర, మెక్కపై, దశశత గ్రామాళికిం బ్రాభవం, బరాదించిన మేటికివ్ లవణ సాహో! వేయు రూపాయలా?" అని పాపము రామనాథబాబ కన్నీరు పెట్టుకొన్నాండు.

గ్రంథరచనావిధానము

ఈ వాసిరెడ్డీయములోని కవిత్వము పును, మిగిలిన పుస్తకమలోని కవితా కిటికి గొంచెము క్షేమము లేదు. ఈ కృతి గూడను బ్రబంధములు సమంతయుం త్రబంధము వక్కిటే రచింపబడియున్నది. ద్వితీయాశ్వాసము మాత్ర సామాన్యముగా రామకవిగారిది కొంచెము క్లిష్టమయిన కవిత్వము. నన్వయ కాఠిన్యము గూడ సంభవించుచున్నది.

ప్రథమాశ్వాస మంతయు శుద్ధము ప్రాంథిక పద నిబద్ధమయి ఎక్కుచోట్ల నలంకారములు, కల్పనాచతురిమ గనుపట్టుచున్నవి. ఇందుల మంతయు వంశావళియొక్క వర్ణనమేకాన, కవి తన పోకడం నిట నిర్వహింపం దర మేమియు లేకపోయినది. రెండుగ నర్థాలంకారములు రచించుటచే కవిత ప్రీ. ఒక్కొక్క రాజుయొక్క చరిత్రము వర్ణించు సందర్భములు సుప్రసిద్ధ లాక్షణిక కవుల పోకడం నీయన చాల భాగ మనుసరించినాడు. కవిత్వములో నెట్టి యనర్గళమయిన ధార కలదో అచ్చటచ్చట సందర్భానుసారెత్తి ప్రకిన పద్యములే తెలియఁజేయఁగలవు.

మహాకవుల గ్రంథములందుగల పద్యముల మననముం దుంచుకొని పద్యముల రచించుట యనిన ఈ కవికి వెక్కువ యిష్టము. విదర్శనముగ కొన్ని చూడుడు—

> "ఆగతాభోగ భోగానుభవంబున
> వేరాజు స్వారాజు నేపడంచు;
> నశ్రాంత విశ్రాణనశ్రీ ధురీణత
> నేమనుం డా ఘను నెగ్గులాడు;
> దృఢ భుజోత్తేజిత తేజః పరంపర
> వేయినుం డాయిను నేవగించు;
> సంధానుసంధానబంధూభవన్మక్తి
> వేనరుం డా వరు నీసడించు
>
> ఆ. వె. నతడు బంధురోన్మదాత్యంత పరిపంథి
> గంధ సింధు రౌఘ సింధురారి
> వెలయు వాసిరెడ్డి వేంకటలక్ష్మీనృ
> సింహ నాయ కాధిప శేఖరుండు."

ఇట్లనేకములు చూపవచ్చును.

ఈయనకుం గల అలంకార ప్రియత్వ మొకప్పు డతిమాత్రమై అన్వయములోనికి దింపుచున్నది. అలంకారములలోం గూడ శ్లేష గర్భితమయిన దీయన నమ్మును. ఇది దిఙ్మాత్రముగ సూచింతును. ఈ క్రింది పద్యములోని శ్లేష గా

> "కరియే యసీధు సంగతి? తలంపడకు డొం
> చియును మాతంగికాప్తి విడఁడయ్యె
> హరియేమి క్రుత్యమకరుడు ? వృద్ధుండయ్యె
> వెద భుజంగీసక్తి వదలఁడయ్యె
> కిరియే, అపంక సంచరుఁడు ? ముదుకం డయ్యుం
> బారదారిక వృత్తిం బాయఁడయ్యె
> గిరియో యకూటి? దుస్తరవయః క్రముఁడయ్యుం
> మతి శంకువర్తనర్ మానఁడయ్యె.
> ననుచుం గరి హరి కిరి గిరులను హసించి
> పృథివి, వేడ్క నవారణవిభు నశేష
> భోగి యక్షయ సౌకర్యపూర్ణుం డవన
> ముద్రి యగు వేంకటాద్రి ప్రభుని వరింపె."

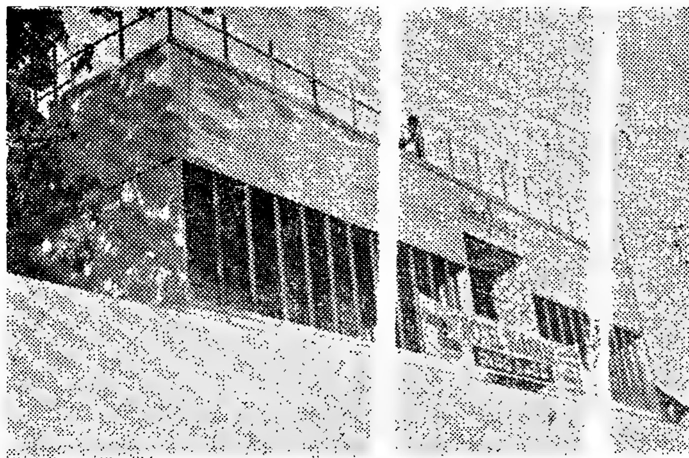
ఒక్క పద్యములో నెన్ని యలంకారములు! శ్లేష, విరోధము, క్రమము లైన వన్నియు నిం దిమిడియున్నవి.

ఇట్టెన్నియేని గనిపించుచున్నవి. పారిజాతాపహరణములోని నృసింహమగు పద్యమును మనమునం దిడుకొని, ఈ రామకవి యెట్లు ప్రతిబింబమునా నాడో గమనింపుడు:—

> "సాంద్ర ప్రదోష సంజాతుం డగుటఁజేసి
> పుణ్యోదయ క్రమంబు వెలయింప
> జన్మ ప్రదేశ వాళకుడయి పుట్టుట
> జన్మభూములకు స్వాస్థ్యంబు వెలుంగ
> బౌరుషంబు కొలంతఁబడి ప్రవర్తిల్లుటం
> బరిపూర్ణ పౌరుష స్ఫురణ నెగడ
> శస్త్ర చాతురి నరిజయ మొందఁజాలమి
> శాస్త్ర చాతురి 'నరిజయము నొందం

---

౮. శంకువర్తన—ఇది సంస్కృత సమాసము. శంకు అనుగా ఇర్రి. అట్టి వానియొక్క సంచారము కలిగియుండుట అని యొక అర్థము. వర్తన మన వ్యభిచార మనియు నీరెం డర్థములు కవ్యభిప్రేతములుగాం దోచుకాని రెండవ అర్థమున శకటరేఫముకాని సాధురేఫము కాదు.

"...రి తొల్లింటి దవకైన కొలుతల్లో
...వుకొనం బూని లోక సంభావ్యలీల
...వతరించు నృసింహుండొ నన‌గ మించె
వాసిరెడ్డి నృసింహ భూపాలకుండు."

ఈ కవి ... గల్పనయన్న విశేష ప్రేమ. ఉత్ప్రేక్ష, అత్యుక్తి మొదలగు ...లీయన సొమ్ము. ఒక పట్టున లక్ష్మీనృసింహనాయని పరాక్రమము వర్ణించు... యి ట్లుత్ప్రేక్షించుచున్నాడు:—

"స్థిర దూరంబగు లక్ష్య మేతు, నిదియే చిత్రక్రమంబంచు ...
బరదూర స్థిత లక్ష్య యంత్రము నధో వార్వీక్ష్య ...
ర్భర దృష్టిం దునుమాడ జూచి ఝషయంత్రచ్ఛేది ...
మ్మహి లక్ష్మీనృపతి నాయుడై పాదమె పో క్ష్మానందు ..."

ఇట్లు రచనా విధానమునందే కాక, విషయ ప్రతిపాదనమునందును ప్రాచీన కవుల ననుకరించినాడు. అన్నగారిపై జరిగిన వ్యాజ్యములో మొదట పరాభవము కల్గినప్పుడు రామనాథబాబు చేసిన ప్రసంగము భారతములోని

"దేవతలకైన నొక్కొక
చో వలయున కాదె శత్రు సూదన విధి కా
లావాప్తికి మును దమ స
ద్భావముల నడంచి యుడుగ బడియుండుటయున్."

విరాటపర్వము. ప్రథమ—63 ప.

మొదలగు నీతి బోధక పద్యములను జ్ఞప్తికి దెచ్చుచున్నది. వీలు కలిగినప్పుడు నీతిబోధక ములునట్టివియు, జ్ఞానదాయకమయినట్టివియు నగు ప్రసంగము... యున్నాడు.

ఇట్లు ప్రథమాశ్వాసమంతయు నర్థాలంకారములతోను, ముక్తపద... అనుప్రాసము, యమకము మున్నగు శబ్దాలంకారములతోను శోభిల్లుచున్నది. ...శ్వాస మన్నన్ అట్లుకాదు. దీనికి గారణము, తత్ప్రతిపాద్యమాన విషయ... ద్వితీయాశ్వాసమంతయు సంపూర్ణముగ వ్యవహార కాండను గురించినదై ... వ్యాజ్యములాటలు, గెల్పోటములు, దుఃఖవిచారములు ఇత్యాదివిషయములనే కవి వర్ణించియున్నాడు.

ఇట్లు న్యాయస్థానములయందలి వ్యవహారాది విషయములు వర్ణింపబడుటచే నీ భాగమంతయు, వ్యావహారిక పదసంకలితమై యొప్పుచున్నది. శాస్త్రముల దుపయోగింపబడు పారిభాషిక పదములు, వాని వికృతులు ... వాడబడియున్నవి. ఇందుచే నిది యంతయు విలక్షణముగ నున్నది. కలక్టరు బోర్డు మెంబరు, ఆన్సరు, లా, నమను, ఇంటర్, ఉయల్, నోటీసు మున్నగు భాషా వ్యావహారిక పదములును, మురాఫా, కిస్తీ, దఖల్, గరీబు సూరత్—ఇత్యాది స్థానిక శబ్దములును, పెక్కుచోట్ల 'సంబడము', 'పడితరములు' మొదలగు పదములు కూడ గన్పించుచున్నవి.

కొన్ని విలక్షణములైన ప్రయోగములు గన్పించుచున్నవి. కొన్నిచోట్ల ...ర్థమునందు గర్మణి ప్రయోగము, లౌకిక వ్యవహారములోనిది, ఈ ఆశ్వా... జొరబడినది. 'వారు తీర్మానించిరి' అనుటకు, 'వారు తీర్మానింపబడిరి' 'సమను వచ్చె'ననుటకు 'సమను రాబడినది' అనియు గొన్ని అపిష్ట ప్ర... లేలకో యిందు గానవచ్చుచున్నవి.

కొన్నిచోట్ల 'రూలు కానిపని', 'బిట్టథారిటి' ఇత్యాది విలక్షణభాష... ములు దృగ్గోచరము లగుచున్నవి. లేఖక ప్రమాద జనిత దోషములేమో— స్ఖాలిత్యము ఒకటి రెండుచోట్ల గంటబడుచున్నవి—"అవశ్యము కర్తృణి", ఇత్యాదులు. "నఃకా" అను సూత్రము పై కల్పితముగా బరిగ్రహించి కాబో... యెడల ... గమ రహితముగానే, "పొలుకు", "గదువుకు" మున్నగు వానిని ... గించి నా... కవి.

"ప్రమాదో ధీమతా మపి" అన్నట్లు పొరుబాటు లేరికైనను ... గదా! దీని మాట కేమిగాని, గ్రంథము మిక్కిలి చక్కగా రచింపబడియున్నది. అనర్గళము... ప్రవహించుచున్నది.

ఈ వాసిరెడ్డీయమువలన ప్రకృతము కమ్మకుల చరిత్ర ... వారల కెంతయో లాభము చేకూరగలదు. కొలది కాలములోనే ఈ గ్రంథము ... బడవచ్చునని నా నమ్మిక.

వాసిరెడ్డి వంశావళి

(…గారు వర్ణించినట్లు వాసిరెడ్డి వంశవృక్షము నిట్లు పొందుపరచుచున్నాను)

(మూలపురుషుడు) సదాశివనాయుడు

- శ్రీగిరి మల్లిఖార్జునుడు
  - వీరపనేడు
    - రాఘవయ్య (మాగంటి వంటుదారుడు)
      - పెద పద్మనాయుడు
        - పెద రాఘవయ్య
        - చంద్రమౌళి
        - నాగన్న చౌదరి
          - రామన్న
            - పాపన్న
          - జగ్గ…
            - శ్రీ వేంకటా…నాయుడు బహ…ర్
              - జగన్నాథబాబు (2)
                - లక్ష్మీపతినాయుడు
                  - లక్ష్మీ నృసింహనా…డు (వాసిరెడ్డీయగ్రంథ క…ర్త)
              - రామనాథబాబు (3)
          - నాయుడమ్మ
            - చంద్రమౌళి
              - పద్మనాభరామన్న
              - జగన్నాథబాబు (2)
        - రా…వ
        - లక్ష్మీపతి
        - బుచ్చన్న ప్రభువు
        - …నాయుడు
        - రామ…థబాబు (3)
    - చౌ… రామన (రాఘవపురం వంటుదారుడు)
      - వీరపనేడు
        - మారయ్య చౌదరి
          - చిన నరసన్న
          - చినరామలింగం (1)
      - రాఘవయ్య
      - చినపద్మనాభం (చింతపల్లికోట నిర్మాత) (1)
      - చంద్రమౌళి
      - రామలింగం
      - నారసింహ ప్రభుడు
    - చంద్రమౌళి (చింతలపాటి వంటుదారుడు)
      - రాఘవయ్య
        - రాజమౌళి
          - శ్రీచంద్రమౌళి
            - రామలింగం
              - రాజమౌళి
              - లక్ష్మీపతి
              - రాఘవయ్య
              - చంద్రమౌళి
                - చినవెంకటాద్రి నాయుడు
                  - భవానీ ముక్తీశ్వర ప్రసాదనాయుడు (ద్రౌపదీ పరిణయకర్త)
                  - చంద్రమౌళి
                  - సదాశివప్రసాదనాయుడు
              - వెంకయ్య
            - వీరన్న ప్రభువు
        - అచ్చన్నగారు

(1) చినపద్మనాభమను నీ చిన పద్మనా…గారికి సంతతి లేనందున, ఆయన ఆస్తియంతయు చినరామలింగమునకు చెందినది.

(2) వేంకటాద్రినాయుడుగారి పినతం… పౌత్రుడగు జగన్నాథబా…ు మొదట దత్తపుత్రుడుగా గ్రహింపబడెను.

(3) …వారి పెద తండ్రి కొడుకగు ర…నాథబాబు వేంకటాద్రినా…ుని ద్వితీయపుత్రుడాయె…. ఇందులకు వారల పరస్పర వయోభేదమే కారణము.

ఆపస్తంబుడు

పెండ్యాల వేంకటసుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రిగారు

[1932 ఆంగీరస సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

శ్రుతి. నమ ఋషిభ్యో మంత్రకృద్భ్యో మంత్రపతిభ్యః.

తా. మంత్రములం జేసినట్టియు, సంప్రదాయ ప్రవృత్తిచే మంత్రములం బాలించి నట్టియు ఋషుల కొఱకు నమస్కారము.

విజ్ఞాన ధురంధరులగు మహర్షులకు మన భరతఖండము పుట్టినిల్లు. అందు భారత జాత్యంతర్భూతులగు నాంధ్రజాతియందలి విజ్ఞాన ధురంధరులలో "ఆపస్తంబుడు" అగ్రగణ్యుడు. కుమారిల భట్టాచార్యుడు, ప్రభాకరాచార్యుడు, పండితరాయలు, ఆంధ్ర జాతి పండితులలో వన్నె కెక్కినవారై ఆంధ్రేతర దేశములలో ప్రసిద్ధి నొందిన వారయ్యు, ఆపస్తంబునివలె మహర్షిత్వము నొందినవారుగారు. పాణిని మహర్షిచే మహర్షి యనిపించుకొని పరాశర యాజ్ఞవల్క్య స్మృతులలో జేర్పఁబడిన ధర్మములు గల యాపస్తంబుడు గల యాంధ్ర జాతి ధన్యము. ఆపస్తంబుని సమానుడగు మహర్షి యాంధ్రులలో వేఱొక్కడు కలడా? అట్టి యాపస్తంబు డెప్పటివాడు? ఎచ్చటివాడు? అప్పటి యాచార పద్ధతు లెట్టివి? వాని విజ్ఞాన మెట్టిది? వీనిం గూర్చి నా శక్తి కొలది వ్రాయుచున్నాను.

ఆపస్తంబుని కాలము

ఈకాలమున మన వాఙ్మయమున ప్రతి యంశమును పాశ్చాత్యులే ముందుగం బరిశీలించి మనకు మార్గదర్శకు లగుచున్నందుల కొక ప్రక్క సంతోషమును, మనవారి ఔదాసీన్యమున కొక వంక సంతాపమును బొందవలసియున్నది. మన వేద చతుష్టయము నాంగ్లీకరించిన "యగ్లింగు" వలె, మన ఋగ్వేదమును ముద్రించుటకు సంపాదకుడగు "మాక్సు ముల్లరు" వలె, మన యాపస్తంబ ధర్మ సూత్రముల నాంగ్లీకరించుటకు జర్మను జాతిజుడగు "బుల్హరు" దొర కారకుడయి యున్నాడు. బుల్హరుగారు తమ యాంగ్లీకరణ ధర్మ సూత్రపు పీఠికలో నాపస్తంబుని గూర్చి విపులముగాం జర్చించి యాపస్తంబుడు ప్రసిద్ధ వ్యాకరణ శాస్త్రకర్తయగు "పాణిన్యాచార్యు" నకించుకించు సమకాలికుడై క్రీ. పూ. పంచశత వత్సర ప్రాంతపువాడై యుండునని నిశ్చయించియున్నాడు. అనగా పాణిన్యాచారుని క్రీ. పూ. అయిదవ శతాబ్దపువాడనియు, ఆపస్తంబుడు నప్పటివాడేయనియు బుల్హరుగారి తాత్పర్యమై యున్నది. మఱియు బుల్హరుగారు ఆపస్తంబుడు క్రైస్తవ శకారంభమున నుండునేమో యని కూడ ననుమానించినారుకాని వారిచ్చిన యాధారములే వారిని బాధించుటచే నపస్తంబుని క్రీ.పూ. 500 సంవత్సరములకు వెనుకకు నెట్టికొనిపోయినారు. ఆ నెట్టివేయుటకుం గల కారణములు:—

(1) పాణిని వ్యాకరణమున కందగాటుగాక "ప్రాతిశాఖ్య" (వేదములోని శబ్ద వ్యుత్పత్తిని జేయు వ్యాకరణము) చేతనే వ్యుత్పత్తిం జేయగల పదముల నాపస్తంబుం డుపయోగించుట.

(2) శతపథ బ్రాహ్మణ ఛాందోగ్యోపనిషత్తులలో జేర్పఁబడిన "శ్వేతకేతువు" అను ఋషిని "అవరులలో" (చిన్నవారలలో) జేర్చుట—అనునవి ముఖ్యములు.

పై రెండంశములం గూర్చి యోచక విచారింతము. ఆపస్తంబుడు పాణిన్యాచార్యుని స్మరింపలేదుగాని పాణిన్యాచార్యుడు ఆపస్తంబుని మహర్షిగా యెఱింగి యుండుటచే బాణిని మహర్షి కంటె చాల ప్రాచీనుం డనవలసి యుండును. చూడుడు: అష్టాధ్యాయి 4—1—100 (బిదాదిగణము) యందు భరద్వాజాదులతో నపస్తంబుని గలిపియే ఋషిగాం జెప్పియున్నాడు. కాని య'బిదాదిగణము' లో ఋషులు కానివారు గూడ చేర్చుటచే గొందఱు సందేహము పొందవచ్చును. పాణినియొక్క యష్టాధ్యాయిలోని గణములన్నిటికి నత్యుత్తమమగు "గణరత్న మహోదధి" యను గ్రంథమును వర్ధమాన పండితుడు క్రీ. శ. 1139 సంవత్సరమున రచియించియున్నాడు. అందు బిదాదిగణములో యాపస్తంబ భరద్వాజులు మహర్షులనియే వ్రాసియున్నాడు. ఈ పాణిని చెప్పిన యాపస్తంబ శబ్దమును బుల్హరుగారు చూచియుండలేదు. ఇంతమాత్రమే కాదు. పాణిన్యాచార్యులు తన యష్టాధ్యాయియందు "కృశాశ్వాది" గణములో పరాశర శబ్దమును గ్రంథకర్తృపరముగాం జెప్పియున్నాడు. ఆ సూత్ర ప్రకారము పారాశరీయమను గ్రంథ మర్థమగును. అది పరాశరస్మృతి యనవచ్చును. పరాశర స్మృతికర్తయగు నాపస్తంబుని ధర్మశాస్త్రము పేర్కొనబడెను. చూడుడు—

శ్లో. శ్రుతా మే మానవా ధర్మా వాసిష్ఠాః కాశ్యపా స్తథా,
ఆపస్తంబ కృతా ధర్మాః శంఖస్య లిఖితస్యచ—ఆచార[కాండ]

తా. (వ్యాసుం డిట్లు పరాశరునితో ననుచున్నాడు.) "ఓ తండ్రీ! వసిష్ఠునిచే, కశ్యపునిచే, ఆపస్తంబునిచే జేయఁబడిన ధర్మములను, శంఖ లిఖితునియొక్క ధర్మములను వినియుంటిని" అని చెప్పియున్నాడు. ఇందు[వలన] స్మృతి పుట్టుటకుం బూర్వమె యాపస్తంబుడు ధర్మ సూత్రముల ననుట స్పష్టమగుచున్నది. ఇంతమాత్రమె కాదు. యాజ్ఞవల్క్య స్మృతిలో సమానమగు గౌరవము దాని ప్రాచీనతచేం గలిగియున్నది. ఆ స్మృతి నిట్లు గలదు—

శ్లో. మ న్వత్రి విష్ణు హారీత యాజ్ఞవల్క్య శనోంగిరాః
యమాపస్తంబ హారీత కాత్యాయన బృహస్పతీ.
పరాశర వ్యాస శంఖ లిఖితా దక్ష గౌతమౌ,
శాతాతపో వసిష్ఠశ్చ ధర్మ శాస్త్ర ప్రయోజకాః-యాజ్ఞ[వల్క్య]

తా. మనువు, అత్రి, విష్ణువు, హారీతుడు, యాజ్ఞవల్క్యుడు, ఉశనుడు, యముడు, ఆపస్తంబుడు, కాత్యాయనుడు, బృహస్పతి, పరాశరుడు, శంఖుడు, లిఖితుడు, దక్షుడు, గౌతముడు, శాతాతపుడు, వసిష్ఠుడు ధర్మశాస్త్రవేత్తలు.

ఈ యంశముల నొక యాజ్ఞవల్క్య శిష్యుం డెవరికో చెప్పినట్లు [విజ్ఞానే]శ్వర పండితుడు తన యాజ్ఞవల్క్య స్మృతి వ్యాఖ్యయగు "మితాక్షర"[లో వ్రాసి]యున్నాడు. అందువలన నాపస్తంబుడు క్రీ. పూ. 5 వ శతాబ్దమునకుం [ము]న్నెటు స్పష్టము. ఇపుడు గాన్పించు పరాశర యాజ్ఞవల్క్య స్మృతులు 6 వ శతాబ్దములోపున రచింపఁబడియుండునని కొందఱును, అంతకు మరి[కొ]ందఱును తలంచుచున్నారు. కౌటిల్యుడు (క్రీ. పూ. 320) నాపస్తంబు[ని] ... శ్వేతకేతువు నవరులలోం జేర్చియుండుటచే శ్వేతకేతువు ... బుడు పెద్దవాడేమోయని బుల్హరుగా రనుమానించినారు. అదియు నసం[గతము]. కారణ మేమనగా ఆపస్తంబుడు శ్వేతకేతువు నవరులలోం జేర్పలేదు. ... యవరులలోం గొందఱు శ్వేతకేతువువలె స్వల్పకాలము బ్రహ్మచర్య[ము]ల నాచరించియే పూర్వ పుణ్య విశేషముచే వేదర్షు లగుచున్నా రనినాడు. ఆపస్తంభ ధర్మ సూత్రము, 1—5.

సూ. నియమేషు తపశ్శబ్దః.

తా. బ్రహ్మచారి ఆచార్యాధీనుడై చేయవలసిన నియమములకే వాడఁబడును.

సూ. తదతిక్రమే విద్యాకర్మ నిస్స్రవతి బ్రహ్మ సహాపత్యా దేతస్మా[త్]

తా. అట్టి తపస్సు నతిక్రమించుటచే విద్యాకర్మ వ్యాపింపదు. విద్య... పిమ్మట తన కుమారుని గూడ బ్రహ్మచారి పొందింపలేడు.

సూ. గర్తపత్య మనాయుష్యంచ.

తా. నియమమును బాటింపక విద్యాగ్రహణమును జేసిన యతడు ...రకమునం బడును. ఆయుర్దాయము గూడ తగ్గును.

సూ. తస్మా దృషయో వరేషు న జాయంతే నియమాతిక్రమాత్

తా. అట్టి నియమములను సలుపకపోవుటచేతనే యిప్పటివారియందు (వర్తమా...వారియందు లేక చిన్నవారియందు) ఋషులు పుట్టుచుండరు.

సూ. శ్రుతర్షయస్తు భవంతి కేచి త్కర్మఫలశేషేణ పునస్సంభవే

తా. కొందఱు కర్మ ఫల శేషముచేత, పునర్జన్మము నొంది యిప్పుడు పుట్టుచున్నారు. (అనగా పూర్వ జన్మమున నియమము ననుసరించి బ్రహ్మచర్యము జేసి వేదర్షులై తత్ఫల శేషము ననుభవించుటకుం బునర్జన్మనొందుదును బ్రహ్మర్షులగుచున్నారు. దీని కుదాహరణ మేమనగా)

ఆపస్తంబుడు

మూ. యథా శ్వేతకేతుః.

తా. శ్వేత కేతు వెట్లో అట్లు. శ్వేత కేతువనువాడు "ఉద్దాలక ఋషిపుత్రుడు. ఆతడు పండ్రెండేడులు వచ్చువఱకు విద్యాభ్యాసము జేయక, తండ్రి యట్లుండుట యుక్తముగాదని బోధింప, గురుకులము జేరి పండ్రెండేడులు మాత్రమే నియమములు జేసి పొంగవతుర్వేదియై ఇరువది నాలుగేండ్లు వచ్చునప్పటికి తన యింటికి వచ్చెను. అనగా ప్రతి వేదమును శాస్త్రము ననుసరించి పదిరెండేడుల చొప్పున మూడు వేదములు, ముప్పదియారేండ్లభ్యసింప వలసియుండగా శ్వేతకేతువు వేదముల నన్నిటిని పండ్రెండు వత్సరములలోన నేర్చి వచ్చియున్నాడు. అట్లే యిప్పటి వారలలో గొందఱు పూర్వ పుణ్య వశమున స్వల్పకాలములో సాంగవేదవేత్తలై వేదర్షులై యున్నారని తనకాలపు వృత్తాంతము నాపస్తంబుడు తన ధర్మసూత్రములలో వ్రాసియున్నాడు.

పై సూత్రములోని శ్వేతకేతూదాహరణము ఇంతకు బూర్వము చెప్పబడిన యవరులకై యాయదడుటచే బుల్హరుగారు శ్వేతకేతు వాపస్తంబునికంటె చిన్నవాడగుటచేతనే యట్లు వ్రాసియున్నారి. కాని పై సూత్రమునకు "హరదత్తాచార్యుడు" తన యుజ్జ్వలా భాష్యమున ఛాందోగ్యోపనిషత్తులోని వాక్యముల నుదాహరించియుండుటచే నాపస్తంబుడు ఛాందోగ్యము జదివి తత్ప్రతిపాదితుడగు శ్వేతకేతువునే తన కాలమున నుండిన కుశాగ్రబుద్ధుల యొక్క శ్రుతర్షిం గాంచి శ్వేతకేతువువంటివాడపు డపుడు పుట్టుచుండునని వ్రాసియుండరాదా? నే నొక యేకపత్నీ వ్రతస్థుడగు మహారాజును మనస్సున నుంచుకొని 'రాజులకు నన్యస్త్రీ సంగమ భావము దుర్లభము. కాని శ్రీరామునివంటి వాడపుడపుడు పుట్టుచుండును' అని వ్రాసిన యెడల నేను శ్రీరాముని కాలపువాడ నగుదునా? అట్లే, యాపస్తంబుడు శ్వేతకేతువు కాలపువాడు కాకుండినను ఛాందోగ్యోపనిషద్ద్రాథను" జదివి శ్వేతకేతువు నేల తనకాలపు కుశాగ్రబుద్ధియగు శ్రుతర్షి కుపమానముగా వ్రాయరాదు? బుల్హరుగా రింకొక యనందర్భపు వ్రాతను వ్రాసిరి. "ఆపస్తంబుని కాలమునకు వేదర్షుల కాలమతిక్రమించినది" అని. దీనికి కారణము "అవరులలో వేదర్షులు, పుట్టుచుండుట లేదు" అని ఆపస్తంబుడు వ్రాసెనటు! ఇదియు ననంగతపు వ్రాతయె. ఆపస్తంబునికంటె శ్వేతకేతువు చిన్నవాడైనచో యాజ్ఞవల్క్యుడును ఆపస్తంబునికంటె జిన్నవాడె యగును. యాజ్ఞవల్క్యుడు శ్వేతకేతుని తండ్రియగు నుద్దాలకునికడ వాజసనేయశాఖ (శుక్ల యజుర్వేదము) నభ్యసించినటులు బృహదారణ్యకోపనిషత్తు కడవటను కలదు. ఛాందోగ్య బృహదారణ్యకోపనిషత్తులలోని శ్వేతకేతు, యాజ్ఞవల్క్యుల చరిత్రలను జూచిన నా కాలమున వేదర్షులు శరపరంపరలుగా బుట్టియున్నారని చెప్పవచ్చును. అట్టియెడ వేదర్షుల కేమి కొదువ? కాన బుల్హరుగారి వ్రాత అపాస్తము. మఱియు నాపస్తంబుడు "గృహస్థు"డైనను వత్సరమునకు రెండేసి మాసములు నియమములతో గురుకులముంజేరి విద్యాభ్యాసము జేయవచ్చుననుటకు శ్వేతకేతువుయొక్క యభిప్రాయము నిటులు వ్రాసియున్నాడు—

మూ. నివేశే వృత్తే సంవత్సరే సంవత్సరేద్వౌ ద్వౌ మాసౌ సమాహితః
ఆచార్యకులే వసే ద్భూయః శ్రుతి మిచ్ఛన్నితి శ్వేతకేతుః.
ఏతే న హ్యహం యోగేన భూయః పూర్వస్మా త్కాలా చ్ఛ్రుత
మకుర్వీత.
తచ్ఛాస్త్రై ర్విప్రతిషిద్ధం— ఆ. ధ. ప్రశ్న. 13 ఖండ.

తా. గృహస్థాశ్రమమున ప్రవేశించినను శ్రుతి నిచ్ఛయించు గృహస్థుడు ప్రతి వత్సరము నాచార్యకులమున రెండేసి మాసములు సమాహితుడై యుండి విద్యను నేర్చుకొనవచ్చునని శ్వేతకేతువు చెప్పెను.

ఈ నియమముచేతనే నేను పూర్వకాలమున శ్రుతి నధిగమించితిని అని కూడ శ్వేతకేతువు చెప్పెను. అట్లు శ్రుతి నభ్యసించుట శాస్త్రములచే బ్రతిషేధింపబడదు అని కూడ శ్వేతకేతువు చెప్పెను.

పై కారణములచే శ్వేతకేతువు పెద్దవాడె శిష్యులకు బ్రత్యేక మొక విధమగు శ్రుత్యభ్యాసమార్గముం ఏర్పఱిచి చెప్పిన పిమ్మటను ఎంతయో కాలము గడచిన పిమ్మటనే యాపస్తంబుడు ధర్మసూత్రములను వ్రాసియుండెనేకాని, ఆపస్తంబుడు తనకంటె జిన్నవాడగు శ్వేతకేతుని యభిప్రాయములను వ్రాసియున్నాడని తలంప నించుకంతయు బొసగదు.

మఱియు నాపస్తంబుడు; 1 ఉపబృంహితముగా స్వీకరించిన యజుర్వేద కాఠకమందలి లోని "స్వాధ్యాయ బ్రాహ్మణము" లో వేదాంగములుగా యాస్కుని నిరుక్తముగాని, లగధుని వేదాంగ జ్యోతిషముగాని చెప్పబడియుండలేదు. యాస్కుడను ఋషి శుక్ల యజు శ్శాఖా ప్రవర్తక ఋషి పరంపరలోని వాడుగా బృహదారణ్యకోపనిషత్తుయొక్క అధ్యా 4; బ్రాహ్మణము (6) న చెప్పబడియున్నాడు. వేదాంగ జ్యోతిషకర్త యగు "లగధుడు" క్రీ. పూ. 12 వ శతాబ్దపువాడని యాతని గ్రంథములోని గణితముచే తెలియుచున్నట్లు జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులు వ్రాసియున్నారు. అట్టి "యాస్కలగధుల" నిరుక్త జ్యోతిషములు వేదను ఆపస్తంబునిచే వేదాంగ విద్యలుగా జెప్పబడినవి. చూడుడు: ఆ. ధ. 2— —11.

శ్వేతకేతువు పాండవ పురోహితుడగు దౌమ్యుని శిష్యుడగు నుద్దాలకుని పుత్రుడు. మఱియు పాండవ ప్రపౌత్రుడగు జనమేజయునిచే యజ్ఞముం జేయించిన యాజ్ఞవల్క్యుడు, వ్యాసశిష్యుడగు వైశంపాయనుని శిష్య మునకును బాత్రుడై కృష్ణయజుస్సు విడిచి పై యుద్దాలకుని కడ శుక్ల యజుస్సు భ్యసించి వాజసనేయ శాఖా ప్రవర్తకుం డయ్యెను. పై యంశములు మత్స్య భాగవత పురాణములు బృహదారణ్యకోపనిషత్తును జెప్పుచున్నవి. శతపథ బ్రాహ్మణమున శ్వేతకేతు యాజ్ఞవల్క్యు లిరువురు మిథిలాపురి కేగుచుండిన యంశము చెప్పబడెను. పై శ్వేతకేతు యాజ్ఞవల్క్యులు పాండవ ప్రపౌత్రుడగు జనమేజయుని కాలమున భారత యుద్ధానంతరము 150 సంవత్సరములవా డుండిరను. భారత యుద్ధము క్రీ. పూ. 15, 16 శతాబ్దములలో నైయున్నదని చరిత్రమున పురాణముల ననుసరించి నిరూపించియున్నాను. ఆందువలన యాజ్ఞవల్క్యులు క్రీ. పూ. 14 వ శతాబ్దపు ప్రాంతమువారై యుండుట, శ్వేతకేతు మతము నుదాహరించినట్టియు, క్రీ. పూ. 12 వ శతాబ్దిలోని వేదాంగ జ్యోతిషము నుగ్గడించినట్టియు ఆపస్తంబుడు శ్వేతకేతు తరువాతివాడు, పాణినిచే మహర్షిగా బేర్కొనబడుటచే బాణినికి బూర్వుడు. పాణినిమహర్షి క్రీ. పూ. ఆఱు అయిదు శతాబ్దములలో నుండెనని క్రీ. పూ. మున నుండెనని కొందరు తలంతురు. పాణిని "శ్రమణా, లోకాయత" జైన మత శబ్దముల నుచ్చరించుటచే నాతడొకవేళ క్రీ. పూ. లలో నుండిన నుండవచ్చును. అట్టి పాణినికి ఋషియైన యాపస్తంబు డిప్పటివాడై క్రీ. పూ. 1000 సంవత్సరముల ప్రాంతమున నుండెను.

మఱియు నాపస్తంబుడు విద్యా ప్రశంసలో షడంగములతో సాంఖ్య,యోగ, వైశేషిక, న్యాయ, వేదాంత దర్శనముల పేరులం దెల్పక మీమాంసాదర్శనమును న్యాయదర్శనముగా జెప్పియున్నాడు. గొన్ని యిప్పటికీ బొడచూపియున్నవి. ఐతరేయ, శతపథ బ్రాహ్మణ బృహదారణ్యకములలోని 3 మొదలు 8 వఱకుగల బ్రాహ్మణము ఆపస్తంబుడత్యంత కర్మవాదియైనను అద్వైత పరబ్రహ్మోపాసనము కలవాడు. అతని యధ్యాత్మ విద్యా విశేషము, ఆ. ధ. ప్ర. 1. లలో జెప్పబడెను. ఈ రెండు ఖండములకు శ్రీ మచ్ఛంకర భగవత్పాదుల మీదను తిరువాన్కూరు మహారాజావారి పుస్తక భాండాగారమునందు ఆపస్తంబుని యధ్యాత్మ సూత్రములకును, బాదరాయణుని బ్రహ్మసూత్రముల తారతమ్యము బరిశీలింపవలసియున్నది. పాణినికాలమునకు షడ్దర్శనట ం గాన్పించును. అనగా ఆపస్తంబ పాణిన్యాచార్యులయొక్క కాలమున పూర్వమీమాంస కాక తక్కిన దర్శనములు పుట్టియుండును. ఆ బుద్ధుని కించుమించు నాల్గువందల సంవత్సరములకాలమైన

1. వేదములోని యొక వాక్యము దీసికొని వ్యాఖ్యానప్రాయముగా రచించుట. ఈ యుపబృంహిత వాక్యముల ప్రసక్తి బ్రహ్మసూ

పట్టణములలో రోడ్డు దాటు సాహసకార్యము

[1932 ఆంగీరస సంవత్సరా

బుడు క్రీ. పూ. 1000 సంవత్స రముల నాటివాడని తలం చు, డాక్టరు బుహ్లరు గారు చెప్పినటుల క్రీ. పూ. 500 నాటివాడును, శ్వేతకేతు నాటివాడై క్రీ. పూ. 14— వ శతాబ్దపువాడును గాడని దృఢముగా జెప్పగలు న్నాను.

చిలుకూరి వీరభ ద్రరావుగారు తమ యాంధ్రుల చ రిత మొదటి భాగమున బోధాయనాపస్తంబులు క్రీ. పూ. 4 7, 323 సంవత్సరముల మధ్యకాలపువారని యే కా ణమున వ్రాసిరో తెలియకున్నది. అది యెంతమాత్రము పొసగదని నా తలంపు. మఱియు పాణినికాలమున నాయుధ కారణము బ్రాహ్మణులకు నిషేధముగా లేదనియు, నాయుధ జీవులగు బ్రాహ్మణుల కలరనియు అష్టాధ్యాయి యొక్క 4—3—91 సూత్రపు ప్రసక్తిచే నూహింపబడ నున్నది. తత్పూర్వమున నుండిన "సిధియనుల, పారశీకుల" దండయాత్రలచే నాపద్ధర్మముగా బ్రాహ్మణు లాయుధజీవకులై యాత్మ సంరక్షణమునకుఁ గడంగిరేమో? ఆపస్తంబునినాఁడు మాత్రము బ్రాహ్మణున కాయుధ ధారణము నిషిద్ధమని యాతఁడు స్వోక్తిగాఁ జెప్పియున్నాఁడు.

ఆపస్తంబుఁడాంధ్రుఁడు

ఆపస్తంబుని కల్పసూత్రము ననుసరించి కర్మకలాపము ల నాచరించు ద్విజులలో నూటికి డెబ్బదిమంది య ాంధ్రజాతిలోనె కలిగియుండుటచేతను, "చరణ వ్యూహ" మను నొక ప్రాచీన గ్రంథములో 'మహార్ణవ తంత్రము' నుండి యెత్తి వ్రాయఁబడిన ఈ క్రింది శ్లోకము చేతను ఆపస్తంబుఁడాంధ్రుఁడనియు, ఆపస్తంబునిచే "సుపబృంహితమైన" యజుర్వే కాఠకము, ఆంధ్రపాఠము ననుసరించియుండుట కూడ (కాఠక పాఠము ద్రావిడుల కొక విధము, నాంధ్రుల కొక విధము గలదు) ఆపస్తంబుఁడాంధ్రుఁడేయని దృఢప చుననియు యుక్తిప్రత్యక్షములచే బుల్హారుదొర గారు వ్రాసినందుల కాంధ్రు లాం రకుఁ గృతజ్ఞులు కావలసి యున్నది. వా రుదాహరించిన చరణ వ్యూహ శ్లోకములు:-

శ్లో. పృథివ్యా మధ్యరేఖాచ నర్మదా పరికీర్తితా,
దక్షిణోత్తరయో ర్భా శాఖా భేదశ్చ ఉచ్యతే
నర్మదా దక్షిణే భా హ్యాపస్తంబాశ్వలాయనీ,
ఆంధ్రాదిదక్షిణాగ్నేం గోదాసాగర (పా) వధి,
యజుర్వేదస్తు తైత్తి ర్యో హ్యాపస్తంబీ ప్రతిష్ఠితా.

పై శ్లోకములలోని స్థలి ముల నార్షసదృశములను చదువరులు గ్రహింతురుగాక.

తా. భూమధ్య రేఖయందు నర్మదానది చెప్పఁబడెను. ఆ నదికి దక్షిణోత్తర భాగములలో శాఖాభేదము చెప్పఁబ డు. నర్మదానదికి దక్షిణ భాగమున ఆపస్తంబ, అశ్వలాయన శాఖలు కలవు. ఆంధ్ర మున దక్షిణాగ్నేయ ద్క్కులలోను, గోదావరి మొదలు సాగరము వఱకును యజుర్వే ముయొక్క తైత్తిరీయ శాఖ (ఆపస్తంబీయము) ప్రతిష్ఠింపఁబడెను.

పై శ్లోకముల భావము న లోచింపఁగా నాపస్తంబశాఖ ప్రస యాంధ్రదేశమును బ్రవేశపెట్టఁబడెనని కాన్పించుసుగా యాపస్తంబుఁడాంధ్రదేశస్థుఁడని కాన్పింపదు. అగుఁగాక! క్రీ. పూ. వేయి స ంవత్సరముల నాఁ డీయాంధ్రావనిలో నాపస్తంబుని వంటి బ్రహ్మర్షి పుట్టుటకుఁ దగి బ్రాహ్మణజాతి కలదా? ఎక్కడ రాక్షసావృతమగు దండకారణ్యాంతర్భాగమగు నాంధ్ర శము? ఎక్కడ శస్త్ర గ్రహణము బ్రాహ్మణున కుండరాదని చెప్పెడి యాపస్తంబు సాత్విక బ్రాహ్మణ్యము? ఖరాసుర యుద్ధానంతరమునుండి చంద్రగుప్త చక్రవర్తి పాటలీపురము నేలువఱ కుఁగల యా మహాయుగ కాలములో నాంధ్రదేశపు చరిత్రము అంధీభూతముగానే యున్నది. అరణ్యానిగల యాంధ్రావనిలో చంద్రగుప్తున కేడు నూరుల యేండ్లకుఁ బూర్వము నుండిన యాపస్తంబుఁడు ఇపు డాఫ్గనిస్థానములోని గు గాంధార దేశవాసియగు పాణిన్యాచార్యునకుఁ గాని, మిథిలాపురిలోని యాజ్ఞవల్క్య స్మృతికర్తకుఁగాని, హిమాలయస్థమగు బదరి కాశ్రమమునఁ జేయఁబడిన పరాశర స్మృతికర్తకుఁగాని యెట్లు తెలిసియుండును? కాన ఆపస్తంబుఁడాంధ్రదేశమున జన్మింపలేదు. ఆర్యావర్తమున నర్మదానది కుత్తర భాగమున నెచటనో జన్మించి యుండునే మహర్షియై తన కల్ప సూత్రములను రచించి ప్రఖ్యాతి నొందియుండును. అందువలననే యార్యావర్తమున నతనికి ధర్మసూత్రములకుఁ బ్రఖ్యాతి కలిగెను. కాని యతఁడెటు లాంధ్రుఁ డగును? ఆంధ్రులసువా రిప్పటి యాంధ్రదేశస్థులేయనియు, యుగాంతరములనుండి వీరు నివసించియున్నారనియు దలంపరాదు. విశ్వామిత్రుని సంతతివారే తచ్ఛాపోప హతులై యాంధ్రులగు నెడల, రామాయణముయొక్క బాలకాండములోని యరువది యొకటవ సర్గములోని గాథను జదివిన యెడల నయోధ్యకుఁ బశ్చిమ భాగమున విశ్వామిత్రుఁడు తన తనయులకు శునశ్శేపుని కారణమున శాప మిచ్చినటుల గాన్పించును. ఐతరేయ బ్రాహ్మణమును శునశ్శేపుని కారణముననే విశ్వామిత్రుఁడు తన కుమారులకు శపమిచ్చినట్లున్నది. ఆ శాపోపశాంతి వేయి వత్సరముల కగును శ్రీ మద్రామాయణమున నే కలదు. చూడుఁడు:

శ్లో. మునే స్తు వచనం శ్రుత్వా మధుష్యందాదయ స్సుతాః,
కథ మాత్మసుతం హిత్వా త్రాయసే న్యసుతం విభో.
అకార్య మివ పశ్యామ శ్వమాంసమివ భోజనే.

తా. (శునశ్శేపునకు బదులు న ని కొమరులలో నొకని యజ్ఞపశువుగాఁ బొండని విశ్వామిత్రుఁ డనఁగా) తత్సుతులగు మధుష్యందాదులు విని —ఓ మునివర్యా! ఎట్లు తన కుమారుని విడిచి యన్యుని పుత్ర గాపాడఁ దలంచితివి? దీనిని భోజనమునందు కుక్కమాంసమువలె నసహ్యింపుచున్నాము. తిరస్కరించిరి. అప్పుడు ... విట్లనుచున్నాఁడు:—

శ్లో. శ్వమాంస భోజిన స్సర్వే వాసిష్ఠా ఇవ జాతిషు,
పూర్ణం వర్షసహస్రం తు పృథివ్యా మనువత్స్యథ.

తా. ఓ పుత్త్రులారా! మీరు నామాట నతిక్రమించితిరి ... వరె వేయేండ్లు కుక్కమాంసము దినుచు భూమియందు ... బూర్వము వాసిష్ఠులకు శాప మిచ్చియున్నాఁడు.)

పై కారణములచే విశ్వామిత్రుని శాప మాతని పుత్రు (ఐతరేయ బ్రాహ్మణము ననుసరించి) వేయేండ్లు మాత్రము ... భాగమున నీచత్వ మనుభోక్తవ్యమైయుండును. అందువలననే ... పించు బ్రహ్మవర్త దేశమున రచింపఁబడిన మనుస్మృతిలో యాంధ్రులను అరణ్య పశుహింసకులుగాఁ దత్స్మృతికర్త చెప్పెను... స్తంబునినాఁటి కాంధ్రులకు నీచత్వము లేదు. శాపమునకుఁ ... వా రపుడు భరతఖండపు పశ్చిమ భాగమున నుండిరి. నాఁటి యాం భాషా సంప్రదాయము లిపుడు (బ్రాహూయి భాషగా) సింధు ... వాడఁబడుచున్నదఁట! (చూడుఁడు: 'లింగ్విస్టిక్ సర్వే ఆఫ్ ఇండియా' ... నర్మదానదీ తీరమున నిపుడు "హుషంగవాడా" మండలమున నాం యాంధ్రులు కలరు. "హరికృష్ణశాస్త్రిగా" రను నొక సంస్కృ ... టులు తా మాంధ్రులమనియు, నాంధ్రమును మఱచితిమనియు నా ... రాజపుత్రస్థానములోని 'కోటా' సంస్థానమునఁ గొంద ఱాంధ్రు ... స్తంబుఁడును చరణ వ్యూహ గ్రంథస్థభావముచే నప్పటివా ... దొత్తరాహుల యాచారములఁ గొన్నిటిని బేర్కొనియున్నాఁడు. ... యాచారము లాతనికి భిన్నముగాఁ గాన్పించుటచే నటులు ... సర్వ విధముల నాపస్తంబుఁడాంధ్రుఁడే యైయున్నాఁడు ... నేశము నాంధ్ర మనుచుంటిమో యట్టి యాంధ్రదేశమున మాత్ర...

ఆతని కాలమున నీ యాంధ్రావని సాత్త్విక బుష్య ప్రవిష్ట ... యున్నదని నా తలంపు.

ఆపస్తంబుని నాఁటి యాచారము

ఆపస్తంబునినాఁటి శ్రోత్రి యాచారము లీనాఁటి ... శ్రోత్రియులఁ దలంచుటకైన నిష్టపడని రీతిగాఁ గొన్ని యున్నవి.

1. శ్రోత్రియుఁ డింటికి వచ్చిన యెడల సేవకులగు నిద్దరు ... నీరు దెప్పించి యాశ్రోత్రియుఁడు స్నానాదికమున కుపయోగించు...

2. ఆర్యాధిష్ఠిత శూద్రులు వంటచేసి తెచ్చిన వంటకమును "అగ్నేః ప్రోక్ష్య" అని తా నగ్నియం దొకమా రుంచి దింపి నీటిని మంత్రణఁజేసి దేవ పితృ కార్యాదుల కుపయోగించుట.

3. అల్లుఁడు, ఆచార్యుఁడు, ఏలిక, బుత్విక్కు తన యింటికి ... హారము నిచ్చుట.

4. పితృశ్రాద్ధములలో ననేకవిధములగు మాంసములను భోక్త...

ఇట్టివి నేఁటికాలమున కేవగింపుగా నుండునుగాని మఱి ... వశ్యకములు, నపేక్షణీయములు నైయున్నవి. అందు ముఖ్యమై ... పెండ్లి కుమారుఁడు కన్యాదాత యింటికివచ్చి ప్రధాన హోమాంత ... యింట జరిపికొని, పిమ్మట పెండ్లి కుమార్తెను వాహనముపై నెక్కి ... నెక్కించియో తన గృహమునకుఁ దీసికొనిపోయి ప్రవేశహోమ ... తన యింటనే చేసికొనుట.

ఈ యంశము భారతీయులకు, అందు బ్రాహ్మణ వైశ్య ... కర్తవ్యము. శాస్త్ర విరుద్ధముగాని ఈ సంస్కరణముచే నా ... బాగుపడుగలరు. వరుని పక్షమువారు కన్యాదాతను బీడించి యాతని ... దేశీయులయొక్క దురదృష్టవశముచే శాస్త్రసిద్ధమగు పై యా...

మాంసాహారము నే నిచ్ఛగింపనుగాని, మాంసము అభక్ష్య ... బగుటచే శూద్రుల వంటకముఁ దిను పద్ధతి దూరమై సాంఘిక వైషమ్యములకుఁ గారణభూతమైనది. అది రాను రాను ద్విజులలో ... నొకరు చూచిన వంటకము నింకొకరు తినరాదను స్థితికి వచ్చి ... లో నిరువురు భిన్ననాడులుగల బ్రాహ్మణు లొకరియింట నొకర ... గింపక పృథక్పాకనియమములు కలవా రగుచున్నారు. విశిష్టాద్వైత ... భేదములు నామధారణముచేతనే విరోధహేతువు లగుచున్నవి. ఇది ... చార భూయిష్ఠమయినదని, శ్రోత్రియులు నేఁటి కాలమును ... నాచార పద్ధతుల నవలంబించుట కిచ్ఛగింపకున్నారు.

ఇతర విశేషములు

ఆపస్తంబుఁడు తన కల్ప సూత్రములను 30 ప్రశ్నములు ... శ్రౌత సూత్రములు మొదటి 24 ప్రశ్నములు. 25 వది పరిభాష ... ములు గృహ్యసూత్రములు. 28, 29 ప్రశ్నములు ధర్మసూత్రము... శుల్బ సూత్రములు.

శ్రౌత సూత్రములలో నాపస్తంబ కుం బార్హస్పత్యము నుండి బోధాయన వాత్స్యాయనులకు నితనికి భేద మెట్లుండెనో నియమముగాని ధర్మసూత్రములలో బోధాయనాదుల మతమును ఏక శబ్దముచే నంగీకార నంగీకారములు జెప్పియున్నాడు. మను, బోధాయన, యాజ్ఞవల్క్యాదు లంగీకరించిన 'నియోగ" పద్ధతిని, ఇతం దీ ఖండించి స్వస్త్రీ పాతివ్రత్యముం గాపాడుకొనం బ్రోత్సాహ మిడినాడు. అందుల కప్పటి దేశకాల స్థితులే కారణమై యుండును. శ్వేతకేతునికి పు స్త్రీ పురుష సంబంధము నామ మాత్రమై వివాహ పద్ధతి నిబంధనానుసారము లేక యథేష్ట విహారముగా నుండినటుల మహాభారతములోని ఆదిపర్వము 120 అ. వలన దెలియనగును. తన తండ్రి దగ్గఱ నుండఁగా తన తల్లినే యన్యుడు సంతానము మిత్తము కోరినపుడు ఆ పద్ధతిని శ్వేతకేతువు గర్హింపుచుండఁ, దండ్రి యుద్దాలకుఁడది శిష్టాచారమేగాన నిందింపరాదన, శ్వేతకేతు వా యాచారమును మార్చినటులు నెఱుంగఁగలడు. ఉద్దాలకుఁడు, ముద్గలుని కుమారుఁడగు నాకుఁడు, కుమార హారీతుఁడు నను వారు, దీర్ఘకాల బ్రహ్మచర్యము చేసిన వారు, నియమ వ్యతిరేకముగా స్త్రీలం గూడిరా, శుక్ల నష్ట రోగముచే మృతినొందు చుండుటయు, నిర్వీర్యులగుటయు, లోకములో నాపి ఈ క్రింది రీతిని లోకమునకుం జాటిరట! చూడుఁడు:—

"ఏతద్ధస్మ వై తద్విద్వా నుద్దాలక అరుణి రాహైతద్ధస్మ వై త ద్విద్వా న్నాకో మౌద్గల్య ఆహైత ద్ధస్మ వై త ద్విద్వాన్, కుమార హారీత ఆహ బహవో మర్యా బ్రాహ్మణాయనా నిరింద్రియా విసుకృతోసా ల్లోకా త్ప్రయంతి య ఇద మవిద్వాం సోపహాయు సంచరంతీతి, బహువా ఇదగ్ సుప్తస్య వా జాగ్రత్ వా రేతః స్కన్దతి." బృహదారణ్యకోపనిషత్, 8—4—4.

తా. అరుణుని కుమారుఁ డుద్దాలకుఁడు, ముద్గలుని కుమారుఁడు నాకుఁడు, కుమార హారీతుఁడు ననువా రిట్లు చెప్పుచున్నారు. చాలమంది బ్రాహ్మణులు నిరింద్రియులు సుకృతహీనులునై మృతినొందుచున్నారు. ఇట్లగుటకు విద్యావిహీనులై సంభోగముఁ జేయుటయు, జాగ్రత్ స్వప్నములందు రేతస్ఖలన మగుటయే కారణము అని చెప్పిరి.

(అందులకుఁ గొన్ని ప్రాయశ్చిత్త విధులు చెప్పఁబడిన పిమ్మట యిట్లు చెప్పఁబడెను. ఈ చెప్పఁబోవు నంశము పై ముగ్గురిలో మతియెవరో తెలియదు. ప్రక్రమముచే పై ముగ్గురే యని తోచును.)

మం. "......శ్రీర్హవా ఏషా స్త్రీణాం యన్మలోద్వాసా స్తస్మా న్మలోద్వాససం యశస్వినీ మభిక్రమ్య వాపమంత్రయేత."

తా. స్త్రీలలో రజస్వలయైన సుస్నాత యైన స్త్రీ శ్రేష్ఠురాలగు నట్టి స్త్రీని సమీపించి యభిమంత్రణమును జేయవలెను.

అనఁగా నట్టి యువతికడ కేఁగి నాతో సంభోగమునకు రమ్మని ప్రియమ్ముగా కోరవలయును.

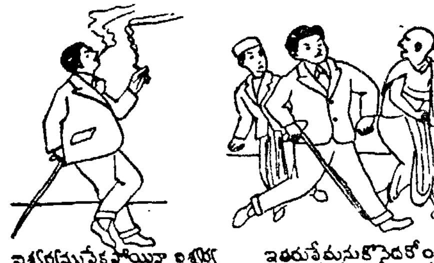
> మం. సాచే దస్మై న దద్యా త్కామ మేనా మవక్రీణీయాత్
> సాచే దస్మై నదద్యాత్కామ మేనాం యష్ట్యా వా
> పాణినా వోపహ త్యాతిక్రామే దింద్రియేణ
> తే యశసా యశ ఆదద ఇత్య యశా ఏవ భవతి.

తా. ఆ పురుషుఁడు కోరిన స్త్రీ సంభోగమున కంగీకరింపని యెడల అలంకారాదికము నిచ్చి ప్రేమను కలుగఁజేయవలెను. అప్పుడు ఆమె యా పురుషునితో సంభోగమున కంగీకరింపనిచో నామెను కఱ్ఱతోఁగాని, చేతితోఁగాని కొట్టి స్వాధీన ము చేసికొని నాయశస్సునే నీయశస్సును స్వీకరించుచున్నా నను యామె తోఁ గ్రీడింపవలయును. ఇట్లు బలాత్కరించిన స్త్రీ యపకీర్తి కలదే యగుచున్నది. (పిమ్మట చెప్పఁబోవు కుమార భేదముం గూర్చి వ్రాయఁబడిన సంగతులు గ్రంథ విస్తరభీతిచే వ్రాయలేదు.) ఇట్టి యాచార "ముద్దాలకుని" కాలము నుండుటచేతనే తన భార్య నొక బ్రాహ్మణుఁడు తనయందు పుత్రుని కనెద ననినపుడు శ్వేతకేతుఁడు తన తల్లి నన్యుఁడు కవయుట కంగీకరింపకుండుటం జూచి యుద్దాలకుఁడు, కుమారా! ఇది పశుపక్ష్యాదులకువలె మనుష్యులలోఁ గూడ నుండిన శిష్టాచారమే యనినాఁడు కనుక, మార్జాలాదుల దాంపత్యమువంటి దాంపత్యమే మనుషులలో నాఁ డుండెనని పై యంశము చెప్పుచున్నది. ఆపస్తంబాదులాయనుల గ్రంథ సూత్ర రచనాకాలమున కీ పద్ధతి మారినది. కన్యావరణము, వరాన్వేషణము, మధ్యవర్తులు సంబంధములు కుదుర్చుట మొదలగు సక్రమ వివాహపద్ధతి కల్గినది. శ్వేతకేతుఁడు గొప్ప మేధావి; కేకయ, పాంచాల, మిథిల దేశముల, పండిత పరిషత్తులలోఁ బ్రసిద్ధి నొందినవాఁడు. మతియు యాజ్ఞవల్క్యుఁడు అతనికి సతీర్థ్యుఁడో, సహాధ్యాయుఁడోయై ఉద్దాలకుని కడ శుక్ల యజుశ్శాఖ నభ్యసించి ప్రత్యేక మా శుక్లయజుస్సు తనవలననే పుట్టినదను కీర్తి ప్రపంచ వ్యాప్తి యగునటులు జేయించుకొని కురు గాంధార పాంచాల దేశములనుండి వచ్చిన మహా పండితమండలి యొక సభలో నోడించి పండితరాజగు జనకునే శిష్యునిగాఁ జేసికొనినవాఁడు. మతియు వైశంపాయనుని శిష్యుఁడై యాతని కెదురొడ్డి జనమేజయుని గూడ తనకు శిష్యునిగాఁ జేసికొని శుక్లయజుస్సంప్రదాయము ననుసరించి జనమేజయునిచే దర్శపూర్ణమాసేష్టులు చేయించినటులు (మత్స్య పురాణము 50 అధ్యాయమున) కలదు. అట్టి వైదిక సంస్కృత మతము ననుసరించియే వాజసనేయులు వేరొక గృహ్యసూత్రము వెల్వరచిరి. అదియు నాపస్తంబ సూత్రమునందువలె వర, కన్యాన్వేషణాదులలోఁ గూడి

హింసము చేర్పరచుటకుఁ గారణమై బోధాయన ులు గృహ్యసూత్రములు చేయు టకు హేతువై యుండును. ఆపస్తంబునకుఁ బూ మె బోధాయన మహర్షి కల్ప సూత్రములను రచించెను. ఆ సూత్రములలోని య కాంశముల నాపస్తంబుడు తన కల్పసూత్రములకు సంబంధమగునటులం జేసికొనిం న్నాడు. కాని, బోధాయనుని పేరు తన కల్పసూత్రములలో నెచటను జెప్పలేదు. ఆ స్తంబుడు బోధాయనుని శిష్యుఁ డని కూడ లోకమున వాడుక కలదు. తన గురువు రుసైన సూచింపనంతట గురు ద్రోహి యా ఆపస్తంబుడు? కాదు. ప్రాచీనాచారమ లో శిష్యుడు గురువు పేరును జెప్పరా దనుపద్ధతి కలదు. అందువలననే యాపస్త ుఁడు బోధాయనుని పేరు జెప్ప లేదు. బుల్హారుగారు, "నియోగ పద్ధతి బోధాయ డు చెప్పఁగా నాపస్తంబుఁడు దానిని ఖండించియున్నాడు" అని వ్రాసియున్నారు. శాస్త్ర చర్చలలో గురుశిష్య మత ముల శిష్యుడు గృహస్థుడైన పిమ్మట ఖండించుట దోషముకాదు. యాజ్ఞవల్క్యుడు తన కృష్ణయజుర్వేదాధ్యాపకుఁడగు వైశంపాయనమతము ను నిరసించి యాతనిచేశప్తుఁడగు జనమేజయుమహారాజున కధ్వర్యుఁడయ్యెను. శుక్లయ జుర్వేదాధ్యాపకుడగు నుద్దాలకు నితో జనకసభలో వాదించి యుద్దాలకుని నిరుత్తరుని జేసెను. శ్వేతకేతుఁడు తండ్రియగు నుద్దాలకుని మతమునకు విరుద్ధముగా వివాహవిధిని నెలకొల్పెను. అట్లే శంకరాచార్యుల వారు తన గురువగు "పతంజలి" యొక్క యోగదర్శ మునకు విరుద్ధముగా నద్వైత సిద్ధాంతమును నెలకొల్పెను. అట్లే యాపస్తంబుడును బోధాయనుని నియోగ పద్ధతిని ఖండించియుండును.

మఱికొన్ని విశేషములు

ఆపస్తంబ గృహ్యసూత్రములు నేటి గృహ్యకర్మముల విషయమై సహాయకములు గావు. ఆపస్తంబశాఖీయు లాచరించు గృహ్యకర్మములలో 1. గణేశపూజ 2. పుణ్యాహవాచనము 3. అంకురారోపణము 4. పాలాశకర్మము మేధాజననము, దాటవిక యని (ఉపనయనపు వాల్గవనాడు చేయు కర్మము) 5. పితృమేధము 6. బ్రహ్మమేధము అను కర్మలనుగూర్చి యాపస్తంబ గృహ్యసూత్రములలో ప్రసక్తిలేదు. మొదటి నాలుగు కర్మములను బోధాయనసూత్రముల ననుసరించియు, కడపటి రెండుకర్మములను భారద్వాజసూత్రముల ననుసరించియే ఆంధ్రావనిలోని యాపస్తంబీయులు కర్మకలాపము లను నిర్వర్తించు కొనుచున్నారు. "పుణ్యాహవాచన" కామ మొకచో నాపస్తంబుఁడు (ఆ. ధ. 1-13-39) స్మరించియున్నాడు. "మేధాజననకర్మమును" "కేచిత్ పాలాశం కర్మ కుర్వంతి" అని కేచిత్పక్షమని చెప్పియున్నాడు. సకల శుభాశుభకర్మలకు నారంభమున జేయు "విఘ్నేశ్వర పూజకు" మంత్రలింగముగా "బ్రహ్మణస్పతి" స్తుతితో గూడిన "గణానాం త్వా" మంత్రమె యాధారమైయున్నది. బోధాయనుడు తన గృహ్యసూత్ర ములలో నొక్కొక్కకర్మమునకు (గృహ్యకర్మలకు) వేర్వేఱు దేవతల నర్చింపవలయునని చెప్పియున్నాడు. అంత కర్మయగుబడు "పితృమేధమ"నకు భారద్వాజ సూత్రములే యాధారమని చెప్పియున్నాను. ఆపస్తంబుఁడు బోధాయనుని శిష్యుడైనటులు భారద్వాజ

బాగుపడదలచుకొన్న వారికి కొన్ని సూచనలు (నాయూహా ప్రపంచమున)
[1933 శ్రీముఖ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

డాపస్తంబుని శిష్యుఁడనియు, అంత్యకర్మముతోఁ గూడిన యాసూత్రములు శిష్యుఁ భారద్వాజుని పేర నాపస్తంబుఁడే రచించెననియు నాంధ్రావనిలో వాడుక కలదు. కృష్ణ కాన్పించు "తైత్తిరీయ"కు (కృష్ణయజుర్వేదమునకు) ఖాండిక్యశాఖయని ఈశాఖకు (1)ఖాండిక్యుఁడు (2)బోధాయనుఁడు (3) భారద్వాజుఁడు (4)ఆపస్తంబుఁడు (5) హిరణ్యకేశి, యనువారలు సూత్రకర్తలనియు వాడుక కలదు. ఖాండిక్యుఁడు మిథిల దేశపు రాజులలో సీతాజనకునకు నెనిమిదితరములకు బిమ్మటనుండి కర్మబ్రహ్మవాదినటులు విష్ణుభాగవత పురాణములలో వర్ణింపబడియుండెను. ఖాండిక్యునికాలము కృష్ణయజుశ్శాఖ యంకురించి యుండును. ఆపస్తంబుని కల్పసూత్రములలో గొన్నిమంత్రములు తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణములలోని మంత్రములనే సూత్రములుగా గూర్చియుండుట గాంచి కొందఱు తైత్తిరీయశాఖను ఆపస్తంబశాఖయే యనిరి. కాని యాపస్తంబశాఖలో వేద భాగమును గానరాదు. ఆపస్తంబుఁడు వేదర్షులు పుట్టుచుండుటలేదని చెప్పుచు స్వాభావిక ముగా నుద్భవించుచున్నా రనుటచే ఐతరేయ, శతపథబ్రాహ్మణముల నావిర్భవింపజేసిన ఋషు లించుమించుగ నీతనికాలపువారై యుందురు. బృహదారణ్యకోపనిషత్తులోని 3 మొదలు 8 వఱకు నగు బ్రాహ్మణము లాపస్తంబుని తరువాత నావిర్భవించిన వని వింపవచ్చును. కారణమేమనగా బృహదారణ్యకములో గురుపరంపరలం జెప్పునెడల "పరీక్షి త్తనయుఁడగు జనమేజయుని" యశ్వమేధమున కధ్వర్యుఁడగు "తురుడు" అనువాని పదిరెండవతరమువాఁడగు "సాంజీవీపుత్రుఁడు"ను, ఆకాలముననే యుండిన యాజ్ఞ వల్క్యునికి 38 వ తరమువాడగు "పౌతిమాషిపుత్త్రుడు"ను బేర్కొనబడుటచే ... తలంపఁబడెను. ఆపస్తంబునినాటికే కొన్ని వేదభాగము లంతరించినటులు (ఆ. 1-12-10)జెప్పియున్నాఁడు. వాజసనేయశాఖను బెక్కుసారు లుదాహరించియున్నాఁడు. భవిష్యత్పురాణశ్లోకముల నుదాహరించినాడు. ఈక్రింది మునులమతములు పేర్కొని యున్నాడు: 1. శ్వేతకేతుఁడు, 2.హారీతుఁడు, 3.మనువు, 4. కుణికుఁడు, 5. కాత్యుఁడు 6. వార్ష్యాయణి, 7. కణ్వుఁడు, 8. పుష్కరసాది. పైధర్మశాస్త్రకర్తలలో హారీతుని మతమును బెక్కుచోటులు తలపెట్టుట జూడ నాతనిమతమునం దీతని కాదరము మెండుగ నుండెనని తోచుచున్నది. "కుణికుని వీట్యుపదేశములు భారతమున జెప్పబడియున్నవి. కణ్వస్మృతి హారీతస్మృతి యనునవి ముద్రితములైనవి కలవుగాని, అవి యాపస్తంబుని నాటివి కాక నవీనస్మృతులోనివిగా గాన్పించును. ఆపస్తంబుని నాటికే కల్పసూత్రములు కల్గినటుల చెప్పఁబడెను. అవి, బోధాయన ఆశ్వలాయనులవి కావచ్చును. ఆశ్వలాయనుఁ డాపస్తంబుని మామగారనియు, భిన్నసూత్రములవా రన్యోన్యసంబంధములఁ జేసికొన దను నియమ ముండుటను ఋగ్వేదకల్పసూత్రకర్తయగు నాశ్వలాయనుని కుమారిని కృష్ణయజుః కల్పసూత్రకర్తయగు నాపస్తంబుఁ డుద్వాహమగుటచే నాంధ్రులలో ఋగ్యజుర్వేదీయు లన్యోన్యము సంబంధములం జేసికొనుచున్నారని పండితు లిదివఱకు జెప్పు చుండిరి. కాని నేఁడా యాచారము మారినది. యజుస్సామవేదులుకూడ నుత్తరసర్కారులలో శిష్టాచారపరులే సంబంధముల నొనరించుకొనుచున్నారు. మీ రాపస్తంబులా ఆశ్వలాయనులా? ఇగా రెండును దెలియక మేము "ఆశ్వారావువారి హర్కారులము" అనెడి ప్రాచీనపు సామెతయే నేఁడును బ్రాహ్మణులలో నూటికితొంబది తొమ్మండుగురి యెడ స్థిరమైయున్నది. ఆపస్తంబునినాఁటి రాజకీయ విధానముంగూర్చి రెండుమూడు మాటలు మాత్రమె చెప్పి యీవ్యాసము ముగించుచున్నాను.

1. దేశమున క్షామము లేకుండుటకై భోజ్యపదార్థములు, బంగారము, మణులు మొదలగువాని నెగుమతిచేయరాదు. 2. తాము కల్పించిన వస్తువులనే యెగుమతి చేయవలెను. 3. గ్రామమునకు జుట్టును క్రోశముమేరలోను, పట్టణమునకు జుట్టును యోజనము మేరలోను చోరులచే నెవరిద్రవ్యమైన నపహరింపఁబడినయెడల నాద్రవ్యము రాజద్రవ్యము నుండి సొత్తుకలవానికి బూర్తిగ నిప్పింపవలెను. (ఈ గ్రామరక్షణ నియమమునుగూర్చి యొకప్పుడు జస్టిస్ శంకరనాయరుగారు "మోడరన్‌రెవ్యూ"లో ఆపస్తంబుని మతమును బేర్కొనియే విశేషముగా వ్రాసియున్నారు.)

సూ. నచాస్య విషయే క్షుధా రోగేణ హిమాతపాభ్యాం వపీదే దభావా ద్బుద్ధిపూర్వం కశ్చిత్. (ఆ. ధ. 2-10-11.)

తా. రాజుయొక్క పాలనమున దేశములో నెచటను దారిద్ర్యముచేగాని బుద్ధి పూర్వకముగాగాని యెవఁడును, అన్నములేకను, రోగముతోడను, చలిచేతను, ఎండచేత బాధపడుచుండరాదు. అనగా పై బాధలు లేకుండగ రాజు పరిశీలనముఁ జేయుచుండవలెను.

ఆపస్తంబుని కల్పసూత్రములలోఁ గడపటివగు శుల్బసూత్రములు రేఖాగణిత సంబంధములైనవి. అందు ప్రాగ్దిజ్నిర్ణయాదికము గూర్చి చేసిన విషయములు—సూక్ష్మ దర్శిని, దిక్సూచి లేకుండగ నాటివారు చేసిన యత్యద్భుతవిషయములు పొగడదగియున్నవి. ఆపస్తంబుని కల్పసూత్రములపై గల వ్యాఖ్యానములు వారిపేర్లు—

శ్రౌతసూత్రములు:—1. రుద్రదత్త—రుద్రదత్తుడు. 2. ...
3. దర్శపూర్ణమాసేష్టిభాష్యము— తిమ్మయజ్వ. 4. అణివెళ్ల— అండపిళ్లుఁడు.

ధర్మసూత్రములు:—1. ఉజ్జ్వలాభాష్యము—(హరదత్తుడు)

గృహ్యసూత్రములు:—1. అనాకులావృత్తి — హరదత్తుడు. 2. తాత్పర్యదర్శనము—సుదర్శనాచార్యుడు. 3. సింగాభట్టీయము— సింగాభట్టు. 4. అణివెళ్ల— అండపిళ్లుఁడు. 5. కపర్దిభాష్యము—కపర్ది.

శుల్బసూత్రములు:—1. కపర్ది— కపర్దిస్వామి. 2. కరవింద— విందస్వామి. 3. సుందర.

Head Office:
4/7A, WATERLOO STREET,
CALCUTTA-1.

Branches:
BOMBAY
DELHI

We Manufacture:

- ★ **Duplex Slitting and Rewinding Machine to Slit Cellophane, Polythene, Laminated Materials, Paper Etc.**
- ★ **Reel fed Two Colour Felexographic Printing Machine.**
- ★ **Rubber Sterio Making Machine.**
- ★ **Cross Cutting Machine (Sheeter)**

Sole Agents For India:

Hirundo Cylinder Machine — Wifag News Paper Rotaries — Rotogravure — Drust Labarator — Aurelia Offset Machines — Fischer & Kreche Paper Converting Machines and Printing Materials.

Please Contact:

Phone: 75563

THE PRINT & PAPER (SALES) P. LTD.

9/2, Royapettah High Road,
MADRAS-4.

ఆంధ్రులు - రాధ

సముద్రాల వేంకటరాఘవాచార్యులుగారు

[1933 శ్రీముఖనామ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఆంధ్రమున నేఁడొక క్రొత్తయుగ
సమున నాంధ్ర సంప్రదాయము లన్నిటిలోన
దేశమున గల్గిన ఆంధ్ర మానసిక సంస్కారము
జొనుపుచున్నది. శిల్పమున గూడ దాని పలు
చున్న నూతన వికాసమునకు గల కారణము
ప్రధానములు. వానితో గూడ చైతన్య మతము
నాంధ్రుల మాధురీ వృత్తి వికసింప దొడగిన
వంగీయ చిత్రకళా నైపుణ్యము చేవలుదేరిన
కిని మహారాణి రాధాదేవి. అచటినుండి రాధ
దోడ్కొని యాంధ్ర యువక హృదయముల
నూతన నృత్య విలాసమే నేడాంధ్ర లలితకళల
సర్వతోమధురమగు నీరాధాతత్త్వము ప్రాచీన

ఆంధ్రులకు రాముడు ప్రాణాధిక ప్రి
సాగదు. 'సీతా రామ పరబ్రహ్మణే నమః' అనని
భాషాభ్యాసము రామనామముతోనే మొదలగున
పుడు 'రామ రామ' యనకుండ నా రూరకొనలే
ఆంధ్ర గాయక శిఖామణి, కర్ణాటక సంగీత స
లన్నియు హృదయముతో రాముని కర్పించె
రామదాసై పోయెను. వేయేల తుడుమునుండి
రామమయము. రాముడు పూర్ణముగా నౌత్త
ణాత్యసంబంధము గలిగినది. మరియు నా యవన
నాటి గుండెలలో పెక్కు సంవత్సరము లుం
తత్త్వము పూర్తిగా నిమిడిపోయినది. అంత
చితుడని చెప్పరాదు. ఆంధ్రులు కృష్ణు నెరుంగ
వాడు గోకులద్వారకాకృష్ణుడే కాని రాధాకృష్ణుడు

నన్నయకు పూర్వము పద్య రూపమగ
గన్పించుచున్నను మహాభారతాంధ్రీకరణమె
చున్నది. అంతవరకు తెలుగునాటిలో కావ్య రచన
లేదు. అందువలన నప్పటికి విశేష ప్రచారము
మున కుపయోగించు గ్రంథముల ననువదిం
గొన్నది. కావున నీ కాలమును పౌరాణిక య
కొని అల్లసానివానివరకు గల కవు లెల్ల రా
చిరి. రామకృష్ణ కథలేకాక యెన్నియో శైవ
బట్టగలిగిన కవిమెల్ల యే పురాణమునో, ఇతి
విష్ణుల విడిగా నాయాంధ్రీకరణము కొనసాగినను
వైవర్తముగాని, దేవీ భాగవతముగాని తెలిగింపబ
నందును రాధా కృష్ణ సంబంధము గానరాదు.
శ్రీనాథాది కవులు గూడ రస స్వరూపులని చె
కారణము తెలియరాదు. విజయనగర సమ్రాట్ఠ
కవితా పితామహుడు నూతన కావ్య ధోరణికి దా
యమున నైతిక ప్రబోధము, మత రేఖలు స
శృంగారము ప్రధానస్థానము నాక్రమించెను. ర
టచే నానాడును, తరువాతను ప్రబంధములు క
ములు కూడ ననువదింపబడినవి. కాని వాని
పురాణములలోని రామకృష్ణ కథలను సంగ్రహిం
చిరి. ఈ కృష్ణరాయల కాలముననే రాధకు తెల
లభించినది. చింతలపూడి యెల్లనార్యుడు 'రా
చెను. కర్ణాటాధీశ్వరుడు కృష్ణరాయని రాధా మ
కవి' యని పేరు గాంచినటు తన కావ్యమున యె

జరుగుచున్నది. ఈ యుగ పరివర్త
మార్పు రాక తప్పినదికాదు. నూతన సన్ని
వేశలో గూడ దాని ప్రత్యేకతలను
విడి చెల్లకపోలేదు. ఆంధ్రులలో విప్లారు
లన్నిటియందును వంగ దేశ శిల్పములు
తెలుగు నాటిలో కాలూని గలిగిన పిదప
. నే డాంధ్రమున నేయింట జూచినను
ష్ణుని పటములు. ఈ చిత్రశాల కంతటి
ప నికుంజ పుంజములలో నున్న కృష్ణుని
ప్రవేశించినది. అచ్చట జరుగుచున్న
గోచరించున్న నూతనశక్తివిలాసము.
ధ్రు లెట్లు సంగ్రహించు నియుండిరి?
దుడు. 'శ్రీరామ' చుట్టనిది వారి కలము
భిక్షకుడు జోలె తెరువడు. చిలుకలకు
దిది. సంతాపకరమగు విషయము విన్న
. రాముని స్మరింపకుండ దినము సాగదు.
నిధియగు త్యాగరాయలు తన గీతము
. సుప్రసిద్ధాంధ్ర భక్తుడగు గోపన్న
వతార్చనవలకు తెలుగు దేశమంతయు
హుడైనను కైకమూలమున దాక్షి
మున రాముడు దండకారణ్యమున-తెలుగు
ము. అందువలన నాంధ్రులలో రామ
గాత్రమున కృష్ణుడు తెలుగువారి కపరి
సరు. కాని వారి హృదయముల గరచిన
నని తలంచుటకు కారణము లలేకపోలేదు.

తెలుగు వాఙ్మయము శాసనములలో
సంఘరూపమున దొలుదొలుత కన్పించు
ము ఒక రూపమును దాల్చియున్నట్లు
నుండి జాతి మత ధర్మముల ప్రచార
టతో నాంధ్ర వాఙ్మయము రూపు
మని చెప్పవచ్చును. నన్నయ మొదలు
గమున పురాణేతి హాసములను వెలిగిం
పురాణములు తెలిగింపబడినవి. కలము
యమునో తెలిగింపక విడువలేదు. ఇంత
రాధా చరిత్ర ప్రతిపాదకమగు బ్రహ్మ
లేదు. ఈ తెలిగింపబడిన గ్రంథము
శృంగార రస పరమావధిని చూపించిన
బడు నీ రాధా కృష్ణుల దెస జూడని
ు కృష్ణరాయల కాలమున నాంధ్ర
మాపెను. అప్పటినుండి తెలుగు వాఙ్మ
గిలజొచ్చి లాలసత్వముతో గూడుకొన్న
లట్టి కావ్యములను ప్రోత్సహించు
త్తెప్పలుగా వెలసినవి. అందువలన పురాణ
గౌరవము సడలిపోయినది. అందువలన
నూతన కల్పనలతో కావ్యములు రచిం
ు వాఙ్మయమున దొలుదొలుత స్థానము
మాధవ' [1]మను కావ్యమును రచిం
నవ కావ్యముచే మెప్పించి రాధామాధవ
నార్యుడు చెప్పికొనియున్నాడు. కవితా

నాంధ్రులు వినియున్నట్లు తోచదు. ఇందలి యితివృత్తము: "లక్ష్మి
వైకుంఠమున నుండగా లక్ష్మికి రామావతారము స్మృతికి వచ్చినది.
దేహానితో కలసి, యామె మరల నొక సారి క్రీడింప గోరికపడి
సిగ్గుపడి ప్రని స్మరించినది. అత డరుదెంచి కొన్ని పూర్వ వృత్తాంతము
ప్రసంగవశమున లక్ష్మియుబలాటమును దెలిపి జగన్మోహనమగు
ధరింపబోవుచున్నావు గనుక యా వేషమున లక్ష్మికి కోర్కి చెల్లింపు
పోయెను. కృష్ణ వీమాట నంగీకరించి సఖీసమేతముగా లక్ష్మిని గోకుల
రింప గోరెను. ఆమె యట్లే బృందావన సమీపమునం గల యొక పల్లెలో
నకు బుత్రికయై జన్మించెను. ఆమె పేరు రాధ. సఖీ జనులవలన కృష్ణ
మును రాధయు, నారదుని వలన రాధా సౌందర్యమును గృష్ణుడును విని
మున కథిలషించుచుండిరి. రహస్యముగా దౌత్యములు సాగించిరి. కాని రాధి
వరము చాటింపబడియెను. అన్ని దేశములనుండి రాజు లరుదెంచిరి. స్వయంవ
రాధ కృష్ణుని వరించెను. కృష్ణుని రాజు లెదిరించి పరాజితులైరి. రాధికా
భద్రకుడు గూడా కృష్ణు నెదరించి ఓడిపోయెను. కృష్ణుడు రాధికతో బృంద
కరుదెంచి వసంతోత్సవములు, జల విహారములు మొదలగు సమస్త క్రీడలతో
పులినములను ధన్య మొనరించెను." ఈ కథనుబట్టియె యిది రుక్మిణీ
కరణమని తలంపనగును. దీనిలోని కవిత్వము రసవంతమై నాటి కవుల
కెందును తీసిపోవుటలేదు. ఇట్లుండియు దీని కేలనో ప్రచారము గలుగ
ఈ సమయమునకు పాతిక సంవత్సరములు రమారమి మునుముందు గజపతుల
బడిలో చైతన్యదేవుడు గౌడ దేశమునుండి బయలుదేరి గోదావరీ తీరమున
తన భక్తి సుధ నట వెల్లువ గట్టించెను. ఆ భక్తి వేణువు రాజధాని వరకు ప్ర
కొనుటకు వీలులేదు. ప్రాకియుండుట చేతనేనూతనమగు నీ రాధా ప్రస్తావ
చంద్రుడు వాఙ్మయములోనికి దీసికొని రాదలంచెను. కాని, చైతన్యరేఖ
పుటకు వెనుకాడెనని తోచుచున్నది.

విజయనగర రాజ్య పతనానంతరము తెలుగు వాఙ్మయలక్ష్మి తంజా
నకు బయలుదేరి కట్టినది. తంజాపురాంధ్ర నాయకులు తెలుగు భాషా పోష
పూనిరి. వీరు కృతికర్తలును, గృతిభర్తలును నై యాంధ్రభాష నృభివృద్ధి
ప్రభువుల సభలలోనె రాధా వాఙ్మయము తెలుగులో నించుక కాలూని
రాధాశబ్దము తెలుగు నాటిలో శాశ్వతముగా నెలకొల్పిన గౌరవము వీరు
వీరి యాదరణమున రాధికాసాంత్వనము రచింపబడినది. తెలుగు కోడె
కును కలకండవంటిదైన ఈ గ్రంథమును కొత్తగ పరిచయము చేయనక్కర
తద్గ్రంథకర్త్రియగు ముద్దుపళని సుప్రసిద్ధురాలు. ఆమె కవనము గూడ
గురియుచుండును. కాని ఈ గ్రంథ రచనమునం దామె యంతగా శ్రద్ధ వహిం
గానరాదు. ప్రాచీన సంస్కృత వాఙ్మయమునం దా పాత్ర యెట్లు పోషిం
తెలిసికొనుట కామె ప్రయత్నింపలేదు. సాధారణముగా నామె కాలమునాటి
చెప్పుకొనుచున్న కొన్ని జనశ్రుతుల నాధారముగా నుంచికొని యామె
రచింపబూనుకొనెను. అది ప్రబంధమగుటచేత దానిలో తా నుపయోగించిన
నామములను గురించి విచారించు టామె కవసరములేక పోయెనేమొ? ఇక
ప్రబంధమైనప్పుడు, తన పోషకుడగు రాజు కుల్లాసము కల్పించుట కట్టి
వ్రాయుచున్నప్పుడు పాత్రౌచిత్య విచారణము మాత్ర మేల లవసరపడియుండును
కావ్య సృష్టిలో రాధాపాత్రకు సంఘటిల్లిన యధఃపతనము ఇంతింత యని
భావోన్నతి, కల్పనాశక్తి, రససూర్ఫూర్తి యున్నంత మాత్రమున దానిని
నుపయోగించుట ఎవ్వరు నంగీకరింపరు. సమస్త మానవాదర్శ పురుషుడును
చార్యుడును నగు శ్రీ కృష్ణునకు ప్రేమపాత్రురాలగు నాయిక చేయదగిన
నందలి వర్ణనలు కన్పింపవమటకంటె నిచట విస్తరింప నొల్లను. మొత్తము
నా కావ్య రచనమునాటి కాంధ్రుల కా పాత్రను గురించి అంతియే తెలియును.
దేవు డాంధ్రమునుండి చిదంబరముగుండ మధురవరకు తన భక్తి
వెదజల్లుచు బోయినను దానియం దాంధ్రులకు విశ్వాస గౌరవము లుండుట
దీనివలన తెలియుచున్నది.

దీనికి ...వప నాంధ్రులలో ప్రచారముగల గ్రంథము రాధా మాధవ సం... దీనిని వెలిధ... వెంకటపతి రచించెను. ఇతడు క్రీ.శ. 1700 ప్రాంతముల నుండి... నని తలపబడుచున్నది. ఈ కావ్యము 'ముద్దు పళని కావ్యమునకు మేలు బంతి' ... అది నిజమే కాకగియున్నది. రాధికా సాంత్వనమున గన్పింపని కొన్ని నూతన... లిందు గలవు. పెండ్లిలేని రాధిక కితడు పెండ్లి చేసినాడు. కాని లోకమునకువలె ... వరుని పేరు తెలియదు. సాంత్వనములోని యిళాకళ్యాణమున కింద రాధా ... ప్రథమానురాగము వర్ణింపబడియున్నది. శుక సందేశము రెండిటియందును శ్రీదామునకు ...దులిం దుద్ధవుడు పేర్కొనబడినాడు. రాధా కృష్ణ సంవాద... యులు కల్పించినను ముద్దుపళని కృష్ణుడు రాధికాపాదములపై బడి పాదాహతిని ద... యుండ, పౌరుష మడ్డువచ్చినది కాబోలు, నితని కృష్ణుడు పాదదాసుడ ననిపా... చెప్ప సాహసించినాడు. సాంత్వనమునందలి రాధ బృందావనమునందె యుండిపో... గాని సంవాదములోని రాధ ద్వారకాపురి కేగి సవతులకు కయ్యమును గల్పించి తా... రించి రుక్మిణీ సమానత్వమును గ్రహింపగల్గినది. ఇందులోని మరొక విశేషము— శ్రీకృష్ణుని బెండ్లియాడినది. ఈ గ్రంథమునం దానాటికి రాధా కృష్ణ సంబంధ దురభిప్రాయముల బారద్రోలుటకు కవి చాల ప్రయత్నించెను. వాని వరుసల సరము, పాతివ్రత్యము వీనియొక్క యుచ్చాటనము కొరకు గవి చూపించిన ... వాదము, దృష్టాంతములు గమనించినచో నేటి కొందరు నవయువకుల సంస్కార ... కాతడే మార్గదర్శకుడైనట్లు తెలియగలదు. ఈత డెన్ని గౌడ ప్రాణాయామముల... మసి బూసి మారేడుకాయ జేసినను తన కావ్య ప్రపంచమున రాధను పతివ్రతను... బద్ధయగు ప్రియురాలిని కావింప లేకపోయెను. ఏమైనను ఇతడు రాధను కొం... కాదర్శప్రాయముగా జేయుటకు ప్రయత్నించెను.

తరువాత రాధామాధవ సమాగము,2 కన్పించుచున్నది. దీనిని నిశ్శంక ... పతి రచించెను. ఇందలి కథానాయికయగు రాధ కూడ నందుని చెల్లెలే. లేకలేక ... చిన్ని కుమారుని యశోద యింటిపనులలో సరిగా జూడదని నందుడు రాధను ... పోషణమునకు నియోగించెను. ఆమెయు నతని నల్లారు ముద్దుగా బెంచి పెద్ద... చేసెను. ఇంతలో రాధ బాగుగా వయసు వచ్చిన దవుటవలన తగిన బంధు... కిచ్చి పెండ్లి చేసెను. ఆమె కాపురమున కేగినది. తరువాత క్రమ క్రమముగా ... వయసుతో గూడ రాధానురాగము పెరుగజొచ్చినది. ఒకనాడు మనసు ప... కృష్ణుడొక ముదియవ్వను జీరి రాధకడకు బంపెను. ఆమెయు లోకమునకు ...

2. అముద్రిత ప్రతి. చెన్నపురి ప్రా. లి. పుస్తక భాండారము.

అభ్యంగనం

1934 నాటి సంక్రాంతి సంచిక

చున్న రాధ, కందుకు తగిన కొన్ని వివిధ్యాములు రాధ యమునా తీరమున కరుదెంచి కృష్ణుని ఇదియును నైతికాదర్శమున బార్వపు గ్రంథ విచిత్రమగు కథ కలదు—

శ్రోతలు "రాధ నేల శ్రీ కృష్ణు డిట్లు విరి. సూతు డిట్లు చెప్ప దొడంగెను? "సమ సధార్థమును ఇంద్రదోపేంద్రులు పంచుకొని రొమ్ము నెక్కించుకొనెను. అపుడు వారితో యను నామెను విష్ణువు సేవకురాలినిగా గ్రహి మందర సానువుల శృంగార క్రీడల దేలుచున్న రాక యభ్యంతరమును గల్గించెను. దీని కిందిర బుట్టు' మని శపించెను. (అది యాకాలమున ఆమెను ప్రార్థించి తమ్మాలమున గృష్ణనుగ్రహమ నేను నంద నందనుడనై జనియింతును గావున నీ లభించుననియు నచ్చజెప్పెవందున నామె నందుని యనుగ్రహామునకు పాత్రురాలయ్యెను."ఇదియే కథ చున్న గ్రంథాధారము. దీని వెచట కవి సేకరించె రాధా కృష్ణ విలాసము. 3 ఇది కృష్ణదాసు కృష్ణద రసాలంకృతమని గద్యలో జెప్పబడియున్నది.

దీనిలోని కథా సంగ్రహ మిది: "కృష్ణ ...పురము వెళ్ళెను. మరల గోకులము ముగు ...యుండిరి. వారిలో పెద్ద భాగము రాధది. చెలిక చెప్పి కృష్ణుని దోడ్కొని రమ్మని ద్వారక కే ద్వారక కేగి రుక్మిణీ సమేతుడై యున్న కృష్ణుని వారందరి క్షేమము అడిగెను. దూతిక ... కష్టములు వెళ్ళబాడి రాధ పంపిన హార ... లేదని, భౌతిక సౌఖ్య వాంఛల గుములజేయు ... నీ కొక వృత్తాంతము జెప్పుదునని రుక్మిణి ... వెంట దోడికొని మందిరమున కేగి సుఖాసీను ... గూర్చి ప్రశ్నించెను. ఆమె గీత గోవిందానుసార మాగిపోయినది. ఇందును 'వచ్చి శృంగారపు' ... మవుటచే నేమియును చెప్ప వీలులేదు. ... చిన సంస్కృత వాఙ్మయ వాసన లాంధ్రులక

గోపీనాథుని వెంకటపతి తెనిగించిన ... నూతన యుగమును తెలుగు నాటిలో వెల ... యొక భాగమని చెప్పినచో చైతన్య దేవుని గలిగిన గౌరవాదులు తెలిపినట్లే కాగలదు. అన్నియు బుంజీభవించియున్నవి. ఇందలి రాధ ... సర్వ సృష్టి సంచాలిని; సంహారిణి; ఆమె ముగురు ... శ్రీకృష్ణునకు గూడ ధ్యేయురాలు. ఇటు లెంత ... గావించు కథ లెన్నియో దానిలో గలవు. వాని ... కాని యొకసారి యథఃపతితయై నీచశృంగార ... స్వరూపిణియు, మహాప్రకృతియు నైపోయిన ... దేవీభాగవతము వచ్చి దెచ్చినది. కాని ... ప్రచారములోనికి రాలేదు. కింకవీంద్రు ... దేవీభాగవతము దెలిగించి ముద్రింపించిరి. ... స్మరింపబడదగినది. దీనివలన రాధా స్వరూపము భిన్నమని యాంధ్రు లెరుగగలిగిరి. ఈ ... కథా కౌముదియు, బ్రహ్మవైవర్త పురాణపు ... నవి. వెంకట పార్వతీశ్వర కవులయొక్కయు, ... రౌంద రఘునాతన కవుల యొక్కయు ... వివ్యాఖ్యలలో నీ నూతన తత్త్వము ... కం... జన సామాన్యమునందు రాధయొక్క తోచ్చకిసది, పానుగంటివారి పరమార్థ రాధా నే డెప్పుమో గ్రంథములు రాధా చరిత్రమును ... ఆవి మున్నగు నిచట పేర్కొన జాలనందుల కాలమున నాంధ్రులు రాధ నెరుంగరనియు, నన్నించుచున్నదే యనియు కాలక్రమమున సం యొక్క ఆధునాతనమూర్తి వారి లక్ష్యమును వంగ భాషానువాదములచేతను, వంగీయ శిల్పమ యం దొక నూతనత్వమును వెలయించుచు నును మరొక్కవ్వరు విస్మరించెదను. పాంకో...

...ప్పి యొప్పించెను. ఆడిన మాట తప్పక ...నను గ్రహామునకు బాత్రరాలయ్యెను. ...లకు దోడబుట్టువే కాని ...లో నొక ... మింపవలసి వచ్చె"నని కట... ప్రశ్నిం ... ద మథన కాలమున జన్మించిన దివ్య ... విష్ణువు కౌస్తుభమును, లక్ష్మిని ...ట్టిన యచ్చర కన్నెలలో 'హరిహారిణి' ...చెను. తరువాత నొకనాడు నేసగిలో లక్ష్మీ నారాయణులకు హరిహారిణి ... యోచలేక 'నీవు మగనాలి భూమిం ... తలకు విధించు నొక శి... గాబోలు.) ...ప బడయ నాతడు ...లోకమున ...ను జనింపుమనియు, ... నా సేవ ...ల్లలై పుట్టే యతని ... యాతని ...ల్లనికి రాధ మేనత్తయగు... కల్పించు ... తెలియరాదు. పిదప ... కనదగినది ...నిచే రచింపబడినది. ... త గోవింద

...ను బృందావనము ... ద్వారకలో ... చూడలేదు. గోపిక ... కలు లే ... నొకర్తును చేరబిలిచి ... యవస్థను ...ది. ఆమె సముద్రము ... వాడ దాటి ...ర్శించెను. శ్రీకృష్ణుడు ...లములోని ... జెప్పుచు ... ఆ యామె ... కృష్ణుండది గ్రహించి ... మరువ ... దీర్ఘోచ్ఛ్వాస మొ... ...వాంతమును ...యమున కంపెను. రుక్మిణి ... దూతిని ...ంచి రాధా కృష్ణుల పూర్వ ... సంబంధము ... వర్ణింపసాగెను." ఇం... తో గ్రంథ ...ంకులు లేకపోలేదు. ... మనమగ్న ...పుటికిని రాధా చరిత్ర... ను గురిం ... చేరవచ్చినవని చెప్పవచ్చు.

...కృష్ణ జన్మఖండము ... చరిత్రము ...చినది. అది బ్రహ్మ ... సర్వములో ... సిద్ధాంతము నేడ... వాంధ్రులకు ...నిలో నేటి రాధాతత్త్వ ... బుహ ... నవి గాదు; త్రిమూర్తు... కతీతురాలు; ... మూలపుటమ్మ; ప్రకృ... స్వరూపిణి; ... గలదు. ఈ తత్త్వము ... విస్పష్టము ...టే బేర్కొనుట కిచట ... వావు లేదు. ...రంబయి యున్న రాధ ... వలన శక్తి ... దీనికి మూలుగు ... యూరాధ్యని ... యింకను ముద్రింపబ... కపోవుటచేత ...ంటాచంచానను' శ్రీ కొం... లేకుండ ... వారి దేవీభాగవతము ... ఇచట ...గార్యోక్త ప్రబంధ ... గావమునకున్న ... కు చిలకపాటి రామాను... ర్శగారి గోపీ ... గద్యానువాదమును నుత్తే... కలి ంచి ...హితీ సమితి సభ్యులయొ... యు, మరి ... గీతములు, వంగ భా... నువాదములు ...నాస మొనంగ జాలినవి. వీనియన్నిటి ... ప్రాచీనానౌచిత్య క్షాళన... కు మిక్కిలి ...కృష్ణ నాటకము. ఈ ... త్త వింతలో సంబంధించినవి ప్రమరిం... బడుచున్నవి. ... జింతిల్లుచున్నాను. ఇం... రకు ప్రాచీన ... నెరుగగల్గిన రాధ ... సంబంధములలో ...కృత వాఙ్మయ సాహ... త్యముతో రాధ ... చేరువయ్యెననియు ... సంస్కృత ... లనను ఆంధ్ర వాఙ్మయ ... రిష్కారముల దనియు తెల్పితిని. దీని యాథార్థ్య ... మా, సెలవు.

3. అవధ్య... ... పుస్తక ... భాండాగారము

కాబో... గ్రంథకర్తలకు కొన్ని సూచనలు (నాయూహా ప్రపంచము...
[1933 శ్రీముఖ సంవత్సరాదిసంచిక

కాబోయే గ్రంథకర్తలకు కొన్ని సూచనలు (నాయూహా ప్రపం...
[1933 శ్రీముఖ సంవత్సరాదిసంచి...

అప్రమత్తులై వుండండి

•

రైల్వే క్రాస్లు జాగ్రత్తగా దాటండి

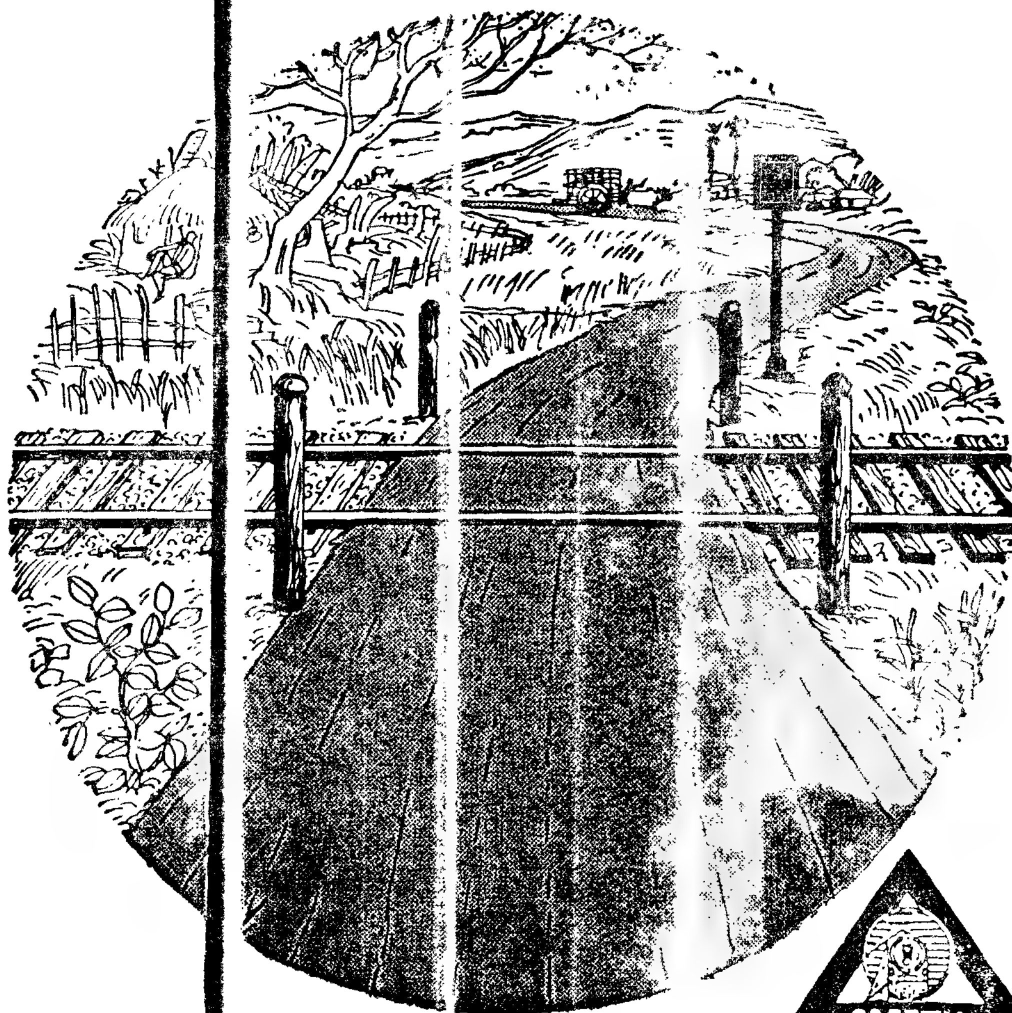
•

ఇది!

కాపలివాడు లేని
లెవల్ క్రాసింగ్

•

ఇండియాలో ఇలాంటివి
20,000 క్రాసింగులున్నాయి

రోడ్లు ఉపయోగించేవారి క్షేమం కోరి, రైల్వే బోర్డుకు చెందిన
భద్రతా శాఖచే ప్రకటించబడింది.

[1934 భా: సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

తెనుంగు శైలి

కవికొండల వేంకటరావు

[1934 భా: సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

పురాణములనుండి :

ఎన్నయ

జగంబులు పుట్టించను మనుపను నమ రించను గర్తలైన దేవ కు నొట్లు నమి నెగ్గు లేదు. నేను గర్మభూమిని జనిం చి కర్మఠుండనైతి.

తిక్కన

ఈ రెండు దెలుంగులవారును బంచి క చి ముఖంబున్న నఖిల ప్రజకును మోరం గుం గావున నట్లు చేసి యుండె త దీవనలు వడయువయు

ఎఱ్ఱాప్రగడ :

నీ గౌరవంబంటియు నెఱింగి కాదె వసిష్ఠ మానుండైన మహా నారాధిం చుటకు వీయుందు భారం బెక్కించెడ.

ప్రబంధములనుండి :

మనుచరిత్ర:

అమి నల్లైన యక్కలకరి వలుకుల లికి గలిగింకుం బలిన గ ం జెలుకు లుకాడు వరించు విరిదమ్మి గొంకతలు.

పారిజాతాపహరణము:

ఇవ్విధంబున నభీష్టఫలసిద్ధి సంతోషిత ంతులును, నిఖిలలోకైక న్యాయ మావ మహోమహిమోదాత్తులు నై నిరంతర వర్ధిష్ణు లగు నా వల కృష్ణులను

శృంగారనైషధము :

ఇట్లు తర్షితుండై రాజమార్గంబున నిరర్గళ వేగంబునం జని కుంజర ము సుందరంబగు రాజమందిరంబు డాసి.

విజయవిలాసము :

ముముక్షుజన హృదయంగమంబగు త్రివేణి సంగమంబున దానంబులు యచ్చట మా వు నారాధించి, భవరసానుభవభీరుసాన్క్రోశంబగు పంచ బవేశించి.

ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము ;

దానవే ద్రా, నీ పలికినట్లు మన మిరుదెగలవారము ం గశ్యపు వంతాన సి మన యి వివాదంబులు నతండ తీర్ప నర్హుండు.

పదములు, కీర్తనములు, కథలునుండి:

రామదాసుచరిత్ర:

ఓ భద్రాద్రీశ్వరా! నేను పూర్వజన్మంబున జేసిన కర్మశేషమో, లేక కు పాత్రుం ను గాననియో. ఈ దుర్మదులచే గొట్టించుటకు మనస్సు ఇవ్విధంబుగా నన్నుం జేయించుట తగునా యని స్తుతిచేయుచున్నాను.

మైరావణచరిత్ర :

ఓ , అనేకకోట్ల రాక్షసులు యుద్ధము గోరి వచ్చుచున్నారు. వి నీకు బలి ఇవ్వబోవుచున్నాను. ఈ రామ సౌమిత్రులను......

మా కెంతో ప్రియమైన పనామాకు సంబం- ధించిన సంగతులు

1 హాయినిగొలిపే పొగనిచ్చుటకు ఏరి కోరి కలిపిన వర్జీనియా పొగాకుల మిశ్రమమే మీ పనామా :

2 ఆ తరగతి బ్రాండ్‌ల అమ్మకంలో అగ్రస్థానం అందుకొని భారత దేశమందంతటా ప్రజాదరణతో పేరుపొందినది మీ పనామా.

3 దేశములో ఎక్కువగా చాల భాగములందు వాడబడేది మీ పనామా.

4 ఈనాడు ప్రాముఖ్యతకు వచ్చిన 20 సిగరెట్లుండే ప్యాకెట్లను ఎన్నో ఏండ్లక్రితమే జనులలోనికి తెచ్చిన మొట్టమొదటి బ్రాండ్ మీ పనామా.

ధూమపానప నకు,
బహూకరించు కు
మంచి ఆహ్లా కరమైనవి
పనా మా

గోల్డెన్ టొబాకో కంపెనీ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్,

బొంబాయి - 56

భారతదేశమందు ఇట్టి పరిశ్రమల్లో పెద్ద స్వదేశీయ సంస్థ

GT. (P) 635 A TL Greens' dvtg.

భారతి పత్రిక:

విష్ణుభక్తిలేనివాడు శూద్రుండగు. నాయెడ భక్తి గలిగి చండాలుడైన మహానీయుడు బుద్ధిమంతులకు పూజితుండగు.

సర్వాయి పాపడు కథ:

పన్నెండుమంది నేస్తులాతో శకునాలు చూస్తూవుంటె వాళ్ళ యెల్ల ఒక్క మైన చిక్కుతీసి కొప్పుబెట్టి శ్రీగంధపు చుక్కబెట్టి హంసలామొగ్గ రవికె రీకు మీద తొడిగినాది. కండ్లకు కాటిక వేసి వంట్లకు దాసీనా వేసి బోరెడు పూలు వేసుకోని బొమ్మంచు చీరెగట్టి పిల్లవాణ్ణి చంకపెట్టి కూటిబుట్ట యెత్తుకొని యెదురుకుండ తాను వచ్చి పెళ్ళ పెళ్ళున తుమ్మినాది ఆ యెల్లమ్మ.

నేటి యొక నాటకము:

తరువాత నో ప్రభూ, ముస్సు మూర్తులైన మునిబాలుండు నిద్రనుండి లేచి నట్లు లేవ నా సోదరు లిద్దరు నితాంత సంతోషక్రాంతస్వాంతులై

నేటి యొక నవల:

ఆ నలువురు నా నూతన పురుషుని తోలోన ప్రవేశించి మందిర ద్వారంబులను మూసివైచిరి. లోన కేమి జరుగునో వినుట కామెకు కుతూహల ముదయించెను.

నేటి మరికొన్ని విధముల రచనలనుండి:

లండను పత్రికా సమాచారము:

వేర్వేరు సంఘముల ప్రతినిధులతో సంప్రతించి అందరికిని సమ్మత మగు నట్లుగా సాంఘిక సమస్యను పరిష్కరించు ఏర్పాటేదియు చేయలేక పోతినని ప్రకటించుట కెంతో విచారమును చిన్నదనము కలుగుచున్నది

పల్లెటూరి కథలు:

కరణం సంక్రాంతి పండుగకు అల్లుణ్ణి తీసుకు రావడానికి వెళ్లాడు. పడవ దగ్గరకు రాలేదనే కోపంతో అల్లుడు పండుగకు రానన్నాడు.

చిత్రాంగి:

కావి మీరు పాడుంకాయిలోటే స జంగా పుట్టార్టగా?

ఏమమ్మా, మా మామగారు వచ్చారు అందర్నీ యింట్లోకి పమ్మంటున్నారు. మాకు రాణిని కాబోతున్నావు. ఇదేం వేష మాయనముందే?

సలభపాకశాస్త్రము

ఒక్కుదుశేర్ల నీళ్లుపట్టే కళాయి పాత్రలో నాలుగుశేర్ల నీళ్లుపోసి పొయిమీద కాచవలెను.

నేటి పత్రికలనుండి:

ఆంధ్రభూమి:

బైబిలునందు ఒక కథ కలదు. ఇసుకమీద నొకటియు, రాతిమీద రెండు ఇండ్లు కట్టబడినవి.

గృహలక్ష్మి:

దేశారాధకుల 'మనుకొనుచున్నవారు' లెస్సగ యోచించి ఈ మహాలోచన దేశాభ్యుదయము అట్టి యువాయికుల యోగ క్షేమములపై నాధారపడి యున్నదనుసత్యమ. ......

ఆంధ్రపత్రిక:

వాయువిమానములనుండి బాంబులను విసరు పద్ధతి హిందూ దేశమునందే గాక ఇంగ్లండులో గూడ ఏహ్యత గలిగించె ననుటకు సందియము లేదు.

కృష్ణాపత్రిక:

బర్మా విభజనమును కన్నియు అమారగుచున్నవి. బర్మా ప్రజలు దీని నంగీకరింతురో లేదో తెలియక పూర్వమే.

వాడుకనుండి:

రైతు మాటలు:

ఏ ముకండి ఈ వావలు. బుడంకరలు కోసుకునేవాళ్లకి నష్టం. ఏ మీదుం యి. కొన్ని కోతకు సిద్ధంగా ఉంటాయి. ఊడుపుచేలకు కొంచెం కోండి. తెగులు పట్టిందంటారు. దాని క్యాస్త మెరుగు. కందిచేలు చస్తాయి

ఒక ఇల్లాలు మాటలు;

టిపిల్లల పోట్లాటలు. ఎందుకంటాం మనం—అవసరం అగ్గిపెట్టె గుల్లలకు. అవి యెంతో పనిముట్లు అవి వాళ్లకు.

ఒక కూలివాని మాటలు:

బిడ్డన్నే అబద్ధ మాడుకుంటే నాకేం వస్తుంది? పని చేసేవాణ్ని మాడుకు రానా?

అలవాటు—2

[1934 భావ సంవత్సరాది సంచికనుండి]

(ప్రబంధసుందరి—సాదృశ్యమే నిజమైనచో. (బాలకవుల కుపయోగ పడుటకు చిత్రము) [1934 భావ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

క్రాపింగుల గ్యాలరీ—(కొన్ని సూచనలు)

[1934 భావ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఈ ప్రకారముగా యథాలాపముగ జదివిన మండి, ఏన్నమసిమండి మనము భాషను సేకరిం తెనుగుభాషను వ్రాయుచున్నారో, ఎంతమంది గున్నట్టగపించు—తెనుగు జాతికి జెందినవా రెవ కోట్లమంది మారువలుకునట్టు.

కాని తెనుగుజాతిని గుఱించి తెలిసికొనవల వారిని వరుసగ నిలువబెట్టి వారి ముఖవర్చస్సు గమ తెనుగు జాతియని యనుకొనుటలో నేవో కొన్ని గొనుచున్నవి. ఆ లక్షణము లున్న జనుల నందఱిని అలాగుననే తెనుగు శైలిని గుఱించి తెలిసికొనుట మాటలాడు, వ్రాయు సమస్తమును సేకరించి వి గాదు. కాని తెనుగు శైలి యని యనుకొనుట పొందిక, ఏస, నడక, నాలుకపై దొండవించుచు దది నిర్వచింపబడనేరనిది; అనుభవించవలసినది. దార తినుటలో మనకుఁ దట్టు తీయందనమని యన్నఁ దెనుగును వాడుటలోఁ దట్టు నొకాన నా యీ వ్యాసముయొక్క యభిప్రాయములన గున మాటలాడుచు నందఱి యుచ్చరించు పొందిక బోధపడదు.

తెనుగునకును సంస్కృతమునకును నవిన మునకుఁ, దెనుగునకు నాంగ్లేయమునకు సంపర్క గన్నడమునకు మైత్రి యున్నది. తెనుగు బంగాళీ యివి యన్యోన్య పరిచయములేనివి కావు. కాఁబట్టి కొనవలెనన్నఁ, దెనుగుశైలి కనిపెట్టవలెనన్న వ వలెను? సంస్కృత సంబంధములేని, తురకము, మరాఠీ, హిందీ, బంగాళము—వీని సంపర్కములేని దానిని గ్రహించుకొనవలసియుండును. అదెట్లని వచ్చును.

ఒక యావు పాలును మఱియొక యావు నవే తెనుగు సంస్కృతములు. వానిని విడుదీయు పాలు కలసి పోయినట్లు కలసి పోయినవే తెనుగు మండి యొకదానిని విడదీయుటెట్లు? అని ఈ తెలిసికొనుట యసాధ్యముగఁ బొడగట్టవచ్చును.

అయినప్పటికిని నిదానించి చూడవలెను. నడుమ నిల్చి తెనుగునకు దిగుమందుము. చట ముక్కలను నాల్గింటినిం గొనుడు. బజారుల కబుర్లు, పాలావిుఁదఁ బదాల, దెనుగు నుడికార వ్వుడు హృదయ మాంధ్రోద్దీపితమై "ఇది బుల కెక్కించుకొనుడు. దాని నాధారభూతముగ యని యోజించుడు. అది నా మనవి.

అట్లు విమర్శించునప్పుడు ముఖ్యముగ న దెనుగుభాష యున్నది. అది పోలేదు. అది యప టించుచున్నది." అని. "ఎల్లప్పు డట్లనే మాటలా గలవార మైతిమా!" అని కూడ నూహా పోపుట విరంతర మాంధ్ర భూమిగ నుండఁ దలపోసికొను తరము తెనుగు నాలుకగ నుండ వాంఛింతు.

కాని యొకప్పు డాంధ్రరాష్ట్ర మనుకొను పోయినచో నది యాంధ్ర రాష్ట్ర మెట్లు కా యున్న మన యీ నాలుక యాంగ్లేయమున హిందీ గలచి, తెనుగు చవికి వెలియగుచున్నా వ ద్రాష్ట మున్నంత, తెనుగు మనిషిని గుర్తించుట గలనంపై నను 'నిట తెనుగుశైలి కలదు' అని స వెనవలెనన్న నొకటే సాధనము. తెనుగువ మానము వహించుచు, తెనుగు వచ్చినవారితోఁ బదే పుస్తకములను విరివిగఁ బఠించుచు, 'తెనుగు తె భక్తులలోఁ బ్రత్యక్ష మొనరించుకొందుమేని తె వినదించు.

అప్పుడు మీరు మఱచిపోదురు నారికేళ అను మాటలు, గ్రామ్య గ్రాంధిక విభజనములు.

పుస్తకముమండి, చూచి ప్రతిక గమనించి చూచితిమా, ఎంతమంది డుచున్నారో అన్ని విధ ల తెను యి యున్న 'నేమ నేమ' ని కొన్ని

మనన్న మూడుకోట్లమం తెనుగు ంచుచున్నామా? గమనింప గలమా? లక్షణములు హృదయా ంబనము తెనుగు వారినిగ గుర్తించు న్నాము. స్తను. మనకు తెనుగువా ందఱును గ్రహించుటలు సాధ్యమా! ఒ నాటికి మన కేదో యొకవిధమ మాటల డును. విజముగ నా య ద్దేశ్యమం పంచదార తీపి' యని ఏ , పంచ యర్థము. అట్లే తె గుశైలి యొయ్యారపు టుచ్చా . కావున బార్తిగ నెఱుంగవలెన ని తెను ుట్టిదని స్మరణకుఁ దెచ్చు కొన్నఁగాని

ావ మున్నది. తెనుగున దురక మున్నది. తెనుగునకు న మునకుఁ తెనుగు హిందీ, తెనుగ మరాఠీ— కేవలము తెనుగుదృష్టి లవరచు ము ఎట్టి దృక్పథము నిలువ ఆంగ్లేయము, కన్నడము, అరవము, యొకానొక నైజపుఁ బో బోవు పెక్కుమందికి సంశయ ఒడము

లును గలసిపోయినట్లు లసిపోయి ట్లు? పంచదార కా యము రకము ఆంగ్లేయము. పీ నొకదాని మ్ముగ నందఱ క న్నిసర్గ దెనుగు

నము హూణభాషను మ లాడుచు న వలెనే చిపట్టుకొన్న ట తెనుగు గుద్దులాటల, సరా , ఇండ్ల సమయోచితముగ పల్కెడలు " గనిపించును. అది మనం జేసికొని తెనుగు శైలి యేమికో

గోచరించున దిది—" కింకను ప్పట బయల్వెడలి భా ము బ్రక యట్లనే భావమును ంకటింప ను గద్దు. భూమి వే కారముగ న్నారమో మన నాలుక డ విరం

గము ఉత్కళ రాష్ట్ర గలసి యొకప్పు డంతయు దెనిగై జఠించి, సంస్కృత ను నేర్చి, తో యింతో. అయినప్ప కుత్కళ నినామా? అట్లే ఎన్న భాషల రింపక మానదు. అది క్రమముగ ని జూచుచు, తెనుగుదే ం దఖి దే తెనుగున మాటలాడు , తెనుగు గు తెనుగు' అని ద శ్రద్ధా గుశైలి యూరక కర్ణ టంబుల

ము, ద్రాక్షాపాకము, కదళీపాకము ప్పుడు మీకుఁ దట్టగల తెనుగు

వారికే యున్న వదియొక తెనుగు నుడికారముయొక్క పొందికలు మాటకాదు. తెనుగు పదములు తక్కువపెట్టి, సంస్కృత సమాసములు జొనిపి, తెను రి కర్థము గాకుండ వ్రాసిన పుస్తకముయొక్క సందర్భమున వడిన పదము. అట్లనే ద్రాక్షాపాక కదళీపాక శబ్దములు ములు తెనుగు రు పుస్తకములు వ్రాయుటలోఁగాని, తెనుగు నిజమన చుటలోఁగాని పపకరించవు. సంస్కృతము బాగుగ వచ్చిన తెనుగువానికి పాక గ్రంథము త గుంజనే యిచ్చి దిగమ్రింగుట కనువుపడును. సంస్కృ యాంగ్లేయ ప్పుడు వచ్చిన వానికిఁ 'గురిఢీ' కావచ్చును. భాషజ్ఞా యొకానొక మము సులభముగ నర్థమగుట, కాకపోవుట యనునది తె నిర్వచింపనేరదు.

శైలి మాటల పొందిక, వాక్యముల కూర్పు, ఒక మానవుఁ డొక తన భావమును ముగ వెల్లడించుట. తెనుగు శైలియన్న తెనుగు మాటల తెనుగుకూర్పు, నుగుసమాతము. పురాణ పఠనమందుఁ దెనుగువారి మాటల ఏస, నడక వేఱు ప్రబంధపక్కి వేఱు; పదములు పాటలు విన్నప్పుడు వేఱు.

ఎంత మార్పు చెందినను నా యీ మాటలు తెనుగువారిచే నిరం యీ సందర్భ ందు వాడబడుచు, "ఇది తెనుగు నుడికారము" అని చుండును. కా ప్రతి తెనుగు వానిని నేను నేడు హెచ్చరించునది, "ఇందు తము హెచ్చా, నుగు హెచ్చా? ఇందు సంస్కృతము దెనుగు కలగలపు వీ రితర భాష నేర్చి వ్రాయుచున్నారా, నేర్వక వ్రాయుచున్నారా?" అని పరీక్షకుం ది మాట, మాట, నక్షర మక్షరము విడదీసి చదువక నేకమున 'ఇది తెనుగు పురాణ శైలియా? ఇది తెనుగు ప్రబంధ శైలియా? తెనుగు గేయ లియా?' అని ప్రబోధించుకొనుట శ్రేయస్కరము." అని

అందు కర్తల యెవరికిఁ గలదన్న నెవ రెన్ని తెనుగు పురాణము యెవ రెన్ని తె ప్రబంధములను జదివి, ఎవ రెన్ని తెనుగు గేయములను బాడి దించుచు ఎం యానంద మున్నదో గ్రహింప దొరకొందురో వారికే యా కలదు.

ప్రబంధములలోని విరహము

యతిప్రాస మహాసభ

ఇంద్రకంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి

[1936 ఉగాది సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

క

తెల్లవారి చూసేసరికి సారంగధరుడి గట్టమీద ఒక పెద్ద తాటాకు పందిరి, దాని పైనీ—కిందా—మామిడాకు తోరణా, రంగు రంగుల జెండాలు, ఎరుపు, పచ్చ, నీలం కాగితాల గొలుసులూ, బుట్టలూ, లేతగాలికి వూగుతూ కి...ల పండువుగా కనిపిస్తున్నవి. ఆ పందిరికి చుట్టూ చిన్న ...న్న కొత్త తాటాకు పాకలు అందంగా బారులుతీరి వీథులు వీథులుగా ఉన్నాయి.

ఉదయం 7 గంటలయింది. బాలస...ర్యుని బంగారు కాంతిలో జైలు రోడ్డు మొదలుకొని మెట్టదాకా 'దయచేయుడు. ...యచేయుడు' అన్న ఆహ్వానపు టట్ట...లకు అంతులేదు. వీరభద్రపురంనుంచి ...శలింగంతోటకు ఏదో... మీద పోతున్న నన్ను చూసి మిత్రులు సూర్యనారాయణ ...స్త్రిగారూ, సీతాపతిగారూ తొందరగా, "శాస్త్రీ, చప్పున రావాలి. గొప్ప తమాషా ...రిగిపోతోంది. పరుగులమీద పోవాలి ర"మ్మన్నారు. "ఊఁ. ఏదో రాగిశాసనమో, మరణ శా...సనమో దొరికింది కాబోలు' అని నవ్వుతూ "ఆగండి. ఏమిటా తొందర?" అన్నాను. 'కవిత్వంచేసి చంపక రండి! వస్తేగాని చెప్పం" అన్నారు. "పదండి" అని బయ...దేరాను.

ఖ

సీతాపతిగారు ముందు నడుస్తున్నా... ఎట్టకేలకు మెట్ట సమీపించాం. పెద్ద తాటాకు పందిరి ఏదో సభాభవనంలాగా ...పిస్తోంది. "కొంపదీసి ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు అభినవ కవులకు జడిసి ఇక్కడ ...గడం లేదు కదా" అన్నా సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారితో. "అంతకన్న ఒక మహాసంస్థ ...ఒహ టిక్కడ లేవదీశా...య్యా మహా...ను భావా" అని తీర్చిన 'ఆర్చి' ఒకటి చూపి...గారు. దానిమీద "అఖిలాంధ్ర యతిప్రాస మహాజనసభ" అనే కాకి బంగారం అక్ష...రాలు జిగజిగమన్నాయి ఒక్కసారి. సీతాపతి గారు మాతో రహస్యంగా "ఇక్కడ మన వా...రెవరెమో ఎవ్వరికీ తెలియనీయడదు. తెలిస్తే వీళ్లు మనను చంపేస్తారు. జాగ్రత్త" అ...ని హెచ్చరించారు.

గ

బారులు తీరిన తాటాకుపాకల మె...దటి శ్రేణిలో వెళ్లి ని...లుచున్నాం. విదా నించి సీతాపతిగారు ఒక పాకదగ్గరకు నడిచా...రు. మేము వెంబడించాం. ఆ పాకకు ఒక వైపున 'ఓరుగల్లు ప్రతినిధులు' అని వ్రా...సబడిన ఒక అట్ట వ్రేలాడుతున్నది. పాక నిండా ప్రతినిధులు 'కోదండరామునకు జై' ...ని కోలాహలం చేస్తున్నారు. సీతాపతిగారు చూపుడు వేలు తిప్పుతూ "అదిగో అం...లో వారి కందరికీ నాయకుడుగా 'అజమా యిషీ' చేస్తున్న ఆ డబుల్ పన్నామనిషి ...నఘం'గారు. ఈయన ఐమ్మెర పోతరాజు గారికి నయాన మేనత్త కొడుకు. ఆయన ...క్కను పరుపుచుట్ట కానుకుని కూర్చునా యన 'అమరం'గారు. యీాయనా 'అమలం' 'విమలం', 'ప్రతిపలం' ఒక వేలువిడిచిన పెత్తల్లి పింతల్లి బిడ్డలు. వీరి ఎడంపక్కన కూర్చున్న కుర్రవాడు '...' అతనిపక్క వాడు ఆతని ఆత్మబంధువు 'మతి'" అని చె...ప్పి, ఈ మూల కూనిరాగాలు తీస్తున్నాయన ఎవరు చెప్మా అని ఆలోచిస్తుండగా "ఓన్ ...యన 'పరగం' గారండీ" అన్నా కొంటెగా. "రైటో. పదండి ముందు" కన్నారు సీత...పతిగారు.

ఘ

అది కొండవీటి ప్రతినిధులున్న బస. 'నమస్సాంబశివాయ' అనే కలకలం ...ాకు దూరానికే వినబడిం. అంతా కుస్తీ చేసి వస్తారు జదర స్తీగా ఉన్నారు. దగ్గ...ఏ వెడితే తంతారేమో అన్న భయంమీద ఓరగా విలుచున్నాం. సీతాపతిగారు ఎవరికోస...ం వెదికి వెదికి ఉండబట్ట...క పాకలో దూరి "అయ్యా, ధరాదేవిగారు రాలేదేమండీ?" అని ...డిగారు. పాకంతా గొల్లుమని నవ్వి "ఈసభా కార్యక్రమం ఏమీ తెలియదు కాబోలు. ఈ మహాసభకు మా ధరాదేవిగారే అధ్యక్షత వహిస్తారు. వారు ...వేరోన సన్మాన సభలు, స్వాగతపత్రాలూ వీధీ ...గామం లేకుండా అందుకుంటూ ఉదయం 9 గంటల రైలుకి ...ద వస్తున్నారు. బ్రహ్మాండమైన ఊరే ...ంపుతో గోదావరి స్టేషనుకు వెళుతున్నాం' అన్నారు.

నన్నగా సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు.

నేను కొంటెగా అందులో ఒకాయనను "అయ్యా, తమపే రెవరండీ!' అతడు ...బకు బెత్తెడు చూసినట్టు చూసి "రాజమండ్రీ కుర్రాళ్లకి ... కనిపించడంలేదు. ఏనాడూ మమ్మల్ని చూస్తేగా" అన్నాడు 'గుసా' అయి... గుతే తప్పండీ?" అని సీతాపతిగారు సర్ది, "శాస్త్రీ తంటా తెచ్చావూ! ... రంగం చెడుతుంది. నేను చెబుతా వినండి. ఇదిగో! మనమీద మండిపడిన... వాడు 'కాలి' గాడు. వాడి పక్కవాడు 'పంటిన'వాడు. ఆరుద్రాక్షతావళం ...యన 'ఒరిమ' గారు. అతని కెదురుగుండా ఆ వెర్రి మొహంవాడు 'అర్థి.' వడిగా వరిగెత్తేవాడు 'వికం' గారు." అని చెబుతూ ముందుకు నడిచారు.

ఙ

ఇంకొకపాక. అది 'జమీందారీ' ఫాయా మనుష్యు లుండదగినంత తయారు చేశారు. ఆ 'రాతిరియుం బవల్ మరపురాని హొయలు' చూస్తే సామ్రాజ్యం పంచుకు అనుభవిస్తున్న దర్జా గోచరిస్తుంది. పరచిన పట్టు ఒక పెద్దమనిషి హుక్కా పీలుస్తూ 'ఫక్రుద్దీన్‌షా' లా ఉన్నాడు. సీతాపతి చూచి "ఓహో! వీరు విజయనగర ప్రతినిధులండీ. ఆ హుక్కా పీలుస్తున్నాయ... మొల్లం'గారు. మాంచి హుషారైనవాడు. ఇటువెంపు చూస్తున్నాడే అత... ఇతడు ...ద్దన్నగారి దత్తపుత్రుడు. ఆ పొడుగాటివాడు 'వావిరి'. ఇతనికీ భట్రాజుగారికే మహాదోస్తీ. ఆ పొట్టి దుబ్బుకుర్రాడు 'సారిది' ఆ పా...స్తున్నవాడు 'తలమే'. ఎలాగో వచ్చి వీళ్లల్లో పడ్డాడు." అన్నారు. "ఆ ... వీరిలో ఉన్నాడు' అన్నారు సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు. నేను గుర్తించి ... తవతవపాటుబు. అరుగో స్త్రీ ప్రతినిధులు—ఈ బక్కపలచని జూకాలా... జయాన.' ఆ ...చ్చ చీరావిడ 'భీతహరిణేక్షణ.' ఆ పడుచు 'శతపత్రేక్షణ.' ...రుగా కూచుని వెర్రిమొహంవేసి యేమీతోచక 'క్రతూత్సవ సంధాయక... చుట్ట అంటిస్తున్నవాడు 'కైతవ కుసుమశరాసనుడు.'" అనేసరికి వా... పొట్టలు పగిలేట్టు నవ్వుతూ ఈ పై ప్రతినిధులతో శాస్త్రి ఎట్లాగూ తం... అసలు మన పని చెడుతుంది అని సభాభవనంలోకి లాక్కుపోయారు నన్ను.

గ

ఆహ్వాన సంఘ సమావేశము జరుగుతున్నది. అధ్యక్షులు 'జగన్ను...' కార్యదర్శి 'మానుగ' గారు. తక్కిన ముగ్గురు సభ్యులు 'పొలగ' 'పెలుచ', 'తద్ద...' సభా ప్రణాళిక, కార్యక్రమం గూర్చి మాట్లాడుకుంటున్నారు. ప్రణాళిక ... మయింది:

(1) 8 గంటలకు బ్రహ్మాండమైన ఉత్సవముతో వీరేశలింగముతో... గోదావరిస్టేషనుకు వెళ్లి ధరాదేవిగారికి ఘనమగు స్వాగత మిచ్చుట.

(2) యావన్మంది ప్రతినిధులతోను, సభ్యులతోను తిరిగివచ్చి తాటా... తదుపరి మజ్జన భోజనాదు లాచరించుట.

(3) 2 గంటలకు మహాసభాప్రారంభము.

(4) అధ్యక్షి యెన్నికోలు.

(5) ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షోపన్యాసము.

(6) అధ్యక్ష్యుపన్యాసము.

(7) అఖండయతి ఆక్రందనము.

(8) క్రొత్త ప్రతినిధుల కొన్ని మాటలు.

(9) అభిశంసన తీర్మానములు.

(10) సమాప్తి.

'జగన్నుతం'గారు లేచి "సోదర ప్రముఖులారా, కార్య ప్రణాళిక చక్కగ కుదిరినది. ఎనిమిది గంటలైనది. లెండు. మన వంశ ప్రతిష్ఠకంతకు విరాడ్రూపిణియగు నద్దరాదేవి ఘనస్వాగతమునకై కదలిరండు" అని గం... సరికి ప్రతినిధులందరూ సభా భవనం నిండిపోయి, 'ధరాదేవికి-మహీరమణీమణి...

స్వరయతులుంటేనా ఒక పట్టు. ప్ర ాస విరామములందరూ ఒ సొంపు. వీంచు ఏ ్రాంతుల చెప్పా పెప్పాలు వెనుక. తరువ విశేష విరతుల శ్రేణి. అ ివెనకా అఖండ యతిగాను అప్పకవిని తిట్టుకుంటూ భ కవుల్లో కలిసిపోదామా ని ఆలోచిస్తూ బయలుదేరాడు. ఇనకపోస్తే రాలని యతిప ంతో రోడ్డు ఉక్కిరి క్కిరి అవుతూ ఒక మహాప్రబంధంలా ఉంది.

ఊరేగింపు వీరేశలింగంతోట దగ్గర వచ్చేసరికి చటుక్కున ంకా కొందరిని వెంటబెట్టుకుని 'ప్రకందుగ'గారు ప్రాస ప్ర ముఖులను వెదుక్కుంటూ వచ్చి కలిశారు.

తిన్నగా ఉత్సవం లక్ష్మీవారప్పేట గ్గరనుంచి 'సర్కారు ప ్వుల వైద్యశాల' మీదుగా గోదావరి స్టేషను వద్దకు నడి ంది.

మెయిలువచ్చి స్టేషనులో ఆగింది. ఏమర ప్రకారం అక్షరాలా ధరాదేవి కుండే సపేర్స జాబితా కంతటికీ జై జై కొడుతు ఆహ్వానసంఘంవారు ఆ ఎక్కిన పెట్టె కోసం జనాన్ని తోసుకుని పరుగెత్తుతూం గా, ఒక పెట్టెలోనుంచి తలంతా నెరిసి ఒకప్పుడు తులలేని వైభవం అనుభవించి ఒక ముసిలావిడ తొం ాసింది.

"అరుగో వసుంధరాదేవిగారు" అంట జనం అంతా అటు వ ్వు పరిగెత్తారు. అవయవ పటుత్వం తప్పినా సకలాంధ్ర నిత్వరంగమూ అసివారుబ ులుగా తిరిగిన ప్రాభవమూ, ఏ ఆంధ్రకవి ఆపత్తులోనైనా అడ్డుపడి కాపాడిన ఔదా ్యమూ ముఖంలో ప్రతిఫలిస్తూండగా ధరాదేవి జరాభరంతో వణకుతూ దిగింది. మెవెంట 'లీలా' కుమారి, 'లలి' కన్య స్వాగతపత్రాలూ, సంచీ పట్టుకు దిగారు.

'మానుగ', 'జగన్నుతం' గార్లు ాగబ పరిగెత్తుకు వచ్చి రాదేవి మెడలో కర్పూరపు దండలూ, పూలదండలూ వేసే ష్టాంగంగా నమస్కరించి లేచారు. వచ్చిన ప్రతినిధులందరూ సాష్టాంగపడదామనుకున్నా ుగాని ప్లాట్‌ఫారం పట్ట దనీ, పాసింజర్లు తొక్కి చంపేస్తారనీ భయపడి జంకి చేత తోనే 'దండించి' తృప్తిప ్డారు.

'సెకండ్‌క్లాస్ కంపార్టుమెంట్' ల చి నవనాగరికులగు ము రు యువకులు 'పోజు' లిస్తూ దిగారు. జనంలో కొత్త ప్రతి ులన్న గోల పుట్టింది. కా్యదర్శి 'మానుగ' గారు తెచ్చికోలునవ్వుతో తేరిచూసి "అయా దయచేయండి! తమరు ంటూరునుంచా, తెనాలినుంచా బయలుదేరారు" అన్నారు. "అ ు మొన్న గుంటూరికో యలుదేరి తెనాలి నిన్న రాత్రికి వచ్చి ఉదయం బెజవాడలో రులుదేరాం" అన్నాడు అం ులో ఒకాయన

"తమ నామధేయ."

"నా పేరు మధురం—ఈయన పుబరువు. ఆయన 'సుష ం.' ఏదో మీా కుటుంబంలో వాళ్లమే కనక బంధువులనం రినీ చూసిపోదామని వచ్చాం."

"మంచిపని చేశారు. దయచేయండి '

'మానుగ' వారిని వెంటబెట్టుకుని ాహాజనంలోకి వెళ్లాడు. శీ లాకుమారి మధు రాన్ని చూసి తన చురుకైన కళ్లను ఓరగా ప్పలించి పరిచయ సూచ ంగా నవ్వింది.

'ప్రేమ గుడ్డిది' అనుకున్నాడు 'వ పుబరువు.' ధరాదేవి కారు ఎక్కుటకు నిరాక రించగా రెండెడ్లబండిమీాద ఆమెను ఎకి ంచారు. 'లలి' కన్య ఆ తో బండిలోనే కూచుంది. లీలాకుమారి, కొత్త ప్రతినిధు కారులో ఎక్కగా రు బర్రుమంది.

౫

...ాడు గంటలకు ఎట్టకేలకు మహాసభ ప్రారంభమయింది.

...్త్రీల ప్రత్యేక స్థలంలో స్త్రీ ప్రతినిధులు కూర్చున్నారు. ... నాయకురాలులాగ కొంచెం ముందుకు కూచుని 'మధురం' మీాద ... ఉంచింది. అంతట కార్యదర్శి 'మానుగ' లేచి కన్నులుమూసి, 'శ్రీ వాణీ ... అని దైవ ప్రార్థన చేయగా "ఎవ్వనిచే జనించు గూడా చదివి తీరాలి ... వెళ్లి మే మింకో సభ పెట్టుకుంటా"మని ఓరుగల్లు ప్రతినిధులు ... చేశారు. ఓ మూలనుంచి రాజమంద్రి పెద్దమనిషిలేచి "అయితే 'శ్రీ ... ఒదిలి పెట్టవలిసిందేనా?" అని గద్దించాడు. మధురం జెండాలా ... శీలో "గీతాంజలిలోవి పది లైనులు చదివితేగాని మేం ఒప్పుకోం" అ... 'జగన్నుతం'గారు లేచి కాంగ్రెసువాది భీకరారావంతో,

"నాయనలారా! అమ్మలక్క నాయనమ్మలారా! బ్రహ్మాండ... ముందు బెట్టుకొని దైవ ప్రార్థనకై తగవులాడుట వట్టి ... భారతావ్నాయ గంగా భగీరథుని యందు, ఆ వాగనుశాసనునందు మీాకు ... వెండియు నఖండ గౌతమీా జలకణ హల్లోహల మదబంభర మల్లధ్వని... ఉద్దండ మండలేశ్వర చండ కాండాతికాండ నికురుంబకరంబిత రాజ రాజ ... పేరోలగమువంటి ఈ 'ధీరోలగమున' నింత పూచీలేని పేచీలు లేవనె... సంభావ్యమా?" అని గర్జించి అల్లరి సర్ది "ఏ దేవి యాథేయ భావము... ప్రపంచము కాలూని క్రాలుచున్నదో, ఏ దయామయస్వాంత ... యాది కవులు వేమనాది యోగులు కృత్యాద్యవస్థ దాటి కృతకృత్యులై ... శీల గంటము దించి, ఆకు చించి ఆలోచన తెగక తన్నుకొని చచ్చు ... ఆపత్తు దాటించెనో అట్టి శ్రీ వసుంధరాదేవిగారు దయచేసి అధ్య... తురుగాక." అని ఉరిమి కూర్చున్నారు.

"ముసలాళ్లు అధ్యక్షపీఠాలు వదులుకుంటేనేగాని ఈ దేశం ... మధురం. వెంటనే ఒణుకుతూ అధ్యక్షపీఠానికి తడుముతున్న ధరా... కుని 'లలి'కన్య పీఠం ఎక్కించింది. కార్యక్రమం ప్రకారం అహ్వా... తమ ఉపన్యాసం ఇట్లా ప్రారంభించారు :

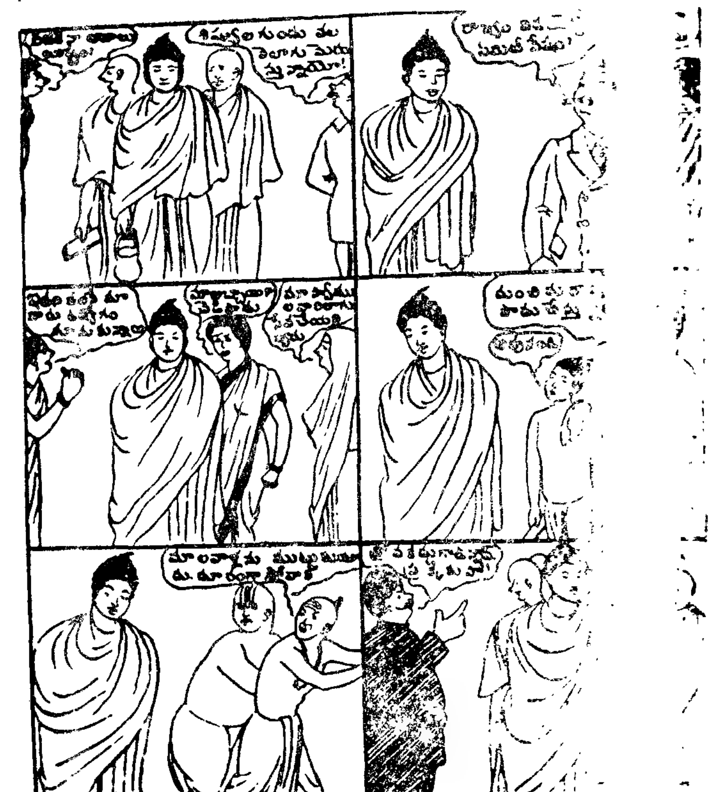
"అయ్యమ్మలారా! అఖిలాంధ్ర యతిప్రాస మహాజనులారా! ... గతము. నేడు ఇప్పుడు ఇక్కడ మనము ఎందుకు సమావిష్టులమైతిమో ... దెలిసినయది కాదా? ఒకప్పుడు మనమును తులలేని గౌరవమును, ... నింపుదలకొత్త సంపాదించినవారమె కామా! మనవంశము బహు పుర... దొరికిన కరకాయవలన మరణ శాసనముంబట్టి సువిదితమైనదివాడ... ద్రుని మొదలు రఘునాథ రాయలవఱకు మనధాటి కెదురొడ్డిన వా...

"నన్నయ మొదలు చిన్నయదాక మనల గాదని కాలు కదిపి... బాలకవి పార్థసారధి శతకము దగ్గఱనుండి మహాకవి భారతమువఱకు ...

నేను దావా నాఖలు చేశా

[19 35 యువ సంవత్సరా ంసంచికనుండి]

బుద్ధుడునేడు జీవించియున్నయెడల [1935 యువసంవత్సరా... ఇప్పటి మానసికజీవనమును వివర్శించ టకేకొని బద్ధభావానని ...

రేపు వర్షము కురవవచ్చు...

రేపు ఏమి జరుగుతుందో ఎవరి: తెలుసు! అదృష్టమో దురదృష్టమో ... సుఖమో దుఃఖమో . మీకు ప్రియమైన వారు మీ మీద ఆధారపడి వున్నారు. లేదా . రు ఒంటరిగా భవిష్యత్తు ఎదుర్కొనవలసి వుండవచ్చు.

వేనికైనను మీరు సంసిద్ధులై వుండవల సదే. బ్యాంక్ ఆఫ్ బరోడా యీ విషయములో మీకు సహాయప(గలదు.

సేవింగ్సు ఎకౌంటు ఆరంభించుటకు ఒక రూపాయి చాలును క్రమపద్ధతిని ఎంత చిన్న మొత్తము మీరు పొదుపు చేసినను 4% వడ్డీవలన అది పెరుగుచునే వుం ను. మీరు జీవితములో నూతన విశ్వాసమును కనుగొంటారు.

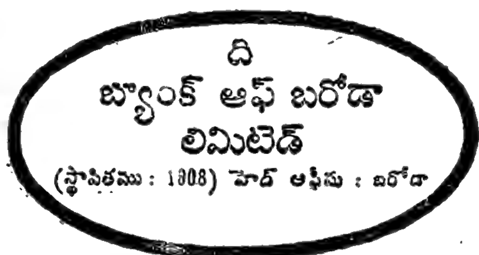
మీరు ఆరంభించుటకు చాలా పొదుపు పథకములున్నవి.

★ సేవింగ్సు ఎకౌంటు
★ మైనర్ల స్వంత సేవింగ్సు ఎకౌంటు
★ రికరింగ్ డిపాజిట్టు ఎకౌంటు
★ ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్టు ఎకౌంటు

మీకు దగ్గరగా వున్న బ్యాంక్ ఆఫ్ బరోడా మానేజరును కలుసుకోండి. ఆయన మీ మిత్రుడు. పై పథకముల గురించిగాని మీ సమస్యల గురించిగాని ఆయనతో చర్చించండి.

ఆంధ్ర ప్రదేశ్‌లో మాకు గుంటూరు, హైదరాబాదు, కాకినాడ, సికిందరాబాదు, విజయవాడ, విశాఖపట్నము యీ ఆరు చోట్లలో బ్రాంచీలు కలవు.

సక్రమంగా ఆదాచేయండి

మేము అందచేస్తే సౌకర్యములను వరించిన 'మీ సేవే మా లక్ష్యం' అన్న ఉచిత పుస్తకము కావాలని వ్రాయండి

భిక్షకాదా! (పొంగివచ్చే కన్నీళ్ళు తుడుచుకుని) వవియున్నను లేకున్నను నన్ను బిలిచి యభిమ కొన్న నాకు దుఃఖము వచ్చుచున్నయది. కన్నీ మున కంఠమునున్' జెడుచున్నది. అయినను

"నేడు కొందరు మన మహాకవు లిచ్చిన ఎదురుతిరిగి, పాల్గొ పదములు, పడికట్టురాళ్ళు చెల్లరే యిది యెంత విశ్వాస ఘాతుకత్వము! బజ్జీవలె వట్టి గీత పద్య మిప్పటివారి కారా దొరకినను ప్రాస ప్రముఖుల ప్రాణములు పో వీరికి లేదా? నేటికాలపు డిప్రెషన్ పద్యముల లము లేమి! (గర్వంగా) ఆ మత్తేభము లేమి! (నగా) ఆ ఉత్పల మాల లేమి? వాని 'ఘసందు' లకు వచ్చునా? మెచ్చు దెచ్చునా? ఇప్పే యివి డయ్యా దెబ్బలు. బలే! అనే అభినందనాలు) కవిత్వ ప్రతిష్ఠ అడుగంటినది. పాపము గో గాళ్ళ గతు లయోమయములై నన్ను వీధిని బె దనగా వినిపింపలేదా? లేవరేమి? నడుములు లము మన మేమి చేయగలమని యోడకుడు. వెంటి గంధ గజమును బంధించు'నని. క్రొత్త కవులను కెక్కు కెక్కుమనిపించుట రముచేయ నీ మహాసభ సన్నాహము జేసితిని. విదేశీయులైన భాష స్వదేశీయ కావలయును చదువునప్పుడు మనము మూతి బిగించి బి మన యాంతర్యమును దెలిసికొనలేక చివఱక ఈ ఘనకార్యమునకు మీ రంద రేకమతులై లొంగదీయగలను.

"నేను చిరకాల మీ యఖండ గౌత ధర పర్వతమున ఘనతపం బాచరించి ఈ స గాంధి నా ప్రియ శిష్యుడు. చెప్ప మరచిన

"వజ్ఝల పండితాదులు వసుచరి మని దూషించినను నగురిలోను మనమ వారి నెంతయు మన మభినందింపవలసియున్న తీవ్రముగ నభిశంసింపవలసియున్నది. సోదర ఉత్కృష్ట పద్ధతి ననుసరించి వంశ ప్రతి

అని జగన్నతంగారు సుఖాసీనులుకా

వచ్చి స్వర్గమునమున్న వ యు తాతగారు వ పుత్రునిగాఁ జూచిన ములు తలము మున్నీరగుచున్నది. 'క గ బాష్పరోధ న్ని సంగతు ల మనవిజే విరమింతును. పబంధ రాజముల జదివి గుపడిపోయి, అవి మన 'భవిష్యము' యుచున్నారు. అమ్మకచెల్ల వీరి నమ్మగజ దు. వంకాయ మైనది. ఇందు యతి దరులకు భిక్ష చున్నవి. ఉభయులను రవించు తెలివి గూడ ప్రాకినదా! (భీకర గా) ఆశార్వా దువుగా) ఆ చంపకమాల లేమి? (సువాస తుక్కు గీతములకు, నీ గొప్ప గేయము స్సయే? (సభలో: ఆహా కొట్టేస్తున్నా మయినను పోయినది—పో యినది. ఆంధ్ర కృష్ణయ్య ఏమన్నాడు? కొతిమీరి కవి వెన్నుచుండ" అని ఆంధ్రమాత ఆవే గింపరేమి? కాళ్ళెగుర వే రేమి? అల్లు చెప్పలేదా చిన్నయసూరి మహాకవి 'గడ్డి పున మన మందరము మ నవమానించిన క కొంగ్రొత్త మార్గము కనిపట్టి ప్రచా ది యెట్టిదనః—కొత్త ల యూహలు కనుక వారు భాష కొఱకు ప్రబంధములు బిగిసితిమేని యతడు ఏం తన్నుకొనినను మనకు దాసోహమయి చెప్పినట్టు వినును. తోడ్పడినచో కుకవుల ఘడియలో

నఘమర్షణ స్నాన మా చరించి, సారంగ య నిరాకరణోద్యమమును గనిపట్టినాను.

విమర్శనాదికములో మనము వ్యర్థుల లేకున్న రసభంగమగునని చెప్పుచుండుటచే . ఇక మన మనిన నోర్వలేని ముగ్గురను రారా! చాల తడవైనది. ను సూచించిన నివం బెట్టుడు."

ఉవ్వెత్తుగా రేగిన తప్పెటలవంటి చప్పట్లమ ధరాదేవి లేచి, "చిరంజీవులారా! ఎందరో మహానుభావులుండగా ముసలి ప వను అగ్రాసన మెక్కించుట కేవలము తమకున్న ప్రీ చెప్పకతప్ప . ఇంత మహోన్నత పదవికి నేను తగను. శ్రీనాథాది కవి నిష్కారణ రవము చూపినట్లే మీరును వ్యర్థులనగు నామీద ప్రాముఖ్య నుంచి వివాస్వాదనము ప్రదర్శించినందులకు చాల కృత

జీవనము, జవము నేనాడో తెనుగు కవులకే ధారపోసిన నేను మున నేను మాటలాడంజాలను. అదియునుంగాక శ్రీ జగన్నతంగారే దేశయు జెప్పి నా భారమును తగ్గించినారు. వారి యమూల్ ననుసరించి మీరందరు కృతకృత్యులగుదురుగాతమని కోరుచున్నాను" బడగా, చి న అఖండయతి లేచి "జ్ఞాతిశ్చే దనలేన కిమ్మనెడి వాచా మీరు న్న దరిజేరనీక తరిమికొట్టినారు. నామీద ఆదరం చూపి వ్యావహారిక భాషతోనే మాట్లాడతాను.

" రత కవులు న న్నభిమానించినా, అప్పకవి వాడి సామ్మంతా నన్ను కాడ అడ్డమైన గడ్డీ కరచాడు. నా సోదరుడు రలయతికి విషమే ఆదరించిన భినవ కవులను నమ్ముకుని మేమిద్దరం వారితోటే ఉంటాం. మేము టికీ కలి . నాకు మీ సంస్థతో సంబంధంలేదు." అని దబాయించి చెప్తే

తి ప్రముఖులు మండిపడి "ఏల చౌరంగ నిచ్చితిరి యిత్తురకన్ మనసీ అన్నట్టు గులై చూశారు. కొత్త ప్రతినిధులలో 'మధురం' లేచి "జగన్న ప్రాయాల కొంతవరకూ ఏకీభవిస్తాం. ఆట్టే చెప్పవలసింది లేదు" అని క

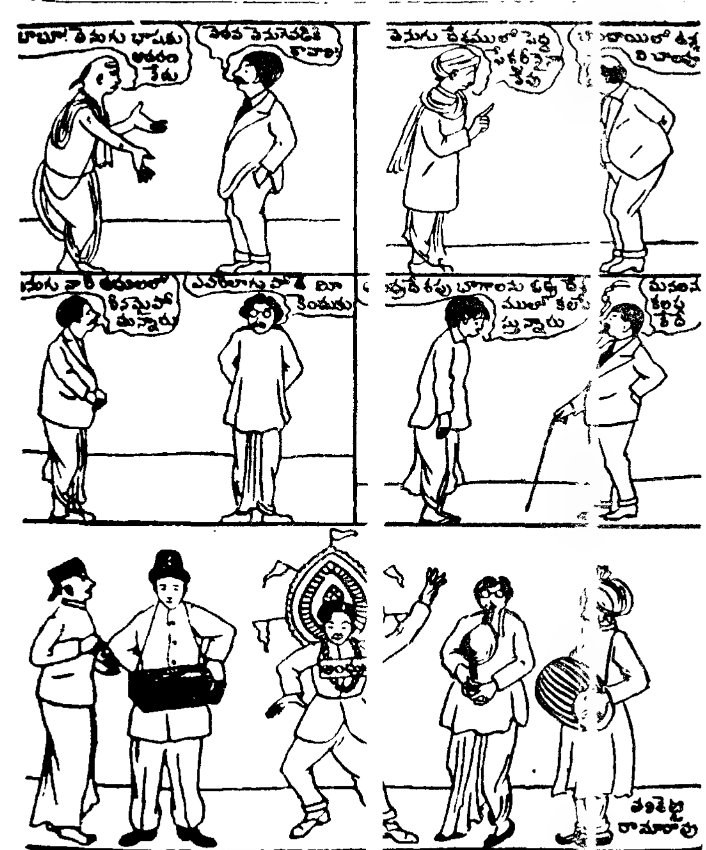
కార్యదర్శి లేచి "మహానుదావులరగు నస్మత్సోదరులారా! తవరందఱు ముతో న ందు తోడ్పడి సభ జయప్రదముగా జరిపించినందులకునిదే జ్ఞతాభివందనము లర్పించుచున్నాను. ఈ తీర్మానములను తామందఱుచిత్త గోరుచున్నా .

1. ప్రస్తుతము, మన సంఘమును బహిష్కరించి క్రొత్త త్రోవ చున్న ఇప్పటి కవుల ప్రబంధములు బట్టుకొనినచో వారి కడుగడ్గున వడ్డ పించుటకు నీ సభవారు తీర్మానించుచున్నారు.

2. తమ విమర్శనలలో మనము వ్యర్థులమని దూషించి వ్రాసినను, మనవల్ల ఉ ముప్పతిల్లునని చెప్పు వజ్ఝల పండితాదుల నీ సభవారు అభినందిం

3. మనలను పీఠికలలోను, పత్రికలలోను దూషించి యుహపరమ ఛందోదర్ప పీఠికాకారుడు సీతాపతి, యతిప్రాసలైచ్ఛికములని యుగాది వ్రాసిన సూర్యనారాయణశాస్త్రి, పద్యములలో యతిప్రాసలు త్రోసి మనో హనుమచ్ఛాస్త్రిగార్లను ఈ సభవారు మిక్కిలి గర్హించుచున్నారు."

సభ్యులంతా 'బేష్—బలే—అవును' అని చప్పట్లుకొట్టి, అట్టహాసా ఆమోదము తెలియజేస్తూ సభలోంచి లేచారు. మే మెవరమో తెలియకుం పడేటప్పటి బ్రహ్మాండమయిపోయింది.

ఇది ఆంధ్రత్వమా? [19 5 యువ సంవత్సరా సంచికనుండి]

ముక్తి కావలసినచో [1935 యువ సంవత్సరాదిసం ండి]

అన్ని రంగాలలోనూ అగ్రతాంబూలం...

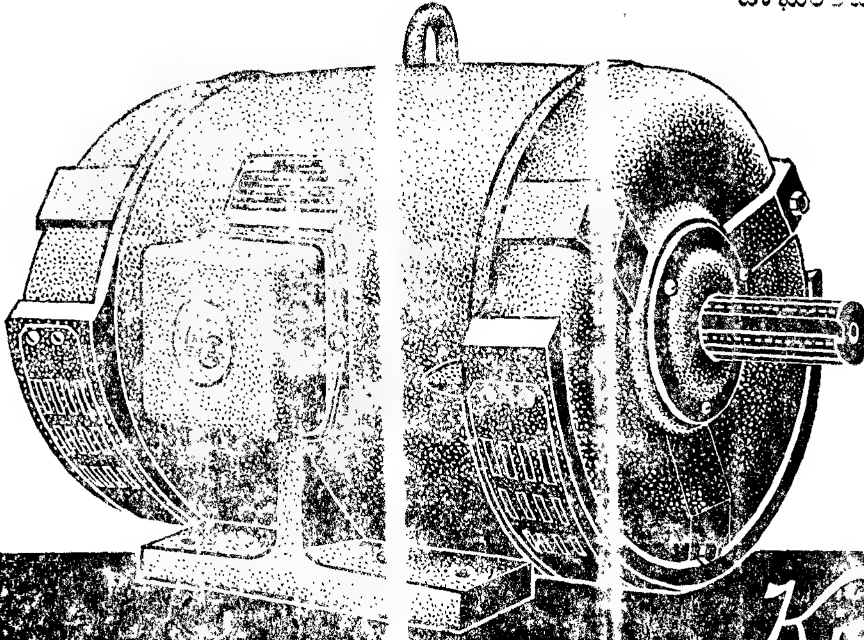
కిర్లోస్కర్

ఎలక్ట్రిక్ మోటార్లకు
మించిన ఎన్నిక,
మన్నిక లేవు!

ఇండక్షన్ మోటార్స్
టైప్ యల్. కె.
1 నుంచి **30** వరకు హార్స్‌పవర్

దేశమంతటా లభ్యమవుతున్నాయి!
దేశమంతటా సర్వీసింగ్ కూడా లభిస్తున్నవి!!

కిర్లోస్కర్ ఏసియా లిమిటెడ్
వారిచే తయారుచేయబడిన స్లిప్‌రింగ్
మరియు స్క్విరల్ కేజ్ స్టార్టర్లు
60 హెచ్.పి. వరకు అందరి డిస్ట్రి
బ్యూటర్ల వద్ద లభించును.

తయారుచేయువారు:
కిర్లోస్కర్ ఎలక్ట్రిక్ కంపెనీ లిమిటెడ్,
బెంగుళూరు

పూర్తి విక్రయదారులు:
పారీ & కంపెనీ లిమిటెడ్
మద్రాసు-బొంబాయి-కలకత్తా-ఢిల్లీ

సేఫ్టీ రేజరు

వెంపటి నాగభూషణం, ఎం. ఏ.

[1937 ఈశ్వర సంవత్సరాది సంచికనుండి]

అంకితం

కొత్త పోకడలు అంటే భయంలేనివాళ్లకు.

* * *

అప్స

శ్రీమేనాకమనా
సుమనోదయ కోమల రమణా
కోరకహీరమణీ రదనా
భారవి కరపులకిత కుముదా
ధారా జయ వసంత మాధవ—
విజయీ భవ.

(ఓమూలనుంచి విలాసంతో, రెండో ప్రక్కకు నడిచిపోతుంది. తెర ఎత్తగా)

ఒకటో రంగం

[ఆశ్రమ ప్రాంత పుణ్యభూమి : విశాలమైన మఱ్ఱిచెట్టు మొదట వేదికమీద పలచని లేడిచర్మపు రజాయి జారుగా పరచిఉంటుంది: ఒక చివరగా, అజంతా బొమ్మల్లో చూసే మధుకలశము, పానపాత్రమూ ఉంటవి. వాటి ప్రక్కన హుక్కా :

కొంచెం దూరంలో జాలువారుతూన్న సెలయేటి అంచున, అప్పుడప్పుడే అంకురిస్తూన్న బాలతృణాల్ని మునిపంట నొక్కుతు తిరుగుతూన్న ఆడలేడిని అనుసరించి బాలకురంగం చెంగున గెంతుతూంది. విశ్వామిత్రుడు వేదికకు మరో అంచున ఠీవిగా కూర్చుని, ఆవంక చూస్తూంటాడు.

శిష్యుడు ప్రవేశిస్తాడు : కొంచెం బెదురుతూ దూరంగా నిలబడి, ముందుకు రెండడుగులువేసి, మళ్లా తటపటాయిస్తూ]

శిష్యుడు:—జయము, జయము గురుపాదులకు!

విశ్వామిత్రుడు:—(ఒక నిమిషం ఊరకుండి, తరువాత రవంత శిష్యుడి వైపుకు తిరిగి, చూసీ చూడనట్లుగా కొంచెం తల ఊపుతాడు రాజ దర్పాతో.)

శిష్యుడు:—తమకోసం దూర్వాసమునీంద్రులు—

విశ్వామిత్రుడు:—(పరధ్యానంగానే, చికాకుతో) ఇప్పుడు వీలులేదు: మరోమారు రమ్మను.

శిష్యుడు:—మరి వారు ఇప్పుడే—

విశ్వామిత్రుడు:—పో.

(శిష్యుడు జంకుతూ వెనక్కి వెళ్లిపోతాడు. లోపల గలభా వినపడుతుంది—దూర్వాసుడు ముందుకు రాబోతూంటే, శిష్యుడు అడ్డపడి వారిస్తున్నట్లు : క్రమంగా కేకలు దూరమౌతవి. తరువాత నిశ్శబ్దం.)

ఆం, చింత చచ్చినా పులుసు చావనంటున్నదే? దేవతలందరూ నాకు జడిసి బ్రహ్మర్షిని చేశారా? కాని, మళ్లా ఎంతలో మారిపోయినానూ? (లేచి అటూ, ఇటూ పచారు చేసివచ్చి మధువును సేవిస్తాడు: నిలుచునే హుక్కాగొట్టం అందుకుంటాడు.)

అవును, మారిపోయాను. మారిపోగలను. నా యథేచ్ఛావిహారం.....శీల.....(నవ్వి) నన్ను నేనే దిద్దుకుంటాను—మేనకకోసం.

(మేనక ప్రవేశిస్తుంది. పదహారేళ్ల ఇంతరాలు. మిసమిసలాడుతూంది. కొంచెం వెనుకగా ఒక అప్సర పొత్తిళ్లలో పిల్లను ఉంచుకు వస్తుంది.

మేనకను చూసి అమితావేశంతో)

వచ్చావూ?

మేనక: (చిరునవ్వుతో సమీపించి, అతని భుజాలమీద చేతులువేసి, కళ్లల్లోకి చూస్తూ) ఆహాం.

విశ్వామిత్రుడు:—ఐతే—తెచ్చావా?

మేనక:—(అర్థం కానట్టుగా) ఏమిటీ?

విశ్వామిత్రుడు:—ఏమిటా? అంత వళ్లు మరచిపోయినావేం? చూడవా ఎలా పెరిగిందో? (అని, వారంరోజుల మూపు కనబడుతున్న గడ్డం నిమురుకుంటాడు.)

విశ్వామిత్రుడు:—(ఉరుముతూ) ఎందుచేత ?

మేనక :—మరే—

విశ్వామిత్రుడు :—మరీలేదు—గిరీలేదు. నారదుడిచేత కబురు పంపాను కాదూ ? ఆ వెధవ చెప్పలా? ఇంత మైమరపా ?

మేనక:—(మోకరించి) కోప్పడనద్దు : నేను మరచిపోలేదు. లేక—పట్టక!

విశ్వామిత్రుడు:—ఏం?

మేనక:—అబ్బ! అలా కసరకుండా వినండి. మొన్ననే సోమయాజులు గారు అప్సరలను హరించవచ్చని 'లా' అమలులో పెట్టారు: మీకు తెలియదూ?

విశ్వామిత్రుడు:—అలాగేం : నేను సనాతన సభాసభ్యుణ్ణి కానుకే: నాకు సర్క్యులర్ రాలేదు: ఐతే?

మేనక:—ఏమీలేదు. వచ్చేవారందరికీ ఇచ్చేటప్పటికి అన్ని బ్లేడ్లూ పోయినవి. కొత్తవి చేయడానికి—విశ్మకర్మకు ఒంట్లో బాగుండక అతడు సరిగా లేదు.

విశ్వామిత్రుడు:—పోనీ, ఇంద్రుణ్ణి అడిగి అతనిదగ్గర ఏమైనా అడిగి తీసుకురాలేకపోయినావా?

మేనక:—బాగుంటుందా చెప్పండి, మీరే. ఆయనకు అక్కర్లేదూ?

విశ్వామిత్రుడు:—'అఖిలాప్సరోంగనావిటుడు' కనుక అతనికి గడ్డం కూడదు. నాలాటి ఏకపత్నీ......

మేనక:—(అపవారించి) అది కాదండీ.

విశ్వామిత్రుడు:—అవును: అలాటివాడు నాకు రేజర్ ఎందుకు ఇచ్చాడు? నీవు నన్ను గెడ్డం తీసేసుకోమని ఎందుకు బ్రతిమాలావు? ఇదివరకు నాకు దానితో ఏమైనా ఉన్నదా? నీవు వచ్చేటప్పటికి గెడ్డం పెంచుకు కూచోనా? కబురు పంపిస్తే వస్తున్నాను. పోనీ, ఆలస్యమైనా, నీవు వచ్చేటప్పుడైనా తీసుకు కున్నాను. అవును, నీకేం?

మేనక:—ఎందుకూ—ఎదుటపడగానే అలా కసురుతారు? (సమీపించి నవ్వుతూ సంగా) మీరు ఏలా ఉన్నా నాకు బాగానే ఉంటారు.

విశ్వామిత్రుడు:—చాల్లే. నీ మాయవేషాలు కట్టిపెట్టు.

మేనక: (మారు మాటాడకుండా దూరంగాపోయి నిలుచుంటుంది.)

విశ్వామిత్రుడు:—ఏం? మాట్లాడవేం?

మేనక (క్రిందికి చూస్తూ, ఆలాగే ఉండిపోతుంది.)

విశ్వామిత్రుడు:— ఈలా రా: కదలవేం? ఊం, రా ఇక్కడికి.

మేనక:—(సమీపిస్తుంది.)

విశ్వామిత్రుడు:—కనుక, నీవూ వాడూ ఆలోచించుకుని చేసిన పని అన్న మాట ఇది?

మేనక:—. . . . .

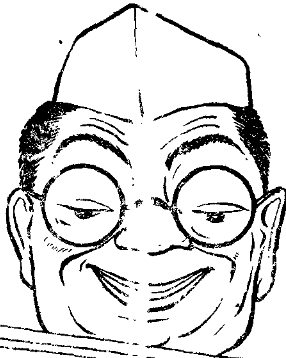
విశ్వామిత్రుడు:—నా తపస్సు విఘ్నం చేయడానికి, నా బవిరిగెడ్డం, నా జటాజూటం పోయేందుకు, నీవూ ఇంద్రుడూ పన్నిన పన్నాగమా ఇది? మీ పని నెరవేరింది కనుక—నేనిక ఏలా పోతే మీకేం? నా గెడ్డం మాసి, చేసుకునేందుకు లేక నేను ఎంత అవస్థ పడుతూంటేమాత్రం నీకేం? అమ్మా, ఎంతవాళ్లు అప్సరలు. వాంగనలకుండే కుత్సితాలన్నీ మీకూ ఉన్నాయి! (ఏమన్నా మేనక కిక్కురుమనకుండా చూసి) కానీ, కూపసి చస్తాను......శిష్యా!

శిష్యుడు:—(వింగ్‌లోంచి తొంగిచూసి, తల ఊగిస్తాడు.)

విశ్వామిత్రుడు:—ఓరి, శంభయ్యా! అలా దిక్కులు చూస్తావేం: ముందుకు రా (శిష్యుడు సమీపిస్తాడు) ఆశ్రమంలోకివెళ్లి తైత్తిరీయం రెండో కట్టుచాటుగున్నా, సామసంహితలో పాత బ్లేడున్నా ఉన్నాయి, పట్టుకురా. (శిష్యుడు వెళ్తాడు)

ఎంతో అనుకున్నా : నీవు అమ్మాయిని, చిట్టితల్లిని ఎత్తుకు వచ్చేటప్పటికి చక్కగా షేవ్ చేసుకుని అందంగా ఉండాలని. కానీ, ఇంతచేసిన తరువాత—

రాజకీయ, సాంఘిక, సాంస్కృతిక రంగాలలో
50 సంవత్సరములుగా ఆంధ్రదేశమునకు అపార
సేవచేస్తున్న మొట్టమొదటి తెలుగు దినపత్రిక
ఆంధ్రపత్రిక స్వర్ణోత్సవ సమయమున
మా శుభాకాంక్షలు

నవయుగ ఫిలిమ్స్

ప్రసాద్ ఆర్ట్ పిక్చర్స్ వారి
మనుషులు మమతలు
నాగేశ్వరరావు, జమున, ...త, సావిత్రి, జగ్గయ్య
డైరెక్షన్.... ప్రత్యగాత్మ

జెమినీ వారి
ఆడ బ్రతుకు
రామారావు, రంగారావు, దేవిక
డైరెక్షన్.. వేదాంతం రాఘవయ్య

మధు పిక్చర్స్
జ్వాలాద్వీప రహస్యం
కాంతారావు, ... మరాలి, రాజనాల
డైరెక్షన్.... బి.విఠలాచార్య

ఎ.వి.ఎం వారి
ప్రహ్లాద

బి.ఎ.ఎస్ ప్రొడక్షన్స్
మోహినీ భస్మాసుర
రంగారావు, ధూళిపాళ
డైరెక్షన్.. బి.ఎ.సుబ్బారావు

విక్రమ్ ప్రొడక్షన్స్
వసంతసేన
నాగేశ్వరరావు
డైరెక్షన్... బి.యస్.రంగా

అన్నపూర్ణా వారి
ఆత్మగౌరవం
నాగేశ్వరరావు, కా...ని, రాజశ్రీ, గుమ్మడి, రేలంగి
డైరెక్షన్.. కె.విశ్వనాద్

భరణి పిక్చర్స్
ప్రొడక్షన్ నెం.18
భానుమతి
డైరెక్షన్.. రామకృష్ణ

ఆత్మా ఆర్ట్స్ వారి
చిలకా-గోరింక
రంగారావు, కృష్ణ, ...రాజు, కృష్ణకుమారి, అంజలి
డైరెక్షన్ ప్రత్యగాత్మ

వీనస్ వారి
సూరజ్ హిందీ కలర్ చిత్రం
రాజేంద్రకుమార్, వైజయంతిమాల
డైరెక్షన్.. తాతినేని ప్రకాశరావు

వివు పెళ్ళకెళ్ళ: ఇంద్రుడి మొఖాన కొట్టావని చె : ఎవడిక్కావాలి: మళ్ళా ఏ ఋషి వస్తా చెరపడానికి జయలుదేరేటప్పుడు ఉపకరిస్తా ు.

మేనక:—(కంగారుపడుతూ లోపలికి స్పైగ ేస్తుంది. దాది పసిపాప ప్రవే శించగా, తాను అందుకుని, అతన్ని సమీపించి) నన్ను ఏ చేయ లేదు. మీకు గెడ్డం పెరగడం నాకుమట్టుకు చ్చటా? పోనీ, నామీ ద కోప మైతే ఈ పసికందును, మన ప్రేమాంకురాన్ని చూసైనా ఊరుకోండి. ండండి, ఏలా చేతులుజాస్తూ ఎత్తుకోసుంటూరాండో, బంగ పితల్లి. తీసుకోరూ?— నన్నని పాలబుగ్గలమీద, నవ్వితే, ఏలా సొట్టపడుతూరాండో! చూడమ్మా! మరే, నా కోపం వచ్చిందికాని......(పసికాపాపను అతనికి అందీయబోం ంది.)

విశ్వామిత్రుడు:—(రవివర్మ బొమ్మలో పోజ గో ఓ చేయి నెత్తిమీదః ఎగజాపి వారిస్తాడు.)

మేనక:—(కొంచెం వెనుకకు తగ్గి) ఎంత ికులండి.

విశ్వామిత్రుడు:—కఠినుణ్ణా ?

మేనక:—అం......తపస్సు కఠినం: ఆచరణ క ం: చివరకు......మనస్సు కూడా,

విశ్వామిత్రుడు:—అవును: కఠినమైతే—నీ మెర మెచ్చులకు కరగకుండా. ఉండేదే. (శిష్యుడు వచ్చి రేజరూ, బ్లేడ్లూ అందిస డు భయపడుతూ) దొ గ్యుడా ఎక్కడకు వెళితే అక్కడే పాతుకునిపోతావేం? (మేనక పు రేజరు విసిరివేసి) ుకుపో, వెళ్ళ.

మేనక:—ఇది తగునా?

విశ్వామిత్రుడు:—భేషుగ్గా.

మేనక:—అవును. మనసు మారిపోయినప్పుడ ....వేసం నామీదనే వేసి ప్పించు కోవాలని మీ పన్నాగం: నాకు తెలుసులెండి. వెళ్లిపో ను.

విశ్వామిత్రుడు:—శీఘ్రంగా.

మేనక:—ఉండనులెండి. మీ పాపను మీ తీసుకోండి.

విశ్వామిత్రుడు:—మీపాప—మాపాప! ఇష్ట లేకపోతే పారవెయ్యి.

మేనక:—అలాగే. లేకపోతే, మనకు పిల్లలు ఎ నుకూ!

విశ్వామిత్రుడు:—ఎందుకూ! నీవు చేసిన ప పెద్దదై అదీ చేయడానికి. కానీ ఇది వృధాగా పోదులే. రేజర్‌వల్ల నీకూ నాకూ ఎడబా టైనది కదా. నీ సంతానానికి అదే-శాపం! రేజరే!

ఛీ! మాయలోపడి ఎంత తపఃఫలం వ్యర్థం చేసుకున్నానూ!

(వెళ్లిపోతాడు. మేనక, అప్సర అలా నిలవబడి కదలక ఉంటారు.)

రెండో రంగం

[కులపతి కణ్వుని తపోవనం.

అవతలగా ఆశ్రమకుటీరములు కనబడుతూ ఉన్నవి.

మాధవీ నికుంజము దగ్గర శకుంతల నిలుచు ఉంటుంది]

శకుంతల:— (చేతిలోఉన్న రేజర్ కనబడేటట్లు పట్టుకుని చూస్తూ)

బేజరూరు వగలేనా
మోజు తీరిపోయెనా
రేజరా
గడ్డమంటి చెప్పి వలపు
కాని పిలువనంప మనవే.
బ్లేడు కరుకు పూములుకుల
వాడి అబ్బ! స్పైపలేవే!

ఎన్ని మాయలు, ఎన్ని నమ్మికలు, అన్నీ మరచిపోయినాడా! అంతఃపురాంగనల వలలోపడి, నన్ను అన్యాయం చేయడం—

(అనసూయవచ్చి (సమీపించి)

అనసూయ:—ఏమి......చేయడం?

శకుంతల:—. . . . .

అనసూయ:—కదులు. ముహూర్తం దాటి ుంది. కులపతి, బ్రహ్మలోకానికి వెళుతున్నారు. నిన్ను శార్‌ఙ్గరవుని తోడు తీసుకోవ న్నరు.

శకుంతల:—(కోపంగా) నేను వెళ్లను. నగర చేరుకోగానే పిలిపించుకుంటానని చెప్పి ఇలా వంచన చేస్తాడా? పోనీ, తన పేరే తలుచ ంటూ బ్రహ్మచారిణిగా ఆశ్రమం లోనే ఉండిపోతాను. ఆయనకు అంత బెట్టా?

అనసూయ:—కాదమ్మా! రాచకార్యాలు—

శకుంతల:—రాచకార్యాలు!! అవే నాకన్న ఎక్కు తే నే నెందుకేం? తేరగా దొరికా నని, ఏలా తెలియనివానని అంత చులకనగా చూస్తాడ (వ్రేలితో బెదరిస్తూ) మాట వాపస్ల ఏర్పాటు చే—

అనసూయ:—ఏవ్వూ?......నీమాటల కేమిటి నేను చూడటం లేదూ ఎప్పు డైప్పుడని కాచుకొని కూర్చోవడం? కొంచెం ఆలికిడి అం కే స్పైన్యం వస్తూన్నద, ఎదురు చూసి ఆకిపోవడం (రేజరు చూపించి)—అదిగో, ప్లేటుప్పుడు నీ దగ్గర లేయ లేదా ఇప్పుడా దాన్ని ఏదన్నావేమైనా ఎడబాస న్నావా? మునుపటిలాగా పలక

శ్రీ పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావుగారి షష్టిపూర్తి; అధ్యక్షుడు: శ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు.

[1936 ధాత సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

కన్నతల్లిలాగా పెంచుకుంటున్నావా? హరిణ బాలలకు నవ తృణాంకూర ప్రాశ చేస్తున్నావా? నిదుర లేచినది మొదలు రేజరును మెరుగుపెట్టడం తలచుకుని ఏ యడం, ఎన్ని నెర్చుకున్నావమ్మా!

శకుంతల:—(రేజరును దూరంగా విసిరి) నన్ను మోసంచేసినవాళ్లు—ఇంతే!

అనసూయ:—(తీసి అందీయబోతుంది.)

శకుంతల:—అక్కర్లేదు. నీవు వాతో మాటాడవద్దు.

అనసూయ:—మాటాడను లే. ఇక మీ ఊరికిపోయి మహారాణివైన తరువ సరే, ఇప్పటినుంచే ఇంత అధికార గర్వమా? కానీలే—

శకుంతల:—నాతో మాటాడవద్దు. ఇక్కడనుంచి వెళ్లిపోతావా, నేను వెళ్ల

అనసూయ:—మెదలకుండా ఉంటానులే. నా కెందుకు, అయినా, మీ దంపతు సంగతి? మీలో మీకు ఏమేం ఉన్నాయో, ఏం?

శకుంతల:- ....

అనసూయ:—కూర్చో.

శకుంతల:—ఊహుం.

అనసూయ:—పోనీ, నవ్వు.

శకుంతల:—ఊహుం. కూర్చోను, నవ్వను—నీతో—

అనసూయ:—మాటాడవు. అయితే ఏం చేస్తావు?

(దూర్వాసుడు వస్తాడు. శకుంతల, అనసూయ ఎడమొహంగా తిరిగి నిలుచు ఉంటారు.)

దుర్వాసుడు:—ఓం శన్నో అస్తు.....ద్విపదే

(ఎవరూ వినరు.)

శం చతుష్పదే.

(విని, అటు చూడకుండా నవ్వుతారు. దూర్వాసుడు కొంచెం పకిలిస్తా ప్రయోజనంలేక, దుకునేట్టుగా సమీపించి)

నేను వచ్చానురా: (కొంచెం తటపటాయించి వెళ్లి, మావిగున్న మొదల వే మీద కూర్చుని)

దూర్వాసుడు:—అతిథిపూజ—

(శకుంతల, అనసూయ వినరు)

అర్ఘ్యం, పాద్యం—

(వాళ్లు వెనకటిలాగానే ఉంటారు: ఆయన ధూకుడుగా వాళ్లమీదకు వె తెస్తారా లేనా పూజాద్రవ్యాలు? (వాళ్లు చలించరు) శపించనా ఇక లిరుగకుం కాచుకోండి (కొంచెం తమాయించి) చిత్ర ప్రతిమలలాగా కదలరేం? మీకు పోయిందా? దివ్యఋషిని—దర్శనం అనుగ్రహించాను. పూజించండి—తరించండి! టికీ చెప్తున్నాను. చెదిరిపోకుండా—(ఊరుకుని నిదానంగా) ఏమిటి వింత? (దివ్యదృష్టి సారించి) హుం. ఏ వచనం పొగరు! శకుంతలా ఈ అవజ్ఞకు ఫలం అనుభవించు. ఏ తలచుకునే కళ్ళతో నన్ను చూడలేవేం? అతనిమీద కోపం నామీద చలాయిద్దామ కున్నావేం? చూ —(శాపోదకం, అభిమంత్రితం, విడుస్తూ) నిన్ను దుష్యంతు మరచిపోతాడు. (ఏ లో దాటిపోతాడు.)

అనసూయ:—చండకోపి—శాపం—అపా ఘం.

శకుంతల:—కానీ, ఎన్ని కష్టాలు వస్తా ... రానీ. నా విధి వ్రాత! (... క్షిస్తుంది.)

అనసూయ:—రా. పోయి ... బలిమా కుని ప్రసన్నుని చేసుకు ... ం.

(శకుంతలను బలవంతంగా లాక్కుని వెళుతుంది. స్టేజి ఒక ... నిమిషం ఖాళీ. అంతలో ఇద్దరూ తిరిగి వస్తారు.)

శకుంతల:—మాయమైనాడు.

అనసూయ:— (తల ఊగిస్తుంది.)

శకుంతల:—ఏం చేయను? ఎవరిని వే ... కోను? ప్రభూ! నీవు క ... రింపనందున కదా ఈ దాసికి ఇన్ని అగచాట్లు! ఏలా బ్రత ... ను? ఎందుకు— (కూల ... ంది.)

అనసూయ:—సఖీ! ధైర్యం తెచ్చుకో. ... లా విచారించకూడదమ్మా! అన్నిటికీ గౌరీ మహాదేవి ఉన్నది. ఆమెకు దయరాదా! ... కళ్ళనీళ్ళు పెట్టుకుంటు ... .)

(నారదుడు ప్రవేశం. వెంట గానం)

నారదుడు:— లోకైక సుందరాననా— పరా
లోక శ్మశ్రురహితా
నాకవామలోచనా మ
నా కమలాసహితా.

(శకుంతలస్థితి చూస్తాడు: మహతిని తీసి) ఎప్పుడూ ఒకటే మ్రోతా! (క్రిందపెట్టి) కక్కురుమనకుండా ఊరుకో, వేళాపాళా లేదూ (ఒగ్గిరగా) నారాయణ, నారాయణ!

శకుంతల:—(లేచి నిలుచుని) నమస్కా ... ం. దయచేయండి.

నారదుడు:—కల్యాణి! భర్తృసహవాసస్థి ... రస్తు!

అనసూయ:—నవ్వుతూ అయితే ... పేచీ వస్తుంది!

నారదుడు:— (ఉలికిపడి) ఏం?

అనసూయ:—ఇప్పుడే—దూర్వాసమౌని ... పం యిచ్చి వెళ్ళారు!

నారదుడు:—ఎందుకూ?

అనసూయ:—ఎందుకేమిటి—శాపానికి? ఆయనకు అలవాటే క ... ? ఇవాళ మేం కనబడ్డాం!

నారదుడు:—అయితే మాత్రం?

అనసూయ:—కాలినిబడ్డ పాము కరవ ... మానుతుందా? ఊరి ... , ఒక్క శాపమైనా ఇయ్యకుండా వెళితే పరువు తక్కు ... కాదూ? అయినా, తె ... క అడుగుతాను, మీలో మీరు కూడబలుక్కోరా, ఏం, ... ం? ఒకరు శాపం, వా ... వెనుక మరొకరు వరం! పేచీలు ఎందుకు పెట్టుతుంటారు? పోనీ, పెద్దవాడు, ఆయ ... మాట గౌరవిద్దాం, మీ ఆశీర్వచనం ఉపసంహరించుకోండి

నారదుడు:—ఏమిటీ! ఉపసంహరించుకోవడమే!—బ్రహ్మవాక్కు!

అనసూయ:—మరి, దూర్వాసమౌనీం ... దునిది?

నారదుడు:—ఆ సంగతి తరువాత ఆలోచించుకోవచ్చును. అసలు ... ఏమిటో.

అనసూయ:—ఆఁ. పాడిందే పాట! నేను చెప్పలేను. మీరు ... !

నారదుడు:—ఉహూఁ. తెలిసింది. మహామంచి పట్టులో చిక్కాడు ... మరచిపోతా ... కున్నాడు కదూ. అవును బ్రహ్మచారికేం తెలుసును? ... ఉన్నాయికద అని అవక తవకలు చేయడమే! కానీ, తెలిసివస్తుంది. నేనే ...

అమ్మాయీ! తిరిగీ ఆశీర్వదిస్తున్నాను. భర్తృసమాగమ......

శకుంతల:—అనసూయా! చూడు, ఆ లేడిపిల్ల తుంటరితనం. ... పారిపోతున్నా ... . పట్టుకుంటాను. (తొందరగా వెళుతుంది.)

అనసూయ:—అప్పుడే ఎందుకమ్మా అంత సిగ్గు! (నారదునితో) సంబరం ... చేసుకోవాలని వెళ్ళిపోయింది. రేజరు వెదుకుతూ ఇక్కడే ... ఈ పొదలో— అరే! ఏమైందీ? కాస్త మీరు కూడా వెదకండి.

నారదుడు:—ఏం రేజరు?

అనసూయ:—ముందు వెదకండి.

నారదుడు:—కాదు, చెప్పాలి! ఆఁ......అక్కర్లేదులే—నా దివ్యదృష్టి తెలుసుకుని ఓహో! ఇంకేం? సాధించాను! శకుంతలను మరచిపోయినా, చూడగానే దుష్యంతుడు యిల్లాలిని ఏలుకుంటాడు!—చూడు జాగ్రత్తగా. వెదుకుతారు)

అనసూయ:—పోయింది.

నారదుడు:—ఊఁ. ఇంతలో ఏమవుతుంది?—శకుంతల పట్టుకు ...

అనసూయ:—లేదు. మనం చూస్తూనే ఉన్నాం కాదూ? ఇదంతా శ ... మహాసముద్రంలో—

నారదుడు:—పరవాలేదు, నేను ఉన్నాను కదూ.

అనసూయ:—ఏమైపోయిందంటారు?

నారదుడు:—అదే చెప్పడానికి వీలు లేకుండా ఉన్నది: విచారిస్తాను. ... ఒక—విషయంలో రెండుసార్లకన్న పనిచేయదు. లేకపోతేనా—

అనసూయ:—మీరే రక్షించాలి. ఇప్పుడు పెద్ద దిక్కు ఎవరూ లే ...

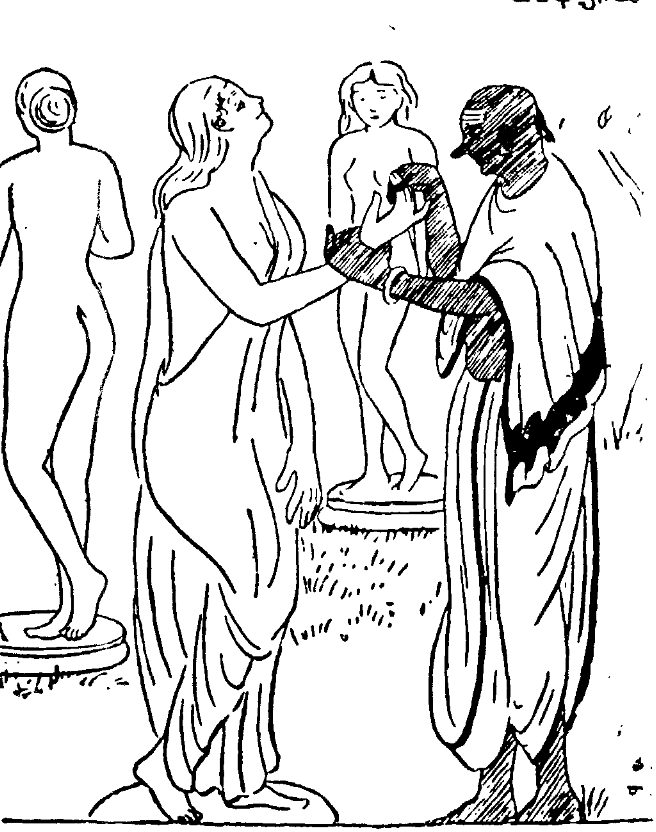
నారదుడు:—మరేం భయంలేదు. శకుంతలను అత్తవారింటికి పంపి వచ్చును. ... వాత భారం నాది.

అనసూయ:—అలాగే.

ఎవరికి తెలుసు, ఇరవై సంవత్సరములలో నేను

శిల్పప్రదర్శనమును జూడవెళ్లిన వైద్యుడు
పరధ్యానము

నారదుడు:—వెళ్లివస్తాను. (నిష్క్రమిస్తాడు.)

అనసూయ:—ఇదిగో—ఏమండోయ్ (పిలుస్త వింగ్‌దాకా వెళుతుంది. నారదుడు వస్తాడు.)

నారదుడు:—ఇప్పుడు వేళవేళ......తిరిగి మళ్ళా........

అనసూయ:—అందుకు కాదు, పిలిచింది! గా—మహతిని వదిలివే వెళుతున్నారేం—ఇదిగోండి.

నారదుడు:—(అందుకుంటూ, ఆశ్చర్యంగా అవలోకిస్తూ) మహతి కాదు, మనసే మరచిపోయినాను. ఇంకా కొంచెం దగ్గర జరుగుతాడు.)

అనసూయ:—కొంటెతనం—(నారదుని చె లిమీద చేయి అలా అ శకుంత ల ప్రయాణం చేయాలి. కన్ను విసరవేసి నవ్వుత పారిపోతుంది.)

(గానం)

మాలతీలలామదామ
భరణా, సురమోహనా
లోకైక సుందరాననా

నారదుడు:— ఊరుకో! సంగీతం పాడినట్టు నే ఉన్నది మన పని! (ం ఆగి పోతుంది.)

(నడచిపోతాడు)

మూడో రంగం

[రాచనగరిలో. విహారమందిరం. సన్నజాజుల డను పదిలముగా పుచ్చు చేటి]

చేటి:— (పరిక్రమించి) ఏరీ, ఇక్కడ ఎవరు రేరేం? ప్రభువు ఈవైపు వచ్చినా రని కంచుకి చెప్పాడే? ముసలితాతకు దృష్టిదోషం వచ్చిపోతూన్నది. కంటికి కనబడ్డ వారందరూ మహరాజులే.

(ప్రతీహారి ప్రవేశించి, చేటినిచూసి)

ప్రతీహారి:—మహరాజులే! నీ స్వయంవరానికి ను చాలనూ!

చేటి:—(తిరిగిచూసి) నీవు ఉన్నావు బాబూ ఇక్కడ—

ప్రతీహారి:—నీతోడు నీడను. నిన్ను చూడకు నా నిమిషం ఉండగలనా? దినం! పూలమాల కూడా ఉన్నది కదా—అన్నీ కలసివచ్చి యని స్వయంవరమన్నా.—సై (సమీపించి) ఎంత అందంగా ఉన్నావు?—నిన్ను..... హా......వదలిపెట్టలేను! జాలు... రేకలు విచ్చినట్టుగా నీ చిన్నారి పెదవులతో—ఏదీ. ...చిరునవ్వు

చేటి: (నవ్వుతూ) జాజులందమా—రవల
గాజులందమా—బావా

ప్రతీహారి:— చందమామ వెలుగు నీడ
సరసమందమా

చేటి:— ఒరులు కందరాని హాయి తోడి
విందులందమా.........

ప్రతీహా —అంతఃపురాధివి—ఏ అందమైనా వరే! స్వయంవరందాకా ఆగే గాంధర్వం—(ప ట్టుకోబోతాడు)

చేటి:— (తప్పించుకుని) ఉండు, ఎవరన్నా చూస్తారు!—మహా (దూరంగా వెళ్లి నిలుచుంటుంది.)

(దుష్యం ప్రవేశిస్తాడు: కుడివక్కగా ఉన్న ఆసనంమీద కూర్చుని ఒకో—)

దుష్యంత :—కుడి, ఎడమ కన్నులు వంతులు వేసుకొని అదురుతూన్నవి నిర్వహణంలో నా లోపం చేశానా? మనసు కూడా కలవరపడుతూన్నదే! (ప్రతీహారిని చూసి) పురోహి సోమరాతువారిని పిలుచుకువిరా.

(ప్రతీహా వంగి, నమస్కరించి వెళుతాడు.)

చేటి:— (అందుకువచ్చి) దేవా! మారాణి వసుమతీదేవి పంపిన ప్రేమోపహా

దుష్యంత :—(దండను మెడలో వేయించుకుంటూ) దేవితో, కానుకకు అదుకొన్నా చెప్పు.

చేటి:—(చేతులు జోడించి, వినయంగా) తమ దర్శన భాగ్యాన్ని కలుగచేయమని చేసి రమ్మంది దేవేరి.

దుష్యంత :—మంచిది, అలాగే.

(చేటి ని ష్క్రమిస్తూండగా, సోమరాతుడు ఎదురు అవుతాడు: ఆయుష్మా రించి, వైదొలగిపోయింది. పురోహితునికి కొంత వెనుక ఒక రిద్దరు మునికుమా శార్ఙ్గరవుడు— వింతలు మేలి ముసుగుతో.

వీరిని చూసి దుష్యంతుడు లేచి నిలుచుంటాడు. సోమరాతుడు ముందుకు అడుగులు వేస్తాడు. మహరాజా నమస్కరిస్తాడు.)

సోమరాత :—వత్స! ఆయుష్మాన్‌భవ! (వచ్చినవారిని చూపిస్తూ) కుల పతి కణ్వుని దగ్గర నుంచి శుభ సందేశము తీసుకుని వచ్చారు. (శ్రౌతవిధిచేత, ఉచిత సత్కా రములు చేసి, వెంటబెట్టుకుని వచ్చాను.

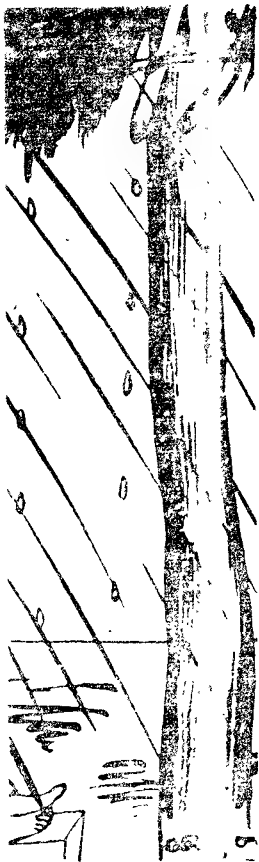
దుష్యంత :—కణ్వ సందేశమా? తపోధనులకు నమస్కారములు. ఇలా చేయండి.

(ముని కుమారులు కూర్చుంటారు. శార్ఙ్గరవుడు, ఆతని వెనుక నిలుచునే ఉంటారు.)

పూజ్యులైన కణ్వులకు కుశలమా? మీ తపస్సు నిర్విఘ్నముగా సాగుతూన్నదా?

శార్ఙ్గర వుడు:—ధర్మ రక్షకులైన మీరు ఉండగా మాకు కొరత ఏమి గురుపాదులు క పూర్వకంగా ఇలా కబురు పంపినారు.....

ఆంధ్రుని చిత్తవృత్తి [1936 ధాత సంవత్సరాదిసంచి కనుండి]

పరధ్యానముగా వకీలు భార్యతో
నా మాట నమ్మకపోతే అఫిడవిట్టు దాఖలు చే...

అలవాటు—4 [1936 ధాత సంవత్సరాది సంచిక...

ORWO

ఆర్వో రోల్ ఫిల్మ్

ధరలు

బ్లాక్ అండ్ వొయిట్ NP 22

120-620		రు. 2.33
127		2.21
135/36 కాసట్స్		6.01
135/36 రీల్స్		4.40
127	NP 27	2.56

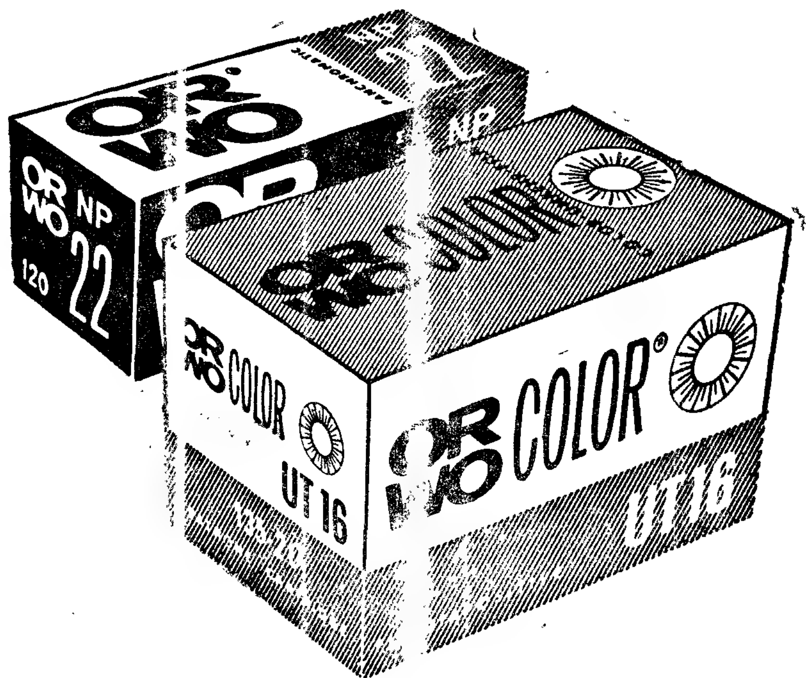
ఆర్వో కలర్

NT 18 నెగటివ్ ఫిలిం 120	9.03
UT 16 రివర్సల్ ఫిలిం 135/20	8.49

అమ్మకం పన్ను, యితర స్థానిక పన్నులు అదనము

ప్రోసెస్ చేయుటకు : బాంబే ఫోటో స్టోర్సు, 33/34, పార్క్ వీధి, కలకత్తా-16.

G. I. వేక్ & కంపెనీ. (NT 18 నెగటివ్ మాత్రం) మౌంట్ రోడ్, మద్రాసు 2

VEB FILMFABRIK WOLFEN
German Democratic Republic

ఆర్వో ఫిలింస్ ఈస్టర్న్ యూనిట్

మద్రాసు-2 —: :— కలకత్తా 13

దుష్యంతుడు:—ధన్యుడను. వారి ఆజ్ఞ ఏమిటి?

శార్ఙ్గరవుడు:—"నాయనా! గాంధర్వ విధిని నా కూతురిని వరించావని తెలిసికొని సంతోషించాము. నెల మసలిన ఈమెను నీ చెంతనే ఉంచుకోడం మంచిది" అని చెప్పమన్నారు.

దుష్యంతుడు:—ఇవి ఏం మాటలు?. ..(చిరునవ్వుతో)సాత్త్విక మూర్తులు— పరిహాసకుశలులేనని తెలియ చెప్పడమా?

శార్ఙ్గరవుడు:—పరిహాసమా?

దుష్యంతుడు:—కాదా, మరి? అయిన కానీయండి. మీరు పూజ్యులు! (శకుంతలను చూపించి). ఈ గర్భవతియేనా కణ్వులవారు నాకు పంపిన భార్య?

శార్ఙ్గరవుడు:—ఈమెనే నీవు వరించినది.

దుష్యంతుడు:—అబద్ధము!

శార్ఙ్గరవుడు:—ఆఁ. శాపాయుధులని మరచిపోతున్నారు.

దుష్యంతుడు—లేదు: మహాప్రసాదము కాని కడుపుతోఉన్న పిల్లను భార్యగావరించవలసినదనే ఆదేశము—శిరసా వహించాలా, ఏ పనికి జడిసి?

శార్ఙ్గరవుడు:—ఈలా, అమాయ కురాలిని వంచనచేయడం కూడా రాజధర్మాలలోదేమో? అరణ్యాలలోఉండే మాకు ఏం తెలుస్తుంది? మా పని మేము చేశాం. ఇక నియిష్టం. ఏలుకున్నాసరే, లేక—

(శకుంతలతో) ఏమమ్మా! చూశావా ఈయన వాలకం! పోనీ, చూసిఅయినా పోల్చుకుంటాడేమో, ముసుగులేయి: ఇప్పుడు సిగ్గుపడితే ఏలా? (ముఖం చూపిస్తుంది.)

(మహారాజుతో) చూడండి, ఈమె ఎవరో......

దుష్యంతుడు:—ఈమె ఎవరు?

శకుంతల:—నాథా!

దుష్యంతుడు:—నాథా!—ఇంత విపరీతమా? అమ్మాయీ నీవ్వ పసిదానవులాగా ఉన్నావు. అప్పుడే ఇన్ని మాయలు ఏలా నేర్చుకున్నావమ్మా?

శకుంతల:—మాయలా! ఎవరివి?

దుష్యంతుడు:— తెలియడంలేదూ?

శకుంతల:—మళ్లా అనండి, ఆ మాట

దుష్యంతుడు:— అంటాను. నాకేమి భయం?

శకుంతల:—అవును: ఇంత దుర్మార్గానికి, మోసానికి ఒడిగట్టి. మీకు (దగ్గరకు వెళ్లి) కోపమా నామీద? మీరు ఎప్పుడు రమ్మంటారా అని చూస్తూ కుని ఉండి ఉండి, స్వతంత్రించి వచ్చేసినందుకు మన్నించండి.

దుష్యంతుడు:—నాకేమీ అర్థం కావడంలేదు.

శకుంతల:—అల్లాగా? ఏమీ తెలియనివారు నన్ను మాయచేసి, ఏలా వరించి, నమ్మిక లిచ్చి......

దుష్యంతుడు:—ఊఁ. కథ అల్లు—

శకుంతల:—పౌరవా! ఇది మీకు తగదు! అప్పుడే మరచిపోయారా? మన చెలిమికి సాక్షిగా సేఫ్టీ రేజరును, మా తండ్రి మా అమ్మకు యిచ్చింది మీకు నేను సమర్పించలేదా? ఆశ్రమంలో ఉన్నంతకాలం నాకు అనుదినమూ నేను సమరించి యిచ్చే దాన్నికదా? అప్పుడు మీ నున్నని చెక్కిళ్లు ఎంత ముద్దొచ్చేవి? నా చెలికత్తెలు నన్ను చూసి ఎంత అసూయపడేవారు! జ్ఞాపకంలేదా, మొదటసారి మీరు రేజరు పట్టుకోవడం చేతగాక, గంట్లు పడితే, నేను మందార రేకులు తీసుకుని అద్దలేదూ? ఏం, చూడండి, మీరు షేవ్ చేసుకుని అద్దంలో పడవేసిపోతే తీసి దాచి, అల్లరిచేస్తే 'రేజర్ ఒక యెత్తూ, నేను ఒక ఎత్తూ' అని మీరు నన్ను ఎంత బతిమాలుకుని, అనితరజన అభ్యమైన ఆ దేవప్రసాదాన్ని నేను నవ్వుతూ యివ్వగా, కన్నులద్దుకుని, మీ భాగ్యదేవతనని కౌగలించుకోలేదూ? ముద్దు పెట్టుకుంటామని మీరు ఎంత ఉబలాట పడినా, మూడు రోజులూ గెడ్డము పెరిగి నామీది మక్కువతో మీరు, సాయంకాలానికి ఇప్పటికీ, ఎవరూ చూడకుండా అప్పుడప్పుడు గెడ్డం చేసుకుని, కలకలలాడుతూ కౌగిలిలో వాలిపోయినాను కదూ? చివరకు, మీరు ఇక్కడకు వచ్చేస్తూ, రేజరు వెంట పట్టుకువెళతానంటే, మీ నున్నని గడ్డం చూసి ఎవరైనా మాయచేసి వలలో వేసుకుంటారని, నేను ఇయ్యకుండా ఉట్టి చేతులతోనే పంపాను కాదూ? చూసుకోండి, ఎంత పెరిగిపోయిందో! అచ్చంగా కిరీటం పెట్టుకుని, వేషం వేసుకున్న ముని కుమారుడులాగా ఉన్నారు. (దుష్యంతుడు ఉలికిపడి గడ్డం తడుముకుంటాడు) ఏం, గడ్డమంటే అయినా నేను జ్ఞాపకం వచ్చానా? (మీద చేయి వేస్తుంది)

దుష్యంతుడు:—(సంభ్రమంతో) రేజరు! ఏదీ రేజరు? .

శకుంతల:—(దీనంగా) లేదు, పోయింది!

దుష్యంతుడు:—అవును, అలాగే పోతది. ఎంత మోసం!

శకుంతల:—నమ్మరూ, ఇంకా ఇప్పటికీ నమ్మరూ?—నిజంగా పోయిందండి.

దుష్యంతుడు:—ఇక చాలించు—నీ వేషాలు వచ్చిన త్రోవను పదు.

శకుంతల:—ఎక్కడికి పోను?—మీ భార్యను—

దుష్యంతుడు:—ఆమాట అంటే ఊరుకోను. భార్యవా?

శకుంతల:—కావా?

దుష్యంతుడు:—నీవు ఎవరో నాకు తెలియదు. వెళుతావా, లేదా?

శార్ఙ్గరవుడు:—(ముందుకువచ్చి) ఏమిటయ్యా నీ ఆగడం? ఏదో రాజీ పడదామని ప్రణయ కలహమేమోనని ఊరుకున్నాను, చూస్తూ. పొమ్మని ఏం కుంటావా సజావుగా, శపించనా? (చేయి జాస్తాడు.)

శకుంతల:—వదు, వద్దు. నా నాథుని ఏమీ చేయవద్దు. నన్ను చూసి

శార్ఙ్గరవుడు:—ఊహుఁ. వీల్లేదు. ఎత్తిన చెయ్యి ఊరికే దించకూడదు. శపించి తీరాలి! ఏం, రాజా?

(నారదుడు, కణ్వుడు ప్రవేశిస్తారు.)

నారదుడు:—(శార్ఙ్గరవునితో)ఏం, పిట్ట కొంచెమైనా కూత ఘనం— చదువంతా అయిపోయి, శాపప్రయోగాలదాకా వచ్చావూ ?

(దుష్యంతునితో) ఏం. రాజా, క్షేమమా?

దుష్యంతుడు:—(మాటాడకుండా ఉభయులకూ నమస్కరిస్తాడు.)

శకుంతల:—నాన్నగారూ (కణ్వుని కౌగిలించుకుంటుంది.)

నారదుడు:—(కణ్వునితో) ఏమండీ, ఊరుకుంటారేం ? చేసిన పెట్టండి, ముందు మీ అల్లుణ్ణి పలకరించండి.

కణ్వుడు:—(శకుంతలతో) ఊరుకో తల్లీ! నీకేం భయంలేదు. అంతా బాటు.

దుష్యంతుడు:—పెద్దలు—నిలుచునే ఉండటం భావ్యంకాదు. దయచేసి

కణ్వుడు:—నాయనా! పెద్దల అభావ్యపు పనులే ఇంతవరకూ తెప్పి ఒప్పుకుని వారందరూ క్షమిస్తేనే కాని కూర్చోను.

దుష్యంతుడు:—దైవసములు—మీరు తప్పుచేయడం—

కణ్వుడు:—విధి విధానం బాబూ! ఆకంవులంతో జీవసంచేస్తూ, ఉండటం నాకు తగిందికాని తగుదుమని నాగరికవేషం వేస్తే ఊరికే పోత

దుష్యంతుడు:—మీ మాటలు వింతగా ఉన్నవి.

నారదుడు:—వినండి! ఇంకా ఉన్నవి విశేషాలు.

కణ్వుడు:—మహాపరాధం—

దుష్యంతుడు:—మీరు మాటి మాటికీ ఆలా నిందించుకోవడం చిన్నతనం ఉన్నది.

కణ్వుడు :—(శకుంతలతో) అమ్మ, నన్ను మన్నించవూ?

శకుంతల :—(ఆశ్చర్యంతో) అదేమిటండీ?

రైలు ఎక్కట్లు కొనుటకు వెళ్లినవర్తకుడు పరధ్యానముతో:
'డజను కొంటే ఎంత కమీషనిస్తారు'

కణ్వుడు:—నా మాట్లే! మీకు ఇవన్నీ ... వస్తుంది నా తెలివి. ప్రతీసం వల్లనే.

నారదుడు:—ఉపోద్ఘాతం తెగ పెరిగిపోతూ ... ఇకనైనా ఉపక్రమిస్తారా, లేదా, అసలు విషయం? మళ్ళా మనం...... (స్మైలుతో ఏవో జ్ఞాపకం చేసి) వెళ్ళద్దూ—

కణ్వుడు: (నవ్వుతూ) చెల్లేపోయ్—ఇక ....

నారదుడు:—ఉండండి. (జనాంతికంగా) ము ... చూపించవద్దూ? ఇప్పటికం పోయి జ్ఞాపకం రానిదే మీ మాటలు ఏలా నమ్ముతాడు?

కణ్వుడు:—అవును. (రేజరుతీసి సభ అంద ... కి చూపించి, నిదానంగా మహారాజు సమీపంలో బల్లమీద పెడుతాడు.)

దుష్యంతుడు:—(నిద్ర మేల్కొనినవాడిలా సంభ్రమంతో) రేజరు రేజరు! (కలయజూసి) శకుంతల, నా శకుంతల!

(నారదుడు, కణ్వుడు ఒకరి నొకరు చూసి నవ్వుకుంటారు.)

శకుంతల:—నాథా! (కౌగలించుకుంటారు ఉభయులూ.)

నారదుడు:— (కొంచెం సేపు ఊరకుండి) ...క, అందరం కూర్చుందామా?

(మహారాజు కూర్చుంటాడు. ఆయన సరస ... శకుంతల—నిల్చుని. మిగిలిన వారం దరు ఎదురుగా కూర్చుంటారు. కణ్వుడు—సమం ..., దర్భాసనం శకుంతలకు అందిచ్చి, నిలుచునే)

కణ్వుడు:—రేజరు నేను తీశాను!

శకుంతల: —మీరా?

కణ్వుడు:—అవును!

నారదుడు:—ఎందుకో అడగరేం ఎవరూను

కణ్వుడు:—నేనే చెబుతున్నాను కదూ! బ్రహ్మలోకానికి యజ్ఞ సంభావన తీసు కునేందుకు వెళుతూ మా శకుంతలను చూద్దామని ఇక ఇక్కడకు వచ్చేనుపుడు కదా ఆమె, మునికుమారికలలో కలిసి పూలు కోసుకుంట ...ప్పుడు ఆ వైపు వెళ్ళి కనబడకపోతే, ఎటు వెళ్ళిందో అని అటూ, ఇటూ అక్కడే తిరుగుతుండగా, పచ్చికలో తళతళలాడుతూ ఈ రేజరు కనబడ్డది!

శకుంతల:—నేను విసిరివేశాను, కోపంలో. (దుష్యంతుడు ప్రశ్నిస్తూ చూస్తాడు. ఆమె అతని చెంపలు నిమురుతుంది లాలిస్తూ.)

కణ్వుడు:—చూడగానే మరచిపోయిందేమో తీసుకువెళ్లి యిద్దామని తీశాను. కాని, అంతలో ఒక పిచ్చి ఆలోచన పోయింది. ...తూన్నది బ్రహ్మలోకం సభకు. అక్కడకు రంభాది దేవ గాయకులు అభినయ ప్రదర్శనానికి వస్తారు కదా చక్కగా గెడ్డం తీసేసుకుంటే బాగుంటుందని—

నారదుడు:—ఓహో!....మీ రూపం తల ...కుంటే నేటికీ నవ్వు వస్తున్నది.

కణ్వుడు:—రేజరును తీసుకు వెళ్లిపోయి ...ను, వెనుకనుంచి ఎవరి చేతనైనా పంపించవచ్చును కదా అని.

నారదుడు:—ఇంతా నయం. నేను కనబడక ...తే అలా చేసేవారనుకుం...? కోతి మూక, మీ శిష్యులు మిమ్మల్ని బ్రతుకనిచ్చేవారా ...?

(శార్ఙ్గరవునితో) నిన్నుకాదు లేవోయ్! ...పు చాలా యోగ్యుడవు, నమ్మదగిన వాడవు! నేను ఎరుగనా ఏమిటి?

కణ్వుడు:—తీరా, అక్కడ ఏవో ఆట పాట ... వాణీధవుడు కదులనివ్వడుకదా. ఏలాగూ ఆలస్యమైందికదా, శకుంతలను చూసిపోదామని వస్తూండగా నారదుడు సంగతి అంతా చెప్పేటప్పటికి—

నారదుడు:—మా యింటిదగ్గర మిమ్మల్ని ...గాసేటప్పటికే అర్థమయింది నాకు: మా అమ్మ అడిగింది కూడాను, మీరు అలా తయారైనారేమని. నేను, తరువాత చెపుతా నని తప్పించుకున్నాను.

కణ్వుడు:—నాయనా, నీ ఋణం ఎలా తీర్చుకోగలను?

నారదుడు:—తిరిగి గెడ్డం పెరగనీయండి: తాపసులకు అందులో ఉన్నంత అందం (అందరూ నవ్వుతారు.) పోనీ, భార్య గ... పతి గనుక, ఈ నవమాసాలూ మీ అల్లుడికి దానితోఅవసరం లేదు గనుక, వాడి చూ...నంటారా? ఉహూ, అమ్మో! పెద్ద లెండి. అది కనబడకపోతే అమ్మాయిని మళ్ళా మర పోతాడేమో? సరే, సమస్త సవంగళాని భవంతు! నేను వెళ్లి ఈ పట్టున దూర్వాసుని చెవులు ఎక్కదీయాలి. ...వరు గెలి చారో!

దుష్యంతుడు:—మా పూజలు అందుకుని—

నారదుడు:—ఇప్పుడు వీలేదు. భారసాలకు ఎలాగూ వస్తాను కాదూ? ఊర్వశి నాట్యం చూడటానికి వెళాలి. మీ మామగారు ...ంటారుగా, నా వంతు కూడా ఆయ వకే. మంచిది, వెళ్లివస్తాను.

[అందరూ లేచి నిలుచుంటారు. నారదుడు వెళి పోతూండగా—జవనిక.]

అమ్మమ్మ తల్లి

పూడిపెద్ది వేంకటరమణయ్య

[1937 ఈశ్వర సంవత్సరాది సంచికనుండి]

ఇందలి కథ కొలది సంవత్సరాల క్రిందట ఏజన్సీ ప్రాంతాలలో జరిగిందని ఒక స్నేహితుడు నాకు చెప్పా
విని, అది చాలా విధాలుగా నడచిఉన్నదని ఊహించి దానిని చిన్న కథగా అల్లేను. —పూ. వెం.

చెంగల్వరాయుడు టీకాల ...క్టరు.
పేరు ఎలా సార్థకమో నాకు తెలే
నేమో! అతడు ఏజన్సీలో ఆటవికజనం
కలిగిం దప్పుడు. తెల తెలవారుతూంది.
ఆ గదబవలసో, గదబపల్లో ఏదో పేరు
రాలుగల గ్రామసమీపాన్న చిన్న గ
టీకాలు వేయడంపని ఎంతో సుల
ఏముంది? ఒక మనిషి చేయిఅందుకొ
రొటేటరీలాన్సెట్టు మందులో ముంచి
గ్రహణాని కెంత తంతు నడవాలో
చేయాలంటే అంత తంతు కావాలి.
లంత భయపడతారు. నాటు ప్రజ చే
మన భాషా? మన ఊహా? ఎంతో న
చెంగల్వరాయుని మీద పడ్డ దానాడు.
ఇక్‌మిక్ కుక్కరు, హోల్డాలు, ఫెర
మకాం చేసే డా అడవి మధ్యను.

బస సదును చేసుకొని, సాపు
చేసుకొని ప్రచారం ప్రారంభించడాని
తన ఆయుధాల పెట్టె పైకి తీసేడు.
క్రొత్త మందు బంగీ తపాలా కచేరీకి
కచేరీ మూడు మైళ్ళ దూరంలో ఉంది
అనే గదబవాని చేతికి ఒక చీటీ వ్రా
వానిని పంపి ఆ గుడారం నడుమ ఉమ
కున్నాడు చెంగల్వరాయుడు. మెత్తని
వింత సంచలనం కలిగించే ఆ వన్య ప్ర
కొత్త పక్షుల గీతాలు వింటూ ఏమేమే
చెంగల్వరాయునికి నిద్రపడుతూంది,
లోకి చూకుతున్నాడు. ఇలా గెన్ని సా
తెరచికొని చూచేసరికి గుడారమంత
దనుకొని గుడార సావలకు వచ్చి చిక
చాటున పసపాడుతున్నాది సూర్యబింబ
అటవీ ప్రదేశం, ఆ గదబపల్లె, ఆ ప్ర
దిగులులో దిగలాగడం మొదలు పెట్టే
దాని కనిపిస్తూంది. "రఘునా రఘు
వాహీమేమి పిలుపుమీద పిలుపు
కాబోలు, మూడు మైళ్ళ దూరము
మంటే ఎంతసేపేలా? అందులోను
నదిపేరు. ఆటవికులకు విశ్వాస మెం
తప్పకుండా ' చేసేరు. పట్టుదలగల

టీకాలువేసే ఉద్యోగికి ...క్టరు
ు. టీకాల డాక్టరం బాగుండు
టీకాలు వేయవలసి అవసరం
ఎవడో ఒక గదబవాని సాయంతో
ం రెండు మూడు పూటల ఇలువ
కార మెత్తుకొని మకాం చేసేడు.
సాధ్యంగా కనబడుతుంది మనకి.
వానిభుజానో, ముంజేతనో
గిరగిరా త్రిప్పేస్తాడు. కాని పాణి
నాలు వేయడానికి ఏ అగ్రహణం
కాలంటే అదేమిటో ని, ప్రజ
వద్దు. ఆటవికుల క...లే తెలీదు.
స్పచెప్పాలి వాళ్లకి. ఆ కార్యభారం
రే సంసిద్ధపడ్డాడు. కవపుమంచం,
క్లాస్కు, మరచెంబు తాసు

సుకొని వంట చేసుకొ, భోజనం
సిద్ధపడ్డాడు. హో...లులోఉన్న
ందు కొంచమే ఉంది లేనే లేదో.
వచ్చేఉంటుంది. అక్కడకు తపాలా
తనకు తైనాతీ వచ్చి 'రఘువ'
యిచ్చి తపాలాధికారికి చూపుమని
ట్టకున్న కాంపుమంచం మీద పడు
పెండ్లలో తల పొదుగుకొని ఏదో
శంలో నిర్మలమైన గాలి పీలుస్తూ
ఆలోచించుకుంటూ పడుక్కున్న
లకున వస్తూంది. ... నిద్ర
లు చేసేడో కడసారి అతడు కన్ను
చీకటి వ్యాపిస్తూంది. నుబ్బువేసిం
లు పరీక్షించేడు. పడమటి కొండ
. వెలుగుపన వెనుకాడుతూంది. ఆ
ంత సమయాసన్నం అన్నీ వానిని
యి. వానికి ఒంటరితనం భూతం
" అని కొంజుపిట్టలా గంటసేపు
బ్దపటిమ హెచ్చిస్తూ. "రాలేదు
న్నున్న తపాలా కచేరీకి వెళ్లిరావడ
రఘువనికి గమన ...నానికి పెట్టి
ని ఉంటుంది. చెప్పినపని తూచాలు
కార్యసాధకులు. ఏం సొమ్మ రఘువా

ఇంకా రాలేదు?" ఎవరు బదులు చెప్పేవారు? ని... కారు...
నిశ్శబ్దం విక్కబడుతూంది.

ప...వు పరువున గదబపల్లెలోకిపోయి చెంగల్వరాయుడు కొ
వారిలో ...ందరికి వచ్చీరాని గదబ భాషలోను, తెలుగు ఇంగ్లీషు
తోను దా... సంపుటీకరణంచేసి, అభినయంతో కాస్త మెరుగుదిద్ది
వారి మనస్సులను కరగించి, ఇద్దరు గదబ యువకులను తోడు తె
గుడారములో పడుక్కున్నాడు కాంపుమంచంమీద కదలకుండా.
మృగాల భయం వానికి లేదు. గుడార ద్వారాన కూర్చుండి కాపలా
గదబవాళ్ళున్నారు. చలిభయమూ వానికి లేదు. గుడారం మూయ
వెలుగుతున్నాయి. గుడారమంతటా వెచ్చని గాలులే ప్రాకుతున్నాయి
మెత్తని ... దుప్పటి తలమున్కగా కప్పుకొని పడుకొన్నాడు
రాయుడు. వానికి నిద్రపట్టలేదు. రఘువ ఏమయినాడు? ...
ఏంచేస్తా... దానిలెక్క తేల్చకపోతే తాను చిక్కులలో పడిపోవలసి...
పోస్టుమా...రు వాని కిచ్చేదో లేదో ఏ సంగతీ అనిశ్చితాంధకారంలో
కన్యాగో...మయింది. పడుతూ లేస్తూ పదిగంటల పరిమాణ
రేయిని ...యుగాల్లాగా గడిపేడు. ఒళ్లుస తెల్లవారగానే గదబల...
రమునకు కాపుపెట్టి ఒక్కని సాయాన పోస్టాఫీసుకు వెళ్లాడు
రాయుడు.

...వచ్చి మందు పెట్టె తీసికొని వెళ్లినట్లు ...
చెప్పేడు. చెంగల్వరాయునికి చిరు చెమటలు క్రమ్మేయి. ఏం ...
తనను ...రితో పని. లొసుగులు క్షమించరు. మందు పెట్టె
దంటే ...టు శిక్ష విధిస్తారో అధికారులు?

...రుమాలుతో మొగాన చెమటతుడుచుకొని విషాదంగా ...
వెతగడానికి దొరకొన్నాడు రఘువనూ, మందుపెట్టెనూ కూడా. ...
ఆరుమైళ్ళ దూరములోనున్న 'బొరిగాం' అనే చిన్న పల్లె రఘువ
గ్రామం. ఆ సంగతి తెలిసికొని ఆ పల్లెకు నడచి వెళ్లాడు చెంగల్వ...
ఎండ ...పెరి ఒళ్లు చిటపట లాడుతూంది. ...ఉదయటి నేలంతా
చెమరిస్తూంది. రాత్రినుండీ ఆహార మెరుగని ఆ శరీరం భారా...
చిక్కులు ...కి నడవడ పడుకుతున్నాయి కాళ్ళు. వేడి యూరట్ల
కొడుతూ, ...నర్చి సవరించి పెదవులు తడపికొంటూ సొడియాలి
బిగింపుకు నడలించుకొంటూ కాలి ఆకు చెప్పులు త్రొక్కుతున్న ...
ముందుగ 'బొరిగాం' చేరుకున్నాడు చెంగల్వరాయుడు. ఊరి...
రాగానే ...ప్పు ... పడి వినబడుతూంది. ఏదో సందడిలో మున్న
గ్రామస్థులు. ఊరి వెలుపలనున్న ఒక చెట్టు నీడను తాను
యూరి పెత్తనదారును పిలుచుకొనిరమ్మని తనకు సాయంగా
యువకుని పంపేడు గ్రామంలోకి. దూరంగా ఏదో రావిలో గ
కదుతున్నారు కొందరు గదబలు.దాని కుంద్రడనా కట్టుబాటూ మా...
గారంలా తోస్తూంది."ఈ మూఢ నమ్మకం పోయిందే కాదు ...
అమ్మవారు—బలులు ఈ విశ్వాసం నాసాట ప్రబలుతూంది. ...

టీకాలసత్వం నచ్చచెప్పడం చాలా కష్టం. ఏం య్యను! రోటిలో త దూర్చి రోకటిపోటుకు భయపడనా?" అని మేమో ఆలోచిస్తు న్నాడు. ఇంతలో ఆ గ్రామంలోని సంబరం జన మూహంతో, కలకల ధ్వనితో, మిన్నంటే కేకలతో తన వైపే వస్తూంది వాళ్లకు కానరాకుండ ఆ చెట్టుచాటున డాగి నిలచేడు చెంగల్వరాయడు— సర జ్ఞానమే లేకుండ ఎగురుతూ, దాటుతూ ఆ క్రొత్తగాకట్టే గుడివైప పోతూంది ఆ సంబరం ఆత డా సంబరం నడుమకు నిదానించి చూచేడు కొందరి చేతులమీ శిరమకం బిగించి, పూలదండలతో పుక్కిట కల తో ముందుకు చా వాని అరచేతులలోకి ఏదో పట్టుకొని ఒక యు కుడు కూర్చున్నాడు వానివైపు చూచి సంతోషంతో గంతులు వేస్తున్నా ఆడూ మగా కలి నడుమ నడుమ బలులిస్తున్నారు. కోళ్లూ, గొఱ్ఱెల కోసి రక్తం చిమ్ము

కుంటూ పచ్చిగంధపు ముద్దలు పట్టించుకుంటున్నారు ఒడళ్ల. పానకం వలె కల్లు జాడీలతో తాగేస్తున్నారు.

గ్రామం పెత్తందారుకోసం చెంగల్వరాయడు పంపిన గదబవాడు తిరిగివచ్చి నరవాహనంమీద ఊరేగుతున్న ఆ గదబ యువకుని చూపుడు వ్రేలితో చూపి "రఘువ" అన్నాడు. త్రుళ్లిపడి చెంగల్వరాయడు వాని వైపు చూచేడు. "అవును. వాడే. అదిగో ముఖాన స్ఫోటకపు గుంటలు. బట్టతల. ఆపైమీద ఎఱ్ఱపంచ తానిచ్చిందే." అనుకొని సంఘమున వానికి జరుగుతూన్న ఆ గౌరవానికి కారణమేమని వాని నడిగేడు. ఆ గదబ వానికి తెలుగు రాదు. గదబ భాషలోనూ సంజ్ఞలతోనూ కూడా ఆ ఉత్సవ వివరాలు తెలిపేడు. అది యొక గ్రామ దేవత ఉత్సవమని బోధ పరచికొని చెంగల్వరాయడు ఊరుకున్నాడు. "ఇది అమ్మతల్లి పండుగ కాదు, అమ్మమ్మతల్లి పండుగ" అన్నా డా గదబవాడు. అది క్రొత్త పేరవడంచేత వానికి బోధపడకపోయినా తెలిసినట్టు జాలిగా తలయూచేడు చెంగల్వరాయడు. ఆ కడుతూన్న గుడి ఆ దేవత కొరకే అన్నాడు గదబ వాడు. 'ఆహా' అన్నాడు చెంగల్వరాయడు. వాని కా మాటలు చెవిని పట్టలేదు. ఆకలి అంతరంగికంగానూ, ఎండ బాహ్యంగానూ వానిలోనూ పైనీ కూడా ప్రజ్వలిస్తున్నాయి. మందుపెట్టె ఏమయిందో వాని నడుమ దామంటే వా డేనుగుమీది సున్నమయి ఎక్కడో అంతరాళాన అందకుండా ఊరేగుతున్నాడు. తన బస అక్కడకు తొమ్మిది మైళ్ల దూరములో నున్నది. నిలువలేక పోయాడు. సొమ్మసిలి ఆ చెట్టునీడను రాయి తలగడగ పడుక్కున్నాడు చెంగల్వరాయడు. వాని వైఖరి చూచి ఆగదబవాడు వానికి ఆకలి, దాహం విపరీతముగా నున్నవని పోల్చి ఉడికించిన దుంపలు, వెదురు గొట్టముతో తేనే, తామరాకుదొన్నెతో నీరూ తెచ్చి వాని కిచ్చేడు. చెంగల్వ రాయడు కాస్త చల్లబడి సేదదేరి, "రఘువని కలుసుకోవచ్చునా?" అని ఆ గదబవాని నడిగేడు. "వా డా గుడివద్ద ఉండవచ్చును. అందరు వెడలి పోయారు సందడి చాలించి. మన మక్కడికి పోవచ్చు"నని వా డన్నాడు. చెంగల్వరాయడు మెల్లగా వాని చేయూతను నడుస్తూ అమ్మమ్మతల్లి క్రొత్త గుడి దగ్గరకు వెళ్లేడు. అక్క డెవ్వరూ లేరు. వా రా దేవత నా గుడిలో ప్రతిష్ఠించి విందు లారగించుటకు గ్రామంలోకి పోయారు. పొద్దు పడమటి దిక్కును సమీపిస్తూంది. కోడి వెంట్రుకలూ, నెత్తుటి మరక లతో నిండిన త్రోవ సరిచూచుకొంటూ ఆ దేవాలయ సమీపానికి వెళ్లేడు. అక్కడ నొక పూలకొట్టెమీద పొదుపుగ నుంచిన అమ్మమ్మతల్లిని చూచేడు. ఆ చేరువను నెత్తుటితో వత్తి వెలుగుతూంది. ఇంకా గుడికి పైకప్పు కట్ట లేదు. ఆదేవతవైపు నిదానించి చూచి త్రుళ్లిపడ్డాడు చెంగల్వరాయడు. ఈలోగా దేవతకు సాష్టాంగపడి లేచిన గదబ యువకుడు వాని వైఖరి చూచి వాని నమ్మమ్మతల్లి పూనినదని భ్రమసి వానిచుట్టూ తిరుగుతూ ఏవో గదబ పాటలు మొదలు పెట్టేడు.

కొంత ధైర్యం తెచ్చుకొని చెంగల్వరాయ డా గదబ వానిని వారించి, ఆ పూలకొట్టెపైనున్న దేవమని వాని నడిగెను. "అదియే అమ్మమ్మతల్లి— వాని జాతరే సాగిస్తున్నా రిప్పుడు ఈ ఊళ్లో క్రొత్తగా. ఈ గుడి ఇంత వేగంగా ఈదేవతకోసమే కడుతున్నా"రని ఆగదబ యువకుడు బదులుచెప్పెను.

కాస్త ధైర్యం తెచ్చుకొని, "నే నా గుడిలోనికి వెళ్లి ఆ దేవతను చూడవచ్చునా?" అన్నాడు.

గదబ:—ఓ. ఆ ఉగ్రం భరించగలిగితే.

పిరికిదనంగా 'ప్రయత్నించి చూస్తా' నంటూ ఆ గుడిలోనికి అమ్మమ్మతల్లి చేరువగా పోయి వంగి నిదానించి ఆదేవతను చూచి, చూచి, అదేవో చదివి తెలిసికొన్నట్టివలకు వచ్చి "సరే రా పోద"మన్నా డా గదబ వానిని చెంగల్వరాయడు. వారిరువురూ కలసి పోస్టుమాస్టరు దగ్గరకువచ్చేరు.

చెంగ: అయ్యా పోస్టుమాస్టరుగారూ, మీ రా మందుపెట్టె వానిచేతిలో పెట్టినప్పుడు వాడేమన్నాడో చెప్పగలరా?

పోస్టు:—ఇదేమిటని వాడు నన్నడిగేడు. ఇది అమ్మవారిని చంపే దేవత అన్నాను. వా డలి జాగ్రత్తగా ఆ పెట్టెను తీసికొని వెడలిపోయాడు.

ఏం చెయ్యడమో చెంగల్వరాయనికి తోచలేదు. గాని అమ్మమ్మతల్లి జాతరలుమాత్రం అక్కడ మందుపెట్టెకు సాగుతున్నాయి.

కొరవంజి

చింతా దీక్షితులు

[1939 ప్రమాది సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

కొరవంజి అనగా ఎరుకలసాని అని అర్థము.

కొరవంజి పదమునకు కురవంజి అనే రూపాంతరం కూడా గ్రంథములలో కనిపిస్తోంది.

ఈ ఎరుకలసాని పూర్వకాలంలో ఎక్కువ పలుకుబడి సంఘములో సంపాదించుకొంది. రాజులున్నూ రాణీలున్నూ ఆవిడకు సులభముగా దర్శనమిచ్చి సోది చెప్పించుకొని ఉచితవిధంగా బహుమతు లిచ్చేవారు.

కవిరీపతి వ్రాసిన శుకసప్తతిలో ఒక కొరవంజి రాజుగారి దర్శనానికి వస్తుంది. ఆవిడను కవి ఈ విధంగా వర్ణించాడు :

"ఇఱుకు వలిగుబ్బ చన్నుల
యెఱుకుంజవరా లొకర్తె యెఱుకో యవ్వా
యెఱుకో యని తన చంకను
బెఱుకసడంగా హజార మెలగం గదిసెన్.

"అప్పు డప్పడంతుక తెఱంగు గను హేమచంద్రుండు పరివారికా జనంబులవలన విన నవధరించి సమ్ముఖమ్మునకు రావించిన—

"సవరని పని వన్నె రవిక చక్కటిలంగ
గులుకు పాలిండ్ల గుబ్బలు చెలంగ
మంజేరులను ముఖాంబుజమున నొక వింత
పెలుపు తెల్లని పచ్చబొట్టు లెసంగ
సుఱుమాపు పయ్యెంట నీడలో నిడుకొన్న
ముద్దుటుయ్యాల చిన్ని బుడత డమర
నర లరంబులనుండి తరుణి గంట వెలయు పు
త్తడిపైడి బొట్టు మస్తమున నెలంగ
బొమల సంపున నామంబు, భూతిపూత
నెన్నొసటు, చుక్కటవిబ్బు, కన్నుదోయిలు
నాటుక, రహింప వచ్చి యా ప్మాతలేంద్రు
చరణముల కొరగా మొక్కి చక్క నిల్చి;
"ఇది దారికట్టు, మొసి
ట్టిది, కాంచాపశ్యకరణ మిది నీ మది కిం
పొదవించు నో నరేశ్వర!
సదిలంబని చెప్పి కొన్ని దనిక లొసంగెన్.
"తలపున నిది గారడ మని
తలపకుమీ, సింగమసిత తఱిగొండదరిన్
దల పోవి తెచ్చితిని దీని
తల మంచుము సేఁడి వైయోతల మంచి ప్రపా!

"అని విన్నవించి నయమ్మనూర్తవాశిని సాంబురహదత్తం బగు గుహ్యత్తను దివ్యౌషధ ప్రతమంబు రమ్మంబునన్ గ్రహించి సౌజాపలోకనపరుండై ప్రియ వినయ గంభీర భాషణంబుల నిట్లనియె—

"ఏ దేశ భూములు చూచినావె కొరవం
జీ! రూప లావణ్యారే
భాయున్పొందిన కొమ్మలెందుఁ గల రీ
క్ష్మామండల నాన భా
గ్యాయత్తేఁ దెలియంగఁ జాల మే
లంటిం చెప్పరి చెందు న
య్యాయా మాట లెల్లఁ జెప్పవే మదిరసం
బానందుఁ జెందఁగన్."

ఇక్కడ ఏ కొన్నోపమలు ఉన్నా ఏ కాకుండా కొరవంజి చేయు బోయి ఫలిత్తు ... తేనేమి, తన మాట చమత్కారములు న్నూ

వల్లనైతేనేమి—ఈ కొరవంజి తెలుగు వాఙ్మయంలోనే కాకుండా నాటకములలో కూడా శాశ్వతస్థానం సంపాదించుకొంది.

తెలుగు ప్రబంధాలలో అక్కడక్కడ కొరవంజి వర్ణనలు కనిపిస్తూనే వచ్చాయి. కాని పాత తెలుగు నాటకాల్లో సాధారణంగా ఈ స్థానం ఆక్రమించుకొన్నది.

ఈ పాత తెలుగు నాటకాలకే యక్షగానాలని పేరు.

తెలుగు ప్రజా సారస్వతములో చాల వాఙ్మయం, స్త్రీల పాటలు, గానాలు దివ్యమైన శాఖలని ఇదివరలో నిరూపించాను. యక్షగాన పండితకవులూ వ్రాశారనిన్నీ, మహారాజులూ, దేవుళ్లూ వాటిని అవి రచిత్తుబంధములనిన్నీ యిదివరలో మనవి చేసికొన్నాను.

కొన్ని యక్షగానాలలో—మరీ ప్రాచీనమైన నాటిలో—పార రుద్రదేవ్య సుగ్రీవ విజయములో కొరవంజి రాదు.

కొన్ని యక్షగానాలలో కొరవంజిపాత్ర ఉంటుంది. అట్టిది కొరవంజి పేరు.

"కొరవంజి పాత్ర ప్రవేశము గల యక్షగానము రచనమునకు పేరు"—(ఆంధ్ర వాఙ్మయ సూచిక.)

వట్టి వినోదం కల్పించడానికి మాత్రమే కాకుండా కథా నిర్వాహణానికి కూడా ఎంతో తోడ్పడుతున్నది. సంస్కృత నాటకాల్లో విదూషకుడు తెలుగు యక్షగానాలాల్లో కొరవంజి. తెలుగు కృష్ణలీలలనే నాటకాల్లో చల్లభామ గొల్లది ఈ కొరవంజివంటిదే. వినోదంతో జోడించి కథాబలం కూడా ఈ కొరవంజి ఉండితీరాలి—ప్రతాపరుద్రీయంలో పెద్దిగాడు.

వినోదమూ, కథా నిర్వహణానికి సహాయమూ కాకుండా వేదాంత బోధ చెల్లుతుంది ఈ కొరవంజి.

"భామకలాపం" లో ఏవిధంగా గొల్లది వేదాంతోపన్యాసం చేస్తుందో ఆవిధంగానే కొన్ని యక్షగానాల్లో కొరవంజి బోధ చేస్తుంది.

ఇంతకీ యక్షగానాల్లో వేషం వేసుకువచ్చే కొరవంజి ఎవరు? దేవత.

పార్వతీ పరమేశ్వరులు ఎరుకసాన్యము కిరాతవేషం ధరించిన విధంగా పార్వతీ దేవే కొరవంజివేషం ధరించి యక్షగానాల్లో వినోదం కల్పిస్తూ చెప్పుతున్నది, కథను నిర్వహిస్తున్నది.

మన తెలుగులో ఉన్న కొన్ని కొరవంజి నాటకాలు:—జ్ఞానకొరవంజి, ఫక్కి ఎవులు వ్రాసిన ఎఱుకల కొరవంజులు, రాజమోహన కొరవంజి, సుభోల్లాస కొరవంజి, వగైరా.

కన్నడంలో కూడా ఇట్టి యక్షగానాలున్నవి. "కన్నడ సంస్కృత ఉదాహరించబడ్డ కొన్ని యక్షగానాలు:—పార్వతీ కొరవంజి, అర్జున కొరవంజి, రామాయణ భారత భాగవతములు.—ఇంతే కాకుండా వ్రాతలో లైబ్రరీలో అముద్రిత పుస్తకముల పట్టిచూస్తే ఇంకా ఎన్ని కొరవంజులో తెలుస్తుం దంటున్నారు గ్రంథకర్త వేదము వారు.

మరి తెలుగు కొరవంజి నాటకాల్లో వర్ణించబడ్డ ఎఱుకసాని ఏమి చెప్పిందో, దాని మాటల నేర్పు ఎట్టిదో ఈ క్రింది ఉదాహరణ చూస్తాను.

(1) గోకులపాటి కూర్మనాథకవి వ్రాసిన మృత్యుంజయ

పార్వతి శివునిగూర్చి తపస్సు చేస్తుంది. శివుడు సమాధిలో తన తపోభంగంచేసి వక్రమైపోతాడు. పార్వతిని హిమవంతుడు ఆ శివుడు విరహవేదనపాలై పార్వతిని చూడవలెనని తలచి ఎరుకవేషం వేసుకొంటాడు. పార్వతి దగ్గరికివెళ్ళి ఎరుక చెప్తుంది

"శివుఁ డప్పు డత్మేయు విప్రామల్ మాని

సి. చక్రవర్తి అయ్యంగార్

సమర్పణ

డి. బి. ఎన్

ప్రొడక్షన్స్ వారి

అన్నదమ్ములు

తారలు

అక్కినేని నాగేశ్వరరావు * అక్కినేని నాగేశ్వరరావు

దర్శకుడు

ఆదుర్తి సుబ్బారావు

కథ. మాటలు

ముళ్లపూడి వెంకటరమణ

సంగీతం

కె. వి. మహదేవన్

నిర్మాత

డి. బి. నారాయణ

శ్రీఫిలింస్ విడుదల

కరకురంగాకృతి కడగంటి [illegible]
తరుణేందుకళ ఫాలతటిం [illegible]లుకొలిపి

* * *

పృథివి మహత్వంబు పిఱు [illegible]దులయందు
ప్ర[illegible]తరసరసత హృదయం[illegible]నందు
బంధుర తేజంబు వాతెరయం[illegible]దు
గంధవహత్వంబు కాయంబు[illegible]దు

* * *

కలికి బంగరు పూల గాజులు [illegible]డిగి

* * *

ముక్కున బలుకెంపు ముక్కె [illegible]చెంగ
పెక్కు రత్నము పూసపేర్లు చెన్నొంద
శిరమున రత్నాభాసితపా[illegible]తం[illegible]ని
యెఱుకతయై వచ్చె హిమ[illegible]లమునకు."

* * *

ఆ ట తా ళ [illegible]

"ఎరుకసాని వచ్చె ఎరు కను[illegible] ॥అను॥
ఎరుకలసాని వచ్చె నెరుకో య[illegible]కో యెరుకో యనుచు [illegible]ఎరు॥
మురిపెంపునడలతోడ ముంగ[illegible] అల్లాడ.
నరసంపు మాటల చతురతతో
శిరమున నవరత్న ఖచితమైన [illegible]ట్టు పెట్టి
మెరుపువలెను మేను మెఱయ[illegible]ను."

* * *

వచ్చి ఈవిధంగా తన గొప్ప చెప్పుకొ[illegible]ంది:—

ఆ ట తా ళ ః

"సరసిజభవురాణి పరిణయమ[illegible] మా—యెఱుకను [illegible]
సురపతి పౌలోమి శోభనాకృతి [illegible]—ఎఱుకను కాదటవె [illegible]దేవి
తరు మదికి నేఁ దార్క్యాణగాఁ [illegible]— తగు గోర్కె [illegible]—యోదే
యె ఱుక గంవారు [illegible] వారెంద[illegible] మా—సరివత్తు [illegible]॥

ద్వి ప ద

అంగన యామాట లాలించి [illegible]
బంగారు చేటలోపలి ము[illegible] [illegible]ులు
మువ్మారు తన కరాంబుజము[illegible] బట్టి
సమ్మతి ఫాలదేశంబున నిలిపి
[illegible]మొక్కి యిట్లనెఁ జిత్తము[illegible] దలపోసి
[illegible]
[illegible]య[illegible] [illegible] [illegible]ండ్లాడు
నెన్నడు [illegible] కోర్కె [illegible]డేరు [illegible]నుచు
వేలి ముత్తియములు చేతులో [illegible]సి
నాతి యందిచ్చెను నగుమో[illegible]తోడ
నా యెఱుకలసాని [illegible]
[illegible]యని భక్తిలో [illegible] ॥

* * *

ద్వి ప ద

ఓ భారతీదేవి [illegible]
వరగంగ నా జిమ్మఁ బాయకం[illegible]డి
వెరగొందకుండఁగ [illegible]దువు
ఇగనాలు తొలఁగించె [illegible]
నగినాలు లెన్నగ పొంగంగజేయు
నుల్లంబులో నిల్వఁ [illegible] జేజె[illegible]!
కొల్లాపురీదేవి! [illegible] నిన్ను

* * *

ఈ కాంత మనసు నా [illegible]మ్మునట్లు
నా కీయరే నాదు వాక్కు[illegible].

అని యిప్పుడు యెంటి [illegible]నని కేలు [illegible] ఎరుక చెప్పుచున్నది—

అవో దేవి భాగ్యంగల చెయ్యి, పతిష్కగల చెయ్యి, సంతానముగల [illegible] చెయ్యి.

అవో [illegible] ముక్క తలంపు జేసినావు, [illegible] కోరిక కోరినావు, [illegible] [illegible]డినావు.

అది [illegible], కల్లో నిజమో, అవు[illegible] [illegible]దో, [illegible] [illegible]ముందు [illegible].

అది [illegible] నిజము, [illegible]

అది యేకోప్రకార్యమంటె యిదుగో ఈ [illegible]పు, అడవారివంక తలం[illegible] [illegible] తలంపా అంటే యిదుగో [illegible]

[illegible]దుగో నీ యెదలో యెన్నాళ్లకంటె ఒకటే రెండే మూడే [illegible] యేడుగా[illegible]పు, [illegible]డంటే రెండేండ్లుకాపు, మూడంటే మూడేండ్లుకాపు యింతల[illegible] చేకూడుతున్నది, యింక దాపేల, కోడెగాడితో తక్కిర బిక్కిర కులకను[illegible], అప్పుడు నన్ను మెచ్చేవే, కోర్కె [illegible]చ్చేవే.

* * *

[illegible] నని యిప్పు డిచ్చటనే యున్నాడు, నీపై [illegible]ప్పింది. [illegible] వెంచ్చియాడు, నీ కోర్కె చేకూరు, నమ్ము నా బుట్ట[illegible] చెప్పిన—

* * *

ద్వి ప ద

[illegible]ంత నయ్యింతి యింతంతనరాని
[illegible]ంతోష మంది యాశ్చర్యంబు నొంది

* *

[illegible] నా దెన్న నా పాలి
[illegible]మూర్తియై యవతరించినది.
[illegible] మెచ్చి నే నే మిచ్చుదాన
నిచ్చేడెకు జగంబు లిచ్చినఁ జాల
[illegible] తన మౌక్తిక హారంబు కం[illegible]
[illegible]మున వైచె మల్లెపూమొగ్గలదండ
[illegible]రునిపై వరియించి వైచెనో యనఁగ

* * *

వినయ వాక్యములచే వీడ్కొల్పె నంత."

క[illegible]ర్వహణానికిన్నీ, వినోదము చేకూర్చడానికిన్నీ ఈ కొరవంజి తోడ్పడిం[illegible] గమనించదగ్గ విషయం.

[illegible] వ్రాసిన మన్నారు దాస విలాస నాటకం:—

ద రు వు

[illegible]లుప [illegible]న్నారుదాసుపై వలపు నిలుప
[illegible], కలవరింపుచునున్న కాంతిమతికి
[illegible] దార్క్యాణగాఁ దెల్ప
[illegible] ఎరుకచెలువయై వచ్చె"

[illegible] ఎరుకసాని సంగతి కాంతిమతికి చెప్తుతోంది—

"[illegible]ను కాంతిమతి! యొక వింత యీవేళ
[illegible]నుకు బంగరువాయ మెఱుగు నెమ్మేను
[illegible]ముత్యాల సొబగు కమ్మలును
[illegible]పురా జిగిమించు కస్తురిబొట్టుఁ
బలుచని చెక్కులు బటువు పాలిండ్లుఁ
[illegible]లువైన కెంగేలఁ జెలఁగు బెత్తంబు

* * *

[illegible] చెండును నెమ్మిపింఛంబు మెఱియ
[illegible]రముస [illegible]రుకని హొయలుగాఁ బూని

* * *

[illegible]ఱుకత యొక్కతె యిదె రాజవీధి
[illegible]రవుగా వచ్చుచునున్న దోయమ్మ."

[illegible]తి కొరవంజిని పిలిపించింది. ఎరుకసానివచ్చి తన యిష్ట దేవ[illegible] [illegible]డిం[illegible] విధముగా—

"[illegible]రాజగోపాల, ద్వారకానాథ,
[illegible]ంగారుమున్న [illegible]ంగమురేండా"

* * *

[illegible] దేవర గొల్లలసామి

* * *

[illegible] నిజముగా బలుకవయ్య, నిక్కముగా [illegible] దార్క్యాణగా [illegible]లుకవయ్య—

అమ[illegible] [illegible]మ్మ, అమ్మాయమ్మ, సెయిసూపు, సెయి సూపు, సెం[illegible]మండి, [illegible]గల సెయ్యే, దాన్యము గల సెయ్యే, బంగారు సెయ్యే, [illegible]య్యే, దు[illegible] [illegible] సూడక నే సెప్పే గురి ఊంకొని వినవే దుండి, [illegible]డు, క[illegible] [illegible] మగండు వొండే రెండే వొండు. . . [illegible] అడిగేనే . . . . . అయితే తెలిపేను వినవే దుండీ—

"[illegible]గు వెలగుల వెలయుచు దక్షిణ
[illegible]ని మించి నలువొందువాడు
[illegible] నీ పతి యగు నందుకు దార్క్యాణ
[illegible] నెచ్చెలి యిదిగో వచ్చినే
[illegible] కౌలికిచేత సకల బహుమతులు జెంది నిజమందిరం[illegible]

* * *

(3) తులాభారం అనే యక్షగానం (కవిపేరు తెలియదు):—

"బ్రహ్మసమ్మతిని యా భారతీదేవి
యెరుకల వేషంబు (యింపుగా) దాల్చి
భామినుల చూడంగ భామిని వచ్చె.

కు రు జం పె

జిలుగు బంగరు చీర తెల్లనిజారు కుచ్చులు
మెరయగ గరిమతో గుత్తంపు చం
దురుక రవికయు దొడగ చూ
వచ్చె నెరకత ఆహాహా॥
చొక్కపు రత్నంములు
జెక్కిన పట్టు శిరసున బెట్టుకోని
కుందనపు ట్లమరవేసిన కురుచ బెత్తము చేతబట్టుక ॥వచ్చె
ఫాలము నసియాడు అల నెలవంక
పాపిట బొట్టుతో సోగకన్నులు వాలు
చూపుల వైడూర్య పచ్చా బొట్టుతో ॥వచ్చె॥
అంద ఎరగ యెడమ మూపున ఆడశిశువును గట్టుకూ
మంద గానల తోటి వీధులు మళ్లీ మళ్లీ తిరుగుచూ ॥వచ్చె॥
చిలుకత యు కంకణమ్ములు
చెలగు తపు కమ్మలున్
వెలయు ముత్యపు సరులు గవ్వల పేరు అల్లలనాడగా ॥వచ్చె॥

* * * *

కు రు జం పె

యెరుక చెప్పుమ్మ యెరుక। వచ్చేది పొయ్యేది యెరుకా
కాగల య్యేది యెరుక। దానంబు జేసినా దెరుకా
వారణాశి జ్యోతి నవ్వా అన్నపూర్ణ కెరుక జెప్పితి నవ్వా
వరహాల తెరిచ్చె నవ్వా. . . . .॥"

అప్పుడు సత్యభామ అడుగుతోంది.

ద రు వు

"యే దానావె యెరుకతా నీ
కెందారు వతులే యెరుకతా॥

* *

మగడు నెపుడు యెరుకతా
మక్కువ నుండునా యెరుకతా॥

* * *

బుట్టము వర ముమ్మారు పూజ జేసి
భాగ్యవతి న శ్రీ సత్యభామ నప్పుడు
భమిడి త్తంబు తన్ర వేళ్ల బట్టమనియు
యెరుక చెప్పంగ దొడగె నామరునిబొమ్మ.

* * *

శ్రీ వెంకటేశ్వరా శితపారిజాత
మంగళా నృసింహ మదనగోపాల
బెజవాడ మల్లయ్య బేరికోటయ్య
జిల్లెళ్ల కయ్య శ్రీ సుబ్బరాయ
కోరిక పేటి కొల్లాపురమ్మ
గుంటూరి సర్వేశ గువ్వంచెన్న
ఓరుగంటి పురమ్మ ఓ కూనలమ్మ.

* *

దుండి, వకమేలు ని యడిగినావే, యవ్వో యవ్వా, సతులకు సాధ్యముగా నుందువే యవ్వ—నారద ని వచ్చేనే యవ్వా, వ్రత మడిగితివే యవ్వ, మగని మిమ్మనెనే యవ్వ, వద్దని తినే యవ్వ, చిరునవ్వు నవ్వకే యవ్వా—"

* * *

ఎరుకసాని తన వృత్తాంతం చెప్పుకొని చివరకు చెప్పిన మాటలు—

* * *

"అవ్వా, అవ్వా ఒకటే, రెండే, మూడే, నాలుగే, నాలుగంటే నాలుగు సంవత్సరాలుగావు.........నాలుగు దినంబులలోనే నీ ఒక గొప్ప నోము నోచేవే యవ్వా, నీవు పెనిమిటిని పారుజాత పుష్పమునకు గట్టి దాన మిచ్చేవే యవ్వా, నీ సవతులందరు నీమీదకు కయ్యానికి వత్తురే యవ్వ, సవతులలో నీవు చాలా కించ నొందుదువే యవ్వా......"

* *

(4) వినుగలూరి పాపరాజు వ్రాసిన రుక్మాంగద చరిత్ర అనే యక్షగానం :— మోహిని విరహబాధ పడుతుంటే "నీరజ గర్భుని పంపున నారదమున యోగమాయ" యెరుకత వేషంతో—

"అంగన! నాదుపేరు కొరవంజి యటందురు; నాదు సామియున్
సింగడు; తావు ద్రోణగిరి సీమ; జను ల్కొనియాడ నెప్పుడున్
పొంగుచు సోదె చెప్పి వరభూషణముల్ కొని వార్త లెక్క మా
బంగరు నైవాని మదిబాయక నమ్మిరవార మెయ్యెడన్."

ఇవి ఈ విధంగా ఎరుక చెప్తుంది.

"సూర్యవంశములోద్భవుండై ... రాజేం... వాడి అన్య కాంతల గూడినాడని నీ మనస్సున ... నావే ... తల్లీ ... మోహితుడైవాడు. అన్యకాంతల గూడనివాడు విను యమ్మ."

అంతేకాకుండా స్త్రీ సాముద్రిక కూడా చెపుతుంది ఈ కొరవంజి.

"శుక్లపక్షంబు పంచమి శుక్రవార
మంచితంబుగ నతివల ... మేలు.
"తరుణికి దాపలికుచవ...
స్థిరమగు కెంపలరు మచ్చ దీకొనియున్నన్
వరసుతుండు పుట్టు.... ....."

* * *

"పాలంతికి దాపలిపక్కను
తిలకమువలె మచ్చ గలిగి స్థిరమై యున్నన్
తొలి చూలు కొడుకు ...గును."

* * *

"మండూకోదరగతి భూ
మండలమున తరుణికు... మానితమై ...న్
మెండుగ లాభము భా...ము
పండితులగు సుతుల ... బరమప్రీతిన్."

(5) వెంకటరాయకవి వ్రాసిన లేపాక్షి జలక్రీడలనే నాటకంలో ఎరుకలవారి పుట్టు పూర్వోత్తరాలు వర్ణించబడ్డవి.

"........అఖిల భూతమ...
తెర గెల్లభంగులు తెల్ల...గాను
ఎరుక గల్గినవారవౌటక మమ్ము
యెరుకలవారని యందు... చెలియ."

అంతేకాకుండా ఈ క్రింది విద్య... కూడా తనకు వచ్చునని కొరవంజి చెపుతుంది.

"స్తంభన, వశీకరణ, ఆకర్షణ, ...చ్చాటక, విద్వేషణ, వ్యోమ...న, పరకాయ ప్రవేశాది విద్య లెరుంగుదునే యవ్వా. అశ్వ...ణ, గజలక్షణ, రత్నలక్షణ, స్త్రీలక్షణ, పురుష లక్షణ, సాముద్రిక లక్షణంబు లెరుం...దునే యవ్వా."

* * *

ఈమె శ్రీకృష్ణబాలునికి చెయ్యి ...చూచి సాముద్రికం కూడా చెపుతుంది.

(6) పార్వతి కొరవంజి అనే కన్న... గ్రంథంలో కూడా కొ...ం హెచ్చు తగ్గగా ఎరుకలసాని తెలుగు నాటకాలలోవలెనే ప్ర...ర్తిస్తుంది.

...కప్రతాపేషి ఆదరించిన తరువాత కొ...

ఏకతాళ

"పరమేశ్వరను పార్వతియన్న కరెదు
కొరవంజి వేషదలి ధరెగె పోవుదు
అరసి కొనలెగె నీ కణియ హేళివుదు."

(పరమేశ్వరుడు పార్వతిని పిలిచి కొరవంజి వేషం వేసు... చెప్తున్నాడు.)

కొరవంజి వేషం యిట్లా ఉన్నది:

"హిడిదకై యొళు హొన్నబెత్త కడు చెల్వ
శిశువు బెన్నినొళిరె కొరవంజి తరుణి
(చేత బంగారు బెత్తము, మూపున చిన్న శిశువు...
"యెన్న మాతు తలెయమృతవాక్కు
కరెయు కాణెసదు కొల్లాపురదమ్మనాణె"

(కొల్లాపురమ్మ ఆనసుమ్మా, ఎరుక చెప్తుతా, నామాట ...రానె తన దేవతలను పేర్కొంటోంది.

"నా
కొల్లాపురదమ్మ గోవిందరాజ
సోభానదై య్యన సోమేశలింగ
కొండలగిరి తిమ్మ కోనేటిరాయ
చెలువ అహోబలరాయ జానకీరమణ
కంబదరాయనె కకుద్గిరీశ,
కల్యాణ బసవణ్ణ కరుణదడంగా......"

* * *

ఇంతలో

"సింగాసానియ సరసుత్త యురుకల సింగును బంద ...
పై పదములు తెలుగుకూ కన్నడముకూ సమానముగా ...
కొరవంజి కౌసల్యాదేవికి పుత్రోత్సవ వార్త చెప్పి ...
కౌసల్యాదేవి కొరవంజికి "ముత్తు రత్నంగళం, ...ట్టియ...
హో...పువ్వ నెరెగు అనేక వస్త్రాభరణగళింద అలంకరిసి కళుహిద...

* * *

పై విషయములనుబట్టి చూచిన తెలుగుయక్షగానములు ...శాఖ ...న్నీ, ద్రావిడ వాఙ్మయంతో సంబంధం కలవి అన్నీ చెల్లడి...

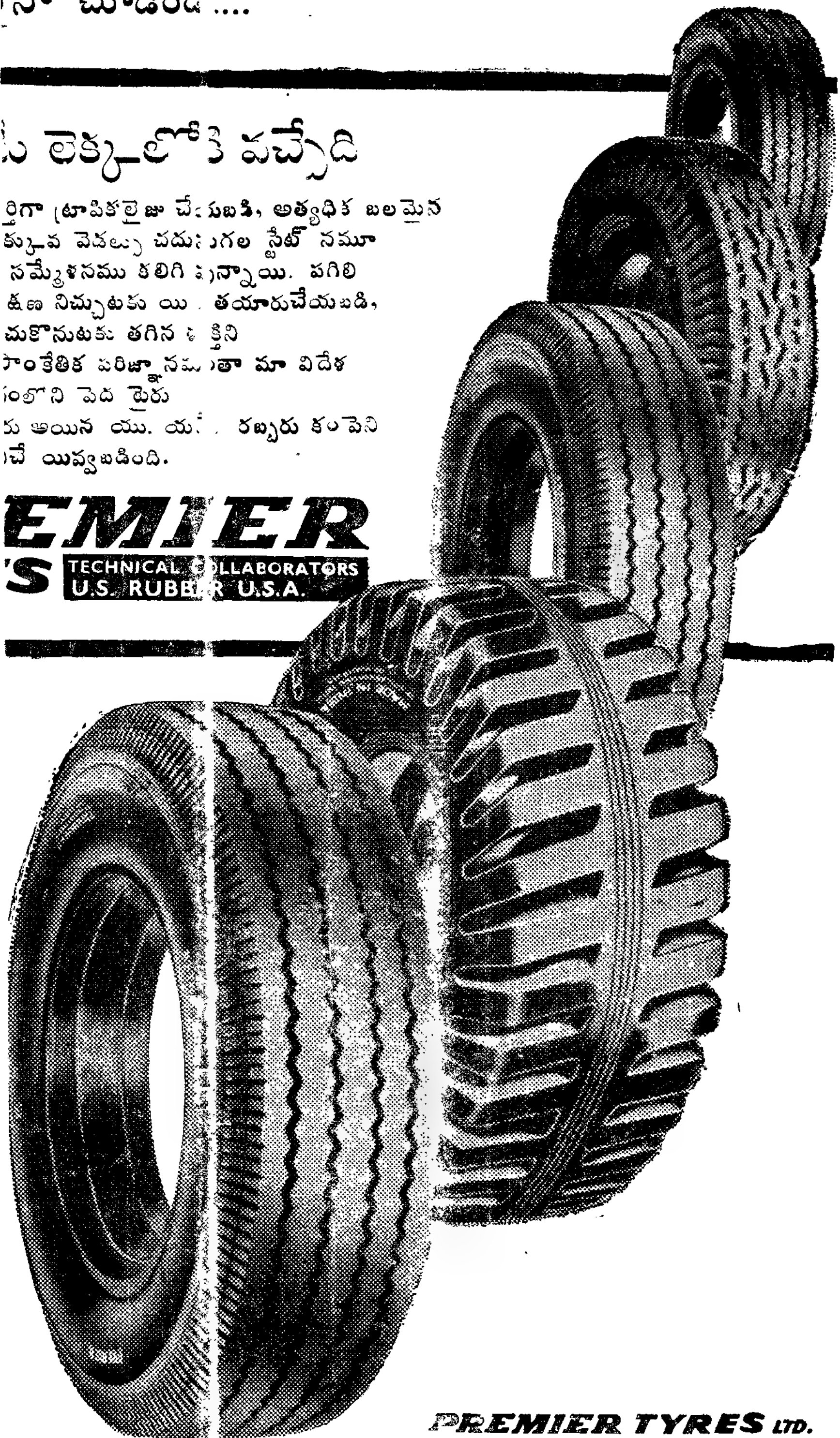
ఏ దృష్టిలోనైనా చూడండి ....

అనుష్ఠానంలో లెక్కలోకి వచ్చేది

ప్రీమియర్ టైర్లు పూర్తిగా ట్రాపికలైజు చేయబడి, అత్యధిక బలమైన బాడీ నిర్మాణము, ఎక్కువ వెడల్పు చదునుగల స్టేట్ నమూనాల అద్వితీయమైన సమ్మేళనము కలిగియున్నాయి. పగిలిపోకుండా ఎక్కువ రక్షణ నిచ్చుటకు యివి తయారుచేయబడి, తిరిగి రీట్రెడ్ చేయించుకొనుటకు తగిన శక్తిని కలిగియున్నవి. దీని సాంకేతిక పరిజ్ఞానమంతా మా విదేశ సహకారులు, ప్రపంచంలోని పెద్ద టైరు ఉత్పత్తిదార్లలో ఒకరు అయిన యు. యస్. రబ్బరు కంపెని యు. యస్. ఎ. వారిచే యివ్వబడింది.

PREMIER TYRES

TECHNICAL COLLABORATORS
U.S. RUBBER U.S.A.

త్యాగరాజయ్య సాహిత్యము:

సాహిత్యమును వెనుకకు నె?? నూతన సృష్టి చేసిన త్యాగయ్య గొనప్ర??

శ్రీ ర??పల్లి అనంతకృష్ణశర్మ

[1940 వి??మ సంవత్సరాది సంచికనుండి]

అనితర సాధారణమైన ?వ్యకళను త్యాగయ? అబ్బురముగా అబి?ంచుకున్నాఁడు.

త్యాగయ్యగారి సాహిత్యము ఆం?స సంగీతమువలె వి??ము, ?వి?ధము, ఉన్నతము, అపూర్వ?మైన కళ. సరస్వ? తల్లి యిరు ప్రక్కల చనుబాలను ఇంత సమానము? కడుపునిండ ?ా? ?పెరిఁగిన బిడ్డఁడు తెలుఁగువారిలోనే కాదు నేనెఱిఁగినంతవఱకు ఎక్కడను ఇంకొక్కఁడులేఁడు. ఇతని సమకాలికులై కర్ణాటకసంగీతరక్షా?? లనఁదగిన ముత్తుస్వామిదీక్షితులు, శ్యామాశా?స?లు, కులశేఖరమహా?జు—వీరిలోనే యెవరికిని కావ్యకళ ఇంత చక్కని? ఇంత తేజోవంతమై?ది అబ్బలేదు. దీక్షితుల భాష మంత్ర తంత్ర పరిభాషలతో, సంగీ?పు నాలుకకు సామాన్యముగా మెదగని సమాసమ?తో, శబ్దములతో ముక్తాయమయినది. శ్యామాశాస్త్రుల భావ ప్ర??హము కామాక్షమ్మ?? తలుచుకొని 'అమ్మా! నన్నుఁ బ్రోవవే' యని ???ఱు విడిచి వేఁడుటతో పరవశమై ?స్తంభించుచున్నది. కులశేఖరుల సంస్కృ?త రచన ముద్దుల మూటయ్యైనను వట్టి మూర్తివర్ణనముతో మొదలై 'మాం పాహి'తో ??యునేకాని తీవ్రభావముల లోఁతుకు దిగలేదు. ఇట్ల??టకు కారణము ?ై ముగ్గురిది హృదయమందు వేదనగాని, ఆందో?? గాని లేని యుపాస? ముగ్గురును పరమభక్తులే; కావ్యావేశము క?వారే. కాని తాము భ??చు దేవత తమ్ము తప్పక కాపాడి మోక్ష మిచ్చునను ?ట్టి నమ్మికతో సం?పదాయము ప్రకారము ఉపాసన చేసినవారు. కను? వారికి ముకి? ల??చియుండవచ్చునుగాని మనకు వారివలన కావ్యకళ ?భింపలేదు.

శాస్త్రచోదితములైన నిత్యనైమి?్తక కర్మములు '?ల్లలని' వానిని వదలివేసిన పరమ ?గవతోత్తముఁడు.

త్యాగయ్య భక్తిజీవిత మట్టిది ??ము. చిన్నతనమున నుండియు నానాదేవతోపాసనకు వాడుకపడియున్నను వేదశాస్త్ర పుర??ములందు విధింపఁబడిన నిత్య నైమిత్తిక కర్మ??లు చేయు సంప్ర??యమునకు లోఁగియున్నను, అవన్నియు 'కల్ల' లని ?దలి శ్రీరామమూర్తి 'వాఁడేరా ?ై?వ'మని నమ్మి 'నీవే రా కులధనము ??తతము నీవే రా జీ??ము' అని ?రణు చొచ్చినవాఁడు. అతని ఆశ అ?రమైనది. నిరాశ ??గునేమో యను ఆందోళన అంతులేనిది. శ్రీరామ?? ఈ జన్మమందే, ?? తోలు కన్నులతోనే దర్శించి తీరవలయునని ప??ట్టుపట్టినవాఁడు. అం??కని జపములుచేసి, ప్రార్థించి, పూజించి, నింది??, తన్ను నిందించు??ని, వేసట పడి, ??కొని, ఏడ్చి, తప్పాయెనని క్షమ?పణ వేఁడుకొని, ఎన్? తంటాలు పడినాఁడు. తన కోర్కె ఫలించకపోయినప్పు?డు తన కీ మార్గ ??పదేశించిన 'పెద్దల మాటలు నే?డబద్దమౌనో!' య? భయపడినాఁడు. వై?క మార్గ?నిష్ఠ లగు స్మార్త బ్రాహ్మణుల కులమం?పుట్టి ఆ సంఘమ??నే పెరిఁగి

??? '?మసేవా' రనియు, 'యజ్ఞాదులు సుఖమనువారు' లనియు, 'అసురచిత్తు'లనియు ఎదురు తిరిగి తిరస్కరించి ?? ??మనము ?ల్ల అనుకొన్నను, కలవరింపు లనుకొన్నను, భ్రాంతి ?? సరే, అత?డు శ్రీరామచంద్రమూర్తిని పలుమారీ జన్మమందే దర్శించి?? అనుభవించి అతనితో సాక్షాత్తుగా ఆడి పాడి ?? లీసుఁడై?ఁడు. ఇతరులు భుక్తి, ముక్తి రెండును గావలెను? అతఁడు '?మా! నీ భక్తి నాకు భోగానుభవంబులందు బా?? ?యుదు' ?ని విరక్తికి పరవశుఁడైనవాఁడు. కావుననే దొరలను, ? గౌరవము? ??మన్నింపక తిరస్కరించి తిరిగిన పరమ ??? కాఁబట్టి ?్యాగయ్య భక్తి వట్టి దృఢమైన మూగ నమ్మిక, ?? నిమిషమై?ను ఊరకుండనీయక దేహ మనస్సుల ప్రతి??? మీఁటి ??గించి ఆడించునట్టి అమేయమైన విద్యుచ్ఛక్తి. ?? ఆటలలో ?న పాలికి ముఖ్యమైనవి అతని పాటలు.

?? బటి త్యాగయ్యకృతులలో ఒక దానివలె మఱొక్కటి?? క్రొత్తభా?మో, క్రొత్తనుడికారమో తప్పకయుండును. మనః?? తీవ్రముగా వెడలని భావ మేదియు కానరాదు. మఱియు ?? పుట్టిన ??ము కావ్య రూపముగా బైలుపడు వేగమునకు ?? దేదియు ?ండదు.

గేయ??నలో అపూర్వశక్తి, అసాధారణ ప్రతిభలుగల ?

??? ఒకటితప్ప : ఏదనుగా అతని గేయ రచన. ?? ఎంత ఎం? క్రొత్తదనము, వేగము, అందము కలదో అంతకన్న ?? వానిని ???ందు చూపఁగల అపూర్వ గేయకల్పనాశక్తి అత?? శంకరాభ?? రాగమందు ముప్పది వర్ణ మెట్టుల నెత్తి, అన్నిటిని ?? ములుగా ?వ్యంశము నిర్వహింపఁగల అసాధారణ ప్రతిభ ఆత?? ఇతరు ?? ?న మెట్లకు తన మాటలను జోడించు దేబతనము ?? డును ?? ?ట్లే కానరాదు. కాఁబట్టి మనసులో మాట తోఁచి? దాని నేదై? క్రొత్త నడక గల పాటగానే కూర్పవలయునను ?? అతనికి ??్గపాలతో వచ్చినది. ఇట్లయి మాట పాటకు ?? చును. ??యో పాటలలో అతని మాటలు స్వేచ్ఛా ప్రచార?? మంత్రము??క కట్టుపడిన నాఁగు బాముపలె ఎగరోఁజుచు అణఁగియు?

అతఁడు పాటను నేర్చినంత శ్రద్ధతో మాటను నేర్వలేదు. ?? భావ?? ముందఱ సాహిత్యభావము గౌణముగానే నడచు??

ఇట్ల?గుటకు కారణము త్యాగయ్యకుఁ గల అపారమైన ?? పాండిత్యమే. నాకుఁ జూడఁగా పాటను నేర్చినంత శ్రద్ధతో అతఁడు ?? నేర్వలేదు. ??టయం దతనిది ఇంచు మించు పోతన్నవంటి సహజ?త్యము. పా??లో నట్లుగాదు. సుప్రసిద్ధ లగు సొంటివారి యింటి ?? మీఁదు వి??లి నారదమహర్షి యనుగ్రహమునకు పాత్రుఁడు. 'ర??

త్యాగరాజయ్య సాహిత్యము

కెరుకే' అను గొప్ప ఆత్మప్రత్యయము
అతని సాహిత్యము మూడు పాళు సం
పిందెవలె నున్నది. సంగీతభావము ముంద
నడచును. ఉదాహరణముగా అతని పం
'సాధించెనే ఓ మనసా' అను ఆరభి పాటను
తుట్టతుదకు తన్ను మోసగించెనే!' అని
చున్నాఁడు. శ్రీరాముఁడు 'సమయానికి త
లన్ని కైకొననే; అలుగవద్దనెనే; విముఖు
తాళుకొమ్మనెనే; ఇట్లాడిన మాట లన్ని
తాఁ బట్టిన పట్టు సాధించెనే!' యని—
తన మనస్సుతో త్యాగయ్య మొఱ పెట్టుచ
భాషను అడంచి పట్టుకొన్న రాగము ఆరభి
రాగము. స్వరముల నడక జంటలు జంట
నాభినాదముతో గంభీరముగా, ధైర్యము
యుండును. కాఁబటి విలంబ కాలము
ఈ రాగ స్వరూపమున కెక్కువ చేరిక
పాడుచు పె… నిరాశ భావమును, దైన్య
నాకుఁ జూడఁగా అసాధ్యము. ఆరభి రాగము
కీర్తిశేషురాలగు వీణధనము దీనిని మార్గ
విన్న వారి కిదే భావము కలిగినది.

క్రొవ్విన పండితుఁడు కనుకనే
కము న్నాశ్రయించి ఉ…మఱుఁగు
సాహిత్య భావము …ణముగానే
రత్నములలో ఒక రత్నమగు
గ్రహింపవచ్చును. శ్రీరాముఁడు
…ందులో త్యాగయ్య …ంగలార్చు
మాట లాడెనే; నే స…న పూజ
…కో చేరఁబో కననే; …త కల్గిన
…ెంకుచేసి తుదకు …ంత రాకనే
…ంకెవరితో చెప్పుకొనఁ గలఁడు?—
…స్ప పాట యిది. ఈ …గావమును,
అది ఉత్సాహ ప్రధానమగు ఘన
…గా పందెపు గుఱ్ఱపు నడకవలె,
…, నిర్లక్ష్యముగా …జరుగవలసి
…ంటె మధ్యమ ద్రుత కాలములు
అవి. ఈ రాగమం… పాటను
…ను స్ఫురించునట్లు చేయుట
… లయమును బిగుసు చెడును.
… ప్రధానముగా …డినప్పుడు

సాహిత్యమును వెనుకకునెట్టి నూతనసృష్టిచేసిన త్యాగయ్యగానప్రతిభ

త్యాగయ్యగారి గాన ప్రతిభవలన
త్యమును వెనుకకు త్రోసినది. పల్లవి వి
నుండి నేర్వవలయునను ఉద్దేశముతోఁ
లకు వీలున్నచోట నెల్ల కొన్ని సంగతులక
నని కట్టుపాటు చేసినాఁడు. ఈ పద్ధతి
లన్నియు రాగ తాళ భావములఁ జూపు
సాహిత్య భావములతో ఏకీభవించుట
శ్రీరాముని అపూర్వ మధురముగా

…ుక నూతన సృష్టి…సి సాహి
…త్రింపులను శిష్యులు చిన్ననాటి
…సబోలును త్యాగయ్య …న పాట
…ర్పఱచి అవి తప్పక …డవలయు
అదివఱకు లేనిది. … సంగతు
…కెంతో అనుకూలమ…గానున్నను
కష్టము. తన ప్రియదైవము

"నా జీవనాధారా, నా నోము ఫలమా
రాజీవలోచనా, రాజ రాజ శిరోమణీ
నా చూపుప్రకాశమా, నా నాసికాపరిమళమా
నాజపవర్ణరూపమా, నాదు పూజాసుమమా త్యాగరాజనుతా"

అని మహా ప్రేమతో సంబోధించు కృతికి త్యాగయ్య బిలహరి రాగ
ములో ఏర్పఱచిన మెట్టును సంగతులన్ని
బోయినప్పుడు అక్షరములన్నియు
అంతర్ధానమగును! సంగీతమం దున్నంత
చిత్తవృత్తి అతని కొన్ని సాహిత్య కల్ప
ప్రాసములను నిర్వహించుచు అతఁడు
భావశూన్యమై రాగలయములను గూడ
కని పరాకు నా యెడను రామ చేసితే
ఈ హరామితన మేలరా భక్తత్యాగర
వచ్చును. సాహిత్య పాండిత్యము దుర్బలమ
కతఁ డెక్కువగా చేయి వేయలేదు.

…ు వేసి సంప్రదాయ…గా పాడఁ
…ంకులాడి ఎక్కడనో …విరియై
…ాండిత్యము లేకున్న… ఇదే
…ందును చూడవచ్చును. అష్ట
…ించిన కొన్ని కీర్తనల… భాష
…త్రోసి నడచును. '…నాన దొర
…రాసురులు మెత్తు, … యిపుడు
…నుత' ఇత్యాదు …దాహరింప
కావుననే ఇటి… చి…క రచనల

వట్టి పాండిత్యపు పొగరుతో అతఁడు తృప్తిపడలేదు. అతనికి చాల లోఁతుకు దిగి చూచు ఆధ్యాత్మిక దృష్టి కలదు.

అనఁగా త్యాగయ్య కృతులన్నియు
సృష్టిలో ఆటు జరుగుట అసాధ్యము.
నిర్మాణశక్తి మెఱుపువలె మెఱయునట్టి
ఆఘవినను అడఁగనివి. కాఁబట్టి అతఁ
తృప్తిపడఁజాలఁడు. చాల లోఁతుకు
వాఁడు కావున పైదంభము లతనికి

నిట్లున్నవని కాదు ఆయన
తనిది చాల సుకుమార చిత్తము.
భావములు తేజోమయములై
వట్టి పాండిత్యపు పొగరుతో
…గి చూచు ఆధ్యాత్మికదృష్టిగల
…వు. మఱియు సంగీత సాహిత్య

కలవాఁడు …వున, అతని రచనలలో కొన్నిటియందు ఒక …
అడఁగియున్నను, అనేక కృతులలో రెండును చేయి చేయి …
అపూర్వ …సౌహార్దముతో ఏకాగ్రముగా రూపుగొన్న అద్భుత …
మనకు త్యాగయ్య ఎత్తి చూపఁగలిగినాఁడు. 'పలుకు పలుకుల
లొలుకు' కృతులు అతని వెన్నో కలవు. ఆ తేనెలు మాటలవో,
…వో చెప్పలే…ము. ఎందుకనఁగా అవి రెండును మేళగించి దించిన
నములు. '…రకునా ఇటువంటి సేవ', 'పక్కల నిలబడి', 'సీ…
రామ' మొదలగు ఎన్నో కృతుల ధాతు మాతు మాధుర్యమును, …
హృదయమును ఎ…రు వర్ణింపఁగలరు?

కాని మొత్తముమీద నాద విద్యామర్మములను గమనించి… మెలకువతో శబ్దరచనా రహస్యములను గమనింపలేదు.

కా… మొత్తముమీఁద త్యాగయ్య 'నాద విద్యా మర్మముల…
నించినంత మెలకువతో శబ్ద రచనా రహస్యములను గమనించ…
మనము కనుఁగొనఁగలము. భావముల గొప్పతనమునకు సరిరాలే…
చోట్ల అతని భాష తంటాలుపడుచున్నది. వ్యావహారిక రూపముల
సీనముతో …కూర్చినాఁడేకాని అందుఁగూడ క్షేత్రయ్యవలె నయము
కును తల…పెట్టలేదు. సంగీత సాహిత్యముల రెంటికిని సమాన …
గల రచన నైన శక్తితో రావలసినదేకాని దానికై ప్రయాసపడి
లేదని త్యాగయ్యకుఁగూడ అర్థమాయెనేమో! భావమువచ్చి మెట్టు …
నప్పుడు …దానికి తగిన భాష ధారాకారముగా రాదేని అది దాని
కాని నాది…దను ఉదాసీనము అతని కుండెనని అనేక కృతులు
చున్నవి. పాటలు రచించువారికందఱికిని ఇది తెగని చిక్కు. తెలుగు
కవులలో ఈ చిక్కును కొంత చోట్లనైన తెంచుకొనఁ గల్గిన
భావుఁడు ఒక్క త్యాగరాజే.

ఇట్టి సాహిత్యమును అరగంటితో చూచు చిత్తవృత్తి …
గారియందే బీజ రూపముగా నుండి, గురు భక్తికి పేరుపోయిన
శిష్య ప్రశిష్య పరంపరలో మొలచి పెరిగి పెద్దదైనది. ఆయన
మును వది…కలుచుటకు భగీరథ ప్రయత్నము చేసినవారు, చే…
వారు ఎందఱో కలరు. కాని ఆ సాహిత్యము స్ఫురించునట్లు
వారుకాని, దానిని భాషా దృష్టితో కాపాడినవారుగాని అరుదు. ఒ…
ఎక్కువ చరణములు గల అతని కృతి యేది పాడినను, ఎవరు …
రెండవ చరణమైనను తాఁకగోరు పుణ్యాత్ములు నేఁటి గాయ…
అపురూపమైనారు. చాలమందికి వేఱు చరణములు కలవని కూ…
యదు. ముప్పదియేండ్ల గొప్ప విద్వాంసు డొకఁడు, సంస్కృత
మును చక్కఁగా చదివినవాఁడు 'సాధించెనే' అను కీర్తనము 'సమ…
తగు మాటలాడెనే' అను పాదముతోనే ముగిసినదని, మొన్న నే…
వఱకును …వించియుండెను! నిజముగా ఆపాటలోని జీవము
తరువాతి పంక్తులలోనేయున్నది. కాని ఆరభిరాగము నేర్పుటకె
శ్రమమంతయు సార్థకపఱచి, పల్లవి, ప్రస్తారముచేసి, స్వరరచ…
పందిలిగట్టుటకు 'సమయానికి' అను ఆవర్తము మిక్కిలి
యున్నది. …పని చేయుటతో పాటకునికిని, వినువారికిని తృప్తి …
ఇఁక తక్కిన సాహిత్య భాగ మెవరికిఁ గావలయును? మఱియు పాడిన
నైనను శబ్దార్థములను గమనించు గాయకుఁడు దొరకుట నేఁ…
గొప్ప భాగ్య ఫలము. ఇది ఒక త్యాగయ్య తెలుఁగు కీర్తనలకేకాక స…
ముగా అన్ని భాషల పాటలకును అంటిన చీడ. శ్రుతి తాళ లయ…
చక్కఁగా …ప్రవహించు ప్రయత్నములో నమలి మ్రింగవలసినది
మైననేమి, …యర్థమైన నేమి?

త్యాగయ్య తెలుగుసాహిత్యమునకు పట్టిన దురవస్థ.

సామాన్యముగ సంగీత విద్వాంసులు నేఁడు సాహిత్య పరిశ్ర…
సంస్కారముగాని లేనివారగుటచేత సంగీత విద్య ఇన్నాళ్లవలెఁగాక
సాహిత్యపు …కెళ్లకు లోపడక స్వతంత్రముగా నిలుచుటకు ప్ర…
చుచుండుటచేత, త్యాగయ్య తెలుగు దేశములో పుట్టి పెరుఁగకపో…
అతని శిష్యులందఱును అఱవవారే యగుటచేత, తెలుగు దేశ…

ఉన్న కొందఱు తెలుగు గానవిద్వాంసులు తెలుగు పాటలు పాడిన. అఱవ వారి పద్ధతులే వారికి చాలావఱకు ఆదర్శముగా నుండుటచేత త్యాగయ్య తెలుగు సాహిత్యము ఈ యవస్థకు వచ్చినది.

ఇది అఱవవారి దూషణ కాదు. త్యాగయ్యపై నిజమైన భక్తిగల యెవరైనను అఱవదేశపు గాయకులను, రసికులను కృతజ్ఞలతో నమస్కరింపక తీరదు. నాటికిని నేటికిని త్యాగరాజ కీర్తనలు వారు పెట్టవలసిన బిచ్చమే. త్యాగయ్య, క్షేత్రయ్య మొదలగువారి రచనల ననుభవించుకొఱకు ఎందరో ద్రావిడులు తెలుగుభాష సలక్షణముగా నేర్చుకొన్నారు. వారి రచనలను వేదములవలె భక్తితో కాపాడినారు. అవేమాదిరిగా తెలుగులో ఎందఱో కృతులు రచింప ప్రయత్నించినారు. వానిని అర్థతాత్పర్యములతో తెలుగులోను, అఱవములోను ప్రకటించినారు; ప్రకటించుచున్నారు. కాని యెంత భక్తి శ్రద్ధలతో నేర్చినను తెలుగు వారికి స్వభాష కాదు కావున వారికి పొరబాట్లు తప్పవు. ఒక్కన వారి మాట అట్లుండ నిండు: మహా ప్రతిభగల పండితుడు కీర్తిశేషుడగు సి. ఆర్. శ్రీనివాసయ్యంగార్లవంటివాడే ప్రచురించిన త్యాగయ్య కీర్తనములందు తెలుగు రచన యందలి జీవగఱ్ఱలవంటి యతి ప్రాసములను గమనించక వర్ణ పెట్టులో ప్రచురణముచేసెను. సాహిత్యపు వడక స్పష్టముగా ... రచనలో ... ఉదాహరణము 'సిస్సమాలి నాకె ధర వెరు తిరుగు...' అను కీర్తన ... శివాపు తాళమున కమర్చి అవక తప్పకా ... చిరి. ఇక కే. వి. శ్రీనివాసయ్యంగార్లు తెలుగు వ్యాకరణ ... ఒడ శ్రద్ధచే త్యాగయ్య రచనలను నానాముఖముగా తిద్దిపెట్టిన ... లకు తుది మొదలులేదు. ఇది సహజము. తెలుగువారు అఱవ సాహి... నకు చేయువే నచో ఇంతకంటె మేలుగా పని చేయగలరని నమ్మ ... కాశములేదు. మనముబుద్ధిమంతులమై ఊరకున్నాము గనుక ప్రతికిన ...

తెలుగు వారికి మిగిలిన కర్తవ్యము.

కాబట్టి ఇదివఱకును తమిళులు చేసిన ఉపకారమునకు కృతజ్ఞులై, ఇప్పటికైన తెలుగువారు తెలుగు దృష్టితో త్యా... సాహిత్యమును సమకూర్చి శోధించి పెట్టుకొని దేశములో వ్యాప్తికి తె... యున్నారు. ఇప్పుడు స్వభాషాభిమానము అను పేరితో పర భాషా ... రము చీడ పురుగువలె అన్ని దేశములందును వ్యాపించుచు భారతీయ ... నమును తునకలు తునకలుగా చేయుచున్నది. తెలుగు కీర్తనలు పా... దను భావము అఱవ దేశములో అందందు తల చూపుచున్నది. అది ... టకు ముందే ఆంధ్రులు మేలుకొనుట మేలు.

కూచిపూడి భాగవతులు

శ్రీ గాండవ కృష్ణ

[1941 వృష సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

నేటి దినములలో నాట్యకళకు పునరుద్ధరము జరుగుచున్నది. ఆల భారత దేశమునందును 'నాట్య' శబ్దము విన్నంతనే ప్రజలు తండోప తండములుగ నాట్యశాలలకు మూగుచున్నారు. లలితకళలలో ఒకటైన నాట్యము అగ్రస్థానము వహించుచున్నది.

"న తత్ శ్రుతం న తత్ శిల్పం న సా విద్యా న సా కళా,
నాసౌ యోగో న తత్ కర్మ యన్నాట్యే స్మిన్న దృశ్యతే."

పై శ్లోకమునుబట్టి నాట్యమునందు ఇతర లలితకళ లన్నియు అంతర్భూతమై యున్నటుల తెలియుచున్నది. నాట్యము ముక్తిప్రదమని కూడ పెద్దలు చెప్పిరి.

అట్టి ఉత్కృష్టమైనటువంటి నాట్యకళకు నేటికి మరల మంచి దినములు వచ్చి తగిన స్థానము నది ఆక్రమించుకొనుచుండుట కళారాధకుల కందరికిని ముదావహమైన విషయము.

నాట్యకళ భారతదేశమం దన్ని ప్రాంతములలోను వెలసి వివిధ రూపములతో, వివిధావస్థలలో వివిధ నామములతో నుండుచు వచ్చినది. భరత నాట్యమని యావద్భారత దేశమునను దీనికి వ్యవహారము గలదు. భరతముని ప్రోక్తమై ప్రచారములోనికి వచ్చుటచే గాబోలు దీని కీ పేరు గలిగినది.

మలబారు దేశమున 'కథకళి' యనియు అస్సాము దేశమున 'మణిపురినాట్య' మనియు, సంయుక్త రాష్ట్రమున 'కథక్' అనియు, తమిళనాడు, ఆంధ్రదేశములందు భరత నాట్యమనియు వ్యవహారము జరుగుచున్నది.

'కథకళి' నాట్యమున నాట్యకాండ్రు పాటపాడరు. వారికి నోట మాటలేదు. అది 'టాకీ' కాదు. 'మూకీ'. 'కథక్', 'మణిపురి' నాట్యములందు ఆటకాండ్రు పాట కూడ పాడుదురు. తమిళులును, మనవారును భరతనాట్య శాస్త్రమును,

"కంఠే నాలంబయే ద్గీతం హస్తే నార్థం ప్రదర్శయేత్,
చతుర్భ్యాం దర్శయేద్భావం పాదాభ్యాం తాళమాచరేత్."

అను శ్లోకము ననుసరించుచు, తు. చ. తప్పక ప్రవర్తించెదరు.

ఆంధ్రదేశమున 'కూచిపూడి' యను గ్రామమునుగాని, తద్గ్రామస్థులగు వారిని నాట్యకళారాధకులనుగాని ఎరుగనివారు లేరని చెప్పవలెను. పెద్ద పల్లెలలో లేరు. ఇప్పటి కుట్టి 'కారు'లో గూడ నాట్యకళాభివృద్ధి జరుగు నేటిదినములలో పై పేరు చాలమందికి పరిచయమే.

కాని, ఆంధ్రేతర ప్రదేశములలో ఆంధ్రులలో నాట్యకళావేత్తలున్నారన్నమాట చాలమందికి తెలియదనియే చెప్పవలెను. దీనికంతటికిని కారణము మనవారికి తగిన ప్రచార, ప్రకటనలు లేకపోవుటే. మనవారిలో ఎక్కరును ఒక 'బృందము' (Troop)గా ఏర్పడి పట్టణములలోను, నగరములలోను ప్రదర్శించినవారు లేరు. అంతేకాక నవీన పంథమునకు సరిపడునట్లు సంస్కార మొనర్చి నేటి రుచుల కనుగుణముగ ఆట పాట అను అందిచ్చుట కూడ మనవారిలో తక్కువ. అందుచేత మన కూచిపూడి నాట్య సంప్రదాయమునకు ప్రచారము తక్కువ.

'కూచిపూడి' బెజవాడకు నలువదిమైళ్ల దూరములో నున్నది. అది మా స్వగ్రామమగు 'అయ్యంకి'కి కనుచూపు మేరలో నున్నది. కూచిపూడి అగ్రహారము. ప్రప్రథమమున 'కుచేలపుర'మని అది వ్యవహరింపబడుచుండెనని పెద్దలవలన వినికి. ఆ పేరు మారి కూచిపూడి యని ఇప్పటికి చాలకాలమునుండి వ్యవహారము. అసలు కూచిపూడి ఆంధ్ర నాట్యమునకు పుట్టినిల్లగుట యెట్లు సంభవించెనో కొంచెము తెలుసుకుబోయి పరికించిచో తెలియగలదు.

తరంగకర్తయగు నారాయణతీర్థులవారి శిష్యుడు సిద్ధప్ప నావాడొకడు యుండెను. అతడు వారి శుశ్రూషచే ధన్యుడైనవాడు. మహా భక్తుడగు తీర్థులవారికి బొజ్జ... దలచెను. నారాయణ తీర్థులు గ్రుడ్డి ...డెడిదట. ప్రతిదినమును లీలామానుష విగ్రహుడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ భక్తుని ...జ్జను తన నాట్యవేదికగ నొనర్చుకొని నాట్యము సలుపుచుండెడివాడట. ఆ నాట్యపు ...గులకు తాళము తప్పకుండగ తీర్థుల వినుచు సిద్ధప్ప ఆనందాబ్ధి నోలలాడుచుండెడివాడట. ఒకనాడు సిద్ధప్పకు కడ చూచునప్పటికి కోపము వచ్చెను. "ఏమి! ఇతడు మన గురువగు తీర్థులవారి తయు నొప్పునట్లు నాట్యము చేయుచున్నాడే" అని తలపోసి, మరుసటి శ్రీకృష్ణులవారు నాట్యము చేయునపుడు "నీ వెవర"వని యడుగ నిశ్చయించె.

ఈ విషయమంతయు తీర్థులవారికి విన్నవించగా "నాతడు శ్రీకృష్ణ యాయనగారు సెలవిచ్చి, నీవును నేనును ప్రపంచ మహా సముద్రమునుండి ఎపుడో గడుగవలసినదని చెప్పెను.

మరునాడు శ్రీకృష్ణు డష్టభార్యాసమేతుడై యథా ప్రకారము బొజ్జమీద నాట్యము సేయుచుండెను. అంత సిద్ధప్ప భక్తి వినయములతో "భావా! మా గురువులవారును, నేనును తరించు టె"ట్లని పృచ్ఛించెను. శ్రీకృష్ణుడు పారిజాతాపహరణ గ్రంథమును శృంగార గ్రంథముగ వ్రాసి దానిని మొనర్చినచో సిద్ధప్ప తరించునట్లును, నారాయణతీర్థులకు మరుజన్మమునకు రాహిత్యము గలుగదనియు చెప్పెను.

అంత పారిజాతాపహరణకథను రచించి, దాని నాడి పాడి ప్రచార మొనర్చుటకు కనువగు వారి కొరకు కన్వేషించుచు సిద్ధప్ప కృష్ణాతీరస్థమగు కుచేలపురమును ...మున చేరెను. అచట నూరిబయట నొక చింతచెట్టుమీద కూనిరాగములు ... నిరువురు బాలురు సిద్ధప్పకు గాన్పించిరట. అంత నా బాలురు తన ప్రచార అనువుగ నుందురను తలంపుతో సిద్ధప్ప వారి తలిదండ్రుల పేర్లడిగి వారింటి కేగి వారి తలి దండ్రులతో నీ విషయమును దెలిపెను. వారందులకు ... నించుచు, అంగీకరింపకతప్పకపోవుటచే నంగీకరించిరి.

అంత సిద్ధప్ప వారికా పారిజాతాపహరణ కావ్యమును, నాట్యాభినయము ఉపదేశించి వారి నారితేరినవారిని జేసి ధన్యత జెందితినని తలంచెను. వారా కడ తరముల నాడి పాడి ప్రచార మొనర్చినంతవరకు శుభము గలుగునని యాశీర్వదించెను.

ఇట్లు పూర్వులవలన వినవచ్చు ఈ కథ ప్రచారమం దున్నది. ఇంతేగాక పను గూర్చియు, కూచిపూడి అగ్రహారమును గూర్చియు మరికొన్ని కథలు గలవు.

ఏదెట్లున్నను కూచిపూడి మాగాణిమీద సిద్ధప్ప యను నాతనివలన దేవత ప్రతిష్ఠింపబడినట్లు తెలియుచున్నది. కూచిపూడివారిచే నర్తింపబడు కలాప' మను శ్రీకృష్ణపారిజాతాపహరణము సిద్ధేంద్రయోగి వ్రాసినట్లు ...

ఈవిధముగ కూచిపూడిలో నాట్య కళాదేవతకు స్థానము లభించినది. నా కూచిపూడి మాగాణిమీద నర్తించి చనినది. కూచిపూడి గ్రామములో నేటికిని సమయములలో శిష్యుల లేత గొంతుకల సంగీత స్వరములు, కాళ్ల గజ్జెలు ఘల్లులు వినువారికి వీనుల సొంపు గలుగజేయుచు ప్రాతబడిన ప్రాభవమును తెచ్చుచుండును.

కూచిపూడి బ్రాహ్మణులను మూడు తెగలుగ విభజింపవచ్చును. (1) నాట్యము లాడువారును, (2) పగటివేషకులు, (3) అభినయ దేశికులు.

నాట్యము లాడువారు బృందములుగ నేర్పడి గ్రామమునుండి గ్రామమునకు తిమ్మరుచు, తమ కళా నైపుణ్యమును గ్రామ జనులకు ప్రదర్శించుచు వారి పరచుచుందురు. పగటి వేషకులు గూడ గ్రామాంతరముల కేగి వివిధ వేషములు ధరించి గ్రామస్థులను దిగ్భ్రమ చెందజేయుచుందురు. ఈ సందర్భమున నేను విన్న ఒక కథ స్ఫురణకు దెచ్చుకొనుట అసంగతము గాదేమో.

ఒకప్పుడు ఒక కూచిపూడి పగటివేషకుల బృందము తూర్పు గోదావరి పర్యటనము చేయుచు నొక గ్రామమునకు జనెనట. ఆ గ్రామవాస్తవ్యులందరు నపు బ్రాహ్మణులు. వారు నాటకములనుగాని, వేషములనుగాని జూడకూడదనుచు జెందుదురు. నటకు లపాంక్తేయులు, అస్పృశ్యులని వారి మతము. కాని మన కూచిపూడివా రెంతయు ప్రాశేయపడి ...

మ్మాధానమువ మా విద్యా కౌశలమును ప్రకటించి పి ప్పులను బడయుటకు మా త్రమే వచ్చినాము." అని వినయముగ విన్నవించుకొనిరి. ఆ ఛాందసులు మా త్ర తవు వెఱ్ఱితనము వీడజాలరైరి.

అంత మన కూచిపూడివా రేమి చేసిరో యె గుదురా? ఆనాటి రాత్రి మనా వంచు వేషములను ధరించి, కత్తులను, డాలులను ప ట్టుకొని, అశ్వారూఢులై గ్రామ మును ముట్టడించిరి. ఆ వైదిక బ్రాహ్మణు లత్యం భయాన్వితులై తలు బిగా యుంచుకొని యెవరింట వారు కూర్చుండి మనా వ శాము ఎంతయు ప్రార్థి చిరట. అంత పగటివేషకులు కొద్దికాల మా బ్రాహ్మణుల భయపెట్టి తదుపరి నిజ మైన వేషములను వెల్లడి చేయగా డింబివారందరు ఆశ్చర్యాన్వితులై పగ షకుల నందరిని సన్మానించి పంపిరట.

ఈ కథ మన కూచిపూడివారు పగటి వేషధా రులో నెంత సమర్థులో లుపుట కుపయుక్తమగును.

కూచిపూడి పగటివేషకులు సుమారు ముప్ పమూడు వేషములను ధ రింతురు. అందులో ముఖ్యమైన కొన్నిటి నీ దిగువ నుదాహ రించుచున్నాను. బుడబుక్క వేషము, సోమయాజి—సోమిదేవి, శారదవేషము, కాశీ కావిళ్ల షము, జంగం వేషాలు, క టి— లింగబలిజవేషము, బైరాగి—బాలికె వేషము ఇత్యా దు.

ఇంక అభినయదేశికులు : వీరు కళావంత స్త్రీలకు అభినయో పదేశము చేయుదురు. చేటపట్టిసుందరి, అమలాపురం అన్నా త్తుల చిట్టి, మండపేట శ్రీవిరా జితము, రామచంద్రపురంవీరభద్రదము మొదలగు పేరుమ్రోగిన ఆంధ్ర నాట్య కత్తెలు కూచిపూడివారి శిష్యురాండ్రే. కూచిపూడి అభినయ దేశికులు తమ వ్యారాం డ్రగు కళావంతుల స్త్రీలతో వెంటపాటకులుగను, హాస్యగాండ్రుగను పర్యా ముచేసి వారి యార్జనలో పాలుగొందురు. అభినయము చే యునపుడు అలయుట సా న్యము గదా. అపుడు కూచిపూడి 'వంత' (వెంట?) పా టలు హాస్యముచే సామా జికులను వినోదపరచుచుందురు. కూచిపూడి బ్రాహ్మణుల హాస్య మత్యంత వినోద ముగను, విషయపరిజ్ఞానప్రదముగను నుండి, సంఘ ప్ర వృత్తులను, కుహనా సం స్కర్తల పమాచారమును దడవుచు ఉపయోగకరముగ నుం డును. కాని కొందరు హాస్య ము చెప్పు నపుడు వెగటుగాను, గొంత అసభ్యముగను నుం డుటయు గలదు.

సాధారణముగ కూచిపూడివారు కళావంతుల స్త్రీలకు 'భామకలాపము' 'గొల్ల కలాపము', తరంగములు, జావళీలు మొదలగునవి ఉపదేశముచేసి తరిఫీతు చేదురు. భామకలాపమునందు పారిజాతాపహరణకథ వర్ణింపబ డిది. దీని కర్త సిద్ధేంద్ర యోగులు. ఇందు దూతికాలాలనము, సత్యభామా విరహాభినయ ము, దూతికా రాయబారము ప్రస్తుని దక్షిణ నాయక భార నిర్వహణ కౌశలము, సత్యభా మ ప్రతిజ్ఞా పాలనము వ లైనవి అత్యంతరసవంతమైన ఘట్టములు.

గోపికా విప్ర సంవాద రూపమైన వేదాంత గ్రంథము గొల్ల కలాప . కూచి పూడి వాస్తవ్యులగు నవ్యులొకరు దీని కర్త. వా రు భాగవతుల రామ య్యగారు. ఇందు పిండోత్పత్తి కథ ముఖ్యమైన భాగము. గొల్ల జన్మ, బ్రాహ్మణజన్మ—ఈ రెండింట నే జన్మ శ్రేష్ఠతరము అని భామ బ్రాహ్మణుని వాదము పెంచుకొని వేదాంత పరముగ బ్రాహ్మణా బ్రాహ్మణ జన్మల తార తమ్య గణనయొక్క సారహీనత తడివి తుట్టతుదకు కర్మప్రాశస్త్యముచేత బ్రాహ్మణజన్మ త్కృష్టత్వమునే స్థిరీకరించును.

ఇందు భామాబ్రాహ్మణసంవాదము అతిమృ దువును, ఉపదేశకరమునునై సహృద యానందకరముగ నుండును.

కూచిపూడి వైదికపు బ్రాహ్మణులు సంవత్ సరమున కారు మాసములకు పైబడి సర్వసాధారణముగ నెపుడును బృందములతో పర్య టనము చేయుచునే య ందురు.

పూర్వము పర్యటనకు పోవునపుడు వా రేమే 'సరంజాము'తో బో డివారో కొంచెము పరికించినచో సొంపుగ నుండును. 'గజే పు పెట్టె' అను నా పెట్టె వారి వెంట నుండెడిది. దానిలో వారి రంగులు, అలం కారములు మొదలగునవియ ండును. ఇది Make—up box అన్నమాట. ఒక ఎద్దుమి ద పాత్ర సామాను, వారి లో నొక పాకశాస్త్రజ్ఞుడు నుండుచుండెను. బృందమువా రెచటికి జనినను వారివ ంట వారే చేయించుకొనెడివారట! నిష్ఠా నియమములు గలిగి సద్బ్రాహ్మణులగుటచేత వారి కిం కొకరియింట సరిపడెడిదికాదు గాబోలు. తమ వంట వాని చే వంట చేయించుకొని భోజనమున కొక్కమారే స్నాన సంధ్యాద్యనుష్ఠానానంతర మేరెండ గంటలకో భోజన మొనర్చె వారట.

అందుచేతనే వా రంత బలిష్ఠులై రాత్రిం తయు నాడి పాడినను అలయక యుందురు. భామ నాట్యరంగముమీద ప్రవేశించి నచో తెల్లవారువరకును పాట లచే సామాజికుల నందరిని అలరింపజేయును. ఇప్పటి వారు అరగంట యరగంటకు కాఫీ మొదలగు నుద్రేక ద్రవములను త్రాగిగాని అభినయిం చజాలకుండుట వారి నియమ రహిత మైన జీవితముయొక్క ఫలితమే యని చెప్పవలె .

ఈ విధముగ పర్యటన మొనర్చి వారు దేశమం తటను తమ కళా వైదగ్ధ్యమును వెదజల్లి, కళారాధకులను తనియజేసి భుక్తిముక్తు లు సంపాదించుకొనెడివారు.

కూచిపూ! భాగవతులు పర్యటన మొనర్చునపుడు పరిసరి దుండగుల మీద ప్రయో గను చేయుచుండెడివారట. ఆ ప్రయోగములు తమకు కుంద ప్రతిప్రయోగములు చేయు సమర్థతశక్తి సామ ములు కూడ కూ చిపూడివారి బృందములో ననేకుల కుండెడివట. ఈ సామర్థ్య అను దెలుపు ప కథ పెద్దలవలన విన్నది ఇటు నుదహరించుచున్నారు.

ఒకప్పుడు భాగవతుల దశరథరామయ్యగారు రొకరు కూచిపూడివారి బృంద ముతో మలయాళ దేశమునకు వెడలిరట. మలయాళదేశము ప్రయోగములకు ప్ర చెందిన దేశము. విషయమును విదేశములలో గూడ విఖ్యాతి చెందినయుల విదేశీయ వనితవల వింటిని. అటుల వెడలి వా రొక యూర చిడిసిరట. ఆ నొక విఖ్యాత మాయావి—ప్రయోగములజేయువా డుండెను. అతని ముం ఆ యూర నే నా ములును ప్రదర్శింపబడకుండినవి. అతనిని తెక్కచేయక వారు తమ ప్రద ర్శనములు తాము చేసికొనుచుండిరట.

ఆనా డు చుమున దశరథరామయ్యగారు బహిర్భూమికి జనుచు ము కొనుట కా ప్రయో క్త భార్యను నిప్పు నర్థించెనట. అంత నామె నిప్పును తీసికొనివచ్చి ఆయ న కందిచ్చెనట. అంత నాయన నిప్పును తన పైనున్న 'కంబా మూటకట్టెనాడట "అతనికంటెను ఘను డాచంటి మల్లన."

భర్త గృహమున కరుదెంచగా నామె ఈ అద్భుత వృత్తాంతము నాయనకు నట. అంత భర్త మరియు నీర్ష్యాగ్రస్తుడై వారిని తగినటుల శిక్షింపదలచి వా 'ప్రయోగము' న చేయ ప్రయత్నించెను. ఆ కూచిపూడివారు వారి నాట్యా చేయుసరికి మల యాళ ప్రయోక్త ఒక బావిలో దిగి నీటిని త్రావ మొదలిడెను. 'భామ' కడుపు నారంభించెను. అటులజేసి చివర కాతడు సామాజికులలో యాసీనుడయ్యె. అంత మంత్ర శాస్త్ర ప్రవీణుడగు దశరథరామయ్యగారు వ పఠన పూర్వకము నొక గంటమును పందిరి స్తంభమున గ్రుచ్చిరట. అంత సా కరముగ నీరంతయు నా స్తంభములోనుండి కారిపోయెనట. అంత భామకు బడ పోయెనట.

పిమ్మట మలయాళ బ్రాహ్మణునకు ప్రతీకారము జేయనెంచి దశరథరామయ్య గారు మంత్ర ప్రయోగము చేయగా నాయన అంటను లభివృద్ధియును కూర్చున్న ప్రదేశమునుండి లేవలేకపోయెనట. సామాజికులందరును లేచిపోయిరట యాళ బ్రాహ్మణుడు మాత్రము లేవలేకుండెనట! అంత నాయన భార్య ప్రతిమా దశరథరామయ్య దయదలచి యాతనిని విముక్తుని జేసెనట.

ఈ కథ కూచిపూడివా రెట్టి ప్రతిబంధకములనైన ఎదుర్కొనుటకు ర్థులై యుండి రనుట కుపయుక్తమగును.

ఇట్టి కథలు, గాథలు కూచిపూడివారిని గూర్చి యనేకములు గలవు. వే కథలు గాథలే క గ్రంథమునకు సామగ్రి కాగలవు.

కూచిపూడి నాట్యరంగము

కూచిపూ వారి నాట్యశాల ఆనాటి సాయంకాలమే నిర్మింపబడును. అది సులభ సాధ్యము. తాటియాకు పందిరి. తెరలు ఉండవు. అట్టహాసము, ఆడంబర ఉండవు. తెరలు, గెలు లేకయే వారు తమ అభినయాది విశేషములచే సామాజి మంత్రముగ్ధులు జేయగలిగియుందురు. వారి ఆహార్యము, ముద్రలు, అభిన మొదలగునవన్నియు ఎంతయు రమ్యముగ నుండి మనోరంజకముగ నుండును.

పూర్వము కూచిపూడి నాట్యరంగములు కాగడాలచే వెలిగింపబడెడివి. కాని ఈ కాగడాలు కాలప్రవాహమున కలసిపోయినవి.

కూచిపూడివారి ఆహార్యము

చతుర్విధా భినయములలో నొకటగు ఆహార్యాభినయమునకు గూడ మనవా ర్ప్ర శ్రద్ధ వహింతు . వారి వేషములలో ముఖ్యము రి క్రింద నుదాహరించుచున్నారు.

భామకలా పములో భామవేషమున కెన్నేని నగలు నాభరణముల నుపయోగింతు పేర్లు చెప్పుట దలిడిన అనేకములైన పేర్లు గలవు. మన పూర్వు లా నగల ధరించెడివారు. నే టిదినములలో గూడ కొందరు రాజుల ఇండ్లలో కూచిపూడి భామ మంతయు బంగారు నగలు లభించగలవు. పెద్దజడ, చిన్నజడ, శిఖ, రాగిడి, చంద్రుడు సూర్యుడు, తమ్మి రేకులు, మొగలిరేకులు, కేతకి, తురాయి, పాపటసింజినీలు, కమ్మ చేర్లు, జూకాలు, కర్ణపత్రములు, తాయెత్తులు, బాజుబందులు, దండ కడియము మత్స్యములు, లు, కంకణములు, కడియములు, చిన్న పతకము, పెద్ద పత పట్టెడ, బిళ్లల మొలతాడు, అడ్డబాస, కట్టడపు బులాకీ, ముక్కుపుడ్క మొదల కూచిపూడి భామ ఉపయోగించెదరు.

ఇంక రాజ వేషముయొక్క వివిధములైన నామములు—కిరీటము, దవురు అంగా, నల్లకోటు, కాశికోక, కండువాలు, శంఖచక్రములు లేక భుజకీర్తులు, కర్ణ ములు, గండభేరుండము (పతకము) మొదలైనవి.

ఇతరములైన వేషములకు కొన్నిటికి 'కరాళములు' లేక 'ముసుగు'లు (M ఉపయోగించెదరు. పాత్రానుగుణముగ ఆహార్యముల నుపయోగింతురు. చతుర్వి

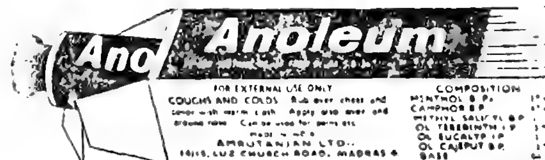
పాప గుండెజలు బు మటు మాయం

మీ పాప ఆరోగ్యంగా పెరగడానికి పు రమైన ఆహారం ఎ త ముఖ్యమో గాఢమై నిద్రకూడా అంత ముఖ్యమే. మీ పాప గుండెజలుబులో రా నిద్రలేకుండా బాధపడ యకండి. శమనం కలిగించే అనోలియమ్ రాయ . నిమ్మళించి, ప్రశ తంగా నిద్రపట్టి ప్రొ కి నవ్వుతూ ఆరోగ్యంగా లేవడం చూడం .

అనోలియమ్‌లోని అమోఘమైన మంద జలుబులకు, తల ప్పికి, బెణుకులకు, కండల నొప్పులకు శీఘ్రంగా గుణాన్ని యి. మీరూ దీన్ని పయోగించవచ్చు. అవ రానికి అందుబాటుగా ఒక ట్యూబును ఉంచుకో డి.

అనోలియమ్
తక్కువవెల డ బ్బలలో కూడా లభిస్తు ది.

అనోలియమ్
శీఘ్రంగా గుణాన్నిచ్చే సాధువైన బాధా నివా
అమృతాంజన్ లిమిటెడ్ మద్రాసు - బొంబాయి - కలకత్తా -

JWT/Am/...

బ్రహ్మ, పరమేశ్వరులు, శక్తి, దితి, హనుమంతుడు, ... వంటి పాత్రలకు 'కరాళము' లు పయోగింతురు. పాత్ర శీలానుగుణముగను, పాత్ర ఆకారానుగుణముగను, కరాళములు ఉపయుక్తములగును. ఆ యా పాత్రలకు కరాళము లుపయోగించకపోయినచో పాత్ర మనోజ్ఞముగ రసస్ఫూర్తి గలుగనేరదు. అందుచే మిగుల నాటకమగు పాత్రలకే 'ముసుగు' ల నుపయోగింతురు.

కూచిపూడివారి ఆచార వ్యవహారములు

కూచిపూడివారి ఆచారములు కొన్ని కలవు. కూచిపూడి మాగాణిమీద పుట్టిన ప్రతి స్త్రీయు ముక్కు చెవులను కుట్టించుకొని ... పూర్వాంతరస్థిత నటరాజావతారమగు నాట్యాధిదేవుడగు శివునకు జోహారు లియ్యవలసినదే. ఈ ఆచారము నేటికి చాలవరకు నశించినదనియే చెప్పవలెను.

కూచిపూడివారి మేళతాళములు

కూచిపూడివారి హంగునకు వంత (వెంట?) పాటగాడు, తాళమువేయువాడు, శ్రుతికి 'తిత్తి' నూదువాడు, మార్దంగికుడు నుందురు. ఇప్పుడు 'తిత్తి' ని దీసి పారవైచి హార్మోనియమును దగిలించిరి. హార్మోనియము భారతీయ వాద్యము గాదని "హా..." కారములు సేయుచున్న ఈ రోజులలో గూడ వీ రింకను ద్దానినే యుపయుక్తమైనదిగా ... చున్నారు.

ఈ పై వాద్యములతో హంగుదారుల నేర్పరితనము, కూచిపూడి నాట్యకారుడు తా నభినయించు పదములను తాను పాడుచు ముద్రల వలనను, భంగిమల వలనను, నేత్రాద్యవయవాభినయముల వలనను రసస్ఫూర్తిని గలుగజేసి సామాజికుల నేత్రయుగళ మలరింప జేయును.

కూచిపూడివారు భామకలాపము, గొల్లకలాపము, నాటకములుగాక తరంగములు, జయదేవుని అష్టపదులు, అధ్యాత్మ రామాయణ కీర్తనలు, క్షేత్రయ మువ్వ గోపాల పదములు మొదలైనవానిని గూడ నభినయించి వివిధులైన సామాజికులను రంజింప జేయ సమర్థులు.

నేటి కూచిపూడి

కూచిపూడివారు మరి యే భారతీయేతర ప్రాంతములు నాట్యకాండ్రకును తీసిపోరు. కాని మనవారికి నేను పైని వివరించినటుల ప్రచారము తక్కువ. మనదేశంలో నైనను కూచిపూడి ... వివరించి, వారి ప్రదర్శనముల నేర్పాటు చేయువారు తక్కువ. అసలు సంగీతము, నాట్యము మొదలగు లలిత కళలకే మన ప్రాంతములో ఆదరణ తక్కువేమో యని అనుకొనవలసి వచ్చుచున్నది.

నేటికి పోగా ... వారిలో వేదాంతము లక్ష్మీనారాయణగారు, చింతా వెంకటరామయ్యగారు, కూచిపూడి భరతనాట్య శాస్త్ర ప్రవీణులు కీ. శే. వెంపటి వెంకట నారాయణగారు భరతశాస్త్ర ప్రవీణులని అఖిల భారత విఖ్యాతిని బడసిరి. వారి ... గాని, ... వారిస్థానము నాక్రమించుకొనగలిగినవారు లేరనుట ... విచారించదగిన విషయమే.

జీర్ణించుచున్న కూచిపూడి నాట్యోద్ధరణమునకు కళాభిమానులందరును గట్టి కర్తవ్య మాలోచించుకొనినగాని కూచిపూడి నాట్యము కొన్నికాలముల కంతరించిపోవునేమో యను సూహ కవకాశము గలుగుచున్నది నేటి పరిస్థితులను బట్టి చూచినచో.

కాని నేడు ఉత్సాహవంతులగు కూచిపూడి యువకులు కొందరు కలిసి బృందముగ నేర్పడి ... సంస్కరణము దీసికొని రాగలందులకు జేయు ప్రయత్నము లభినందనీయములే యగును. వారిలో శ్రీ వెంపటి సత్యనారాయణమూర్తి, వేదాంతం రాఘవయ్యగార్లు ముఖ్యులు.

ఈ ప్రాచీనాచార్యములు ధరించుటయే నేటి కూచిపూడివారికి ... నది. అన లీ విషయమును సంపాదించుటకే నాకు తలప్రాణము తోకకు వచ్చినది. ... వేయించుటకు గూడ ఎంతో ప్రయాసమైనది. ఇప్పటి కూచిపూడి వారిట్టి స్థితిలో నున్నారు.

ఇపుడు కూచిపూడివారు 'భామ కలాపము'ను, 'గొల్ల కలాపము'ను ఆడుట మానివేసినారు. అవన్నియు మోటైనవట. ఏమి వైపరీత్యము!!

ఇప్పటికైనను పోయిన ప్రాభవమును పునఃప్రతిష్ఠాపన చేయువలెనన్నచో కూచిపూడి నాట్య కళాశాలను వెంటనే స్థాపించి ఆంధ్రదేశములో నున్న అభినయవేత్తలను ఒకచోట సమావేశపర్చి, ఆంధ్ర భరత నాట్యకళను కేంద్రీకృత మొనర్చి, ... చేత కళావికాసమునకు ... జల్లించినగాని మిక్కిలి భయంకరమగు పరిస్థితు లేర్పడుటకు దోహదము ...

సంపన్నులకు సంస్కారము తక్కువ, విపన్నులకు వివేక మెక్కువ.

న్యాయశాస్త్ర చరిత్రము

శ్రీ పేరిలక్ష్మీనారాయణశాస్త్రి

[1941 వృష సంవత్సరాదిపంచికనుండి]

[దీని చరిత్రనుబట్టిచూడగా నీ శాస్త్రము రెండువిధములుగా నభివృద్ధి చెందినట్లు తెలియఁగలదు. మొదటినుండి 12—వ శతాబ్దము వరకును సూత్ర గ్రంథముల నాధారము చేసికొని ఈ శాస్త్రము వృద్ధి నందినది. అప్పటినుండి సూత్రముల ఫక్కిని విడచి తత్త్వ చింతామణి నాధారముగాఁ జేసికొని ఇది వ్యాప్తి జెందినది. ఈ భేదమును బట్టియే మొదటిదానికి ప్రాచీన న్యాయమనియు, రెండవ దానికి నవీన న్యాయమనియు, వ్యవహారము గలిగినది. కాలభేదమున వీటి శైలిలోఁ గూడ భేదము గలదు.]

హిందూమతమున కాధారభూతమగు వేద మపౌరుషేయము, స్వతః ప్రమాణము నని సార్వజనీనముగా వాడుబడుచున్నది. సర్వజ్ఞుఁడగు నీశ్వరునిచే ప్రోక్తమనియుఁ బక్షాంతరము గలదు. వేదము శబ్దసముదాయ రూప మగుటవలన దీనికిఁ బ్రామాణ్య మంగీకరించిన దర్శనముల కాస్తిక దర్శనములని పేరు. పూర్వమీమాంసోత్తర మీమాంసా సాంఖ్య యోగ న్యాయ వైశేషిక రూపవైదిక దర్శనము లారు విధములు. వీనిని రచించినవారు క్రమముగా జైమిని, వ్యాసుఁడు, కపిలాచార్యుఁడు, పతంజలి, అక్షపాదుఁడను గౌతముఁడు, కౌలుక్యుఁడను నామాంతరము గల వైశేషికుఁడునై యున్నారు.

ఈ దర్శనములలో వేద విచారణఁ జేయునవి పూర్వోత్తర మీమాంసలు. మిగిలినవి వేదవాక్యములను విషయ వాక్యములనుగ దీసికొనకపోయినను వేదార్థ విచారణ యం దుపయోగించుటవలన నివి కూడ ఆస్తిక దర్శనములుగాఁ బరిగణింపఁబడినవి.

సప్తపదార్థములను బోధించు వైశేషిక శాస్త్రము న్యాయదర్శనమునకంటె ప్రాచీనమైనట్లు తెలియవచ్చును.

నాస్తికమతములను ఖండించి ఈశ్వరస్థాపనఁ జేయుచుఁ బ్రమాణ చతుష్టయ మును స్థాపించినది న్యాయదర్శనము.

పతంజలి మహాభాష్యమందు న్యాయదర్శనమునను విషయము కొంత విచారణ చేయుటవలన నిది మిక్కిలి ప్రాచీనమైనట్లు తెలియుచున్నది. దీనినిబట్టి క్రీస్తు జన్మించుటకు పూర్వము మూఁడవ శతాబ్దికంటె నవీనము కాదని చెప్పవచ్చును.

న్యాయ వైశేషిక పదములు భిన్న విధముగా నిర్వచింపఁబడినవి.

ఇతరుల కర్థప్రతిపత్తిని గలుగఁజేయు పరామర్శ ప్రయోజకము ప్రతిజ్ఞాది పంచావయవ సముదాయము న్యాయమని చెప్పఁబడును. ఇట్టి న్యాయమును విమర్శించిన శాస్త్రము కాఁబట్టి దీనికి న్యాయశాస్త్రమని వ్యవహారము గలిగినదనవచ్చును. న్యాయ మనఁగా నుదాహరణముగూడ నగుటచే నుదాహరణ ముఖ్యావయవము గల యనుమానమును గురించి విచారించుటచే నీ శాస్త్రమునకు న్యాయశాస్త్ర మను వ్యవహారము గల్గెనని మరికొందరు చెప్పుచున్నారు.

విశేష మను పదార్థాంతరము నంగీకరించునది వైశేషికమని మరికొందరు చెప్పుచున్నారు.

న్యాయసూత్రములకు భాష్యమును వ్రాసిన వాత్స్యాయనుని కాలము క్రీ. శ. 350 ప్రాంతమై యుండును.

వైశేషిక సూత్రములకు ప్రశస్తపాదుఁడు పదార్థసంగ్రహ మను భాష్యమును వ్రాసెను. ఈతఁడు ఉద్యోతకరునికంటె ప్రాచీనుఁ డగుటచే 5 వ శతాబ్దమువాఁడు కావచ్చును.

న్యాయ వైశేషిక భాష్యములకుఁ గొంత భేదము గలదు. వైశేషిక భాష్యమున సూత్రములు యథాక్రమమున వ్యాఖ్యాతములు కాలేదు. అన్ని సూత్రములకు వ్యాఖ్యాన మగుపడదు. న్యాయభాష్యమున యథాక్రమముగా నన్ని సూత్రములు వివరింపఁబడియున్నవి. 6—వ శతాబ్దము చివర నుద్యోతకరుఁడు న్యాయభాష్యమునకు న్యాయవార్తికమను వ్యాఖ్యానమును రచించెను. బౌద్ధనైయాయికుల సిద్ధాంతములను ఖండించి హైందవ న్యాయశాస్త్రమును స్థిరముగఁ జేయుటచేఁ నితఁడు న్యాయశాస్త్రమునకు గొప్ప యుపకారము చేసిన వాఁడగుచున్నాఁడు.

ఉద్యోతకరుని తరువాత వాచస్పతి మిశ్రుఁడు, భాసర్వజ్ఞుఁడు, ఉదయనుఁడు మొదలగువారు బౌద్ధ వాదములను ఖండించి హైందవ సిద్ధాంతములను స్థిరపరచిరి.

ఉద్యోతకరుని తరువాత సుమారు 2 శతాబ్దములు న్యాయశాస్త్రమునందు సద్గ్రంథము లేవియును వ్రాయఁబడినట్లు తోఁచదు. 9 వ శతాబ్దపు మధ్యకాలమున వాచస్పతి 841వ సంవత్సరమున వ్రాసినట్లు చెప్పియున్నాఁడు. ఇతని న్యాయవార్తిక తాత్పర్యటీక యింతకంటెను ముఖ్యమైన గ్రంథము. ఇది యుద్యోతకరుని న్యాయవార్తిక వ్యాఖ్యానరూపమగు గ్రంథము. ఇం దీతఁడు న్యాయవార్తికములోని విషయములను న్యాయభాష్యములోని యనేక విషయములను గూడ విశదపరచెను. ఈ గ్రంథముచే నితనికి తాత్పర్యాచార్యుఁడని పేరు వచ్చెను. ఇతఁడు న్యాయశాస్త్ర మందేకాక యోగ వేదాంత మీమాంసాశాస్త్రములలోఁ గూడ సద్గ్రంథములను రచించెను.

10 వ శతాబ్దమున భాసర్వజ్ఞుఁడు న్యాయసార మను గ్రంథమును రచించెను. ఇది రెండధ్యాయముల గ్రంథము. ఇం దీతఁడు క్రొత్త రీతి నవలంబించెను. సూత్రములు, వాని వ్యాఖ్యానములవలె పదార్థ విచారముతో గ్రంథమును ప్రారంభింపక ప్రత్యక్షానుమాన శబ్ద రూపములగు ప్రమాణ విచారముతో నారంభించి నవ్య ప్రవర్తకులకు మార్గదర్శకుఁ డాయెను. ఉపమాన ప్రమాణమును విడుచుట యీ గ్రంథమునందు మరియొక విశేషము.

సూత్ర భాష్యముల మార్గమును విడిచి స్వతంత్ర గ్రంథములను వ్రాసిన వారిలో నుదయనాచార్యుఁడు ముఖ్యుఁడు. ఇతఁడు, ప్రశస్తపాద భాష్యమునకు కిరణావళియను వ్యాఖ్యానమును, వాచస్పతి మిశ్రుని న్యాయవార్తిక తాత్పర్య టీకకు వార్తిక తాత్పర్య పరిశుద్ధియను వ్యాఖ్యానమును, న్యాయ పరిశిష్టమను నామాంతరము గల ప్రబోధసిద్ధియు, బౌద్ధధిక్కారమను నామాంతరముగల యాత్మతత్త్వవివేకమును, న్యాయకుసుమాంజలియు నను మూఁడు స్వతంత్ర గ్రంథములను రచించెను. న్యాయపరిశిష్టమున జాతినిగ్రహ స్థానముల విచారము గలదు.

ఆత్మతత్త్వ వివేకమున శూన్యతావాద క్షణికవాద ఖండన పురస్సరముగా ఆత్మస్వరూప నిరూపణము గలదు. వీనికంటె ముఖ్యమగు గ్రంథము న్యాయకుసుమాంజలి. ఇందు మీమాంసక—సాంఖ్య—బౌద్ధ—జైన— చార్వాకుల నిరీశ్వర వాదములను ఖండించి యుక్తి మూలమున నీశ్వర స్థాపనము చేయఁబడియున్నది.

ఈశ్వర స్థాపనము చేసి నాస్తిక మతముల నణఁగద్రొక్కిన వారిలో ముఖ్యుఁడుదయనాచార్యుఁడు. ఇట్టి గ్రంథమును రచించుటచే నుదయనుఁడు న్యాయాచార్యుఁడనిపించుకొనుచున్నాఁడు. ఇతుడు తన లక్షణావళిని 984—వ సంవత్సరమున వ్రాసినట్లు వ్రాసియున్నాఁడు. అందుచే నితఁడు 10—వ శతాబ్దమున జీవించెను. ప్రాచీన నైయాయికులలో నుదయనాచార్యుడు కడపటివాఁడని చెప్పవచ్చును.

ఉదయనాచార్యుని తరువాత లెక్కింపఁదగిన నైయాయికుఁడు తత్త్వచింతామణి కర్తయగు గంగేశోపాధ్యాయుఁడు. ఇతఁడు శ్రీహర్షునికంటె నవీనుఁడును, మణి వ్యాఖ్యాతయగు జయదేవునికంటె ప్రాచీనుఁడును నగుటచే 12—వ శతాబ్దమువాఁడు కావచ్చును.

సామాన్యముగా చింతామణి యని వ్యవహరింపఁబడు తత్త్వచింతామణి అనేక విధముల ప్రాముఖ్యము వహించినది. ప్రాచీన న్యాయ గ్రంథముల రీతిని విడిచి ప్రమాణ నిరూపణమున కిందు ముఖ్య స్థాన మీయఁబడినది. అందుచేఁ దత్త్వచింతామణి పదార్థ విచార ప్రధాన శాస్త్రముగా నుండిన న్యాయమును ప్రమాణ విచార ప్రధానముగా మార్చినదని చెప్పవచ్చును. ఇటీవల రచింపఁబడిన ముఖ్యములగు న్యాయ గ్రంథము లన్నియుఁ జింతామణి నాధారముగాఁ జేసికొనియే వ్రాయఁబడినవి. ప్రత్యక్షానుమాన శబ్ద రూపముల చింతామణి నాలుగు ఖండములుగా నున్నది. చింతామణిమూల మగు నవీన గ్రంథములలోని విశేష మేమనఁగా అతి సూక్ష్మదృష్టితో లక్షణపరిష్కారము చేయఁబడియున్నది. ఇందుకొరకై యవచ్ఛేద్యావచ్ఛేదక నిరూప్య ప్రతియోగ్యనుయోగ్యాది పారిభాషిక పదములు పరిష్కరింపఁబడినవి.

విస్పష్టముగా నిరూపించుట కవకాశము కల్గినది.

గంగేశోపాధ్యాయుని చింతామణి సర్వోత్కృష్టము గ్రంథమగుటచే తరువాతి నైయాయికులు నూతన గ్రంథములను వ్రాయబూనక దానికి వ్యాఖ్యానములు వ్రాయుట యందే ప్రవృత్తులైరి.

గంగేశుని కుమారుడగు వర్ధమానోపాధ్యాయుడు తన తండ్రిగారి గ్రంథమునకును, ఉదయనాచార్యుని గ్రంథములకును వ్యాఖ్యానములు వ్రాసెను. ఇవన్నియు ప్రకాశిక పేరున వెలయుచున్నవి. జయదేవాపరనామముగల పక్షధరమిశ్రుడు చింతామణికి ఆలోక మను వ్యాఖ్యానమును వ్రాసెను. ఈ జయదేవుని శిష్యుడు వర్ధమానుని కుసుమాంజలి ప్రకాశమునకు కుసుమాంజలిమకరందము అను వ్యాఖ్యానమును వ్రాసెను.

16—వ శతాబ్దమున నవద్వీపమున న్యాయశాస్త్ర ప్రచారము చేసిన వాసుదేవ సార్వభౌముని శిష్యుడు రఘునాథుడను తార్కిక శిరోమణి. గంగేశుని తరువాత వితడే యెన్నదగిన నైయాయికుడు. ఇతడు గంగేశుని చింతామణికి దీధితి యను వ్యాఖ్యను వ్రాసెను. చింతామణిలోని రెండుఖండములకు దీధితి యగుపడుచున్నది. రఘునాథుడు వైశేషిక మత ఖండనమగు పదార్థఖండనము మొదలగు మరికొన్ని గ్రంథములను గూడ రచియించెను.

ఇతని శిష్యుడు మథురానాథుడు. ఈతడు చింతామణికిని, దీధితికిని గూడ వ్యాఖ్యానములు వ్రాసెను. ఇతడును, జగదీశుడును సమకాలికులు. జగదీశుడు దీధితికి వ్యాఖ్యానమును వ్రాసెను. ఇది జాగదీశి యను పేర వెలయుచున్నది. ఈతడు శబ్దశక్తిప్రకాశిక యను వార్తిక గ్రంథమును, భాష్యము గాక్తి యను ప్రశస్తపాదభాష్య వ్యాఖ్యానమును, తర్కామృత మను చిన్న ప్రకరణమును గూడ రచించెను.

మథురానాథ జగదీశులకు సమకాలికుడగు హరిరామ తర్కాలంకారుని శిష్యుడు గదాధరుడు. అందుచే నితడు 17—వ శతాబ్దమువాడు కావచ్చును. ఈతడు కూడ దీధితికి వ్యాఖ్యానమును వ్రాసెను. ఇయ్యది గాదాధరి యని ప్రసిద్ధి చెందినది. మరియు నీతడు చింతామణి భాగములకు గూడ వ్యాఖ్యానము వ్రాసెను. ఇదియే ముఖ్యముగా గాదాధరి యని వ్యవహరింపబడుచున్నది. ఇవిగాక వ్యుత్పత్తివాద—శక్తివాదములను వార్తిక గ్రంథములను, నుదయనాచార్యుని యాత్మతత్త్వవివేకమునకు వ్యాఖ్యానము మొదలగు ననేక గ్రంథములను ఈతడు రచియించెను.

17—వ శతాబ్దమున రఘుదేవుని శిష్యుడగు శంకరమిశ్రుడు దీధితి కొక వ్యాఖ్యానమును వ్రాసెను. ఇతడే వైశేషిక సూత్రముల కుపస్కార మను నొక వృత్తిని వ్రాసెను. ప్రశస్తపాదభాష్యము సర్వజన సౌలభ్యము గాకుండుటచేత శంకరమిశ్ర కృతమగు నుపస్కార రూప వృత్తినే యాధారముగా జేసికొని వైశేషిక దర్శనము పాఠ

పాఠములో మున్నది.

16—వ శతాబ్దమునందే విశ్వనాథ పంచాననుడు న్యాయదర్శనమునకు వృత్తి నొక వృత్తిని వ్రాసియున్నాడు. ఆతడే నవ్య న్యాయపద్ధతి నవలంబించి కారికావళి దానికే ముక్తావళి యను వ్యాఖ్యను రచించెను. అది వైశేషికదర్శనము ననుసరించి వ్రాసినట్లు గానవచ్చుచున్నది. న్యాయసూత్రములలో జెప్పిన రీతిని కొంత యనుసరించి నను వాద జల్ప వితండములను జాతి నిగ్రహ స్థానములను జెప్పకపోయినందున న్యాయసూత్రములను పూర్తిగా ననుసరించినట్లు కారాదు. వైశేషిక సూత్రములలో ప్రత్యక్షానుమానములకే ప్రామాణ్యమును విడనాడి న్యాయసూత్రములలో ప్రమాణ చతుష్టయము నవలంబించుటవలన వైశేషిక మతమును కొన్నిచోట్ల విడినట్లు గూడ కానవచ్చుచున్నది. ఈ గ్రంథమునకు దినకరభట్టు దినకరియను వ్యాఖ్య వ్రాసెను.

ఈ దినకరికి రామరుద్రుడను నాంధ్ర దేశీయుడు రామరుద్రీయ మను వ్యాఖ్య వ్రాసెను. ప్రస్తుత మది నాలుగు ఖండములకు మాత్రమే లభ్యమైనది. ఇతడు కాక గదాధరకృతములగు వ్యుత్పత్తివాద, శక్తివాదములకుగూడ వ్యాఖ్యానమును వ్రాసెను.

ఇటీవల ప్రచిన ప్రకరణముల సంగతులను విడనాడి అన్నంభట్టు నవీన పద్ధతి ననుసరించి తర్కసంగ్రహమను స్వతంత్ర గ్రంథమును వ్రాసెను. దాని కతడే దీపిక యను వ్యాఖ్యను వ్రాసెను.

దీపికాభిప్రాయములను పూర్తిగా తెలియజేయుటకు నీలకంఠుడు నీలకంఠీయ మను వ్యాఖ్యను వ్రాసెను. పై వానికి ప్రకరణము లనిపేరు.

పై న్యాయశాస్త్ర చరిత్రమునుబట్టి ఈ శాస్త్రము రెండు విధములుగా వృద్ధి చెందినట్లు తెలియగలదు. మొదటినుండి 12 వ శతాబ్దమువరకు సూత్ర గ్రంథముల నాధారము చేసికొని ఈ శాస్త్రము వికాసము బొందినది. అప్పటినుండి సూత్రముల ఫక్కిని విడచి తత్త్వచింతామణి నాధారముగా జేసికొని వ్యాప్తి చెందినది. ఈ భేదమును బట్టియే మొదటి దానికి ప్రాచీనన్యాయమనియు, రెండవ దానికి నవీన న్యాయమనియు వ్యవహారము గలిగినది. కాలభేదమున వీటి సైలిలో గూడ భేదము గలదు.

గాదాధరి మొదలగు నుద్గ్రంథములు సంప్రదాయముగా చదివినను దర్శనముల యందున్న యన్ని విషయములును తెలియనందున ప్రకరణజ్ఞాన మావశ్యకము. ప్రకరణజ్ఞాన మితర శాస్త్రముల కుపయోగించినట్లు ఉద్గ్రంథ పఠన మంత యుపయోగించదు. కాన శాస్త్ర మభ్యసించువారు ప్రకరణముల నభ్యసించుట యుక్తమని యాశయము.

[illegible]

హైదరాబాదు రాష్ట్ర విద్యాసమస్య

శ్రీ సురవరము ప్రతాపరెడ్డి

[1941 వృష సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

[1881 నుండి జరుగుచు వచ్చుచున్న విద్యావ్యాప్తి క్రమము హిందువులకన్న ముసల్మానులలో మూడింతలు హె... వ్యాప్తి—స్త్రీ విద్య అధ్వాన్నపు స్థితి—విద్యా వ్యాప్తికి నిజాము ప్రభుత్వమువారు తీసుకొనుచున్న శ్రద్ధ తగినంతగా ఫలించ... కారణములు—హిందువులలో విద్యావ్యాప్తి బొత్తిగా లేకపోవుటకు కారణములు—ఉర్దూ మాతృభాషగా కలవారికి మాత్రమే ... ఇతరులకు కష్టనష్టములకు కారణమును అయిన ప్రభుత్వ విద్యా విధానము—హిందీకి ఉర్దూ ప్రత్యామ్నాయమా? ఉర్దూ ... అపార నష్టము—... బళ్లపై నిర్బంధాలు—జాగీర్లలో విద్య వెనుకపాటు—మత విద్యా ప్రాధాన్యము, తత్ఫలితములు—... కలిగించిన మెకంజీ ...ధానము—దేశ భాషలకు ప్రోత్సాహము కలిగించిన కొందరు మొగలాయి రాజులు.]

హైద్రాబాదు రాష్ట్రము ...సి విద్యా సమస్యలను గురించి బ్రిటిషిండియా ...లోని ఆంధ్రులు స...గా తెలుసుకొనినవారుకారని తోచుచున్నది. ఎన్నియో ...మారులు అచ్చట ప్రకటింపబడు ...పత్రికలను జూచిన వారి కీ ...సమస్యలు సరిగా తెలియలేదని స్పష్టపడినది. అందుచేత ఈ ...సమందు నేను ఒక ...గ్రమైన సింహావలోకన చర్చ చేయుటకు ప్రయత్నింతును.

కొన్ని అంకెలు

హైద్రాబాదు రాష్ట్ర ...ద్యా సమస్యలను గ్రహించుటకు ముందు ఈ క్రింది అంకెలను దృష్టిలో నుంచుకొనవలెను.

రాష్ట్ర జనసంఖ్య	1,44,36,148
అందు హిందువు	1,21,76,727
ముసల్మానులు	15,34,666
భాషా విభజన ప్రకారము ...చిన—	
ఆంధ్రులు	69,72,534
మహారాష్ట్రులు	37,06,838
కర్నాటకులు	16,20,094
ఉర్దూ హిందీ మా...ట్లాడువారు	15,07,277
రాష్ట్రాదాయము (1938 లో)	9, ...,46,000 రూ.
విద్యపై వ్యయము ,,	1,2...,19,072 రూ.
విద్య వచ్చినవారి సంఖ్య (1931 జనాభా ప్రకారము)	
హిందువులలో — నూటికి	3.3
ముసల్మానులలో — ,,	10.3
మొత్తముపై — ,,	4.8

1881—వ సంవత్సరమునుండి విద్యావ్యాప్తి యే ...ధముగా జరుగుచు వచ్చినదో ఈ క్రింది అంకెలు విశదముగా తెలుపుచున్నవి.

సంవత్సరము	నూటికి విద్య వచ్చిన వారు	హిందువులలో నూటికి విద్య వచ్చినవారు	ముస్లిములలో నూటికి విద్య వచ్చినవారు	వ్యయము రూపాయిలు
1881	3.7	.98	4.9	2,29,220
1891	4.7	.37	6.6	3,03,292
1901	3.4	. 5	6.5	7,48,665
1911	3.2	. 3	5.9	10,19,787
1921	3.3	. 6	8.9	68,29,907
1931	4.8	. 3	12.4	90,77,063

...ందలి ఒక చిత్రమును గమనింపవలెను. 1891 లో అనగా 40 ఏండ్ల క్రిందట 3 లక్షల చిల్లర రూపాయిలు మాత్రమే విద్యపై వ్యయము చేయగా నూటికి 4.7 (లేక 1000 కి 47) మంది విద్య వచ్చిన వా రుండిరి. 40 ఏండ్ల తర్వాత 90 లక్షల చిల్లర రూపాయిలు వ్యయము చేసినప్పటికిని విద్యవచ్చినవా... అంతే ఉండిపోయినది. ఈ 40 ఏండ్లనుండిచేసిన ప్రయత్నమం... స్థితికి వచ్చుటకేనా అని అనిపించును. ఇం దింకొక విశేష... విద్య హిందువులకన్న ఇంచుమించు మూడింతలు హెచ్చు— విద్యను చూచిన అది మరీ అధ్వాన్నముగా ఉన్నది. ఎట్లనగా,

హిందువులలో విద్యవచ్చిన స్త్రీల సంఖ్య మొత్తము
ముసల్మానులలో ,,
క్రీ. శ. 1931 లో—
హిందువులలో విద్యవచ్చిన స్త్రీల సంఖ్య మొత్తము
ముసల్మానులలో ,,
హైద్రాబాదు రాష్ట్రములలో మొత్తం గ్రామాల సంఖ్య
క్రీ. శ. 1938 లో రాష్ట్రములో మొత్తం పాఠశాలల...
పీటిపై ప్రభుత్వమువారు 1,24,19,072 రూ. ...

ప్రభుత్వము వారి ప్రయత్నాలు

నిజాం ప్రభుత్వమువారు విద్యావ్యాప్తికై ఎక్కువ ప్ర... ప్రాథమికవిద్య, అనగా ప్రైమరీస్కూలు విద్య ఉచితముగా చె... ...ఫ్ఫందు ప్రాథమిక పాఠశాలలలోను, సర్కారీ పాఠశాలలలోను ... ...ములు తీసుకొనరు. బళ్ల సంఖ్య కూడా చాలా హెచ్చినది. 20 ...వ్యయము చేయుచుండిరో అంతకు రెండింతలు ఇప్పుడు వ్య... ...ప్రయోజన విద్యకై రాత్రి పాఠశాలలను కూడ అచ్చటచ్చట ప్రా... ...ముగా ప్రయత్నములు చేయుచున్నను విద్యా వ్యాపకము ... ...మేల యని యాశ్చర్యము కలుగవచ్చును. మరియు హిందువు... ...బొత్తిగా కనిపించుటలేదు. దీనికి కారణము లెవ్వియో తెలి...

విద్యావ్యాప్తి కాటంకములు

నిజాంరాష్ట్రములో విద్యావ్యాప్తి కానందులకు ముఖ్య... నాయకులు పలుమారు చూపించియున్నారు. హైద్రాబాదు ... అను పేరుతో ఇంతవరకు మూడు మహాసభలు జరిగినవి. అం... ...గమనించిన ప్రజా నాయకుల దృష్టిలో విద్యావ్యాప్తి కాటంక... ...ముగును. ఇచట ఆ తీర్మానముల సారాంశమును మాత్రము ...

1. రాష్ట్రములో విద్యా వ్యాపకము కావలెనన్న ఈ క్రింది ...త్వమువారు చేయవలెను:—

(అ) ప్రైవేటు బళ్లపై పెట్టిన నిర్బంధములను తొల...
(ఆ) గ్రంథాలయములపైనను, ప్రైవేటు బళ్లపైనను ని... ఉంచవలెనని క్రీ. శ. 1911 లో ప్రభుత్వమువా... తీసివేయవలెను.
(ఇ) విద్యా సంబంధపు సభలపైకల నిర్బంధములను ...

2. సర్ఫెఖాసులోను, సంస్థానాలలోను, జాగీర్లలోను ... వలెను.

హైదరాబాదు రాష్ట్ర విద్యా సమస్యలు

(ప్రత్యేకాం ... ఘనత వహించిన ... ప్రభుత్వగారి సొంత వ్యయానికై ఒక ...ల్లాయు, మరికొన్ని ... లయు ప్రత్యేకించ బడినట్లు ...ము.

3. వయోజన విద్యకై ఏర్పా ట్లు చేయవలెను.
4. నిర్బంధ ప్రారంభవిద్య ఉచితముగా చెప్పించు ...ట్లు చేయవలెను.
5. మాధ్యమిక పాఠశాలలలోన ఉన్నత పాఠశాలలోను ఉర్దూలో విద్య చెప్పించుచున్నారు. అట్లుకాక ఏ ...ల్లాలో ఏ భాష ప్రధాన భాషగా ఉండునో దానిలోనే విద్య చెప్పించవలెను

నిజాం రాష్ట్రములో కొన్ని సంవత్సరములనుండి ఆంధ్ర మహాసభ ఏర్పడి ప్రజాభ్యుదయమునకై బాగుగా పని చేయుచున్నది. ఇంతవరకు ... మహాసభలు జరిగినవి. ఈ సభలలోను పై తీర్మానముల కావింప బడుటయేకాక ... క్రింది విశేష తీర్మానములు కావింపబడెను. వాటి సారాం ...మేమన—

1. ఆంధ్ర స్త్రీలకు ఆంధ్ర ...షామూలమున విద్య చెప్పించుటకై కళాశాలలను స్థాపించవలెను.
2. ఉన్నత విద్య ... మాతృభాషలోనే ఉండవలె.

ఇదేవిధముగా హైదరాబాదు రాష్ట్రములోని మహారాష్ట్రులు, కర్ణాటక, మహారాష్ట్ర సభలును, జిల్లాల సభలును తీర్మానములు చేసియున్నవి. ఈవిధముగా ప్రతి మహాసభలోను, ఆంధ్రులు, మహారాష్ట్రులు, కర్ణాటకులు తీర్మానములు చేయుట ఎందులకో తెలుసుకొనిన విషయము స్పష్ట...డగలదు.

ప్రభుత్వ విధానము

హైదరాబాదు రాష్ట్ర ప్రభుత్వమువారు అవలంబించిన విద్యా విధానము కేవలము ఉర్దూ మాతృభాషగ కలవారికే లాభకారిగా ఉన్నది. ఇతరులకు నష్టకష్టములు కలిగించుచున్నది. ఈ రాష్ట్రములో ... ర్యము ఉర్దూకు ప్రాధాన్యము లేకుండెను. 80 సంవత్సరాలకుముందు ఇచ్చట ఫార్సీ రాజ్యభాషగా ఉండెను. కాని, జిల్లా కచ్చేరీలలోను, పాఠశాలలలోను జిల్లాభాషకే ప్రాధాన్యము ఇచ్చియుండిరి. క్రీ. శ. 1834 లో మొట్టమొదట హైదరాబాదు నగరములో ఒక ఇంగ్లీషు పాఠశాలను స్థాపించిరి. క్రీ. శ. 1859 లో ప్రతి తాలూకాలోను రెండు పాఠశాలలు స్థాపించునట్లును, ఫార్సీ కొకటి, ముల్కీ భాషకు (అనగా జిల్లాభాషకు) ఒకటి స్థాపించునట్లును ప్రభుత్వమువా రాజ్ఞాపించిరి. క్రీ. శ. 1881 లో 'దేశభాష... విద్యాబోధను విచారించుటకు ఒక విద్యాధికారిని ఏర్పాటు చేసిరి. క్రీ. శ. 1884 లో జిల్లాలలో మొత్తము 125 ముల్కీ భాషల పాఠశాలలను నెలకొల్పియుండిరి.

ఉస్మానియ విద్యాపీఠస్థాపన

అటు తర్వాత మెల్ల మెల్లగా ...ర్దూ ప్రారంభమయ్యె... కాని 1917—వ సంవత్సరమువరకు దానికి ప్రాధాన్యము కలుగలేదు. క్రీ. శ. 19.. 7 లో సర్ అక్బర్ హైదరీగారు హైదరాబాదు రాష్ట్ర విద్యావిధానములో మార్పు ...వించుటకై ప్రభుత్వమువారికిని, మ.ఘ.వ. శ్రీ నైజాం ప్రభువుగారికిని ఒక జ్ఞాపిక (Memoramdum) పంపుకొనిరి. అం దిట్లు ... నెలవిచ్చిరి

"పరభాషలోని బోధవలన ... ...లోపములు కలుగును. ... విద్యార్థుల మెదడుపై అధికమైనట్టియు, అనవసరమైనట్టి ...ు భారము కలుగును. ... భాషలో విద్య చెప్పించిన బాలురు విషయగ్రహణశక్తులుగా ...ుండరు. పరభాషలోని చిక్కులను స్వాధీనపరచుకొనుటలో వారి స్వతంత్రబుద్ధి ...ష్టమగును. ఉర్దూలో ...; నేర్పిన రెండు లక్షణలు కలుగవచ్చును. ... రాష్ట్రములో ... ప్రజా బాహుళ్యము ఇతర భాషలను మాట్లాడును. ఉర్దూలో పాఠ్య గ్రంథాలు లేవు. ...దుటదైనాని ... మన ఉర్దూ మాతృభాషగా కలవారు అల్ప సంఖ్యాకులుగను ...మే. అయినను ఉర్దూభాష ... రాష్ట్రముయొక్క విజ్ఞాన సంబంధము కల భాష, మరి ... కచ్చేరీ భాషయు అ... యున్నది. ఇంతేకాక ఉర్దూభాష శిష్టజనుల భాషయు అయి ...యున్నది.

(Although it is true that those whose mother-tongue is Urdu, are in a minority yet Urudu is the cultural and official language of the state and of polite Society.")

సర్ హైదరీగారి అభిప్రాయము ...కారము క్రీ.శ. 1918 ...ఉస్మానియా విద్యాపీఠము స్థాపింపబడెను. దానిస్థాపనతో ...మాధ్యమికోన్నత పాఠశాలలను, కళాశాలలలోను ఉర్దూలోనే విద్య చెప్పించుట మొదలగు ... ప్రైమరీ తరగతులు ...ను మూడవ తరగతినుండియే ఉర్దూ బోధ మొదలయ్యెను. ముల్కీ భాషలకు స్థానము లేకపోయెను. ఉర్దూ ద్వారా విద్య చెప్పుటకు పాఠ్య గ్రంథ ...వసరమయ్యెను. అందుచే ఒక తర్జుమా కచ్చేరీ ఏర్పాటు చేసి. దానిలో 20 ఏండ్లు ... ...ష్టపడి 20 లక్షలు ఖర్చు ...ట్టి 200 తర్జుమా గ్రంథాలను అచ్చుకొట్టిరి. ... గ్రంథజాలమును సృష్టించుటకై కొందరు విద్యాధికులు నియుక్తులైరి. వారు ...ఈ ...వారు 5000 నుండి 10000 వరకు ఇంగ్లీషు పదాలకు ... క్రొత్త ఉర్దూ సాంకేతిక పదములను, ఇతర పదములను సృష్టి చేసిరి. ఈవిధముగా ఉర్దూ ... యము అభివృద్ధి ...మ్యెను. ముల్కీ భాషలలో ఒక గ్రంథమైనను అను ... లేదు. ... ఈ ... ఉర్దూ ...

న్యాయమూర్తి నాయకుగారి విమర్శ

...ష్ట్ర విద్యా విధానమువలన కలుగుచుండు కష్టనష్టముల ... బారిష్టర్ రామచంద్రనాయక్‌గారు (ఇప్పుడు వీరు హైదరాబాదు ర్టులో న్యాయమూర్తి (జస్టిస్)గా ఉద్యోగము చేయుచున్నారు. హైదరాబాదులో రాజకీయసభ చేయుటకు ప్రభుత్వమువారు ... బీరారులోని అకోలా అను పట్టణములో జరిగిన హైదరాబాదు మహాసభకు అధ్యక్షత వహించి తమ ప్రారంభోపన్యాసములో ఈ ... ప్రాయమును ప్రకటించిరి:

"ప్రభుత్వమువారు ఏటేట 7... లక్షల రూపాయలు ... చేసి...ు (ఇది 1931 నాటి మాట), విద్య వచ్చినవారు ... అత్యధిక సంఖ్యాక ప్రజల భాష ఉర్దూ కాకున్నను ఉర్దూ ద్వారా పీఠములో విద్య చెప్పించుటలో ఎక్కువ ద్రవ్యము ... బంగ్లాల అద్దెలకు, గ్రంథాల తర్జుమాలకు మున్నగువాటికై ... బీదలకన్న ధనికుల పిల్లలకే ఉపకార వేతనాలు ఎక్కువగా ... బ్యారిష్టరీలను మున్నగువాటి నభ్యసించువారికి ద్రవ్యము ఎక్కువ ...ాథమిక పాఠశాలలలో మాతృభాషలలో సరిగా విద్య చెప్పించరు. ...లే ప్రైవేటు బళ్లను స్థాపించుకొనిన వాటిపై అనేక విద్యావ్యాప్తి కాటంకములు కలిగించుచున్నారు. ఉర్దూకాని ... ఒక్క ఉన్నత పాఠశాలయైనను లేదు. లార్డు ఇర్విన్ ... అందరికిని ఉపయోగకారిగా ఉండునట్లు చేయవలెను' అని చెప్పి... వరకు ప్రభుత్వమువా రేమియు చేయకపోయిరి."

బ్యారిష్టరులును, జాగీర్దారులును, ఉదారులును, ప్రజానాయకులును డిగ్రీవారును, ఇప్పుడు ఉన్నత న్యాయస్థాన న్యాయమూర్తులు... రామచంద్రనాయక్‌గా రిచ్చిన పై అభిప్రాయమువంటి అభిప్రాయము... నాయకులును ప్రకటించుచు వచ్చినారు. నూటికి 10 మంది ఉర్దూభాషను దాని నెరుగనట్టి నూటికి 90 మందిపై మోప... వ్యయము చేసినను విద్యావ్యాపకము కాకపోవుట కనబడుచున్నది.

కాంగ్రెసు వాదము

బ్రిటిషు ఇండియాలో కాంగ్రెసువారు హిందీకి ప్రాధాన్యము ... మరి హైదరాబాదురాష్ట్రములోను హిందీకి ప్రత్యామ్నా... ...పెట్టితే ఏల యాక్షేపించవలెను అని కొందరు తలపవచ్చును. కాంగ్రెసువారి హిందీ సులభభాషగా నుండు ఆదర్శభాష. ఫార్సీ, అరబ్బీ పదములు నూటికి 75 కన్న హెచ్చుగా నుండి అ... ...ది లిపి కూడ నాగరలిపి కాదు. అది ఫార్సీలిపియై యున్నది. హి... లిపి ... సన్నిహిత సంబంధ మున్నది. ఉర్దూ లిపి నేర్చుకొనిన ... వ... వచ్చును. కాంగ్రెసువారు పాఠశాలలలో మాతృభాషల స్థానమును ... మాతృభాషలకు ద్వితీయైచ్ఛిక స్థానమో, లేక తదభావమో ... ప్రచారము చేయలేదు. ప్రాథమిక పాఠశాలలలో రెండవ తరగతి మాతృభాషలలో చదివి, మూడవ తరగతిలో ఉర్దూ మొదలుపెట్టి, ... 'అలిఫ్బే' తరగతి నుండి ప్రారంభించి తర్వాత అంతయు ... కాంగ్రెసువారు ప్రచారము చేయలేదు. చేసినచో వారి ... హిందీ నిర్బంధ ద్వితీయ భాషగాను, అదియు ఉన్నత పాఠశాలలలో ... లేకుండునట్లుగాను మద్రాసు రాజధానిలో కాంగ్రెసు మంత్రి... ...పై ఆందోళనము జరిగినది మద్రాసీ సోదరులకు నెన్న ... అం...లే హైదరాబాదులోని నాయకులు ఉర్దూను పూర్తిగా ... ...ము చేయుటలేదు. ఉర్దూను ఉన్నత పాఠశాలలలో నిర్బంధ ... చేయుట కంగీరింతురు. అట్లంగీకరించినను ముల్కీ భాషలకు ... లభించుండు. ఆంధ్ర, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటకుల భాషా సంస్కృతి... తి..., విజ్ఞాన సంపదయు, దైనందిన క్షైమ్యమును పొందుచున్... అభి...యుమై యున్నది.

స్త్రీ విద్య

ఇదివరలో చూపిన అంకెలనుబట్టి ఉర్దూ మాతృభాష... వచ్చి...వారు 26 వేలకుపైగ ఉండుటయు, ఆంధ్ర, మహారాష్ట్ర... 15 వేల స్త్రీలేయుండుటయు చూచినచో ఈ ఉర్దూ విద్యా విధా... స్త్రీ...కెంతటి తీర్చరాని నష్టము కలిగినదో తెలియగలదు. ముస్లిం స్త్రీ... సంఖ్య ఇంచుమించు పదింతలైనను, హిందూ స్త్రీలలో విద్య... స్త్రీ...కన్న తక్కువగానే యున్నది. రామచంద్రనాయకుగా రన్నట్లు... ముల్కీ భాషలలో ఒక ఉన్నత పాఠశాలనైనను ప్రభుత్వ... పోయిరి.

హిందూ స్త్రీలకు ప్రాథమిక, మాధ్యమిక తరగతులలో ...

హైదరాబాదు రాష్ట్ర విద్యా సమస్యలు

ఇప్పటివారు ప్రాథమిక తరగతులలో స్త్రీలకు మాతృభాషలో విద్య చెప్పించుటకు ఒక దిక్కు సెలవిచ్చెను, ఇంకొక దిక్కున ...కే ఉర్దూను నిర్బంధ ...భాషగా నేర్పవలెనని శాసించిరి. ఆటుపిమ్మట ...తులలో అంతయు ...లోనే విద్య చెప్పించుచున్నారు. వీరికి కలిగిన నిర్బంధ ద్వితీయ భాషా పాండిత్యముతో పై ...తరగతులలో సంపూర్ణ విద్యాబోధను ఏరేమి గ్రహించుకొనగలరో ఊహింప శక్యముకాదు.

ఖాన్గీ బళ్లు

సొంతబళ్లను, లేక ప్రైవేటుబళ్లనే ఖాన్గీబళ్లు అనియందురు. ఇంతవరకు ఉర్దూవలన కలిగిన అపారనష్టమునుగురించి ...పబడెను. ఇక ఖాన్గీబళ్ల ముచ్చటను తెలిసికొనవలెను. 1334 ఫసలీలో, అనగా 16ఏండ్ల క్రిందట విద్యాశాఖవారొక విచిత్రమగు ఆజ్ఞను ప్రకటించిరి. అందలి ము...విశేషము లేవనగా—

1.విద్యాధికారుల సెలవులేనిది ఇకముం...వ్వరును ఖాన్గీ బళ్లను స్థాపించగూడదు.

2. సొంతముగా స్థాపించుకొన్న ఖాన్గీబ...లో అన్ని కులాల వారియొక్కయు, అన్ని మతాల వారియొక్కయు పిల్లల కాటంకము ...ండ ప్రవేశమునకు అధి...కారముండును.

3. అధికారుల సెలవు లేక సొంతబళ్ల... స్థాపించినట్లైన ...కర్తరుగాని, లేక పోలీసుకమిషనరుగాని, వాటిని మూసివేయించ...రు.

ఇట్టి ఆజ్ఞవలన ఏమి ఫలితము తేలినద...—1333 ఫసలీలో, అనగా యీఖాన్గీ బళ్ల అనుజ్ఞయగుట కొక సంవత్సరము ము...ఉండినస్థితి ఆజ్ఞఅయిన తొమ్మిదేండ్ల తర్వాత ఎట్లు పరిణమించెనో యీ క్రింది అంకె... తమ కథను వెల్లడించుచున్నవి.

	ఖాన్గీ బళ్ల సంఖ్య	విద్యార్థుల సంఖ్య
1333 ఫసలీలో నిర్బంధాజ్ఞ కొక సంవత్సరము పూర్వము	4053	6,654
1342 ఫసలీలో 9 ఏండ్లతర్వాత	776	17,506

ఈవిధముగా విద్యావ్యాపకముపై గొప్ప ...రోధము కలుగునని నిర్బంధాజ్ఞ అయిన నాటినుండియు నేటివరకును ప్రజలును, నాయ...కులను, ఆందోళనము చేయుచువచ్చినను దాని నింతవరకు ఉపసంహరించుకొనక పోయిరి

జాగీర్లలో విద్య

హైదరాబాదు రాష్ట్రములో నూటికి4... పాళ్ల భూభాగము జాగీరులు, పాయిగాలు, సంస్థానములు అనువానిచే నిండియున్నది. ఈ ...ములోని విద్యాస్థితి అత్యంత ఘోరముగా ఉన్నది. పాయిగాలు అనగా మిలిటరీ (సైన్య...భృతికై ప్రత్యేకింపబడి పూర్వము నిజాం ప్రభువుల బంధువులకియ్యబడిన సంస్థానముల. పాయిగాలును, సంస్థానములును జాగీరు వర్ణనలో చేరును. జాగీర్దారులు తమ ఇలాఖాల... పన్నులను నిజాం యిలాఖాలోని పన్నుల కన్న హెచ్చుగా విధించి వసూలు చేయుచుందురు. అనేక జాగీర్లలో అక్రమమైన పన్నులు కూడా వసూలు చేయబడుచున్నవి. ఈవిధము... ఆదాయములో ఏమాత్రము లోపము లేకున్నను వ్యయములో మాత్రము జాగీర్దారుల... ఉదారత ఏమియు కానరాదు.

పాయిగాలలో ఎచ్చటను ఒక ఉన్నత పా...ఠశాల లేదు. కొన్ని ప్రాథమిక పాఠశాలలు మాత్రము కలవు. ఉపాధ్యాయులకు చాలానుండి నెలకు మూడు రూపాయల జీతము లభించును.ఖుర్షీద్జాహి పాయిగాలో 387 గ్రామాలు కలవు. దాని సంవత్సరాదాయము 21లక్షల రూపాయల కన్న హెచ్చు. అచ్చట విద్యాలయాల న్నింటికిని ఏటేట కష్టపడి 360 రూపాయలు వ్యయము చేయుచున్నారు. ఈమొత్తము కూడా పాయిగాలో కొక హైదరాబాదులోని ఒక పాఠశాల కిచ్చుచున్నారు. ఈ పాయిగాలో లోకల్ఫండు పేర 92వేలకు పైగా వసూలు చేయుచున్నారు. ...విద్యకై అందులో ...డి 14 వేలు వ్యయము చేయుచున్నారు.

విఖారుల్ ఉమ్రా పాయిగా అనున దిం...కటి కలదు. అందులో ...7 గ్రామాలు కలవు. దాని సంవత్సరాదాయము 22లక్షలు. లోకల్ఫండుపేర 77 వేలు వసూలు చేయుచున్నారు. పన్నుల ఆదాయమునుండి విద్యకై ...దమ్మిడీకూడా ఇచ్చుటలేదు.లోకల్ఫండు నుండి మాత్రము 13వేలు ఇచ్చుచున్నారు.

అస్మాన్జాహి అనునది మూడవ పా...గా. అందు 395 గ్రామాలు కలవు. సంవత్సరాదాయము ఇంచుమించు తక్కిన రెం... పాయిగాలంత కలదు. ...ప్పట 1లక్షకు మించిన లోకల్ఫండు నుండి 23 వేలు మా...త్రమే విద్యకై వ్యయము చే...యుచున్నారు.

గద్వాలసంస్థానములో ఇప్పుడొక ఉన్న... పాఠశాల కలదు. అచ్చట సంవత్సరానికి ఇంచుమించు 10 వేల రూపాయలు విద్యకై ...యము చేయుచున్నారు.

వనపర్తి సంస్థానములోను ఇప్పుడొక ...న్నతపాఠశాల కలదు. అచ్చ... ఇంచుమించు 20వేలు ప్రతి సంవత్సరము విద్యకై వ్యయమ... చేయుచున్నారు.

ఈరాష్ట్రములో చిన్నవి పెద్దవి కలసి 1500 వరకు జాగీరులు కలవు. అనేక జాగీర్లలో జాగీర్దార్లచే నడిపింపబడు పాఠశా...లు లేవు. ఇట్టి జాగీర్లలోని పరిస్థితుల మూలమున, మొత్తము రాష్ట్రములో వి...ద్యావ్యాపకముయొక్క లెక్కలు ... గుణించు నప్పుడు విద్యావ్యాప్తి తక్కువగా కనబడుచు...టచే, రాష్ట్రమున కం...కమును అపకీర్తి కలుగు చుండెను. ఈ యభిప్రాయమును ప్రభుత్వపు విద్యాశాఖవారి తమనివేదికలో

మతవిద్య

ఉస్మానియా విద్యాపీఠము ... ముసల్మానులకు ... చెప్పించు..., ... హిందువులకును ... చెప్పించు... ఏర్పాటు చేసిరి.

హిందూవిద్యార్థులలో దీనిపై ... అందుచేత రెండేండ్ల క్రిందట వందేమాతరం గానమును ... హిందూ విద్యార్థులు తమకై ప్రత్యేకించిన హాలులో పాడుకొనగా, ప్రభుత్వమ... నిషేధించుటచేత హిందూవిద్యార్థులు సమ్మెకట్టిరి. ఆసందర్భములో ... యిబ్బందుల నిట్లు ప్రకటించిరి.

1. కళాశాలయొక్క హాస్టలులో (ఛాత్రగృహములో) హిందూవిద్యార్థు...లాగులతో భుజించవలె ననుట.

2. కళాశాలలో హిందూ విద్యార్థులను యూనిఫారంపేర ...ధరించవలె ననుట.

3. హిందూవిద్యార్థులకు మతవిద్య చెప్పించు ఏర్పాట్లు లేకపోవుట.

4. ఉర్దూ నిర్బంధము ఎక్కువై తమ మాతృభాషలకు స్థానము...

ఈ విషయాలనుగురించి వారు ఆందోళనముచేసి, నాగపూరు విద్యాపీ... చాలమంది చేరిరి. తుదకు ఏదో పరిష్కారము చేయుదుమని ప్రభుత్వము... కాని యింతవరకు 3, 4 విషయములలో మార్పులేమియు చేయలేదు. ఉస్మానియా విద్యా... పీఠములో ఇస్లాంమతమునకై బి.ఏ.,ఎం.ఏ. డిగ్రీలను ప్రత్యేకముగా ఏర్పా... దీనినే వారు (Faculty of Theology)అనియందురు. ఉస్మానియా విద్యా... మతవిద్యకు ప్రాధాన్యము నిచ్చుట మంచిపరిణామమును కలిగించదని ... హిందూముస్లిముల ఐకమత్యమునకు మారుగా వారిలో విభేదాలకు తావిచ్చు...

ఈ విషయములో ఇంకొక విశేషమేమనగా, విద్యార్థుల కేర్పాటుచేయు ... ఇస్లాంమతమునకు విరుద్ధమగునంశము లేవియు లేవు కదా అని పరిశోధించుటకై సభ్యులుకల ఒక వర్గము (బోర్డు) నియోగింపబడియున్నది. హిందూమత ... ఏమియులే... ఉండా అనిపరిశోధించుటకే హిందూబోర్డును నిర్మయింపబడలేదు.

మెకంజీ విధానము

ఆరుసంవత్సరముల క్రిందట హైదరాబాదు రాష్ట్రవిద్యా పద్ధతిలో ... చేయుటకై డాక్టర్ మెకంజీ అను ఇంగ్లీషు పండితులు నియమింపబడిరి.వారు ... ఏర్పాటు చేసి హిందూముస్లిం ప్రజాప్రముఖుల అభిప్రాయాలను, సాక్ష్యములను ... ఆసందర్భములో వారు కొన్ని బహిరంగోపన్యాసము లిచ్చిరి. అందొకయందు విద్యార్థులకు తమతమ మాతృ భాషలో (వర్నాక్యులర్లో) విద్య చెప్పించవలె... ప్రాయమిచ్చిరి.

ఈ యభిప్రాయములను వినినవెంటనే హిందువులలో ఒక గొప్ప ... కలిగెను. మెకంజీ దొరవారు చేయనున్న మార్పులో ఇదొక ముఖ్యమైన మార్పు ...నియు, ఇకముందు హిందువులకును విద్యాలాభమును పొందుటకు మంచి ... కలుగ నున్నదనియు, విద్యాసంబంధమునకల ఆటంకము లన్నియు తొలగి... హిందువు లభిప్రాయపడిరి.

మెకంజీ కమిటీ విచారణ పూర్తియయ్యెను. ఆ నివేదిక పూర్తిగా ఆశా... కలిగించెను. జనుల మాతృభాషలకు పూర్వముండిన స్థితిలో మార్పేమి... పోయెను. ...త సంవత్సరము నుండియు మెకంజీ (స్కీమును) విధానమును ... ప్రవేశపెట్టుచున్నారు. పల్లెటూరిబళ్లు, పట్టణవాసముబళ్లు అను భేదము ... విశిష్టతయు ఇందు కానరాదు. ముల్కీభాషలలో ఉన్నతవిద్య చెప్పించుటకై ... బళ్ళనేర్పాటు చేయుటకు ప్రభుత్వకోశములో ద్రవ్యము లేదని, అవిధానమ... రించిరి. మెకంజీ విధానమును గురించి ప్రత్యేకముగా చర్చించ వలసి యుండును. ...చ్చట సూచన మాత్రము చేయబడినది.

నిజాము కాలేజీ

హైదరాబాదు నగరములో నిజాము కాలేజీ అనునది కలదు. అది ఉ... విద్యాపీఠము ఏర్పడిన కాలమునకన్న పూర్వము బహుకాలమునుండి పనిచే... అది మద్రాసువిద్యాపీఠముతో సంబంధముకలిగి, అచ్చటి విద్యాపద్ధతి ... చున్నది.దానిని తీసివేయవలెనని మెకంజీవిధానము ఏర్పడు కాలములో కొన్ని ... జరిగెను. ఆసందర్భములో పెక్కుమంది దానిని తీసివేయకూడదని అభిప్రాయ... ఎట్లైతేనేమి అది తీసివేయబడ లేదు. ఈనిజాము కాలేజీ పరిస్థితులనుండి కొన్ని ... తెలుసుకొనవచ్చును. జనవరి 1941లో దాని వార్షికోత్సవ సందర్భములో ప్రిన్సి... కొన్ని అంకెలను వెలిబుచ్చిరి.

అందిపుడు మొత్తము 380 మంది విద్యార్థులు ఉన్నారు. వారిలో ... 203 మందియును, ముసల్మానులు 132 మందియును, ఇతరులు 45 మ... ఉన్నారు. ఉస్మానియా విద్యాపీఠములోని కళాశాలలో ముసల్మాను విద్యార్థు...

ఆలయ ఫిలిమ్స్

మాటలు
పినిశెట్టి
సంగీతం
అశ్వత్థామ
పాటలు
సి.నారాయణరెడ్డి, దాశరథి, కొసరాజు
ఫొటోగ్రఫీ
ఎం.జి.సింగ్
ఆర్టు
రాజేంద్రకుమార్, B.A.,
ఎడిటింగ్
అంకిరెడ్డి
నృత్యం
చిన్ని, సంపత్

దర్శకత్వం
K.హేమాంబరధరరావు
నిర్మాతలు
M.K.రెడ్డి, T.V.రెడ్డి

ఆంధ్ర
గౌతమి పిక్చర్స్
సీడెడ్
జయలక్ష్మి పిక్చర్స్
నైజాం
వాణీ రిలీజ్

ప్రప్రథమ అపరాధ పరిశోధక చిత్రం

వీలునామా
వీలునామా
వీలునామా
వీలునామా
వీలునామా

Rooplata
REVATHI

వైదికుల పరిభాషలు

శ్రీ జలసూత్రం రుక్మిణీనాథశాస్త్రి

[1941 వృష సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఉత్సాహంలో శ్రావణి (సన్మానం) పుచ్చుకోడానికి బయలు దేరిన వేదమూర్తులు తరువాత కూడా సంచారంచేసి, ఆశ్వీజమాసాంతం తిరిగి తిరిగి యిళ్లను చేరుతారు. కుప్పగా నవ్వ మెఱుగు పెట్టిన ముండిత మస్తకమూ, బ్రహ్మ తేజస్సుట్టిపడే ఫాలమూ, చెవులకు మకరకుండలాలూ, బుజంమీద శాలువా, చేతికి సింహతలాటం మురుగూ, చంకను మడిసంచీ, నీరుకావి దోవతులూ కలిగి, వేదపనసలు, చెప్పుకుంటూ, తమ్ము సన్మానించిన చోటల్లా వేద నినాదాలు చేస్తూవుంటారు. క్రమెల్ల చదివినవారు. సరస్వతీ దేవి పుంగూర్తులు వారు. అరణ్యాల్లో కూచుని ఉపనిషత్తుల్ని చూచినవారికి వారసులు వారు. నాటి సంప్రదాయము దెబ్బతింటున్న ఈ నాడు కూడా వారు ఇలా ఉన్నారే, ఆనాడు వారు ఎలా ఉండేవారో! నాడేమో గాని, నేడు వారూ అంతో యింతో ... కైన మాట వాస్తవం.

ఒక క్రొత్త యుగ సంప్రదాయము వచ్చి, పాత వాటిమీద పంచిగానో, ... గానో తన ప్రభుత్వము నేలుచున్న దినాలు ఇవి. నేటి కాల వాహినిలో ప్రతివారును అంతో యింతో మునకలు వేసినవారే, వేసేవారే. మార్పు బలీయమై వచ్చింది. ... వాటి యెడల వైమనస్యం పెరిగినది. ఆ వేదమూ, అది విధించిన కర్మకలాపము జలవంతముగానో, భయమువల్లనో జరుపబడుచున్నదేగాని విశ్వాస విధేయతలతో కాదు, త్రికరణశుద్ధితోగాదు. యజన యాజనములు మూలబడినవి. కొండొకచో ... అవి విడంబనకును, సంపాదనకును మారినవి. హిందూలాలో సప్తపదికి గౌరవం ఏర్పడం, అది ఒక అవసరంగా ఉండటంవల్ల వివాహాదికం సతంత్రకంగా జరుపుతున్నాము. (1930 తరువాత జరిగే పెళ్లిళ్లలో వివాహ మంత్రం ఎంతో దెబ్బతిన్నది. గాని అసలు మూర్తి గల్లంతు కాలేదు.) మర్యాదకు ఉపనయనాదులు చేస్తున్నాము. పితృదేవతులకు ముట్టచెస్తాయా అని అనుమానిస్తూనే— ... పెట్టకపోతే ఏ అరిష్టము వస్తుందో అనే భయాన తద్దినాలు పెడుతున్నాము. (పెళ్లేవాళ్లమాటే. ప ... మంత్రం తేటతెల్లంగా తెలుగు అయితే ఈగుంజాటన పోతుందిగాని, అట్టి పని జరగలేదు.) ఈ మార్పు, ఈ భావ సంఘర్షణ ఒక్కనాడు వచ్చినదికాదు. ఎన్నాళ్లనుంచో వస్తున్నది. ముఖ్యంగా జీవిక ఒక వర్తకంగా తయారైనది. ఎక్కడ పట్టిచూచినా ... వైదికుల జీవిత మరీ అధ్వాన్నమయినది. వారి జీవితవర్తనానికి పెట్టుబడిలేదు. ... లాభం అని నిర్ణయం లేదు. వేరం ఉన్నా రశ్మి లేదు. ఈ ... ధర్మ ... ఎన్నాళ్లనుంచి వస్తోందో ఇది. ఈ పతనము (అనుకు ఓ......) బౌద్ధులనాటి ..., తురుష్కులు వోకాని మోతాంపమీద వైదికధర్మములమీ నిరాదరణ ప్రబలినది. ఆ తరువాత రాను రాను ఆ నిరాదరణ హెచ్చు పెరిగినది. వేద శాస్త్రాదుల యెడలా, వారి ... వైమనస్యం పెంచుకున్న శ్రౌతస్మార్త క్రియా కలాపాదుల యెడలా వైమనస్యం ఏర్పడిన ... తరువాత అవి మరీ వర్తకంగా తయారైనవి. ... చేయించేవారికి ఆన ... ప్రశ్న వైయ్యారం మర్యాదా ప్రపత్తులు కలిస్తేనవి. డంబమూ, పటాటోపమూ కాసి ... కొంత మెఱుగు తప్పనిసరి అయినది.

... ఉండబాడంటే మాటలకు కొదవా? "ఇచ్ఛా మాత్రం ప్రభోః సృష్టిః" ... పెంచేసినవై వెలసినవి. వాడుకలోకి వచ్చినవి. చెలామణీ లగుచు ... ఇట్టివి పుట్టుటకు అక్కర కలుగుచో అట్టివి తయారగుటకు ... కాలమానం ... ఇప్పటికి తయారైన పదములు ... వం వైదికుల కడ మాత్రమే చలామణీ ... కూడ చలామణీ అయినవి. కవుల ప్రయోగములలోనికి ... కొన్ని ... ప్రయోగములున్న వాటికి అట సుదాహరణముల నిత్తును). వైదికుల ... మాటలను చూపి, ఆ సంకేతము ఎటుల పుట్టెనదో ... మున ...

* * *

"... 'వయం దేవస్య' ఎక్కడ?"

"దేవాన్వైతే."

మొదటి బ్రాహ్మణుడు 'భోజనం ఎక్కడా' అని అడిగినందుకు, 'సత్రమున' జవాబు.

పరచుగా వైదికులు పక్కనున్న మాటను ఆవలి మాటకు సంకేతము చేస్తారు. అటువంటిదే 'వయం దేవస్య.' శ్రుతిలో "వయం దేవస్య భోజనం" అని ఉండు.

అట్టిదే 'దేవాన్వై'. "దేవాన్వై సత్ర మాసత" అని శ్రుతి.

* * *

"'తేజోవా' ఏమన్నా ఉంటుందా?"

"'ప్రక్రాంతం' కాదూ......ఓ, 'యదశ్వమేధం!'"

మొదటి బ్రాహ్మణుడు 'నెయ్యి యేమైనా వేస్తారా' అని అడిగాడు. కడుపు నిండుతుందా, లేక ... క్షీణం (ఊరకే) ఏదో పెట్టామంటే పెట్టాము అనేదేనా ... అడిగిన వాని ఉద్దేశము. 'తద్దినము గనుక సమృద్ధిగా పోస్తారు, రావయ్యా' అని రెండవ వాని జవాబు.

ఇందాక మనం మనుకొన్నదాని చొప్పున ఇక్కడ వేదమును వెతుకుచో కిటుకు తెలియగలదు. "తేజో వా ఆజ్యం" అని వేదము.

"ప్రక్రాంతం శ్రాద్ధకర్మ కరిష్యే" అని తద్దినం మంత్రము. నేయి ... భారతమంతటా ప్రవాహంగా భాషించబడింది. వైదికులకు నేయి అనగా మిక్కిలి మక్కువ ... ఈ వైదికుల పరిభాషలో నేతికి రెండు మాటలు కలవు. మఱొకటి 'తేజోవై' "తేజో వై ఘృతం" అని మంత్రము.

* * *

"ఏమి చెప్పమంటావ్. అంత 'దేవా దేవేషు' జరిగిందీ......"

"ఆఁ, పోనిద్దూ ఇద్దరూ 'నిషంగిణ' గాళ్లే. ఏదో, మన కెందుకు?"

'ఏమిటోయ్ అంత పోట్లాట జరిగిందీ' అని ప్రశ్న. 'ఇద్దరూ దొంగలే మన కెందుకు' అని జవాబు.

'దేవా దేవేషు' అనగా పోట్లాట. దెబ్బలాట 'నిషంగిణ' అంటే దొంగ. రుద్రము న "నిషంగిణ ఇషుధిమతే తస్కరాణాం పతయే నమోనమః" అని కలదు. విలుకాడను అర్థముపోయి, దొంగ అను అర్థము వీరి పరిభాషలో పుట్టినది.

ఇక్కడ ఒక విశేషము. పక్కనున్న మాట కాక కప్పగంతువైచి ఆ పక్కలను మాట అర్థము మెట్టి దానికి వచ్చినది. ఇట్టివి మరికొన్ని గలవు.

'దేవా దేవేషు' అను పదమునకు కథ యొకటి యున్నది. అది వెనక 'భారతి'లో అచ్చైనది గూడ (... కథలలో). క్లుప్తముగా ఆ కథ యిది—చిన్నల్లుడు అత్తవారింటికిఁ బోయినాడు. పెద్దల్లుడును వచ్చినాడు. పెద్దల్లుడు వేదమూర్తి; చిన్నాయన శాస్త్రము చదువుతున్నవాడు; పండితుడు. చిన్నవాడు గనుకను, కొత్త ... కను అతనికి గదిలో పంచము వైచినారు. పెద్దల్లుడు పాతబడుటయు, అరమరిక పోవుటవలనగల్లి, ... ట సావిట్లోనే పన్నుండినాడు. చిన్నాయన శాస్త్రజ్ఞుడను గర్వమున గది తనది ... పటుసు పాంకోళ్ల టకటక లాడించుచు రాత్రియంతయు గది నుండి బయటకు, బయటనుండి గదికీ పోవువాడు. చిన్నాయన నిద్రమైకమున నిద్ర ... షడ్డకునికి ... కోడు దెబ్బలు. దెబ్బలిని తోటియల్లుడు నొచ్చుకొనుచుండగా పండితుడు 'క్షమధ్వం' (Excuse me) అని తడవ తడవకు అనువాడు. ఇటుల చాలా తడవలు గడిచినవి. నిద్ర పోవుటయేగాక నొప్పి, ఇతడు 'క్షమధ్వం' అనుటయు పెద్దాయనను విశేషించి బాధించినవి. మర్యాదకు సహించుచు వచ్చినాడు. చిన్నాతడు మరలవచ్చి పాంకోళ్లతో త్రొక్కి, 'క్షమధ్వం' అని దొడ్లోకి పోయినాడు. పెద్దాయన యింక భరించలే ... వెంటబోయి పిలక పట్టుకుని 'క్షమధ్వం' అను మాట వంటి మాట (... నిలో) ... "దేవాదేవేషు శ్రయధ్వం, ప్రథమా ద్వితీయేషు శ్రయధ్వం" అను వాక్యమును చెప్పుచు, 'ధ్వం' వచ్చినప్పుడల్లా ఒక్కటి చొప్పున దెబ్బలుకొట్టినాడు. అత్తరికి నలుగురు లేచి అడుగుడు కథయంతయు చెప్పినాడు. చిన్నాతడు సిగ్గుపడినాడు. ఆ కథలో 'దేవా దేవేషు'తో దెబ్బలు ప్రారంభమైనవి గనుక 'దేవాదేవేషు' అనగా ...

దెబ్బలాట అని అర్థము సంకేతించినారు వైదికులు. వ ...ముబట్టికాక కథవ ...ట్టి సంకేత మిది.

* * *

"'సదస్యుంటు, రావటయ్యా సుబ్బావధాన్లూ'
"'వాయువ్యం' ఏమైనా ఇస్తారా?"
"ఇవ్వచ్చు. 'ప్రతి శ్రుత్యాయ'కు ఛప్పుండ ..."
"'యువాసు'?"
"ఇంకా నయం! మొత్తమ్మీద పోనివ్వ ...వు."

సదస్యానికి రమ్మనగా 'రూపాయి ఇస్తారా' అని ...డుగుతాడు. అర్ధరూ...యకు చప్పుండదనగా, 'బట్టలు ఏమైనా ఉన్నాయా' అని శ... మొదట పిలిచినవాడు సు... కుంటాడు.

"వాయువ్యగ్ం శ్వేత మాలభేత" అని మంత్ర...ము. పక్కనున్నమాట అర్థము పూర్వపుమాటకు రాగా 'వాయువ్యం' అనగా 'శ్వేతం' అయినది. శ్వేతం అనగా రూపా యికి వైదికులు పెట్టుకున్న ఒక గుర్తు. రూపాయి ...ల్లగా ఉంటంచేత ఆకారాన్ని బట్టి పెట్టుకున్నది అది. 'వాయువ్యగ్ం' అంటే రూపాయి ...ని ఆక్షేత్రాన కుట్టినిక్ గూడ కొట్టిన పిండి.

"ప్రతి శ్రుత్యా యారతులమ్" అని సున్నా... పన్నము. తులం రూపాయకు పర్యాయముగా లోక వ్యవహారంలో కలదు కావున అరతు... అనుమాటకు ముందున్న 'ప్రతి శ్రుత్యాయ' అనుమాటను ఇట్లు సంకేతించినారు. ...ట్టిదే 'కృష్ణాయ.' "కృష్ణాయ ...ర్తు లమ్" అని వేదమున కలదు గనుక అరతులం అర్తు ... అని, అర్తులమును 'కృష్ణ'కు అంటకట్టి, 'కృష్ణాయ' అనగా అర్ధరూపాయ చేసి...రు.

"యువాసు" అనగా బట్ట. ఏరికైనను బట్ట... చదివించునప్పుడు ఈ మంత్ర మును జెప్పుదురు. "యువాసు వాసాః పరివీత ఆగా ...." అని మొదలు కల... అది. ఆ మంత్రము బట్ట అక్కర కలిగినపుడెల్ల వాడ... పటవలన ఆ మంత్రపు మొదటి తునకే బట్టకుగా సంకేతింపబడినది.

* * *

"ఏమిచ్చారుట, అక్కడ?"
"జోటిక్కృష్ణాయ"

'ఇద్దరికీ అర్ధ రూపాయ ఇచ్చారు' అంటున్నా...ప. మనిషికి పావలా ... ...స్తారని విడతీసి చెప్పవలసివచ్చినో 'తలో యత్పుణ్యం' అని. యత్పుణ్యం నక్షత్రం ...ట్యుక్త్రీతోపవృషం" అని శ్రుతి. ఆకారసామ్యముబట్టి పావలాను నక్షత్రముగ చేసి నారు. నక్షత్ర పదమునకు ముందుండుటనుబట్టి 'య...త్పుణ్యం' అనగా పావలా. ...క్కడ మాటలేకాక అర్థమును మండూకప్లుతి (కప్పగంతు) ...చినది.

* * *

"మన కేమయినా ఉందిషయ్యా?"
"రమ్మన్నారు, 'ఏతత్సామగాయనం' చెప్పా...."
'లేదన్నారు' అనుదానికి 'ఏతత్సామ గాయనం ...స్తారు' అని. "ఏతత్సామ గాయనం నాసి" అని శ్రుతి. 'నాస్తి' అనిన అందరకు తెలి...మును గనుక చాటుదనముకై 'ఏత త్సామగాయనం' అనుదానికి ఈ సంకేతపు బరువు ...త్తినబడినది.

* * *

"ఇంటో లేట్ట."
"లేకేం, 'సుఖం చ మే' కావచ్చు."

'ఇంటిలో లే'డని చెప్పిన దానికి పక్కనున్నా...డు చేయు అనుమానము: 'ఇంట లేకేమి, నిద్రించుచున్నాడేమో' అని. చమకమున "సుఖ చ మే శయనంచ మే" ...ఉన్నది. 'శయనం' అన వెల్లడి యగును. గుట్టుకు 'సుఖంచ మే.'

* * *

"ఏమి టక్కడ కీచులాడుకుంటున్నారు?"
"'యద్దేవా' చెయ్యొస్తే, ఏమిడూరుకుంట...ను!"

ఈ 'యద్దేవా' అనునది వైదికుల కడమ్రా...మే నిలువలేదు. లౌకి...లకడను ...హేళనమై. తన గుట్టును రట్టుచేసి వైదికుల... మోసపుచ్చినది. నేడు 'యద్దేవ' అనగా హేళన అని తెలుగు నాట చాలామందికి వి... చరము.

"యద్దేవా దేవహేళనమ్" అని శ్రుతి. '...ద్దేవా—హేళనం' అను మాటల నడుమ 'దేవ' అనునది అడ్డమున్నను కప్పగంతువై... దీ హేళనము.

వేదంపల్లి వెంకట సుబ్బారాయశాస్త్రులవా... మహేంద్రవిజయమున—

"అంశుమత్ఫలకమధ్యంబు తథ్యం ...
తత్సామగాయమో తరుణ ...జ్య
సారంగి వదనంబు సారంగ లాంఛ...
యద్దేవ చేయునో య ...జాక
చంద్రము:కర నాభిచంద మింద్రో...
స్య సమానమో హవిర్యా ...ర్య
...ట్టపద గృహంబునందె కదా ... ...తి
...ము సుఖంచ మే రూహితాస్ని
...ము మందాకినీ తీరమును తావ
...ము కుష్మాణంబును గూడికొనెన క్రొత్త
సోమ ...వాలు స్థాలికల్ ...తోమికొనుచు
...ప్ర పరిభాష భాషింతు రటుల నెపుడు" (3 వ ఆశ్వాసం 14 ...)

ఈ పద్యము ఔచిత్యముతో మూడు వైదికుల పరిభాషలు వాడకము చే... బడినవి.

(యాయజ...ూకుడు=మాటి మాటికి యజనము చేయువాడు. అష్టాపద... బంగారుఇల్లు.)

'ఏతత్సామ ...యనం' అనగా 'లేదు' అని. అట్టిదే 'అన్ క్షేత్ర చాద్గణం'. ... చాద్గణం అనినను ...నియే. "అన్ క్షేత్ర చాద్గణం నాస్తి" అని శ్రుతి. ... అట్టిదే 'సర్వదేవత్య వై వాసః' అని శ్రుతి.

* * *

"వాడికేం రా, 'అమాయంతు'గాడు"

'బ్రహ్మచా...వాడికేం' అని ఆ మాట తాత్పర్యము. "అమాయంతు బ్రహ్మ చారిణః స్వాహా" అని హోమమంత్రం. 'అమాయంతు' అనియే సంకేతము.

* * *

'యోగశ్చ' అనగా కరణం. ఏదైనా కార్యము కరణాల, నియోగుల ఇండ్లలో ... యెడలను, సామాన్యముగానున్న నియోగులను చెప్పవలసి వచ్చిచో 'యోగశ్చ' ... అందురు. దీనికి మూలము తద్దినం మంత్రమునం గలదు. "యోగశ్చ కరణం చైవ ... విష్ణుమయం జగత్" అని.

'మరుద్భ్య' అనగా కోమట్లు. సున్నాలపన్నమున "మరుద్భ్యో వైశ్యం" ... ఉన్నది.

'ఇంద్రాణి' అనగా విధవ. వితంతువు. లోకసామాన్యమున వెధవ అనునది ... విరివిగా యథేచ్ఛగా తిట్లలో వాడుక యగుచున్నదో అటులే యిక్కడ గూడ. ... అకరమైన మంత్ర...మును ...నా క్వారును చెప్పలేదు. 'ఇంద్రాణీ విధవా' యని ఎక్కు... కుందటు. సి. పి. బ్రౌన్‌దొరగారు తమ నిఘంటువున ఇటుల వ్రాసిరి : "ఇం...

Name of the wife of Indra. A sart of bracelet Og, 'Dowager,' a brahmin widow. Enugala 28, July 1830." ఆ...

దొరకు పండితులు ...ప్పనిదీ తెలియదు గదా. ఆనాటికే పండిత వ్యవహారమున 'ఇం...' ఈ యర్థము ర...ప్పై యుండవలయును. ఈ అర్థము ఎటులు కలిగినదో తెలి... ప్రయోగములు ... శబ్దరత్నాకరాదుల కిది ఎక్కలేదు.

వెధవ అను...ది ఇంద్రాణికి సిద్ధించినది. దీనిపైని వైదికులు ఇంకొక చమత్కా... మును చేసిరి. నవగ్రహపూజలో శుక్రగ్రహమును అర్చించునపుడు అధిదేవతగా ఇం...ణిని అర్చింతురు. కావున శుక్ర గ్రహాధి దేవత యన నింద్రాణి గనుక, ఇంద్రాణి వె... గనుక, వెధవను చెప్పవలయునెడ శుక్రగ్రహాధిదేవత అనియు ...నందురు. "అదా... శుక్ర గ్రహాధి దే... ఉంది, జాగర్త!" ఇది యొక వైదికుని వాక్యము. దీని మర్మ... విడుగొట్టుటకు నా కొక రోజంతయు పట్టినది. విషయమునుబట్టి వచ్చినవి కొన్ని ...భాషలు కలవు. ...ని, విషయమును గూడ విషయముగా జేసినవి యిట్టివి యెన్ని ... ('యత్పుణ్యం' ...ట్టిదే) కాని, ఎక్కువగా తెలియరాలేదు.

* * *

"అబ్బ, పోనిద్దూ వాడో 'అపహత'!"

'అపహత' అనగా పిశాచి. సంధ్యావందనమందును వచ్చు మంత్రమునం ది... కలదు: "అపహత అసురా రక్షాగ్ంసి పిశాచాః" అని. అపహత అనుదానికి ఈ అర్థ... పక్కనున్న 'అసురా'వల్ల వచ్చినదో, మరికొంత పక్కనున్న 'పిశాచాః' వల్ల వచ్చి... తెలియదు. నాకు చెప్పిన అయ్యవారు 'పిశాచాః' అను దానినుండి వచ్చిన దన్నారు. 'అసు... వల్ల కాంగూడదా' ...నగా, 'అవును, అదీ నిజమే' అన్నారు. కాని, ఇది ఇల్లాగు అని ... లేదు.

* * *

'అధర్మాయ' అనగా చెవిటివాడు.
'వాడో 'అధర్మాయ', వాడితోనా విన్నపం."

• చెవిటివా... కానక్కరలేదు. మాట చొరవనీయని వానిని సైతము చెవిటివా కసితీరా అనుటకు ఈ చాటు. చెవిటివాడన నూరుకొనరు గదా. అందుకు ఇది. ... పన్నమున "అధర్మాయ బధిరం" అని.

* * *

అట్టివా... 'స్వప్నాయ.' ఇతడు గుడ్డివాడు. తనకడకు వచ్చు పండిత ప్రవర... వేదమూర్తులను చూడలేడు. వారిదర్పమునైనను పరికింపలేడు. పాపము పుట్టు... సున్నాలపన్నమున ఉన్న "స్వప్నాయాంధం" అనునది దీనికి మూలము. 'అంధు... తెలియని దెవ్వరు ? కాన ఈ ముఱుగు.

* * *

'శంనో' అని మరియొకడు. ఇతగాడు, పాపము, ఏమి పాపము చేసె... గాని పశువైనా...డు.

"వాడొట్ఠ 'శంనో' గాడు. వాడితో నీ కెందుకురా?"

అని ఇష్ట్నేను మాకలు పెట్టుడు. ఈ కూకలు పెట్టుట ఎరుని. ఇతరు లిట్లున్నోవా మారరొనునా? కని కొంత గూాత. "ఎం అస్తు ద్వివేదెం చతుష్మదే" అని వ్రాతి. ద్విపాద్పుఏవు అంటయే "ఇంవో" అని. ఈ 'ఇంవో' అను ది టాక్‌కెక్కి ప్రయోగములలోనికె క్కినదేమో తెలియదు.

*　　　*　　　*

"ఈఈశంనోకు చాలా 'అగ్ని ర్విమస్య' క ను. అమ్మో ఎంత వాడు న్నారు మరి?

"ఎంతనుకుంటున్నావూ, అమ్మో, 'అగ్ని ర్విమస్య' కేం లోటూ"

'అగ్ని ర్విమస్య' అనగా ఔషజము. ద్యునకు పటాటోపము సంబముల అసర మెక్కువు. తిరగమూలల సామగ్రితో, కూరలలో వాడు ఆకుము జెల్లముల తోను చేయు గారడీ వైద్యున కెక్కువు (తెలుగు వైద్యుల మాట. ఇంగ్లీషు వైద్యము మన దేశాన కాలుపెట్టునాటికే ఈ పదము గా మైపోయినది). అది కాన భేషజ మనుమాట పటాటోపముకు పర్యాయమైన . ఆ ఔషజము అందర తెలియుటచే వైదికులు 'అగ్ని ర్విమస్య' అనుదానిని ఆ అర్థమున సంకేతించ కొనిరి. 'అగ్ని ర్విమస్య భేషజం భూమి రావపనం మహత్" అని వే ము.

*　　　*　　　*

ఇట్టివాడే మరియొక్కడు 'త్వాష్ట్ర ము.' ఇదియు నలుగు తెలిసిపోయిన మాట. మరీ ప్రసిద్ధికెక్కినమాట. పాలు ఉమంతేనియు లేనివారు కన్యాశుల్కమున కరటకశాస్త్రుల్లు అగ్నిహోత్రావధన్లు త్వాష్ట్రమనును. "త్వాష్ట్ర వశన ఉచ్యన్తే" అని యొక వాక్యము. ఇది వేదము నిది కాదని నా అనుమానము. స్వరముగా నేను వినలేదు. వాక్య విన్యాసమునుబట్టి గాడా ఇది వేదమునందలి అనుకొనను. కాని యిదియే మూలముగా వైదికులు చెప్పిరి

*　　　*　　　*

మరియొకడు 'యంబ్రహ్మ.' ఈ యంబ్రహ్మయు తెలుగు దేశాన ప్రసిద్ధుడు. సృష్టికర్తకు ప్రతిగా తయారైనవ సకాలీతుడు. కవిబ్రహ్మకు ప్రతిగా మన్న కవి యంబ్రహ్మకాడు. 'యం బ్రహ్మ వేదాంతవిదో వదంతి."

వేదాంతవేత్తలు శమప్రధానులు. ప్రవృత్తి మార్గమును వదలి, నివృత్తి మార్గమునం బడువారు. పడకపోయినను, నివృత్తి మార్గమును కొండాడువారు. ఆరిని హేళన చేయుటకు వారు స్తబ్ధులనియు నిమిడి నుంబనియు, చేతకానివారనియు అందురు. వేదాంతవేత్త పక్కనున్న కారణా 'యంబ్రహ్మ' స్తబ్ధత మొదలగునవి శ్లోకమువలన దక్కినవి. శ్లోకమువలన నిదివచ్చుట యెటగోష్ఠి. ఇట్లు సంకేతింపబడ్డ యంబ్రహ్మ తన వ్యాఖ్యలికై ప్రాకులాడి లోకవ్యం ప్రయోజనమును దెలిపి ను. నేడు యంబ్రహ్మను తెలియనివారు లేరు గదా.

*　　　*　　　*

ఈ ప్రభువుకు చేయు మర్యాదలలో 'ఉద్వాసన' యొకటి. ఇదిగ వ్యాఖ్యలిని బడసినదే. 'ఉద్వాసన చెప్పినారు' అనగా వెళ్ళగొట్టారు అని. అనవ ము ఇచ్చి కము. ఉద్దేశించిన ఉద్దేశించవచ్చునుగాని, జెప్పుటలేదు. దేవతలను పూజచేస్య పూజలయిన తరువాత వారిని పంపివేయుట ఉద్వాసన. ఇది వైదికులు వినదయు, చెవిని పలుమార్లు పడుటవల్ల, ప్రత్యక్షముగా ఎన్నో తడవలు చూచుట ఉద్వాసన లేటలెల్లమయినది.

"ఆ సరసీరుహాక్షి పయి వాసల నసరివారు నవ్వ ట
ద్వాసిత ధైర్యలన్ విసివి వాసనవిం పెవేరునమ్ములన్
గాసిలుచున్నవాడ నను గన్నడ సె విధాత యయ్యెయో
దోసము కానొకో తనకు లోయ్య నీయక యిట్లు రేచుట."

—అహల్యా సంక్రందనం, 2— వ ఆ. 83 పద.

'ధైర్యము పోయింది' అని చెప్పటానికి సముఖం వేంకటకృష్ణప్పనాయకుడు 'ధైర్యం ఉద్వాసితమైంది' అని అన్నాడు.

*　　　*　　　*

మరోయొక ప్రబుద్ధుడున్నాడు. అతడు 'ద్రాపి.' ఇతగాడు ద్రాపిగానూ, దేబెగానూ మారినవాడు. ఆప్టే నిఘంటువున "ద్రాపః 1. Mud, Mire 2. Heaven, sky 3. A Fool, an Idiot 4. An epithet of Siva 5. A small shell" అని. కన్నడ నిఘంటువున 'ద్రాబ— Adj. Awkward or useless" అని. బ్రౌన్ నిఘంటువున ద్రాబ — A block head, A fool. ఆముక్తమాల్యద 4—262 adj. Silly, worthless, base, trash. ద్రాబ పొమ్ము . S. Trash, Stuff, Rubbish అని

ద్రాపి ఆతి ప్రసిద్ధమై పలు నిఘంటువుల రోనై వాడుకలోకి ఎక్కి ప్రయోగములందు కెక్కినది. శబ్దరత్నాకరమున "ద్రాబ. దే. విణ. అసారుడు. దరిద్రము." అని, "మచ్చలెతలు లక్షణం బెరుంగజాలక ద్రాబ గూర్చి "అల్లుచున్" విస. 1 ఆ.) అనిన్నీ, అధముడు, అధమము అనిన్నీ, "గూబల నిట్లునియితిమి ద్రాబలవె ...." (పంచ: గా. 2. ఆ) అనిన్నీ ఉన్నది. ద్రాపి అనగా దరిద్రము, దరిద్రుడు కాదు. (ద్రాఘాతువునకు దుర్గతి అర్థము) అన్ని విధాలా దరిద్రుడు. చేసిన సంకేతము. "ద్రాపే—అంధసస్పతే దరిద్రం నీలలోహిత; ఏషాం ఏషాం పశూనాం మాభే ర్మారో ఏషాం కించనా మమత్" అని సమకము (రు

'పీడు వట్టి దరిద్రుడు' అని వషట్కారాలు తినటం యిష్టంలేక వాటు చెప్పిన దరిద్రం అనే మాటకు ముందు ఉన్న 'ద్రాపే' అనుదానికి దరిద్రాన్ని పర్మిగా వాడి, 'ద్రాపే' అనుదానికి 'దరిద్రుడు' అను అర్థమును సంనారు. ఇది లోకమున పడినది. నలుగురూ వాడజొచ్చినారు. వాడుకలోని కెక్కి వికారము పొలయినది. ఆముక్తమాల్యదనాటికి—

"ద్రవిణము నొవ్వగొంట, నోట ద్రాబలతో నిడుచుంట,
తెవలికి నిచ్చుచుంట, ప్రథమాప్తక చూడక శంకనుంట, బ్
జొవయు నృపాలికై యుభయము న్మణిభూషలు గుప్తి ఃః
ధపు దరియుం దిరుందగు ఖిదం దనయుం దివి మాన్పు

—యామునప్రభు రాజనీతి. 4 ఆ. 2-

ద్రాబ ము న కెక్కినది. నేటికిని రాయలసీమలో ద్రాభ అని అంటారు అని శ్రీమాన్ మమల రంగాచార్యులుగారు అన్నారు.

గుంటూరు మండలాలలో దేబె అని వాడుక. ద్రాబ అన్నా, దేబె అన్నా ద్రాపే అ- యిూరు దరిద్రుడనే. నేటి లిట్లులో స్తైలము అ- దరిద్రుడు వినబడును.

వైదిక భాష శ్రీ మండపాక పార్వతీశ్వరశాస్త్రిగారు వెనక ఆంధ్ర (1937) సంచికలో వ్రాసిన 'వైదికభాష—ఆంధ్ర భాష' అను 'ద్రాపి' పదము కొంత ముచ్చటించినారు. వారు ఈ పదము వైదిక భా వదే అని చెప్పినారు. ఇట్లనియే ఒప్పుకొన్నారు. అర్థవివరణము మాత్రము విధముగా నారు. వారి మాటలు—

"లౌకికులిట్లలో ద్రాపిపదము అనేది చాలా తరుచుగా ఉపయోగిస్తూ మనుష్యులు మూర్తులు కనిపిస్తూ, మనుష్యులకు కావలసిన తెలివి తేటలు 'ద్రాపిత' అంటాము. ఈ క్రింది మంత్రము చూడండి—

ద్రాపిం హిరణ్మయం
పిశం నిర్ణిజం
హి. సుం సువర్ణసిందుం, ద్రాపిం కవచం, బిభ్రత్ ధరయన్.

ద్రాపి యనగా కవచ మర్థము. కవచము పరుల్యొరను రంటి, లేని లేటలు ఉండవు. కాబట్టి మన న్య జ వెలితి తెలివి ఆ అని చెప్పటం సహజం. ఈ ద్రాపి ద్రాబగా మారి ద్రాపిత్యం లౌకికంలో ద్రవిస్తే, వైదికభాషలోని ద్రాపిస్తే ఉండకూడదు."

వారు వ్రాసిందంతా నేను అంగీకరిస్తాను. అర్థ వివ భేదం. అవాడే ఈ అభిప్రాయభేదం ప్రచురించేటి శ్రీ ద్వానమిచ్చిన శాస్త్రి వైదిక వాఙ్మయం యిందా గారించి చూ గాలించాను. మనువంలోదే నిసిగా ఉందని తరువాత చెప్పాను ఆశాస్త్రి కుతున్నాను. ఈ అభిప్రాయభేదం చెప్పను. వారు న్నారు. సమకమున రుద్రుడునికి "ద్రాపే, అంధసస్పతే, నీలలోహి గదా. ఈ మంత్రమునకు సాయణ భాష్యమును, పల్కి వ్యాఖ్యలు ఒక పరి చూడదగ్గవి. అవి చూచి, నా అభిప్రాయము చెప్పాను. 'ద్రాపి' కి ఈ వైదికుం సంకేతమువల్లనే తెలి గాని, కవచము అను అర్థమువల్ల వచ్చినది కాదని తలంతును. కుక, బుద్ధిహీనుడికి ద్రాపి అని అంటారనే దానిలో దొంక సు కనబడుతున్నది. ఒక పరిలి కనబడుట నా ఒప్పిదమే కావ ప్పుట లేదు.

*　　　*　　　*

సాయంకాలము 5 గంటలు కొట్టినారు. భారతి ఆఫీసున శ్రీ గన్నవ రాపలున్నారు. వేదమున మాటలాడుచున్నారు. గంట చెవింబడుటతోనే ఆయన అగ్నే చెబుదాం" అన్నారు. ఇది 1938 సెప్టెంబర్లో. నాకు తెలియలేదు. వారే లక్ష్నే' అంటే ఏమిటో తెలివిడి చేసినారు.

"యత్తే అగ్నే" అనగా ఉద్వాసన. దేవతను ఆహ్వానించి పూజా కర్మ చేస్తే పిదప న్యాసము చెప్పు మంత్రము ఇది. "యత్తే అగ్నే తేజ స్తేనాహం భూయాసం, తె త్తే అగ్నే వర్చ స్తేనాహం వర్చస్వీ భూయాసం, యత్తే అగ్నే

వాహం పాంక్తః భూయాసం." అని. ఈ 'యత్తే అగ్నే' అనునది కూడా కొం దరు సంబరముగా సంకేతింపుచున్నారు!

యజ్ఞే=కానీ (కాణా)

"ఏమిచ్చా రక్కడ?"

"యజ్ఞే."

ఎంతో సంభావన యిస్తారని వెళ్లగా, అక్కడ కానీ మాత్రమే ఇచ్చిరట. దానిపై సంభాషణ.

*　　*　　*

వషట్కారాలు=చీవాట్లు.

వౌషట్, వౌషట్ అను ప్రత్యయములకు దురర్థము లేదు. వషట్ అనునది దేవతలకు గౌరవార్థమున ప్రయోగింపబడునది. ఆంగ్ల నిఘంటువున "వషట్ – An exclamation used on making an oblation to a deity, (with dat of the deity) ఇంద్రాయ వషట్. పూష్ణే వషట్. వషట్కార: the formula or exclamation వషట్" అని యున్నది.

కాని, వైదికులు వషట్కారాలు అని చీవాట్లను గురించి వాడుదురు. ఏల వాడుదురో తెలిసినదికాదు. బహుశః వ్యతిరేక లక్షణచేత, శని ఎద్దు మొద్దు స్వరూపము మును "బృహస్పతి వీడు" అని వ్యవహరించినట్లును, మంగళవారమును (కుజుడు యుద్ధాధి దేవత కాన) మంగళవారము అనీ, జయవారము అనీ వ్యవహరించి నట్లును చీవాట్లను వషట్కారము లనిరేమో అని అనుమానము. వైదికుల నడిగి చూచితిని కని వారు ఇదమిత్థమని తేల్చి చెప్పలేదు.

*　　*　　*

"ఏమైందీ అక్కడ......?"

"అయం వై—"

'నే నిక్కడ ఉన్నాను. ఆ సభలో ఏమైన'దని అడుగగా, జబాబు 'అయం వై' అనినాడు. 'అయంవై' అనగా క్షవరము. 'ఏ ముందీ అక్కడ, క్షవరం అయింది' అని జబాబు. "అయంవై లోక ఆవపనం మహత్" అని శ్రుతి.

*　　*　　*

అసురఘ్నం—సగం.

"ఏమిచ్చారట"

"ఇచ్చిందే కొద్ది. అదైనా అసురఘ్నం వొచ్చింది"

ఒకడు పని చేయించి తెచ్చుకొనగా వాటాదారు సగంపంపిణీకి వచ్చాడు. తనకు మిగిలింది సగమే. అది వెల్లడించుచున్నాడు.

"అసురఘ్ను మింద్రసఖం సమత్సు" అని మంత్రము. 'ఇంద్రసఖం' అనుదానిలో 'సఖం' ఉండుటనుబట్టి తెలుగున సగము అనుదానికి వైదికపు ఒత్తులతో 'సఖం' అనుటయు శ్రుతిగోచరము కావున సగము అనుదానికి చాలగా 'అసురఘ్నం' అను పదము సంకేతింపబడ్డది.

*　　*　　*

'అశ్మా చ మే' అనగా మట్టి.

"ఏం మిగిలిందీ అక్కడ?"

"అశ్మాచ మే, ఏం మిగులుతుందోయ్!"

చమకమున "అశ్మాచ మే మృత్తికా చ మే" అని కలదు. కావున ఇందు "అశ్మాచమే" అనునది సంకేతింపబడినది. 'అశ్మా' అనుదానికి 'రాళ్లు' అనునది అసలు అర్థము.

*　　*　　*

దమ్మిడీకి 'గర్భం ధత్తే' అని. "గర్భం ధత్తే పయసా" అని శ్రుతి. 'పయసా (నీరూ—పాలూ) గర్భము ధరించినది' అని అసలు అర్థము.

*　　*　　*

"వాడిప్పు డేం జేస్తున్నాడు?"

"పాపం! ఆగ్నేయంతి చేస్తున్నాడు."

ప్రశ్నకు 'పాపం, ముష్టెత్తుకుంటున్నా' డని జబాబు. ఈ అర్థములో ఆగ్నేయంతిని ప్రయోగించినవారు శ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రులవారు నాక్కనిపించును. వారు ప్రయోగించిన వ్యాసం గుర్తులేదుగాని అది భారతి పత్రికలో అచ్చయినది. "ఆగ్నేయంతి ద్రవిణం భిక్షమాణా:" అని శ్రుతి.

*　　*　　*

"ఏమయ్యా రామయ్యా ఏం చేస్తున్నట్లు?"

"హుఁ, రుద్రా యాతతామినే."

ఉపవాసాలు చేస్తున్నా డనడానికి క్షేత్రాలు చెయ్యడమని వాడుక. అది ఎట్లా వచ్చిందో తెలియదుగాని వాడటం ఎఱుగుదుము. శ్రీ జనమంచి కామేశ్వరరావు గారిల్లి "ఏమంటే రాత్రి క్షేత్రభోజనా?" అని అడిగినప్పుడు వ నవరపు విశ్వేశ్వరరావూ, నేనూ నిద్దుర పోయాము. క్షేత్రం అంటే తెలియక అతనూ ఉపవాసం అని తెలిసి, నవ్వె ఎల్లా అన్నారా అని వేసాను. ఏ కారణాన క్షేత్రానికి ఉపవాసం అర్థం వచ్చిందో తెలిసింది కాదు.

బ్రౌన్ నిఘంటువున క్షేత్రమునకు మామూలుగా గల అర్థముల నిచ్చి, తుదికి "(Starvation) The meaning is peculiar to Telugu)" అనినారు. ఉదాహరణముగా "నిన్న కటిక క్షేత్రముగా ఉండినాడు. (He was starving all yesterday)" అనినారు. వారికిన్నీ ఇది వింతగా తోచినది. సమక్షమునున్న పండితులు గూడ తెలియకున్నారు కాబోలు. వైదికులు ఉపవాసానికి 'రుద్రా యాతతామినే' అంటారు. "రుద్రా యాతతామినే క్షేత్రాణాం పతయే నమో నమః" అని వేదము. క్షేత్రము అనునది ప్రఖ్యాతమైనది గనుక దాని అర్థమును మునుపు మాటకు వాడినారు.

*　　*

"భూ ర్భువ స్సువరోం అన్నారుట్రా?"

అని తోటి భోక్తను అడుగుతున్నాడు ఒకడు. 'ఇంకా పొయ్యిలో నిప్పు వేశారా' అని దాని కర్థము. అగ్ని ప్రతిష్ఠాపన 'భూ ర్భువ స్సువరోం' అని చేస్తారు గనుక విషయాన్ని బట్టి మాటను సంజ్ఞగా చేసుకోడము ఇది.

*　　*　　*

"పొంతు ఎంత?"

"ఏముందీ అక్కడ, యాత్తమస్య—"

'దక్షిణ ఎంత' అని ప్రశ్న వేశాడు ఒకడు. "దక్షిణాః పొంతు పొంతు దక్షిణాః" అని స్మార్త కలాప వాక్యముండుటనుబట్టి 'పొంతు' అనుదానికి దక్షిణ అను అర్థము పొసగింపబడినది.

ఈపైవి కొంచెం ముతకమాటలు. తెలిసినను ఉన్న విషయముగాన వీలైనంత మృదువుగా చెప్పెదను. కామ క్రోధాది విషయాలూ, రాజసతామసాలూ అన్నీ స్వాభావికాలూ, సహజాలూ గనుక, అందరిలోనూ మృగ వాసనలు అంతో యింతో గోంద్ర మనుచుండును గనుకా వీరలు బూతులు కూడ వాడెదరు. నిర్భీతిగా. తాము నిర్మించుకున్న కవచము చాటున విచ్చల విడిగా బూతులను వాడెదరు. పై వారి కేమి తెలియును! దక్షిణ ఎంత ఇచ్చారని అన్న పైదానికి చెప్పిన జబాబు "ఏముందీ అక్కడ, యాత్తమస్య" అని గదా. "యాత్తమస్య పశవ స్సుజంభం" అని మంత్రము.

ఇట్టిదే ఇంకొకటి. 'పద్భ్యా ముదరేణ' "పద్భ్యా ముదరేణ శిశ్నా" అని సంధ్యావందనంలోని మంత్రము.

*　　*　　*

దారినిబోవు తరుణిని, జరఠను, సామాన్యనుగాని ఆబతో వర్ణించుకొనుట వీరికి గలదు. సంకేతమని తెలియని సంకేతాలతో వ్యవహరించుకోవాలి మరి. వీరూ సృష్టించుకున్నారు కొన్ని మాటలను. అవి:, ఆక్రంద, ఏతేవా ఇడాలు. "ఆక్రంద దగ్ని స్తనయన్ని వద్యౌః" అని మంత్రము. "ఏతేవా ఇడా స్తనాః" అనియు మంత్రము.

*　　*　　*

ఆరోహోరు—మైథునము.

గర్భాదానఖండంలో మొదట, "ఆరోహోరు ముపబర్హస్వ బాహూం" అని.

*　　*　　*

బయట తుప్పర పడుచో వీరు 'యాకుందేందు' అందురు. "యాకుందేందు తుషార హార ధవళా" అని సరస్వతీ స్తోత్రము.

*　　*　　*

'ఆరి నీ పిండం పిల్లులకు పెట్టా' అనునది మోటు తిట్టు.

పిండం అనుదానికి వీరి పరిభాషలో "తేభ్య శ్శ్వాయం" అని. "తేభ్య శ్శ్వాయం పిండః తస్మై తే స్వధా నమో గయాయాం దత్తమస్తు" అని తద్దినం మంత్రము. దీనిలోని ముక్క 'తేభ్యం.'

విడివిడిగానైన కొన్ని పరిభాషలు: టా తా డా ఢా—అణాకు. గంగిగోవు—పకు ప్రాయుడు. రశ్మి—సంపాదన, లాభం. వికిరపిండం—కాకి ఇత్యాదులు.

వీరు వాడుక చేసిన మాటలలో అవతలి మాట అర్థాన్ని ఇవతలి మాటకు వాడుక చేయడము, ఒకటి రెండు మాటలు దాటినా అవతలవుండే పద అర్థాన్ని మొదటిమాటకు సంకేతం చేయడం, అర్థాన్నిబట్టి ప్రయోగించడమూ, విషయాన్నిబట్టి ప్రయోగించడమూ, పర్యాయంగా వాడటం, కొండ గుర్తుగా వాడటం, వ్యతిరేక లక్షణగా వాడటం ఇవి కనిపిస్తూ ఉంటాయి. ఈ పరిభాషలలో సంపూర్ణంగా వాక్యాలు నిర్మించి ప్రసంగం అంతా యిట్టి మాటలతో చేస్తారు. నాకు లభించని వెన్ని ఉన్నాయో మరి. ఉన్నవానిలో ప్రయోగాలు కావ్య పరంపరలలో ఉన్నాయో లేవో మరి తెలియదు.

నాదబ్రహ్మము

శ్రీ శాంతి వేంకటరామమూర్తి

[1942 చిత్రభాను సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

1

ముప్పది సంవత్సరముల క్రిందట, నేను ఇంగ్లాండులో ఐ. సి. ఎస్. ప్రొబేషనరుగ నుండగ, ఆంధ్ర [illegible]రభ్యుదయముకొఱకు పాటు వడిన వారిలో నగ్రగణ్యులైన కీర్తిశేషులు కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు ఆంధ్రపత్రిక ప్రథమ ఉగాది సంచికకు నన్నొక వ్యాసము వ్రాయగోరిరి. నేడు, వారి అల్లుడు— ఇప్పటి పత్రికా సంపాదకులు ఈ సంచికకు ఒక వ్యాసము వ్రాసి పంపగోరినారు. నేనందుకు సంతోషముతో సంగీకరించితిని. వారు నాకు నిర్ణయించిన విషయము 'నాదబ్రహ్మము.'

2

బ్రహ్మము సత్తు అగును. అసత్తు కూడ నగును. బ్రహ్మము నిజముగ త్రిరూపాత్మకము— సత్తు, అసత్తు, ఈ రెంటిని అంగీకారముగను చేసుకొను పరమ తత్త్వము. అట్లే త్రిగుణాత్మకము కూడ— సత్త్వరజస్తమములనెడు గుణములు గలది. ఈ త్రితయము నీ క్రింది విధముగ గూడ సూచించవచ్చును: అస్తిత్వము (Exixtence), స్పందనము (Vibration), విస్తృతి (Extension); లేదా, జడము (Matter), శక్తి (Energy), ఆకాశము (Ether). బ్రహ్మముయొక్క స్వరూపము అణు రూపాత్మకము (Atomic). అణువులు అంతరిక్షములో వాసస్థాన మేర్పరచుకొన్నవి. అణువుల సంయోగ వియోగములు నీ అంతరిక్షముగుండ జరుగుచుండుట వలన అంతరిక్షము గూడ అణువుల స్వభావమును బాల్గొనుచున్నదని చెప్ప నొప్పును. శక్తిపరిమాణరూపము (Quantam) అణురూపాత్మకము, జడము (Matter), దేశము (Space) అణువుల, ఎలెక్ట్రానుల మయమైనట్లే.

3

త్రిరూపాత్మకమైన బ్రహ్మము అనేక భూమికలలో (levels) అభివ్యక్తమగుచున్నది. జడప్రపంచము మనకు సులభముగ ప్రత్యక్షమగుచున్న భూమిక. జడము అసత్తు. దీని దిక్కు మనకు దేశము (Space), లేక విస్తృతిగ (Extension) గోచరమగుచున్నది. కాలము ఈ రెంటిని అనుబంధములుగ గూర్చుచున్నది. జడ, దేశ, కాలములు మూడును జేరి బాహ్యములుగ గన్పట్టుచున్నను, నిజముగ మనోమయ జగత్తునందు ప్రతిష్ఠితములైయున్నవి. అన్నమయ (Matter-Space-Time), మనోమయములను, అంతర బహిరములను విషయి విషయములను (Subject and Object) అంతర్వ్యక్తము చేసుకొనునది నిజముగ ఆత్మతత్త్వము. బ్రహ్మము [illegible] సదసత్తుల భూమికల నన్నిటిని సూచించుచుండును. ఇవన్నియు ఆత్మయొక్క భిన్న లోకములే అని తెలియనగును.

4

జడము దేశములో (Space) నివాస మేర్పరచుకొని ఉన్నది. చలనము (Motion) ఈ రెంటిని అనుబంధములుగ జేర్చుకొని ప్రపంచమున కొక భూమిక అగుచున్నది. జడములో సంచలనము [illegible] నాద ప్రపంచ మేర్పడుచున్నది. ఇది మరియొక భూమిక. ఆకాశమునందు సంచలనము వర్ణ ప్రపంచమును గల్పించుచున్నది. ఇవన్నియు బ్రహ్మముయొక్క భిన్న భూమికలు. సంఖ్యా రూపము మరియొక భూమిక. అది మన జ్ఞానము గడ్డకటుకొనుచు, తిరిగి కరిగిపోవుచు సంఖ్యా ప్రపంచ మేర్పరచుకొనుచున్నది.

ఈవిధముగా బ్రహ్మము [illegible] అణురూపమై సంఖ్యా ప్రపంచ రూపొందుచున్నది.

5

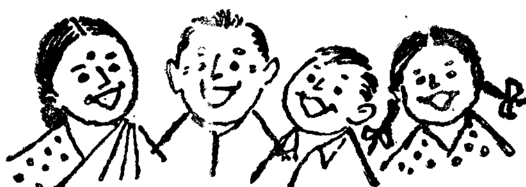
నాదము అణురూపాత్మకము. సంగీతమున అణువుల స్పందన క్రమానుగతమైన తరంగ వేగములవలన ఆరోహణావరోహణము లేర్పడుచున్నవి. ఒక తరంగ వేగమును ప్రమాణముగ (unit) 'స' స్వరము నిరూపితమైన ఎడల తక్కిన తరంగ వేగ ప్రమాణములు $12\frac{1}{12}$ నుండి 12 మెట్లమీద పైకి పోవునప్పుడు రెండై తిరిగి 'స' స్వర మేర్పడును. ఈ స్పందన క్రమమే మన చెవులకు ఇంపును గూర్చును. మనకంటె భిన్నులైన జీవు లెందరేని, నాదపు అణువుల వేరు కూర్పు వారికి [illegible] గల్పించవచ్చును. ప్రధాన స్వరముల మధ్యనుండు అంతరములు కూడ నాదపు అణువులతో నిండియుండును—సంఖ్యకు సంఖ్యకు మధ్యనుండు అంతరములు కూడ సంఖ్యామయము లైనట్లు. మన చెవికి సోకని నాద ప్రపంచ మెంతయో కలదు. మనకు శ్రవణ గోచరమైన నాదము కంటె శ్రవణాతీతమైన నాద ప్రపంచమున ప్రతిష్ఠితమైయున్న దనుట నిశ్చయము. మనకు శ్రవణాతీతమైన నాదము మనకు అశబ్దముగ తోచవచ్చును; లేదా మన చెవులకు కటువైన శబ్దముగను తోచవచ్చును. మన శ్రుతిరంజకమైన నాదము ఆ మహానాదములోని ఒక అంశమాత్రము.

6

బ్రహ్మమెంత గంభీరమో, ఎంత విశాలమో, ఎంత పూర్ణమో బ్రహ్మభూమికలలో నొకటియగు నాదము కూడ అంత గంభీరము, అంత విశాలము, అంత పూర్ణము అని గ్రహింపనగును. అందుకనియే నాదము పరబ్రహ్మ స్వరూపమని మన ఋషులు కీర్తించిరి.

జ్ఞాపకముంచుకోండి

చిన్న కుటుంబమే
చింతలు లేని కుటుంబము

పిల్లలకి చదువు, మంచి ఆహారము, ఆరోగ్యకరమయిన వాతావరణం కావాలి. అందుకే విజ్ఞులయిన తలిదండ్రులు తాము చక్కగా పెంచుకో గలిగేంతమంది పిల్లలతోనే తృప్తిపడుతారు.

కుటుంబాన్ని నియంత్రించడానికి చాల పద్ధతులున్నవి. వానిలో నూతనమయినది, ఉత్తమమయినది లూప్. ఇది కాలం గడిచినకొద్దీ సౌకర్యాన్ని, సంపూర్ణ సురక్షణని కల్పిస్తుంది. ఇది ఉచితంగా సరఫరా చేయబడును.

సుశిక్షితుడయిన డాక్టరునుంచి లూప్ గురించి సమాచారము, సలహా పొందడానికి

కుటుంబ సంక్షేమ నియంత్రణ కేంద్రాన్ని సందర్శించండి

DA-65/218

విమర్శా ప్రమాణము

శ్రీ నోరి నరసింహశాస్త్రి

[1944 తార[క] సంవత్సరాది సంచిక నుండి]

సృష్ట్యాదినుండి ఇప్పటివరకూ కవు[లె]ంతమంది పుట్టినారో చె[ప్ప]లేము. కాని వారిలో మన మిప్పటికీ స్మరించేవారు [కొ]ద్దిమందే ఉన్నారు. అం[దువల్ల] తే మనము మరచిపోయినంత మాత్రముచేత మన జ్ఞప్తిలో [లే]నివారు కవులు కాకపోరు. [మ]నకు జ్ఞాపక మున్నంత మాత్రముచేతనే వారంతా మంచి కవు[లు] అవడానికీ వీలులేదు. [అ]క మనము మరచిపోయిన విమర్శకులు ఎంతమంది ఉండేవా[రో] చెప్పనేలేము గదా.

అందరూ విమ[ర్శ]కులే

ఇప్పుడున్న కవుల సంఖ్య స్థూలంగా చూ[స్తే] సృష్ట్యాదినుంచీ ఇప్ప[ట]ిదాకా ఉన్న కవుల సంఖ్యకు సరిపోతుందా అనిపిస్తుంది. ఇ[క] ఇప్పుడు విమర్శకుడు [కాని]వాడే లేడు. డెమాక్రసీ రోజులు గనుక కవిత్వమూ, దాని విమ[ర్శ] సర్వసాధారణము కావడ[ము] న్యాయమే. నా కెందుకు, నేను పది పన్నెండేళ్ళు వచ్చినప్పటిన[ుంచ]ీ కవిత్వమూ, కవితా వి[మర్శ]ా మొదలు పెట్టినాను. ఎప్పటికప్పుడు నేను చెప్పే కవిత్వవ[ు ఎ]లానే నా విమర్శ కూడా న[మ్మక]మాత్రము బాగుండేది. అయితే ఎప్పటి కప్పుడే కాని ఆ తృప్తి వెనకటి కాలంలో బా[ల్య]ప్ర కవిత్వము కాని, విమర్శకాని ఇప్పుడు నాకే నచ్చడములేద[ు].

[అందు]కే ఒక [ప్ర]శ్న

అందువల్ల ఈమధ్య కొంతకాలమునుంచీ [న]న్ను ఒక ప్రశ్న పట్టి [బా]ధిస్తున్నది. బంగారము మంచిదో, చెడ్డదో విచారణ చే[య]ాలెనంటే స్థూలంగా [గీ]టురాయిపల్ల చెప్పవచ్చును. ఇంకా సూక్ష్మమైన సాధనాలవ[ల్ల], కొలతవేసి ఇంత బంగ[ార]ము, ఇంత రాగి, ఇంతమట్టి అని చెప్పే వీలున్నది. అట్లాగే [ఇ]తర విషయాలు కూడా [మ]ంచిచెడ్డల విచారణ చేయడానికి ఏవో ఆధారాలు—ప్రమాణ[ాల]ు ఉన్నవి.

ఏది కొలబ[ద్ద]?

కవిత్వానికీ, విమర్శకూ అటువంటి కొ[ల]బద్దలు ఏవైనా ఉన్న[వా]? ఉంటే అవి ఎంతవరకు నమ్మదగినవి? కావ్యము మంచిదేద[ో] చెడ్డదేదో తెలుసుకునే[ం]దుకు ప్రమాణము దొరికితే కవిత్వానికీ, విమర్శకూ ప్రమాణ[ము] దొరికినట్లే కాబట్టి రెండింటికి కలిపి పర్యాలోచన చేదాము. అందులో పాశ్చా[త్యు]లమీద అభిమానముచే[త] ఆధునికులు అమలులోకి తెచ్చిన కొన్ని ప్రమాణాలు ముందు విచారిద్దాము. అయితే [అవ]ి మనకూ కొత్తవి కావు.

కాలమా?

అటువంటి ప్రమాణకోటిలో ప్రప్రథమ[ము]గా పరిగణించేది కాలము. [ఏ] కావ్యము శాశ్వతముగా జనాదరణ పాత్రముగా ఉంటుందో [అ]దే గొప్ప కావ్యమని ఉద్దే[శ]ము. ఎన్నో గ్రంథాలు తాత్కాలికముగా జనుల మనస్సులు [ఆ]కర్షిస్తవి. కొద్దిరోజులకు [మ]ళ్ళీ వాటి సంగతి తలంచేవాళ్ళు కూడా ఉండరు. హోమరు, డా[ం]టే, షేక్స్పియరు—[ఇ]త్యాది మహాకవుల గ్రంథాలు కొన్ని శతాబ్దాలుగా జనము [చది]వి ఆనందిస్తున్నారు. [అ]వే ఉత్తమ కావ్యాలు. వాటి గుణము శాశ్వతత్వము. కాబట్టి [కా]వ్యానికి కాలమే ప్రమాణము అని [చె]ప్తున్నది.

అందులో వి[ప్ర]తిప[త్]తి లేదు

[ఒ]కే [స]ృష్టి ప్రాసే కావ్యము మంచిదో, [చెడ్డ]దో విమర్శించడానికి [ప్ర]స్తుతము [వ]ీలు లేక[పోవచ్చును]. కాలము విమర్శించి నిలిపేదాకా [మ]నము ఆగవలసి వస్తుంది. ఇక కాల ము[న]ి [ప]ిలిచాలము!

[ఒ]కొక [ప్ర]పంచ[ము] [కా]వ్యము ఉండడాని[కి] దాని గుణమేకాక మరెన్నో కారణాలు ఉంటున్నవి. [ఒ]క మహాకవి వ్రాసిన సామాన్య [కా]వ్యాలు కూడా జనము [అ]తనిమీద [గౌరవము]చేత [స]్మరిస్తూ మరవకుండా ఉంటారు. [ఒ]క్కొక్కప్పుడు మత సం[బ]ంధమైన స్పర్శ [క]లిగితే ఆ మతస్థులకు అది పూజ్యమై శా[శ్వ]తమవుతుంది. చివరకు ధై[ర్య]ముచేసి [వ్ర]ాసినా ఏమైనా పుస్తకము [వ్ర]ాస్తే అన్ని [చో]ట్ల [వ్యా]పించినంటే అది శాశ్వత [మవు]తుందని నా విశ్వాసము. [వి]శ్వాసము లేనివారు కాళిదాస ప్రహ[సనమ]ు అనే ప్రసిద్ధ ఉన్న ప్ర[హ]సనము వ్రాసినవాళ్ళ[ు] మన కవి [?]చౌడప్పనూ అడగండి! ఈవిధంగానే ఉత్తమత్వమేగా కారణాలు [ఉ]ండవచ్చును—చిరంజీవులుగా ఉండడానికి.

అం[తే]కాక ఉత్తమమైనవి ఎన్నో కావ్యాలు కాలగర్భంలో పడిపోయినవి. ప్రచారము [చే]సము ప్రయత్నించకపోతే లోకానికి ఎట్లా తెలుస్తుంది! ఒక[్కొక్క] ఉపద్రవాల[వల్ల] కావ్యాలు పోతవి. కొన్ని గ్రంథ భాగాలే కనిపిస్తవి. ఎన్నో [కా] పడిపోయినవి చిత్రముగా కొన్నాళ్లకు పైకి వచ్చి జనాదరణ పాత్ర[మవుతవి]. ఇటువంటిది [ఒ]కే గొప్ప ఉదాహరణము ఇప్పుడు మనము సామాన్యముగా [భాస] వ్యవహరిస్తు[న్న] ప్రతిమాది నాటకాలు. ఇందులో రెండు విశేషాలు. అవి ఎం[త] చక్కని నా[ట]కాలే. అవి ఎన్నాళ్ళు కాలగర్భంలో పడిపోయినవో తెలియదు గదా! నాటకాలు [న]మ్మకమైన ఆధారము లేకపోయినా, భాసుడి పేరుతో ముద్రి[త]మై వాటికి మరిం[త] జనాదరణము వచ్చినదనడము నిస్సందేహ విషయము!

కా[బట్టి] కాల మనే ప్రమాణము మనకు విశ్వాస పాత్రమైనది కా[దు].

విశ్వజనీనతా?

కాల[ము] కాదు. కావ్యము బహు జనాదరపాత్రము కావలె అంటే [బ]హు మనుష్యులకే [కా]క బహువిధాలవారికి కావ్యము నచ్చవలె. అప్పుడే అది మంచి [దవు]తుంది. [అ]సలు మంచి కావ్యాలు బాలురవద్దనుంచీ పరిణతబుద్ధులవరకూ బాగుండవలె. [పి]ల్లలు కథా చమత్కృతికి వ్యగ్రులవుతారు. శాబ్దికులు శబ్ద[ము]వల్ల ముగ్ధు[ల]వుతారు. ధర్మ ప్రబోధముతో ధార్మికులు సంతుష్టులవుతారు. [మ]హా ప్రస్తావనలో పూజ్యపాదుడైన నన్నయభట్టారకుడు కూడా ఈ గుణమే [చెప్పి]నాడు:

"ధర్మ తత్త్వజ్ఞులు ధర్మశాస్త్రం బని
యధ్యాత్మవిదులు వేదాంత మనియు
నీతివిచక్షణుల్ నీతిశాస్త్రం బని
కవివృషభులు మహాకావ్యమనియు
లాక్షణికులు సర్వ లక్ష్య సంగ్రహ మని
యైతిహాసికు లితిహాస మనియు
పరమ పౌరాణికుల్ బహుపురాణ సముచ్చయంబని......"

ఇంకో [వి]ధముగా కూడా మన పెద్దలు ఈ గుణాన్నే వర్ణించినారు:

"ఒకొ[క]్కని కావ్యము కవి గృహములోనే నిలిచిపోతుంది. మరొకరిది ఆ [కవు]ల ఇళ్లదాకా వెళ్ళుతుంది. ఇక మరి ఒకరి కావ్యము అవిదగ్ధుల వదనములందు లుంచి విశ్వకు[టు]ంబినివలె శాశ్వతముగా సంచరిస్తుంది."

ఈ [గుణ]ాన్నే 'విశ్వజనీత' (Universality) అని పాశ్చాత్య విమర్శకుల[ు]

అదీ నిలవదు

అయితే ఈ కొలబద్ద వేస్తే ఎన్నో మంచి కావ్యాలు పోతవి. కొన్ని కావ[్యాలు పరి]ణత బుద్ధులకేగాని ఆనందము కలిగించవు.

"........లేజవరాలు చెక్కుగీ
టిన వసవల్చు బాలకుడు
డెందమునన్ గరగంగ నేర్చునే?"

[అ]న్నాడు కాదూ మన తెలుగుకవి! మరి అంత గొప్పగా నన్నయభట్టారకుడు [మహా]భారతమును [ప్ర]శంసించినాడా? దాన్ని కూడా కొందరు నవనాగరికులు, ద్విజులు ద్విజేతరులచేత [శా]శ్వతముగా దాస్యము చేయించుకోడానికి వ్రాయించిన ప్రచార[మై]న గ్రంథ[మ]ని తోసివేస్తున్నారు. అంతమాత్రముచేత మహాభారతము కూడా [పోవల]సిందేనా? కా[బట్టి] ఈ విశ్వజనీనత కూడా నమ్మకమైన కొలబద్దకాదు.

విమర్శ ప్రమాణము

ఆలోచిస్తే ఇది కూడా ముందు విచారించిన కాలమనే ప్రమాణానికే ఆవరణమే! కాబట్టి కాలమూ కాదు. విశ్వజనీతా కాదు!

ఉదాత్తతా? అంటే......

ఇక కొందరు ఉత్తమ కావ్య లక్షణము ఉదాత్తత (Sublimity) అంటారు. మిల్టను వ్రాసిన 'పారడైజు లాస్టు' చూడండి! అందులో మనుష్య జాతికే సంబంధించిన ఉదాత్త విషయాలు చిత్రించినాడు. డాంటీ వ్రాసిన 'డివైను కామెడీ' కూడా అంతే! అట్లాగే గెటీ వ్రాసిన 'ఫాస్టు' ఆలోచించండి. రవీంద్రుని 'కింగు ఆఫ్ ది డార్కు చేంబరు'; పీటరు లింకు వ్రాసిన 'బ్లూబర్డు', ది సైటులెస్'; హాప్ట్‌మను 'ది బెల్'! హోమరు చిత్రించిన యుద్ధము కూడా సామాన్య మానవులది కాదు. దేవతాసములైన వీరులది. పెద్దలు పురాణము పంచలక్షణమని చెప్పినారు—సర్గము, ప్రతిసర్గము, వంశము, మన్వంతరములు, వంశానుచరితము! ఇట్టి ఉదాత్త విషయ ప్రతిపాదన చేసేదే ఉత్తమ కావ్యము!

అందులో బాధకాలు

ఈ గుణము కొలబద్దగా తీసుకుంటే ఉత్తమ కావ్యకోటిలో అంతా సామాన్యముగా పరిగణించే కావ్యాలు చాలా భాగము పోతవి. నా కెందుకు నాకు మాత్రాభిమాన పాత్రమైన కావ్యాలన్నీ వస్తవి. మహాభారతానికి మకుటాయమానమైన స్వర్గారోహణపర్వము ఒక్కసారి జ్ఞాపకము తెచ్చుకోండి! మానవులలో ఉత్తముడు ధర్మరాజు. అందరిలో మానవ శరీరముతో స్వర్గములో అడుగు పెట్టగలవాడు అతనొక్కడే! అతనికి బంధుజనులను చూడ బుద్ధిపుట్టగా ముందు ఉన్నత సనముమీద దుర్యోధనుణ్ణి చూపుతారు. తన సోదరులు నరకములో ఉంటారు. దేవలోకము కొంతవరకు మానవలోకానికి ఇంకా ఏమీ భేదము లేనట్టే ధర్మరాజుకు అసహ్యము కలుగుతుంది ధర్మరాజుకు కూడా మానుష భావ విశదీకరించి ఆకాశగంగలో స్నానము చేస్తేనేగాని ధర్మరాజుకు కూడా 'మానుష భావ వికారముల శోక బంధము' వదలదని, అప్పుడేకాని స్వర్గ సౌఖ్యము అనుభవించలేదని విశదీకరిస్తారు. ఈవిధముగా ఈ లోకనీతిలో కట్టుబడి మనకు ఇంతకంటే ఉదాత్తమైన నీతి బోధించినాడు వ్యాసభగవానుడు ! ఈ విధమైన ఉదాత్త విషయము చిత్రించగలిగినవారే మహాకవికోటికోకి వస్తున్నారు. అయితే ఈ ఉదాత్త ధర్మమే ఉత్తమ కావ్య లక్షణ మంటే బాగున్నట్లే ఉన్నదిగాని దీనికి గూడా ఎన్నో బాధకాలు వస్తవి.

అసలుకే మోసము

ముందు అసలిది సంసార పక్షమైన కొలమానము కాదు. ఈ కొలతబద్దగా కొలిస్తే నిలవగలిగే కావ్యాలు బహుస్వల్పము. ఇక మహాభారతాన్ని కాదంటే కవులు చాలా భాగము వ్రాయకుండా పూరుకోవలసి వస్తుంది. షేక్స్పియరు నాటకాలు చాలా భాగము పోతవి. భవభూతి మాలతీ మాధవము నిలవదు. కాళిదాసు మేఘదూతము, మాళవికాగ్నిమిత్రము, విక్రమోర్వశీయము కూడా గణనలోకి రాకపోవచ్చును. అమరుకము ఏమి కావలె! గాథా సప్తశతి?

అవ్యాప్తి

కవులూ, విమర్శకులూ ఎందరో రమణీయకవాదులు. కావ్యానికి ఉదాత్తత మాత్రమే ఉత్కృష్టత అపాదించే ఒక గుణ విశేషమే కాని నిత్య ధర్మముకాదు. ఏ శృంగారకావ్యాలు రమ్యంగామాత్రమే ఉంటవి. వాటి విషయములో ఉదాత్తతా ప్రమాణము అవ్యాప్తమై పోతుంది. కాబట్టి నాబోటి వారికి ఈ ఉదాత్త ఎంత అభిమానమైన ప్రమాణ మాత్రముకాదని ఒప్పుకోక తప్పనిస్థితి ఏర్పడుతుంది.

పోనీ, రామణీయమో?

ఇక ఉదాత్తతను బాధించిన రమ్యత కదా, విశ్వసనీయమైన ప్రమాణమవుతుంది? కావ్యము మనోజ్ఞముగా ఉండవలె! "A thing of beauty is a joy for ever" అని కీట్సు ప్రారంభించినాడు. కొందరు కళకు సౌందర్యమే ముఖ్యమన్నారు. కవులు చిత్రకారులవలెనే సౌందర్యోపాసకులు. అలంకారికులు అధునాతనులైన జగన్నాథపండితరాయలు "రమణీయార్థ ప్రతిపాదక శబ్దమే కావ్య" మన్నాడు. శ్రీ రాళ్ళపల్లి సుబ్బారావు కూడా అన్నాడు:

> "నిర్వికల్పక విజ్ఞాన నిరతు లయిన
> బ్రహ్మవాదులకును, హ్లాదరామణీయ
> వాదులైన కవులకును భేద మెంతొ
> తారతమ్య మీమాంసకు తగను నేను"

బాగానే ఉంటుంది

పెద్దలు ఎన్నోసార్లు 'కవి భారతి హ్లాదైకమయి' మనీ, 'నవ రస రుచిర' మనీ అన్నారు. గొప్ప విమర్శకు ప్రమాణముగా ఈ రమ్యత, మనోజ్ఞత అని అంగీకరించేందుకు చాలా అవకాశము కనబడుతున్నది. ఎంత చిన్న కావ్యమైనా మనోజ్ఞమైతే మన కెంతో ఇష్టము!

కాని, దానికి వ్యవస్థ లేదు

వేదే దీనికి కూడా బాధ లేకపోలేదు. కావ్యాల మనోజ్ఞతే ప్రధాన లక్షణమైతే ప్రాచీన లోకంలో ఉత్తమోత్తమ కావ్యాలుగా పరిగణింపబడే కావ్యాలే వెనుకపడతవి. ఉదాత్త కావ్యకోటిలో ఉదాత్తాతమైన కావ్యాలన్నీ మనోజ్ఞతలో చాలా వెనుక తీసిపోవచ్చును... అంతేకాదు. ఈ మనోజ్ఞతకు సరియైన వ్యవస్థచేసే వీలులేదు. మనోజ్ఞత మనిషిని బట్టి మారుతుంటుంది. కాముకునికి శృంగార ప్రకరణము మనోజ్ఞము. భక్తునికి భక్తి ప్రశంసేకాని శృంగార ప్రశంస అసహ్యము. ప్రాకృత జనానికి పచ్చిబూతు రుచిగా ఉంటుంది. పాపము! వరూథిని ప్రవరాఖ్యుని పనికి రాలేదు. ఆ శ్రోత్రియబ్రాహ్మణునికి అరణులు, అగ్నులు ప్రియములైనట్లు అన్యముల్ కావు.

కాబట్టి ఈ రమ్యత కూడా అవ్యవస్థితమై పోతుంది.

భావనాబలమూ కాదు

పోనీ, కొందరు కవికి భావనాబలము (Imagination) ఉండవలెనని. భావనా అంటే ఇదమిత్థమని మనము స్పష్టముగా తెలుసుకునే వస్తువు కాదు.

కావ్యాలాపాలు

మరి కొందరు మనిషిని కావ్యాలు కదిలిస్తవి, ఉద్రేకము కలిగిస్తవి. మద్యాదుల వల్ల కలిగే ఉత్సాహమూ, ఆవేశమూ వంటిదే కావ్యపఠనము ఫలితమని వీరి ఉద్దేశము. తన పాఠకులచేత వీరాంగము వేయించడమే కవి లక్ష్యము. పెద్దమనుషులైనవారు కవిత్వము జోలికి పోరు. అటువంటి కావ్యాలను ఉద్దేశించే 'కావ్యాలాపములు వర్జించవలె'నని పలికి ఉంటారు.

ఉపజ్ఞలో ఓగు

అదిగాక, కవికి ఉండవలసినది ఉపజ్ఞ (Originality) అంటారు. అయితే కాళిదాసంతటివాడు తనకు ఉపజ్ఞ లేదని

> "మణౌ వజ్రసముత్కీర్ణే సూత్రస్యేవాస్తి మే గతిః"

అని ఒప్పుకొన్నాడు. ఉపజ్ఞ విమర్శకు ప్రమాణమైతే రఘువంశము కావ్యము కాదని తోసివేసే అవస్థ పడుతుంది. అటువంటి కావ్య విమర్శకు పునరాలోచన చేయవలసి వస్తుంది.

వైచిత్రిలోని విపరీతాలు

మరికొందరు కవికి కావలసినది 'వైచిత్రి' అంటున్నారు. నిజమే. ఉన్నది ఉన్నట్లు లేనివాళ్ళు అది ఉన్న వాళ్ళను అనుకరించబోయి చూపే ఉపజ్ఞా వైచిత్రి అని స్పష్టమవుతుంది. కావ్య రచన ధన సంపాదనకూ, కీర్తి సంపాదనకూ ఉపయోగించే వ్యాపారము మారిన తర్వాత లోకవంచనకు చిల్లర కవులు చేసే గారడీ వంటిది. 'నీ పేరే నీ తల్లకిందులుచేసి చదువుకగా వైచిత్రిగల కావ్యముగా చేయవలె' అప్పుడు అది ఎలాగోనీ?' అవుతుంది.

'వైచిత్రి' కావ్యానికి కొలబద్దగా తీసుకుంటే ఏమవుతుందో అది 'వివరింపవలసి ఉన్నది.

దేని కదే

ఇక కొందరు "ఏ కావ్యానికి ఆ కావ్యమేగాని కావ్యాలకన్నింటికీ సామాన్య ప్రమాణము లేదు. ఏ కావ్యానికి ఆ కావ్యమే ప్రమాణము; అంటే కావ్యము చదివి అది ఏ ప్రమాణానికి బద్ధమైనదో తెలుసుకొని విచారించవలెను" అంటారు. ఇది విమర్శకులు ముఖ్యముగా గమనించదగిన విషయము. అయితే ఈ పద్ధతి విషయగ్రహణానికి మాత్రమే ఉపయోగపడుతుంది. కాని అది మంచిదా, చెడ్డదా, గొప్పదా, తక్కువదా—ఈవిధముగా విలువ కట్టడానికి ఉపయోగించదు. అర్థము చేసుకోకుండా విమర్శ ప్రారంభించేవారికి ఇది అన్వయిస్తుంది.

అభ్యుదయ రచయితలకు పోటీ

"ఇకముందు లోకంలో రాబోతున్నది కమ్యూనిజము. దానికి అనుకూలమైనవే మంచి కావ్యాలు. ఇతరమంతా తుచ్ఛమైనవి" అంటారు ప్రోగ్రెసివు రైటర్లు పేరుపెట్టుకొని కొందరు. వారు చెప్పేదంతా కావ్య వస్తువుకు సంబంధించినదేగాని స్వరూపానికి సంబంధ మేమాత్రమూ లేనిది. ముందు ఎట్లా ఉన్నా అది ఇంతవరకూ లోకములో గొప్ప కావ్యాలనుకునేవి తోసివేయవలసి వస్తుంది. ఎవరెవరు ఎన్నటికీ అందుకు ఒప్పుకోరు. వీరిలో పోటీగా చాలా రకాల తమకు ఇష్టమైన ప్రచారానికి ఉపయోగించేదే కావ్యమని పోటీకి వస్తారు.

సున్నకుసున్న, హళ్లికిహళ్లి

ఇంతవరకు పాశ్చాత్య వాసనవల్ల మనవాళ్లు వాడుకలోకి తెచ్చిన ప్రమాణములు పరీక్షించి చూచినాము. అవి అన్నీ కూడా కేవలము పాశ్చాత్యాలవే కావని నిరూపించినాము. అయితే పై వాటిని పరీక్షించడం వల్లనే తృప్తిగా నెంచలేము.

పూర్వాచార్యు లేమంటారు?

మన పూర్వులు ఎంతటి సమర్థులు కాకపోయినా తత్త్వ వివేచనములోనూ నిపుణులు కాబట్టి వారు దీనికి ప్రమాణ మేమైనా నిర్ణయించినారేమో పరిశీలిద్దాం.

రసవంతము

భరతముని నుండి బహుపండితాదరము పొందిన మతము రసమే. పెద్దలు ఏమన్నారు:

"కావ్యస్య శబ్దార్థౌ శరీరమ్; రసాదిశ్చాత్మా; గుణాః శౌర్యాదివత్; దోషాః కాణత్వాది వత్; రీతయో అవయవ సంస్థాన విశేషవత్; అలంకారాః కటక కుండలాదివత్"

ఈ సమష్టి వాక్యములో అలంకారిక మతాలు చాలా భాగము సమన్వయించబడి ఔచిత్యవాద మొక్కటే, ధ్వనిమత మొక్కటీ మిగిలిపోయినవి. సూక్ష్మముగా పరిశీలిస్తే ధ్వనిమతానికీ, రసవాదానికీ ఎక్కువ భేదములేదు. ఔచిత్యము కూడా రసవాదములోనిదే.

కావ్యాత్మ స్వరూపము

ఇక ఈ రసవాదములోగాని, ధ్వనివాదములోగాని కావ్యాత్మ స్వరూప మేమిటి? కొందరన్నారు:

"ధ్వనిః, స తత్త్వం గిరా మగోచరం సహృదయ సంవేద్య మేవ."

మరికొందరు దాన్ని అన్నారుట:

"ప్రతీయమానం పున రన్య దేవ వస్త్వస్తి వాణీషు మహాకవీనామ్,
యత్తత్ ప్రసిద్ధావయవాతిరిక్తం విభాతి లావణ్య మివాంగనాసు."

అట్లాగే రసము కూడా—

"లోకోత్తర చమత్కారః ప్రాణః కైశ్చి త్ప్రమాతృభిః,
స్వాకారవ దభిన్నత్వే నాయ మాస్వాద్యతే రసః."

అలాగే—

"పుణ్యవంతః ప్రమిణ్వంతి యోగివ ద్రససంతతిమ్"

ఈ విధముగా మన పూర్వులు కూడా వివరణాలలో ఎట్లా ఉన్నా రసస్వరూపము చెప్పేటప్పుడు సహృదయైక వేద్యమే ననీ, అనిర్వాచ్యమనీ, బ్రహ్మానందసహోదరమైన అనుభవము కలిగిస్తుందనీ ఇత్యాదికముగా చెప్పవలసి వచ్చినది.

ఎవడు సహృదయుడు?

అయితే ఎవడు సహృదయుడు?

శ్రీ మమ్మట అలంకారికుడు కావ్యానికి హేతువుగా మూడు సామగ్రులు ఉదహరించినాడు:

"శక్తి ర్నిపుణతా లోక శాస్త్ర కావ్యా ద్యవేక్షణాత్,
కావ్యజ్ఞ శిక్షయా భ్యాస ఇతి హేతు స్తదుద్భవే."

అందులో 'శక్తి'ని వివరిస్తూ—

"శక్తిః కవిత్వ బీజరూపః సంస్కార విశేషః, యాం న వినా కావ్యం న ప్రసరేత్, ప్రసృతం వా ఉపహసనీయం స్యాత్." అన్నాడు.

నిపుణతను వివరిస్తూ లోకజ్ఞానమూ, ఛందో వ్యాకరణాది శాస్త్రములూ, గజ తురగ ఖడ్గాది లక్షణ గ్రంథములూ, మహాకవుల కావ్యములూ, ఇతిహాసాదులూ—వీటి విమర్శవల్ల వచ్చే వ్యుత్పత్తిగా నిరూపించినాడు.

అభ్యాసము వివరిస్తూ—

"కావ్యం కర్తుం విచారయితుం చ యే జానంతి. తదుపదేశేన కరణే యోజనే చ పౌనః పున్యేన ప్రవృత్తిః" అన్నాడు.

ఆపైన "ఈ మూడూ వేరేవేరే కారణాలు కావు. కారణమే. అంటే అన్నీ ఉన్నప్పుడే సాధ్యమ"ని ఉపదేశించినాడు.

కావ్య విమర్శకునికి కూడా తప్పనిసరిగా ఇవన్నీ కావలసిన గుణాలుగా కనబడుతున్నవి. అటువంటి సామగ్రి ఉన్నవాడే సహృదయుడు. వజ్ర పరీక్ష ఎంత కష్టసాధ్యమైనదో అంతకంటే సహస్రగుణము కావ్యపరీక్ష కష్టసాధ్యమైనది. వజ్రపరీక్షకు ఒక వజ్ర ప్రపంచము బాగా తెలిస్తే చాలును. కాని కావ్య విమర్శకు కావలసిన సామగ్రి అపరిమితమైనది.

మనవి

విమర్శ ప్రమాణాలు సర్వవ్యాధినివారిణులని చెప్పే చట్కా మందులవలె సులభ సాధ్యమైనది కాదు. విమర్శ చేసేందుకు సమగ్రమైన సామగ్రి మన విమర్శకులలో ఎందరికి ఉన్నదో పరిశీలించుకోవలసినదని మనవి చేస్తున్నాను.

ఉత్తమ కళావైదగ్ధ్యంగల వస్త్రాలు

వివిధ హంగుల్లో వివిధ రంగుల్లో
ఉత్తమ కళావైదగ్ధ్యంగల వస్త్రాలు
కనులకు పండుగ ముట్టుకుంటే మాసిపోతాయేమో
ప్రపంచమంతా ప్రశంసించిన వస్త్రాలు

— మందసౌర శాసనము 473 క్రీ.శ.

భారతదేశంలో వస్త్రాలని నేయడమంటే ఉత్తమ కళావైదగ్ధ్యంచే ఉద్దీపనపొంది అందాన్ని నేయడమనే మాట. ప్రపంచంలో మరెక్కడా చేనేత ఇట్లా ఒక సృజనాత్మక కళగా, ఇంత విస్తృత రంగంలో ప్రయోగించబడలేదు.

ఈ సుసంపన్నమయిన సంప్రదాయము, డెబ్బది లక్షల నేత పనివారి రక్తంలో జీర్ణించిన సంప్రదాయం, ఆధునిక వస్త్రాలంకరణకి అనుగుణమయిన ఆధునిక నమూనాలు, పద్ధతులు స్వీకరించి మరింత సంపన్నమయింది. ఈనాడు భారతదేశపు చేనేత వస్త్రాలు ఇదివరకెన్నడూ లేనంత అందంగా వున్నాయి. మరింత చక్కని నమూనాలలో, రంగులలో, రకాలలో లభిస్తున్నవి వీనికి కొత్త ప్రయోజనాలేర్పడి ప్రపంచమంతటా వాణిజ్య రంగంలో ప్రవేశం పొందినవి. విరివిగా కోరబడుతున్నవి. గత సంవత్సరము చేనేత వస్త్రాల ఎగుమతి 14 కోట్ల రూపాయల విదేశీ మారక ధనాన్ని ఆర్జించింది.

అఖిల భారత చేనేత బోర్డు

DA-66/221

తెలుగులో సొగసులు

శ్రీ శతావధాని చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి

[1944 తారణ సంవత్సరాది సంచికనుండి]

తెలుగుభాషలో వుండే సొగసు వివరిం
తెలిసిన మావిసికి శక్యం కాదు. మరికొన్ని భాష
అంతకంటె కొంచెం హెచ్చే సంస్కృతం
దీన్ని గూర్చి వ్రాయవలసిందని మా శంభు
తప్పింది కాదు.

యెవరి భాష వారికి సొగసుగా ఉన్నట్టు
సంవత్సరాలకు పూర్వం అరవవాడనే. (మా
దేశంలోనే మా శాఖ బ్రాహ్మణులు నిల్చిపో
యింతో (యింట్లోనేనా) అరవం మాట్లాడు
ఆ జోలి లేని తెలగాణ్యంతో పూర్తిగా యేకీ
నాను. మా ముత్తాత వరసకవిగారు మేలుకో
పిళ్ల కుటుంబం వలస వచ్చినట్లు వ్రాసి
'చెల్వపిళ్ల'గా మారి తుదకు 'చెళ్లపిళ్ల'

''మ. ప్రవరుల్ గొందఱు మేలుకో
ల్వపిళ్లరాయండు
ర్య విశేషంబుల వృద్ధి బొంది
ల్వపిళ్లనా రంచు

తే. గీ. ఆది మొదలుగాగ సకల జ
వినుతిదగెఁ జెళ్లపిళ్ల వారను

శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు కన్నడీయుడై
యెన్ని తరాలనాడో అరవవాడనైనా తెనుగు
అట్టిదికాదు. మొదట నాకు తెలుగంటే కొ
నన్నెవరేనా అంటే అది నన్ను తిట్టినట్టుగ భ
యేండ్లు బందరు హిందూ హైస్కూల్లో
కోనే లేదు. అవధానాలలో (యెవరేనా కోరి
మేం తెలుగు చెప్పేవాళ్లం కాము. సర్వాత్మ
మందే అభిమానం. దాని క్కారణం మే
సంస్కృతం కావడమే. యిప్పుడేనా కేవలం
యందు మాకు—కాదు, నాకు—కొంత నిస్
నాను ''తెలుగు కూడా గౌరవించతగ్గదే''
తెలుగుకాదు.

తే. గీ. ''తెలుగు తెలుగని యద్దాన
సంస్కృతమ్మనకన్నఁ గష్ట
ఒక్కదానఁ బరిశ్రమ మున్న
దాని; కిద్దానికో! రెంటఁ

శ్రీనాథాదులవలె సంస్కృత పాండిత్య
పించుటే మా తాత్పర్యం. సంస్కృతంలో
...శ్రీనాధునితో ఎవరేనా పోల్చినా, వారే పో

క. ''కేవల సంస్కృత మర్యా
దావిదులును గేవలాంధ్ర త
కేవార ఉభయభాషా
కోవిదు లవ్వారు దీని గురు

ఈవిధంగా కొన్నాళ్లకు అభిప్రాయ
...లో సంస్కృతంకంటే కూడా సొగసెకు
...స్వీకరణం వాటికి ఆ యీ
కింది పద్యము తెల్పును:

''కావ్యముగాని నాటకముగాని
...వ్యముగా వెనంగదు పు
...వ్యతగాంచి యొప్పెనగి

ఈ తాత్పర్య మేమంటే? భారతా

...లసివస్తే ఒక్క తెలు మాత్రమే
కూడా రావలెను. నాకు ...గుతోపాటో,
ప్రవేశం వుంది. యింకా ... రాదు. నన్ను
సాదుగారు కోరిరి. అంది ... వ్రాయడం

తోఁచడం సహజం. నే ...కొన్ని వందల
తోటరవశాఖ) కాని ...టీవల తెలుగు
...రు. పేరూరి ద్రావిళ్లు యింకా అంతో
...డం ఉందిగాని మా శాఖ ...సు శేశమున్నా
...వించడంచేత నేను తెలు ...వాడనే అయి
...నుంచి (తిరునారాయణపు...) మా చెళ్ల
...న్నారు. చెల్వము + పిళ్ల ...సిన సమాసం
...ద లోకంలో నిల్చిందన్నా

...గల చె
........స
...ంలెం జె
.
...సమతిని
...రూఖ్య'' (వేంకటేశ ...విలాసము)

...గాడా తెనుగునే ప్రేమి ...ప్పుడు నేను
అభిమానించవచ్చును. ...నాలభిమానం
...త ఈసడింపుగా ఉండేది. ...తెలుగుకవి అని
...ంచేవాణ్ణి. తెలుగు ప... ...డుగా 13
...న్నానుగాని ఆపేరు నే... ...డా వ్రాసి
చెప్పక తప్పదు గదా!) ...ప్ప యితరత్ర
మాకు (తి. వెం. కవు...) సంస్కృత
...ు గురుకులవాసంచేసి ...పుకొన్న విద్య
...గు మాత్రమే తెలిసి ...స్యం చెప్పేవారి
...రమే. ఇటీవల కొన్ని ...డ్ల క్రిందట
...అభిప్రాయం గలిగింది ...అది కేవల

...గుటె కాని
...న్న హెచ్చు
...లు
...ంవలయు.'' (...జగృహీత)
...ో మిళితమైన తెలుగు ...వారు గౌరవ
...రితమైన సాహిత్య సౌ... ...ం లేని కవు
...కున్నా అది నాకు లజ్జ ... కలిగించును.

...సలును గా
...లు జగతిన్.'' (దేవీ భా.)
మారిందిగాని యింతవ ...తంచేత తెలు
...వ ఉందనే అభినివేశం ...గినట్లు లేదు.
యభిప్రాయం మొలక ...త్తినట్లు ఈ

కొక్కటిగాని తెల్గునన్
...ణము తెల్గొనరించినన్ ...గడున్
...స్కృతముం గని గే... ...యు......''
...ు వ్యాసకృతమైన సంస్కృతంలోకంటే

కూడా ...గించిన నన్నయాదులవే హృద్యంగా ఉంటాయని. కారణమేమంటే
తోనే తా...ర్యం తెలిసే మాతృభాషగదా తెలుగు? సంస్కృతమా? ...
అందుచే ...ర్వ సామాన్యంగా ఆనందాన్ని కలిగించదు. ''అన్య దాలోచన...
దన్నమాట తెలుగో? ''ఆపాత మధురం'' వంటిది. అనగా సంగీతంవంటి...
(ప్రతి తె...ెనున్నా కాదు. ప్రసాదగుణం కలదైతేనే) విశేషణశాలు కా...
తాత్పర్యం ...మాత్రం అక్షరజ్ఞానమున్నా చక్కని కవిత్వమైతే తెలిసిపోతుం...

''దేవసముత్తైన యనుజుల
తో విపులంతో రథాళితో వచ్చి యర
ణ్యావాసము చేసెదు ధర
ణీవల్లభ! నీవు ధర్మనిష్ఠిత బుద్ధిన్''
''అపద గడవం బెట్టగ
నోపి శుభంబైనదాని వొడఁగూర్పఁగ మా
కీ పుట్టువునకుఁ బాండు
క్ష్మాపాలుఁడు నిన్నుఁ జూపి చనియె మహాత్మా.''
''ఈలోకము యగుఁ గొందఱు
కాలోకము గొందఱకు నిహంబును బరమున్
మేలగుఁ గొందఱ కధిప!
యేలోకము లేదు నూనె యిం గొందఱకున్''

...ఈ మాదిరి పద్యాలు భారతంలో ఎన్నో ఉంటాయి. ఉన్నా
వీట్లనే ...హరించడాని క్కారణం నాకు నోటికి వచ్చి ఉండడమే. యిది
ర్యం బో...చి జన సామాన్యానికి ఆనందాన్ని కలిగించడంచేత ''తెలుగు సం...
గని గేలి ...ము'' అని కూడా వ్రాయవలసి వచ్చింది. యింకా యిలాటి
కంఠతః ...ప్పిన వున్నాయి సుమండీ! నా యీ వెఱ్ఱి అభిమానం నాకు ...
గూడా ...గిలిస్తూ ఉంటుంది. అయినా నేను వీట్లని మెచ్చడం మాని
పోటీగా ...సిన వాటిని యీసడిస్తాను కూడా.

...ంతే కేవల సంస్కృతాభిమానులు యీ మాటకు (గేలిసేయు...
పయిగా తె...ెగు మ్లేచ్ఛ భాష అనిన్నీ, యేమో అనిన్నీ, దాన్ని మడిగట్టుక్కో
రింపనే ...దనిన్నీ వివదిస్తారు. అందుకు నేనున్నూ వారిలోనే కలిస్తా...
పోయిందే. ...!! తద్దినం, యజ్ఞం వగయిరాలలో సంస్కృతానికే ప్రాప...
ఆనందం ...గించే సందర్భంలో మనకు పుణ్య పాపాలతో అవశ్యకత లేదు. కని
కోసం ...ంది. తటస్థిస్తే పుణ్యం కూడా తటస్థించవచ్చు. ప్రధా...
పుణ్యమో! ...నను లక్ష్మీ ...ః ఫల మానుషంగికం.''

''...నవ నవనీత స్నిగ్ధ మాపీతదుగ్ధం'', లేదా ''వాళ్ళారేడ్వ...
వలో కం... ''వెన్నవలెన్ గరంగు వలివేలుపు'' అంటే వెంటనే తాత్పర్య
ఆనందో...హ్మాన్ని కలిగిస్తుంది. పూర్వకాలంలో నాటకాలు మన తెలుగు...
శాకుంతల ...వగయిరా కొందరు ఆ భాషలో మిక్కిలి వృద్ధమైన శైలిలో
అందులో ...శ్లోకం—''యాస్య త్యద్య శకుంత లేతి హృదయం సంస్పృ...
తయా'' ...ేది సభ్యులలో (ఈ కాలంలోకాదు. ఆ కాలంలోనే) ఎందరికి
ఆనందం ...గిస్తుందో ఆలోచించండి. ''కొందలమందే దెందము నదు...
అన్న పద్య ...లో ఒదే అర్థం త్వరలో గోచరిస్తుందంటే రసజ్ఞులు ఒప్పకపో...
డెందము, ...ందలము ఇవి మాత్రం (వ్యావహారికాలు కావుగదా) జన సామా...
గోచరిస్తా...ని అని వివదిస్తారు. అందుకే యేమాత్రమో అక్షరాస్యులుగ
అన్నాను. ...ట్టిలమ్ముకొనేవాళ్లకు కాదు. ఇప్పటికంటే ఆకాలం చాలా సం...
త్యమయం ...ఉండేది అని చెప్పేవారితో నేనూ యేకీభవించేవాణ్ణేకాని ''ఉ...
ద్యుతి వ్యా...వ ప్రక్రీడ దర్శోపల జ్వాలా జాల కరాళ'' అనే శైలిలో
కాలే చా... ఉన్నాయి. ఆ యీ నాటకాలు ప్రదర్శించేవారో లేదో? ప్ర...
ఉపాధ్యాయు...న్నా, శిష్యులున్నూ మాత్రమే ఆడియన్సుగా ఉండేవరనుకో...
అనాడు ...యా నాటక శ్లోకాల వ్యాఖ్యానాలు చూచికొని తాత్పర్యం ...
కొనివచ్చి ...ూర్పుండేవారేమో! విజయనగరం మహారాజులుంగారు ఆనంద
భూతి ఉ...ెరామచరిత్రాన్ని పండితులచేత ప్రదర్శింపచేశారని విన్నాను

ింలో తప్ప యితర ఆ ప్రదర్శనం చూ ాళ్లు ఉండరు. ఆ వ ంం పండిత
ంధయం కదా! ఇది విషయాంతరం.

తెలుగుభాష మృదువైనది, మధురమై నది అనడానికి మన యిరుగువాళ్ళం మాత్రమే కాదు. ఇతరులు (ఇప్పుడు) అంగీకరిస్తారు. ా ఇతరులు తమ సాంప్రదాయకంగా ఆలాపించినా కృతి త్యా రాయలు తెలుగే కదా? వారి త్యాగరాయలు తెలుగును అభిమానించినవాడు డు. మొదట తెలుగు (స్నిటి) వాడే అయినా కృతి రచనా కాలం నాటికి శుద్ధ అయివాడు. అలా అయినప్పటికి దీని కున్న మాధుర్యం ఇతరానికి (తెలుగుతేట, లలితం ప్రసన్నం) రాదనియే రచ యాపత్తూ తెలుగులోనే పడిపించాడు. త్యాగరాజు సంస్కృ పండితుడయివుండిన్నీ కొంచెమో తప్ప దానిలో రచించలేదు. నిన్న మొన్నటిదాకా ఇవవారు ఆ కృతులు ప్రేరుపొంది నారు. ఇటీవల "స్వస్థాన వేష భాషాభిమతా స తః" అన్న శ్లోకపాదానికి దాహరణంగా మారినట్లు వినికిడి.

తెలుగుభాష చాలావరకు సంస్కృత ప్రాకృత భాషలనుండి ట్టిన వికృతి. కొంత అజవమునుండి దిగినది. కొంత కన్న . కృష్ణదేవరాయలు క రాజు (వారి పూర్వులు తెలుగువారైతే కాకిస్వండి) గదా? ఈ దేమన్నాడో చూడ :

ఆ. వె. "తెలుగ దేలయన్న దేశంబు లుగ నేను
దెలుగు వల్లభుండ దెలుగొకం
యెల్ల నృపులు గొల్వ నెఱుగవే బాసాడి
దేశభాషలందుఁ దెలుగు లెస్స."

ఈమాట తెలుగుదేశంలో కృష్ణ రాయలు వ్రాసినాడు. ఆయనకు ఇతరం, కన్న, ఉరుదు, సంస్కృతం సహారాష్ట్రం ఇన్ని భాషలేనా వచ్చి ఉండాలి. వీట్నన్నిటిలో తెలుగే మంచి వృ ైనది యని ఆయన తాత్పర్యం. నేను మందసా సంస్థానానికి (శ్రీకాకుళంలో వుండే) వేవుడున్నట్లు నప్పుడు ఆ రాజాగారు పాండిత్యం సంస్కృతంలో ఉండిన్నీ నావల్ల వసుచరిత్ర ప్రత్యేకించి కోరి గా విన్నారు. శ్రీ జయపురం మహారాజాగారు (విక్రమదేవ ర్మ) ఓడ్రం, వంస్కృ వగయిరా లలో విద్వాంసులై యుండి తెలుగు రచనకే ప్రాధాన్యం యిచ్చి నాటక వగయిరా వ్రాసినారు. శ్రీనాథుడు "గౌడ డిండిమభట కంచు ఢక్కా" పగులు గొట్టించింది సంస్కృత భాషా పాండిత్యంవల్లగాని తెలుగు గాదు. అట్టి వుద్దండ సంస్కృత కవిసార్వభౌముడు రచించిన కావ్యములన్నీ లుగులోనేకాని మచ్చుకి నాడా ఒక్క సంస్కృతశ్లోకం ఉన్నట్టూ, విన్నట్టూ లేదు. నే కొన్ని శ్లోకాలో వున్నా అవి అయన్ని సంస్కృత భాష కవిని చేయనేరవు. పై ఆ మహాకవి యిలా అ డు. "నా కవిత్వంబు నిజము కర్ణాట భాష" అన్నాడ. (కర్ణాట-ఆటలి) చెవి పైన తెలుగున్నమాట.

అచ్చతెలుగు చెపుతామని కొందరు ప్రారంభించి కుమ్మరి క వలు కొత్తవి నిర్మించినట్లు క్రొత్త మాటలు నిర్మించి రు. స్తే తెలుగు పూర్తిగా న గాపాన్ని గోలు పోయు కోయభాషగా పరిణమిస్తుంది. లవ మైనప్పుడు తత్సమ పద చ్చేకోవ డమే నన్నయాదులకు యిష్టం. కొందరు అ తెలుగు మాత్రమేకాక ష్మ్య, నిర్వ చన అని కూడా నియమం పెట్టుకుంటారు న్నీ రస స్వరూపా మెఱ ని వారి పోక డలు. "సాధ్యోహి రసో యథాతథం కవిభిః." ప్రయత్న సిద్ధంగా వచ్చి శబ్దచిత్రం తప్ప కవిత్వంలో యితర శబ్దచిత్రం కూడా హ్యా ం కాదనియే నా అభిప్రా యం. ఇందుకు లాక్షణికులు వ్యతిరేకించరు.

ఉ. "భారత భారతీ శుభ గభస్తి చ యంబులు"
మ. "కురువృద్ధుల్ గురువృద్ధ బాంధ లనేకుల్"
మ. "మదవాతంగ తురంగ కాంచన మాణిక్య గాణిక్య"

ఈవిధంగా నన్నయ్యకు అప్రయత్నసిద్ధంగా శబ్ద చిత్రం దొర్లు ంది.

మ. "బహు రత్న ద్యుతి మేదురోద ....సౌరభ గ్రహణే. రదిర తుంది లంబు లివి పత్కాంతార సంతానముల్"

మ. "అకలం కౌశధ......ఉద్దండ ండక వేదండ వరాహ హరిపు ఖడ్గ వ్యాఘము"

నన్నయ్య తర్వాత మళ్లా పెద్దన్నగారికే లా సంస్కృత ధారలో శబ్దచిత్రం దొరకింది. నాకు నన్నయ్య చుట్టం కాదు. తన్నే నేను మిక్కిలిగా మెచ్చుకొన్నం దుకు నాకు ఒక ముసలి లెక్కన్నవల్ల చాలా సెట్టు తగిలాయి. లయితే త్రతం యేలా మానేసి? శాంతం పాపం!

నను చిత్రిలోవున్న శబ్ద చిత్రాలు ప్రయత్న పూర్వకాలుగాని జాలు కావు.

సీ. "మందయానము నేర్పు నిందింది జీవ రాజీవ రాజ న్మరాళ ి"
సీ. "లలామనాపాంగ వలనావసదనంగ ంనాభికాభంగ దోః పవ"

అయితే విషయం చాలా ముసలి వ లో కూడా కొందరి ఎంచ తగ్గది. చుట్టన కొందఱు ఆ యా కవులను యీసడి నట్లభిప్రాయపడతారు. మెం చేసేది? ఆ యా కవుల యెంతటి పండితులూ, త కష్టించినవారూ సోతే ఆలాటి (లలా) సుముకం కుదురదు. అది నిజమే. సజ్జులకు కవి తన ప్రతి తెల్పుడువేసి గాని, కష్టం తెలియగానే గాని ప్రయోజన లేదు. రచనలో రస త యున్నదో రసజ్ఞు చూతురు. పైకి డాబుగావుండి తీర విడదీస్తే "గుడ్డలు తై గోపలం బోవి తీవట్టే తుప్పుకుప పాంకము"గా పరిణమించే శబ్ద చిత్రం మృదంగాది ధ్వనివలెవుండి

అర్థాలకు యిట్టే స్ఫురింపదు. అర్థంతోనూ, తన్నిహితమంలో తప్పనిసరిగా కాదు. ఆచార్య గోపర్ధమ దేమన్నాడో చూడండి: "ఆ". అప్రధంశము వ్యాకరణ రీత్యా తప్పుటితేదే కాదు. ాదిని కూడా ఒక ఆర్థాన్నైన అప్రధంశమే. ఒక ఉదాహ

"మురారే! మురారే! మురారే! మురారే!
తవా హం తవా హం తవా హం తవా హం"

ఇదేమాదిరి నాల్గు చరణాలున్న పూర్తి చేశాడు. సంపూర్ణం చేసినప్పుడు ఒక్కొక్క పదానికి నాలుగర్థాలు చెప్పడానికి నిష్పాదించినట్టు. సందర్భం తెలిస్తేనో? యేమీ లేదు. "వస్త్రసింబ .." గింజ!" ద్రదేవుడు నాలుగు మొగాలతోనూ విష్ణుమూర్తిని స్తోత్రం... సరిపోతుం ుంసిక తెలుగు కవి నాల్గు చరణాలూ యిచ్చే ... మదహార ... త్రవహించు ఘనసార సన్నాయు కడు రహించు". తేట ... యవాలను ... న్నాడు. దీని సమన్వయానికి సారంగ శబ్దానికీ ఘనసార నిఘంటువు ... వున్న అర్థాలు చూచుకుంటే, ఏమాత్రం అక్షరజ్ఞానం ఉన్న ... నాదిరి కవిత్వాలు "రసికు నాల్గు నిఘంటు పదములు ... బదిమందికి ... తెలుపంగ" పనికి వచ్చునేకాని రుజ్ఞాం అమోదానికి ... యేమంది? "మూరక చెవిటివారి ముచ్చటదియు" అని సాహసించి ... చాలా గొ ... ంచవచ్చది. కవిత్వమన్నది ఎందుకు పుట్టిందంటే? తు ... పరులకు ... నానికి కదా! అలా తెల్పడంలో కొందఱు ఏంటుంతలో ... తెల్పుతారు. ందలో? కఠిన శైలిలో తెల్పుతారు. ఈ రెండు పక్షాలలో ... శైలినిబట్టి విచారిస్తే తేలిక శైలిలో తెల్పడమే ఆదరణీయంగా కనబ...

"రామం దశరథం విద్ధి మాం విద్ధి జనకాత్మజామ్!
అయోధ్య మటవీం విద్ధి గచ్ఛ తాత యథాసుఖమ్" (రామ...
"ధర్మ క్షేత్రే కురుక్షేత్రే సమవేతా యుయుత్సవః!
మామకాః పాండవాశ్చైవ కి మకుర్వత సంజయ!"

యే త్రతం సంస్కృత విభక్తి జ్ఞానమున్నా పై శ్లోకాలు తాత్పర్యం ... తెలుగులో ాయి యిలాటి శైలికే గౌరవం. ముక్కి పుపంబమ్ములు ... పుస్తకాలల్ ఆముక్తమాల్యద చాలా కఠినంగాంలో ఉంటుంది. దానిలో ... తేలిక ... పద్యాలు ఉండబట్టే దానికి కొంతమట్టునేనా వ్యాప్తి కలిగింది. మచ్చుచూ నాను:

తే. గీ. "సంగతియె యోయి? యిసుమంత టింగణావు
తత్త్వ నిర్ణయవాదంబు రగుగు నీకు
నోడితేనయు వర్చు మొట్టో యనంగ
లింగమును గట్టు కుడుగ మెటింగి నాడువు"

ఈ పట్టంలో మరికొన్ని పద్య రీలాటివే ఉన్నాయి. విన్నరభీతిచే వదలుచున్నా. ఇతర ఘట్టాలలో కూడా యించుమించుగా యిలాట ఉండబట్టే ఆముక్తమాల్యద పేరు శాశ్వతంగా నిల్చింది. (1) "ఆ నిష్ట పేను" (2) "స్వహా సమ్మార్జనమో, ఒలాహరణమో.....స్వహరీ! వాడును ... యితరుల్ లకుం జ్వాతబుల్" (2) "తం పెక్కట్టుల గుక్కి జారుప్రా ... టివి చాలా న్నాయి. బురు వర్ణనలు, అలంకారాలలో గ్రంథాన్ని పెంచినా ... ఉండడంచే రాయల కవిత్వానికి విద్వల్లోకంలో మంచి పేరు ఉంది.

(1) "మే కెరువున్ గుంపటి మంచ మెక్కిరి ప్రభుత్వే కాక్షి ...
(2) "మట్టి మిద్దెలవారికి మరుపటుచు వెంత బాసిన వారికి నెదురు ...

అయితే ఘ ... లంపులు పర్ణనలుమ పర్ణనలలోనివి.

యి ... నవరకు వ్రాసిన సంగతులు తెలుగుకూ, సంస్కృతానికీ ... స్తాయి. ఒం తెలుక్కే సంబంధించేవి కొని ఉన్నాయి. లాదులో ఒకటి ... ఇది సంస్కృ తంలో లేకపోలేదుగాని తెలుగులో ఎక్కువగా చూపవచ్చును ...

చ. "వలం బడియున్న జక్కవపం బురుణించుచు నప్పుడై ...
వం బిగిగుబ్బదోయి కసు పండువు సేయగ మోడ్పు దేరు ...
దుసు ఘటించి మ్రొక్కిడి పదంబిడి మెల్లన డాయుదో ...
య్యారి ఎసంతి దోయిట సుహాపన మాయన కిచ్చి యి...

గుణు కుంచిన రెండు పదాలురప్ప పై పద్యంలో సంస్కృతపదం ... చేత పద్య కంత మృదుత్వం వచ్చింది. ఆ రెండిటిలో 'ఉపాయనం' అనే ప... పదంలాగే ంటుంది. కైశికీ వృత్తికి ఉదాహరణంగా యిచ్చిన "జిలమిడన ... తీయాన్వ ందుం" లోనైన శ్లోకాల కూడా యింత మృదుత్వం వున్న ... ప్రసాదగు దానిలో రావడానికి అవకాశంలేదు. అభ్యసిస్తేగాని రాని భాషకీ ... ఉగ్గుబాలల వ్వది.

గి ం పంతులుగారి వాదానికి నేను కొంతకాలం కేవలం వ్యతిరే... కూడా సు రు పడిపం రెండు యేండ్లనుండి కొంత అనుకూలుణ్ణైనా ... క్కారణం తగినంత పాండిత్యంలేని రచయితల తమ అభిప్రాయాలు లో ... పుడు చే వాని కొక అవకాశం ఉండడం యుక్తమనిపిస్తుంది. కొన్నాళ్ళు ... ర్తల ద రచించి వ్యాకరణ యుక్తంగానే ప్రకటిస్తేనేగాని బాగుండదు...

ఆయన [illegible] ఇటువంటి పది [illegible]. [illegible] సంపాదకీయం [illegible] [illegible]కంటోనే [illegible]సినా లోకం ఆహో[illegible] వుంది. [illegible]యాంతర మేతత్.

యిక తెలుగులో మాత్రమే రాజగిన సొగసు కొద్దిగా చూపుతాను:

తే. గీ. "విమల మధుర మనోహర [illegible]
వారి బోదగన......" (వసుచరిత్ర)

యిందులోవున్న 'వారి' శబ్దము ఒక పక్షంలో సంస్కృతం. యింకొక పక్షంలో శుద్ధ తెలుగు. ఒక పక్షంలో 'వారిన్' అని యేకవచనం. వేరొక పక్షంలో 'వా[illegible]—వారలను' అని అర్థం గనక బహువచనం. ఈ శ్లేష సంస్కృతంలో వచ్చేదికాదు. ఇంకోటి చూపుతాను:

తే. గీ. "తమ్ములు పదానుజన్ములై త[illegible]లు." (వసుచరిత్ర)

దీన్ని సంస్కృతీకరించవలసివస్తే కంఠం పట్టుకుంటుంది. 'తమ్ముడు' అనే దాని బహువచనం 'తమ్ములు.' 'తమ్మి' అనే దాని బహువచనం 'తమ్ములు.' దీనికి అతి ప్రయాసమీద సంస్కృతీకరించవలసి వచ్చింది. యేమంటే—

"కనిష్ఠ సముదాయః తత్పాదకనీయాన్ కిమ్"

కనిష్ఠ శబ్దానికి 'తమ్ములు' అనే అర్థం సులువుగానే వస్తుంది. గాని 'పద్మాలు' అనే అర్థం రావడం కష్టం. క్లిష్టిమీదగాని రాదు. "—ఉదకే, నిష్ఠ స్థితిః [illegible]షాం తాని కనిష్ఠాని, పద్మానీత్యర్థః" ఈవిధంగా మార్చి యే[illegible]గో బయటబడవలసి [illegible]ంది మాకు వేంకటగిరి సంస్థానంలో. తెలుగులో ఎంతో సహజంగా 'సోదరులు, పద్మాలు' అనే ఉభయార్థాలు వచ్చి హృదయంగమంగా ఉన్నాం. ఈ గీతంలోనే చక్రవాకాలు [illegible] వకటిన్నీ (చక్ర మేల్బడి గాబోలు జఘనరమకు ప్రసవ[illegible]లు గోళ్ల నిసువులై [illegible] బోలు), ప్రసవపదం వకటిన్నీ శ్లేషించినవి ఉన్నాయి గాని అవి ముఖ్యస్య ముఖ్యార్థః (కాబట్టి—కనుక, కనుక—కాబట్టివలె) చేస్తే చిక్కు [illegible]దు. ఈ తమ్ముల శ్లేష [illegible] దివిది కాదని అనుభవజ్ఞులు గుర్తిస్తారు.

శ్లేషదాకా యెందుకు, జాతీయంగా మాట్లాడవలసివస్తే మాత్రం తెలుగులో వచ్చే సొగసు సంస్కృతంలో వస్తుందా? మచ్చు [illegible] చూపుతాను కొంచెం:

క. "వీరెవ్వరు శ్రీకృష్ణులు
[illegible]? వీరెన్నడుమను [illegible] గాపరలు కదా?
చోరత్వం బెంచుకయును
నేరరటు? ధరిత్రి నిట్టి [illegible]యుతు కంరే?" (భాగవతం)

యిక్కడ పోతన్నగారు బహువచన ప్రయోగం చేసి తెచ్చిన సొగసు సంస్కృతంలో వస్తుందా? యేమీ, యెందుకు రాదు? సంస్కృతంలో మాత్రం బహువచనం (శ్లో. ఏతే కే శ్రీకృష్ణ న హి వా) లేదా అంటే [illegible] చెప్పడం కష్టం. 'తేభ్యో మహద్భ్యో నమః'. దశరూపకంలో యేమన్నాడు? "తస్మై నమః స్వాదు పరాజ్ముఖాయ" అనలేదా? అయితే దీనికి మార్గదర్శకుడెవడు సోదరా? నన్నయ్య. అతడు వీర రసంలో మిళితమైన హాస్యరసంలో—

క. "వీరెవ్వరయ్యా? ద్రుపదమ
[illegible]రాజాలె యిట్లు కృపణులై [illegible]
[illegible] వంసెనె? [illegible]పుడు మ
హారాజ్య మదాంధకార [illegible] " (భారతం)

[illegible] మెత్తెపొడుపుగా, జాతీయంగా చిత్రించాడు. పోతన్నగారు వ్యాకరణ మిళితమైన [illegible]విధమైన కోపరసంలో వినియోగించారు. నన్నయ్య వాల్మీకంలో [illegible] చేశాడు [illegible] స్థిత కోపాన్ని. పోతన్న యీ [illegible] గుంభితంగానే నడిపించాడు. యేకో [illegible] రచన సాగుతుంది. ఈ నీహార [illegible]కు తీరిక ఉంటుందా? మహా ప్రవాహంలో గ్రంథకర్తం కెక్కడ తీరుతుంది?

[illegible] ఉదాహరించిన "రామం దశరథం [illegible]ద్ధి" అ యీ శ్లోకానికి వ్యాఖ్యాతలు [illegible] అర్థాలు వ్రాశారు. అవి గ్రంథకర్తకు—వాల్మీకికి అభిప్రేతములని యేకవి [illegible]? ఏవిధమైన శ్లేష లేకుండానే తెలుగులో వచ్చే సొగసులు [illegible]పడం [illegible] వస్తుతం. "వచ్చినవాడు ఫల్గునుడవశ్యవ గెల్తు మనంగరాదు" ఈ పద్యం సంస్కృతీకరణం చేసేయెడల యీ 'పోర్సు' వస్తుందా? "ఫల్గునో ద్య సమాయాతః" [illegible] "[illegible] సమాయాతః" అని గాని మంచిస్తే అర్థం మటుకు వస్తుంది [illegible] సొగసు రాదు.

[illegible] యీ [illegible]బట్టి పరిశీలిస్తే తెలుగు భాష మృదుత్వానికే కాదు మరి [illegible] మాతృభాషగావుండే సంస్కృతాన్ని అతిక్రమిస్తుందేమో అని [illegible]. ఆ యీ కారణాన్నిబట్టే కాకపోతే వ[illegible]కి వ్యాసులకంటే యే [illegible]యం [illegible] 'జపహోమతత్పరుడు' [illegible] యుభట్టేమి, తత్తుల్యుడే, అధి[illegible] [illegible] శ్రీనాథభట్టేమి సంస్కృత విద్వాంసులు "ఆంధ్ర భాషామయ కావ్య [illegible]" అని యీసడించే తెలుగులో, లేదా తెలుగులోనే గ్రంథాలు [illegible]? నాకు కొంతకాలం గతించవ[illegible] కలిగిన "సంస్కృత[illegible]ం గని [illegible] [illegible] పుట్టుము [illegible]నే కలిగి ఉందాలి. [illegible] ప్రభృత [illegible] తెలుగులో [illegible] సంస్కృతంలోనే [illegible]దనస్యండి, రసానికీ, [illegible] బుద్ధికీ [illegible] ప్రవర్తనకు కూడా [illegible] కర్మకలాపం ఉండి[illegible]వి లేక [illegible] సమావేశం [illegible] [illegible]ష్యం. భవరు—అగు[illegible].. కాలి [illegible] సంసారం ధర్మ[illegible] విరుద్ధం. పరాశరుని [illegible]గారం

కూడ డిటో. [illegible] [illegible] ధర్మ[illegible] [illegible] వారిని నేనెఱుగను. వారికి నమస్కారం. స్వరూప [illegible]. "[illegible] యథాతథం. కవి [illegible]కపోతే మానిందితాని [illegible] [illegible] సున్నా మిట్టమధ్యాహ్నమే. ఆ శాస్త్రంలోని [illegible], దీనికి దీనికి. [illegible] సమగ్రమైన వ్యాకరణం వుంది. తెలుక్కు లేదు. దీనికి నానా [illegible] చేరుతూవుంది [illegible]. కలగూరగంపలా ఉండే ఈ భాష; అయినా [illegible] హెచ్చు. అందుచేత [illegible] కూడా కడిగే [illegible]దేవదురులు [illegible] [illegible]ంచారు. అంతకు పూర్వులే అని తోస్తుంది శైవకవులు రచన—పాల్కురికి [illegible]నాథుని ద్విపదలో [illegible]డే భాష చాలా బాగుంటుంది—సంస్కృతంలో చాలా [illegible] వున్నా అనుష్టుప్ శ్లోకాలతోటే మాటికి తొంభై పాళ్లు పురాణాలు [illegible] వాయి. ఆ శ్లోకానికి దీటయినది తెలుగులో ద్విపద ఒక్కటే కనబడుతుంది. [illegible] సోమనాథుని రచన [illegible] ద్విపదలోనే. నన్నయమాత్రం ద్విపద [illegible] రంగనాథాదులు ద్విపదకు ప్రాధాన్యం యిచ్చారు. శ్రీనాథుడు [illegible].

కొన్ని సొగసులు సంస్కృతంలోని తెలుగులో తీసుకురావడానికి [illegible]. మచ్చు చూపుతాను హర్షుడు బాణమహాకవిని విజాలపురుషుడని [illegible] చేత 'భుజంగ' అని గర్వగర్భితంగా, అనాదరంగా సంబోధించాడు. దానిమీద [illegible] "కా మే భుజంగతా" అని యెదురుకొని ప్రశ్నించాడు. ఇక్కడ "[illegible]—మే—భుజంగతా" అని ఒక [illegible]. కామే భుజంగతా" అని ఒక విఱుపు. అర్థాన్ని మీరే చూసుకోవచ్చునే. ఈ విఱుపు తెలుగులో తీసుకురావడం యెంతటి మహాకవికిన్నీ [illegible]. యీలాటి వింకా సంస్కృతంలో "చేతో నలం కామయతే", "అసంగతం [illegible] "అలంఘనం" మొదలైనవి శరపరంపరగా ఉన్నాయి. ఇవి తెలుగులో రమ్మంటే [illegible] వీట్లనే జతుకాష్ఠ [illegible] అంటారు. "ముంచ మానం దినం ప్రాప్తం నేహ నంది [illegible] తికే" ఈ వక్రోక్తిగాని, "కేదార పోషణరతాః కేదార పోషణరతాః" ప్రశ్నోత్తర[illegible] రెండూ వకటిగానే ఉండే యీమాదిరి శ్లోకాలుగాని ఆంధ్రీకరించడం ఘటించదనుకనే యీలా [illegible]వలసి వచ్చింది:

మ. "[illegible]కావ్యక్రియ నొప్పు సంస్కృతపు శ్లేషల్ తెల్గులో మార్చ
[illegible]న్ శక్యమటంచుం దోఁచ, దిఁక, మా మాటట్టులుండం[illegible]
[illegible]లై పేరును గాంచినట్టి యల శ్రీనాథాదు లిప్పట్టున
[illegible] లర్పించిరి నిక్క మియ్యది ప్రమాణంబుల్ తదుద్గ్రంథము[illegible]
(మా 'శ్రీనివాస విలాస

ఒక భాషలో వుండే సొగసులుగాని, శ్లేషలుగాని మరొక భాషలో రావాలంటే సుఖసుఖాల రావని అందఱూ యెఱిగిందే. దాన్ని బట్టే విశిష్టత్వం చెప్పవలసి ఉంది.

చ. "తెలుగున గొన్ని సంగతులు తియ్యనవై యలరారు సంస్కృత[illegible]
[illegible] మఱికొన్ని సంగతులు ముద్దులు మూటలు గట్టుఁజాలు స[illegible]
[illegible] మఱియందునున్ సొబగుతోఁ దులఁదూఁగును గొన్ని సంగ[illegible]
[illegible]వి చెప్పనేల? యిది పండితవేద్యము గాకయుండునే?"
(మా 'శ్రీనివాస విలాస

పై పద్య తాత్పర్యాన్నిబట్టి యే భాషలో అంద చందాలు ఆ భాషవే అని [illegible] పరివర్తన చేయడంలో అవి రావడం దుశ్శ్యా దుశ్శ్యమనిన్నీ చదువరులు తెలిసికోగల[illegible]

ఇంకొక విషయం. ద్వ్యర్థి కావ్య రచనకు తెలుగులో కొంత సులువు కనపడుతు[illegible] "సీతను [illegible]వే విడు[illegible]గ మేలగున్"—ఇది 'లంకా విజయం' (రావణ దమ్మీయం) లో ఒక పక్షంలో "[illegible] తనువే" అనిన్నీ, ఇంకొక పక్షంలో "సీతను— వే—విడువ[illegible]" అనిన్నీ విఱుగుతుంది. ఇది సంస్కృతంలో రమ్మంటే వస్తుందా? రాదు. వసుచరిత్ర[illegible]

క. ......ఆడుగాడుచు లే
[illegible]రికి వలదన నా
[illegible]రికి నేల యొసఁగెఁ బద్మజాఁడు."

"ఏ పగవా[illegible]కి—ఏ శత్రువులకు, ఆ పగవారికి" అని సామాన్యంగా [illegible] అర్థం. అంతరార్థమా? "ఆవగ (నది) వారికి (ఉదకమునకు)" అని. గిరికాదేవి [illegible] మరినది కూతురు గదా?

యీలాటి సొగసులు చాలా ఉన్నాయిగాని, ఆ యీ స్థలాలలో విస్తరించి [illegible] గాని చదువరులకు చాలామందికి అవగతంకాదు.

తే. గీ. "[illegible]ందు వేట రారె? యితరు లేమనసుతో
[illegible] సంగ సుఖము తప్పు ద్రోచి తకటు!......" ([illegible])

ఈ పద్యం రామాయణార్థం చెప్పేటప్పుడు "ఏమనన్—సుతోదర (ఉదార) సంగసుఖ[illegible]" అనిన్నీ, భారతార్థంలో "ఏ మనసుతోన్—దార [illegible]" అనిన్నీ విఱుగుతుంది. ఈ సొగసు తెలుగు భాషకేగాని సంస్కృతానికు [illegible] సంస్కృతంలో [illegible] నైషధాన్ని శ్రీనాథుడు తెలిగించి ఎక్కువ [illegible] అరసని క్కారణం భాషే అని నే ననుకుంటాను.

సీ. "[illegible]న సంభవు వాహనమువారువంబులు
కొలముసాములు మాకుఁ గువలయాక్షి
[illegible] రేటి బంగారు జలరుహంబుల తూండ్లు
భోజనంబులు మాకుఁ బాల్ప్రబోఁడి

స్వర్గలోకముదాక వకల లోకంబులు
నాటపట్టులు మాకు స్బువదన
మధురాక్షరములైన మా మాటలు వినంగ
నమృతాంధములు యోగ్యు లనుః గాంగి

తే. గీ. భారతీదేవి ముంజేతి పలుకు చిలుక
సమదగజయాన స్త్రబహ్మచారి మాకు
వేదశాస్త్ర పురాణాది విద్యలెల్ల
దరుణి వియాన ఘంటాపథమ్ము మాకు''

ఆ యా సీసంలో అయిదారో, యేడెనిమిదో శ్లో ల తాత్పర్యం కరిగి ముం మే యిపెద్ది తయారు చేశాడు శ్రీనాథుడు. సంస్కృతంకంటే ఎంతో సొగసు వుంది. ఆ సొగసు చాలా భాగం భాష బాపతే. కొంత రచనలో కూడా ఉంటుంది.

రచనా ప్రౌఢిని యెఱుగని విమర్శకులు 'విద్యలెల్ల ఘంటాపథమ్ము' అన్నచోట తంకిస్తారు. వారికి ''వేదాః ప్రమాణం'' అన్న సాంస్కృతిక ప్రయోగ సారస్యంగా, ''నోల్లోం డ గుబ్బ పాలిండ్ల సాక్షి'' లోనైన పిల్లలమర్రి వగైరాల ప్రౌఢ ప్రయోగాల సొగసుగాని తెలియదనుకోవాలి.

యెంత రసవత్తరమైన శ్లోకమైనా తెలుగులో పెట్టే రసం తేవచ్చునని తెలుగులోనే మంచి పోకడలో వున్నదాన్ని సంస్కృతంలో పెట్టి రసం తేవడం కష్టసాధ్యం. చూడండి:

శా. ''నానా గాయన గాయనీమణుల గానం బి నాలింపమో
నానాట స్వగభేదవీటిఁ గల గంధర్వాప్సరోగ వి
ద్యానైపుణ్యము లెన్ని యేని వినమో? అ న నిండైన విం
దైనాదం బొడఁగూర్చు వే మదికి ని ట నంద సందోహమున్.''
(వసుచరిత్ర)

ఉ. ''ఎన్ని భవమ్ములం గలుగు నిక్షుశరాసన సం సుఖవ్యథా
ఖిన్నత వాడివత్తలయి లేఁత గపోలము దిచూడ్కులన్
విన్నఁ దనంబు దోఁచ గనువేఁడుటయుం గాలిఁ పోఁకిడిన్
వెన్నవలెం గఱంగు నలివేణులు గౌఁగిటఁ జే భాగ్యముల్''
(మనుచరిత్ర)

చ. ప్రకటజితేంద్రియుల్ మును పరాశర కౌ కులంతవారు స్త్రీ
లకు వశులంతకన్న మిగులన్ దృఢవ్రతులగుట చొప్పులు గాఁగ
ట్టుకొనఁగ నీతఁ డెంత శుకుడో? హ సుంతుడా? భీష్ముడో? వా
యకుడా? తలంచుకో సరసిజాయతా చన! నెమ్మనమ్మునన్''
(వైజయంతీ విలాసము)

శా. ''గంగా సంగమ మిచ్చగించునె? మదిన్ గావేరి దేవేరిగా
నంగీకార మొనర్చునే? యమునతో ఎందముం బొందునే
రంగత్తుంగతరంగ హస్తముల నా రత్నాకరేంద్రుండు నీ
యంగం బంటి సుఖించునేని గుణభద్రా తుంగభద్రా నదీ.

చ. మదభసలాళివంటి కచమా? మృదురంపు సుటి యారులా?
కదలని మించువంటి తళుకా? విరిబం ల వంటి గుబ్బలా?
మదన దరంబువంటి గళమా? ముకు బులవంటి చెక్కులా?
మదవతి జవ్వనం బమృత మాధురి యుదే యెంతవానికిన్?''
(యామినీ పూర్ణతిలక)

శా. ''ఎందు న్మర్మము లెత్తిమాటకిఁ ద గాయించుం గను ల్బొమ్మట
రించున్ జన్నవపైఁ జెఱంగు వల చించు న్వగించుం బ్రశం
సించున్ మించు మనోవికారము నటించున్ మరుల్ వెంచు
మ్మించుం బోఁడి స్వభావమో? అతని మ్మించం బ్రయత్నించునో?''
(శ్రవణానందము)

యీలాటి వెన్నో తెలుగులో వున్న పద్యాలు సంస్కృతీకరించవలసివస్తే దీనిలో వున్న అందచందాలు రావడం దుర్లభం. యెంత మహాకవికైనా సరే ఈ విషయం పుష్కలాపేక్ష. అది కవిలోపం గాదు. ఆ యా భాషలందుండే సహజ గుణమే లాటిది. దీనికి ముఖ్యకారణం విని వినడంతోటే, మాతృభాష యిదొక— తెలుగు—అంతో యింతో అర్థం తెలుస్తుంది. సంస్కృతం అలా బోధించదు.

ఏతావన్మాత్రమే కాదు. తెలుగులో శ్రవణ సుభగంగావుండే ఒత్తక్షరాలు లేవు. సంస్కృతంలో ప్రయత్నించి చెప్పాలంటే (శ్లో. కల జలదనీలం వల్లవీ రోలం) మృదుమధురంగా చెప్పవచ్చునుగాని స్వతహా తెలుగు కు ఆ వర్ణ వంకల పదాలుండవు. అచ్చ తెలుగు పదాలతోటే యావత్తు రచనా సాగించాలనే చేదస్తం పెట్టుకుంటే ఆ రచన దుష్పరంగానూ, కటువుగానూ ఉంటుంది. ఎందుచేతనంటే ఆ రచనలో సహజ భాషకాక కొంత కృతకభాష పడుతుంది. కృతం బొత్తిగా తెలియని యూరోపి యనులు కూడా తెలుగు చదివించి ఆనందించడం యెఱుగుదును. తత్సమ పదాలు కలిపినా అవి తఱుచు తెలుగులో వాడుకొనేవిగా తెలుగుకు వున్న సౌందర్యాన్ని చెడగొట్టవు. లోఁగడ ఉదాహరించిన ''దేవసముకర యమునాజలతో'' అన్న నన్నయ్య గారి కంద పద్యంలో యే కొంచెమో తప్ప తక్కిన మూఁవంతూ తత్సమపదాలే అయినా అర్థం ఝడితిగా స్ఫురించడంచేత, అవన్నీ అచ్చ తెలుగుగానే పరిణమించినట్లయినది.

ఎ. ''సెంట మరథంబునని ధ
వంజయు ం బరికిం గొనడు కర్ణుం డిం
ద్రుం చేద్యన గెల్చెడ
నుం డె ?? యిట్టివాఁడునుం గద్యముసన్'' (భారతం)

క. ''కరుణా రతులు ధర్మ
స్వరూప తులు సదియు జనకులు చనుదెం
తురు వచ్చి నీ కి
చ్చిరేని తివాహము చేయుము నన్నున్'' (నన్నయ)

పై పద్యాలలో ఉభయభాషలు యిందుమించు సమంగానే వాడినా అర్థం త్వరలో స్ఫురించడమనే ప్రసాద గుణానికి లేశమూ లోపం కలక్కపోవడం చేత అంతా తెలుగే అనిపిస్తుంది. కవిత్వారంభదశలో మనం యెంత కష్టపడి రచిస్తే లోకంలో మనలను అంత గొప్ప వాళ్లనుగా గౌరవిస్తారనే భ్రాంతి కలుగుతుంది. కాని క్రమంగా ఆ పూహ యిది సరికాదని గోచరిస్తుంది. ఇది విషయాంతరం.

యెంత చ సాధ్యమైనా కవిత్వమనేది సులువుగా బోధించేటట్లు ఉండడమే ఆవశ్యకం. ఆ విషయం రచనలో ఈ అంశం బాగా గోచరిస్తుంది. ''అర్జునస్య ఇమే బాణా నేమే బాణా శిఖండినః'' ఈ మాదిరి శ్లోకాలు సంస్కృతం రానివాళ్లకు కూడా సులువుగా తెలుస్తాయి. ఆ సంస్కృతమంతా యిదేవిధంగా ఉండదనుకోడానికి వీలులేదు. కొందఱు కవులు వారికున్న వ్యాకరణపాండిత్యాన్నంతా వినియోగించి తాత్పర్యం దుర్బోధంగా రచించే మాట సత్యం.

శ్లో. ''ఏకైక నిపతంతి తే భుజభృతః కస్మై నిస్పృహ్ణేమహే
వీరక్ష్మే మయం పున ర్భువమతీ పౌలస్త్య మాద్రభలీ,
వాలీ ఖ్యాయమాన మేన మపి య కృతే కృతే చక్షుషీ
పశ్యా ప్రత్యేకస్వలేచ శుణము స్సద్యస్తు మత్పే వయమ్'' (మురారి)

ఈ శ్లోకంలో ఒక గోవోక్తి యిమిడ్చి చక్కని పోకడగా రచించి ఉన్నప్పటికీ రెండు మూడుచోట్ల పాషాణపాకంగా ఉండడంచేత దీన్ని కావ్య పంచక పాండిత్యం ఉన్నవాళ్లు కూడా విని ఆనందించడానికి అర్హులు కారు. చూడండి! దీన్ని తెలుగు భాషలో పెడితే యేలాటి అం చ్చేందో—

వ. ''ఒక సౌతరుండు వీరవరు లొక్కరొక్కరు తీసిపోరు భూ
మికి చురు మళ్ళ రావణుని మెచ్చున నం చనుకొందుమేని వా
లికి ఉంత జంకె లవలేశము లొక్కట డించి నన్ను లం
టకు గని వీను యింటకు నిసందగు నప్పుల మేమి చెప్పగన్.''

ఆ శ్లోకంలోని అర్థాన్నే వివరించే ఈ పద్యం శ్రోతల కానందం గలిగించినట్లు సంస్కృతం బాగా వచ్చిన పండితులకేనా ఆ శ్లోకం కలిగించలేరదు. అది భాషలోవున్న భేదం అన్యంగాదు. తెలుగుభాషలో వున్న సీసం మాదిరి శ్లోకాలు సంస్కృతంలో యు వ్నందివద్దేదంతో లేకపోలేదు గాని అవి కేవలం విశేషణ కవిత్వానికే తప్ప యితరథా ఉపయోగించవు. వాట్లను అశ్వధాటీవృత్తాలని వ్యవహరిస్తారు గాని వృత్తరత్నాకరంలో మత్తేభము అని ఉన్నట్లు జ్ఞాపకం. ''ద్వైపాయన ప్రభృతి శాపాయుధ త్రిదివసా ప'' అనే కాళిదాస శ్లోకాలవే. సీసానికీ, దీనికీ యెంతో తేడా ఉండదు ప్రతిచరణానికీ మూడేసి ప్రాసలతో రచించినప్పుడే ఈ శ్లోకం అందంగా వుంటుంది. సీసం లా అక్కడ వ అనేక విధాల ఉపయోగిస్తుంది.

సీ. ''మానసచేఁ దన వినినంతకంటెను రూప
విభవాతిశయమున వెలయుదాని'' (భారతం)

సీ. ''తతవవర్వయ ద్వీప నానా జయ
శ్రీ వధూటీ సమాశ్లిష్ట భుజుడు'' (నైషధము)

సీ. ''ఎన కప్పు నెఱి కొప్పునెపూని గౌరీశ
మాఖ్యమించ జనించినట్టి యార్య'' (వసుచరిత్ర)

సీ. ''ఎన్ని వన్నెలకందు వెన్నుదన్ని సుధాబ్ధి
బొడమిన చెలువ తోడబుట్టు మాకు'' (మనుచరిత్ర)

యీలా అనేక విధాలుగా సీసం తెలుగు భాషకు అందం తెస్తుంది. సంస్కృతంలోవున్న అశ్వధాటి ఒకటే విధంగా ఉపయోగిస్తుంది. అదేనా కాళిదాసువంటి సమర్థులకేకాని సామాన్యులకు దాన్ని స్పృశించే అధికారం లేదు.

ఇంకా ఎన్నో సంగతులు తెలుగును గుఱించి వ్రాయవలసినవి ఉన్నాయి. ''ఉడుకుల నాయకుండు నక్షత్ర సముదాయమునకు నాయకుడు; ఉడుకులకు నాయకుడు'' ''రాజీవంబయట ఏరా, జీవంబ జీవమా రా'' ఇత్యాదులు సంస్కృతంలో రావు యెఱుగనగు. ఓక్కొమ్మాత్రం చూపించాను. తుది దానిలో ''రాజీవంబె పద్మమే'' అని అర్థం. ఒక్క ఈ భాషయందు మాత్రమేకాదు. సంస్కృత భాషకంటే కూడా తెలుగు మెప్పును గడిసు దనుటకు సందేహంలేదు. ఎక్కువ మెత్తని హృదయం గలవారు తప్పు అయినా నా అభిప్రాయాన్ని ఆమోదించరు. ''వీడికి సంస్కృతమంటే యేం తెలుస్తుంది? వీడి ముఖం!'' అనేవారు కూడా ఉంటారని నే నెఱుగుదును. నాకు యేం తెలియదనిమాట సత్యమే. అయినా నే నెవరి పద్యాలు ఉదాహరించి ఆ యా చర్చ చేశానో ఆ నన్నయాదులు సంస్కృతంలో యెంత వాళ్లయి తెలుగులోకి వచ్చి రచన సాగించారో ఆలోచించుకుంటే వారికి నా తాత్పర్యం సులువుగా అవగతమవుతుంది. ముందు వచ్చిన చెవులకం కూడా వెనక వచ్చిన కొమ్ములే వాడి కలిగి ఉండడం అంతా మే-

గించే. సమస్త భాషలకూ తల్లి సంస్కృతభాష. ని గురుస్థానం. రాముడు విశ్వా మిత్రుడు గురువు. అతని విద్య రాముని యందు ంక్రమించి యెక్కువ శో ంచింది. అలాగే సంస్కృతం తెలుగులోకి వచ్చి విశిష్టత్వా ఆర్జించింది.

సంస్కృతంలోకంటే తెలుగులో కొన్ని కట్టు బాట్లు (యతిప్రాసలు) ఎక్కువగా ఉన్నమాట సత్యం. ఆ కట్టుబాట్లకు లొంగే నన్న యాదులు కవిత్వం చెప్పి చంద్ర తారార్కమైన యశస్సు సంపాదించారు. వారి ప్ర యోగాల సారస్యం యె గినవారు మాత్రం కవులలో విరళంగా ఉన్నారు. ఎటుగా వారు తెలిసీ తెలియని దిద్దుబాట్లు చేసి భవిష్యత్కవులకు తీరని అపకారాన్ని చేసి ఉన్నారు. అది అచ్చువలన కలి దోషం. ప్రెస్సు వారెవరినో సంస్కర్తలుగా పెట్టుకుంటా రు. ఆయన జీతం ఆయన రావాలి. కనక తోచినట్లల్లా ఆయన సంస్కరిస్తారు. యి టికి అచ్చు వచ్చాక అం నరుసార్ల యినా భారతం అచ్చై ఉంటుంది. చూడండీ: క ముద్రణానికీ వేరొక ముద్రణా నికీ ఎంత భేదం ఉంటుందోను. తిక్కన్నగారి ' మ్మా నమ్మక", జ్ఞకార ారయతి ప్రయోగాలు దిద్దినారు. కాని "ఏనిని" అనే ప్రయో గాన్నింకా దిద్దలేదు. 'ఏని ' తప్పన్న వారుమాత్రం బయలుదేరినారు. ఈ పైని దిద్దే ఘ కాబోలు. "హా సీ తే . భవిష్య" కవి హృదయం తెలిసికోవడం చాలా కష్టం. "కా కిట్టి పాటి యుపకారమ తక్షకుం డేక విప్రసంబోధన చేసి" అని నన్నయగారు దగ కు పాత్రనమై త్రిని తెల్పుచేసూ ప్రయోగిస్తే దాన్ని "ఏక విప్ర సంచోదన" అ దిద్ది యతి స్థానం ండా వారి చిత్తం వచ్చినట్లు సవరించారు. ఇంత స్వాతంత్ర్యం, సంస్కృతం సంస్కరించేవారికి ఉన్నట్లు లేదు. "తేనా నైహీతి వృద్ధి రసాఘు రే " అనే మొదలైన వాకా నల్ల ఈ సంగతి అవగతమవుతుంది. తెలుగు లిపిలోగాని, స ంస్కృత లిపిలోగాని అవై , అవేహి అనే రూపద్వయానికి యెంతో భేదం ఉండదు. హసించి దిద్దితే దిద్దవ ను. కాని తెలుగులో ఉన్నట్లు సంస్కృతంలో అపండితులు వ్యాఖ్యాతలు లేరు. మాతృభా కావడం చేత తెలుగులో చాలామంది ప్రవేశాన్ని సంపా దడానికి అవకాశం వుంది. గార్యజన్మ వానవల్ల కవితాధార కూడా పుట్టవచ్చును. ాటివారు యేదో రచ చేసుకొని తృప్తిపడితే చిక్కులేదు. వ్యాఖ్యానం చేయడానికి మొదలు పెడతారు. అ మొదలు పెడితే వచ్చే చిక్కు కొంచెం తెల్పుతాను:

"న మానినీ సంసహతే న్యసంగమ " (భట్టి కావ్యము)

ఆ వ్యాఖ్యాతలను "అయ్యా! 'అన్య సంగమ' అన్న సమాసానికి విగ్రహం సెల వియ్యండి" అని అడిగి చూడండి. యేవిధంగా చ ెప్తారోను. "అన్యస్య సంగమః' అని చెప్తారు. అప్పుడా శ్లోకార్థం చెడి వ్యతిరేకిస ుంది. "మానవంతురాలైన స్త్రీ (తన భర్తకు) ఇతర స్త్రీతో సంబంధంవుంటే సహిం దు." అని రావలసిన ద కి యితర పురుషునితో అని తేలుతుంది. శాస్త్రజ్ఞుడైతే వ్యాఖ్యాత "అన్యస్యా స్సంగమః అన్యసంగ మః" అని వ్యాఖ్యానిస్తాడు. శాస్త్రవాసనలేని వ్యాఖ్యాత అంతమాత్రంతో వూరుకుం టాడా! వూరుకోక "అప్పుడు 'అన్యాసంగమ' వద్దా? దీర్ఘం యేమం ంది" అని శంకిస్తాడు. ఈ చెట్టుక్రింది ప్లీడరీ పాండిత్యా చేతుల్లోబడి తెలుగు నా ాపస్మారాల పాలవుతూ వుంది. ఈ వ్యాఖ్యాతలకి భాషలో లోతుపాతులు బొత్తిగా తెలియవు. తెలియనివారు వూరుకోరు. యేదో తప్పుమా న్ని తొక్కుతారు. వాట తొక్కిన త్రోవనే మరికొందఱు (శతాంధాః కూపం ప్రవి శంతి) పోవడం. ఈ దురవస్థ లేకపోతే తెలుగులో బాగుండేది.

శ్లో. "స్వాక్షీనో రసనాంచలః పరిచితాః శబ్దాః కియంతః క్వచిత్
క్షోణీంద్రో న నియామకః పరి న శ్శాంతాః స్వతంత్రం జగత్"

"వయం మౌన వ్రతాలంబినః" అని ఈ ంధ్య వోపికలేక వ్యాసాలప కట్టిపెడితే వా శంభుప్రసాదుగారు బలవంత పెడితే ఈ గ ుగు మాటలూ వ్రాశా . వైతండి కులకు భయపడి వున్న మాట దాస్తే యేల ? "దేశభాషలందు తెలుగు లెస్స" అనే మాట సత్యం. ముమ్మాటికీ సత్యం. ఈ భ ుకు యెక్కువగా అంద కల్పించేవి లోకోక్తులు. ఆ లోకోక్తులు గ్రామ్యంలోనే చాలా ట్టుకు ఉంటాయి మచ్చు చూపుతాను.

"పాలువిఱిగితే పెరుగగునే?" (సారంగు తమ్మయ్య)

"నుయి దాటేవానికిన్ జింతయా కంతై ం గొందవైనసున్" (రా ంగం)

"రోళ్లా రోకళ్లం బాడిన కూరుము లివ్వ ంత దాచికొన్నన్" (ంగళి)

ఇవి తప్పులనేవా రున్నారు. అంతటి మహ వులకు "విఱిగితే, దాటే నికి, రోళ్ల" అనే ప్రయోగాలు గ్రామ్యాలని తెలియనే తెలి వా? (శాంతం పాపం) స్వంతవటికి తెలియ పోయారు. ఇది యీ భాష చేసుకు పాపమేమో అనుకుంట . మనకు ... మహాకవుల నెత్తిని రుద్దడం టే అపచారం యేముంట ది? "లోకో క్తి... యథా వ ్చ్ఛతి రంజనం అని అహోబలుడు వ కర్తల సమ్మ తి ... ఎంతో కాలం శ. . నిఘంటు ... కవితాన్ని ధారపోసి గణించిన అ ుభవాన్ని క్రోడీకరించి ' ిలింగ లక్షణ ... పేరుతో లక్షణ గ్రంథం నిర్మిం రు. కూచిమంచి తిమ్మ 'సర్వలక్షణ ... రచించి ప్రయోగ విశేషాలు కనపఱచి ఉన్నాడు. వి పరిశీలించ కుండా ... అప్రయోగా అనడం యెంతో అపచారంగా పడుతుంది. ... ఆంధ్ర భాష వ్యవహార మీద ఆధారపడి ఉం ంది అనడానికి ... వారు కప్పే మార్గప్రదర్శ ు. వారు 'వస్తాడు, తాడు' అనే ... ప్రయోగం చూడం . "నరునకు ... 'చుట్టము' ఏక ంం, 'యెవ్వరు' బహువచనం. దీన్ని ... "చుట్ట మెవ్వడు' అని దిద్దుతారు. ఆ ం పీడ మన ... పెట్టుకునే ఉంటుంటాం. తెంపోక ంలో ప్రాసలో "ఎవ్వ ' అని శంకు

దాసుడు ప్రయోగించి ఉన్నాడు. అది దిద్దడానికి వశంకాడు. ఆపైని యింకో ... మైన వాదానికి దిగుతారు. వారు ఎందుకో అలా ప్రయోగించి ఉంటారు. మాత్రం దాన్ననుసరించి ప్రయోగించుకోకూడదని కొందఱు. కొందఱో, మహా మాత్రం ప్రమాదం రాగూడదా? అట్టి ప్రమాదాన్నే మనం పట్టుకొని వె మొందుకంటూ దానికి దిగుతారు. ఈ చివరవారి వాదం కొంత అపాతరమణీయ కనపడుతుందిగా ఆ మహాకవులు ప్రమాదపడి ప్రయోగించినట్లు రుజువు చేయ వద్దా? తిక్కన ి మూడుచోట్ల ప్రాసస్థానంలోనున్నా, ఇతరచోట్ల శతముల దిగానున్నా వాడ దానిని ('ఏనిని' ప్రయోగం) తప్పని తను వాదమే నిల్పడానికి త్నించడాన్ని ఏ మనాలి? న్యాయమైన కట్టుబాట్లందఱూ విశ్వసింపవలసిందే. తెలియక ఏదో తప్పని తరవాత దానికోసమై పెనుగులాడడం భాషకు తీరని అపకా కలిగిస్తుంది. ప్రకవినాటికి తమకు గోచరించివున్న యతులు కొన్ని మాత్రమే ణాలు ఉదాహరించారు. "పూర్వకవుల లక్ష్యములు" పరిశీలించి యతుల అప్పకవి చాలా పెంపుచేశాడు. అట్లే ప్రాసల విషయం కూడా. అప్పకవి యిం గమయతి వ్యాకరణికులకేకాక భారతాదులకు కూడా సమ్మతమైనా యిం నిషేధించాడు. ... రివారు భారతాదులనుండి బహుప్రయోగాలు చూసి స చారు. మనకు ఉభయులూ ప్రాజ్ఞులే, మాన్యులే కనక మనం యిరువురినీ ... డంలో ఆక్షేపణ లేదు. ఆ యీ విధంగా భాషకు కొంత స్వాతంత్ర్యం కలిగించడంల చారం యేమీ ఉండదు. నన్నయాదులు అన్యదేశ్యాలు కొంచెమే వాడినారో, లేక లేనో! పెద్దన్న ... చాలా వాడినారు. దిట్టకవి శరపరంపరగా వాడి మెప్పించుకున్న "మాయిబ్బపద ... లాన నిజమాడితి హైదుజంగు సాహెబూ?" అన్నాడు. సంబోధన మాత్రానికి వీలులేదుగాక, ఎన్నో మార్పుదానికి వీలున్నవే వాడినాడు.

ఈ వె ... వాదం తెలుగు కవులనే బాధించలేదు. యింత కాకపోయినా యిం కొంతేనా సంస్కృతకవులనున్ను యేదోమాదిరిది బాధించింది. కనుకనే ... మహాకవి "స ా వ్యవహర్తవ్యం కుతో హ్యవచనీయతా, యథా స్త్రీణాం తథా సాధుత్వే దుర్జ ... జనః" అన్నాడు. అని అంతతో వూరుకున్నాడా? లేదు. "అతి ఇతి వక్తవ్యం" అని కూడా వార్తికం తగిల్చాడు.

వ్రాస్తే చాలా వ్రాయాలి. రస మెఱుగక పాడుచేసుకొనే వారిని గూర్చి ... లేదు. రసజ్ఞులైన విద్వత్కవులకు తెలుగు భాషవంటి భాష మఱియొకటి కాదు. రచ రచన ఎంత నిస్సారమైనా, స్వహస్తపాకంవలె వుంటుంది. రస మెఱిగిన కవి అలాం అనగా శుద్ధ ... ఛందస్సు గ్రామ్యంలో కూడా రసం కురిపించగలడు.

శా. 'అస్సె చూస్సి వషే వొషే చెవుడషే అష్టాగషే యేమిషే
... వారి బుఱ్ఱీసష ఆ విస్సాయి కిస్సారుషే
... విస్సం డెంతటివాడె? యేళ్లు వదిషే"

ఈ పద్యం కొలందికాలం క్రిందట కీ. శే. లైన దాసు శ్రీరామకవిగారిది. ... కనక నాకు నోటికి వచ్చింది.

"లోకుల రసనలె యాకులుగా నుండునట్టి యువివో కవితల్"

క. 'ఏరసము చెప్పఁబూనిన
... రస మాలించువారి నలరింపని యా
నీరసపుఁ గావ్య శవముల
దూరమునన పరిహరింపుదురు కావ్యజ్ఞుల్"

ఇవి ... స్వంత మాటలుకావు. కవికర్ణరసాయనంలోనివి. యెంతసేపూ పాటుపడడం ... కావశక్యం. కవిత్వ మనేది రసజ్ఞలోకానికై పుట్టింది. ... రసమంటూ ... కొంచెమేనా ఉండనిపక్షంలో కవి ఎంత తర్కం వచ్చిన ఎంత వ్యాకరణం నేర్చినవాడైనా యెన్ని వీసెల విభూతి ధరించి యెన్ని రుద్రాక్ష ధరించి రచించినవాడైనా ప్రయోజనం లేదు.

శ్లో. "ఘటః పట ఇతి స్ఫుటం పటు రటంతి నైయాయికాః
నకంతిచ హకాత్తరాం కఘఛటేతి పాతంజలాః,
వయం వకుళమంజరీ గళదరీణ మాధ్వీఝురీ
ధురీణ శుభరీతిభిః ఫణితిభిః ప్రమోదామహే."

పై శ్లోకంవల్ల తర్క వ్యాకరణాది శాస్త్రాలు ఆనందం యివ్వవి ... కవిత్వమే ఆనందం యిచ్చేదనిన్నీ తేలుతూవుంది. ఆ యీమాట ఒక్క భాషకే యించేది కాదు. చెప్పడం సంస్కృతకవి చెప్పినా అన్ని భాషలకూ మనం సమన కోవచ్చును. అందులోనున్నా—"తత్రాపిచ చతుర్థోంకః" అన్నట్లు తెలుగు ఎక్కువ సొగసులు తీసుకురావడానికి అవకాశం ఉంది. కాని కవికి భాషాజ్ఞానం ... ఉంటే చాలదు. చాలా లోకానుభవం కూడా ఉండాలి. అందులోనూ శృంగా వ్రాసి మెప్పించడం మరీ కష్టం. ఎందఱో కవులు శృంగారం వ్రాసిన్నీ మెప్ప రీకాలంలోనే కాదు, పూర్వకాలంలోనూ ఉన్నట్లు వారి వారి కృతులు సాక్ష్యమి జయదేవుని అష్టపదులు శృంగారానికి పెట్టింది పేరు. ఆ జయదేవుడు మెచ్చిన ఆచార్యగోవర్ధనుడు గోవర్ధనుఁ డేమన్నాడో చూడండీ:

"ఆస్వాదితదయితాధర సుధారసస్యైవ సూక్తయో మధురాః,
అదళితరసాల ముకులో న కోకిలః కల ముదంచయతి"
"అంతరమపి బహిరివ హి వ్యంజయితుం రస మశేషత స్సతతం,
అసతీ సత్కవిసూక్తిః కాచఘటీ చ త్రయం వేద"

వ్యాసం విస్తరిస్తూవుంది. మరొకప్పుడు చూచుకుందాం. తెలుగు ... నానావిధమ ... లందచందాలు ఉన్నవనిన్నీ, అవి అనుభవైకవేద్యాలనిన్నీ సారాంశం

స్వర్ణయుగ మహాంధ్ర సామ్రాజ్య సంస్థాపకుడై
అవతార పురుషుడని ఆరాధింపబడిన
ఆంధ్రనాయకుని అద్భుత చరిత్ర...

శ్రీ శంభూ ఫిలిమ్సు వారి

శ్రీకాకుళ ఆంధ్రమహావిష్ణు కథ

రచన:
పింగళి నాగేంద్రరావు

నిర్మాత:
డి.బి.ఎల్.నారాయణ చౌదరి

దర్శకత్వం: ఎ.కె.శేఖర్

A.K.GOPAL..

ఉషా పిలిమ్స్ Vijaya Publi

తంత్రశాస్త్రము-వామాచారము

"ఆనందపు..."

[1944 తారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

తంత్రశాస్త్రమును అవగాహనలాగ్రముగా పరిశీలించకయే దురభిప్రాయపూరితములగు సిద్ధాంతములను పెక్కుమంది ఉటంకించుచుందురు. ముఖ్యముగ, వామాచారము, పంచమకారసాధనయును నిరసింపబడినంతగా ఇతర విషయములు తృణీకరింపడలేదు. ఆయా విషయములను గురించి తంత్రశాస్త్రమును, తదభిజ్ఞులును నుడువు విషయములనే ఈ వ్యాసము అభివ్యక్త మొనర్చుచున్నది.

తంత్రశాస్త్రము ఉపాసనాశాస్త్రము. అందు అధికార భేదము ననుసరించి విభిన్న పద్ధతులతో నారాధించు క్రమము నిర్దేశింపబడినది. తాంత్రిక పరిభాషలో ఈ ఉపాసనాపద్ధతులు 'ఆచారము' లనబడును. కులార్ణవతంత్రము వేదాచారము, వైష్ణవాచారము, శైవాచారము, దక్షిణాచారము, వామాచారము, సిద్ధాంతాచారము, కౌలాచారము అను సప్తవిధాచారములను వర్ణించుచున్నది.[1]

విశ్వసారతంత్రము సంక్షేపముగ వామాచారము, దక్షిణాచారము అన్న రెండు ఆచారములనే పేర్కొనుచున్నది. మద్య మాంసాదికమగు పంచమకారములతో[2] నొనర్పబడు ఉపాసన వామాచారము. అవి లేకుండ నొనర్పబడు ఉపాసన దక్షిణాచారము.[3] ప్రస్తుత మీ రెండు ఆచారములను గురించియే ఆలోచింతము. ముందుగా ఒక మాట చెప్పియుంచుట మంచిది. అస్మద్దేశీయులగు పూర్వాచార్యులు స్వావలంబితమగు ఉపాసనలకు సంబంధించిన గూఢ విషయములను లోకమునకు దెల్పుటలో నత్యంతమగు జాగరూకతను, వహించెడువారు. ఇట్టి విషయములను గ్రహించి నల్పరతోడను సంగించుట అత్యంతము అనుచితము. అత్యంత గంభీరములు, సాధనాపేక్షితములునగు విషయములను కేవలము గ్రంథాధ్యయనమువలన గ్రహింపబడదగని విషయములను వెల్లడించిన యెడల అమర్యాదయే యగును. అనంతరీతిగను ఉపకరింపజాలవు. విషయగ్రహణా పరిమిత బుద్ధియగు వ్యక్తి విషయము నకు శ్రద్ధా విహీనుడగును. ఒకసారి అశ్రద్ధ మర్ధతవలనను, విపరీత గ్రహణను ఆవేశించిన యెడల ఇక ఎన్నడును ఆ విషయములను గురించిన యాథార్థ్యమును గ్రహింపబోడు. యావజ్జీవము అజ్ఞతనే ఆశ్రయించి, ఆ యా విషయములను గ్రహించెడ సౌకర్యములను గూడ పోగొట్టుకొనును. అనుకనే సుప్రసిద్ధ వైష్ణవాచార్యుడగు జీవగోస్వామి స్వవిరచితమగు షట్సందర్భాంతర్గతమగు భక్తిసందర్భమున "సాధనా సంబంధములును, పరమ గుహ్యములును నగు విషయములను వెల్లడింపకూడదు" అని అనుశాసించినాడు. అద్వైతాచార్యుడగు మధుసూదన సరస్వతి కూడ మహిమ్నస్తోత్ర వ్యాఖ్యయందు ప్రణవోపాసనను గురించి వివరించుచు, ఈ ఉపాసనా రహస్యమును స్వయముగనే గురునినుండి గ్రహింపవలెనని నుడివినాడు.

వామాచార దక్షిణాచారములు రెండును గూడ సాధనకు సంబంధించిన విషయములు. సాధన పథానువర్తులు కానివారికి విషయమున నెట్టి యభిజ్ఞతయును ఉండకాలము. గ్రంథములు తెల్పునది అత్యల్పము. సాధనకు సంబంధించిన నిగూఢ తత్త్వములు గ్రంథస్థ మొనర్పు ఆచారము పూర్వమునలేదు. కాని, తంత్రశాస్త్ర గ్రంథకర్తలు అందఱును సాధకు లగుటవలన కొంతమట్టుకు వామాచారమును గురించి మనము వారి రచనలనుండియే కొన్ని విషయములను గ్రహింపగల్గుచున్నారము.

2

పండితులలో పెక్కుమంది ఉపాసనను బాహ్య శ్లేష్మతత్త్వమునకు బాహ్యాను పంచమకారములతో సంబంధ ముండరాదనియే తలతురు. వీరు కులార్ణవతంత్ర ప్రతిపాదితమైన ఆధ్యాత్మికార్థమునే గ్రహింపరుదురు. ఈ అర్థము కులార్ణవ తంత్ర పంచమకారముల యొక్క బహిర్గతమైనది. అచ్చట పంచమకారమునకు బదులుగ వాసనా శబ్దము ప్రయోగింపబడినది. వాసనా శబ్దవదర్శన శాస్త్రమున సంస్కారము, సూక్ష్మస్వరూపము' అను నర్థముల వాడబడుచున్నది. పంచమకారముల ఆధ్యాత్మిక స్వరూపమే ఈ పంచమకారముల సూక్ష్మరూపమ పర్యవసానము.

మూలాధారమున కుండలినీశక్తి వెలయుచున్నది.[4] ఈ కుండలినీ శక్తిని సాధన వలన జాగరిత మొనర్చి, బ్రహ్మరంధ్రమున సహస్రదళ పద్మమునందున్న పరమాత్మతో సంయోజిత మొనర్చి, చిన్మయుడగు పరమశివుని తో కుండలినీ శక్తికి సమరసత్వమును, అనగా అత్యంతికమగు సమ్మేళనమును గూర్చవలెను. అప్పు డొకానొక సుఖానుభవము లభించును. ఆ స్థితియందు సహస్రదళ పద్మనిఃసృతమగు సుధాపానమున సాధకుడు మత్తుడగును. ఈ సుధయే మద్యము. ఇది ప్రథమ మకారము.

జ్ఞానఖడ్గమున పాప పుణ్య రూపమగు పశువును బలియొనర్చి, పరమాత్మయందు చిత్తమును లయ మొనర్పనగును. ఇట్లొనర్పగలిగినవాడే పలలాశి—మాంసభోజి. ఇది ద్వితీయ మకారమగు మాంసము.

మనస్సును, సమస్తేంద్రియములను విషయవర్గమునుండి మరల్చి, ఆత్మయందు లీనత్వము నందరాదు. ఇట్లొనర్పగలిగినవాడు మత్స్యాశి. ఇది తృతీయ మకారము.

కులకుండలినీశక్తిని ప్రబోధించి, ఆ శక్తిని సేవింపగలిగినవాడే శక్తిసేవకుడు. ఇది చతుర్థ మకారము.

ప్రబుద్ధమైన కుండలినీ శక్తిని పరమాత్మతో సమ్మిళిత మొనర్చి ఆనందానుభవ మందగలవాడు మైథునసేవి. ఇది పంచమమకారము.

గురుముఖమునుండి—గ్రంథముఖమున కాదు—ఏవంవిధములగు పంచమకారముల 'వాసన' గ్రహించి,పంచమకారములను సేవించినయెడల ముక్తి లభించును. మూలాధారమునుండి బ్రహ్మరంధ్రము వఱకును వ్యాపించియుండిన సుషుమ్నానాడియందు 'లింగత్రయము' నెఱిగి, షట్చక్రభేదన మొనర్పగలిగినవాడే పంచమకారములను సమర్థుడగును.[5] గురునినుండియు, కులశాస్త్రములనుండియు ఈ తత్త్వము చక్కగా గ్రహించిన యనంతరమే పంచమకారములను సాధింపవలెనని నియమము. అట్లొనర్చిన భవ్యత్వమే సిద్ధించును[6].

---

1. "సర్వేభ్య శ్చోత్తమా వేదా వేదేభ్యో వైష్ణవం పరమ్,
వైష్ణవా దుత్తమం శైవం శైవా ద్దక్షిణ ముత్తమమ్.
దక్షిణా దుత్తమం వామం వామాత్సిద్ధాంత ముత్తమమ్,
సిద్ధాంతా దుత్తమం కౌలం కౌలాత్పరతరం నహి."
—కులార్ణవతంత్రమ్, 2.

2. "మద్యం మాంసంచ మత్స్యంచ ముద్రా మైథున మేవచ,
మకార పంచకం దేవి! దేవతా ప్రీతికారకమ్"
—కులార్ణవతంత్రమ్, 2.

3. "ఆచారో ద్వివిధో దేవి! వామదక్షిణ భేదతః,
పంచముద్రాది సంయుక్తో వామాచారః ప్రకీర్తితః.
పంచముద్రాది రహితో దక్షిణాచార సంజ్ఞకః."
—విశ్వసారతంత్రమ్.

4. "దేహస్య మధ్యమో భాగో మూలాధార ఇతీర్యతే,
గుదస్య ద్వ్యంగులా దూర్ధ్వం మేఢ్రాత్తు ద్వ్యంగులా దధః.
త్రికోణో హ్యధోముఖాగ్రశ్చ కన్యకాయోని సన్నిభః,
యత్ర కుండలినీనామ పరాశక్తిః ప్రతిష్ఠితా."
—మానసోల్లాస తంత్రమ్, 4—12—13.

5. "లింగత్రయ విశేషజ్ఞః షడాధార విభేదకః"
—కులార్ణవతంత్రమ్, 5

6. "శ్రీగురోః కులశాస్త్రేభ్యః సమ్యగ్విజ్ఞాయ వాసనామ్,
పంచముద్రా నిషేవేత చాన్యథా పతితో భవేత్"
—కులార్ణవతంత్రమ్, 6

ఉపర్యుక్త విషయములను విమర్శనాలోచించి న ఒన యెడల ఈ అధ్యా త్మిక పంచమకారములు మహాప్రాముఖ్యము యోగావస్థనే వి చుచున్నవని గ్రహింప నేము. ఉన్నతిని పొందిన వానిని జీవన్ముక్తుడనదగును. వాసనా మాత్మక స్థితిమును సూచించుచున్నది. యోగము న శంపు చినవే ఇట్టి సూక్ష్మ స్థితి లభింపదను విషయమును సూచించుటకే 'యోగినీ శబ్దమును కులార్ణవ తంత్రము ప్రయోగించుచున్నది. ఇది యోగమునందలి ప్రా రావస్థ కానేరదనియు, పరిపక్వ స్థితియే యనియు 'ఉగ్రరయ విశేషజ్ఞ, షడధర 'దక' శబ్దములు తెలుపు చున్నవి. ఇట్టి స్థితిని పొందుట అంతగా తేలికయైన విషయము కాదు. గురూపదేశము యున్నతిని అనుష్ఠించిన యెడలనే సిద్ధించును. విజ్ఞానశా మునందలి అనుష్ఠానిక వ్యాపారము (Practical work) గ్రంథావలోకమునసే ప్పపడదు. యోగ్యులగు అధ్యాపకుని సహాయ్యము మున్ననే సిద్ధించును. ఈ విషయమునే సంపజేయుచు కులార్ణవ తంత్రము ఉపక్రమోపసంహార న్యాయము నవలంబించి గురు నుండియే రహస్యమును గ్రహింప మపదేశించుచున్నది.

3

కాశ్వేతాశ్వతరోపనిషత్తులలో గూడ యోగ విషయ ప్రస్తావితమైన విష యము ఆధ్యాత్మిక శాస్త్రాధ్యయన మొనర్చువారి కందఱకును సిన విషయము. పాతం జలదర్శనము ఈ వైదికయోగమునే విశేషముగ పర్యాలోచించు న్నది. వైదికయోగసాధన యును, తాంత్రికయోగ సాధనయును ఒకే పద్ధతి నవలంబిం చున్నవని చెప్పఁజాలము ఉభయ యోగముల ఆదర్శము ఒక్కటియగు జీవన్ముక్తి యైనను, అనుష్ఠాన పద్ధతియందు భేద మున్నది. కుండలినీశక్తిని చైతన్యవంత మొనర్చుటయే తాంత్రిక యోగమునందలి ప్రధాన వ్యాపారము. వైదిక యోగమున కుండలినీ ప్రసక్తియే లేదు. షట్చక్రభేదము కూడ ఉపనిషత్తులలోగానీ, యోగసూత్రములలోగాని కానరాదు. షట్చక్రభేద మొనర్పకున్న తాంత్రికయోగమే లేదు.

ఈ పంచమకారములను 'వాసన' అని నిర్ణయించి కులా వ తంత్ర మూరకుండ లేదు. బాహ్య పంచమకారముల విషయముకూడ పంచమప్రస్తావనలలో పర్యా లోచింపబడినది. పంచమకారముల 'వాసన'ను అనగా సూక్ష్మతత్త్వమును గ్రహింప కుండ వాని నుపయోగించినచో పాతిత్య మాపాదిల్లునను విష యము నింతకుపూర్వమే తెల్పితిమి. ఇక నీ ద్వివిధ విషయముల సామంజస్యము నూహిం ము.

ఇంతవఱకు మనము గ్రహించిన దేమన : యోగసాధనయొక్క చరమ స్థితియే వామాచారముయొక్క లక్ష్యము, లేక గమ్యము. ఈ గమ్యమునే కులార్ణవము వాసన యనుచున్నది. ఈ లక్ష్యమును బొందజేయు నిమిత్తమే బాహ్యపంచమకారోపదేశము. ఈ అభిప్రాయమును నిరాకరించిన యెడల ద్వివిధ— పంచమకారములకును సామం జస్య మేర్పడదు. యోగసాధకునకు మనస్థైర్యముతోబాటు మనః ప్రసాదము కూడ ఉండవలెను. దీని నిమిత్తమే పాతంజలదర్శనము ప్రాణాయామ ముల నుపదేశించుచున్నది. తంత్రశాస్త్రము పంచమకారములవలననే ఈ యుద్దేశ్యము సఫల మొనర్చుచున్న దృష్టిలో అసామంజస్య మేమియును లేదు.

> కులార్ణవము కులమార్గము (వామాచారము)ను బహుళ ముగ ప్రశంసించియు,
>
> "కృపాణ ధారాగమనాద్ వ్యాఘ్రకంఠావలంబనాత్,
> భుజంగ ధారణా న్నూన మశక్యం కులసేవనమ్"
>
> —కులార్ణవతంత్రమ్, 2.

అని దీని కష్టసాధ్యత్వమును, విపత్సంకులత్వమును సూచించుచున్నది. కనుక ఈ సాధన సామాన్యుల నిమిత్తము కాదని తేలుచున్నది. శ్రోత్రియులగు వారికి కూడ ఆపత్కరమగు మనుటలో సందేహము లేదు. మఱియును, ఒకే ధరణి మహిమతో సంభవింపబోరు. కనుక నియ్యది వంశ పారంపర్యముగు సాధనగ కూడ గ్రహింపదగినది యను విషయము కూడ సంశయాస్పదము ఇందు ఇష్టసిద్ధి కంటె యున్నదే వాటిల్లునను భయము శాస్త్రకారులకు గూడ కలదని వారి యభిప్రాయము ను జూచిన గ్రహింపగలము.

4

పరశురామకల్పసూత్రము వామాచార సంప్రదాయమునకు ప్రామాణ్యమగు గ్రంథము. ఇది ఉపాసకులకు కొన్ని నియమముల నేర్పరచుచున్నది లోకవిద్విష్టమగు కర్మము [7]నాచరింపకూడదనుట వానిలో నొకటి. వర్తమానకాలమున మద్యపానము శిష్టాచార సమ్మతము కాదు. లోక విద్విష్టము. కనుక కులశాస్త్రముల వారు కూడ నిప్పుడు పంచమకారముల నాదరింపరాదని అత్యంతముగ నాదరించు చున్నది. వ్యవహార పక్ష మునందు, అత్యంత రహస్యముగనే గ్రహింపనగునుగాని, పెల్లడియైన నరకప్రాప్తి యని కల్పసూత్రము తెల్పుచున్నది. [8]మఱియును, సర్వక్షేత్రముల వీని వ్యవహారము శాస్త్ర సమ్మతము కాదు. అనుకల్పముగ నిర్ధరింపబడిన ద్రవ్యములనే గ్రహింపవలెనను విధియు మున్నది.

లోకాచార విరుద్ధమైన యెడలను [9]దేశాచార విరుద్ధమైనపట్లను, చిత్త శుద్ధి లేకున్నను [10]మద్యాదులను గ్రహింపకూడదు. తంత్రశాస్త్రము మద్యపాన విధాన మును హోమరూపమున వర్ణించుచున్నది. [11]పూజయందు దుపయోగింపబడిన మద్యము హవిస్స్వరూపము. అవశిష్టాంశమును హోమమందుపయోగింపవలెను. ఈ హోమాగ్ని పార్థివాగ్ని కాదు. స్వాంతర్గతమగు చైతన్యాగ్ని. ఈ హోమకర్మ మొనర్చువాని ఆధ్యాత్మిక భావన మనోన్నతిమై స్వయంప్రకాశమానమును చున్నది. అందు నిఖిల విశ్వము హవిస్సును, ప్రదీప్తాత్మ వహ్ని. సుషుమ్నా నాడీ పథమున ధ్యాన మొనర్చుచుకునగాను విధి. చిత్తమును స్థిర పరచి చిత్తమునకు వికారము కలుగదు. "అజ్ఞానరూపాంధకారముకు విరోధియును చైతన్య రూపాగ్ని నిత్యము వాయందు ప్రజ్వలించు చున్నది. దాని ఆహుతిగ నొసగుచున్నాను. ధర్మాధర్మ రూపములు అగ్నియందు మనస్సును స్రువముగ గ్రహించి, ఇంద్రియ వృత్తులను ఆహుతిగ నొసగుచున్నాను"[12] స్థైర్య మావశ్యకము. దీనిని బొందజేయుటకే మద్యపాన దేవతా ధ్యాన మొనర్పవలయును. మద్యపానము చేల్లగూడదు.[16]

5

పంచమకారముల నందరును సహింపజాలనివారును, రోగ పీడితులును, వృద్ధులును నగువారు గూడ వీని నుపయోగింపకూడదు. ఈ విషయముల సన్నిధిని గమనించిన యెడల ఈ విధానకు అధికారి అత్యంతము దుర్లభుడు—లేనే లేడు—అనిపించును. పూర్ణాభిషిక్తుడగు వ్యక్తి యథేచ్ఛగ నుపయోగింపవచ్చు నందురుకాని, అట్టి వాడు కూడ అరుదే. [14]పూర్ణాభిషిక్తుడన్నను, బ్రహ్మజ్ఞాని యన్నను ఒక్కటియే. అట్టి వాడు యథేచ్ఛగా వర్తింపవచ్చుననుట స్తుతియేగాని అన్యము కాదు. అతడు యథేచ్ఛ ముగ వర్తింపక వర్తింపదగిన ఇట్టి సాధనతోడను ప్రయోజనము లేదు. అతడు కృత కృత్యుడు. తన్ను పూర్ణాభిషిక్తునిగ భావించు యథేచ్ఛా విహారిని తంత్రశాస్త్రవేత్తలే నిందించియున్నారు.[15]

వామాచారముకంటె దక్షిణాచారమే శీఘ్రముగ ముక్తిని ప్రసాదింపగలదని మహా పండితుడగు భాస్కరరాయలు లలితాసహస్రనామభాష్యమున స్పష్టముగ నుడివియు న్నాడు. భాస్కరరాయలు స్వయముగ వామాచారము నవలంబించినవాడు. కాళికాపురా ణము కూడ ఈ విషయమునే చెప్పుచున్నది. అయినను భాస్కరాదులు యథార్థాధి కారిని వామాచారమును గ్రహింపవని చెప్పినారు. ఇది యొక మతము.

శారదాతిలకతంత్ర కర్తయగు లక్ష్మణేంద్ర దేశికుడును, సౌందర్య లహరి టీకాకారుడగు లక్ష్మీధరుడును వామాచారము నొప్పలేదు. శివార్కమణి దీపికయందు అప్పయ్య దీక్షితులవారు కూడ వ్యతిరేకాభిప్రాయమునే సూచించిరి. తంత్రసార ప్రణేత యగు కృష్ణానంద అగమవాగీశుడు కూడ వామాచారము అత్యంత కఠినమని అభిప్రాయ మొసగెను.[15]

ఈ విషయముల నన్నిటిని పర్యాలోచించి చూచిన యెడల అత్యంత క్లిష్టమును, ప్రతిపద భయావహమును నగు వామాచారమును పరత్యజించి దక్షిణాచారమును గ్రహిం చుటయే శ్రేయోదాయకము. వామాచార సాధన కర్హుడగువాడు నూటికి కోటికి సాధ కులలో నొక డుండవచ్చును. అతనికి నా నమోవాకములు.

---

7. "కామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్య విహిత హింసా స్తేయ లోక విద్విష్ట వర్జనమ్"— —పరశురామకల్పసూత్రమ్ 1—19.

8. "ఆనందం బ్రహ్మణో రూపం తచ్చ దేహే వ్యవస్థితం, తస్యా భివ్యంజకాః పంచమకారాః, తైరర్చనం గుప్త్యా, ప్రాకట్యాన్నిరయః."
—అందే 1—12

9. "వ్యవహార—స్వాత్మ్య— ప్రాణోద్వేగ— సహాయామయవయాంసి ప్రవిచార్యైవ తదనుకూలం పంచమాది పరామర్శః"— (పరశురామకల్పసూత్రమ్, 10—56.

10. "కుంభం న సిసేవేత యదా సల్పాధికా మతిః,
అన్యథా నం కుర్యాత్ పతనాయైవ కల్పతే."
—కల్పసూత్రవృత్తి కారధృతమ్.

11. "అంతర్నిరంతర మవింధన మేధమానే
మోహాంధకార పరిపంథిని సంవిదాగ్నౌ,
కస్మింశ్చి దద్భుత మరీచివికాసమానే
విశ్వం జుహోమి వసుధాది శివావసానమ్"
—వృత్తి కారధృతమ్.

12. "ద్రవ్య మాస్వాద్య విధినా మనో నిశ్చలతాం నయేత్,
తతో ధ్యాయేత్ పరంజ్యోతి రాత్మజ్యోతి స్సనాతనమ్"
—గణేశ్వర సంహితా.

13. "యావ న్న చలతే దృష్టి ర్యావ న్న చలతే మనః,
తావత్ పానం ప్రకుర్వీత పశుపాన మతః పరమ్.
యావ న్నేంద్రియవైకల్యం యావ న్న ముఖవైకృతమ్,
తావ దేవ పిబేత్ ద్రవ్య మన్యథా పతనం భవేత్."
—పరమానందతంత్రమ్.

14. పరశురామకల్పసూత్ర వృత్తి 5—22

15. అందే, 3-11

16. "తత్సమా ప్రకృతి శ్చేత్ స్యా న్మత్సమః పురుషోయది,
తదైవ పరమేశాని సమర్థః కులసాధనే."

తిక్కన

శ్రీ పున్న లక్ష్మీనారాయణ

1944 తారణ సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

నాటిక

* ఇందువచ్చు పాత్రలు *

మనుమసిద్ధి—రాజు
తిక్కన—మంత్రి
చిన్నకొమ్మన్న—తిక్కన కొడుకు (1 ఏండ్ల బాలుడు)
మారన్న—దళపతి
అన్నమాంబ—తిక్కనతల్లి
సీతమ్మ—తిక్కనభార్య
ప్రోలమ్మ—ఖడ్గతిక్కనతల్లి, అన్నమాంబ తోడికోడలు.

*

నేను రచించుచున్న 'తిక్కన' అను నవలలోని రెండవభాగమున రెండవ అధ్యాయమునకు ఇది రూపాంతరము. కొద్ది మార్పుతో ఏకరంగము నాటకముగా వ్రాయబడినది. అద్దంకి ప్రభువయిన మహారాష్ట్ర సారంగున్ని, నెల్లూరి ప్రభువయిన మనుమసిద్ధికిన్ని జరిగిన యుద్ధములో మనుమసిద్ధికి సంపూర్ణ విజయము కలిగినదిగాని తిక్కన తండ్రియున్ను, సర్వసేనాధ్యక్షుడును, గుంటూరి దండనాథుడును అయిన కొమ్మన్న యుద్ధములో చనిపోయినాడు. ఈ సమాచారము దళపతులలో నొకడును, కొమ్మన శిష్యుడును, భావి జీవితములో మార్కండేయ పురాణకర్త యును అయిన మారన్న కొమ్మన్న భార్య అయిన అన్నమాంబకు తెలుపుటకై పంపబడెను. ఆ సందర్భమునే ఈ నాటిక వివరించుచున్నది.

[పాత గుంటూరులో కొమ్మనదండనాథుని గృహము. చిన కొమ్మన్న, మారన్నల ప్రవేశము]

చిన్నకొమ్మన్న—ఏమి మారన్నా, అప్పుడే వచ్చావు? యుద్ధానికి పోలా
మారన్న—(వంచిన తల ఎత్తకుండా) పోయే వచ్చారా.
కొమ్మన్న—మరి యుద్ధం చేశావా?
మారన్న—(తలఎత్తి) చేశాను.
కొమ్మన—ఎవరినైనా పొడిచావా? నీవు పొడవకపోతే మానె, నిన్నెవరైనా పొడిచారా? (బాగా పరికించి) ఏదీ, ఎక్కడా కత్తి తగులుకొనిపోయినట్లుగానైనా లేదే?
మారన్న—(కొమ్మనను భుజముమీద తట్టుచూ) తీవ్రయుద్ధమే జరిగింది లేరా.
కొమ్మన—(ఎగతాళిగా) యుద్ధం జరిగి ఉంటుందిలే. నీవు కూడా కత్తి (తన బుజము చూపి) బుజమేశావా?
మారన్న—(కొద్ది విసుగుతో) పోట్లాడాము ఉండరా. (ఖిన్న ముఖము పెట్టును.)
కొమ్మన—ఏం, మొగ మట్లా ఉంది? వెనక బర్రట్లాడుతూ పారిపోయి వచ్చావా? (పాటోపంగా ఎగాదిగా చూస్తూ) సేనాపతిగారు మిమ్మల్నందరినీ కష్టించి పురికొల్పంగనే, ఉస్కో అంటే ఉస్కో అని వెనక్కి పిక్కబలం చూపావా? నీ మొగంగానే భయపడి వచ్చిన రకంలాగ కనపడుతుందే! యుద్ధంలోనుంచి పారిపోయి వచ్చిన వాండ్లకు ఎట్టి చెరువు గట్టున మఱ్ఱిచెట్టు క్రింద మెడకు ఉచ్చు వేస్తారు. జాగ్రత్త!
మారన్న—ఒరే కొమ్మన్నా! నీ వాగుడు కట్టి పెట్టు. మామ్మగారెక్కడున్నారు?
కొమ్మన— (ఔత్సుక్యముతో) ఏవీ, యుద్ధపు సంగతులు చెప్పు.
మారన్న—చెపుతా లే. మామ్మగారెక్కడున్నారు?
కొమ్మన—నాయనమ్మ వస్తే చెపుతావా? గౌరీపూజ చేసుకుంటున్నారు. ఇవాళ సోమవారం. అదుగో వస్తున్నారు. (ఎదురుగా నడుస్తూ) నాయనమ్మా! మారన్న యుద్ధానికి వెళ్ళి వచ్చాడు. వార్తలు చెపుతాట్ట. దబ్బున రా.
మారన్న—అమ్మా! నమస్కారము.
అన్నమాంబ—ఎప్పుడు వచ్చావు మారన్నా!
మారన్న—ఇప్పుడే వస్తున్నాను తల్లీ!
అన్నమాంబ—ఎక్కడనుంచి?
మారన్న—ఏనోయనుంచి! రణరంగంనుంచి తల్లీ.

అన్నమ్మ—యుద్ధానికి తారసిల్లారా రెండు పక్షాలూ?
మారన్న—యుద్ధం పూర్తి అయి మనకు సంపూర్ణ విజయం కలిగింది.
అన్నమ్మ—విక్రమసింహపుర సేనలు వచ్చి కలుసుకున్నవా?
మారన్న—అవి రాకముందే మన ఒక్క గుంటూరుసేనే కదిలింది. మన దళం వీరవిహారం చేసి—
అన్నమ్మ (సంతోషంతో మెడ పొడిగించి) ఒక్క మీ తాతయ్యగారి యావత్తు విజయమూ చెందుతుం దన్నమాట. ఈసారి మరీ యుద్ధానికి పోవడం స్వర్గానికి పోవడంగా ఉత్సాహపడ్డారు.
మారన్న—(చకితుడై) అదేమి తల్లీ అల్లా అంటిరి?
అన్నమ్మ—(పూర్వభావ ఉద్ఘాట్య కంఠముతో) అశ్లీలం ధ్వనించిందా? లేదు లే. (ఇష్టార్థ ధ్వనితో) అంతా బాగున్నారా?
మారన్న—(తలవంచి) అంతా ఎట్లా బాగుంటారు తల్లీ!
అన్నమ్మ—అవును. యుద్ధం గదా! పాపం! పదాతులే ఎక్కువ పోతారు. దళపతులు వెనుక దూరంగా ఉంటారు గనుక వారికి అపాయం తక్కువ.
మారన్న—(భావగర్భితంగా) వాండ్లుకూడ కొందరు పోతారు తల్లీ!
అన్నమ్మ—(ఆకాంక్షా స్ఫూర్తితో) కేతన కులాసాగా ఉన్నాడా?
మారన్న—ఉన్నాడు తల్లీ! సైన్యంతో వస్తాడు.
అన్నమ్మ—దళపతులు కూడ దెబ్బతింటారు. జనంలో ఉంటారు గనుక. దళపతులు ఎవరు పోయినారు? అల్లాడమంత్రి కులాసాగా ఉన్నాడా? తాతగారికి క్షేమమా?
మారన్న—అల్లాడి కులాసాగానే ఉన్నాడు తల్లీ!
అన్నమ్మ—(ఆతురతతో) మరి తాతగారు?
మారన్న—తాతగారా తల్లీ!
అన్నమ్మ—(ఆవేగంతో) అవును. తాతగారు. ఏమిటి సందేహము?
మారన్న—(కళ్లనీరు కారుస్తూ) తలవంచి, లేరు తల్లీ!
అన్నమ్మ—లేనేలేరా?
మారన్న—లేరు తల్లీ, లేరు. యశఃకాయమాత్రం ఉంది.
అన్నమ్మ—(కంట తడి ఆపుకుంటూ) ఏం జరిగిందేమిటి?
మారన్న—(వీరోత్సాహంతో) తన అయిదు వందల అశ్విక దళంతో శత్రుసైన్యంపైబడి అరిభయంకరంగా ఒక జాము వీరవిహారంచేసి కలకుటమ్ముల తో ఎందరో దళపతుల ప్రాణవాయువులు హరించి చివరకు సారంగుని వెన్నంటి అర్ధచంద్ర బాణప్రయోగంచేసి సారంగుని దక్షిణ బాహువును సకవచంగా ఛేదించి కొమ్మన్న అస్తమించాడు తల్లీ! (అని తలవంచుకొనును.)
అన్నమ్మ—(ఉత్సాహం అణచుకొని) నా నాథుని వీరకథాకథనముతో నా చెవులు విందు చేశావోయి మారన్నా! నా నాథుని వైదిక ఇజ్యా మంత్రరవమును, ధనుష్టంకారవమును నా చెవుల మ్రోగుతున్నవోయి. నా నాథుడు యుద్ధానికి బయలుదేరేటప్పుడు నామీది అపార ప్రేమచే నాకు బహూకరించిన దివ్య ధీర రూపప్రదర్శనము మరువలేనోయి. నా మానసఫలకంపై చిత్రించుకున్నాను. అనంతకాలమూ ఆ రూపాన్ని పెట్టి ఉంచుకుంటాను మారన్నా!

ఆంధ్రపత్రిక

స్వర్ణోత్సవ శుభసమయమున మా శుభాకాంక్షలు!

జి. పుల్లారెడ్డి

నేతి మిఠాయి వ్యాపారము

కర్నూలు : : హైదరాబాద్

PHONE : 288 PHONE : 42506

WHILE YOU ARE AT HYDERABAD

VISIT ONCE

Grams : MYCAFE

Office : 45683
Phone : 42541
(3 Lines)

NEO MYSORE CAFE

Restaurant, Boarding & Lodging

Serves you homely food and comforts with pleasant garden and spacious accommodation situated at the heart of the city

ROOMS FITTED WITH ALL MODERN FACILITIES

NAMPALLI STATION ROAD

HYDERABAD. A.P.

కొమ్మన—(ఆశ్చర్యంగా వింటూ) అ ఐతే, తాతయ్యగారు యు. ంలో చనిపోయి వారా బామ్మా?

అన్నమ్మ—అవును, పోయినారోయి.

కొమ్మన—మనము ఏడవకూడదు గ నా బామ్మా?

అన్నమ్మ—కూడదు బాబూ!

కొమ్మన్న—(మొగముమీద దృష్టి నిః) నువ్వు కూడా ఏడువ కు బామ్మా! తాతయ్యకు వీరస్వర్గము రాదు మనము యేడ స్తే.

అన్నమ్మ—(దుఃఖము బిగబట్టుకొని) ి ఏవసులే బాబూ! (మారు కో) మారన్నా! నన్ను నెమ్మదిగా గౌరీమందిరంలోకి తీసికొనిపో బాబును అటూ, ఇటూ తీసుకొనిపోయి వాడివాండ్లు వచ్చేవరకు సమదాయించి కనిపె , ఉండు.

మారన్న—తల్లీ! ఇటు ఇటు.

అన్నమ్మ—(కాళ్లు తడబడుతూ కొ దూరం ఆతను దారి ా గాపిస్తూంటే నడుస్తుంది.)

మారన్న—ఇదిగో గౌరీ మందిరం.

అన్నమ్మ—నేను ఇక్కడ కూర్చుంటాః . ఇక నన్ను పలకరించ. ద్దు. తలుపు దగ్గరదోసి పో.

మారన్న—అట్లాగే తల్లీ! (తలుపు వే ఒరే బాబూ, కొమ్మన్నా రా. (చెయ్యి పట్టుకొని కొంతదూరం నడిపించును.)

కొమ్మన్న—ఇక్కడ కూర్చుందాం. నాః యుద్ధపు సంగతులన్నీ ప్పు.

(ఇద్దరూ కూర ంటారు)

మారన్న—చెప్పనా? భయపడవు గదా.

కొమ్మన్న—నాకా భయము? సంగతులే చెప్పాలె. తాతయ్య ఏ చేశాడేమిటి, వెళ్లగానే?

మారన్న—తాతయ్య అశ్వికదళాన్ని రెండ గా చేశాడురా ముందు. ధ్యలో తాను రంగరాట్టుమీద నిలవబడ్డాడు చేతులో ధనుః సంధించి.

కొమ్మన్న—సారంగుడో మరి?

మారన్న—అతనూ సైన్యాన్ని రెండు ః గాలు చేశాడు. మధ్యలో నూ ఇంద్ర నీలంమీద నిలువబడ్డాడు.

కొమ్మన—తరువాత?

మారన్న—తరువాత తాతయ్య కుడి పు బలాన్ని కదిపాడు.

కొమ్మన—ఇద్దరూ ఎదురుమళ్ల విరి సు గదా బలాన్ని, సారంగు తన కుడి వైపు బలాన్ని కదపలా?

మారన్న—(మెచ్చుకుంటూ) నీకు యు ం ఎట్లా నడుస్తుందో తెలుసురా?

కొమ్మన—నే జెప్పింది సరేనా?

మారన్న—సరే.

కొమ్మన—నన్ను సైన్యంలో చేర్చుకోః ంటే మొన్న తాతయ్య 'నువ్వు చిన్న వాడి' వన్నాడు. లేకపోతే నేను కూడా రణరం నికి రాకపోయినానా? ఆ —తరువాత ఏమి జరిగింది?

మారన్న—తాతయ్య ఎడమవైపు బలా , కొద్దిగా ముందుకు నడి డు. సారం గుడి బలం రెండడుగులు వెనుకకు వేసింది.

కొమ్మన—మన కుడివైపు బలం ఏం జే ది.

మారన్న—అకస్మాత్తుగా ఒక పెట్టున తు సైన్యంమీద పడ్డ సారంగుడి ఎడమ బలమూ, మన బలమూ కదిలాయి.

కొమ్మన్న—అప్పుడే సరైన యుద్ధం దలన్నమాట. ఆఁ.

మారన్న—తాతయ్య అల్లెతాడు ఖంగుః మోగించాడు.

కొమ్మన—సారంగు డేమి చేస్తున్నాడు? బాణ ప్రయోగం చెయ్యలేదా?

మారన్న—చేశాడు. దాన్ని తాతయ్య మ లోనే తుంచేశాడు.

కొమ్మన—బలే! అన్నీ మధ్యలో విరుగగ ్టాడుగా?

మారన్న—ఆఁ. కొట్టేశాడు. సారంగుడు త్రతం వూరుకున్నాడా?.......బాబూ! అదుగో, బళ్లమీద మీ అమ్మగారూ, దొడ్డబామ్మ రూ వచ్చినట్లున్నారు. పో, తీసుకురా.

(ప్రవేశము: సీతమ్మ, పోలమ్మ)

కొమ్మన—(పరుగెత్తుకుంటూపోయి సీత. ్మ ప్రక్కన నిలువబడి వాండ్లను పిలుచుకొని వస్తాడు.)

సీతమ్మ—(పరికించి) దివాణమంతా చిన్నబో యి ఉంది.

పోలమ్మ—అంత పరివారం గదా! అడుగో మిగిలాడు-కోనగావలి—దివాణంవూడ్చే మనిషి ఒక్కమ్మ. కాన్న పనికివచ్చే వాండ్లంతా ద్ధానికి పోయినారు. (కం కి చేయి అడ్డం పెట్టుకొని చూచి) అడుగో మారన్న. నీ పోలే యుద్ధానికి?

మారన్న—పోయివచ్చాను తల్లీ!

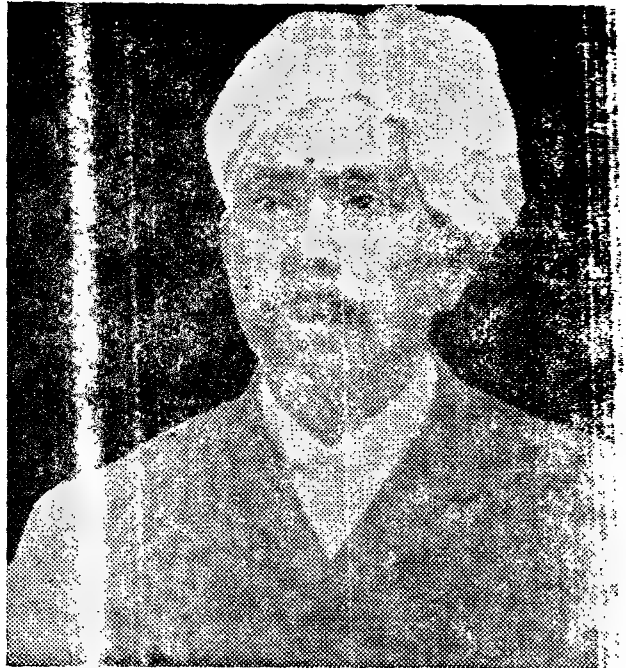
ప్రోలమ్మ—అట్లాగా? అమ్మ యెక్కడ?

మారన్న—గౌరీ మందిరంలో ఉన్నారు.

ప్రోలమ్మ—పద.

సీతమ్మ—అత్తయ్య మొగం ఎట్లా చూడ అత్తయ్యా!

ప్రోలమ్మ—ఏమి చేస్తామే తల్లీ! మన చేత యువవా? అన్నా, అన్నా!

కె టూల వేంకటసుబ్బారావుపంతులుగారు. బి. ఎ., బి. ఎల్

వీరి ఆంగ్లేయాంధ్రభాషలయం దనర్గళపాండిత్యము గలదు. నీరాంగ్ల భాషలయం నే గ్రంథములను రచించినారు. సుప్రసిద్ధ మహాకవియు షే కవిహృదయముహాస్యములను గ్రంథరూపముగ వ్రాసి యాంధ్రులకు గీర్తిదెచ్చి స్వతంత్రజీవ ప్రియులు. ద్రవ్యార్జనోపాయము లనేకములు వీరికి బాసౌహార్దహృదయముతో బంధువులకు, మిత్రులకు, విద్యార్థులకు ధనసహాయ చుందురు. ఇతుగారాంధ్రులలో విఖ్యాత పురుషులు,

[1910 సాధారణ సంవత్సరాదినంచిక

సీతమ్మ—(దగ్గరకుబోయి మొగముమీద చేయిబట్టి నిమురుతూ) అ ఇదేమిటి మొగమంతా బిగుసుకపోయింది!

ప్రోలమ్మ—(ఒళ్లు పట్టి చూచి) ఒళ్లంతా అట్లాగే ఉంది. మరణ స్మాత్తుగా ఎ బట్టి నరాలన్నీ బిగబట్టి ఉంటవి. మెల్లిగా వేళ్లతో ఒంటిమీద ర (కాసిని నీళ్లు మొగముమీద చిలకరించి) తల్లీ, అన్నా! కళ్లు తెరచి చూడు. వ య్యను. సీత చూడు, ఎట్లా దుఃఖపడుతున్నదో!

అన్నమ్మ—(కళ్లెత్తిచూచి, నెమ్మదిగా లేచి కూర్చున్నది. దుఃఖము అ వెక్కుతూ 'అక్కయ్యా' అని కావలించుకున్నది.)

కొమ్మన—బామ్మా! ఏడువకూడదు. ఏడుస్తే తాతయ్యకు కష్టమవుతుం.

ప్రోలమ్మ—(వీపు నిమురుతూ) ఎంత అణచుకుందామన్నా ఆగదే లక్ష్మీ తలగాలిందే దుఃఖము, కడుపు కాలిందే దుఃఖమని ఆపితే ఆగేది కాదే తల్లీ!

సీతమ్మ—కళ్లెత్తిచూడు అత్తయ్యా. ఏదైనా మాట్లాడు నాతో. నాకు భ ఉంది అత్తయ్యా!

అన్నమ్మ—(కొద్దిగా తల యెత్తి, కండ్లు తెరచి) ఏముంది మాట్లాడ అంతా అయి యింది. పెద్దవాడు వచ్చాడా?

సీతమ్మ—రాలే దింకా. ఇప్పుడో, ఇంకాసేపటికో వస్తారనుకుంటున్నాను

అన్నమ్మ—రాంగానే చెప్పు. అక్కయ్యా మన కీ రాత తప్పింది కాదు

ప్రోలమ్మ—తప్పదే తల్లీ! తప్పించుకోవడం మనవశమా! అమ్మా! ఇంత కుంకుమాతో వెళ్లిపోయే వ్రాత మనకు వ్రాయలేదు. అదే పుణ్యవతులకో?

సీతమ్మ—అరుగో మీ పెద్దబ్బాయి వస్తున్నారు అత్తయ్యా!

అన్నమ్మ—వచ్చాడా నా తండ్రి?

సీతమ్మ—ఆఁ, వచ్చారు. ముందు వున్నారు.

కొమ్మన—(గంతువేసి ముందుగా పోయినాడు)

(ప్రవేశము : మనుమసిద్ధి, తిక్కన, కొమ్మన)

కొమ్మన—(దగ్గరకుపోయి) నాన్నా, తాతయ్యగారు వీరవిహారం చేసి వీరస్వర్గానికి వెళ్లారుట గాదూ?

తిక్కన—ఎవరు చెప్పారు బాబూ?

కొమ్మన—మారన్న చెప్పాడు. అవునా?

తిక్కన—అవును బాబూ!

రాజు—(కరుణవృత్తో) ఎవరండీ పిల్లపిడుగు?

తిక్కన—చిన్న కొమ్మన్నండి. బాబూ! వీరు మన రాజుగారు. వీరికి నమస్కారం చెయ్యి.

పోచమ్మ—(వీరమ్మతిని సమస్కరించి, ఓ పక్కకి నిలబడి ...)
రాజు—(వీరమ్మతిని ప్రతి నమస్కారం చేశాడు.)
పోచమ్మ—(మొసకమునుపే పక్కకు పుకుంటాడు.)
రాజు—ఆంధ్రజాతి అంతా ఇలా తయారైతే?
తిక్కన—శ్రీ గణపతిదేవ చక్రవర్తి, ప్రేమదేవ మహామంత్రి ... కలరే కంటున్నారు.
రాజు—దేశం అంతఃకలహంలో మునిగి తున్నది.
తిక్కన—తమ రిప్పటికైనా గ్రహించారు. సంతోషమే.
రాజు—(నాలుగడుగులు వేసి, విచారంతో నిలువబడుతాడు.)
తిక్కన—ఏమిటి ఆలోచిస్తున్నారు?
రాజు—నాకు గుండె దడదడలాడుతున్నది.
తిక్కన—గుఱ్ఱంమీద దీర్ఘప్రయాణం చేశారు. అది కొంచెం ఒరవయింది ఎంతువు కూడాను.
రాజు—అందుకు కాదు. నేను అన్నమాంబగారి ఎదుట నడటానికి భయపడుతున్నాను. దుఃఖము పట్టలేక ఏమి తీవ్రంగ మాట్లాడరారో!
తిక్కన—అమ్మగారి తండ్రి సూరన సోమయాజులు శాపవాక్కుల రెంటిని సమానప్రతిభలో వర్తింపజేశాడు. ఆమె వీరపత్ని (నవ్వుతూ) వీరమాత ఎందాను. ఈ చిన్న కొమ్మన్నది ఆమె తీర్పు. ఈ వంగడమునకు అయిదు తరములనుండి మా నెత్తికి, ఘంటానికీ నిరసభర లేదు.
రాజు—మామా! క్షమించు. నిమిషమలో వీరరసం కురిపించావు. ఇకమీద నీవు కత్తి విసి ఒరలోబెట్టి ఘంటాన్ని బయటికిలాగి ఆంధ్రావళిని సర్వలోకాలంగా విజృంభింపజేస్తూ కవిబ్రహ్మవై ఆంధ్రజాతిని సృష్టించుదువుగాని.
తిక్కన—తమరు సిద్ధ సంకల్పులు కదా.
(రాజు, తిక్కన గౌరీ మందిరములో వస్తారు. ప్రోలమ్మ, సీతమ్మ నిష్క్రమిస్తారు.)
రాజు—అమ్మా! నమస్కారము.
తిక్కన—అమ్మా! మన రాజుగారు.
అన్నమ్మ—విజయవార్తలు విన్నాను. వారు ప్రభువువారి సేవలో అర్ధశతాబ్దము ప్రశంసాపాత్రంగా వర్తించి చివరకు వారి సేవలోనే వీరమరణము గాంచి ధన్యులైనారు అని నా వాక్యములుగా వారితో మనవి చేయవోయిరి.
రాజు—మా రాజకుటుంబము మీ మంత్రి కుటుంబానికి మూడు తరములనుంచి ఎంతో ఋణపడి యున్నది.
అన్నమ్మ—శిష్యవాడు కుదిపెట్టి ఉంచండి.
రాజు—నాకు మంత్రి, సోదరుడు, తండ్రి, గురువు కూడా ఈ శిష్యవాడే.
అన్నమ్మ—చిత్తము. ఇంతవరకూ మీ మా కుటుంబములకు పట్టిన ఉన్నది. క్షేమమే మా క్షేమము.
నాయనా! నేను ఈ వార్త విని నీ కోసమే కని పెట్టుకొని ఉన్నాను. ... నీవు ఏర్పాటు చేయుంచు.
తిక్కన—(కన్నీటితో) అమ్మా! నన్నేమి చేసిపోతావు? నాన్న ఎవరూ లేకుండా ఉన్నాను.
అన్నమ్మ—అందరికీ భగవానుడే రక్షకుడు. నీకూ అతడే. భర్త భార్య ప్రత్యేకి. పార్వతీ పరమేశ్వర దాంపత్యమే మన వంశమునకు ఆదర్శము. పోయిన తరువాత జడస్వరూపమయిన స్త్రీ జీవితము నిరర్థకము.
తిక్కన—"ఆత్మా వై పుత్రనామాసి" అని పుత్రుడు లేనప్పుడే శాస్త్రము గమనాన్ని అంగీకరించినది తల్లీ!
అన్నమ్మ—పురాణదృష్టాంతములనుబట్టి ఆచారము భిన్నము భిన్నముగా ఉ...
తిక్కన—ఆచారమునకు శాస్త్రాధారము లేదు తల్లీ. ఇంకొక విషయము నీవు మన్నించవలసియున్నది. తండ్రిగారు మరణ సమయములో నీవు సహగమనము వద్దని, తమ ఈ కడసారి కోరికను మన్నించవలసినదని గట్టిగా చెప్పినారు. పెద్ద కూడ అట్లనే తమ కోరికను వెల్లడించారు. పెద్దమ్మగారు కూడ దానికి ...
అన్నమ్మ—ఇది వాస్తవమా?
తిక్కన—నీ పాదాల సాక్షిగా మనవి చేస్తున్నాను.
కొమ్మన—ఎందుకు నాన్నా, మీరు ఇంత వద్దని బలవంత పెడతారు.
తిక్కన—(నిర్ఘాంతపోయి, మళ్లీ సర్దుకొని) బాబూ! తాతగారి ఆజ్ఞ.
కొమ్మన—అయితే సరే.
రాజు—(కుర్రవాడిమీద చేయివేసి) భేష్! బాగుంది.
అన్నమ్మ—అక్కయ్యా! నీ వేమంటావు?
ప్రోలమ్మ—నేను కొండంత ప్రభువును పోగొట్టుకొని జడములాగ మింగుతూ రోజులు లెక్కబెట్టుకుంటూ జీవించడం వారి ఆజ్ఞ చేతనేనే. నీ తపస్సు చేస్తుంటూ ఉండు తల్లీ!
అన్నమ్మ—సరే. ఇక నిత్యకర్మకు ఏర్పాటు చేసుకొంటి.
తిక్కన—ప్రభూ! లేతామా యికను?
రాజు—అమ్మా! శలవు.
అన్నమ్మ—చిత్తము. (అందరూ నిష్క్రమింతురు)

అన్నమాంబ

శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణ

[1946 వ్యయ సంవత్సరాది సంచికనుండి]

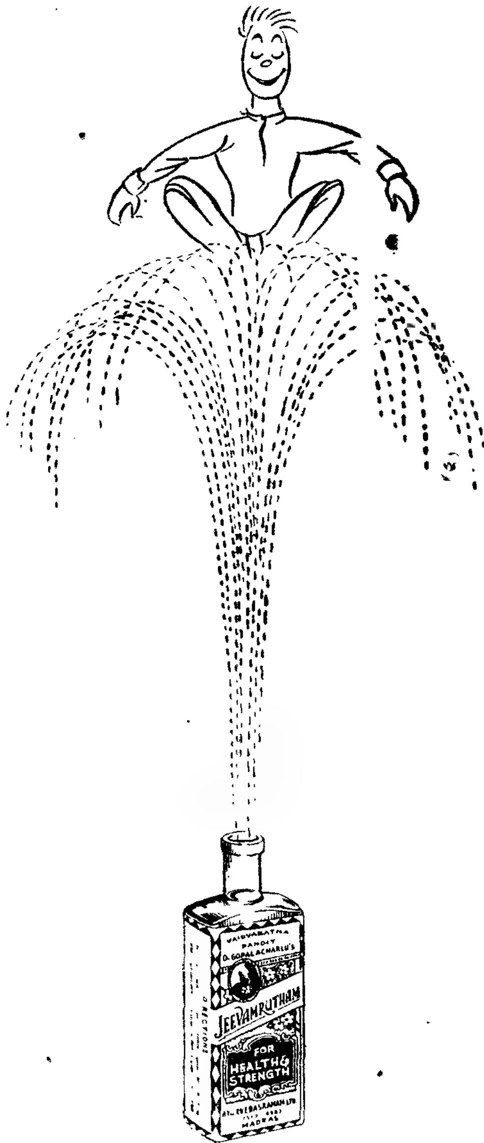
కొమ్మనదండనాథుడు—తిక్కన తండ్రి. నెల్లూరు ప్రభువగు మనుమసిద్ధి పాలనలో గుంటూరికి దండనాథుడు. మహాపండితుడు. అధ్యయనపరుడు. వీరుడు. సారంగునితో మనుమసిద్ధికి ఒంగోలులో జరిగిన యుద్ధములో సేనాపతిగా ఉండి విజయముగాంచి వీరమరణమును బొందినాడు.

అన్నమాంబ—కొమ్మనదండనాథుని భార్య; తిక్కనతల్లి.
సీతమ్మ—తిక్కన భార్య.
దోహిత్తనారాయణ—ఖడ్గ తిక్కన తమ్ముడు; కొమ్మన శిష్యుడు.
అన్నయమంత్రి—వరంగలు నుండి వచ్చిన రాయబారి.

ఆ వేళ పదహారోజు. బంధువులంతా అన్నమాంబ మొగం చూడడం కోసం వస్తున్నారు. సీతమ్మ కాపురానికి వచ్చిన కొత్తలో అన్నమాంబకు పెండ్లినాడు వచ్చిన ఒక్క ఆడపిల్లాపోయింది. సీతమ్మ "అత్తయ్యా—అత్తయ్యా" అంటూ తల్లి నాలుకలాగు వదలకుండా వెంటదిరుగుతూ పుత్రికా ప్రేమను మతిపించింది. చూచినవాండ్లు తల్లీ, పిల్లా అనుకుంటారుగాని అత్తా, కోడలూ అని అనుకోరు. తిక్కనకు నెల్లూరిలో ఉద్యోగములు కొత్తలో తల్లిని వదిలి అత్తవారింటికి పోయినట్టుగా గుంటూరునుంచి నెల్లూరు పోయిందికి.సంవత్సరానికి ఒక మాటయినా తల్లిని చూడడానికి పోకపోయినా మర్లుబట్టి నట్లు అత్తా, కోడలూ ఒకరి నొకరు మరకోకుండా ఉండలేకపోయేవారు. సీతమ్మ తల్లి "నా బిడ్డకు మందుబెట్టి నాకు గాకుండ చేసిం"దని వియ్యపురాలిని హాస్యమాడేది. ఈసారి వచ్చినప్పటినుంచీ అత్తను నిమిషము వదిలి పెట్టకుండా వంటసాలలోనే, మీద చేయువేసుకొని పడుకొనేది. ఈరోజు ఉదయమునుంచీ పక్కన కూర్చొని మొగమువంక చూస్తూ ఏకధారగా కండ్లనీరు నారుస్తూ కూర్చున్నది.

అన్నమాంబ—అదేమిటే పిచ్చిపిల్లా! ఒక్కపూటాయిన కండ్లనీరు ... కూర్చుంటావు. కండ్లకు అవరోధము గాదూ?
"పుణ్యస్త్రీ మొగము ఈ జన్మానికి ఇక మళ్లీ చూడను" అని సీతమ్మ ... పెట్టుకొని ఏడ్చింది.
ఇంతలోనే తిక్కనా, దోహిత్త నారాయణా ఎదిలోకి వచ్చారు.
అన్నమాంబ—నాయనా వచ్చావుటరా దోహిత్తా! మీరు అందరికం... పాఠాలు ... ఎక్కడా పోకుండా ఒప్పచెప్పులాంటే మురుడు అనధ్యయనం రోజుల్లో గూడా ఏవో పాఠాలిస్తుంటే 'విశ్రాంతి లేకపోతే ... చేయదా?' అని నేనంటే, 'వాడి'కేమీ జబ్బుచేయదు. అట్లా అనబోకు. ... చేస్తుంది' అనేవారు. పాఠాలు చెప్పడమంటే అలుపు ఎన్నడూలేదు. ఇన్నడిదీ యేండ్లనుంచి విధి విరామం లేకుండా ఒక్క తీరున పాఠాలు చెప్పి ... బిడ్డది. ఆ ముసలివాన్ని చదువంటా ఏ పట్టిపోయిందో?
కడపటిమాట తిక్కనకు శూలమై తాకింది. దోహిత్త తిక్కన మొగం... తండ్రి మరణమువలన సృష్టి విధానమును గూర్చిన ఆయన విశ్వాసము లెన్ని కదిలిందని యెరుగడు.
తిక్కన—ఒరే నారాయణా! మత సిద్ధాంతములను గూర్చి నాన్నగారు వెల్లడిచేస్తూ వచ్చిన అభిప్రాయాలు కొన్ని నాకు కొత్తగా కనబడేవి. విరుద్ధ విస్తుండేవాళ్లు. ఈ పది రోజులలో నా యభిప్రాయాలలో నా తలవెంట్రుకలు వచ్చినవి. ఏవో సందేహం కలగడం, నివర్తి కావడం దానంతట అదే జరుగుతు...
ఇది 'తిక్కన' అనుపేర శ్రీ ఉన్నవ లక్ష్మీనారాయణగారు వ్రాసిన నాటకము 5, 6 అధ్యాయముల గ్రంథము.

దోహత్త—ఏ. ఆత్మబుద్ధులకు సందేహాలు యెందుకనే వొస్తాయి. ఆధారాలా ఆయనే చెప్తాడు.

తిక్కన—ఇదివర కిట్లా సమాధానాలు రావటంలేదు.

దోహత్త—భగవంతు డీమధ్యనే మీకు సత్యబుద్ధి ప్రసాదించినట్టున్నాడు.

తిక్కన—ప్రత్యేక పరిస్థితు లేమి వచ్చినవి?

దోహత్త—నిన్న మన దొడ్లో మామిడి ఈ యేడు పూతకు వస్తుందిరా అంటే మామిడి పూతకు వస్తుంది. కోడి కూతకు వస్తుంది. లేడి ఎదకు వస్తుంది.

తిక్కన—కాలము పక్వం చేస్తుంది.

దోహత్త—భగవానుడు పక్వం చేస్తాడు.

తిక్కన—కాలస్వరూపిణియై శక్తి చేస్తుంది.

దోహత్త—భగవంతుడు లేకుండానా?

తిక్కన—భగవంతుడు ద్రష్టగా ఉంటాడు. చూస్తూవుంటే సృష్టి అయిపోతూ ఉంటుంది.

దోహత్త—ఆయన చూస్తూవుండకపోతేనో?

తిక్కన—బండి ఆగుతుంది.

దోహత్త—మీరు రోజూ మామిడిచెట్టువంక చూస్తున్నారు. అది పెరుగుతున్నది. పరబ్రహ్మముకూడా చూస్తూఉన్నాడు. అది పెరుగుతున్నది. రెండుచూపులూ ఒకటేనా?

తిక్కన—నాది వట్టి చూపు.

దోహత్త—మీరు కండ్లు బెట్టుకొని చూచినా అది పెరగడంలేదు. పరబ్రహ్మ కండ్లు లేకుండా చూచినా అది పెరుగుతున్నది.

తిక్కన—ఆయనవిషయములో చూస్తున్నాడనే ధాతువుకు చేస్తున్నాడనే అర్థము.

దోహత్త—చేస్తున్నాడని అనకుండా ద్రష్ట అని ఇంకొకమాట ఉపయోగించి, సంతమాత్రంచేత చేయునట్లు అర్థంకాదు. నా ఉద్దేశములో గౌడపాదుని అజ్ఞాతవాదానికి కాళ్లు లేవు. ఒక వస్తువును చేయడమంటే రోట్లో వేసి దంచి చేస్తేనే చేయడంగాదు. ఎట్లా చేసినా చేసినట్లే. ద్రష్టగా ఉండి చేయడం చేసే విధములలో భేదం.

తిక్కన—శక్తి చేస్తుంది.

దోహత్త—ఎవరి శక్తి?

తిక్కన—శక్తి కలవాడిది.

దోహత్త—ఆ శక్తుడెవరు? పరమాత్మే శక్తుడయితే శక్తి చేసిందన్నా, పరమాత్మ చేశాడన్నా ఒకటే.

ఇటువంటి వాదములలోకి దిగితే దోహత్త తక్కిన విషయాలు మరచిపోతాడని తిక్కనకు తెలుసు. కూడా ఆదారినే కొంతసేపు పోయినాడు. అక్కడ తిప్పుకొని తల్లి వంక తిరిగి 'అమ్మా' అని పిలిచాడు.

అన్న—ఆపావేమిరా? మీ నాన్నగారి మాటలు వింటూ ఉన్నట్లున్నది.

తిక్కన—ఈ భావాలన్నీ వారివే. వారికి నూతన భావాలు స్థిరపడి వెల్లడించేయుటకి నేమ నెల్లూరు వెళ్ళిపోయినాను. బాగా ముమ్మరపు రోజులలో వీ డాయన దగ్గర భాష్యశుద్ధి చేసుకున్నాడు. వీడు మొదటిమంచీ కూడా తిక్కతర్కాలు వేస్తూనే ఉండేవాడు. ఇప్పుడు పెద్ద సిద్ధాంతి అయినాడు. మమ్మను వాదములో సెలకట్టనీయడు.

అన్న—వాడిని ఆశీర్వదించు. మంచి ఉద్యోగము కూడ దొరికింది. దేవుడిచ్చిన ఆయువు తిన్నగావుంటే వాడే ప్రభువు డవుతాడు.

దోహత్త—చిన్నమ్మా—ఇదంతా నీచలవేనే.

అన్న—కావచ్చు నాయనా! నా కథ ముగిసింది కదా. ఇక రోజులు లెక్కబెట్టుకుంటూ కాలంకోసం ఎదురుపెట్టుకొని ఉంటా.

దోహత్త—చిన్నమ్మా! నీవు పండిపోయినావే.

అన్న—ఇక ఎండి రాలుతాను.

తిక్కన విభ్రమపడి వింటున్నాడు. పండి, ఎండి, రాలడమనే మాటలు అనేకభావాలతోపిమ్మా మనస్సును తొలుస్తున్నవి.

తిక్కన—అమ్మా! ఇవ్వాళ పదవరోజు. జరుగవలసిన పనేమిటి?

అన్న—(కొంచెసే పాలోచించి) మీ రిద్దరూ కూడ ఇక్కడే ఉన్నారు. నా మీ నాన్నగారు పోయినారనే భావమేలేదు. సహగమనము చేయవలెనని అప్పుడు తోచింది గాని అంత తీవ్రత ఇప్పుడులేదు. భగవానుని అర్ధనారీశ్వరత్వం తరుచుగా గుర్తుకి వస్తున్నది. భార్యా భర్తలు రెండు వ్యక్తులుగారు. మానవునియొక్క కుడిభాగము పాదరస పదార్థము; ఎడమభాగము గంధక ద్రవ్యము. పురుష స్త్రీ సమ్మేళనములో ఏ ద్రవ్యము ఉత్తరమో ఆ రూపము సువ్యక్తమవుతుంది. ఏక వ్యక్తి ముఖద్వయముతో జన్మించి మానద్వయమున ఆత్మోన్నతిని బొంది పూర్ణత్వమును జెందుతుంది. వీటికి పూర్తిగా ఎడబాటులేదు. ఉభయులు స్థూల శరీరములలోనే ఉండవలసిన అవసరములేదు. ఆ రూపము యొక్క ఛాయే నేను. నే నెల్లప్పుడును సువాసినినే. వైధవ్యమే లేదు నాకు.

తిక్కన—నా కందలేదే తల్లీ నీ వున్నత భావాలు!

అన్న—పురుషునికీ, ప్రకృతికీ పత్యత్వములో తేడా ఉండవచ్చునుగాని నిత్యత్వములో లేదు గదా.

తిక్కన—అవును.

అన్న—సదనములకు ఎడబాటు ఎక్కడ వున్నది?

దోహత్త—నా ఖ్యాదృష్టిలో చూచినా లేదు. వేదాంత దృష్టితో చూచినా లే.

అవునా... అయింది.

...నాథత్వ మిప్పటికీ లేదు. ... ... లేనప్పటినుండి సరా...

...భూతమయిన రూపము తాల్చున్నది.

...నే. లోపలున్నదే వ్యక్తమయింది. ... మొదటినుండి ... ము.

...ది ... ...వా.

...లో ఆనంద ముండదా?

...వరికి ఆనందం?

ఎవరికి కీలో వారికే ఆనందం.

...మంత్రి—(గది వాకిట్లోనుండి)

...ను అన్నయ్యను. అమ్మగారి శలవయితే వారి దర్శన కొరకు లోపలకు రావలె ...టు నిలుచున్నాను. మీ యందరి సంభాషణను విన్నాక ఇక ఆగలేను. శల విప్పిం లోపలికి వస్తాను. నా అమ్మ దగ్గరకు నేనుమాత్ర మెం కు రాకూడదు?"

తిక్కన తల్లివంక చూచాడు. ఆమెకు ఆక్షేపణ లేనట్టు తోచింది.

తిక్కన—అయ్యా! తమరు రావడాని కేమాక్షేప ఉన్నది దయచేయండి లోపలికి.

అన్నయ్య—ధన్యోస్మి.

అని లోపలికివచ్చి ఉత్తరీయము నడుముకు జుట్టుకొ అన్నమాంబకు సాష్టాంగ నమస్కారముచేసి చెంపలు వేసుకొని కూర్చున్నాడు.

తిక్కన—ఇంతవరకు సంభాషణంతా విన్నారు గనుక ...క్కడినుంచే సాగింతాం.

అన్నయ్య—లేం ఎవరికో ఆనందమూ వారికేనని దోహి... గారన్నారు.

అన్న—...పిల్లలు ... తలిదండ్రుల కానందముండదా?

దోహిత్త—ఉంటుంది. పిల్లలు ... ఉండదు.

అన్న—ఒరే నారాయణా!......ఇప్పుడు దోహిత్తవు ... ...లె. బాణాలు రెండు చేతులా ... దోహిత్త బిరుదు సంపాదించావు. ...ములో ... ...ంతే నీవు. అయినా నేను మొదటి పేరుతోనే పిలుస్తాను.

...ష్టి లో చావులేదు. లయము లేనేలేదు. ఈ విశ్వ ... ...తలు అంత తెలివితక్కువ వాళ్ళు, చేతగాని వాండ్లూకారు. అట్టి తెలివి తక్కువ పని ... రురు. సంపూర్ణదృష్టి లేక ...ష్టిస్థితి లయము అని అనుకుంటాము. ఏమనుకున్నా గమ ...స్థానమువంక నడుస్తూనే ఉంటాము. మన అభిప్రాయాలనుబట్టి సృష్టిక్రమము మా ...దు. గమ్యస్థానము వంక నడుస్తూనే ఉంటాము మెట్లు వరుసన.

దోహిత్త—దీనివలన విశ్వపితలకు అనుభవ ముండదా

అన్న—ఉంటుంది. ఆనందానుభవము. నీవే అంటివిగా

తిక్కన—సృష్టి ... ...వా వారి కనుభవము ...!

అన్న—... అను... ... ... అనుభవము లేకుండా ... ... అది ఆనందానుభవము. స్వవచన వ్యా...తము.

తిక్కన—నిష్కామ ...ర్మ అయితేనో?

దోహిత్త—నిష్కామ ...ర్మ విషయములో కోరికె లేదన్నారుగాని ... అనుభవము లేదనలేదు.

అన్న—చాలా శాఖా ...క్రమణ మయింది. అసలు విషయానికి వత్తాము. ... గురూ ఏమయినా అనుకుం...రేమోనని లోకాచారము జరుపుకొంటే జరుపుకోవచ్చును.

దోహిత్త—వపనము కర్మకాండలో భాగము కాదు. పూరిబయటికిపోయి ...కి తలయియ్యడం అసహ్యం.

తిక్కన—శ్రీమద్రామానుజులు వపనము చేయించుకొన్న స్త్రీని చూస్తే సచేల స్నానము చేయవలసిం దన్నారు.

అన్నయ్య—బసవేశ్వరులు కూడ అంగీకరించలేదు.

అన్న—ఊరిబయట పోకుండా యిక్కడే జరుపుకోవచ్చు. విశేష చర్చలేకుండా కానియ్యండి. నా భావములో నేను నిత్య సువాసినినే.

ముగ్గురూ బయటికి వస్తారు.

తల్లితో మాట్లాడి ...వతలకు వచ్చిన తరువాత ఆమె వ్యక్తపరచిన పురుష ప్రకృతుల నిత్యదాంపత్య లీలాసిద్ధాంతము తన మనోనేత్రమునకు మఱుగుపడియున్న ఒకమూలను విజ్ఞాన ప్రపంచమునకు కవాటము బార్లా తెరచి ప్రదర్శించినట్లయింది. ఆ ప్రపంచానికి ఎటుచూచినా అంతు కనపడలేదు. "పాదోస్య విశ్వా భూతాని, త్రిపాద స్యామృతం దివి" అని పురుష సూక్తములో చెప్పినట్లు మూడు భాగములు యథాప్రకారముగానుండి నాలుగవ భాగము మాత్రము ... సమస్తమునైనది. "ఏతావా నస్య మహిమా"—ఇది ఆయన మహిమట, అని తనలో తాను పైకి వినబడేటట్లు అనుకుంటూ వస్తున్నాడు తిక్కన.

దోహిత్త—ఏమిటన్నయ్యా యోచిస్తున్నావు? చిన్నమ్మ చెప్పిన దానిమీదనేనా ఈ ఆలోచన?

అన్నయ్య—సృష్టి ...వత్తూ పరమాత్మునియొక్క వ్యక్తఅర్ధనారీశ్వర రూపమే.

దోహిత్త—ఇది అంతయు ఆయనయొక్క మహిమ అని ఎందుకన్నారు?

అన్నమాంబ—ఒరే నారాయణా! ఆ మాటలు ఇక్కడే మాట్లాడుకోరాదా? నేను కూడా వింటాను.

అన్నయ్య—అవును. వారి దగ్గరే మాట్లాడితే వారి సాయం కూడా కలిసివస్తుంది.

ముగ్గురూ మరల లోపలికిపోయి కూర్చున్నారు.

అన్నయ్య—దౌహిత్త ప్రశ్న కేమి జవాబు?

తిక్కన—ఏ హద్దులకూ లోబడనట్టియు, మృత స్వరూపియునగు ... వస్తువు భౌతికులలో ఒదిగి కాలబద్ధమై జరామరణములకు ...నై యుండుటయే పర... త్ముడు చేసిన మహాత్యాగము. అందుచేతనే మానవుడు త్యాగ... చేయలేక జీవింపగూడదు. ఈశోప నిషత్తు చెప్పుచున్నది. త్యాగమువల్లనే అమృతత్వము పొందుదురని "త్యాగే నైక..." అను శ్రుతివల్ల ప్రకటితమవుతున్నది. ఈ త్యాగమే ఆయ... మహిమ. మానవుడు ... ననుక రించవలెను.

దౌహిత్త—ఒకప్పుడు లోభిగావుండి త్యాగి యినాడని అర్థమా?

తిక్కన—ఆయన ఎప్పుడూ త్యాగే.

దౌహిత్త—పరమాత్మునకు సగుణ నిర్గుణా... రెండూ స్వభావ ధర్మ...లే అన్న మాట.

అన్నయ్య—ఒక వస్తువు సగుణమూ, నిర్గు...మూ గా గూడా ఎల్లా ఉ...ంది? ఏదో ఒకటే సాధ్యమవుతుంది.

తిక్కన—అందువల్లనే పరబ్రహ్మము ఎప్పు...గా నిర్గుణుడే అన్నారు.

దౌహిత్త—అంటే పరబ్రహ్మము ఈ విశ్వ...ంగా కావడముగాని, సృష్టి...చడము గాని లేదన్నమాట. సృష్టిస్తున్నాడని అనేక శ్రుతులు... చెప్పుతున్నవే?

తిక్కన—అవునంటే పరబ్రహ్మ మార్పుచెం...నట్లు అంగీకరించవలసి ...స్తుంది. అందుకని మార్పు చెందినట్లు కనపడుసుగాని నిజమ...గా మార్పు చెంద డన్నారు.

దౌహిత్త—ఎవరిని మోసగించడానికి ఈ క... డడము? సత్యమేదో ల... కనపరచ రాదా?

తిక్కన—ఆయన సత్యమునే కనుపరుస్తు...డు. మనమే భ్రమపడు...న్నాము.

దౌహిత్త—లేనిది ఉన్నట్లు కనుపడి మనలను భ్రమ పెడుతున్నాడు.

తిక్కన—ఆయన చేయనట్లే కనుపడుతును...డు. మనమే భ్రమపడు...న్నాము.

దౌహిత్త—శ్రుతులు పరబ్రహ్మము చేస్తు...డనిగాని, అవుతున్నాడనిగా... చెప్పక పోతే మన మీ దేవుడి గొడవ లేకుండా పోయిగా ఉ... సుముగా. అదిగాక మన... భ్రమతో ఎందుకు సృష్టించవలె?

తిక్కన—మీరే అయినారు ఈ భ్రమలో.

దౌహిత్త—అయితే నేను ఇదంతా అయినా... సృష్టిస్థితి లయములు నావల్లనే అవుతున్నవని బడాయికోసము ఒక విధంగా చెప్పత... తను మారినానని అను...ంటారని భయపడి తానేమియు నెరుగనని మరియొకచోట చెపితే అదే మోసమని ...టాను. నిజమేదో అదే చెప్పమంటాను. ఆ దేవుడూ, ఆయ... శ్రుతులూనూ.

అన్నమాంబ—సృష్టిలోనూ, శ్రుతులలోను వ్యక్తమవుతున్న ఈ ...ద్వైత భావము భగవంతుని మోసమువల్లనని ఒకరివాదన వల్లనూ, జీవునియొక్క బుద్ధిలేని తనమువల్లనని మరియొకరి వాదమువల్లనూ తే...డుతున్నది. ఈ వాదము...లో ఏది సత్యమనుకున్నా, వేదాంతముయొక్క బుద్ధిలేనితనమ రుజువవుతుంది. ఇప్పటి... వాదము చాలించండి.

దౌహిత్త—భగవంతుడు వాస్తవమునకు ... ...ముగా కనపడుతున్నాడు ఆయన అన్నాడు గనుక అది మోసమని నే నన్నానుగాని అది ... విశ్వాసముగాదు.

అన్నమాంబ—విశ్వాసములేని వాదన చేయ... ...సి వాదనే దారి తీ...ంది. ఈ విషయము మరియొకప్పుడు ...చిందాము. ము... మీరు ప్రారంభించి త్యాగము సంగతి మాట్లాడండి.

తిక్కన—ఏవిధమయిన హద్దులకూ లోబడ పరమాత్మ... హద్దుల... ...యుడు టమే త్యాగమనీ, ఈ త్యాగమే ఆయన మహిమను ...ల్లడించుననీ నా అభిప్రా...యము.

దౌహిత్త—బయటి బలవంతము లేకుండా స్వేచ్ఛగా నొక కార్యము ...నప్పుడు ... ప్రతిబంధకమూ ఉండదు. వ్యక్తము చాపగ... ...మేశ్వరుని స్వభావము.

తిక్కన—త్యాగ మనగా అదే. కష ము...తో ...ము త్యాగమునకు నిల... తప్పదు. ... ...కముగ జరుగుచున్నది. ప్రేమచేత ప్రేరేపింపబడినచో సర... త్కృష్ట ... ఇప్పు ప్రేమ తల్లి పిల్లలలోనూ, నా... నాయకులలోనూ, స్నేహి...లలోనూ ... వ్యక్తమౌతున్నది.

దౌహిత్త—అందువల్లనే జ్ఞాన స్వరూపు... ... భగవానునికంటె ... మాన్యితు ... ...వంతునే నెరుగుదురు. 'ప్రజ్ఞానం బ్రహ్మ' యను మహావా...ముకంటె ... ... ఉను మహావాక్యమే ముఖ్య వివరణ్య... ...స్తుంది. ఈ భావమునే ...క మహా ...న్నా...

"...పాసనా ...ర్మవిదః పురాణాః ప... ప్రమాణం సహితం ... ...యాం,
... ... బాలలీలారథ ...ధా సింధుషు లీలయా: "

... అన్నారు.

యోచించినాను ...చ్ఛాశక్తి ఈశ్వరుని మూలశక్తి. ప్రజ్ఞానశక్తులు ... తిష్మితములై ... ...న్నవి. నిరంతరమును సృష్టిస్థితిలయములను గావించును... శక్తి. 'ఏకం సత్ ... అను మహావాక్యము అతని నిజ స్వరూపమును దెలుపు... బ్రహ్మ అచలమ... ...ము. అది నిత్యచలనము. ఉనికి మనుకులు అతని స్వభావము...

దౌహిత్త భగవంతుని ఉండుటలో అగుట గూడా ఇమిడియున్నది. ... యొక్క ఈ స... ప్రేరణశక్తియే జంతువులను వివిధ కార్యములకు పురికొల్పు... వృక్షములలోని ...దలికయును, నదుల ప్రవాహనశక్తియు, సూదంటురాతి శక్తియు భగవా... సంకల్పశక్తియొక్క వికాసములే.

అన్నమా...—దానికి బృహదారణ్యకోపనిషత్తు చెప్పింది గూడ ... బ్రహ్మకు ఒం...రిగావుంటే తోచదుట. రెండుగా ఉంటాడట. విశమంతా ... రూపం దాల్చింది అర్ధనారీశ్వర పాత్రను ధరించి విశ్వమంతా నాట్యరంగంచేసి నటు... ఓరుదమును స...ాదించాడు పరబ్రహ్మ. విష్ణువై లోకమంతా రసమండలము... రాధామాయితో ...గాసం చేస్తూ నిత్య లీల సల్పుతున్నాడు. బ్రహ్మయై శారదా ముఖ చౌషష్టి ...కళల సంయోగమువే సృష్టి కావ్యమును విరచించి మహాకవి ... కున్నాడు. నదుల...మున, అయస్కాంతముల ఆకర్షణమున, అణువుల రసాయనిక ... నమున ఆ వేగము ప్రకటితమౌతున్నది. తరుగుల్మలతాదులలో దాంపత్య ధర్మము ... మౌతున్నది. చిగు... ...సముల లేతపనమున, విరిగుత్తుల కమ్మతావులయందు, వికసనమున ... ...లు చిప్పిలుతున్నవి. రాజదంపతుల విప్రలంభము, ... తుల ప్రణయ ...హము, చిక్కుడు దంపతుల సంయోగము, ... భౌజంగులతోడ ...సైయాటలు విశ్వజననీజనకుల విలాసమును వ్యక్తపరుచు... శుకపిక చారికల... సరసులు, శరభ సింహ శార్దూలముల ఘోర విహా... ...ములు జగల్పిత... ...సూత్రములపై కారికలు. బ్రహ్మచర్య, గార్హస్థ్య, ... సన్యాసములు ... దంపతుల కొక్కోకమునకు వ్యాఖ్యానములు. పథ్యము... ముసు క్షుధా... ...లకు దారిరియనుగాని వానిని నశింపజేయునట్లు వాన... సములు దాంప... ...రమణమునకు గాక నిరమణమునకే తోడ్పడును. వియోగము ... నాశక్తిని ... ...ము. ఆశ్రమ ధర్మములు దాంపత్య ధర్మముయొక్క అవస్థ...

ఇది సృష్టి రహస్యము. భగవానుడు అణువై, వృక్షమై, జంతువై, ... విరాడ్రూపమున అన్నమయ, ప్రాణమయ, విజ్ఞానమయ, ఆనందమయ కోశము... రించుకొని ఆతో... ...ద్ధిని పొందుచున్నాడు. బీజరూపమున అతని యునికిని ... అన్నియు మనికి... విస్తరిల్లుతున్నవి. ఇదియే విరాడ్రూపమున మొలచి, పెరిగి, ... కాచి, పండిన ...ర్థము. బృంహతీతి బ్రహ్మ—అనంతముగ పెరిగి పోతున్నాడు. శమున నిమిషమ...కు లక్షల యోజనముల వంతున విస్తరించుచు, స్ఖలనము ... ...చుచున్నది. ఇదియంతయు భగవానుని ఏకపాద్విభూతి యన్నా... యది పాతమా... ఇప్పటికి బహుపాద్విభూతియై యుంటుంది. ఉనికి పూర్ణ... నహో మనికి ... ...మము గాదు. భగవానుని ఉనికి మనుకులు రెండూ ఒకటే. ... కంటే మనికే ...లయింది. భగవానుని మనికి నిత్యము, సత్యము గూడను.

ఇందుచే మానవుని భాగము అతిసల్పము. మన మణువులము. కాని ... ...ంత్రముల... ...సెలి యణువును గూడ భగవానునితోపాటు ఆత్మోపలబ్ధిని ... చున్నది. విశ... ...యాణము మనకును కళ్యాణమే. ఇది భగవానుని త్యాగమా? ... ఏవి చిమిడింది! ...ది స్వామికి నిత్యభోగము. నేను నా నాథునితోజేరి పరమాత్మ... నిత్యమును ... ...జనము గావింతును. మాకు వియోగములేదు. నేను నిత్య ...

అన్నయ్య—తల్లీ! మాకు విశ్వదాంపత్యోపనిషత్తును వినిపించితివి.

అన్నమా—...చినది చెప్పితిని. ప్రస్తుతావస్థవలని ఒరిపిడిలో ఇది నాకు ... ...యునది.

అన్నయ్య—తల్లీ!

తిక్కన స్తబ్ధుడై కూర్చున్నాడు.

దౌహిత్త—చిన్నమ్మా! ఎవరో అనుకుంటారని ఈ పదవరోజు తంతు ... నా కేమాత్రం ...ష్టంలేదు.

అన్న—...యిష్టము.

తిక్కన—అవసరము లేదనుకుంటాను.

అన్నయ్య—నా అభిప్రాయమూ అదే.

తిక్కన—అన్యాయము. రాత్రి నేనూ, చిన్నవాడు, రాజుగారు ... ములో సారం... ...జీవల్ల రావలసిన రెండు లక్షల రూప్యములను విద్యకై ... వలసినదని ...యించుకున్నాము. గుంటూరిలో నాన్నగారిపేర ఆయుర్వేద, ... కళాశాలను స...ంచవలయునని తలంచితిమి. ఇకమీద మన కీ వూరిలో ... మన భవనము ... కళాశాల కిచ్చివేసిన బాగుండునని తోస్తుంది. నీ అభిప్రా...

అన్నమాంబ—నా కిక్క దేమిపని—ఇచ్చివేయవచ్చును.

[illegible]

... రజతోత్సవ [illegible] సందర్భంలో [illegible] పాల్గొన్న [illegible] సందేహులు.

[illegible] (ఎడమనుండి) [illegible] [illegible], దాక్టర్ [illegible] దేవులపల్లి [illegible] [illegible] రామకృష్ణ [illegible], దాక్టర్ [illegible] [illegible] (వెంకటరమణ [illegible] మల్లవరపు [illegible] [illegible], దాక్టర్ [illegible] [illegible] [illegible]

నేటి తెలుగు, నోటి తెలుగు

శ్రీ వేటూరి ప్రభాకర శాస్త్రి

[1948 సర్వధారి సంవత్సరాది సంచికనుండి]

వెలయుగలదు, నేడు కాకపోతే రేపు— ...గా ఆంధ్రరాష్ట్రం తప్పక వెలయగలదు.

అప్పటినుండీ ఆంధ్రరాష్ట్ర పరిపాలనాతంత్రమంతా, భాషాప్రయోజనములన్నీ ఆంధ్రభాషామూలకముగానే ... గలవు. ... వాఙ్మూలమునకూడా తెలుగు ... ందగలదు.

పరిపాలనాతంత్రమునకు ముఖ్యములు కౌన్సిళ్లు, డిస్ట్రిక్టు బోర్డులు, మునిసిపాలిటీలు, కలెక్టరు మొదలగువారి ఆఫీసులు, కోర్టులు, విద్యాశాలలు, అక్కడి పాఠప్రవచనములు అన్నీ తెలుగులో సాగితే, ఆ యా చోట్ల ఉద్యోగులు, సదస్యులు తెలుగుతో ... చర్చలు సాగిస్తే, ఆంధ్రదేశము నలుమూలలవారు, నానా జాతులవారు సమాన స్వాతంత్ర్యముతో వాగ్వ్యవహారములు ఆయా చోట్ల సాగిస్తే, వాటిని షార్టుహాండు రిపోర్టర్లు అట్లట్లే పత్రికలకు పంపితే, వారి భాషితములు మార్చవలసిలేదు గనుక వాటిని అట్లట్లే పత్రికలవారు ప్రకటిస్తే చాలానుట్టును నేటిది కాకపోయినా రేపటిదయినా తెలుగు '...టి తెలుగు!' కాకతప్పదు.

మాట్లాడే భాషకూ, వ్రాసే భాషకూ ఐక్యమో, సాకారే సాన్నిహిత్యమో అనివార్యం అవుతుంది. ఈ ... ర్పు రాక తప్పదు.

తెలుగు పుట్టిననాటినుండి నేటిదాకా తెలుగువారు భాషాప్రయోజనాలను పెక్కింటిని పరభాషల ద్వారానే పడయడం ...నిస్తూ వచ్చింది.

ఆదికాలంలో సంస్కృతప్రాకృతములు తర్వాత రు..., ఇంగ్లీషు భాషలు తెలుగు ప్రజలమీద వెల్లివిరిసి తెలుగుకు రూపు ఏర్పఱిచి పెంపొందించి భాషాప్రయోజనములను పెక్కింటిని తను మూలాన తెలుగు ప్రజలకు ప్రసాదిస్తూ వచ్చినవి.

ఆ యా కాలములలో భాషాప్రయోజనాలలో ఒకటయిన సాహిత్య ప్రయోజనానికి మాత్రమే తెలుగు కొంత ఉపయోగపడుతూ వచ్చింది. కాని అందులో కూడా ఆ యా కాలములలో సంస్కృత ప్రాకృతములయు, తురుష్కాంగ్లములయు రాకిడి తెలుగు రచనలకు తగులుతూనే వచ్చినది. సర్వ స్వతంత్రత తెలుగుకు పూర్వం కలుగనే లేదు.

అయిపోయిందేదో అయిపోయింది. ఇప్పుడు దేశకాలముల తీరులు మారినవి. ఎప్పుడూ చవి చూచి ఎరుగని మార్పులు సమకూరినవి.

భారతదేశానికంతా ఏకమొత్తాన రాజభాషగా, నవ్యనాగరక భాషగా నూరేండ్లపాటు తెగ వెలిగి అనేకాపూర్వప్రయోజనములనుసాధించి పెట్టిన ఆంగ్లభాష ఇక క్రమక్రమంగా తెరమరుగు కావలసిన స్థితికి వచ్చినది. దాని స్థానమును కొంతవరకైనా హిందీ ఆక్రమించుకొనబోతున్నది.

అయినా అది సర్వ భారతదేశ సామాన్య వ్యవహారములకే పనిగొంటుంది. కాని నేటిదాకా ఇంగ్లీషు పట్టిన ... దేశభాషా వ్యవహారాలపై మత్తు కప్పట్లు పట్టదట!

రాష్ట్రపాలనవ్యవహారాలన్నీ దేశభాషలలోనే జరుగును గనుక ... భాషల కిక మత్తిక ... బలుగవు.

కౌన్సిళ్లలో, ... ల్లలో, ఇళ్లలో, వాకిళ్లలో, రోడ్లలో, రికార్డులలో, ...లలో, ...శాలలో, రాజ్యాంగాలలో, గ్రంథ ... రచనలలో తెలుగుదేశంవారు సర్వేసర్వత్రా తెలుగు వాడుకనే సాగించటం అంటే—అహోహో! తెలుగుకు పలుకుబడీ, చెలుబడీ ఎంతో సర్వోదయ సాగుతుందన్నమాట!

తెలుగు వెలుగు తేంతో దేదీప్యమానంగా వెలయగలదన్నమాట.

ఇది సర్వోదయమే. సంతోషకరమే. కాని—ప్రయోజనాలెన్నో కొన్ని చిక్కులు దీనినుండి యెగరేగుతున్నవి.

గ్రాంథికభాషనూ, ఇంకా ఇటీవల ప్రబలిన వ్యావహారిక భాషనూ కూడా ఇప్పటిదాకా ఏవో హద్దుపద్దులలో కొంతవరకైనా ఆచిపట్టుకుంటూ వస్తున్నారు యూనివర్సిటీలవారు, గ్రంథరచయితలు, పత్రికారచయితలు మత్తీ పండితులూను.

ఇక దేశం నాలుగంచులవారిదాకా సర్వతోముఖమయిన స్వాతంత్ర్యం వెలరేగినదంటే హరిజనుల దగ్గరనుండి భూసురజనులదాకా సర్వప్రజలు సర్వ స్వదేశ వ్యవహారములలో సమాన స్వతంత్రతలూ, సమాన భాషలూనయి బుజాలు కలుపుకొని వర్తిల్లవలెనూ, వర్ధిల్లనూ సాగించవారు వారి వారి భాషలుమాత్రం కలగాపులగములు కాకుండా దూర దూరముగానే ఉండిపోతవా! 'మీజాతి తక్కువది, మా జాతి ఎక్కువది' అన్నట్టే, 'మీ పలుకుబడి తక్కువది, మా పలుకుబడి ఎక్కువది' అని ఆనవీలుండదు.

కులైకభత్తియాన్నిబట్టి వర్ణాశ్రమ ధర్మాలనూ, సన్నుయాన్నిబట్టి ఆంధ్రభాషా వ్యవహారాలనూ, ఆచిపట్టవలె ననేవారు కలు కరమూసలసిన స్థితి వస్తుంది, తప్పదు.

అది పెద్ద యుగపరిణామం వంటిది.

భాషావిషయంలోనే ఆయెను; ఈ మహత్తర పరిణామంలో రేపు ఎటువంటి స్థితి ఏర్పడుతుందని నిస్సంశయంగా నిరూపించడం ఎవరితరమూ కాదు. అసలు ఆంధ్రభాషావృక్షం ఎన్ని చిలవలు పలవలు వేస్తూ సాగుతూ వచ్చిందో, ఏ కొంతయినా దాని విజృంభణ పూర్వం ఎట్లాఉండేదో ఇప్పుడెంత ఉందో పరిశీలించి గుర్తించి చూచినవా రెవ్వరున్నారు?

పై పై జాతులవారి తేరుకున్నభాషల మెఱుగులే ఇంతదాకా స్వత రచనలలో సాగుతున్నవిగాని దేశం నాలుగంచులా తిరిగి భాషను సర్వేక్షించి దాని సర్వాంగ సౌందర్యమును గుర్తించినవా రెవరున్నారు?

జరిగిన ఇకమీదనే ఆ పని జరుగవలెను—ఆంధ్రులే ఈ దేశాన్ని పాలిస్తారు గనుక!

నాళ్లు, ఊళ్లు, గుళ్లు, కొండలు, నదులు, చెరువులు మొదలైన వాని పేర్లు, వాని పుట్టు పూర్వోత్తరాలు, తచ్చరిత్రలు, జాతుల తచ్చరిత్రలు, ఆ యా నాళ్లలో ఊళ్లలో ప్రఖ్యాతులైనవారి చరిత్ర గ్రంథాలు, శాసనాలు, విగ్రహాలు—వాటి కథలు, నోటి పాటలు, పదానానుళ్లు, పలుకుబళ్లు, అపూర్వపదాలు, వాక్య విన్యాసాలు వగైరాలు. జాతులవారి, బహు దేశభాగములవారి భాషాభేదములు, ఆచార వ్యవహారములు—అన్నీ సమాకలనంచేసి సముద్ధరిస్తూ వాటిలోని ... లను గుర్తించి నిరూపిస్తూ ఉంటే సర్వప్రజలలోనుండీ, వారి ... నుండీ, సారముఎనవగినట్లు ప్రజలూ, వారి భాషలూ పెక్కు

దేరితేరి బహుముఖముల, బహువిధముల వాసి రచన స్వాతంత్ర్యంతో సాగి పోయి కొంతకాలం గడిస్తే ఆ బహుత్వంలోనే ఒక యేకత్వము గోచరించ వలసి వస్తుంది. ముందు ముందు కాని, అట్టి స్థితి యేర్పడదు. ఎందుచేత, యిప్పుడే ఇటువంటి భాషనే 'ఈ విధ గానే వాడవలసింది' అని శాసించడం కూడా ఎవరికీ తరముగాదు.

పుర్రెకో బుద్ధి, నోటికో మాటా! మాటాడే భాషకు లిపి ఏర్పడ్డప్పుడు మనిషి మనిషికీ భాషా భేదాలు మరీ ఏర్పడగలవు.

ఒక్కడేకూడ విషయ భేదాలనుబట్టీ సమయ సందర్భాలనుబట్టీ గ్రాంథిక వ్యావహారిక రూపద్వయంలో కూడా అనేకాంతరాంతర భేద ములను వాడుకచేస్తూ ఉంటాడు.

నామట్టుకు నేనే యెరిగి యెరిగి అనేక సందర్భాలలో అనేక విధ భాషలను వాడేస్థితిలో ఉంటాను.

వీటి పరిణామాలన్నీ శుభపర్యవసాయులు కాగలవనే విశ్వసిస్తున్నాను గాని, కొన్ని సందర్భములలో దిగ్భ్రమను కూడా చెందుతూఉంటాను.

ఇప్పటికీ సంస్కృత సమాసాడంబరంబుల డంబులతో పరమ క్లిష్టంగా దనముగా వచన రచన చేసేవారు కొందఱు—

ముద్దులు గొలిపే పలుకులతో ఇది గ్రాంథికమనికాని, వ్యావహారిక మనికాని నిరూపింప వీలులేనంత సున్నితముగా, సుభముగా వచన రచన చేసేవారు కొందఱు—

ఒడుపులు, ఒయ్యారములుగల వాడుక భాషలో బొంగరమును త్రిప్పి నట్లు పొంకముగా వచన రచన చేసేవారు కొందఱు—

మాటాడేటప్పటికంటే కూడా పలుకులు అరగరాచి గాలికి కూలి పోయేటంత తేలికగా వచన రచన చేసేవారు కొందఱూ ఉన్నారు.

కాని వ్యావహారిక రచన పెంపొందసాగినకొద్దీ నుడికారముల నానుడ్లు, పలుకు పొంకములు, కాకువులు తెలుగు రచనలో వెల్లివిరియ సాగినవి.

హృదయమునకు హత్తుకోజాలని, వ్యవహారానుసరణముకాని సంస్కృత పదాడంబర రచనలు సన్నగిల్లిపోజొచ్చినవి.

పుట్టుకతోనే సంగీత వాసనతో కొందఱు పలుకుతుంటారు. అట్టు సరసాంధ్ర రచనా స్వభావంతోనే జన్మించి చదువు సంధ్యలు లేకపోయినా మనోజ్ఞ రచనలు సాగిస్తున్నవారనేకు లున్నారు. తెలు తియ్యదన మట్టిది!

కష్టపడి గట్టిగా విద్యాభ్యాసాదికము కావించి కూడా, వచ్చీ రాక లేవో పరగిస్తూ కూడా విద్వాంసులే కొందఱు అందమయిన వచన రచన సంతరించుకోజాలక పోతున్నారు.

'పత్రికా లేఖరుల', 'ప్రాముఖ్యతను,' 'విభాగిత భారతదేశమును' హిందూ మహసముద్రీయ 'సఖ్యతను'—ఇక కాదన వీలులేదు కాబోలు!

ఇట్టి పదాలను పత్రికలే కొంతవఱకు పుట్టించి పోషిస్తున్నవి. 'లోకవాడుక'లోనుండి వచ్చినవి కావు పయిపలుకులు.

అయ్యలే వైవిధ్య ముండుగాక! గ్రాంథికమునగాని, వ్యావహారిక మునగాని పదముల నుపయోగించుటలో భాషాలోకజ్ఞుల ననువర్తించుట ట్టావశ్యకము గదా! అదిపట్టువా రెవ్వరు?

వివిధత యింత వింతగా విజృంభిస్తున్నా, కొన్నాళ్లకు దీనిలోనుండి యింకా నిద్దమయిన రచనపు సరకు నెగడగలదు.

వైవిధ్యపు మెఱుగులు దేరితేరి తనలోనుండి హార్దమహితమయిన యైకవిధ్యము నవతరింపజేయగలదు.

సత్యాన్వేషణ

శ్రీ గోపీచంద్

[1949 విరోధి సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

మానవలోకంలో ధర్మానికి చోటు లే
వుంది. ఇంచుమించు అన్ని దేశాలలో
తున్నారు. పరిస్థితులు ఈ విధంగానే సాగిపోతే,
యుగాలనుంచీ తను సంపాదించిన జ్ఞానం, స
కొల్లగొట్టాడని భయపడవలసిన పరిస్థితులు కని

ఇటీవల హెచ్చు పెరిగిపోయిన దోపిడీ వి
ఏదో ఒక రకంగా బ్రతకటమే ముఖ్యసమస్య అ
అన్నమే 'పరబ్రహ్మ స్వరూపం' అయింది. మని
దించటానికి అవసరమైన విషయాలుకాక, మిగిలి
చేసి, తమను అజ్ఞానంలో, దారిద్ర్యంలో, బా
రుద్దిన 'విలువలు'గా పరిగణింపబడినై. అన్న
కున్నాడు. సహజపరిణామాన్ని అరికట్టుకున్నాడు
అవసరమే అయింది. సంఘంలో నైతిక విలువ

మానవపరిణామం ప్రాణం నిలుపుకోవ
లభించినంతమాత్రాన మానవుడు తృప్తిపడ
కరువు అయినప్పుడు, ఏదో ఒకవిధంగా తిండి స
తిండిని సంపాదించిపెట్టే ప్రతిసాధనం ఉత్త
నశిస్తాయి. సంఘం ఉడికిపోతుంది. ప్రజా
వచ్చినపాపం, మొత్తం సంఘానికి కొడుతుంది.
దారిద్ర్య నిర్మూలనమే దీనికి మందు. పై పు
మిగిలిన విలువలను కోరగలిగిన స్థితిలో పె

"అన్నమే పరబ్రహ్మం" అన్నాడు సత

"నాయనా, అన్నాన్ని మరిగించు"

శిష్యుడు మరిగించాడు. సత్యాన్ని కని

"ప్రాణమే పరబ్రహ్మం" అన్నాడు.

"నాయనా, ప్రాణాన్ని మరిగించు" అ

శిష్యుడు మరిగించాడు. ఈసారి తప్పక
ఉప్పొంగిపోయాడు.

"జ్ఞానమే పరబ్రహ్మం" అని చెప్పా

దీనికి కూడా గురువు తొణకలేదు.
చెప్పాడు.

శిష్యుడు జ్ఞానాన్ని మరిగించాడు. '
ఆధ్యాత్మికవాదులకు 'సుఖప్రాప్తి, దుఃఖ నివృ

ఆధ్యాత్మికవాదులు మానవునిలో అన్న
మయ కోశా లున్నాయని చెపుతారు. ఇది
ఒక కోశం వృద్ధి చెందినంత మాత్రాన పూర
ఉంటుంది. దానికి అవసరం అయిన పనులు జ
మాన్నిబట్టి ఒక్కొక్క దశలో ఒక్కొక్క

పరిణామం ప్రవాహంలాంటిది. అం
పాతనీరు ఉండనే ఉంటుంది. పరిణామవాద
ఒక చోటునుంచి కదలని ఆ స్థితినుంచి నా
రెండు కాళ్లమీద నడిచే మానవుని స్థితికీ
ఈ దశల లక్షణాలన్నీ మానవునిలో కనిపిస్తా
కనిపిస్తున్నట్లు, ముక్కలు ముక్కలుగా, ఏ
లేదు. ఒకే స్థానాదినుంచి ఒకేవిధంగా

* * *

ఆధ్యాత్మికవాదులు జీవానికి ప్రాధ
చేతనశక్తి అనేక రూపాలు ధరిస్తూ ఉంది

ండాపోయిందని లోకం గగ్గోలు పెడుతూ
మేధావులూ ఈ విషయాన్నొక్కి చెపు
కొద్ది కాలంలోనే మానవుడు, యుగ
స్కారం కోల్పోయి తుజాలంలోకి
న్నాయి.

సం, దారిద్ర్యం దీనికి కారణం. మనిషికి
ంది. బ్రతుకు దినదినగండం అయింది.
'ఆర్థికజీవి' అయ్యాడు. అన్నం సంపా
న్నీ తమ విరోధివర్గం ను మోసం
స్వతంలో అట్టిపెట్టటాని లోకంమీద
సం మానవుడు తన 'ఆత్మను' చంపు
బ్రతుకే దుర్భరం ప్పుడు అది
కు చోటు లేకుండా పో ది.

తో ఆగదు. కడుపునిండా భోజనం
నిజమే. కాని జన సామాన్యానికి తిండే
పాదించటమే ఆదర్శం అవుతుంది. తమకు
సాధనమే అవుతుంది. తిక విలువలు
హుళ్యాన్ని దారిద్ర్యంలో ఉంచటంవల్ల
మానవజాతి జాతే నశించే స్థితికి వస్తుంది.
వల్ల ప్రయోజనం ఉండదు. మానవుణ్ణి
ట్టాలి. ముందు అన్నం......
న్వేషకుడైన శిష్యుడు.
న్నాడు గురువు.
ట్టాను అనుకున్నాడు.

డు గురువు తొణకకుండ
డా సత్యాన్ని కనిపెట్టాను అనుకున్నాడు.

డు.

"నాయనా, జ్ఞానాన్ని మరిగించు" అని

నందమే పరబ్రహ్మం" అని చెప్పాడు.
' పరమార్థం.

మయ, ప్రాణమయ, జ్ఞానమయ, ఆనంద
కోటి పరిణామాన్ని నిరూపిస్తుంది. కాని
కోశం రూపరహితం కాదు. ఉంటూనే
గుతూనే ఉండాలి. కాని మానవుణి పరిణా
కోశం ప్రాధాన్యము వహిస్తుంది.

ఎప్పటికప్పుడు కొత్తనీరు కలుస్తున్నా
బట్టి కదలని స్థితినుంచి కదులుతూ,
గు కాళ్లమీద నడిచే స్థితి, ఆ స్థితినుంచి
కృతి పరిణామం చెందినది తెలుస్తుంది.
ఉన్నాయి. ఈ ప్రపంచం స్థూలదృష్టికి
క్కకి ఆ ముక్కగా పరిణామం చెందటల
గుతున్నది.

ం ఇచ్చారు. పదార్థం చైతన్యం వేరనీ,
అనుకోవటం దీనికి కారణం. శక్తికి గుణం

ఉండదు: పాపం ఉండదు. జీవకోటికి కనపడే కామ క్రోధ లోభ మోహ
ర్యాలు పదార్థానికి సంబంధించినవి. వీటిని జయించాలి: మానవుడు మో
చాలంటే త్రిగుణాతీతుడు కావాలి. తత్వమసి, 'అహం బ్రహ్మాస్మి' అనే
పొందాలి అన్నారు.

పదార్థం చైతన్యం వేరు అనుకోవటంవల్లా, చేతనశక్తి అనేక రూపాలు
ఉంది అని అనుకోవటంవల్లా, తనకూ మోక్షానికీ మధ్య పదార్థం నిలబడి
దారులను అడ్డగిస్తూవుంది అని అనుకోవటంవల్లా అనేక చిక్కులు ఏ
శరీరంమీద ఏహ్యభావం కలగటం, భౌతికసమస్యలనుంచి వైదొలగటం
చాన్ని రోసటం, ఎవరికి వారే తమ ముక్తికోసం కృషి చెయ్యటం, మానవ
మీదకంటే భగవంతునిమీద భారం వెయ్యటం మొదలయినవి. ఈ దృష్టి
బాహుళ్యానికి తీరని అపకారం జరిగింది. జ్ఞానంలో, దారిద్ర్యంలో ప్రజ
జీవితం ంది. తాము ముక్తిని పొంది, నిరంతరం ప్రజల సేవలో ము
వంటి బుద్ధునిలాంటి మహాపురుషులు మనదేశంలో లేకపోలేదు. తమకు
చింది. మనస్సులు అతినిర్మలంగా ఉంటాయి. వారు నిరంతరం కర్మ
టారు. కాని ఆ కర్మలు బంధాలు అవవు. వారిని అంటవు. ఈ స్థితికంటే పై
వున్నా వారు కోరరు. బుద్ధుడు ఈ విధంగానే ప్రవర్తించాడని చరిత్ర
లోకంకోసం ఆ పైస్థితిని అతను నిరసించాడు.

కాని ఇటువంటి దివ్య పురుషుల్ని కూడా ఆధ్యాత్మికవాదులు 'నాస్తి
నిందించారు. దీనివల్ల ఆధ్యాత్మికవాదుల మనఃప్రవృత్తి అర్థం అవుతుం
భగవంతుని నాసయోగ్యమైన ఈ శరీరం, వివిధ రూపాలు, ఈ ప్రపంచం
భూయిష్ఠం కనబడటం చాలా ఆశ్చర్యం......

మన వేదాంతంలో జ్ఞాని కర్మ చెయ్యాలా, అక్కర్లేదా అనే సమస్య
మైన సమస్య. ఈ సమస్యమీద అనేక వాదోపవాదాలు చెలరేగినై. సామా
మాట అటువుంచి, జ్ఞానము, కర్మ, ఈ రెండూ వేరు వేరు అయినట్టు
శ్రీకృష్ణుని 'జ్ఞానకర్మలలో ఏది ఉత్తమము?' అని అడిగాడు. ఇది ఉత్త
ఉత్తమమా అని అడగటానికి ఈ రెండూ ఒకదానికి ఒకటి సంబంధంలేని
కాదు. ఒకదానిమీద ఒకటి ఆధారపడిన విషయాలు. ఒకే వస్తువుయొక్క రెం
ఎవరికీ అకర్మ స్థితిగాని, పూర్ణకర్మస్థితిగాని సాధ్యంకాదు.

ఆలోచన కూడా ప్రకృతి చేష్టే! సంకల్పం కూడా కర్మే!

భగవంతునిమీద ఆధారపడటంవల్లగానీ, ఎవరి విముక్తికోసం వారు పా
భౌతిక సమస్యలను సామాన్యుల చేతుల్లో ఉంచటంవల్లగానీ ప్రజల స్థితి దుర్భ
దీనికి తోడు, అధికారంలో ఉన్నవారు ఆధ్యాత్మికవాదాన్ని తమ అధికారాన్ని
టానికీ, తమ సుఖాలకూ ఉపయోగించుకోవటం మొదలుపెట్టారు. ప్రజ
దుర్భర పరిస్థితుల్లో చిక్కుకుపోయారు. వారిని రక్షించటానికి మరొక సిద్ధా
మయింది. ఆ పరిస్థితులు మరొక సిద్ధాంతానికి దారితీసినాయి.

భగవంతుడు లేడు. సంఘంలోని ఈ హెచ్చుతగ్గులు భగవంతుడు
చెప్పటం మోసం. ప్రజాబాహుళ్యాన్ని దారిద్ర్యంలో ఉంచి, వారి సహా
నిరపాయంగా దోపిడీ చెయ్యటానికి స్వార్థపరులు, ధనికవాదులు సృష్టించి
ఇది. వర్గ సామరస్యం అబద్ధం. దోచుకునే వాళ్లకీ, దోపిడీ చెయ్యబడే వాళ్ల
ఏమిటి? వర్గ కలహమే యథార్థం. వర్గకలహంవల్లే సంఘం అభివృద్ధి చెం

పదార్థమే అనాది పదార్థం. పదార్థానికి విడిగా దానిని నడిపించే
పదార్థం దానికు తానే పరిణామం చెందుతూ వుంది. అది దాని స్వభావం. పరి
తూ తనలో వున్న శక్తులను బహిర్గతం చేసుకుంటూ ఉంది. ఈ పరిణామా
పైనుంచి నిర్దేశించలేదు. ఎవ్వరూ పైనుంచి ఈ పరిణామానికి సహాయ
లేదు. ఈ భావంవల్ల ప్రకృతిచేష్టలను అర్థం చేసుకొని, ప్రకృతినుంచి
టానికి అవసరమైన గుణాలను తనలో తాను వృద్ధి చేసుకుంటూ
కుంటూ ఉంది.

... ఆర్థికదశ. ... పరిస్థితులే ... సృష్టిని నిర్ణయిస్తు ... ఆ సృష్టి ... పరిస్థితులు ... వారు. ... రెండు వర్గాలు ... ఒకటి — ధనవంతులు. బీదవాళ్ళు. వాళ్ళ దృష్టిని, వాళ్ళ పరిస్థితిని నిర్ణయించింది. ... దృష్టి ... పరిస్థితిని నిర్ణయించింది. ... భిన్న పరిస్థితులు ... ధనవంతులకు ... కలిగి ... పరివర్తన ... కోవటం ... నిర్ణయించినప్పుడు ఆర్థిక పరిస్థితిని ... బావాలు కలిగేటప్పుడు ... పరిస్థితి యథాతథంగా ఉండగా వాళ్ళ దృష్టి ... చెయ్యటానికి చెప్పేమాట ... బీదప్రజలు బాగుపడటానికి విప్లవమే మార్గం. ... ఒక్క ఉపాయమే సాధనం. "ప్రపంచ కార్మికులారా, ఏకం కండు." "... సంకెళ్ళు తప్ప మనకు పోయేది ఏమీ లేదు."

ఈ సిద్ధాంతంలో భావానికి ప్రాధాన్యంలేదు. ... ఆర్థికపరిస్థితులు చేతి ... కీలుబొమ్మ అయింది. భావంతోపాటు మానవుని పని ... తే అయింది. భగవంతుడు ... అంగీకరించే ఆధ్యాత్మికవాదులు 'పురుష ప్రయత్నం అవసరం' అని చెప్పినట్లే ... 'మానవ ప్రయత్నం అవసరం' అంటారు. ... మేగాని మానవుడు ఒకప్పుడు ... చేతుల్లోనూ మరొకప్పుడు భగవంతుని చేతుల్లోనూ కీలుబొమ్మ అయినప్పుడు ... విలువ? అవసరం ఎక్కడ? అంతేకాదు. నైతిక ... విలువల కూడా సంఘంలో ... స్థానం లేకుండా పోయింది.

... ధనికవర్గం అధికారంలో ఉన్నంత ... బీద ప్రజలు ... కటం అనేది పేరాప: జరిగే పనికాదు. కాబట్టి బీద ప్రజలు అధికారాన్ని చేపట్టాలి. అందుకు ఏ పని చెయ్యటం అవసరమైతే అదే ధర్మం. ఏ ... ధనం ఈ ఆదర్శాన్ని నెరవేర్చ ... జరుగుతుందో, అదే ఉత్తమ సాధనం. మిగిలినవన్నీ బూటకపు మాటలు. సంఘంలో ... కుండా ఉండటానికి ధనికవర్గం తయారు చేసిన ... వి సూత్రాలు.

ఈవిధంగా సిద్ధాంతం నిర్మింపబడింది. ... మం ప్రచారంలోకి వచ్చింది. ... ప్రజలు నడుం కట్టారు. విప్లవాలు చెలరేగినై. ... సత్య శౌచాలు లేవు. ... కీ మానవుడికీ వున్న సంబంధం తెగిపోయింది. ధనార్జన ... పరమార్థం అయింది. ఏ ... నైనా సరే డబ్బు సంపాదించటమే ప్రయోజకత్వంగా ... భావింపబడింది. మిగిలిన ... అన్నీ దద్దమ్మల వూహలక్రింద జమకట్టబడినై. ఒక ... నౌకరు మోసం చేసుకోవటం, ... అబద్ధం ఆడో, అవినీతిగా ప్రవర్తించో తన పనిని నెరవేర్చుకోవటం పురుషలక్షణం అయింది. ... మానవసంఘం దద్దరిల్లింది. ఉత్తమ పురుషులు మానవులను ఆవహించిన ఈ ... దృష్టికి ఆహుతి అయ్యారు. మానవులు ఎల్లతరాల ... మూటకట్టిన తమ స ... రాన్ని తుడిచిపెట్టి ... జంతుజాలంలోకి దిగజారటానికి సిద్ధపడుతున్నారు. ... సమాధిని తాము తవ్వుకుంటున్నారు. ఎవరికి వారు ఏదో ... కార్యం చేస్తున్నట్టు, ... ఒక లోకోత్తర విషయాన్ని సాధిస్తున్నట్టు భావిస్తూ ... శక్తినంతా ఉపయోగించి ... వృథా కాలయాపన అవుతుందేమో అనే భయంతో, ... మనది కాదు అనే ఆతురతతో ... తమ సమాధిని తాము తవ్వుకుంటున్నారు.

ఇక గత్యంతరం ఏమిటి?

ప్రపంచానికి ఈ విషమ పరిస్థితి 'మానవుడు ఆర్థికజీవి' అనుకోవటంవల్ల వచ్చింది. ఈ సిద్ధాంతం సామాన్య ప్రజలను గర్వ దారి ... లతో వుంచి, ఉత్తమ సిద్ధాంతాలను తాము ఆచరించకుండా, ఇతరులను తమ సొంత ... పుకి ఉపయోగించుకోటానికి ... వాడే ధనికవర్గంవల్ల అవసరం అయింది. ... కే అనిత్యంగా కనపడేటట్టుడు ... మిగిలిన మాటలు ఎవరి చెవులకి ఎక్కుతాయి. కాబట్టి, ... సిద్ధాంతం గాలి దుమారానికి ... మళ్ళీ ప్రజల్లో వ్యాపించటానికి ముఖ్యకారకులు ప్రజలు కాదు; ఈ సిద్ధాంతాన్ని ... ప్రజలను రెచ్చగొట్టే వాయకులు కాదు..... ఈ సిద్ధాంతం అవసరాన్ని సంఘానికి 'తప్పనిసరి' చేసిన స్వార్థపరులు......

* * *

జీవకోటి ... క్రమం ఎక్కడో ... ము. మానవుడు బ్రతకటానికి చేసే ప్రయత్నాన్నుంచి స్వతంత్రేచ్ఛకూ, స్వతంత్రేచ్ఛనుంచి సత్యాన్వేషణకూ పరిణామం చెందాడు. కాని, మానవుని జ్ఞానం సంకుచితం అవటంవల్ల, ఒక దశలో వున్నప్పుడు ఆ దశే సత్యమనీ, నిత్యమనీ అనుకొని ఆ దశను ... టికొని కూర్చోవటంవల్ల అనేక ... ఉద్యమాలూ, వ్యర్థ పోరాటాలూ వస్తున్నాయి. ఎప్పటికి ... డు పరిణామం చెందటానికి ఆ పరిణామానికి తగిన సంస్కారాన్ని సృష్టించుకోటానికి మానవుడు వెనుకంజ ... భావానికి ... అజ్ఞానజనితమైన భయం, రెండూ కారణాలు. కోతులు మానవ ... కు ... వానికి చాలా ఎదురు తిరిగి ఉంటై. ఈ ప ... నామాన్ని సూచించే చిహ్నాలు ... మోగమైన, తమ బ్రతుకుని అంతంచేసే చిహ్నాలు ... భావించి వాటిని నిర్మూలించ ... కి ఎంతో ప్రయత్నించి ఉంటై. ఎందుకంటే తాను ... వున్న స్థితికి ముఖ్యావస ... అనేక లక్షణాలు వచ్చే స్థితిలో ఉండవు. అవి ... ండా తా మెలా బ్రతకుతారు? ... వ్యాపింప జేయటానికి ప్రయత్నించిన మొదటి ... ని మిగిలినవన్నీ ఎంత ... 'దాని కేమీ పోయే రోగం!' అని బుగ్గపై వేలువేసుకొని ఉంటై.

మానవునిలోనూ ఈ లక్షణాలే కనిపిస్తున్నయి. ... పుటి కప్పుడు పైస్థితికి ... కి భయం. అదేవో అగాధంగా కనిపిస్తుంది. ఈ ... స్థితికి అవసరం అయిన ... ఏ వస్తుతావో ఆపిస్తుంది. దినినే 'fear of freedom' అంటా.

ఈ భయంవల్ల ... ఉన్నచోట ఉండటానికి వాంఛిస్తాడు. ... అనుకుంటాడు.

ఒక దశలో ... కూడా కష్టమే. ఎందుకంటే అతని చిత్త ప్రవృత్తి వేరు. ... సంస్కార మార్గాలు ... ఎవరికి వారు తమ తమ చిత్తప్రవృత్తులనుబట్టి ... చేసుకోటానికి ప్ర ... త్నిస్తారు గనుక, అపార్థం చేసుకోటానికి ఎక్కువ ... విషయం మన నిత్య ... జీవితంలో అనుక్షణం అనుభవానికి వస్తూనే ఉంటుంది. ... స్థితిలో ఉన్నవారికి ... ంది స్థితిలో ఉన్నవారి సమస్యలు అర్థం చేసుకోవటం ... మార్గంచూపి, ... వారి సమస్యలను పరిష్కరించటానికి సహాయపడి, ... ఆటంకం తొలగించటం ... వారి ధర్మం. ఈ దృష్టివల్లనే 'వేదాంతం ... కాదు', 'నా దేశంలో ... కుక్క ఆకలితో మాడుతున్నా, దాని ఆకలి తీర్చటమే ...' అనే మాటలు ... ల నోటినుంచి వెలువడ్డవి.

కాబట్టి ఆర్థిక పరిస్థితులే మానవుని దృష్టిని నిర్ణయిస్తాయి ... పాటు. అది ఒక ... న శక్తి. కాని మానవుని దృష్టిని నిర్ణయించే శక్తి ... కూడా ఉంది. అది ... దీనిని సంస్కారం అనండి, భావం అనండి, మరింకేదైనా అనండి— ఆర్థిక పరిస్థితితో పాటు మరొక శక్తి కూడా మానవుని దృష్టిని నిర్ణయించటానికి తోడవుతూ ఉందని ... అంగీకరించాలి. ఇది అంగీకరించకపోతే, మానవుడు ... రెండవదేమో విషమ పరిస్థితులు కలుగుతాయి. భావాన్ని కూడా ఒక శక్తిగా అంగీకరించి ... మాత్రాన భావవాదు ... సిద్ధాంతాన్నంతా అంగీకరించవలసిన అవసరంలేదు. ... వేరు, శక్తివేరు అని ఒప్పుకోవలసిన అవసరం లేదు. ... వివిధ రూపాలను ... ఉందని ఒప్పుకోవలసిన అవసరంలేదు. ఈ శక్తి కూడా పదార్థంలోనుంచి పుట్టినదే. ... తన స్వభావంవల్ల ... వృద్ధి చెందగలదు. తానొక శక్తిగా వృద్ధిచెంది, మానవుని ... మార్చగలదు. పుట్టు ... పదార్థ పరిణామంవల్ల పుట్టినా, పుట్టిన తరువాత ... కాళ్ళమీద తను నిలవ ... దు.

"మీరు అన్నట్లు జ్ఞానం అంత శక్తి గలదైతే ఇతర వర్గాలకు చెందిన ... వులు, విద్యలో మో ... చేసి ధనికవాదుల్లో చేరతారు ఎందుకని?" అని అడిగాడు శిష్యుడు.

శిష్యుని మనసులో చెలరేగుతున్న ఊహలు గురువు గమనించాడు. 'మానవుని దృష్టి ... ఆర్థిక పరిస్థితినిబట్టే ఉంటుంది' అని చెప్పేవారి వాదన ఇది. ఆర్థిక పరిస్థితే కారణం ... ప్పుడు, ఇతర వర్గాలకు చెందిన మేధావులు బీద ప్రజలకు ... యం చెయ్యటానికి ... కోవటంగానీ, బీదవాళ్ళ అభివృద్ధికోసం పాటుపడే పార్టీలో చేరటంగానీ, ఎలా ... స్తున్నది?' అనే ప్రశ్నకు 'కీర్తికోసం' అంటున్నారు. ఎవ్వరైనా ... సరిపడక మానుకుంటే 'అదుగో చూడు' అని వేలుపెట్టి చూపుతున్నారు. ... మేధావులు ఎవ్వరైనా ... గాములుగా ఉండి విప్లవాన్ని నడిపితే ఏమీ చెప్పలేక 'declassed individuals' అని చెప్పుతున్నారు. ఆర్థిక పరిస్థితికి ఎక్కువ ప్రాధాన్యమిచ్చి, భావ ... బలాన్ని అంగీకరించక ... వల్ల వచ్చిన చిక్కులు ఇవి. ఈ సమస్యలన్నీ శిష్యుని ... పరుస్తున్నాయనిగురు ... గ్రహించాడు.

"నాయనా, ... వంటి వాళ్ళు భావాల బలంవల్ల చేరినవాళ్ళుగాని ఆర్థికస్థితి వల్ల చేరినవాళ్ళు ... కష్టాలను తట్టుకునే జ్ఞానం వాళ్ళకు లేనప్పుడు తమ ప్రయత్నంనుంచి విరమిస్తారు. ఇది ఒక్క మేధావులకే కాదు. బీద ప్రజలకు కూడా వర్తిస్తుంది. దీనజనోద్ధరణకు కంకణం కట్టుకున్న పార్టీలకు ఎంతమంది బీద ప్రజలు వ్యతిరేకంగా నిలవటంలేదు! వారికి తగిన చైతన్యం లేదని నీవు సరిపుచ్చుకుంటావు. వీరిని గురించి కూడా 'కష్టాలను ఎదుర్కునే 'భావ బలం' వీళ్ళకు లేకపోయింది' అని ఎందుకు అనుకోవు? అది కాకుండా మరొక విషయం కూడా నీవు ఆలోచించాలి. ఇతర వర్గాలకు చెందిన మేధావులు ఆపేక్షించేది అన్నం కాదు. వారిని నడిపేశక్తి స్వతంత్రేచ్ఛ, సత్యాన్వేషణ. వ్యక్తిగతంగా వారి అభి ... ఏమైనా, దారిద్ర్యం నిర్మూలించటం ప్రథమ కర్తవ్యం ... బీద ప్రజలకోసం, ... కోసం పోరాడే ఉద్యమాలలో పాల్గొంటారు. ... పాటుపడుతారు. కాని వారి వ్యక్తిగతఅభిలాషలైన 'స్వతంత్రేచ్ఛ'కు, 'సత్యాన్వేషణ'కు ఈ ఉద్యమాలు అడ్డు తగిలినప్పుడు ఆ ఉద్యమాలనుంచి విరమిస్తారు ... తరం ఏముంది?" ... న్నాడు గురువు.

* * *

మానవుని ... మానికి దోహదం ఇచ్చే శక్తుల్లో భావానికి ప్రాధాన్యం ... తీరాలి. జీవకోటికి ... చేతలు వచ్చినప్పటినుంచీ, ఆలోచించగలిగిన శక్తి వృద్ధిపొందినప్పటినుంచీ, భావ ... భావం మానవునిమీద ఎక్కువగా కనిపిస్తూవుంది. ఆలోచనాపరుల సంబంధాల్లో ఆర్థిక ... స్థితి ఎంత తక్కువగా కనిపిస్తుందో మనకు తెలిసిన విషయమే. భావానికున్న ఈ శక్తిని మనం అంగీకరించకపోతే, స్వాతంత్ర్యంకోసం ఆస్తులను అమ్ముకు ... వారినీ, ఇతర వర్గాలకు చెందిన బీదవాళ్ళకోసం సమస్తం త్యాగం చేసేవారినీ మనం ... చేసుకోలేము.

ప్రకృతి నియమబద్ధమైంది. మానవుడు ప్రకృతిలో భాగమే. అందువల్ల 'నియమ బద్ధత' ఎప్పుడూ ఉంటూనే వుంది. ఇన్ని అవాంతరాలు దాటి ఎవరో ... దారి చూపుతున్నట్లు ... క స్థితినుంచి ఒక స్థితికి పరిణామం చెందగలిగేది కాదు. ... సిద్ధంగావున్న ఈ నియమబద్ధతే నీతికి దారి తీసింది.

ఆంధ్రపత్రిక సంపాదకవర్గంలో శ్రీ నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు. వా ఎడమ ప్రక్కన ఉన్నవారు సహాయ సంపాదకులు శ్రీ చల్లా శేషగిరిరావుగారు.

మానవజీవితంలో నీతినియమాలు ఎక్కడనుం తిలోవున్న నియమబద్ధతకు సంబంధించిందె. ఒకరి కొకర ందరూ కలిసి బ్రతకవలసిన అవసరం ఉండటంవల్లా అవసరంకొద్దీ నిలిచినవే. కాకపోతే పరిణామ క్రమం వొచ్చినతర్వాత, సాంఘికపరిస్థితులకు దూరంగా వాటం మానవకోటిని మృగదశకు జారకుండా కాపాడుతున్న ద్వారపాలకుల్లాగా ఎల్లప్పుడూ ఉండవలసిందే. వీటిని మాత్రం ముందు అన్నంకోసం తాపత్రయపడవలసిన టిని విస్మరించి నిర్దాక్షిణ్యంగా ధనార్జనే పరమార్థం తకు పొట్టకోసం వాటిని తిరస్కరించి విజృంభించటంత సుడిగాలి నీవే అనుభవిస్తావు'. ధర్మంగా బ్రతుకు 'దినదినగండంగా' జీవితం వెళ్ళబోసుకునే వాళ్ల సమస్యల : హాడా నీతి నియమాలు పాటించటానికి వీలైన పరిస్థి [illegible] ప్రళయమే.

వచ్చిపడినవి కాదు. క్ప సహాయం చేసుకోవటం చ్చినవే. వారిపిడివల్ల జీవకోటికి ఆలోచన అవి నిలబడగలుగుతు నీతి నియమాలు సంఘా నికి పాడి ఆచరించవలసిన బా ధ్యత అవసరం. రేనివర్గాలది. వారే పెట్టుకుంటే, అన్నాలు అశ్చర్యంలేదు. 'నీవు చేసిన నా, దారిద్ర్యంలో, అజ్ఞానంలో ష్కారానికి సహాయపడి, లను సృష్టించటం

*

మానవుడు పరిణామంలోని రాబోయే దశకు వెళ్లటానికి భయపడుతున్నాడు. మానవ జీవితానికి ముఖ్యావసరం అనుకుం న్నాడో, వాటికి రాబోయే దశలో 'అవి లేని స్థితిలో తను ఎ బ్రతికేటట్టు? తను భయంలో వణికిపోతున్నా ఇప్పటి లక్షణాలనుబట్టి ఆ స్థితిలో అప్పుడున్న ఆర్థిక సంబంధాలు, ఇప్పుడున్న వలు అన్నీ తారుమారు అయ్యే ప్పుడున్న మానవుని చిత్త ప్ర కి ఆస్థితి ఏమీ అకర్షణీయంగా గంనుంచి లోయలోకి నూకవలసిన మనిషికిమల్లే భయ పడుతూవుంది. అతను పరిణామశక్తి ఎరన్ని ముందుకు దోహదం ఇచ్చే గుణాలను తిక దృష్టి తనను "ముందుకు ఉంచో బంధంలపెడుతూ ఉంటే దాని

గొంతు నులమటానికి పూనుకున్నాడు. అది సశాస్త్రంగాని తనకు రక్షణలేదు అనుకుం న్నాడు. మృగదశకు తిరిగిపోవటానికి ఉవ్విళ్లూరుతున్నాడు. ఆత్మహత్య చేసుకుంటున్నా

ఇదీ నేటి వ్యవస్థ. ఒక్క సంఘమే కాదు, ఏ మానవుడికి ఆమానవుడే వస్థలోపడి కొట్టుకుంటున్నాడు. అధోగతికి పోతున్న ప్రస్తుత పరిస్థితులలో డానికి అవసరం అయిన దృష్టి, ఈ దృష్టికి వ్యతిరేకంగా ముందు స్థితికి వెళ్లమని ప్రోత్స హిస్తున్న పరిణామశక్తి —ఈ రెంటికీ సమన్వయం కుదరక గగ్గోలు పడుతున్నా తనలో రేగిన ఈ ద్వంద్వ సంరంభంవల్ల నిర్వీర్యుడై దిగాలుపడి కూర్చున్నాడు.

మానవుడు రక్షింపబడాలి. పరిణామం అవిఘ్నంగా ముందుకు సాగిపోవాలి. మాన వుని పతనానికి కారణం అయిన దారిద్ర్యాన్ని నిర్మూలించి, పురోగమనానికి అవకాశం కలిగించే పరిస్థితులు సృష్టించాలి. మానవునిలో వున్న, వచ్చే దశను సూచించే లక్షణాలు ప్రోత్సాహం ఇచ్చి విజృంభింపజెయ్యాలి. ఆ శక్తులను సంఘటితపరచి, ముందుకు వాలి. మానవునికి 'చిల్లుచూపు' అలవాటైంది. స్వభావమైంది. ప్రతివస్తువునీ విభజించి చూడలేక పోతున్నాడు. ఏ ముక్కకి ఆ ముక్కే పరిపూర్ణం అనుకుంటున్నాడు. వీటి అన్నిటినీ కలిపి చూడగల శక్తి అతనికి కావాలి. భిన్నత్వంలో ఏకత్వం చూడగలగాలి. మా పుడు ముఖ్యం. మానవుని శ్రేయస్సు మనం కాంక్షించేది. మానవుని సహజ శక్తు అభివృద్ధి చెందటానికి అవకాశం కలిగించటం లక్ష్యం. ఏ రూపంలో, ఏ పేరులో మా వుని స్వతంత్ర పిపాసను అరికట్టటానికి ప్రయత్నించినా అది మానవుని పతనానికీ, వినాశనానికీ దారి తీస్తుంది.

ప్రపంచపురోగమనాన్ని నిర్ణయించటానికి కొలబద్ద మానవుడే. అతన్ని సంఘ శ్రేయస్సు అని ప్రత్యేకం లేదు. దేశం, సంఘం, వర్గం, పార్టీ—ఈ భిన్న థాలకు ఆదర్శం మానవుని సహజ శక్తులు విజృంభించే అవకాశం కలుగజెయ్యా గాని, తమకు మానవునికి భిన్నంగా వ్యక్తిత్వం ఆపాదించుకొని, ఏదో ఒక వంకతో కట్టటం కాదు. ఏ వ్యక్తినైనా అతని పరిణామానికి దోహదం ఇచ్చేదిగా వుండా అతనిమీద పెత్తనం చెలాయించేదిగా వుండగూడదు.

"Man - the measure of things"

స్వవిషయము

"ఆంధ్రభాషయందు సంవత్సరాది సంచికను ముద్రించుట కిదియే ప్రథమ ప్రయత్నము" అని ఆంధ్రపత్రిక స్థాపకులు నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు 1910 సాధారణ సంవత్సరాదిని ప్రచురించిన ఆంధ్ర పత్రిక తొలి సంవత్సరాది సంచిక తొలి 'విన్నపము"లో తెలిపారు.

"ఆంధ్రదేశమునందు భాషాభిమానులు, విద్యావంతులు, గ్రంథకర్తలు, సంఘ సంస్కరణ పరాయణులు మొదలగు మహాజనులనేకులు గలరు. ఈ మహనీయుల సౌశీల్య సద్భావన ఆంధ్ర లోకాభివృద్ధికి దోడ్పడుచున్నవి. ఈ సత్పురుషుల కృత పరిచయమును దృఢపరచుటయే ఈ సంచిక ప్రధానోద్దేశము" కావడం వల్ల ఈ సంవత్సరాది సంచికలు తొలి ప్రచురణ మొదలు ఆడవని ఆంధ్ర సంస్కృతికి సంబంధించిన విషయాలంటూ లేవు. వివిధ విషయాలు గురువైనవి, గంభీరమైనవి ఈ సంచికలలో చర్చితాలు. వాటితో ఆంధ్రావళిలో పరిరీతుల ఆశలు చిగురులెత్తాయి. స్వభాషాభిమానం గాఢతమయి ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయం, ప్రత్యేకరాష్ట్రం అవతరమనే తపన రగిలింది. ఆంధ్రచరిత్రకు, దేశ చరిత్రకు చరిత్ర మొదలయింది. ఆధునిక విజ్ఞానశాస్త్ర విషయావబోధకోసం జిజ్ఞాసాంకురాలు మొలకెత్తాయి. భాషలో కొత్త తీరు తీయాలని పొడగట్టాయి. భాషలో భవ్యరీతులు ఏర్పడ్డాయి. కవితలో కొత్త పోకడలు పొటమరించాయి. వీటివల్ల ప్రతి సంచిక ఆ యా సంవత్సరపు ఆంధ్ర సమష్టి చరిత్రకు దర్పణమైంది; తర్వాతి సంవత్సరపు ప్రగతికి దోహదమయింది.

"విద్యాపరిషత్తును స్థాపించి, గ్రంథ భాషాంతరీకరణ వ్యవహారమును జరుపుటకు, ముఖ్యావశ్యకమైన సంపూర్ణ నిఘంటువు నొక్కటికెని రచింపజేయుటకును బనిబూనవలెను. దీనివలన మన గ్రంథులకు ముఖ్య పట్టణ మొకటి లేనిలోపము దొలగును. బహువిధ పరిశ్రమములవలన బహుజన జీవనోపాయమునకు మార్గము కలుగును. దీనివలన నాంధ్ర విశ్వ విద్యాలయ మొక్కటి తలసూపుట కవకాశము కలుగును." అని పంతులుగారు తొలి సంవత్సరాది సంచికలో "ఆంధ్ర మహాజనుల కొక విన్నపము"లో సూచించారు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ స్థాపన అవసరమని అప్పుడే ఘంటాపథంగా చెప్పిన కీర్తి ఆంధ్రపత్రిక తొలి సంవత్సరాది సంచికదే.

సంవత్సరాది సంచికల ప్రచురణ ఏ రీతిగా ప్రప్రథమము, విశిష్టము, మార్గదర్శకము అయిందో ఈ స్వర్ణోత్సవ సంచిక ప్రచురణకూడా ప్రప్రథమము, విశిష్టము, పథప్రదర్శకము గాను. దీని ముఖపత్రం మొదలు తుది పుటవరకు సంకలితాలైన అంశాలన్నీ పాత సంవత్సరాది సంచికలవే.

ఈ యాభై సంవత్సరాల చరిత్రను సింహావలోకనం చేస్తున్న దృష్టి ఈ స్వర్ణోత్సవ సంచిక. ఇరవయో శతాబ్దంలో తొలి భాగం—యాభై సంవత్సరాలు-అవధిగా పెట్టుకొని సంవత్సరాది సంచికలలోని వివిధ విషయాలను, మణిపూసలవంటివాటిని ఈ స్వర్ణోత్సవ సంచికలో చేర్చాము; అలా చేర్చడంలో ఇతరత్రా గ్రంథ రూపంలో ప్రచురితం కాని వ్యాసాలనే సాధ్యమైనంతవరకు చేర్చాము. విషయ విస్తృతిని, ఆంధ్రదేశ విస్తృతిని దృష్టిలో ఉంచుకొని ప్రాచీనాధునాతన ప్రక్రియలను తెలిపే వ్యాసాలను—భావనాబలం దూరదృష్టి ఆధునిక వైఖరి, నిష్ఠ తొణికిసలాడే వ్యాసాలను ఏరాము. రచయితలలో అప్పటినుంచి ఇప్పటివరకు వచ్చిన పరిణామ దశలను చూపడానికి కూడ ప్రయత్నించాము.

ఆయా రంగాలలో కృషిచేసి, ఉద్దండులని పేరుపొందిన పెద్దలను, నేటివారికి—ముఖ్యంగా యువకులకు—తెలియనివారికి పరిచయం చేయడంకోసం వారి ఛాయా చిత్రాలు దాదాపు నెబ్బది ప్రచురించాము. వీటిలో చెక్కు అపూర్వమైనవి; అనిదంపూర్వమైనవి; మరెక్కడా లభించనివీను. వ్యంగ్య చిత్రాలు నాటి నలభై అప్పటి మన స్థితిని తెలుపుతాయి.

ఈ సంచికలో రాజకీయ వ్యాసాలు కనిపించవు. దీనికి కారణం సంవత్సరాది సంచికలలోను రాజకీయ సాహిత్యం అంతగా ప్రచురితం కాకపోవడమే. రాజకీయోద్యమాలు, రాజకీయ సంఘటనలు సంభవించాయికాని, రాజశాస్త్ర సంబంధమైన పరిశోధక వ్యాసాలు ఇతర రంగాలలో వచ్చినట్లుగా రాలేదు. "రాజ్యాంగ వ్యవహారములను గురించి ఎవరును వ్రాసియుండలేదు." అని 1912 పరీధావి సంవత్సరాది సంచిక ప్రస్తావనలో పంతులుగారు వివరించారు. కనుక ఈ స్వర్ణోత్సవ సంచికలో రాజకీయ వ్యాసాలు సంకలితం కాలేదు. సంస్కృతికి చరిత్రకు, సాహిత్యానికి, ఇతర శాస్త్ర విషయాలకు, కళలకు సంబంధించిన వ్యాసాలకే సంకలనం పరిమితం అయింది.

అర్ధ శతాబ్దిపైగా ధారావాహికంగా వెలువడుతున్న సంవత్సరాది సంచికలు ఆంధ్రజాతి సంస్కృతి రంగంలో చేసిన సేవ ఎట్టిదో, ఆంధ్రావళికి తెలుపుతాయి; దానికి ఆదర్శాలుగా నిలుస్తాయి; మణిదీపాలుగా వెలుగొందుతాయి. ఆమణి దీపాలవెలుగును ఎంతో కొంత ప్రతిఫలింపజేసే వెలుగురేక ఈ స్వర్ణోత్సవ సంచిక. ఆంధ్రపత్రిక చరిత్రకు జ్ఞాపికే ఈ స్వర్ణోత్సవ సంచిక. దీని ఆంధ్రావళికి అందజేస్తున్నాము.

"ఈ సంచికను ప్రచురించుటకుగల సామర్థ్య మాంధ్ర మహాజనుల సాహాయ్యమువలన గలిగినది......ఈ కార్య సాఫల్యమునకు దోడ్పడిన మిత్రు లనేకులు గలరు. వారల సౌహార్ద భావమునకు వందనములు" అని పంతులుగారు తొలి సంచికలో పేర్కొన్నట్టు ఆంధ్రపత్రిక తలపెట్టిన కృషికి ఇంతకాలంగా సహకరిస్తూవచ్చిన ఆంధ్రమహాజనులందరికీ ఈ స్వర్ణోత్సవ సమయంలో కృతజ్ఞత తెలుపుతున్నాము.

INDEX TO ADVERTISERS

ఆమె ఆరోగ్యం కోరి అమ్మ చెప్పిన మాటలో ఎంత అనుభవం వుంది! ఎందుకంటే కడుపులో బిడ్డ తల్లి నుంచే తన పోషకాహారాన్ని తీసు కుంటుంది. తల్లికీ, బిడ్డకీ కావలసిన అత్యవసర పదార్థాలు నిత్యమూ తినే తిండిలో లభించక పోవచ్చు. అందుకనే రోజూ ఒక్కో ప్రీనేటల్ కేప్స్యూల్ వేసు కోడం చాల మంచిది.

ప్రీనేటల్ కేప్స్యూల్ సుగుణాలివిటో అందరికీ తెలుసు. ఎనిమిది రకాల విటమినులూ, నాలుగు రకాల ఖనిజ పదార్థాలూ సరైన పాళ్లలో కలిపి, తల్లికీ, బిడ్డకీ కావలసిన ఈ పోషకాహారాన్ని లెదర్లీ కంపెనీ ప్రత్యేకంగా తయారు చేసింది.

ఒక్క ప్రీనేటల్ కేప్స్యూల్ వేసు కుంటే చాలు. నిత్యమూ అవసరమైన పోషక పదార్థాలు లభిస్తాయి...వెల 15 పైసలు మాత్రమే.

ప్రతి ప్రీనేటల్ కేప్స్యూల్ లోనూ బిడ్డ ఆరోగ్యానికీ, తల్లి క్షేమానికీ చాలా అవసరమైన ఎనిమిది రకాల విటమినులూ, నాలుగు రకాల ఖనిజ పదార్థాలూ వుంటాయని గుర్తుంచుకోండి. వీటివల్ల శరీరానికీ ఎముకలకీ, రక్తనాళాలకీ ఎంతో మేలు కలుగుతుంది; రోగ నిరోధక శక్తి కలుగుతుంది.

ప్రసవానికి ముందు తీసుకోవలసిన జాగ్రత్తను గురించి తగిన సలహాలిచ్చే ఉచిత కరపత్రం ప్రతి కావాలంటే సయానమిడ్ ఇండియా లిమిటెడ్, పోస్టు బాక్సు నెం. 195, హైదరాబాద్-1 కు వ్రాసిగాని, మీ మందుల షాపులో గాని తీసుకోవచ్చు.

శుభస్య శీఘ్రం! ఇవాళే

ప్రీనేటల్

కేప్స్యూల్

వేసుకోడం ఆరంభించండి. రోజుకి

PRENATAL CAPSULES

A Vitamin and Mineral Dietary Supplement For Use in Prenatal Care and Lactation

RECOMMENDED INTAKE

1 to 3 capsules daily or as directed by a physician.

MADE IN INDIA

CYANAMID INDIA LIMITED

(Lederle Division)

PRENATAL

Lederle లెదర్లి డివిజన్, సయానమిడ్ ఇండియా లిమిటెడ్

Edited, Printed and Published by S. Radhakrishna at the Andhra Patrika Press, 6 & 7 Thambuchetty Street, Madras-1. Chief Editor: S. Sambhu Prasad.